

ΑΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΣΥΜΕΩΝ
ΤΟΥ ΝΕΟΥ
ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΩΦΕΛΙΜΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ»

**ΑΠΑΝΤΑ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ**

*Ἑπεὶ θούρος ἐκδόσεως:
Ἰερεὺς ἸΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ
Ἐφημέριος Ἱ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνών*

**ΣΥΜΕΩΝ
ΤΟΥ
ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ**

4

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
Έπιγραφή	15 (247)*
Πίναξ	17 (249)
Θεολογικός πρώτος	19 (251)
Θεολογικός δεύτερος	40 (264)
Θεολογικός τρίτος	53 (273)
Ήθικός Α'	63 (279)
Ήθικός Β'	137 (331)
Ήθικός Γ'	182 (361)
Ήθικός Δ'	209 (381)
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	251 - 406

* ΟΙ έντός παρενθέσεων αριθμοί παραπέμπουν εις τὰς σελίδας τὰς ἀντιστοίχου πρωτοτύπου κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εἰς τὸν παρόντα καὶ τὸν ἐπόμενον τόμον τῶν «Ἀπάντων» τοῦ μεγάλου Πατρὸς καὶ ἀσκητοῦ Συμεῶν τοῦ Νέου Θεολόγου περιλαμβάνονται οἱ Τρεῖς Θεολογικοὶ τοῦ Λόγου καὶ οἱ 15 Ἑθικοί.

Ὁ ἀναγνώστης θὰ διαπιστώσῃ ὁ ἴδιος πόσον δικαίως ὁ ἅγιος ἔλαβε τὸν ἐπίσηλον τίτλον τοῦ Θεολόγου. Καὶ ἡ προσωνομία αὐτῇ δὲν στηρίζεται μόνον εἰς τοὺς τρεῖς λόγους, οἱ ὅποιοι χαρακτηρίζονται ὡς θεολογικοί. Διότι καὶ ἀπὸ τοὺς ἡθικοὺς του μερικοὶ ἀναφέρονται εἰς ὁψίστια θεολογικὰ ζητήματα καὶ ἀναπτύσσονται: εἰς αὐτοὺς ὕψηλαί θεολογικαὶ ἐννοιαὶ καὶ ἀλήθειαι, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἀφοροῦν ἀμέσως εἰς τὰ πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Κυρίαρχον θέμα τῶν θεολογικῶν λόγων εἶναι ἡ σχέσις τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος μεταξύ των, ἀπὸ τὰ πῶς δύσκολα πού ἀντιμετώπισεν ἡ Θεολογία. Ἀντιθέτως εἰς τοὺς ἡθικοὺς ἐξετάζονται ποικίλα θεολογικὰ καὶ ἡθικὰ ζητήματα. Μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ ἰδιαίτερος τοῦ ἀνθρώπου, ἡ σωτηρία, ἡ σάρκωσις τοῦ Λόγου, ἡ μέλλουσα ζωὴ, τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ἡ ἀπάθεια, ἡ θέα τοῦ Θεοῦ, περὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, περὶ μετανοίας, περὶ τῶν ποιμένων, περὶ ἀγάπης, περὶ μαλούσης κρίσεως, περὶ τῆς νεκρώσεως τῶν παθῶν κ.ἄ.

Ἐκεῖνο ὅμως πού ἐντυπωσιάζει ἐν προκειμένῳ δὲν εἶναι τόσον ἡ ποικιλία τῶν θεμάτων ὅσον ὁ καταπληκτικὸς τρόπος ἀναλύσεώς των. Φθάνει εἰς τόσον λεπτὰς ἡθικὰς καὶ θεολογικὰς ἐννοίας, ὥστε νὰ διαβλέπῃ κανεὶς καθαρά εἰς τὸν νοῦν του τὸν θεῖον φωτισμόν. Ὅταν δὲ ὁμιλῇ μεταρσιώνεται, ζῇ εἰς ἄλλον κόσμον, δίδει τὴν ἐντύπωσιν προφήτου ἐν ἐκστάσει. Αἱ ὁμιλῖαι του δὲ δὲν εἶναι ἐγκαφαλικά θεωρίαι, ἀλλ' ἀπυγάζματα τῶν θείων βιωμάτων του. Εἰς αὐτὸ ἄλλωστε ἔγκαιται τὸ μυστικόν του. Ὅμιλοι ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας του. Ἡ ἑμπειρία τῆς πνευματικῆς ζωῆς τὸν εἰσάγει εἰς τὴν ἀληθῆ θεογνωσίαν, εἰς τὴν θέαν τοῦ Θεοῦ. Ἀκόμη καὶ ἡμεῖς οἱ «ἑμπαθεῖς» ἀναγνώσταί ἔχομεν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ ἅγιος μᾶς περιγράφει ἐκεῖνα πού βλέπει. Τὸν βλέπομεν ὡς εἰς τὸ ἔρος θαβῶν νὰ ἀτενίσῃ τὸν Κύριον «καθὼς ἐστίν» καὶ ἡ διψὶς του νὰ ἀλλοιοῦται ἐκ τοῦ θείου φωτός, τὸ ὅποιον τὸν καταυγάζει. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἀνέκφραστος ἀγαλλίασις, τὴν ὅποιαν αἰσθάνεται ὁμιλῶν.

Ἀπαιτεῖται ὅμως μία εἰδικὴ ψυχικὴ προετοιμασία, διὰ νὰ ἀποκομίσῃ κανεὶς τὴν κρυπτομένην εἰς τοὺς λόγους τοῦ ἁγίου ὠφέλειαν.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

(ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ, ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΣΥΜΕΩΝ
ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, ΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ, ΔΗ-
ΛΑΔΗ ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑ-
ΜΑΝΤΟΣ ΤΗΣ ΕΥΛΟΚΕΡΚΟΥ).

ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΑ

Στίχοι λαμβανόμενοι τοῦ θεοφιλοτάτου διακόνου καὶ διδα-
σκάου τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας Ν. ι. κ. ἡ-
γ. α [τοῦ Σιηθάτου].

Ἡ ἐπιγραφή

Αὐτὰ διὰ τὸν σεβάσμιον πατέρα μας εἶναι ἕνα βιβλί-
ον, ποὺ ἡμῶς δεῖχναι ἕνα καὶ μόνον: τὴν πίστιν μου εἰς
αὐτόν.

Ἐπειδὴ σὲ θεωροῦμεν ἕνα δεύτερον θεῖον Μωϋσῆν, ποὺ ἔλα-
βες τὰς μυστικὰς αὐτὰς καὶ πανσέπτους «πλάκας» ἐξ ἀπὸ κάποιου
ὄρου (Σινᾶ) ἀλλὰ μᾶλλον κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἀπὸ τοῦ
ἴδιου τοῦ χέρι τοῦ Θεοῦ καὶ Δεσπότου καὶ ἔτσι ἔδωκες εἰς ὅλους τὰς
σωστικὰς σου πανσόφους βίβλους, ποὺ προξενοῦν ζωτηρίαν, σὲ τι-
μῶμεν, Πάτερ, ὅσον μπορούμεν καὶ πολὺ διὰ τὴν ἀνταποκριθῶμεν
εἰς αὐτὸ ποὺ ἀξίσεις, ἀφοῦ ὡς μυσταγωγὸς ἐνθέων διδασκαλιῶν
θέτεις ἐνώπιον ἐκείνων ποὺ θέλουν κάτι νὰ μάθουν καὶ τὴν πρᾶ-
ξιν καὶ τὰ ἔαθῃ τῆς θεωρίας, ποὺ βεβαίως δὲν εἶναι καθόλου κα-
τορθωτὰ διὰ τοὺς πολλούς, δηλαδὴ δι' ἐκείνους ποὺ ἀποφεύγουν
νὰ ἀναζητήσουν τὴν θέαν των ἀπὸ ἐγκαντρισιμῶν.

Σὺ λοιπὸν ἀφοῦ ἐπέχεσθαι ἀπὸ τὸν Τρισήλιον Ἀνθράκα «φω-
τιὰς» εἰς τὴν ψυχὴν, τὸν κοῦν, τὸ λογικόν σου, καὶ ἔτσι ἐκκαθάρῃς
εἰς τὰ φρονήματα, ταυτοχρόνως φωτίζεις καὶ φιλογίζεις μὲ τὰ λό-

για. Τούς μὲν αἰδέομαι καὶ πονηροῦς τοὺς κυρτολαίῃς καὶ τοὺς φλέ-
γεις, τοὺς δὲ καλοὺς τοὺς φωτίζεις καὶ τοὺς σιόζεις δι' ολοκλήρου,
ὅν θεοβαίως ζοῦν μὲ πρόθυμην ὑπακοήν εἰς τὰ συγγράμματά σου.
Αὐτῶν δὲ τὸ πλῆθος, τὸ κάλλος, τὸ ὕφος καὶ τὸ βάθος καὶ τὴν δύ-
ναμιν τῶν ἰσχυρῶν νοημάτων καὶ διδασμάτων καὶ τῆς πολυτοικί-
λας διακρίσεις, (ποὺ κάνουν), ποῖος θὰ μπορέσῃ ποτὲ νὰ τὰ ἐξι-
χνήσῃ;

Μήπως, ὅποιος ἔχει μεγαλό, θὰ πρέπει νὰ ἀναγνωρίσῃ, ὅτι
αὐτὰ ἔχουν κατὰ τὸ σκεδάσιμον μόνον μὲ τὴν σιγήν μας, ἀφοῦ εἰς
ἐκτασιν καὶ δύναμιν ξεπερνᾷ τὰ συνήθη προτερήματα τῶν καλῶν
λόγων;

ΠΙΝΑΞ

Θεολογικὸς Πρῶτος· στρέφεται ἐναντίον ἐκείνων ποὺ θεωροῦν τὸν Πατέρα χρονικῶς πρῶτον.

Θεολογικὸς Δεύτερος· στρέφεται ἐναντίον ἐκείνων ποὺ προσπαθοῦν νὰ κάνουν θεολογίαν χωρὶς νὰ ἔχουν "Ἅγιον Πνεῦμα.

Θεολογικὸς Τρίτος· δηλαδὴ ὅτι, ἂν εἶναι κάτι ὁ Πατήρ, τὸ ἴδιον εἶναι καὶ ὁ Υἱός· καὶ ἂν κάτι εἶναι ὁ Υἱός, αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα· καὶ ὅτι ἕλα αὐτά, εἶναι ἓνα Πνεῦμα καὶ ἕψ· ὁμότητιον, ὁμοούσιον καὶ ὁμόθρονον.

Περίληψις τῶν κεφαλαίων τῆς διδασκαλίας «Ἠθικά».

Α'. Μία κάποια φυσικολογία περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου καὶ τῆς πλάσεως τοῦ Ἀδάμ καὶ ἄλλων θεμάτων πολὺ ἀναγκαίων.

Β'. Λόγος ἀπὸ μὲν τὴν ἀρχὴν τοῦ προτρεπτικὸς εἰς μετανοίαν, ἐν συνεχείᾳ δὲ εἰς τὸ ρητὸν «ὅς προέγνη», τούτους καὶ προὐρίσκει καὶ τὰ ἑξῆς.

Γ'. Λόγος εἰς τὸ ρητὸν τοῦ ἀποστόλου, ποὺ λέγει: «Καὶ εἶδον τὸν τοιοῦτον εἰς τρίτον οὐρανὸν ἀρπαγέντα καὶ ἀκούσαντα ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἔξόν ἀνθρώπῳ ἀκούσαι».

Δ'. Περὶ τῆς ἀπαθείας καὶ τῶν χαρισμάτων καὶ θερατῶν ποὺ ἀποκτᾷ κανεὶς ὅταν προσεύχῃ εἰς αὐτήν· καὶ ποῖα εἶναι ἡ τελείωσις τῆς πνευματικῆς κατὰ Χριστὸν ἡλικίας.

Ε'. Ἐναντίον ἐκείνων ποὺ ἐνφ' αἰσθητὰ δὲν καταλαβαίνουν καθόλου τὴν παρουσίαν τοῦ, χωρὶς νὰ ἔχουν συναίσθησιν νομίζου, ὅτι ἔχουν λάβει τὸ Πνεῦμα τὸ "Ἅγιον, καὶ περὶ ἐκείνων ποὺ λέγουσιν ὅτι κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ καθόλου νὰ ἴδῃ τὴν δόξαν τοῦ. Καὶ κατάδειξις αὐτοῦ μὲ σχετικὰς μαρτυρίας, καὶ ἐν συνεχείᾳ περὶ τινῶν προβλημάτων ποὺ προκαλεῖ ἡ διαπραγματεύσις τοῦ θέματος τούτου.

ΣΤ'. Περὶ ἀπαθείας καὶ ἐνερgetου ζωῆς καὶ πῶς πρέπει νὰ κόπτεται κανεὶς τὸ θέλημά του καὶ νὰ ἀνθεαίνῃ εἰς τὸ ὕψος τῆς τελειότητος. Καὶ περὶ τῆς συναφείας τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ψυχὴν, καὶ τῆς ψυχῆς μὲ τὸ σῶμα, ὡς καὶ περὶ τῆς παραδόξου ἐνώσεως τῶν τριῶν αὐτῶν μεταξύ των. Καὶ ἀκόμη, περὶ τῆς πνευματικῆς ἰατρείας καὶ περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ θεραπεύῃ τις ἐκείνους ποὺ ἀσθενοῦν ψυχικά.

Ζ'. Περὶ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ· ποῖοι εἶναι καὶ ἀπὸ ποῦ; Καὶ ποῖος εἶναι ὁ μετανοῶν· καὶ ποῖα εἶναι ἡ ἐργασία του. Καὶ

ποιος είναι εκείνος που ακολουθεί την ασκητικήν ζωὴν καὶ ποία ἡ ἐργασία του. Καὶ ποιος εἶναι ὁ δόσλος τοῦ Θεοῦ καὶ ποῖον τὸ ἔργον του. Καὶ εἶ, ἂν δὲν ἀποκτήσωμεν τὰς ἀρετὰς μόνη της ἡ ἀπὸ πλῆρη ἀπὸ τὰ πάθη δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσῃ τίποτε.

Η'. Περὶ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πίστιος καὶ πῶς κάποιος ἀρχίζει νὰ κυφορῇ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ περὶ τῆς ἐλπίδος καὶ θεωρίας τοῦ φωτός καὶ περὶ τῆς μυστικῆς ὁμιλίας τοῦ Πνεύματος.

Θ'. Περὶ τῆς ἀληθινῆς γνώσεως καὶ εἰς ἣν ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ δὲν προσγίνεται εἰς τὸν ἀγωνιστὴν σὺν ἀποτελέσματι τῶν μαθημάτων, ἀλλὰ τῆς καθαρότητος καὶ τῆς ἁνωθεν χάριτος.

Ι'. Περὶ τῆς φοβερᾶς ἡμέρας Κυρίου καὶ περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως, εἰς ὃν δηλαδὴ αὕτη πραγματοποιεῖται δι' ἡμᾶς ἀπὸ ἐδῶ καὶ πρὸ τοῦ θανάτου μας, ἂν καθαιρέμεθα διὰ τῶν σαρκῶν.

ΙΑ'. Περὶ τῆς ζωοποιου νεκρώσεως τοῦ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἰς τοὺς τελείους συντελεῖται πάντοτε κατὰ ἓνα τρόπον αἰσθητόν.

ΙΒ'. Εἰς τὸ ρητὸν τοῦ ἀποστόλου: «Ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν εἰς αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσι» καὶ πῶς κακεῖς ἐξαγοράζει τὸν καιρὸν παρούσης ζωῆς κατὰ τρόπον φρόνιμον.

ΙΓ'. Εἰς τὸ ρητὸν τοῦ ἀποστόλου, καὶ λέγει: «Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ Κύριος, ἐξ οὐρανοῦ» καὶ πῶς ἀποθέτομεν τὸν χοϊκὸν ἄνθρωπον καὶ ἐκδυόμεθα τὸν Χριστόν, συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ χρηματίσαντες.

ΙΔ'. Περὶ ἑορτῶν καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐορτάζῃ τις καὶ ποίων εἶναι σύμβολα ἐκεῖνα ποὺ γίνονται κατὰ τὰς ἑορτάς καὶ ἑναντίον ἐκείνων ποὺ ἐκδιδύκονται δι' αὐτάς.

ΙΕ'. Περὶ τῆς ἡσυχίας καὶ ποίαν τακτικὴν ὀφείλει νὰ ἀκολουθῇ ὁποιος προσκαρτερεῖ εἰς αὐτήν μὲ ἀνδρείαν.

ΒΙΒΛΟΣ ΤΩΝ ΘΕΟΛΟΓΙΚΩΝ

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Ἐναντίον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ Πατήρ προηγείται χρονικῶς (τῶν ἄλλων προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος).

Τὸ νὰ ὁμιλῇ ἢ νὰ ἐκφέρῃ γνώμην κανεὶς περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ νὰ προσπαθῇ νὰ ἐρευνήσῃ ὅσα ἀναφέρονται εἰς αὐτὸν καὶ τὸ νὰ θέλῃ νὰ διατυπώσῃ μὲ λόγους ὅσα δὲν λέγονται καὶ τὸ νὰ παρουσιάσῃ εἰς ὅλους ὡς κατανοητὰ τὰ ἀκατανόητα, αὐτὸ ἀποτελεῖ δείγμα ψυχῆς γεμάτης θρυσότητος καὶ ἀλαζονείαν. Καὶ παθαίνουν αὐτὸ ὄχι μόνον ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι τολμοῦν νὰ εἰπουν κάτι περὶ τοῦ Θεοῦ μὲ τὰς ἰδικὰς τῶν δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ ὅσοι μαθαίνουν ἀπ' ἐξῶ καὶ ἀσχολοῦνται διεξοδικῶς μὲ ὅσα ἐλέχθησαν παλαιότερον ἀπὸ τοὺς θαυμασιούς θεολόγους πρὸς ἀντίκρουσιν τῶν αἰρετικῶν καὶ παρεδόθησαν γραπτῶς, καὶ κάμνουν τοῦτο ὄχι διὰ νὰ ἀποκομίσουν ἀπὸ αὐτὰ κάποιαν πνευματικὴν ὠφέλειαν, ἀλλὰ διὰ νὰ προκαλοῦν τὸν θαυμασμόν ἐκείνων

10 πού τοὺς ἀκούουν εἰς τὰ συμπόσια καὶ τὰς συγκεντρώσεις καὶ διὰ νὰ ἀποκαλοῦνται θεολόγοι· αὐτὸ εἶναι πού ἰδιαιτέρως μοῦ προκαλεῖ λύπην καὶ μὲ κάμνει νὰ ἀνησυχῶ, ἐπειδὴ σκέπτομαι πόσον φοβερὸν εἶναι αὐτὸ πού κάμνουν καὶ ποία τιμωρία ἀναμένει αὐτοὺς τοὺς θρασεῖς. Πόσον δὲ φοβερά εἶναι αὐτά· πού ἰσχυρίζονται ὅσοι τολμοῦν νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸν Τριαδικὸν Θεόν! Ὁ Πατήρ, λέγουν, μόνον κατὰ τοῦτο εἶναι μεγαλύτερος τοῦ Υἱοῦ¹, κατὰ τὸ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ αἰτίος² τῆς ὑπάρξεως τοῦ Υἱοῦ. Καὶ διατυπώται ἀμέσως ἡ ἀντίρρησης: Πῶς λέγεις τὸν Πατέρα μεγαλύτερον τοῦ Υἱοῦ; Ἐπειδὴ ἀκριβῶς, λέγει, ὁ Πα-

1. Ἰωάν. 15' 28.

2. Ὅχι θεοτικῶς ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τοῦ δημιουργοῦ. Αἴτιος, ἐπειδὴ ὁ Πατήρ εἶναι ὁ κορμὸς τῆς τριαδικότητος θεότητος. Διότι κατὰ τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν δὲν ἔχομεν τριαρχίαν εἰς τὴν θεότητα, ἀλλὰ μοναρχίαν. Οἱ Ἀπτικοὶ δέχονται δυαρχίαν καὶ ἐντοῦθεν τὸ FILIOQUE.

20 τήρ είναι μεγαλύτερος τοῦ Υἱοῦ — λέγω δὲ μεγαλύτερος ἀντὶ νὰ εἶπω πρῶτος· διότι ὁ Υἱὸς προήλθεν ἀπὸ τὸν Πατέρα. Αὐτὰ λέγουν αὐτοὶ μὲ τὴν νέαν πλανημένην διδασκαλίαν καὶ τὴν ἀνόητον θεολογίαν των, ἐπειδὴ δὲν γνωρίζουν διὰ ποῖον λόγον αὐτὰ ἐλέγχθησαν ἀπὸ τοὺς πνευματοκινήτους θεολόγους πρὸς ἀντίκρουσιν τῶν αἰρετικῶν. Ἐπειδὴ δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ κατανοήσουν τὴν δύναμιν καὶ τὴν πραγματικὴν σημασίαν ὧσων ἔχουν γραφῇ, διατυπώνουν ἀνοησίας καὶ συγχρόνως προσπαθοῦν νὰ πείσουν τοὺς ἄλλους, ὅτι αὐτὰ ποὺ λέγουν εἶναι σίγουρα καὶ ἀληθινὰ καὶ πράγματι ἔτσι συμβαίνουν. Πρὸς αὐτοὺς δικαίως θὰ ὁμιλήσω ἐν συνεχείᾳ, ὅχι ἀνελώντας ἀπὸ τὸν ἑαυτοῦ μου, ἀλλὰ φωτιζόμενος ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ διδάσκει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν γνῶσιν³ καὶ πειθαρχώντας εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ποὺ προστάζει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

30 Ἐάν, ὦ ἀνόητοι, ἡ Παναγία Τριάς ἦτο, εἶναι καὶ θὰ εἶναι αἰωνίως ἀδιαίρετος, ἡ ὁποία ἐδημιούργησεν ἐκ τοῦ μηδενός⁴ ὁλόκληρον τὸ σῶμα, ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἐδίδασκε, ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ κατῴρθωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἄδυτά της καὶ νὰ κατανοήσῃ ὅτι ὑπάρχουν εἰς Αὐτὴν μέτρα καὶ διαβαθμίσεις, πρῶτον καὶ δεύτερον, μεγαλύτερον καὶ μικρότερον; Ποῖος ἐδίδαξεν αὐτὰ μὲ σαφήνειαν διὰ τὰ ἀόρατα καὶ ἀγνωστα καὶ ἐντελῶς ἀφανέρωτα καὶ ἀκατανόητα; Διότι ἐκεῖνα ποὺ προαιωνίως ἦσαν ἠνωμένα κατὰ τρόπον ἀσύγχυτον καὶ ἀδιαίρετον καὶ ποὺ αἰωνίως θὰ παραμένουν καθ' ὅμοιον τρόπον ἠνωμένα, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι μετὰξὺ τῶν πρῶτα. Ἐάν ὅμως σὺ θέλῃς νὰ λέγῃς ὅτι ὁ Πατὴρ εἶναι πρῶτος ἀπὸ τὸν Υἱόν, ἐπειδὴ ὁ Υἱὸς

3. Πρὸς. ψαλμ. 48^ο 10.

4. Ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ἐπιστήμη αἰῶνες καὶ αἰῶνες ἀγωνίζονται νὰ ἀνεύρουν τὴν γενεοποιὸν αἰτίαν τοῦ κόσμου. Ἐρευνοῦν τὸν μικρὸν κόσμον καὶ τὸν μακρόκοσμον. Ἀναζητοῦν μὲ ἀγωνίαν τὸν μῦθον τοῦ αἰνίγματος. Καὶ πρὶν προλάβουν νὰ ἀναφωνήσουν τὸ «εὐρηκα, εὐρηκα» ἐνοθυθίζονται εἰς τὴν ἀπύγνων, διότι ὁμέσως ἀντιλαμβάνονται ὅτι οὐδὲν εὗρον. Καὶ πόσοι ὑποθέσεις καὶ θεωρίαι δὲν διτυπώθησαν μέχρι τῆς ἡμέρας αὐτῆς! Καὶ ἀπὸ τὴν Σελήνην ὅμως καὶ ἀπὸ τὸν Ἀῖθρην ἀπογαργευστικά τὰ μηνύματα! Πόλῳ φοδοῦμαι ὅτι θὰ «παρέλθῃ» ὁ κόσμος χωρὶς νὰ μόθουν οἱ ἐρευνηταὶ γιὰ τὴν προέλευσίν του!... Ἐπειδὴ θεοτικῶς δὲν τὸ θέλουν.

ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ συνεπῶς ὡς πρὸς αὐτὸ εἶναι μεγαλύτερος ὁ Πατήρ, σοῦ λέγω καὶ ἐγὼ ὅτι πρῶτος ἀπὸ τὸν Πατέρα εἶναι ὁ Υἱός· διότι ἐάν δὲν ἐγεννᾶτο ὁ Υἱός, δὲν θά ἦτο δυνατόν νά ὀνομασθῇ πατήρ ὁ Πατήρ. Εἰάν δὲ ἐπιμένῃς νά θάξῃς ὅπωςδῆποτε πρὶν ἀπὸ τὸν Υἱὸν τὸν Πατέρα καὶ ὀνομαζεῖς αὐτὸν πρῶτον ὡς αἷτιον τῆς γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ, ἀρνοῦμαι νά δεχθῶ ὅτι, ὁ Πατήρ εἶναι αἷτιος τῆς ὑπάρξεως τοῦ Υἱοῦ. Διότι φαίνεται νά νομίζῃς ὅτι ὁ Υἱός δὲν ὑπῆρχε πρὸ τοῦ γεννηθῆ καὶ ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη εἴτε τὸ ἤθελεν ὁ ἴδιος, εἴτε ὄχι, εἴτε τὸ ἤθελεν ὁ Πατήρ εἴτε δὲν τὸ ἤθελεν, καὶ ὁ ὁποῖος ἐγνωρίσεν ἢ δὲν ἐγνωρίσεν τὸ γεγονός καὶ τὸν τρόπον τῆς γεννήσεώς του.

40

5 Τὸ θεολογικὸν πρόβλημα ποῦ ἐξετάζει ἐδῶ ὁ ἱερός πατήρ, καθὼς ἀν' ἀρμυανεται, ὁ εὐσεβὴς ὁγνωστικὸς, γεννᾶται ἀπὸ τὰ γνωστὸν χωρίον τοῦ κατὰ Ἰωάννην Ευαγγελίου: «Ὅτι ὁ πατήρ μου μεζων μοῦ ἐστι» εἶναι πράγματι ἓνα δύσκολον χωρίον ποῦ ὀπποχόληται πέν ἰδιαιτέρως τοὺς Ἁγίους Ἰστέρας θεωρεῖται χρήσιμον νὰ παραθέσω μερικὰς ἀπὸ τὰς πολλὰς ἐρμηνείας τοι ἐδόθησαν διὰ νά ἐχη ὁ εὐγνωστικὸς ἄλλαν ευρύτεραν θεωρίαν τοῦ ζητήματος, πέραν τῶν ὁσων ἐκθέτει ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἅγιος Συμεὼν.

α) Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας: «Μεζων ὁ Πατήρ ὡς ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ὄντας τοῦ Υἱοῦ ἐπεὶ καὶ Θεὸν αὐτοῦ φησιν αὐτὸν (τὸν Πατέρα) καὶ τοῦτο τῷ ἀνθρώπινῳ προσνέμων οὐχ ἡμῶς. Εἰ γὰρ πιστεύομεν διὰ κακῶς καὶ ἐν τῷ περὶ αὐτοῦ ὡς αὐτὸν οὐχ ὁμοῖον ἐστὶν καταφανές, ὅτι καταδέδωκεν ἐξ ὑπεραρχῆς τινος εἰς ἐλάττωσιν, μᾶλλον δὲ ἐξ ἰσότητος πρὸς τὸν Πατέρα πρὸς τὸ μὴ οὕτως ἔχειν. Οὐδὲν δὲ τοῦτων υπομένειν (= ὑπέστη) ὁ Πατήρ μεμένηκε δὲ καὶ ἐστὶν ἐν οἷς ἦν ἐξ ἀρχῆς Μεζων ἀπὸ τοῦ τὴν ἐλάττωσιν οἰκονομικῶς ἐλαμένου».

β) Ἱεροῦ Αυγουστίνου: «Εφ' ὅσον ὁ Υἱὸς ἦτο ἐν δούλου μορφῇ ἦτο μικρότερος ὄχι μόνον τοῦ Πατρὸς ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐπιπλέον μικρότερος καὶ αὐτοῦ διότι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὡς Θεὸς εἶνα μεζων αὐτοῦ».

γ) Ἱεροῦ Χρυσοστόμου: «Εἰ δὲ λέγει τις μεζων εἶναι τὸν Πατέρα, καθ' ὃ οἶος τοῦ Υἱοῦ, οὐδὲ τοῦτο ἀντεροῦμεν ἀλλὰ αὐτὸ μὴ τοῦτο ἐξέρας εἶναι τὸν Υἱὸν οὐσίας νοεῖ».

δ) Βασίλειου τοῦ Μεγάλου: «Ὁ Πατήρ μεζων μοῦ ἐστ', καθὼς Πατὴρ θελωνόντι. Ὡς δὲ οὐσία οὐσίας μεζων καὶ ἐλαττωσιν οὐ λέγεται» - Εἰ γὰρ καὶ ἐκ ταύτης τῆς φωνῆς τὸ ὁμοῖον εἶναι τὸν Υἱὸν τῷ Πατρὶ δηλοῦσθαι πεπιστευκα. Τῆς γὰρ συγκρίσεως αἶσα ἐπὶ τῶν τῆς αὐτῆς φύσεως γνησμένων».

6 Ὁ οὐλλογισμὸς βασίζεται εἰς τὸν νόμον τοῦ αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ ἀν' ὑπάρχει συνεπῶς τικαυτῇ σχέσει μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ

Προσέχεις εις τόσους ἀπαραδέκτους συλλογισμούς δια να μὴ εἶπω θλασφημίας, ὁδηγουμεθα ἀπὸ τέτοιου εἶδους συζητήσεις Συνεκρῶς, ἢ ἀπόφευγε νὰ λεγῃς, ὅτι ὁ Πατὴρ προηγεῖται (χρονικῶς) τοῦ Υἱοῦ, ὁπότε θὰ δεχθῶ νὰ ὀνομαζῇς τὸν Πατέρα αἷτιον τοῦ Υἱοῦ· ἢ, ἂν ἐπιμένῃς νὰ χρῆσιμοποιῇς αὐτὴν τὴν ἔκφρασιν, λαμβάνοντας πρόνοιαν διὰ τὸ ἐνδεχόμενον νὰ ὁδηγηθῇ κανεὶς εἰς ἐσφαλμένα συμπεράσματα· ὅτι αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις ὑποσχωρῶ καὶ δὲν χρησιμοποιοῦ ὅτε τὴν δευτέραν ἔκφρασιν (ὅτι, δηλαδὴ ὁ Πατὴρ εἶναι αἷτιος τοῦ Υἱοῦ). Διότι καθὼς ἔχομεν εἶπει, ἐκεῖνα ποὺ ἀνέκαθεν ἦσαν ἀρρήκτως ἑνωμένα καὶ θὰ εἶναι αἰωνίως τοιοῦτοτρόπως, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι τὸ ἓνα αἷτιον τοῦ ἄλλου. Νὰ μὴ σοὺ περασῇ, λοιπόν, ποτὲ ἀπὸ τὸν νοῦν, ὅτι ὁ Πατὴρ ὑπῆρξε τρεῖς ἀπὸ τὸν Υἱὸν καὶ οὐτε νὰ ὀνομάσῃς αὐτὸν πρῶτον ὅτε μεγαλύτερον τοῦ Υἱοῦ. Διότι ἐκεῖνο ποὺ προϋπῆρξεν εἶναι φυσικόν νὰ ὀνομασθῇ πρῶτον ἐκείνου, το ὁποῖον ἐγεννήθη ἢ κατ' ἄλλον τρόπον τροπήθῃ ἢ ἐξημερωθῇ ἀπὸ αὐτό· ἀλλ' ἐκεῖνος ποὺ δὲν τρουπήρξεν οὔτε ποτὲ ἐγένινεν ἢ ἐγενε πρῶτος τοῦ Υἱοῦ ποὺ παντοτε ὑπῆρχε μαζί του καὶ εἰ νὰ μαζί του χωρὶς ἀργίην· ἀλλ' εὐρίσκεται ἐλόκληρος μέσα εἰς ἐλόκληρον τὸν ὁ καιούμενον τῆς αὐτῆς τιμῆς Υἱόν, καθὼς καὶ ὁ Υἱὸς εὐρίσκεται εἰς ἐλόκληρον τὸν Πατέρα, ποὺ ἔχει τὴν αὐτὴν οὐσίαν, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὀνομασθῇ πρῶτος τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἴσαν μαζί παντοτινά. Ἐὰν δὲ ὀνομαζῇς τὸν Πατέρα αἷτιον τοῦ Υἱοῦ, θὰ σὲ μιμῆθῶ καὶ ἐγώ, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅμως ὅτι εἰς αὐτὸ δὲν κρυπτεται οὔτε ἐπ' ἐλαχιστον ἡ ἀντίλημμις ὅτι ὑπῆρξε κάποτε ὁ Θεὸς μόνος, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ὁ Υἱός, καὶ ὅτι τὸν ἐγέννησε θραδύτερον καὶ ἐγενε τοιοῦτοτρόπως αἷτιος τῆς ὑπαρξείας του, πρᾶγμα ποὺ σὲ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ σὲ ὁδηγεῖ ἔξω ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν ὡς ἀσεβὴ καὶ σὲ κατατάσσει εἰς ἐκείνους τοὺς ἀσεβεῖς ποὺ λέγουσιν, ὅτι ὁ Υἱὸς ἐκτῆσθαι ἀπὸ τὸν Πατέρα· Ἀλλ' αὐτὸ καὶ μόνον νὰ τὸ σκεφθῇ κανεὶς ἀποτελεῖ τὴν μεγαλυτέραν ἀσέβειαν καὶ ἀθεΐαν.

Διότι εἰς τα ἀνθρώπινα πράγματα λέγομεν ὅτι, ὁ

- Πατήρ είναι αἷτος τοῦ παιδὸς οὗ ποὺ γεννᾶται ἀπὸ αὐ-
 τὸν κατὰ σάρκα⁶ εἰς τὴν περίπτωσιν ὁμῶς τῆς θείας
 καὶ ἀνυπάρκτου ὑπάρξεως καὶ τῆς χωρὶς γέννησιν γεν-
 νήσεως καὶ τῆς χωρὶς ὑπόστασιν ὑποστάσεως καὶ
 τῆς ἔξω ἀπὸ τὴν οὐσίαν οὐσίας ἢ καὶ δὲν γνωρί-
 ζω τί ἄλλο μπορῶ νὰ εἰπῶ⁷, ἐκεῖνος ποῦ θὰ ὀνο-
 μάσῃ κάποιον πρῶτον εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ὀνομά-
 σῃ κάποιον ἄλλον δεῦτερον καὶ τρίτον, τρίγμα τὸ ὁ-
 ποῖον ὁμῶς εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Παναγίας Τριάδος
 εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ λεχθῇ⁸. Ὅτι τὸ νὰ μεταφ-
 70 κανεῖς τὰ ἀμέτρητα καὶ νὰ ὁμιλῇ δι' ὅσα δὲν λέγονται
 καὶ νὰ φωνάζῃ ὅσα δὲν ἐκφράζονται εἶναι ὑπερβολικὰ
 ἐπικίνδυνον. Ἀπὸ τὸν καὶ διὰ τὴν ἀνέκφραστον καὶ θεί-
 αν γέννησιν τοῦ Θεοῦ Λόγου λεγομένη μὲν ὅτι ὁ Πατήρ
 εἶναι αἷτιος, ὅπως ὁ ἀνθρώπινος νοῦς εἶναι αἷτιος τοῦ
 προφορικοῦ λόγου καὶ ἡ πηγὴ τοῦ νεροῦ καὶ ἡ ρίζα
 τῶν κλύδων τῆς, ἀλλ' εἶναι ἀνεπιτρέπτον νὰ ὀνομάζω-
 μεν τὸν Πατέρα πρῶτον ἀπὸ τὸν φόβον μήπως πληθύ-
 νομεν τὸν ἀριθμὸν καὶ καταλήξομεν νὰ διαιρέσωμεν
 εἰς τρεῖς θεοὺς τὴν ἀδιαίρητον καὶ μίαν θεότητα. Δὲν
 ἐπιτρέπεται οὐτετῶς ὁμιλοῦντες διὰ τὰ πρόσωπα τῆς
 ἀδιαίρετου καὶ ἀσυγχύτου Τριάδος νὰ σκεπτομεθα ἢ
 νὰ ὀνομάζωμεν πρῶτον, ὅτε δευτερον, ὅτε τρίτον, ὅ-
 80 τε μεγαλύτερον, ὅτε μικρότερον· διότι εἶναι ἐντελῶς
 ἀνέκφραστα καὶ ἀνεπίπλωτα καὶ ἀκατανόητα καὶ εἰς τὸν
 ἀνθρώπινον νοῦν ἀδύνατον νὰ τὰ ἀντιληφθῇ ὅσα ἀνα-
 φέρονται εἰς τὴν θείαν καὶ ἐπάνω ἀπὸ κάθε οὐσίαν φύ-
 σιν. Ἐάν δὲ ἐπιθυμῇς καὶ κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἐλέγ-
 ξῃς τὸ λεγόμενον, ὥστε νὰ περσθῇς, ὅτι ὁ Θεὸς ποὺ ἔ-
 φερει τὰ πάντα ἀπὸ τὴν ἀνταρξιν εἰς τὴν ὑπαρξιν εἶ-
 ναι ἀκατανόητος, καὶ ἂν ἀκόμη κατὰ τὴν ἐκφώνησιν
 τῶν ὀνομάτων τῶν Τριῶν Προσώπων θάλλῃς πρῶτον
 τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς — ἐάν θε-
 βαίως εἶναι δυνατόν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ θεο-
 λογῇς — θὰ συναντήσῃς εἰς αὐτὸ τὴν τελεῖαν συνύπαρ-
 ξιν καὶ κοινὴν προέλευσιν ὅλων τῶν θεῶν ἰδιοτήτων τῶν

⁶ Βλ. ἰδὲν Δογματικὸν • Ἐκθεσις Ὁρθοδόξου Πιστεως-
 P.G. τόμ. 94, 820 B

⁷ Τὸ εἶδος αὐτὸ ὁποτελεῖ μοναδικὴν ἰσὺς περίπτωσιν συνδυα-
 σμοῦ τῆς καταφορτικῆς καὶ ὁποφωτικῆς θεολογίας.

Τριῶν Προσώπων ὡς ὁμοουσίῳν. Καὶ πρόσεχε νὰ ἀντ.-
ληφθῇς πόσον ἀκατανόητα εἶναι εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώ-
πους τὰ μυστήρια τῆς θείας φύσεως. «Πνεῦμα ὁ Θεός»¹⁰,
λέγει· καὶ ἄλλου· «Τὸ δὲ Πνεῦμα ὁ Κύριός ἐστιν»¹¹.
90 'Εάν, λοιπόν, ὁ Θεὸς εἶναι πνεῦμα¹² καὶ τὸ Πνεῦμα εἶ-
ναι ὁ Κύριος, τότε τοῦ θλέπεις ἐδῶ τὰς ιδιότητας τοῦ
Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ¹³, ὥστε νὰ μοῦ λέγῃς καὶ νὰ ἀπα-
ριθμῇς εἰς τὴν θείαν καὶ ἀκατανόητον φύσιν πρῶτον
καὶ, μεγαλύτερον, ὡς σὺ νεοφώτιστε θεολόγε;

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὁ πρῶτος καὶ αὐθεν-
τικὸς θεολόγος εἶπεν «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος»¹⁴ καὶ ὅχι
ὁ Πατήρ. Σὺ ὅμως, ὥσάν νὰ ἔχῃς διδαχθῇ τελειότερον
ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴν τὴν γνῶσιν τῶν θείων πραγμά-
των ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν τοῦ εἶναι ἡ ἐνυπόστατος σοφία,
διδάσκεις ἡμᾶς καὶ ὁλόκληρον τὸν κόσμον διὰ πρῶτος
εἶναι ὁ Πατήρ, δια νὰ καταλήξῃς ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ
συμπεράσμιαι διὰ δεῦτερος εἶναι ὁ Υἱὸς καὶ τρίτον τὸ
"Ἅγιον Πνεῦμα, κηρύσσοντας τοιοῦτοτρόπως εἰς ἡμᾶς
ἕνα ἄλλο Εὐαγγέλιον¹⁵, ὥσάν νὰ εἶσαι ἕνας ἄλλος θεο-

10 Ἰωάν. 6' 24

11 8' Κορ. γ' 17

12' Σχόλιον -Πρόσεχε ὁ ἀναγνώσκων ἵνα, διὰν εὕρῃς τὸν ὄ-
γμον ταῦτον λέγοντα διὰ ὁ Θεὸς πνεῦμά ἐστι καὶ θλοβῇ, ὁδιακρίτως
τοῖς λεγομένοις προσώποις, ἢ τὸν Ἄγιον κατακρίνης ὡς σύγχυσιν
τῶν τριῶν υποστάσεων τῆς ὑπερουσίᾳς θεότητος, δογματίζοντα καὶ
ροδελλίζοντα τὸ ἐνι Ὅταν γὰρ λέγε διὰ ὁ Χριστὸς πνεῦμα ἐστίν ἢ
ὁ Πατὴρ, οὐδὲν ἄλλο λέγει διὰ ὁσώματος ἐστὶ πνεῦμα γὰρ ὁ Θεός.
ἄγουσι ὁσώματος

13 Κατὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν μας οἱ ὑποστατικοὶ ιδιότητες τῶν
Τριῶν Προσώπων εἶναι τοῦ Πατρὸς τὸ ἀγέννητον τοῦ Υἱοῦ τὸ γεν-
νητὸν καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸ ἐκπορευτὸν. Με αὐτὰς καὶ μό-
νον διακρίνονται τὰ Τρία Πρόσωπα μετὰ τοῦ ὅταν ἀμιλοῦμεν
διὰ τὴν γέννησιν τοῦ Υἱοῦ ἐκ τοῦ Πατρὸς ὅταν πρῆπει νὰ πηγαινῇ ὁ
νοῦς μας εἰς τὰ ἐνθροῦνα. Ἐκεῖνη ἡ γέννησις εἶναι δι' ἡμᾶς μυστή-
ριον. Εἰς τὴν περὶ τῶν τριῶν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὅταν πρῆπει νὰ
συγχέωμεν τὴν ἐκπόρευσιν μετὰ τὴν ἐκπομὴν (Ἰωάν. 15' 26). Ἡ δι-
φορὰ εἶναι οὐσιώδης. Ἡ σύγχυσις τῶν δυο ὁρων ὁδηγεῖ εἰς τὸ FI-
LIOSQUE ἢ οὐσιαστικῶς τοῦ FILIOSQUE ἔχει θαυτέρως ρίζας
διότι προκιοθετεῖ τὴν ἀντίληψιν τῆς δουραχίας εἰς τὴν θεότητα, ἐνῶ
ἡμεῖς δεχόμεθα τὴν μοναρχίαν

14 Ἰωάν. α' 1

15 Πρὸς Γαλ. α' 8

- 100 λόγος περισσότερον φωτισμένος καὶ ἀγαπητότερος εἰς τοὺς Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν Ἰωάννην. Ποία βλασφημία, Θεέ μου! Εἶπε μᾶς ὁμῶς, ἐσὺ καὶ μᾶς διδασκεῖς κατὰ τροπὸν συγκεκαλυμμένον ὅτι ἔχομεν τοεῖς βροῦς, διατ' δὲν εἶπεν ὁ ἀδιαμοισθήτητος θεολόγος, ὁ περισσότερον ἡγαπημένος μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Πατήρ», ἀλλ' εἶπεν «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος». Διὰ ποῖον λόγον πάλιν δὲν εἶπεν ὁ Υἱός, ἀλλ' ὁ Λόγος, παρὰ νῦν μᾶς διδάτῃ ὅτι οὗτε ὁ Θεὸς Λόγος ἦτο γνωστός ὡς Υἱὸς πατρὸς κατελθὼν εἰς τὴν γῆν καὶ φορέσῃ τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα οὕτε ὁ Θεὸς ὡς Πατήρ, Ὅχι φυσικά ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε πρὶν ἢ δημιουργήσασα τὰ πάντα, ἢ ἔχουσα τρία πρόσωπα τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἔχεν ἀκόμη ἀποκαλυφθῆναι τὸ μυστήριον τῆς θεᾶς οἰκονομίας. Διότι μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐγνωρίσθη εἰς ἡμᾶς ὡς Πατὴρ ὁ Θεός - Πατήρ καὶ ὡς Υἱὸς Θεοῦ ὁ Θεός - Λόγος καὶ ἐφόρεσε σάρκα χάριν ἡμῶν ὅπως εἶπεν ὁ Πατήρ ἐξ οὐρανοῦ κατατὴν μεταμόρφωσιν διότι λέγει «Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός αὐτοῦ ἀκούετε»¹⁷. Καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Υἱοῦ «Πάτερ δέκατε, καὶ ὁ κόσμος σέ οὐκ ἔγνω. Ἐγὼ δὲ σε ἔγνω»¹⁸ καὶ πάλιν «Ἐγνώσασά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις»¹⁹ καὶ πάλιν «Πάτερ, δόξα σὺν σου τὸν Υἱόν, ἵνα καὶ ὁ Υἱός σου δοξάσῃ σε»²⁰ καὶ «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἑσμέν»²¹. Ἐάν, λοιπόν, καὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου ὁ Υἱὸς καὶ ὁ Πατήρ εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ, πολὺ περισσότεροι συνέβαινε τοῦτο πρὶν ἀπὸ τὴν σάρκωσιν.
- 120 Καὶ ἐλα νῦν ἐξετάσωμεν μαζὶ μετὰ σύνεσιν τὸ θεοῦτερον νόημα αὐτῶν τῶν λόγων. Διότι λέγει· «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἑσμέν» καὶ ἔβαλε τρεῖς ἀπὸ τὸν Πατέρα τὸν ἑαυτὸν τοῦ Διατ' τὸ ἔκαμε αὐτό; Διὰ νῦν μᾶς δείξῃ ὅτι εἰς ὅλα ἔχει ὅσον ἀξίωμα καὶ ἴσην δόξαν μετὰ τὸν Πατέρα καὶ ἀκόμῃ ὅτι οὕτε ὁ Πατήρ εἶναι πρῶτος, ἔστω καὶ ἂν

16 Κατὰ τὴν Πλατωνικὴν φιλοσοφίαν οἱ ἔννοιαι τοῦ προσώπου καὶ τῆς ὑποστάσεως εἶναι ταυτάσημοι

17. Ματθ' ιζ' 5

18. Ἰωάν' ιζ' 26

19. Ἰωάν' ε' 18

20. Ἰωάν' ιζ' 1

21. Ἰωάν' ι' 30

130 είναι αίτιας τοῦ Υἱοῦ, οὔτε ὁ Υἱὸς εἶναι δευτερός, ἔστω ἂν ἐγενήθη ἐκ τοῦ Πατρὸς, οὔτε τὸ "Ἄγ Πνεῦμα εἶναι τρίτον ἔστω καὶ ἂν ἐκπορευεταὶ ἀπὸ τὸν Πατέρα²². Διότι ἐάν ἦτο ἀνέκαθεν ἐν ἡ Τριάδι καὶ αὐτὸ τὸ ἐν καλεῖται Τριάς ἐπειδὴ ἔχει τρία πρόσωπα, ἄρα αὐτὸ τὸ ἐν δὲν ἢμπορεῖ οὔτε νὰ εἶναι πρῶτον ἑαυτοῦ, οὔτε τῶν συναποτελουμένων τὴν ὁμοούσιον καὶ ὁμότιμον Τριάδα προσώπων διότι, δὲν προῦπηρξε τὸ ἐν πρόσωπον τοῦ ἄλλου, ὥστε αὐτὸ που προῦπηρξε νὰ ὀνομασθῇ πρῶτον ἐκείνου που προῦληθεν ἀπ' αὐτό. Διότι εἶναι μ' ἅ θεότης ἡ μία Τριάς που καλεῖται ἔτσι καθὼς ἔχει λεχθῇ ἔνεκα τῶν προσώπων καὶ τῶν ὑποστάσεων καὶ ἐπειδὴ χωρίζεται μὲν εἰς τρία πρόσωπα κατὰ τρόπον τοῦ νὰ μὴ διασπᾶται ἡ ἀπόλυτος ἐνότης, εἶναι δὲ ἀπολύτως ἡνωμένη, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἐμφανίζονται καὶ μεταβάλλονται εἰς ἐν τὰ τρία πρόσωπα ὁ Θεὸς καλεῖται μία Τριάς ἀπὸ τὰ τρία ὁμῶς πρόσωπα κανένα κατ' οὐδένα τρόπον προῦπηρξε, οὔτε ὁ Πατὴρ τοῦ Υἱοῦ, οὔτε ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς, οὔτε ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὥστε ἕνα ἀπὸ αὐτὰ νὰ δύναται νὰ ὀνομασθῇ πρῶτον τοῦ ἄλλου²³ διότι ἀπέκτησαν ὅλα ταυτοχρόνως τὴν χωρὶς ἀρχὴν καὶ πάντοτε ὡς ἀργουσάν ὑπαρξίν των.

140 Σι ἐπεὶ ἡ Τριάς εἶναι ἕνας Θεός, που δὲν μπορεῖ νὰ περιγριφῇ μὲ λόγους, τοῦ δὲν ἔχει ἀρχήν, τοῦ δὲν ἐγένεν ἀπὸ κανένα, που δὲν μπορεῖ νὰ τὴν καταλάβωμεν, που δὲν διαιρεῖται που δὲν εἶναι δυνατόν ἡμεῖς οὔτε νὰ τὴν κατανοήσωμεν οὔτε νὰ τὴν περιγράψωμεν. Ἐπειδὴ ὁμῶς ἐπὶ ἤργεν ὁ κίνδυνος ἡ μακροχρόνιος σιωπὴ μας περὶ τοῦ Θεοῦ νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς πνευματικὴν ἀσθένειαν καὶ τελείαν λησιμωσίαν τοῦ Θεοῦ μὲ ἀπώτελεσμα μερικοὶ νὰ ζήσωμεν εἰς τὸν κόσμον ὡς ἄθεοι²⁴, ἐπετράπη εἰς τὴν μᾶς - ὅσαι εἶναι δυνατόν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν νὰ ὁμιλοῦμεν δὲ τὰ θεῖα καὶ ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεόν ὥπως ἐδιδάχθημεν ἀπὸ τοὺς θείους ἀποστόλους καὶ τοὺς θεοκνεύστους πατέρας μας, ὥστε ἔχοντες διαρκῶς εἰς τὴν ἐνθύμησίν μας τὴν Θεόν, νὰ δοξάζωμεν τὴν ἀγαθότητά του καὶ τὴν φιλόανθρωπον οἰκο-

22. Βλ. Ιωάν. κε 26

23. Γρηγόριος Ε' σ' 2

νομίαι του δι' ὅσα ἔκαμε χάριν ἡμῶν Ἡμεῖς ὁμῶς, πού
 εἴμεθα χῶμα καὶ στάχτη²⁴ ὥσάν νά ἔχωμεν παραβλέ-
 ψει ποῖαι εἶναι αἱ πραγματ καὶ μας δυνατότητες, καὶ
 150 προχωροῦντες τέρα ἀπὸ τὰ ὅρια τῶν ἱκανοτήτων μας,
 δέν καταλαμβανόμεθα ἀπὸ φόβου νά ἐρευνοῦμε καὶ
 νά ἀσχολουμέθα ὑπερβολικῶς καὶ νά προσπαθοῦμε νά
 κατανοήσωμεν καὶ νά ἀνακαλύψωμεν τοῖαν εἶναι τὸ
 πραγματικόν νόημα ἕκε νῶν τα ὁποῖα δέν μποροῦν νά
 κατανοήσου, καὶ νά ἐκφράσου, οἱ ἄγγελοι καὶ ὅλα
 αἱ οὐράνιαι δυνάμεις, ἀλλ' ὥς ἄπιστοι καὶ ἐντελῶς ξέ-
 νοι πρὸς τὰ μυστήρια τοῦ Χριστοῦ τοιοῦτοτρόπως καὶ
 σκεπτόμεθα καὶ φλυαροῦμεν περὶ τοῦ Θεοῦ μὲ ἀδιάν-
 τροπον ψυχῇ.

Πέ, μου λοιπόν, ὦ ἀνδρῆ, σὺ πού μὲ τόσῃν εὐκολί-
 αν ἐπιδίδεσαι εἰς τὴν ἐρευνᾶν τῆς θείας φύσεως, πιστεύ-
 εις ὅτι ὑπάρχει Θεὸς τριπλοῦστατος, ἀναρχος, ἀδημι-
 ούργητος, ἀκατανόητος, ἀνεξερεινῆτος, ἀόρατος, πού
 δέν δύναται οὔτε μὲ τὸν νοῦν νά κατανοηθῇ, οὔτε μὲ
 τὸν λόγον νά περιγραφῇ καὶ ὅτι ὑπῆρχε πάντοτε ὁ
 160 Θεός, χωρὶς ποτὲ νά τάσῃ ἀρχὴν ἡμετέρων²⁵, οὔτε χρό-
 νων ἢ αἰώνων, ἀλλ' ὑπῆρχε παντοτε; Ναί, ἀποκρίνεται.
 Ἄφοῦ, λοιπόν, πιστεύεις αὐτό ὅτι δηλ ὑπῆρχε καὶ θε-
 θαίως ὑπῆρχε μόνος Θεός ἂν ἄγ Τρῶς, ἡ ὁποία ὅταν ἡ-
 θέλησεν, ἐδημιούργησεν ἀπὸ τὸ μηδὲν τὸν οὐρανὸν καὶ
 τὴν γῆν καὶ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν εἰς αὐτά καθὼς καὶ ὅ-
 λας τὰς οὐρανίους πνευματ καὶ δυνάμεις, καὶ ἔπειτα
 τελευταῖον ἀπὸ ὅλα αὐτά ἐδημιούργησε τὸν ἀνθρώπου
 καὶ δέν ὑπάρχει τίποτε ἀπὸ ὅσα εὐρίσκονται εἰς τὸν
 οὐρανὸν ἢ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν ἢ εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς
 τὸ ὁποῖον νά μὴ προῆλθε καὶ νά ἔγῃ γίνεαι ἀπὸ τὸ μη-
 δέν καὶ ὅτι ὁ μόνος πού εἶναι ἡδημιούργητος καὶ ἀ-
 ναρχος καὶ πάντοτε ὑπάρχων καὶ πρὶν ἂν ὅλα ὑπάρ-
 γων εἶναι ὁ δημιουργὸς καὶ κτίστης αὐτῶν Θεός, τότε
 170 διατί καὶ σὺ δέν προσκυνεῖς μὲ σιωπῇ καὶ μὲ φόβον
 τὸν δημιουργόν καθὼς πράττουν ὅλα; αἱ δυνάμεις τῶν
 οὐρανῶν, ἀλλ' ἐνῶ παραλείπεις νά ἐξετάζης τὸν ἑαυ-
 τόν σου, προσπαθεῖς μὲ θρασυτάτη καὶ αὐθάδη ψυχὴν
 νά ἐρευνήσης τὴν ἀκατανόητον φύσιν τοῦ Θεοῦ; Καὶ

24 Γεν ιη' 27

25 Πρβλ Εβρ ζ 9

δέν φοβασαι μὴ τυχόν καὶ πέση ἀπὸ τὸν οὐρανὸν κε-
ραυνός κα. σὲ μεταθάλπει εἰς ἀπόκαυμα φωτιάς; Διό-
τι ἔάν εἶναι ἀδημιουργητὸς καὶ ἀνάσχος, καὶ ὑπῆρχε
παντοτε καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα ἡ τριαυτοστάτος μονάς ὁ
Θεός ὅλα δὲ καὶ τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, καὶ ὅσα
ἔχουν ὡς καὶ σῶμα καὶ ὅσα δὲν ἔχουν τοιοῦτον, καὶ ὅ-
σα εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωμεν καὶ ὅσα ἀγνοοῦμεν,
180 ἔάν λέγω ὅλα αὐτὰ ἐγίναν ἀπὸ τὴν μίαν θεότητα τῆς
ὁμοουσίου καὶ ἀδιαίρετου Τριαδος, τίς, πῶς εἶναι δυ-
νατὸν νὰ γνωρίσῃν τὰ δημιουργήματα τὸν δημιουρ-
γον καὶ ὅσα καποτε ἔγιναν ἐκείνον που πάντοτε ὑπῆρ-
χε τὰ κατεσκευασμένα τὸν ἀκατασκεύαστον, καὶ τὸν
ἀναρχὸν ἐκεῖνα τοῦ ἀργότερα ἐπῆραν ἀπὸ ἐκείνον τὴν
ὑπαρξίν καὶ νὰ μάθουν τελείως ποῖος ἀκριβῶς εἶναι
καὶ πόσον μεγάλος εἶναι καὶ κατὰ ποῖον ἀνερμήνευ-
τον τρόπον ἐγεννήθη. Εἶναι τελείως ἀδύνατον, ἐκτός
θεβῶς ὡς ἀπὸ ὅσον ὁ ἴδιος ὁ δημιουργὸς εἰς καθένα ἀπὸ
τὰ δημιουργήματα του, ὅπως δηλαδὴ τοὺς χαρίζει τὴν
προήν²⁶ καὶ τὴν ζώην, τὴν ἀθάνατον ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν
καὶ τὴν λογικὴν, τοιοῦτοτρόπως θα δώσῃ ἀπὸ φιλαν-
θρωπίας καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ γνωρίσῃ καθένας ὅσον
εἶναι πρὸς τὸν κυμῆρον του

Πῶς δυνασαι νὰ εἴπῃς συνεπῶς ὅτι, ὑπάρχει ἄλλος
τρόπος νὰ γνωρίσῃ καλῶς τὸ δημιουργήμα τοῦ Θεοῦ
τὸν δημιουργόν του. Εἶναι ἀκαταρθαιτὸν νὰ γίνῃ τοῦ-
το κατ' ἄλλον τρόπον καὶ ἐντελῶς ἀδύνατον εἰς ὅλους.
190 Ἐπὶ πλέον πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ἡ δυνατότητα τοῦ
ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστοὺς νὰ τὸν γνωρίσωμεν εἶναι
ἀνάλογος μὲ τὸ μέγεθος τῆς πίστεώς μας, ὥστε ἡ γνω-
σις νὰ ἐπὶ θεβαίωσῃ τὴν γνώσιν γινώσιν πίστιν καὶ νὰ θε-
βαίωθῃ μὲ τὴν γνώσιν ἐκεῖνος ποὺ διὰ τοῦ λόγου κατη-
χήθη καὶ ἐπίστευσεν ὅτι ὑπάρχει Θεός, ἵς τὸν ὅποιον
ἐπίστευσε μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ θείου λόγου²⁷ Αὐτὴν,
λοκόν, τὴν πίστιν τὴν δέχονται οἱ πιστοί, μὲ πολλῶν εἰ-
δῶν καὶ κατὰ πολλοὺς τρόπους παροῦσα ἀξιομένων σημεί-
ων ὅπως ὁ ἀδυσνόητων φράσεων, μέσω καθρεπτῶν διὰ

26 Πρὸς 12' 25

27 Εἶναι ὅλα πολλὰς προσοχῆς ἡ γνώμη τοῦ μεγάλου αἰσῶ ἁ-
σκητοῦ διὰ τὴν σημασίαν τῆς γνώσεως εἰς τὰ θέματα τῆς πίστεως
δὲν ἀρκεῖ νὰ ἔχωμεν πίστιν ἀλλ' ἀποστέλλει πίστις μὲ ἐξηγήσεων

200

210

μυστηριωδῶν καὶ ἀνεκροάστων ἐνεργειῶν, δι' αὐτὴν εὐ-
 θείας φανερώσεων τοῦ Θεοῦ, διὰ Θεοῦ φωτισμοῦ ποῦ
 δὲν γίνεταί αἰσθητὸς εἰς τοὺς ἄλλους, διὰ τῆς παρατη-
 ρήσεως καὶ μελέτης τῶν αἰτίων τῆς ὁμοουργίας, καὶ
 πολλῶν ἄλλων, ἀπὸ τὰ ὅποια (σημεῖα) αὐξάνει καθ' ἡ-
 μέραν ἡ πίστις αὐτῶν καὶ καταλήγει εἰς τὴν ἀγάπην
 τοῦ Θεοῦ. Καὶ δὲν ἀρκεῖται μόνον εἰς αὐτὸ· διότι ὁ Θεὸς
 τοὺς διδὲ, περαιτέρω τῇ ἐσωτερικῇ θεβαιότητι περὶ
 τῶν ἀποκαλυπτομένων διὰ τῆς ἀποστολῆς εἰς αὐτοὺς
 καὶ τῆς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπως εἰς τοὺς
 Ἀποστόλους καὶ φωτίζονται πληρέστερον καὶ διδά-
 σκονται διὰ τοῦ Θεοῦ φωτός, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀπερι-
 γραπτὸς καὶ ἀνεκφράστος, ἀκτιστος, χωρὶς ἀρχῆν καὶ
 χωρὶς τέλος καὶ ἀκατανόητος. Διότι κάθε γνώσις καὶ
 ἡ τελεία γνώσις καὶ κάθε λόγος σοφίας τοῦ ἀναφέρεται
 εἰς τὰ πνευματικὰ θέματα ἀκόμη δὲ καὶ ὁ τρόπος ἐπι-
 τελέσεως τῶν θαυμάτων καὶ τὸ χάρισμα τῆς προφητε-
 ῖας καὶ ἡ γνώσις διαφόρων γλωσσῶν καὶ ἡ ἐρμηνεία τῶν
 γλωσσῶν²⁸, καὶ ἡ μέριμνα διὰ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην καὶ
 ἡ ὁικονομία²⁹ πόλεων καὶ τοῦ πιστοῦ λαοῦ, καὶ ἡ
 πλήρης γνώσις τῶν ἀγαθῶν ποὺ μᾶς ἀναμεινουν μετὰ θά-
 νάτου, καὶ ὁ τρόπος τῆς κληρονομίας τῆς βασιλείας τῶν
 οὐρανῶν, καὶ ἡ υἱοθετοῖς μας ἀπὸ τὸν Θεόν³⁰ καὶ αὐ-
 τὸς ὁ τρόπος ποῦ δουλιεῖσθαι νὰ περὶ ἡμεῶν τὸν Χρι-
 στὸν ὡς ἄλλο ἔνδιον³¹ καὶ τὸ νὰ γνωρίζωμεν τὰ κρυ-
 πτόμενα εἰς τὸν Χριστὸν μυστήρια καὶ ἰδιαιτέως ἡ
 γνώσις τοῦ μυστηρίου τῶν ἔθνων ἕκαμε διὰ τὴν σωτη-
 ρίαν μας³² καὶ γενικῶς ἡ γνώσις ὅλων ὅσα οἱ μὲν ἀπι-
 στοὶ ἀγνοοῦν, ἐνῶ ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι ἡξιωθημεν νὰ εἴμε-
 θαι πιστοί, δυνάμεθα καὶ νὰ γνωρίζωμεν καὶ νὰ σκεπτώ-
 μεθα καὶ νὰ λέγωμεν, ὅλα αὐτὰ διδάσκονται ὑπὸ μό-
 νου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἀπὸ αὐτὰ λοιπόν, καὶ ἄλλα παρόμοια πληροφο-
 ρούμεθα καὶ πειθόμεθα, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Θεὸς ποῦ ε-

28 Α Κορ ιθ 8-10

29 Α Κορ ιθ 28

30 Βλ Εφ ο 5

31 Βλ Ρωμ ιγ 14 Γαλ γ' 27

32 Πρβλ Εφ γ' 8

- δημιούργησε τα πάντα, ὁ ὁποῖος καὶ μᾶς ἐπλασε ἀφοῦ
 220 ἐπῆρε χῶμα ἀπὸ τῆς γῆς, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐχάρισε καὶ
 νοῦν καὶ λογικὴν καὶ ψυχὴν πνευματικὴν καὶ ἀθάνα-
 τον, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐδημιούργησε σύμφωνα μὲ τὴν ἰδι-
 κὴν τοῦ εἰκόνα καὶ μᾶς ἔδωσε τὴν ἰκανότητα νὰ τοῦ ὁ-
 μοιάσωμεν ἠθικῶς³³ καὶ ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ ἡμᾶς τὸ σκο-
 τάδι τῆς ἀγνοίας καὶ ὅτι αὐτὸς εἶναι ποῦ μᾶς ἔκρινεν ἀ-
 ξίους νὰ μᾶς φανερώσῃ μὲ κάποιαν ἀσάφειαν θεβῶν,
 καὶ ὡς εἰς σκίαν ὅσα εὐρίσκοντα. Ἐξω καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὴν
 φύσιν μᾶς διὰ μέσου ὕδων μᾶς περιβάλλουν ἀπ' τὰ ὅποια
 καὶ ἐμάσμε, διὰ μέσου τῶν ὁτιῶν καὶ βλέπομεν, ἀπὸ
 τὰ ὅποια καὶ ὁδηγοῦμεθα εἰς τὴν πίστιν, ὅτι ὅπως ἀκρι-
 θῶς τὸν νοῦν μᾶς καὶ τὴν ἀθάνατον ψυχὴν καὶ τὸν ἐνδό-
 μυχον λόγον τὰ ἐδημιούργησε ταυτοχρόνως μὲ τὴν κα-
 τασκευὴν τοῦ σώματός μας — ὅ ὅτι, μὲ τὸ νὰ εἴπῃ ὅτι «ἐ-
 230 πλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαθῶν ἀπὸ τῆς γῆς,
 καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνεῦμα ζωῆς καὶ
 ἐγένετο αὐτῷ εἰς ψυχὴν ζῶσαν»,³⁴ φανερῶνε, ὅτι, ὑπῆρχε
 μαζί μὲ τὴν ψυχὴν ὁ νοῦς μᾶς καὶ ὁ λόγος, χωρὶς νὰ
 προϋπάρξῃ ἐν ἀπὸ αὐτὰ οὔτε νὰ δημιουργηθῇ ἐνωρι-
 τερα ἀπὸ τὰ ἄλλα, ἀλλ' ὑπῆρχαν καὶ τὰ τρία μαζί ὡ-
 σάν ἓνα καὶ μᾶς ἐδόθησαν εἰς ἓν ζωηφόρον πνεῦμα
 ὅπως λοιπὸν εἰς αὐτὰ δὲν προϋπῆρξεν ἓν, οὔτε τὸ ἓνα
 ἐγὼ νὰ ἐνωρῆτερον ἀπὸ τὸ ἄλλο ἀφοῦ καὶ τὰ τρία ἔχουν
 τὴν ἰδίαν αἰσθάνει καὶ φύσιν, τοιοῦτοιτροπῶς οὔτε εἰς τὴν
 ἀγίαν καὶ ὁμοῦσιον καὶ ὁμότιμον Τριάδα τὸ ἓνα πρό-
 σωτον προϋπῆρξε τοῦ ἑτέρου. Οὔτε, λοιπὸν, ὁ Θεός, ὁ
 δημιουργὸς τῆς εἰκόνας τοῦ (τοῦ ἀνθρώπου), ἀφοῦ εἶ-
 ναι τρισεποστατος, εἶχε ποτὲ ἓνα πρόσωπον χωρὶς νὰ
 ὑπαρχοῖν τὰ ἄλλα ἀλλὰ τὰ τρία ἦσαν μαζί ἓνα, ὁ Θε-
 240 ὅς καὶ τὸ ἓνα ἐπίσης πάντοτε τρία.
- Λίθοντες λοιπὸν αὐτὴν τὴν ὁμολογίαν πιστεύομεν
 καὶ πληροφοροῦμεν κάθε ἓνα ἄλλον ποῦ δὲν τολμᾷ νὰ
 ἐρευνᾷ ὅσα ἀνασέρονται εἰς τὸν Θεόν καὶ νὰ ὁμῇ πε-
 ρὶ αὐτῶν, ὅτι ὑπάρχει Θεὸς ποῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία
 πρόσωπα, τὸν Πατέρα, τὸν Υἱόν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦ-
 μα, ἡ ἀγία Τριάς δηλαδὴ, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχομεν βαπτι-

33 Πρὸς Γεν. σ' 26

34 Γεν. Β' 7

οθῇ· περὶ αὐτοῦ ἔχομεν πληροφορηθῇ καὶ ἐπείσθημεν
 τόσων ἀπὸ τὰς ἐνεργείας καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου
 Πνεύματος³⁵ ποὺ μᾶς ἐδόθησαν, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰς ἀ-
 ποφάνσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τὰ Εἰσαγγέ-
 λια. Κατὰ ποῖον δὲ τρόπον ὑπάρχει ἢ πότε ἔλαθε ἀρ-
 χὴν ἢ ποία ἀκριβῶς εἶναι ἢ φύσις τῆς καὶ τοιαύτης λογῆς
 εἶναι ἢ Γραφῆς, ἢ ὅποιον ἐδημιούργησε τα πάντα ἡμεῖς
 ὥς δημιουργήματά τῆς ἐν δυνάμει νὰ τὸ γνωρίζω-
 μεν. Ἐάν δὲ δὲν τὸ γνωρίζωμεν, ὅπως καὶ δὲν τὸ γνω-
 ρίζομεν, πόσοι κερκινοὶ πρέπει νὰ πῶσιν ἐπάνω μας,
 ἀφοῦ ἔχομε τὴν ἀναδείαν νὰ ὁμιλοῦμε ἐπὶ πράγματα
 250 ποὺ δὲν γνωρίζομεν, Γραμματὶ πῶς θυσιασθε ἡμεῖς
 οἱ ὁρατοὶ καὶ τλασμένοι, οἱ ὑποκείμενοι εἰς φθοράν, τοῦ
 ἔχομεν ὕλικον σῶμα οἱ πνευματικῶς τυφλοὶ καὶ στερού-
 μενοι τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ γνωρίσω-
 μεν ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἔχει καμμία ὁμοιότητα μὲ κανένα ἀπὸ
 τὰ δημιουργήματα· οὔτε τὰ ὁρατά οὔτε τὰ ἀόρατα· Καὶ
 ἔκτος ἀπὸ ὅλα αὐτά, μεταξύ ἡμῶν καὶ τοῦ Θεοῦ ὑψοῦν-
 ται ὡς τεῖχος αἱ ἁμαρτίαι μας, αἱ ἁμαρτίαι μας, αἱ ὁ-
 ποῖα, μᾶς κρατοῦν μακρὰν τοῦ ἔάν αὐτὸ τὸ τεῖχος δὲν
 τὸ γκρεμίσωμεν διὰ τῆς μετανοίας ἢ δὲν τὸ τηδῶσω-
 μεν, ὅχι μόνον δὲν θὰ δυνθῶμεν νὰ γνωρίσωμεν τὸν
 Θεόν ἀλλ' οὔτε ὅτι εἰμὶθα ἄνθρωποι θὰ μάθωμεν. Διό-
 τι ἐφ' ὅσον θὰ ὑπάρχῃ ἄθικτος ὁ φράκτις τοῦ μᾶς χω-
 ρίζει ἀπὸ τὸ φῶς, πῶς θὰ μπορέσωμεν νὰ γνωρίσωμεν
 260 τοὺς ἑαυτοὺς μας ζῶντες μέυα εἰς τὸ σκότος, ἢ νὰ μά-
 θωμεν τοῖοι καὶ ποίας λογῆς εἶμεθα ἢ ἀπὸ ποῦ ἐρχό-
 μεθα καὶ τοῦ πηγαινόμεν, ἢ ποῦ ὀδηγούμεθα καὶ ποῖοι
 εἰμὶθα εἰς τὴν πραγματικότητα; Ἐάν δὲ δὲν γνωρίζω-
 μεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, πολὺ περισσότερο ἐκεῖνον ποὺ εἶ-
 ναι ἀσυγκρίτως μεγαλύτερος ἀπὸ ἡμᾶς. Διότι ἔάν δὲν
 ἀγνοήσαμε τὸν ἑαυτὸν μας, δὲν θὰ ἦτο θρασύτητα νὰ
 ὁμιλοῦμεν περὶ τοῦ Θεοῦ· διότι τὸ νὰ ὁμιλοῦμεν περὶ
 τοῦ Θεοῦ καὶ δῶν ἀναφέρονται εἰς αὐτόν, καθ' ἣν στι-
 γμὴν εἶμεθα ἀφώτιστοι καὶ στερούμεθα τοῦ Ἁγίου
 Πνεύματος, μαρτυρεῖ ἀγνοίαν τοῦ ἰδίου τοῦ ἑαυτοῦ
 μας. Καὶ πολὺ ὀρθῶς· ὅτι ἔάν θ' γνωρίζαμε τελείως τὸν

35. Βλ. Α' Κορ. θ' 4-31

270 ἑαυτὸν μας, δὲν θά ἐκοιτάζαμεν εἰς τὸν οὐρανὸν οὔτε διὰ νὰ βλέπωμεν τὸ φῶς αὐτοῦ τοῦ κόσμου³⁶, οὔτε θά ἐθεωρούσαμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀξίους νὰ ποτοῦν καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν γῆν, ἀλλὰ θά ἤμεθα μᾶλλον πρόθυμοι νὰ κρυφθοῦμε κάτω ἀπὸ τὴν γῆν

Διότι, πές μου σὲ παρακαλῶ, τί ὑπάρχει πρὸ ἀκαθαρτο ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ἐπὶ χε ρεὶ μὲ ἐγώτισμόν καὶ ὑπερηφάνειαν νὰ διδακτῇ ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸ Πνεῦμα χωρὶς νὰ ἔχη ἐντὸς τοῦ τοῦ Πνεύματος. Τί ὑπάρχει θρωμερωτερον ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ δὲν μετενόησε καὶ δὲν ἐκαθάρισε προηγουμένως τὸν ἑαυτοῦ τοῦ, ἀλλ' αὐτὸ μὲν τὸ παρέλειψε μὲ μόνην δὲ τὴν ψευδῇ καὶ ἀτελεῖ ἀνθρωπίνην γνῶσιν³⁷ καὶ τὴν σοφίαν τῶν εἰδωλολατρῶν θέλει νὰ θεολογῇ καὶ νὰ συζητῇ μὲ θρασύτητα διὰ τὰ πραγματικῶς ὑπάρχοντα καὶ παραμένοντα πάντοτε ἀμετάθλητα. Διότι καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν ἔπραξε καμμία ἄλλη ἁμαρτία, πράγμα τελείως ἀδύνατον, καὶ μόνον αὐτὸ εἶναι ἱκανὸν νὰ ἐτ συρρῇ κατ' αὐτοῦ αἰώνιον τιμωρίαν, ἐπειδὴ εἶναι «ἀκαθαρτος παρὰ Κυρίῳ ἡμεῖς ὁ ψηλοκάρδιος»³⁸. Πράγματι μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἔπρσαν εἰς τόσον μεγάλην μωρίαν, ὥστε οἱ νὰ λεγουν οὔτε νὰ νομίζουν ὅτι ἔχουν ἁμαρτήσῃ Ποιᾶ παραφροσύνῃ. Θεέ μου! Δὲν ὑπάρχει κανεὶς τοῦ να μὴ ἡμάρτης, παρὰ μόνον ἑνας, ὁ Θεός³⁹ ὁ θεῖος Ἀπόστολος λεγει «Πάντες γὰρ ἡμαρτον καὶ ὑπεροῦντα. τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιοῦμενοι δωρεάν τῇ αὐτοῦ χάριτι»⁴⁰. Ἐάν δέ, σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιον εὐαγγελικὸν λόγον, δὲν ὑπαρχει κανεὶς ἀναμάρτητος, ἐμὴ μόνον ἑνας, ὁ Θεός⁴⁰, καὶ ὅλοι οἱ ἀνθρώποι ἔχουν ἁμαρτήσῃ καὶ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ κατέστησαν ἀνάξιοι νὰ ἴδουν καὶ νὰ ἀπολαύσουν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, συνεπῶς ὁποῖος λέγει ὅτι δὲν ἔχει ἁμαρτήσῃ, ἀπὸ χονδρὰς δὴ ἀγνοίαν θεοβίως ἐξισώνει τὸν ἑαυτὸν τοῦ μὲ τὸν Θεόν καὶ εἶναι ὁμοῦς μὲ ἐκεῖ-

36 ἱμὸν κα . θ

37 Α Τ.μ στ' 20

38 Παρ ιαν' 5

39 Ρωμ γ' 23-24

40 Πρβλ Λουκ ιη 19

290 νον πού εἶπε· «Θήσω τὸν θρόνον μου ἐπὶ τῶν νεφελῶν
καὶ ἔσομαι ὁμο.ος τῷ Ὑψίστῳ»⁴¹. Ἐάν πάλιν παραδέ-
χῃσαι ὅτι ἔχεις ἀμαρτήσαι, δεῖξε μου τὴν εἰλικρινῇ ἑξο-
μολόγησιν τῶν ἀμαρτιῶν σου, τὴν πλήρη ἐμπιστοσύ-
νην σου πρὸς τὸν πνευματικὸν πατέρα ὁ ὁποῖος ἐδέχθη
κατὰ τὴν ἑξομολόγησιν τοὺς λογισμοὺς σου, τὴν ὑπο-
ταγήν σου, τὴν υπακοήν που δεικνύεις μὲ τὸ νὰ ἐκτε-
λῇς τὰ πλέον ἄσκημα ἔργα, τὴν μετὰ ταπεινώσεως ἐξυ-
πηρέτησιν τῶν πλέον ἀσκήμων ἀπὸ τοὺς συνανθρώπους
σου, τὴν βοήθειάν σου πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς, ἀκόμη δὲ
τὴν ταπεινώσιν πρὸς τὴν γάμιν ἀπὸ μέσα σου, τὴν ἀνεπι-
τήδευσιν καὶ χωρὶς προσωπεῖον καὶ χωρὶς ὑποκρισίαν
συμπεριφορὰν σου. Καὶ ἐάν μὲ πραγματικὸν ἐσωτερικὸν
φρόνημα ἔθεσες τὸν ἑαυτὸν σου κάτω ἀπὸ ὅλους,
ἀπὸ ὅπου γεννῶνται ἡ διαρκὴς συντριβὴ καὶ τὰ δά-
κρυα πού φέρουν χαρὰν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα καὶ διὰ τῶν ὁ-
ποίων προέρχεται ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς ψυχῆς τοῦ ζηλω-
τοῦ ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας καὶ ἡ πλήρης γνώσις τῶν μυ-
στηρίων τοῦ Θεοῦ Ἐάν ὑπάρχουν αἵται αἱ προϋποθέ-
σεις, τότε ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ ὁμιλῇς διὰ τὰ θεῖα καὶ
ἀνθρώπινα πράγματα, καὶ ἐγὼ θὰ γνωρίσω τὴν δύνα-
μιν τῶν λόγων σου.

300 Διότι τὸ ἀποτέλεσμα καὶ τὸ ἐπίτευγμα τῆς μετα-
νοίας εἶναι ἐκεῖνα πού, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπομακρύνουν τὴν
ἀγνοίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ συγχρόνως προσφέρουν τὴν
γνώσιν· γινώσιν δὲ ἐννοῶ κατ' ἀρχὴν ἐκείνην πού ἀνα-
φέρεται εἰς τὸν ἑαυτὸν μας καὶ ὅσων μᾶς περιβάλλουν,
ἔπειτα δὲ ἐκείνων πού εὐρίσκονται ἐπάνω ἀπὸ ἡμᾶς
καὶ τῶν θεῶν, τὰ ὁποῖα διὰ τοὺς ἀμετανόητους εἶναι
ἀθέατα καὶ ἀγνωστα μυστήρια· ἐννοῶ δηλαδὴ ὅσα πε-
ριέχονται εἰς τὴν πίστιν μας, τὴν ὑποίαν κανεὶς δὲν θὰ
310 δυνηθῇ νὰ ἀποκτήσῃ· ἐάν προηγουμένως δὲν ἐπιτελέσῃ
ὅσα εἶπομεν, ἔστω καὶ ἀν' σπουδᾷς ὁλόκληρον τὴν ἀν-
θρωπίνην φιλοσοφίαν· ἐάν δὲ δὲν ἀποκτήσῃ εἰς μεγά-
λον βαθμὸν αὐτὴν τὴν πίστιν, θὰ διέλθῃ τὸν χρόνον τῆς
ἐπιγείου ζωῆς του μερὰ εἰς τὸ ἀδιαπέραστον σκοτάδι
τῆς ἀγνοίας. Διότι, ἔστω καὶ ἀν' ὅλαι αἱ θεῖαι ἀλήθειαι

εὑρίσκονται γραμμέναι εἰς τὰ ἱερὰ βιβλία καὶ ὅλοι τὰς διαβάζουσιν, ἐν ταῦτοις αὐταὶ ἀποκαλύπτονται μόνον εἰς ἑκείνους, οἱ ὅποιοι μετενόησαν μετ' ἑρμηνείας καὶ ἐκαθαρίσθησαν τελείως διὰ τῆς εἰλ. κρ. νοῦς μετανοίας τόσοι δὲ περισσότεροι δέχονται αὐτοὶ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν θείων ἀληθειῶν ὅσον μεγαλυτέρα εἶναι ἢ μετάνοιά των καὶ ἡ καθαρότης τῆς ψυχῆς των ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας· εἰς αὐτοὺς φανερῶνται τὰ θαθῆ τοῦ Πνεύματος⁴² καὶ ἀπὸ αὐτοὺς πηγάζει ὁ λόγος τῆς σιφίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς γνώσεως⁴³ ὁ ὅποιος σὺν φοιτουριασμένῳ ποτάμῳ πλημμυρίζει τὸν νοῦν τῶν πολεμιῶν τῆς πίστεως. Εἰς ὅλους συνετῶς τοὺς ἄλλους αὐτὴ παραμένει ἀγνωστα καὶ κρυμμένα⁴⁴, καὶ δὲν διδάσκονται καθόλου εἰς αὐτοὺς ἀπὸ ἐκείνων, ὁ ὅποιος φωτίζει τὸν νοῦν τῶν πιστῶν διὰ νὰ ἀντιληφθοῦν τὰς ἀληθείας τῶν Γραφῶν⁴⁵. Καὶ πολὺ ὀρθῶς Διότι «Τὸ μυστήριόν μου, λέγει, ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς»⁴⁶. Ἐν τούτοις αὐτοὶ ἔχουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι βλέπουν χωρὶς νὰ βλέπουν καὶ ὅτι ἀκούουν ἂν καὶ εἶναι τελείως κωφοὶ καὶ ὅτι ἀντιλαμβάνονται ἐνῶ εἶναι ἀνόητοι, χωρὶς νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ καταλάβουν ἔστω καὶ ἀμυδρῶς τὰ ὅσα διασθάζουν. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς καθέννας ἀπὸ τοὺς ἀπίστους νομίζει ὅτι σκέπτεται ἐνῶ δὲν σκέπτεται, καὶ ἔχει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι κάτι γνωρίζει ἐνῶ δὲν γνωρίζει ἀπολύτως τίποτε — διότι καὶ ἂν γνωρίζῃ κάτι, τὸ γνωρίζει κακῶς, πρῶγμα ποῦ εἶναι χειρότερον ἀπὸ κάθ' ἄγνωστον — τὸ ἴδιον ἀκριβῶς, νομίζω, συμβαίνει καὶ μετ' αὐτοὺς. Εἰς τὴν προσπάθειάν των δηλαδὴ νὰ ἐμφανισθοῦν ὡς σοφοί, ἀπεδείχθησαν πραγματ. κά ἀνόητοι⁴⁷, ὥσάν νὰ ἔχουν ἑγῆ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν των καὶ νὰ παρεφρόνησαν οἱ δυστυχεῖς περνοῦν τὰς ἡμέρας των καὶ νὰ μὴ γνωρίζουν τίποτε ἀπὸ τὰ μυστήρια τοῦ Χριστοῦ, ὅπως πρέπει· εἴθε ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ νὰ μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ τὸν ἐγωισμόν καὶ τὴν ὑπερηφάν

42 Πρὸς Α' Κορ. 6' 10

43 Βλ. Ρωμ. ια' 33 Α' Κορ. ιδ' 8

44 Πρὸς Ματθ. ιη' 13

45 Λουκ. κδ' 25

46 Τὸ χωρίον μνημονεύεται ἀπὸ τὸν Νικητὴν Σιγῶν

47 Ρωμ. ο' 22

νειαν αὐτῶν καὶ νὰ μᾶς ἀξιῶσιν νὰ μιμηθούμε την ἰδὴ-
κὴν του ταπεινώσιν.

- 340 Ἀπὸ αὐτόν, λοιπόν τὸν δοῶμον, ἐννοῶ τὸν δοῶμον
τῆς εὐλογημένης ταπεινοφροσύνης ὅποιος ἐκτρέπεται
καὶ θαδίζει καὶ πορεύεται κάπου ἔξω, εἴτε δεξιὰ εἴτε ἀ-
ριστερά, καὶ δὲν καταδέχεται νὰ ἀκολουθήσῃ τὰ ἴχνη
τοῦ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ εἰσέλθῃ μα-
ζί του εἰς τὸν βασιλικὸν τοῦ κοῦωνα; Ἀλλ' ἐὰν δὲν
εἰσέλθῃ, πῶς θὰ ἴδῃ τὸ μεγαλεῖον του, Ἐὰν δὲ δει-
τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, πῶς θὰ δυνηθῇ νὰ δηγηθῇ εἰς ἄλ-
λους ὅσα ἀναφέρονται εἰς αὐτὴν ἢ εἶναι συγκτικῶς μὲ
αὐτήν, Πῶς θὰ ὁμιλήσῃ νὰ ὁμιλήσῃ καθ' οἷονδῆποτε
τρόπον διὰ πράγματα που δὲν γνωρίζει καὶ οὐδεποτε
εἶδε, Ἐὰν δὲ προσπαθῇ νὰ διδάξῃ διὰ τέτοιον εἶ-
δους καὶ τόσον μεγάλα πράγματα, τότε διερωτῶται
κανείς, ὑπέροχει ἐπ' αὐτῷ εἰς τὴν γῆν ἀνοητότερος ἀνθρώ-
πος ἀπὸ αὐτόν, Ἄρα αὐτὸς δὲν θὰ εἶναι περισσότερον
350 παραλογος ἀπὸ τὰ περὶ τοῦδε ζῶα καὶ ἀπὸ ὅλα
κτινωδεστερος, Δ ὅτι, καθὼς θάλεπετε, ὅλα τὰ ὄντα
ζῶα διαφυλάττουσιν καὶ τὴν φύσιν καὶ τὴν τάξιν των, καὶ
καθένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν παραβιάζει ποτὲ τοὺς φυσικοὺς
νόμους καὶ τοὺς κανόνες τοῦ τοῦ θεοῦ Ἄντ' ὅμως ὁ
ἀνθρώπος ἀντὶ τοῦ ἐπλάσθ' αὐτὸν μὲ τὸ χερί τοῦ Ἰδίου τοῦ
Θεοῦ καὶ ὁ ὁποῖος ἠξιώθη τῆς μεγάλης τιμῆς νὰ χα-
ρίσῃ ὁ Θεὸς τὸ λογικὸν καὶ τὸ αὐτεξούσιον, δὲν ἐχρησι-
μοποίησεν τὰ μεγάλα αὐτὰ ἀγαθὰ ὅπως ἐπρεπε, οὔτε
ἐγνώρσεν καλῶς τὴν ἀτέλειάν του, οὔτε ἔμεινε σταθε-
ρὸς εἰς τὰ ἀγαθὰ ποὺ ἔδωκε μέσα εἰς τὴν φύσιν τοῦ ὁ
Θεός, οὔτε παρεμείνε μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῆς φύσεώς
του, οὔτε κατῴρθωσε νὰ ἀντληθῇ τὰ ὅρια τῶν δυνα-
τοτήτων του ἀλλ' ὅπως ὁ ἑωσφόρος (ἢ καὶ ὁ Ἀδάμ
φραδύτερον), καίτοι ἦσαν ὁ μὲν πρῶτος ἀγγέλους, ὁ
δὲ δευτέρος ἀνθρώπος, ἐπανεστάτησαν κατὰ τοῦ θεμι-
360 ουργοῦ των, παρὰ σφθέντες ἀπὸ τὴν σφοδράν ἐπιθυμί-
αν των νὰ γίνων θεοί, τοιοῦτοτρόπως ἀλλοιμονον καὶ
αὐτὸς, ἀφοῦ παρεβίασε τὰ ὅρια τῆς φύσεώς του καὶ ἐ-
πεθύμησε καὶ ἐσπντάσθη, ὅτι θὰ ἐπ' ὅντων ὅσα εὗρισκον-
ται ὑπεράνω τῶν δυνάμεων του, δὲν ἠθέλησε νὰ ἀναστῇ
εἰς ὕψος πνευματικῆς γνωσεως διὰ τῆς ταπεινώσεως
καὶ δια διαγωγῆς ὁμοίας πρὸς ἐκεῖνην τοῦ Χριστοῦ,
ἀλλὰ διὰ τῆς ὑπερηφανίας καὶ τῆς ἀλαζονείας καὶ ἀ-

370

φοῦ συνεκέντρωσε τρόπον τινά διάφορα τοῦ ὅλου⁴⁸ τῆς «ψευδωνύμου γνωσεως»⁴⁹ ἀπὸ ἄλλου, καὶ ἀφοῦ τὰ ἐξη-
σε καλὰ μὲ σχολαστικὴν μελέτην, καὶ ἀφοῦ τὰ οἰκο-
δόμησε μὲ φιλοδοξίαν καὶ ἀνθρωπαρέσκειαν ἀνακατω-
μένην μὲ ἐγωισμόν, ἤλτ.σεν ὅτι θὰ ἀνεγείρῃ πύργον⁵⁰
θεολογίας καὶ γνώσεως πνευματικῆς ἐπὶ πλέον δέ, νο-
μιζοντας ὅτι εὐρίσκεται, εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἢ καὶ ἐπάνω
ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καὶ φανταζόμενος ὅτι σπικεταὶ ὑπερά-
νω αὐτῶν, συζητεῖ διὰ τὸν δημιουργὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ
τῆς γῆς καὶ δι' ὅλα ὅσα ὑπάρχουν εἰς αὐτά. Αὐτόν, λοι-
πον, ποῖος θὰ τὸν ὀνομάσῃ ἄνθρωπον, ἢ θὰ τοῖν ἐξισώ-
σῃ καὶ μὲ αὐτὰ τὰ κτήνη ἢ θὰ εἴπῃ ὅτι. ἔχει σώας τὰς
αἰσθήσεις του καὶ δὲν εἶναι ἀναίσθητος, Διότι ἐάν ὁ
πρῶτος ἄνθρωπος ποῦ ἐπλάσθη συμφώνα μὲ τὴν εἰκόνα
τοῦ Θεοῦ⁵¹ καὶ ἀξιώθηκε νὰ κοσμηθῇ μὲ ἀγγελικὴν καὶ
ἀθάνατον⁵² ζωὴν, ἐξ αἰτίας τῆς παραθέσεως μιᾶς μόνον
ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ ἀπεστερήθῃ πολὺ ὀρθῶς ὄχι μόνον
τῆς ἀγγέλ. κῆς ἐκείνης διασωσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς αἰω-
νίου ζωῆς καὶ ἐτιμωρήθῃ διὰ τοῦ θανάτου καὶ τῆς φθο-
ρᾶς καὶ τῆς κατάρσεως, τί πρόκειται συνεπῶς νὰ τάθουν
ὅλοι ὅσοι προέρχονται ἀπὸ αὐτόν καὶ ἐνῶ ἀκόμη φοροῦν
τὴν εἰκόνα τοῦ γοικοῦ⁵³ (δὲν ἔχουν ἡλιαθὴ ἀναγεννηθῇ
πνευματικῶς) προσπαθοῦν νὰ θεολογήσουν χωρὶς νὰ
ἔχουν ἐξαγινισθῇ;

380

Ἀλλὰ πές μου, ὅποιοσδήποτε καὶ ἂν εἴσαι σὺ ποῦ
ἀντὶ νὰ φροντίζῃς νὰ διδάσκεισαι περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν
θείων μυστηρίων, ἐπιχειρεῖς νὰ διδάσκῃς αὐτά, ἐάν προ-
ηγουμένως ἀνέβηκες ἀπὸ τὸν ἄδην καὶ ἤλθες ἐπάνω εἰς
τὴν γῆν, πῶς κατάρθωσας νὰ ἐπιτύχῃς τοῦτο, ποῦ ἐπά-
νω ἐστηρίχθης καὶ ἐπάτησας, ποῖοι δὲ συνετέλεσαν καὶ
σὲ ἐβοήθησαν ὥστε νὰ ἀναβῇς; Ὅταν δὲ ἀνῆλθες καὶ

48. Πρβλ. Γεν. ια' 3

49. Α' Τιμ. στ' 20

50. Πρβλ. Γεν. ια' 4

51. Γεν. α' 27

52. Ὁ πρωτόπλαστος δὲν ἦτο οὔτε θνητός οὔτε αθάνατος. Εἶ-
χε ἐντότε του καὶ τὴν μὴν καὶ τὴν ἄλλην δυνατότητα ἦτο ἐλεύθερος
νὰ ἐπιλέξῃ ἐν ἀπὸ τὰ δύο. Αὐτὸ δὲ τὸ ἐδοκίμησε ἀπὸ ἰαὴν ἐφαρμογὴν
τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ. Δυστυχῶς προέβηκε τὸν θάνατον

53. Πρβλ. Α' Κορ. ιε' 49

- ἐνώ ἀπέπνεες δυσσομίαν καὶ ἦσουν φορτωμένος φθοράν, καλύτερα νά εἰπω δι' ἡσούν ἀκόμη αἰχμάλωτος τοῦ θανάτου καί νεκρός, πῶς ἡδυνήθης νά ζήσης καὶ νά γίνης δυναιώτερος ἀπό τόν θάνατον καί καταρθώσεις νά διαφύγης ἀπό τὰ χέρια του, Ἰέζ. λοιπόν εἰς ἡμᾶς αὐτά καί 390 ἔπειτα θά ἔχης δικαίωμα νά μᾶς εἴπης καί κατὰ ποῖον τρόπον μετὰ τῇ ἀνοδόν σου ἀπό τόν ἄδην καί τήν ἐγκατάστασίν σου ἐπάνω εἰς τήν γῆν κα' ἀπό τήν φθοράν ἀπηλλάγης καί ἀπό τήν κατάραν ἡλειθερώθης. Ἐπειτα θά μᾶς διδάξης κατὰ ποῖον τρόπον παλιν ἀνῆλθες ἀπό τήν γῆν, ποῖα σκαλοπατία ἐχρησιμοποίησες, μέ τοῖα πτερά ἐπέταξες καί ὤψωθης πρὸς τοὺς οὐρανοὺς, ἐπάνω εἰς ποῖον ἄρμα καθήμενος, καί ἐνῶ ἔφερες ἀκόμη τὸ σῶμα σου, ἀνέβης χωρίς τὸ σῶμα⁵⁴ ὑψηλότερα ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς ποῖα νεφέλη σέ ἀνέβασε καί σέ ἀνέβασε. Δεῖξε μας αὐτά καί διδάξέ μας δι' αὐτά καί τότε θά σέ δεχθῶμεν νά μᾶς ὁμιλῇς καί περὶ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πάντα μέ μέτρον καί φόβον καί τρόμον Ἐάν δέ χωρίς αὐτά που ἀνέφερα, τὰ ὁποῖα συντελοῦνται τάντοτε κατὰ τρόπον ἀφανέρωτον ἐντός ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἔβησαν καί ἔγιναν διὰ τῆς ἀρετῆς των πνευματικῶς ἄρμα, εἰς σημεῖον ὥστε νά διαθέτουν τήν ἡθικὴν τελειότητα τοῦ Χριστοῦ⁵⁵, καί ἔάν προσπαθήσης μέ θρασύτητα νά ὁμιλήσης διὰ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ προτοῦ τας ἐφαρμόσης, θά σέ περ φρονήσωμεν καί θά στρέψωμεν ἄλλοῦ το βλέμμα μας ὥσάν νά εἶσαι μανιακὸς καί παράφρων καί δαιμονισμένος, ἐπειδὴ οὔτε ὁ Ἰλίας ἀνῆλθεν μέ τὸ σῶμα του εἰς τόν οὐρανὸν χωρίς τὸ φλογερὸν ἐκεῖνο ἄρμα ποὺ τόν ἤρπαιεν⁵⁶ οὔτε ὁ δεσπότης μας καί Θεὸς χωρίς τήν νεφέλην⁵⁷ τοῦ Πνεύματος τοῦ τόν ἐσέκωσε.
- Ἄς μὴ νομίσῃ κανεὶς ὁμῶς δι: αὐτὰ δὲν ἡδύναντο νά γίνουν ἄλλοιῶς. Παρ' ὅλον ὁμῶς δι: ἡδύνατο ὁ Θεὸς νά ἀνεβάσῃ τόν Ἰλίαν ἀπὸ τήν γῆν εἰς τόν οὐρανὸν χωρίς τὸ ἄρμα που ἐνεφανίσθη, ὅπως συνέβη ταῦτο μέ 410 τόν Ἐνώχ⁵⁸, καί ὁ Κύριός μας πάλιν ἡδύνατο νά ἀνέλ-

54 Πρὸλ Β' Κορ. α' 3.

55. Εφεσ. δ' 13

56 Βλ. Β' Βοο δ' 11

57 Βλ. Πρὸ Ε' α' 8

58 Βλ. Γεν ε' 24

θη εἰς τοὺς οὐρανοὺς χωρὶς τὴν νεφέλην καὶ τοὺς ἀγγέλους που ἀκολουθοῦσαν, ἀλλὰ δὲν τὸ κάνει. Διὰ αὐτό, Δ.α νὰ μᾶς διδάξη ὅτι καὶ ὁ νοὺς μᾶς ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ κατὶ, τὸ ὁποῖον χωρὶς ἄλλο τὸν ἀνεβάζει εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τοῦ δείκνυει τὰ ὑπάρχοντα ἐκεῖ θαυμαστά πράγματα καὶ τοῦ φανερώνει τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ διότι ὅπως ἀκριβῶς δὲν ὑπάρχει περίπτωση εἶναι πτηνὸν νὰ τετάξη εἰς τὰ ὕψη χωρὶς σφερά, τοιοῦτοτρόπως οὔτε ὁ ἀνθρώπινος νοὺς δὲν δύναται νὰ ἀναβῇ ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου ἔτεσεν, ἐάν δὲν ἀποκτήσῃ ἐκείνον ποὺ τὸν μεταφέρει καὶ τὸν ἀνεβάζει. Γο κάμνει αὐτὸ ἀκόμη καὶ δια νὰ πιστοποιήσῃ μὲ τὰ ἔργα αὐτὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ δούλου (Παύλου) καὶ τὴν ἰδικήν του ὁ Δεσπότης καὶ τὴν ἀνοδὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ μὴ βασιζώμεθα μόνον εἰς τὰ λόγια καὶ ἐξαπατωμένοι πιστευόντες κάθε ἀνθρώπου ποὺ χαρακτηρίζει τὸν ἑαυτὸν τοῦ πνευματικόν, ἀλλὰ νὰ θεβα.οῦμεθα προηγουμένως ἀπὸ τὴν ζωὴν του καὶ τὰς πράξεις του καὶ ἰδιαίτερώς νὰ ἐξεταζώμεν ἐάν οἱ λόγοι του καὶ αἱ πράξεις του συμφωνοῦν μὲ τὰς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου, τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων κατέρων, καὶ τότε μόνον νὰ τον δεχώμεθα καὶ νὰ ἀκούωμεν τοὺς λόγους αὐτοῦ ὥσάν νὰ εἶναι λόγοι τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ ἐν ἐναντία περιπτώσει, ἀκόμη καὶ ἂν ἀνασταίνῃ νεκροὺς καὶ ἂν παρουσιάζεσθαι πῶς ἐπιτελεῖ ἀναρίθμητα ἄλλα θαύματα νὰ τὸν ἀποφεύγωμεν καὶ νὰ τὸν μισοῦμε πᾶν νὰ εἶναι δαίμονας καὶ ἰδιαίτερώς ὅταν, καίτοι τὸν συμβουλευόμεν, τὸν βλέπομεν νὰ μὴ καταδέχεται νὰ ἀποβαλῇ αὐτὴ τὴ γνώμη που ἔχει διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ νὰ μένῃ πεισματικά ἀκόμη εἰς τὴν ἐσφαλμένην γνώσιν του καὶ νὰ νομίζῃ ὅτι, ζεῖ καὶ συμπεριφέρεται κατὰ τρόπον οὐράνιον⁵⁹.

Τοιοῦτοτρόπως λοιπόν, ἀφοῦ ἐδέχθημεν αὐθεντικῶς ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ καὶ τοὺς θαυμασίους πατέρας μᾶς τὴν θεόπνευστον διδασκαλίαν, ἀποφεύγομεν τὰς ἐστερημένους κάθε περιεχομένου διδασκαλίας ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δὲν ἀσχολοῦνται μὲ τίποτε ἄλλο⁶⁰, παρὰ μὲ τὸ νὰ περιεργάζονται, καὶ νὰ ἐξετάζουν

59. Πρόλ. Φιλ γ' 20

60. Πρόλ. Πρόξ ιζ' 21

440

μέ περισσό ενδιαφέρον ὅσα οὔτε οἱ ἄγγελοι δέν μποροῦν νά κατανοήσουν· ἐπὶ πλέον διαφυλάττομεν τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεώς μας⁶¹ καθάραν καὶ ἀμετακίνητον· τὴν πίστιν ποὺ παρελάβομεν ἀπὸ αὐτοῦς ὥσαν ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν οὐρανόν, καὶ εἶναι πίστις εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸν Υἱὸν καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ποὺ ἀποτελοῦν τὴν μίαν θεότητα τῆς ἀσυγχυτου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχομεν βαπτισθῆ⁶², μετὴν δύναμιν τῆς ὁποίας καὶ ζοῦμε καὶ γνωρίζομεν καὶ ἀντιλαμβάνομεθα, κάτω ἀπὸ τὴν προστασίαν καὶ τὴν ἐξουσίαν τῆς ὁποίας καὶ ὑπάρχομεν καὶ θά ὑπάρχωμεν αἰωνίως, ἐπειδὴ ἀπὸ αὐτὴν ἔχομεν τὴν ὑπαρξιν καὶ τὴν ἐνάρετον ζωὴν, ἡ ὁποία μετὰ σοφίαν ἐδημιούργησε τὰ πάντα ἀπὸ τὸ μηδέν, μετὴν ὁποίαν καὶ θά ἀποδημήσωμεν ἀπὸ τὰ ἐπιγεια εἰς ἀκύμαντους, λιμέντας ἀμολύντου ζωῆς, ὅπου εἶναι ἡ κατοικία ὅσων εὐφραίνονται,⁶³ καὶ ὁ τόπος αὐτῶν ποὺ ἑορτάζουν σύμφωνα μετὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἰς αὐτὴν τὴν Τριάδα ἀρμόζει καθε θεολογία καὶ τιμὴ καὶ λατρεία, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας. Ἀμήν.

450

61 Ἐδρ. δ' 14

62 Πρὸς Ματθ κα' 19

63 Πρὸς Ψαλμ περτ' 7

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

Στρέφεται εναντίον εκείνων πού προσπάθον νά θεολογήσουν χωρίς νά έχουν έντος των τῶ Ἁγίον Πνεῦμα.

- 1 Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐδέχθη ἀπό τόν οὐρανόν τὸ χάρισμα νά ἔχη διαρκῶς εἰς τὸ στόμα του τὴν δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ¹, ἐκεῖνος πού ἀνοίγει τὸ στόμα του καὶ εἰσπνέει ἀναπνοὴν πού τοῦ χαρίζει ζωὴν², ἐπιχειρεῖ νά κάμῃ μεγαλύτερον τοῦτο ὁσάκις θελεῖ νά δεχθῇ πλουσιώτερον ἐντός του τόν λόγον πού χαρίζει τὴν ζωὴν, πού δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τόν ἄσπρον πού καταβαίνει ἀπὸ τόν οὐρανόν³, δια τόν ὁποῖον ἔχει λεχθῇ, «Πλατυνόν τὸ στόμα σοι καὶ πληρώσω αὐτό»⁴. Ὅποιος, λοιπόν, ἡξιώθη ἀπὸ τὸν Θεόν νά γίνῃ τέτοιος δύναται νά ἔχη βαθέως τυπωμένην καὶ τρόπον τινά σφραγισμένην εἰς τὸ ἀνώτερον τμήμα τῆς ψυχῆς του τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ γνώσιν.
- 10 καὶ νά τὴν διαφυλάττῃ ἐκεῖ μοιείμως· αὐτὸς δύναται ἐπὶ πλέον, σύμφωνα μὲ τὸ παράγγελμα τοῦ ἀποστόλου, νά χαίρῃ πάντοτε, νά τρουστύχεται χωρὶς ὁ ἀκοτὴν, νά εὐχαριστῇ τὸν Θεόν διὰ κάθε τί καὶ ὅπουδῆποτε⁵, νά κάμῃ τὰ πάντα πρὸς δόξαν Θεοῦ, ἀκόμη καὶ ὅταν πίνῃ καὶ ὅταν τρωγῇ⁶, τρεφόμενος δηλαδὴ συνεχῶς μὲ τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς⁷ καὶ ἀποκτῶν δυνάμεις. Αὐτὸς καὶ ὅταν ἀκόμη κοιμάται· ἡ καρδία του παραμένει ἐυπνητή⁸ καὶ ὅταν εἶναι ξύπνιος οὔδεποτε καὶ κατὰ κανένα τρόπον δὲν χωρίζεται ἀπὸ τὸν Θεόν θέλοντας ὁ Ἀπόστολος

1. Πρὸς Ῥωμ. 8, 26.

2. Πρὸς Ῥωμ. 8, 26.

3. Ἰωάν. 1, 9.

4. Ψαλμ. 137, 6.

5. Α' Θεσ. 5, 16-18.

6. Α' Κορ. 10, 31.

7. Ἰωάν. 1, 9.

8. Πρὸς Ῥωμ. 12, 8.

νά παραστήσῃ αὐτὴν τὴν διαρκῇ καὶ τελείαν ἔνωσιν λέγει· «Ὁ κολλώμενος τῇ γυναικὶ ἐν σῶμά ἐστι καὶ ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἐν πνεύμᾳ ἐστι»⁹. «Πνεῦμα γὰρ ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνούντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν»¹⁰. Συνεπῶς καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἠνώθη πνευματικῶς τόσοι πολὺ με τὸν Θεόν, ὥστε νά ἀποτελέσῃ με αὐτὸν ἕνα πνεῦμα, δὲν δύναται νά ἁμαρτάνῃ διότι λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς καὶ θεολόγος Ἰωάννης· «Εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι· πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων οὐχ ἁμαρτάνει, πᾶς ὁ ἁμαρτάνων οὐχ ἔωρκεν αὐτὸν οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν»¹¹. Καὶ ἄλλου· «ἵας ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει· καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν διὰ ἑκ Θεοῦ γεγέννηται»¹².

30 Ἐάν, λοιπόν, καθένας πού ἁμαρτάνει δὲν εἶδε τὸν Θεόν οὔτε τὸν ἐγνώρισεν, ἐνῶ ἐκεῖνος πού ἔχει γεννηθῇ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δὲν διαπράττει ἁμαρτίαν, ἀφοῦ ἔχει γίνεαι παῖδί του, μαῖρκεται ν' ἀπορῶ με τοὺς πολλοὺς ἀπὸ ταύς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι, τρεῖς γεννηθοῦν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ γίνουσι παῖδιά Του, δὲν καταλαμβάνονται ἀπὸ φόβον νά θεολογοῦν καὶ νά ὁμιλοῦν περὶ τοῦ Θεοῦ. Αἰ' αὐτό, λοιπόν, καὶ ὅταν ἀκούω μερικοὺς ἀπὸ αὐτοὺς νά φιλοσοφοῦν διὰ τὰ θεῖα καὶ ὑπερβαίνοντα τὰς ἀνθρωπίνους διανομὰς πράγματα καὶ νά θεολογοῦν χωρὶς νά ἔξωγν οὐθεὶν καὶ νά ἀναλύουν καὶ διδάσκουν ὅσα ἀφοροῦν εἰς τὸν Θεόν καὶ ἀντιφέρονται εἰς αὐτόν χωρὶς νά ἔχουν τὸν φωτισμὸν τοῦ Πνεύματος, ὁρίττει τὸ πνεῦμα μου καὶ κατὰ κάποιον τρόπον βγῖνω ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου, ὅταν σκέπτομαι κα' ἐξετάζω ἀφ' ἑνὸς τὸ εἰς ὅλους ἀκατανόητον τοῦ Θεοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ γεγενὸς ὅτ, ἐνῶ δὲν γνωρίζομεν ὅσα μᾶς περιβάλλουν καὶ τὸν ἑαυτὸν μας, δε κνύσμεν προθυμίαν νά φιλοσοφοῦμεν διὰ τὰ ἀκατανόητα εἰς ἡμᾶς με θρασύτητα καὶ χωρὶς φόβον Θεοῦ· καὶ αὐτὰ καθ' ἣν στιγμὴν ὅταν στερούμεθα τοῦ Πνεύματος, τὸ ὁποῖον φωτίζει εἰς τὴν κατα-

9 Α' Κορ. στ' 18-17

10 Ἰωάν. δ' 24

11 Α' Ἰωάν. γ' 8, 5-6

12 Α' Ἰωάν. γ' 8

νόησιν αὐτῶν ἢ καὶ τὰ ἀναλύει. διαπράττομεν ἁμαρτίαν ἀκομῇ καὶ ὅταν λέγωμεν τὸ παραμικρὸν περὶ τοῦ Θεοῦ Διότι ἐάν τὸ νὰ γνωρίσῃ καθένας τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἶναι δυσχερέστατον καὶ ἀκριβῶς ἀπὸ ὀλίγους ἐπιτυχονόμενοι, ἀλλ' οὔτε καὶ ἀπὸ τοὺς ὀλίγους κατὰ τὴν παρούσαν ἐποχὴν καὶ τὴν γενεάν αὐτὴν ἐδῶ, ὅταν ἐξηφανίσῃ καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν φιλοσοφίαν ἀπὸ τὴν ὀρμητικὴν φαρὰν καὶ τὴν ἀντιθετὸν πνοὴν τῆς ἀμελείας 50 που μᾶς κατέλαθε καὶ τῶν θιωτικῶν φροντιστῶν, ὥστε νὰ ἀνταλλάσσωμεν τὰ αἰώνια μὲ ἐκείνα ποὺ δὲν ἔχουν καμμίᾳ ἀξίᾳ καὶ δὲν ὑπάρχουν πλὴν ἢ εἶναι ἀνύπαρκτα κατ' οὐσίαν διαρκῶς μεταβαλλόμενα καὶ μὴ ἔχοντα τίποτε ποὺ νὰ τα κρατῇ σταθερά ἢ λαιπὸν ἢ γυνῶσις τοῦ ἑαυτοῦ μας εἶναι τόσοι δύσκολοι, ἀντιλαμβανόμεθα πόσον πῶς δύσκολος εἶναι ἡ γυνῶσις τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπὶ πλέον πόσον παράλογον καὶ ἀνόητον εἶναι νὰ θέλωμεν νὰ ἐξερευνήσωμεν τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ Ἄλλ' ὡς ἀνέηται, διατί ἀφίνετε ἀτακτοποιή- 60 τα ἡ ἰδικὰ σας πράγματα καὶ ἐρευνάτε ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὰ θεῖα. Πρέπει, λοιπὸν πρῶτα νὰ περάσωμε ἀπὸ τὸν θάνατον εἰς τὴν ζωὴν¹³ καὶ ἀφοῦ γίνῃ αὐτὸ θά εἰμεθα εἰς θέσιν νὰ δεχθῶμε ἐντὸς μας οὐράνιον σπέρρον τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ καὶ νὰ γεννηθῶμε ἀπὸ αὐτὸν εἰς μίαν νέαν ζωὴν, ὥστε νὰ γίνουμε 60 παιδιὰ τοῦ καὶ νὰ τραπελκώσωμε εἰς τὸ ἐσωτερικόν μας τὸ Ἅγιον Πνεῦμα¹⁴ καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀφοῦ φωτισθῶμε νὰ ὁμιλοῦμε διὰ τὸν Θεόν, μέσα εἰς τὰ πλαίσια πάντοτε τῶν δυνατοτήτων μας καὶ τοῦ θείου φωτισμοῦ.

Πρὸς τὸ παρὸν λοιπὸν, σὺ ὁ ὁποῖος θέλεις νὰ ὁμιλῇς διὰ τὸν Θεὸν μέσα εἰς αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις, πῶστετε μαζί μου εἰς τὸν ἕνα Θεόν, ὁ ὁποῖος δὲν ἐγένεν ἀπὸ κάποιον ἄλλον (διότι δὲν ἐπῆρχε πρὶν ἀπὸ αὐτὸν τίποτε παλαιότερον οὔτε ἔχε γίνεῖ), οὔτε ὁ ἴδιος ἐδημιούργησε τὸν ἑαυτὸν Του, ὅπως ὑπέθεσαν καὶ ὑπεστήριξαν μερικοὶ πολὺ ἀνόητοι. (Ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ

13. Πρὸς Ἰωάν. ε' 24

14 Πρὸς Ψαλμ. ν' 12' ρη' 131.

- γίνῃ αὐτομάτως κάτι πού δὲν ὑπάρχει¹⁵), τὸν ἕνα Θεὸν
 μέ τὰ τρία πρόσωπα, ὁ ὁποῖος πάντοτε ὑπάρχει καὶ
 πρὸυπῆρχε καὶ θα ὑτάσῃ αἰωνίως. Διότι οὔτε εἶναι
 δυνατόν κάποιος πού δέχεται ὀρθῶς τὴν ἀλήθειαν νὰ
 χαρακτηρίσῃ ὡς χωρὶς ὑπόστασιν ἐκεῖνον πού ἔχει
 70 ὑπόστασιν καὶ μάλιστα τρεῖς ὑποστάσεις. ἀλλ' ἀφοῦ δ.
 διακθῇ ἀπὸ ὅσα τὸν περιβάλλουν δι' ἐκεῖνα πού εὐρί-
 σκονται ἐπάνω ἀπὸ αὐτὸν προσκυνεῖ τὴν μίαν θεοτη-
 τα εἰς τρία πρόσωπα τῆς αὐτῆς οὐσίας. Διότι ἐάν δὲν
 ἀνακάτευε καὶ δὲν συσκότιζε μέ τὰ πάθη τὴν ὑπάρχου-
 σαν ἐντὸς τοῦ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, θά ἦτο εἰς θέσιν πρῶτ'
 ἀπ' ὅλα νὰ γνωρίσῃ καλῶς τὸν ἑαυτὸν του, ὅτ. δηλα-
 δὴ ἔλαθε ἀπὸ τὸν δημιουργόν του ψυχὴν ζωντανὴν καὶ
 μέ αὐτοτελῇ ὑπαρξίν κα. ὅτι αὐτὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία
 συστατικά, ἀφοῦ συνδέεται ἀνασποσάου-ως ἀπὸ τὸν
 νοῦν καὶ τὴν λογικὴν καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐκ τῆς με-
 λέτης καὶ τῆς γνωστῆς τοῦ ἑαυτοῦ του κατενοεῖ ὅ-
 σα ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεὸν μέ νοῦν σοφώτατον καὶ
 πολλὴ λαμπρόν. Διότι βοηθεῖται ἀπὸ τὸ "Ἄγ. ον Πνεῦμα
 80 πού ἀπὸ ὑψηλὰ συνεργεῖ εἰς τὸ νὰ κατανοήσῃ ὅτι ὁ Θε-
 ὸς καὶ Πατὴρ, ὁ ὁποῖος ἐδημ.οὔργησε τὰ πάντα ἀπὸ τὸ
 μηδὲν μέ τὸν Λόγον του καὶ τὰ κρατεῖ καὶ τὰ κυβερνᾷ
 μέ τὴν δύναμιν τοῦ Πνεύματός του γεννᾷ πρὶν ἀπὸ τὸν
 χρόνον κα' προαιωνίως τὸν ὁμοκύσιον Υἱόν του, ὁ ὁ-
 ποῖος κατ' οὐδένα τρόπον κα' οὐδέποτε χωρίζεται ἀπὸ
 αὐτόν, ταυτοχρόνως δὲ ἐκτορευεῖται ἀπὸ τὸν Πατέ-
 ρα καὶ τὸ θεῖον Πνεῦμα ἀφοῦ εἶναι ὁμοκύσιον πρὸς τὸν
 Υἱόν, ἐκτορευόμενον ἀπὸ ὁμοουσίου Πατέρα. Ἀφοῦ
 κατ' αὐτόν τὸν τρόπον κατανοῇ κα. συγχρόνως ὁμολο-
 γῇ ὀρθῶς τὰ τοῦ Θεοῦ ἀποδεικνυεῖ ὅτι εἶναι, εἰκὼν τοῦ
 δημιουργοῦ του καὶ ὅτ. ἔχει ψυχὴν λογικὴν καὶ πνευ-
 ματικὴν καὶ ἀθάνατον, ἢ ὅποια ἔχει δη.ιουργηθῇ μέ
 νοῦν καὶ λογικὴν πού εἶναι τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ ἔχουν
 ἴδιαν ὑπόστασιν διαφορετικά, δὲν κάμνει τίποτε ἄλλο
 90 εἰμὴ νὰ θεωρῇ τὸν ἑαυτὸν του χωρὶς νοῦν καὶ λογικὴν
 διότι ἐάν χάσῃ τὰ θεῖα αὐτὰ ἰδιώματα ἀπὸ τοῦ ἄλλου
 καὶ μέ ὅσων ποῖα γνωρίσματα καὶ χάρισματα θά γ'-

15 Οἱ ἀναφοικὲς συνθετικὲς περί αὐτομάτου γενέσεως τῶν ὄντων
 δὲν ἐννοήθησαν ἀπὸ τοὺς διαφωτιστὰς καὶ τοὺς ὁρθοὺς τῶν προ-
 σφάτων αἰώνων. Καταγονταὶ ἐκ τοῦ παλαιότερου. Ἡ ἐπαγὴ μας ἀ-
 ηλουσιστα ἠθέλησε νὰ τὰς σφραγίσῃ κα. μέ τὸ κύρος τῆς ἐπιστήμης
 ἀλλ' ἤλθεν ἡ ἰσὴ ἢ ἐπιστήμη κα. τὰς ἐσκαρτοποίησεν.

νη εἰκὼν τοῦ δημιουργοῦ του: Ἐάν δὲ κάποιος ἀποδί-
 δη μὲν εἰς τὸν ἑαυτὸν του αὐτὰς τὰς ἰδιότητες καὶ τὰς
 περιγραφὴ κατὰ τρόπον ὀρθόν, τὸν δὲ δημιουργόν του
 καὶ Θεὸν κατὰ τρόπον παράλογον τὸν ἀποστερεῖ ἀπὸ
 αὐτά, — ὅσον θεδαίως ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὸν —, αὐτὸς
 κατὰ τὴν γνώμην μου εἰς τίποτε δὲν διαφέρει ἀπὸ τοὺς
 ἐθνικοὺς περιορίζομαι εἰς αὐτὸν τὸν χαρακτηρ σμὸν
 διότι δισταζω νὰ εἶπω ὅτι δὲν διαφέρει ἀπὸ τὰ κτήνη
 ἢ τὰ ἐρπετὰ καὶ τὰ θηρία.

- 100 Ἐγὼ λοιπὸν, πιστεύω ὅτι, ὅπως ἀκριβῶς ἡ ψυχὴ
 δὲν ἐγένεν ἐνωρίτερα ¹⁵ πρὸς τὸν νοῦ ἢ ὁ νοῦς
 ἀπὸ τοῦ λόγον του γεννᾶται ἀπὸ αὐτόν, ἀλλ' ὅλα ἀπέ-
 κτησαν ταυτοχρόνως τὴν ὑπαρξίν ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ ὅ-
 πως ὁ νοῦς γεννᾷ τὸν λόγον καὶ μὲ αὐτὸν ἐξωτερικεύει
 τὴν θέλησιν τῆς ψυχῆς, κατὰ τὸν ἴδιον ἀκριβῶς τρόπον
 οὔτε ὁ Πατὴρ καὶ Θεὸς ὑπῆρξε πρὶν εἴτε ἀπὸ τὸν Υἱὸν
 εἴτε ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, ἀλλ' ὅπως ὁ νοῦς ὑπάρχει εἰς τὴν
 ψυχὴν ὡς ἀναπόδραστος συστατικὸν τῆς καὶ αὐτὸς ἔχει
 ἐντὸς του τοῦ λόγον καθ' ὁμοίον τρόπον ὁ Θεὸς καὶ
 Πατὴρ ὑπάρχει εἰς ὁλόκληρον τὸ "Αγ.ον Πνεῦμα καὶ
 ἔχει ἐντὸς του ὁλόκληρον τὸν Θεὸν λόγον γεννημένον
 καὶ ὅπως εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ λόγος ἢ νοῦς χω-
 ρὶς ψυχὴν, τοιοῦτοτρόπως εἶναι ἀκατανόητον νὰ λέγω-
 μεν ὅτι ὑπάρχει ὁ Υἱὸς μαζί μὲ τὸν Πατέρα χωρὶς τὸ
 "Αγιον Πνεῦμα διότι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ
 κάποτε ὁ ζῶν Θεὸς χωρὶς νὰ ἔχῃ ζῶν. διότι τὸ "Αγι-
 110 ον Πνεῦμα εἶναι ἡ ζωὴ ¹⁶ καὶ ὁ δημιουργὸς τῆς ζωῆς.
 Δέξου, λοιπὸν καὶ ὁμολόγησε ὅτι ὁ Πατὴρ γεννᾷ τὸν
 Υἱὸν χωρὶς νὰ προηγάσῃ αὐτοῦ, ὅτι ὁ Υἱὸς δὲν ἐγεν-
 νήθη ἢ ἐδημιουργήθη θραδύτερον καὶ ὅτι τὸ "Αγ.ον
 Πνεῦμα προέρχεται μὲν ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλ' εἶναι
 συνάναρχον καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας μὲ αὐτὸν τὸν Πατέ-
 ρα μαζί μὲ τὸν Υἱὸν νὰ προσκυνῇς ὁλόκληρον τὸ "Αγ.
 Πνεῦμα ὡς εὐρισκόμενον εἰς ὁλόκληρον καὶ μόνον τὸν
 συνάναρχον Πατέρα καὶ ὁλόκληρον τὸν Πατέρα ὡς εὐ-
 ρισκόμενον εἰς ὁλόκληρον καὶ μόνον τὸν συνάναρχον
 Υἱὸν καὶ ὁλόκληρον τὸν Υἱὸν ὡς εὐρισκόμενον εἰς ὁλό-
 κληρον καὶ μόνον τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ "Αγ. Πνεῦμα,
 τὴν μίαν τριπρόσωπον καὶ συνάναρχον καὶ ὁμοούσιον.

16. βλ. Μῆκος κτθ 10, 370 καὶ ἰωάν. σ 4

17. ἰωάν στ' 83

- μη δυναμένην νά χωρισθῇ καὶ ἀνακατευθῇ οὐσίαν καὶ φύσιν· νά τὴν λατρεύῃς ὡς μιαν καὶ μοναδικὴν ἀρχὴν τῶν ὅλων καὶ ὡς ἓνα Θεὸν δημιουργόν τοῦ σύμπαντος, ἐπειδὴ καὶ εἰς ὁλόκληρον τὸν νοῦν ποὺ ὑπάρχει ἐντός σου. — δια νά μὴ λησμονήσῃς νά διδάσκεισαι ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ οὐνικτοῦν τὴν δοθεῖσαν εἰς σέ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ δι' ὅσα εὗρ' σκόνται ὑπεράνω σου ὑπάρχει ὁλόκληρος ὁ λόγος καὶ εἰς τὰ δύο αὐτὰ ὑπάρχει ἀναποστράπτως ἡ ἀποτελοῦσα τὴν πνευματικὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ χωρὶς νά συγχέεται μὲ αὐτά. Διότι αὐτὸ εἶναι ἡ ἐντὸς ἡμῶν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτὸ μᾶς ἐδόθη ὡς ἓνας ἀνωθεν οὐρανικὸς τλοῦτος, τὸ νά γίνωμεν ὅμοιοι μὲ τὸν Θεὸν Πατέρα καὶ νά φέρωμεν τὴν εἰκόνα που μᾶς ἐγέννησε καὶ ἐδημιούργησε. Διὰ τοῦτο ὅταν προσκυνούμεν τὸν ἄνθρωπον προσφέρομεν εἰς αὐτὸν μίαν τιμὴν, ἐπειδὴ ἔχει νοῦν καὶ ψυχὴν καὶ λογικόν, χωρὶς νά τὸν διακρίνομεν εἰς τρία ἢ νά προτιμοῦμε ἐν ἀπὸ αὐτὰ τὰ τρία, ἀλλὰ ὡς ἄνθρωπον ποὺ ἔχει αὐτὰ τὰ τρία ἐντὸς τοῦ ἀδιαίρετα καὶ ταυτοχρόνως αἰτοτελεῇ· καὶ οὐ γὰρ ὥσάν νά εἶναι αὐτός τρία πράγματα, ἀλλὰ ὡς ἓνα ἐνιαῖον ἄνθρωπον, δηλαδὴ τὸν προσκυνούμεν καὶ τὸν τιμοῦμεν, ἐπειδὴ ἔχει ἡν ἴδιαν εἰκόνα μὲ τὸν δημιουργόν του.
- Τοιοῦτοτρόπως, λοιπόν, ἀφοῦ κατανοήσῃς ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεὸν μὲ γνώμονα τὰς ὑπαρχούσας εἰς σέ θείας ιδιοτήτας, τὰς ὁποίας ἐκεῖνος σοῦ ἐδωρησε, νά λατρεύῃς μὲ εὐλάβειαν τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον καὶ συνάνταρχον Τριάδα καὶ πρόσεχε μὲ πόσον μεγάλα ἀγαθὰ σέ ἔχει. τιμῇσει ὁ Θεός, ἀφοῦ σέ ἐδημιούργησε σύμφωνα μὲ τὴν ἰδικὴν του εἰκόνα καὶ σέ περιέβαλε μὲ κάτι ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του βόξαν ἀφοῦ σέ ἐκόσμησε μὲ τὰς ἰδικὰς του ιδιότητες. Δεχόμεθα καὶ διακηρύσσουμεν ὅτι εἶναι ὁμοούσιον καὶ ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα, ἡ ἁγία Τριάς, διότι ἀποτελοῦν μίαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν καὶ κυρότητα ὁ νοῦς ποὺ ὑπάρχει ἐντός σου εἶναι ἰσότημος καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας μὲ τὴν λογικὴν καὶ τὴν ψυχὴν, ἐπειδὴ καὶ τὰ τρία εἶναι τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ φύσεως. Δι' αὐτὸν πράγματι: τὸν λόγον μᾶς ἐδωσεν ὁ Θεός, τὴν ὑπαρξιν καὶ μᾶς περιέβαλε μὲ πόσον μεγάλην τιμὴν, διὰ νά γνωρίζωμεν καὶ σεβώμεθα τὸν Θεὸν ὡς δημιουργόν καὶ πατέρα ὅσοι ἐδημιουργήθημεν καὶ ἀνεγεννήθημεν πνευματικῶς ἀπὸ αὐτόν. Συνεπῶς ἐάν ὁ ἄνθρωπος στερη-

τα. Εστω καὶ ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τα τρία, δὲν δύναται νὰ εἶ-
 να ἄνθρωπος· διότι ἐάν ὑποθεθῇ ὅτι τοῦ ἀφαιρεῖς τὸν
 νοῦν, ἀφήρεσες μαζί με αὐτόν καὶ τὸν λόγον· μέ ἀπο-
 τέλεσμα νὰ γίνῃ χωρὶς νοῦν καὶ χωρὶς λόγον· ἐάν τοῦ
 ἀφαιρέσης τὴν ψυχὴν ἀφήρεσες μαζί με αὐτὴν καὶ τὸν
 νοῦν καὶ τὸν λόγον· καὶ ἂν τοῦ ἀφαιρέσης μόνον τὸν ἑ-
 σωτερικὸν λόγον μετεβαλες ὁλόκληρον τὴν ζῶσαν ὁ
 παρὲν τοῦ ἀνθρώπου εἰς αἰθουσαν καὶ αἰθρανὴ μᾶζαν.
 Διότι ὁ νοῦς που δὲν παράγει λόγον δὲν εἶναι εἰς θέ-
 σιν νὰ δεχθῇ καὶ λόγον ἄλλου· πῶς ὁμως ἐκεῖνος πού
 150 ἀποκόπτεται ὡς πρὸς μίαν λειτουργίαν (ἰδιότητα) ἐκ-
 τρέπεται· καὶ ἀπὸ τὴν φυσικὴν του ὑπαρξίν· Διότι, ὅ-
 πως ἀκριβῶς κατὰ τρόπον φυσικὸν ἡ ἀναπνοὴ φέρει
 ἐντός μας τὸν ἀέρα καὶ μόλις μᾶς λείψῃ τὸ ἐν ἀπὸ τὰ
 δυο ἀποθνήσκει καὶ ἡμεῖς ταυτοχρόνως, τοιοῦτοτρό-
 πως καὶ ὁ νοῦς ἔχει ἐντός του κατὰ τρόπον φυσικὸν τὴν
 σκέψιν καὶ ἄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ τὴν ἱκανότητα πα-
 ραγωγῆς τοῦ λόγου· ἐάν λοιπὸν ὁ νοῦς χάσῃ τὴν ἱκανό-
 τητα τῆς φυσικῆς παραγωγῆς τοῦ λόγου, κατὰ κάποι-
 ον τρόπον ἀποχωριζόμενος καὶ ἀποκοπτόμενος ἀπὸ τὸν
 λόγον πού φυσικῶς ὑπάρχει μαζί του, τότε νεκρῶνεται
 καὶ ὁ νοῦς καὶ καθίσταται, τελειῶς ἀχρηστος. Καὶ διὰ
 νὰ κάμω αὐτὸ τοῦ λέγω πῶς κατανοητὸν μέ βάσιν ὅσα
 συμβαίνουν εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὀργανισμόν, θὰ χρησι-
 μοποιήσω ὡς παρίδειγμα τὴν γυναῖκα τοῦ ἔχει πό-
 νους τοκετοῦ. Ὅπως λοιπὸν, ἡ ἔγγυος γυναῖκα, ἐάν
 160 δὲν γεννήσῃ, κατὰ τρόπον φυσικὸν εἰς τὸν κατάλληλον
 καιρὸν χάνεται μαζί με τὸ ἐμβρυον, τὸ ἴδιον ἀκριβῶς
 συμβαίνει καὶ με τὸν νοῦν μας, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀπὸ τὸν
 Θεὸν τὴν ἰδιότητα νὰ γεννᾷ κατὰ τρόπον φυσικὸν τὸν
 λόγον, τὸν ὁποῖον ἔχει ἐντός του ἀχωριστον καὶ ταυτι-
 σμένον με τὴν οὐσίαν του· ἐάν δηλαδὴ καταστρέψῃς τὸν
 λόγον, καταστρέφεις συγχρόνως καὶ τὸν νοῦν πού τὸν
 γεννᾷ.

Πήγαινε, λοιπὸν, τώρα, ἐάν νομίζης με τὸν νοῦν
 σου ἀπὸ τὰς εἰκόνας εἰς τὰ πρωτότυπα καὶ πληροφο-
 ρήσου με ἀκριβῶς καὶ ὑπευθυνότητα, ὅτι ὁποῖος ἀ-
 παρνεῖται τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἀπαρνεῖται καὶ τὸν ἴδιον
 τὸν Πατέρα του. Ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος ἀπαρνεῖται τὸν
 Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν αὐτὸς πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ
 170 ἀποδειχθῇ ἀρνητὴς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· Εστω καὶ
 ἂν δὲν θέλῃ. Ὅποιος, λοιπὸν, ἀποκαλεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ τρία

πρόσωπα μεγαλυτερο¹⁸ ἢ μικρότερο τῶν ἄλλων προσώπων, αὐτός δὲν ἔχει ἀκόμη θγάλει τὸ κεφάλι τοῦ νοῦ του ἐξω ἀπὸ τὸν θυθὲν τῶν παθῶν διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἴδῃ μὲ τὰ πνευματὰ καὶ ματια καὶ νὰ γνωρίσῃ πολὺ καλῶς τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ μαθῇ ὅτι, ὅπως ὁ νοῦς δὲν εἶναι μεγαλύτερος τῆς ψυχῆς, οὔτε ἡ ψυχὴ τοῦ νοῦ, οὔτε ὁ λόγος εἶναι μεγαλύτερος ἢ μικροτέρος καὶ ἀπὸ τὰ δύο, τοιοῦτοτρόπως οὔτε ὁ Πατὴρ τοῦ Υἱοῦ, οὔτε ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς, οὔτε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι μεγαύτερον ἢ μικρότερον αὐτῶν τῶν συνανάρχων καὶ ὁμοτίμων¹⁹· ὁ ὅτι, εἶναι ἐντελὺς ἀνεπίτρεπτον νὰ σκεπτώμεθα ὅτι συμβαίνουν αὐτὰ εἰς τὴν ἀγίαν καὶ ὁμότιμον Τριάδα. Προστάθῃσε, ὦ ἀνθρώπε, νὰ κατανοήσῃς ὅσα εὐρίσκονται ἐπάνω ἀπὸ σὲ ἀπὸ ἐκεῖνα που εὐρίσκονται μέσα σοὶ καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ σε κάνουν νὰ εἶσαι εἰκὼν τοῦ Θεοῦ διότι ἀφου ἀνεδιχθῆς ἀνωτερος ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα δημιουργήματα διὰ τοῦ ἀγαθοῦ τοῦ λογικοῦ, μὲ τὸ ὁποῖον καὶ τὰ ἐξουσιάζεις καὶ τὰ κυθερνᾷς εἶσαι εἰς θέσιν νὰ γνωρίσῃς ὅτι ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἀνθρώπινος νοῦς γνωρίζεται καὶ ἐκδηλοῦται διὰ τοῦ λόγου — εἶναι πράγματι ὠφέλιμον νὰ ἀσχολώμεθα διαρκῶς μὲ τὸ ἴδιον θέμα τοῦ λόγου, ὥστε νὰ δυνηθῇς νὰ ἀναπτύξῃς εἰς τὸ ἑπακρον· ἄς αἰσθῇσεις τῆς ψυχῆς σου καὶ νὰ γνωρίσῃς τελείως τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶναι κρυμμένα ἐντός σου — καὶ ἡ ψυχὴ διὰ τῶν δύο αὐτῶν (τοῦ νοῦ καὶ τοῦ λόγου) γνωρίζεται, καθ' ὅμοιον ἀκριβῶς τρόπον ἐγνωρίσθησαν καὶ γνωρίζοντα, εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστοὺς ὁ μὲν Θεὸς - Πατὴρ διὰ τοῦ μονογενοῦς του Υἱοῦ καὶ Λόγου, τὸ δὲ Ἅγιον Πνεῦμα διὰ τῶν ὑπαρχόντων αἰωνίως μετ' αὐτοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ.

Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ὁ νοῦς γεννᾷ τὸν λόγον καὶ μὲ τὴν βοήθειαν καὶ τῶν δύο μαζὶ γνωστοποιεῖται εἰς τοὺς ἀκούοντας τὸ θέλημα τῆς ψυχῆς εἴτε διὰ τῆς συνομιλίας εἴτε διὰ μέσου τῶν γραπτῶν κειμένων, χωρὶς αὐτὰ δηλαδὴ νὰ συγχέωνται ἢ νὰ διαιροῦνται εἰς τρία, ἀλλ' εἰς τὸ καθένα χωριστὰ νοοῦνται ἢ βλέπονται συγχρό-

18 Βλ. Α' Θεολογικὸς 14.

19 Τὰ τῶν σχέσεων τῶν Τριῶν Προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος πραγματεύεται εἰς τὸν Α' Θεολογικόν.

νως και τὰ τρία ὡς ἔχοντα τὴν ἰδίαν οὐσίαν και ἓνα θέ-
 λημα τοιοῦτοτότως πρέπει νά ἀντιληφθῆς και μέ εὐ-
 λάθειαν νά ὁμολογήσης ὅτι συμβαίνει και μέ τὴν ἀγί-
 αν και ἀδιαιρετον και ὁμοούσιον Τριάδα, ὅτι δηλαδή ὁ
 μέν Πατήρ γεννᾷ κατὰ τρόπον ἀνέκφραστον και ἀνερ-
 μήνευτον τὸν Θεὸν Λόγον, τὸν ὁποῖον εἶπεν ἐντός του²⁰
 και κατὰ τὴν ἀναρχον ἀρνήν και ἐξακολουθεῖ νά τὸν
 200 ἔχη ἐντός του ἀκόμη και γεννημένον ἀχωρίστως και
 κατὰ τρόπον που ὁ ἄνθρωπος ἀδυνατεῖ νά τὸ κατανοή-
 σῃ και νά τὸ ἐκφρασθῇ ὁ δὲ Υἱός, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται
 πάντοτε ἀδ. α. ρέτως ἡνωμένος με τὸν γεννῶντα Πατέ-
 ρα, γεννᾶται ἐξ αὐτοῦ και οὐδόλως χωρίζεται ἀ-
 πό τὸν Πατέρα, τὸ Ἁγ. ον Πνεῦμα τέλος ἐκπορεύεται
 ἀπὸ τὸν Πατέρα και συνπαρχει και εἶναι ἀπολύτως
 ἡνωμένον με τοὺς ὁμοουσίους Πατέρα και Υἱόν, ἐπειδὴ
 λειτουργεῖται και δοξάζεται μαζί τοὺς ἀπὸ κάθε ἱῶσαν
 ὑπαρξιν. Τὰ τρία αὐτὰ πρόσωπα ἔχον ἀπαραλλάκτως
 ἓνα θέλημα, ἐπειδὴ ὡς τοιοῦτον ἀποκαλύπτεται και
 γνωρίζεται, εἰς ὅλους ὅσοι φωτίζονται ἀπὸ τὴν αὐρα-
 νὸν και εἰς ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι με-
 τὴν ἀγάπην και τὴν εὐαρέσκειαν τοῦ Πατρὸς διὰ μέ-
 σου τοῦ Υἱοῦ. Αὐτῶν ἡ εὐρισκομένη ἐξω και πάνω ἀπὸ
 210 κάθε ὕλην οὐσία τῆς μιᾶς θεοτητος και βασιλείας —
 διὰ νά ἐπαναλάβω και πάλιν δια ἀνωτέρω εἶπον και
 νά καθαρῶ κατὰ τὴν ἐνθύμησιν και τὸν λόγον — πί-
 στεψε ὅτι εἶναι, τρισυπόστατη και ἀφοῦ πιστεύσης ὁμο-
 λόγησε μαζί μου δ. γ. οσίαν και γωρὶς φόβον και ἐντρο-
 πὴν, ὅτι αἱ τρεῖς αὐταὶ ὑποστάσεις οὔτε χάνουν τὴν
 αὐτοτέλειαν και ἰδιαιτερότητά των και συγχωνεύονται
 εἰς ἓν πρόσωπον, οὔτε διαχωρίζονται, εἰς τρῖα ἀνεξάρτη-
 τα και ἀσχετα μετοξύ των πρόσωπα διότι εἰς καθένα
 ἀπὸ αὐτὰ νοοῦνται και βλέπονται και τὰ δύο ἄλλα, ὡς
 ἔχοντα ὅλα τὴν ἰδίαν οὐσίαν και φύσιν και δόξαν και
 ἓνα θέλημα. Τὰ τρία αὐτὰ πρόσωπα τίστεψε ὡς ἓνα Θε-
 ὸν, ὁ ὁποῖος ἐφκίαζε τὰ πάντα και ἐδημιούργησε τὰ ὁ-
 ρατὰ και τὰ ἀόρατα.

220 Διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος πιστεύει, ὅτι ὁ Θεὸς ἐφκίαζε
 τὰ πάντα και ὅτι ἔφερε τὰ πάντα ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξίαν,

εἰς τὴν ὑπαρξίν καὶ ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ὅσα ὑπάρχουν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ ὅσα ὑπάρχουν μέ-
 σα εἰς τὰ θαθὴ τῆς γῆς, αὐτοὺς δημιουργηθεῖς ἀπὸ τὸν
 Θεόν, παραμένει μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῶν ἀνθρώπων
 δυνατοτήτων του, καὶ γνωρίζοντας ἐκεῖνον ποῦ τον ἐδη-
 μουργήσε, καὶ ἀφοῦ φθασε εἰς τὴν γινῶσιν καὶ τὴν θέαν
 τοῦ δημιουργοῦ του δια τῆς παραπλοήσεως τῆς ὠραιό-
 τητος τῶν δημιουργημάτων²¹, δοξολογεῖ καὶ ἀνυμνεῖ
 αὐτόν ὡς δημιουργὸν τῶν ὅλων καὶ δὲν ἐπιδιώκει μὲ τε-
 ρέγγεσιν νὰ διερευνήσῃ τὴν ἀκατανόητον φύσιν του.
 Καὶ τοῦτο διότι γνωρίζει ὅτι τόσοσιν ὁ ἴδιος ὅσον καὶ ὅλα
 τὰ ἄλλα καθὼς ἔχει λεχθῆ εἶτα δημιουργήματα ἐκεί-
 νου, ἐνῶ ἐκεῖνος εἶναι δημιουργός, ἀνίστος, ἑναρχός,
 ἀκατανόητος, ἀνιρμήνιτος, ἀνεξερεύνητος, ποῦ τὸν
 230 ποτε ὑπάρχει καὶ προυπῆρχε. Διότι, δὲν ἐπῆρξε ποτέ χρό-
 νος, κατὰ τὸν ὁποῖον νὰ μὴ ὑπῆρξεν ὁ Θεός — ἢ ὅτι αὐ-
 τὸς ἐδημιούργησε τοὺς αἰῶνας καὶ ὑπῆρχε πρὶν
 ἀπὸ κάθε ἀρχήν, ὥστε νὰ μὴ ἐπιτρέπεται νὰ τὸν σχετί-
 ζωμεν μὲ καμμίαν ἀρχὴν οὔτε νὰ ἐπιδιώκωμεν νὰ ὑρω-
 μεν τὸ τέλος του — ἀλλ' ἦτο μὲν ἀναρχός, εἶναι. Δὲ ἡ ἀρ-
 χὴ τῶν ὅλων καὶ θα εἶναι αἰωνίως εἰς ἀτελευτήτους αἰῶ-
 νας ὁ ἀνιλησίμωτος ὁ ἀόρατος, ὁ ἀτερ' ἑγγραφτος, ὁ ἀ-
 νέκφραστος, ὁ ἀκατανόητος εἰς ὅλους ὕψαι δημιουργή-
 θησας ὑπ' αὐτοῦ, ὁ ὅποιος καὶ ἔμεινεν ἀγνωστός εἰς ἡ-
 μᾶς, οἱ ὅποιοι προηγουμένως ἐπλατήθημεν καὶ κατεφύ-
 γομεν εἰς τὴν λατρεῖαν πολλῶν θεῶν καὶ ἐλατρεύομεν
 τὴν κτίσιν²² καὶ προσκυνησαμεν τὰ ἱδύλλα, ὅταν ἀκόμη
 ἔμεθα γῆϊνοι καὶ ταπεινοί, ὁ ὁτιῶς ἐπειδὴ ἐλυπήθη τό-
 σοι πολὺ τὴν ἀγνοίαν μας συγκατέβη τόσοσιν πολὺ εἰς
 240 τὴν ἀσθένειάν μας, ὅσον ἦτο ἀναγκαῖον διὰ νὰ γνωρί-
 σωμεν ὅτι ὑπάρχει Θεός τέλειος Τριαδικός, τὸν ὁποῖον
 ὁφείλομεν νὰ λατρεύωμεν ἐὺλαθῶς ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ
 Ἁγίῳ Πνεύματι. Ποῖα δὲ εἶναι ἡ Τριάς κατὰ τὴν οὐσί-
 αν, ἢ τί λογῆς κατὰ τὴν ὁψιν ἢ ποῦ εὐρίσκεται, ἢ πό-
 σον μεγάλη εἶναι, ἢ κατὰ ποῖον τρόπον συνυπάρχουν, ἢ
 εἶναι. ἠνωμένα τὰ τρία πρόσωπα, ὅχι μόνον εἰς τοὺς ἀν-
 θρώπους δὲν κατέστη ποτέ δυνατόν νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν,
 ἀλλ' οὔτε εἰς τὰς οὐρανίους δυνάμεις ἐδόθη ἢ δυνα-

21 Σοφ. Σαλ ιγ' β. Ρωμ. α' 20

22 Πρὸς Γ' Θεολογικός 111

τότητα νά ἀντιληφθοῦν τὸ ἀκατανόητον τῆς θείας φύσεως.

Καὶ μὴ προσπαθῆσης νά μοῦ ἀντιταραθέσης εἰς ὅσα εἶπον τὰς περὶ Θεοῦ διδασκαλίας ἐπὶ τῇ θάψει τῆς θείας Γραφῆς διότι ὅσα περιέχοντα εἰς αὐτάς ἐλέχθησαν ἀπὸ τοὺς θεολόγους πρὸς ἀντίκρουσιν τῶν θλασφῆμων διδασκάλων τῶν αἰρετικῶν Ἀντιθέτως ἐκείνο πού πρέπει νά γνωρίζης εἶναι ὅτι ἡ θε.α φύσις εἶναι ἀπλησίαστος καὶ ἀκατανόητος. ἐκεῖνο δὲ πού εἶναι ἀκατανόητον εἶναι ὅπως αὐτὸ καὶ ἀνέκφραστον διότι πολλὰς φορές ἐνῶ κατανοοῦμε κάτι καὶ θέλομεν νά τὸ εἰπώμεν, ἐν τούτοις ἀδυνατοῦμε τελειῶς νά τὸ ἐκφραστομεν. Ποῖος λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἢ τοὺς ἀγγέλους θὰ δυνηθῇ νά ἐρμηνεύσῃ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀόρατος καὶ ἀκατανόητος ὅπως ὁλόκληρος ἡ θεόπνευστος Γραφή μᾶς λέγει.

Κανένας καὶ κατ' οὐδένα τρόπον διότι δὲν εἶναι ποτὲ δυνατόν ἐκεῖνο ποὺ δὲν εἶναι τίποτ²² ἀπὸ ὅσα γνωρίζομεν ἢ δυνάμεθα νά γνωρίσωμεν νά κατανοηθῇ ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας καὶ νά παρασταθῇ μὲ κάποιο ὄνομα. Μὲ ὅλας δὲ τὰς λέξεις καὶ ἐννοίας πού χρησιμοποιοῦν ἡ θεία Γραφή περὶ τοῦ Θεοῦ ἐπιδίδκει νά παραστήσῃ ὅτι αὐτὸς ὑπάρχει καὶ ὅχι νά μᾶς εἴπῃ τί εἶδους εἶναι ἐπιθεβαιώνουσα τὴν αἰώνιον αὐτοῦ ὑπαρξιν καὶ ὅτι εἶναι ὁ πράγματι ὑπάρχων²³, ὅτι εἶναι ὁ Θεὸς ποὺ πάντοτε ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει, καὶ εἶναι τρισυπόστατος, παντοδύναμος, παντοκράτωρ παντετόπτης, κτίστης καὶ δημιουργὸς τῶν ὅλων, ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε ἀνάγκης, ἐπάνω ἀπὸ κάθε τι τὸ φυσικόν, τοῦ δύναται νά γνωσθῇ τόσον καλὰ ἀπὸ ἡμᾶς ὅσον καλὰ δύναται νά ἴδῃ κάποιος τὸ ἀτέραντον πέλαγος τοῦ θαλασσίου νεροῦ, ἐὰν στέκεται κατὰ τὴν νύκτα πλησίον τῆς παραλίας καὶ κρατεῖ λαμπάδα τοῦ φέγγε. Πόσον πράγματι νομίζεις, ὅτι θὰ δυνηθῇ αὐτός ὁ ἀνθρώπος νά ἴδῃ ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν ἀπειρῶν ἐκείνων θαλασσῶν, Ἀσφαλῶς ἐλάχιστον ἢ τίποτε. Ἐν τούτοις ὁμῶς θέλει σωστά καὶ γωρὶς νά πλανᾶται τί εἶδους εἶναι τὸ νερόν, ἔστω καὶ ἀν

270 δὲν εἶναι εἰς θέσιν νά εἴπῃ ποία εἶναι ἡ αὐτοσάσις του²⁴. Καί γνωρίζει μὲν ὅτι αὐτο ποῦ βλέπει εἶναι θάλασσα καὶ πέλαγος χωρὶς ἄκρα καὶ διὰ τὰ τὸ ἴδη ὀλοκληρον εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνα του δὲν δύνανται νά συμβῶν ἂν καὶ δὲν βλέπει ὀλοκληρον τὸ πέλαγος ἐν τούτοις κατὰ κά ποιον τρόπον ἔχει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὸ βλέπει ἀπὸ τὸ ὀλιγον ἐκεῖνο (ἀφοῦ εἰς οὐδέν διαφέρει αὐτοῦ τοῦ ὅλου) καὶ ἀπὸ αὐτοῦ βγάζει συμπεράσματα διὰ τὸ σύνολον τῶν θαλασσίων ὕδατων.

Ἐάν τὸ θεωρῆς ἀντ'αὐτοῦ, δυνάμεθα νά χρησιμο-
 280 ποιήσωμεν ἕνα ἀτελὲς παράδειγμα, εἰς νά γίνῃ καλε-
 τερων κατανοητὸν τὸ λεγόμενον Ἐάν ὅποτεθῇ ὅτι εὐ-
 ρεθῇ κάποιος τυφλὸς ποῦ δέ: εἶδε ποτέ του πηγὴν νε-
 ροῦ, ἢ δὲν γνωρίζε. τί λογῆς εἶναι. αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ νε-
 ρόν, ἐπεὶ δὴ ποτέ του δὲν τὸ ἐδοκίμασε καὶ δὲν τὸ ἐγευ-
 θῇ αὐτὸ δὲ ἐξηγεῖς εἰς αὐτὸν ποία εἶναι ἡ φύσις τοῦ νε-
 290 ροῦ καὶ τοῦ λεγεῖς ὅτι τὸ νερόν εἶναι καλόν καὶ ὅτι μὲ
 αὐτὸ σχηματίζονται. λίμια καὶ πηγυδία καὶ θάλασσα
 διὰ τῶν ποταμῶν ἐκεῖνος ὁμῶς σὲ ἠρωτήσε διὰ νά μά-
 θῇ τὴν φύσιν τοῦ νεροῦ, τὴν ἐξωτερικὴν του ὄψιν, πῶς
 εἶναι, πόσον εἶναι καὶ πῶς κινεῖται, καὶ ἀπὸ ποῦ προέρ-
 χεται καὶ πῶς ἐνῶ χύνεται συνεχῶς δὲν τελειώνει πο-
 τέ τί θά ἀπαντοῦσες εἰς αὐτόν ποῦ θά ἐζητοῦσε νά μά-
 θῇ ἀπὸ σέ αὐτία; Ἐγώ, λοιπόν, νομίζω καὶ ἂν ἀκόμη
 εἶσαι πάρα πολὺ δ.ε. στυγρὸς καὶ θεωρητὴς κατὰ τὸν
 νοῦν, θά σοῦ ἦτο τελείως ἀδύνατον νά περιγραφῇς μὲ
 λόγους τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν κίνησιν καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ
 νεροῦ, οὔτε θά ἠδύνασο ἀκόμη, καὶ κατ' ἐλάχιστον νά
 διδάξῃς αὐτὸν τὸν τελείως ἀν.δεον ὅσον ἀφορᾷ τὴν
 290 συνθεσιν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν τοῦ νεροῦ τί
 εἶδους εἶναι. αὐτο κατὰ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότη-
 τα. Ἐάν δὲ δὲν εἰμεθα εἰς θέσιν νά εἰπώμεν κάτι ἢ νά
 ἐξηγήσωμεν διὰ του λόγου εἰς ὅσους ἐρωτοῦν νά μά-
 θουν ἀπὸ ἡμᾶς περὶ οὐσίας ποῦ ρέει, καὶ εἶναι ὁρατὴ
 καὶ δύνата, νά πασθῇ, καὶ νά τοὺς δώσωμεν νά ἀντι-
 ληθοῦν ποία εἶναι ἡ οὐσία της καὶ ἀπὸ τοῦ προέρχε-
 ται ἢ ἀπὸ ποία στοιχεῖα ἀποτελεῖται, πῶς εἶναι, δυνα-

24 Νομίζομεν ὅτι ὅτι αὐτὴν τὴν ἐννοίαν χρησιμοποιεῖ ὁ Ἅγιος Παῦλος τὸν ὅρον «αὐτοσάσις» καὶ διότι τότε ἦτο ἀγνωστὸς ἡ αὐτοσάσις τοῦ νεροῦ καὶ διότι ὁμοίως δὲν ἔχομεν νόημα

τὸν καποῖος ἀπὸ τοῦς ἀγγέλους ἢ ἀπὸ ὅλων τοῦς ἁγίους νὰ διδάξῃ τοῦς ἔχοντας ἄγνοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἑαυτοῦ των, τί ἀκριβῶς εἶναι αὐτὸς ποὺ ἔδωκεν εἰς ὅλα οὐσίαν καὶ τοια εἶναι ἐκεῖνα ποὺ ἀποτελοῦν τὴν οὐσίαν καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ, θὰ δυνηθῇ νὰ τὸ κάμῃ πο-
 τέ, Κανένας καὶ κατ' αὐδένα τρόπον Ἐκεῖνος θεθαίως
 ὁ ὁποῖος ἡξιώθη νὰ ἴδῃ ἔστω καὶ κατ' ἐλαχιστον τὸν
 Θεὸν εἰς τὴν ἀπληροῖστον δόξαν τοῦ ἀπειρου καὶ θεί-
 ου φωτός του μὲ τὸν τρόπον τὸν ὁποῖον ἔχομεν εἶπει
 προηγουμένως, δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ διδασκαλίας ἁλ-
 300 λου διὰ νὰ γνωρίσῃ τὸν Θεὸν ὅστι ἔχει τὸν ἴδον τὸν
 Θεὸν ἀλόκληρον ἐν ἑαυτῷ νὰ μένῃ καὶ νὰ κινῆται καὶ
 νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ διδάσκῃ αὐτὸν τὰ ἀπόκρυφα Του μυ-
 στήρια, συμφωνοῦν μὲ τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἁγιώτα-
 τον λόγον «Τὸ μυστήριόν μου, λέγει, ἐμοὶ καὶ τοῖς
 ἐμοῖς»²⁵

Κατ' ἄλλον τρόπον εἶναι ἀδύνατον νὰ ἴδῃ ὁ ἄνθρω-
 πος τὸν Θεόν, παρα μόνον διὰ τῆς σχολαστικῆς τηρή-
 σεως τῶν ἐντολῶν του, χωρὶς δηλαδὴ νὰ ἀτονῇ οὐδὲ
 κατ' ἐλάχιστον ἢ ἐκτέλεις αὐτῶν ἀπὸ ἀδιαφορίας καὶ
 περιφρονησιν ἀλλὰ νὰ διατηρῆται σταθερὰ καὶ νὰ ἐπι-
 διώκηται ἡ τήρησις των μὲ ἐπιμέλειαν καὶ ζῆλον. Συνε-
 310 πῶς «καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στο. γήσουσιν»²⁶ «οὐ μα-
 κρὰν εὗρεθήσονται. τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν»²⁷, ἀλ-
 λά ἀναλόγως μὲ τὸν ζῆλον καὶ τὴν προθυμίαν καὶ τὴν
 χαράν τοῦ θὰ ἐργασθῶν τὰς ἐντολάς, θὰ λάθουν —
 ἐνωρίτερον ἢ θραυτερότερον, περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον
 — τὸν μισθὸν τῆς θέας τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ γίνουν μέτο-
 χοι τῆς θείας φύσεως²⁸ καὶ Θεοὶ²⁹ λόγῳ τῆς σχέσεώς
 των μὲ τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ θὰ μεταβληθῶν εἰς παι-
 διὰ τοῦ Θεοῦ³⁰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ
 Κυρίου μας, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκε ἡ δόξα καὶ ἡ δύνα-
 μεις μαζί μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πανάγιον Πνεῦμα, τῶ-
 ρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν

25 Βλ. Α. Θεολογικὸς 325.

26 Γαλ. σ' 16.

27 Μάρκ. ιδ' 34.

28 Β' Πέτρ. α' 4.

29 Πρὸς Ψαλμ. πα' 8.

30 Πρὸς Ἰωάν. α 12 Ρωμ. η 14—18.

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

Περὶ τοῦ ὅτι, ἑ.ε. εἶναι ὁ Πατήρ τὸ ἴδιον ἀκριβῶς εἶναι καὶ ὁ Υἱός, καὶ ἑ.ε. εἶναι ὁ Υἱὸς τὸ ἴδιον ἀκριβῶς εἶναι καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ ὅτι αὐτὰ εἶναι ἓνα πνεῦμα ποῦ ἔχει τὴν αὐτὴν τιμὴν τὴν αὐτὴν οὐσίαν καὶ τὸν ἴδιον θρόνον

- 1 Πάντοτε μὲν ὁ Θεὸς ἀνυμνουμένος ἀπὸ ἡμᾶς καὶ δοξαζόμενος ὁ ἀναρχὸς Πατήρ, ὁ ἐτ' σης μετ' αὐτοῦ ἀναρχὸς Υἱὸς τοῦ Πατρὸς καὶ τὸ συνυπάρχον αἰωνίως μετ' αὐτῶν καὶ ὁμοούσιον τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ πανάγιον Πνεῦμα, αὐτὰ ἀποτελοῦν μίαν φύσιν καὶ ἔχουν τὴν αὐτὴν δόξαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀναρχὸν ἀρχὴν καὶ συνυπαρξίν, εἶναι ἡ ὁμοούσιος Τριάς, ἡ μία θεότης, ἡ οὐσία τῆς αὐτῆς συστάσεως καὶ συγχρόνως τρισυπόστατος, ἡ ἀρχὴ ὧν ὅσα ὑπάρχουν καὶ ὑπαρκτικὴ καὶ δημιουργὸς δυνάμις, ἡ ἔχουσα τὸν ἴδ.ον θρόνον καὶ τὴν ἴδιαν δόξαν, ἡ μοναδικὴ ἐξουσία εἰς τὸν κόσμον καὶ ἡ κρατοῦσα τὰ πάντα κυριότης καὶ βασιλεία, καὶ εἶναι πραγματικὰ κα' ὀνομαζεταί, ἓνας Θεός, ὁ ὁποῖος ἄλλοτε μὲν καὶ ἐμφανιζόμενος καὶ πιστευόμενος ὡς μονάς ὡς ἓνας λατρεύεται καὶ ἀπὸ ἡμᾶς, ἄλλοτε πάλιν ὡς τριάς ὁμολογούμενος, ἀνυμνεῖται καθὼς ἀρμόζει εἰς τριάδα ἡ ὁποία ἔγε σαφῶς διακεκρ.μένα ἀλλήλων τρία πρόσωπα, καθὼς ἔχομεν διδαχθῆ ἀπὸ αὐτὸν τὸν Κύριόν μας Ἰησοῦν Χρ.στὸν, τὸν ἓνα τῆς τρισυποστάτου θεότητος, ὁ ὁποῖος παραγγέλλει εἰς τοὺς μαθητάς του νὰ θαυτίζουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος' καὶ ὁ ὁποῖος ἀλλοῦ λέγει τὸ ἐξῆς· Ὁ Πατὴρ μου μείζων μου ἐστίν·² διὰ τοῦ ὁποίου θέλει νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον
- 10

1 Ματθ. κη' 19

2 Ἰωάν. ιδ' 28

πρόσωποι μέ τόν Πατέρα, καί ἀκόμη διτι «Εγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν»³ καί ταλιν: «Ερωτήσω τόν Πατέρα»⁴ «καὶ ἄλλον παράκλητον πέμψει ἐμὴν, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται»⁵, ὃ ἂν τοῦ ὁποίου καλὸν ἄλλον «παρακλητὸν», δηλαδή ἄλλο πρόσωπον, ὀνομάζει τὸ Ἁγ.ον Πνεῦμα.

Με αὐτὰς λόγους, τὰς μαρτυρὰς μᾶς ἔδωσεν ἡ θεία χίταις νὰ ἐννοήσωμεν διτι, εἶναι ἀπολύτως ἡ τριπρόσωπος καὶ ὁμοουσυχθεότης καὶ διτι εἶναι ἀπολύτως ταυτιζόμενα καὶ εὑρίσκονται εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν τὰ πρόσωπα αὐτῆς τοῦ ἔχουν αἰώνιαν δόξαν καὶ τελοῦν εἰς ἀχωριστον ἐνότητα, ὥστε νὰ γνωρίζωμεν διτι ὁλοκληρὸς ὁ Πατὴρ εὐρισκεται εἰς τὸν ἄλλον κόσμον μαζί με τὸ Πνεῦμα, ὅπου ὁλόκληρος ὁ Υἱὸς ὀνομάζεται καὶ Θεός, καὶ διτι ὁλόκληρος ἐκεῖ εἶναι ὁ Υἱὸς διὰ τοῦ Πνευματος εἰς τὰ ὅποια ὁλόκληρος ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ δοξολογεῖται, καὶ ὁλοκληρὸν ἐκεῖ εὐρίσκεται τὸ Ἁγ.ον Πνεῦμα ὅπου ὁλόκληρος ὁ Πατὴρ ὁμολογεῖται καὶ δοξάζεται μαζί με τὸν Υἱόν. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ἀφοῦ ἐδιδάχθημεν ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, διτι τὰ τρία αὐτὰ πρόσωπα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔχουν τὴν αὐτὴν οὐσίαν καὶ ἀπολαύουσι τῆς αὐτῆς τιμῆς, δηλαδή αἱ ὑποστάσεις τῶν εἶναι ἀσίγητο, καὶ συγχρόνως αἱ αἰρετοὶ εἰς τὴν μίαν αὐτῶν θείαν καὶ δημιουργὸν καὶ αἰτίαν τῶν ὄλων φεσιν, ὅταν ἀνηκουέμεθα καὶ ἀπευθυνώμεθα πρὸς τὸν Πατέρα καὶ Θεὸν μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Πνευματος διὰ μέσου τοῦ Λόγου καὶ ἀπλώνωμεν πρὸς αὐτὸν τὰ χέρια καὶ στρέφωμεν τὰ βλέμματα καὶ λέγωμεν: «Πάτερ ἡμῶν ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς»⁶. Οὐάκις δὲ πλησάζομεν εἰς τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Πατρὸς διὰ νὰ προσευχηθῶμεν μετὰ τὸν φωτισμὸν τοῦ Πνευματος λέγομεν: «Ὁ μονογενὴς Υἱος, ὁ ἰσάχρονος μετὰ τὸν Πατέρα Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ὁ μόνος ποῦ ἐγεννήθη ἀχρόνως κατὰ τρόπον ἀνερμήνευτον ἀπὸ μόνου τὸν Θεὸν - Πατέρα, ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ποῦ προήλθες ἀπὸ τὸν ἀληθινόν Θεόν, σὺ ποῦ δὲν ἔχεις ἀρχὴν καὶ προήλθες

3. Ἰωάν. η' 26.

4. Ἰωάν. 16 18.

5. Ἰωάν. 14 26.

6. Μαρθ. στ' 9.

ἀπὸ τὸν ἐπίσης ἀναρχοῖ Πατέρα, ὁ αἰώνιος ποῦ ἔγεν-
νῆθης ἀπὸ τὸν αἰώνιοι, ὁ ἀτελευτήτος ποῦ ἐγεννήθης
ἀπὸ τὸν ἀτελευτήτον τὸ ἀληθινὸν φῶς ποῦ προῆλθες
ἀπὸ το ἀληθινὸν φῶς, ἡ ἀληθινή ζωὴ ποῦ προῆλθες ἀπὸ
τὴν ἀληθινήν ζωὴν ὁ ἀτλησιαστος ποῦ προῆλθες ἀπὸ τὸν
ἀτλησιαστον, ὁ ἀκατάληπτος ποῦ προῆλθες ἀπὸ τὸν ἀ-
κατάληπτον, ὁ ἀνέκφριστος ποῦ ἐγεννήθης ἀπὸ τὸν ἀ-
νέκφριστον, ὁ ἀμεταβλητος ποῦ προῆλθες ἀπὸ τὸν ἀ-
μεταβλητον, ὁ ἀκαταίτητος ποῦ ἐγεννήθης ἀπὸ τὸν ἀ-
καταίτητον, συγχώρησέ μας διὰ τὰς ἁμαρτίας μας·
"Ὅταν πάλιν προσελθώμεθα εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα λέ-
γομεν τὰ ἑξῆς· «Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τὸ ὁποῖον ἐκ-
πορεύσας ἀπὸ -ὸν Πατέρα κατὰ τρόπον ποῦ δὲν δύνα-
ται νὰ λεχθῇ καὶ ποῦ ἀποστέλλεσαι εἰς ἡμᾶς τοὺς πι-
στοὺς διὰ τοῦ Υἱοῦ⁷ Πνεῦμα σὺ ποῦ διδεις ζωὴν καὶ οὐ-
νεσιν, Πνεῦμα τοῦ χαρίζεις τὴν ἀγάπην καὶ τὴν τε-
λειότητα. Πνεῦμα τοῦ εἶσαι ἀγαθόν, σοφόν, φιλόφρον-
τον, γλυκὺ, ἐνδοξόν, ποῦ μᾶς τρέφεις συγχρόνως καὶ
μᾶς ποτίζεις, ποῦ μᾶς ἐλεεῖς μᾶς φωτίζεις καὶ μᾶς ἐν-
δυναμώνεις. Θεῖον Πνεῦμα σὺ τοῦ δίδεις ὁμοιοτήν
Πνεῦμα ποῦ χορηγεῖς χαρὴν⁸, εὐφροσύνην, σύνεσιν, σο-
φίαν, γνῶσιν, τραύτητα, ἀνεξικακίαν ἀδιαφορίαν διὰ
τὰ ἐπίγεια, ἐνατένισιν τῶν οὐρανίων, σὺ ποῦ ἀποδιώ-
κεις τὴν πνευματικὴν νωγέλειαν, ποῦ ἀπομακρύνεις
τὴν ἀδ.αφορίαν, ποῦ φυγαδεύεις ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον τὴν
περ ἐργεσίαν καὶ τὴν πονηρίαν Πνεῦμα ποῦ ἀποκαλύ-
πτεις τὰ μυστήρια⁹, ποῦ ἀποτελεῖς ἐγγύησιν διὰ τὴν
κληρονομίαν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν¹⁰, ποῦ εἶσαι
ἡ πηγὴ τῆς προφητείας¹¹, ποῦ συγκρατεῖς τὴν διδασκα-
λίαν, ποῦ καταστρέφεις καὶ ἀφανίζεις τὴν ἁμαρτίαν
ποῦ εἶσαι ἡ πόρτα τῆς μετανόιας, τοῦ δείχνεις εἰς τοὺς
ἀγωνιζομένους τὴν εἰσοδὸν ὡς ἄλλος θυρωρός Πνεῦ-
μα ἀγάπης, εἰρήνης¹² πίστεως καὶ ἐγκρατείας Πνεῦ-
μα τοῦ εἶσαι, ποθητόν καὶ προκαλεῖς ὅλους τοὺς εὐσε-

7 Ἰωάν. 14' 26.

8 Πρὸς Γαλ. 5' 22.

9 Πρὸς Α' Κορ. 13' 10.

10 Πρὸς Εφεσ. 1' 14.

11. Πρὸς Α' Κορ. 14' 10.

12 Πρὸς Γαλ. 5' 22.

θεῖς πόθους, ἔλα και κατασκήνωσε καὶ μέινε ἐντός μας μὴ μὴς καὶ ἀχωρίτως, καὶ ἀγ' αὖτε καὶ ἀλλάξε καὶ φωτίσε τὰς καρδίας μας, ὡς ἀπολύσιον καὶ τῆς αὐτῆς τ.μῆς ἀπολαύσι μὲ τὸν Υἱόν καὶ τὸν Πατέρα καὶ μεταβάλλαν εἰς Θεούς¹³ ὅσους σὲ δέχονται ἐντός των καὶ κάθε μὲν ἁμαρτιαν ἐξασπίζεις, κάθε δὲ ἀρετὴν εἰσάγεις εἰς τὴν ψυχὴν που εἰσέρχεται αὐτὰ δὲν τὰ φέρεις μαζὶ σου ὡς κάτι ἀσχετὸ μὲ σένα καὶ ἐξωτερικόν, ἀλλὰ σὺ τὸ ἴδιο εἶσαι καθεὶ τ' αὐτῶν εἶναι ἀγαθόν· διότι εἰς ὅλους ὅσους θὰ μένῃς ἐντός των θὰ ἀποκτήσουν πραγματικῶς, ἐντός των ὅλα τὰ ἀγαθὰ.

- 70 Συνεπῶς δὲν προσφερομεν τὸν ὕμνον εἰς τρεῖς θεοὺς καὶ ὄχι εἰς ἕνα ὡκίαν νὰ διαίρωμεν τὸν ἀτεμάχιστον τῆς οὐνολικῆς μοναδῆς, ἀλλὰ προσευχόμεθα ὡσάν νῆ λατρεύωμεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Πατρὸς τοῦ Υἱοῦ καὶ τὸ Πνεῦμα, εἰς δὲ τὰ πρόσωπα τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα καὶ τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Πνεύματος τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν αὐτὰ τὰ δοξάζομεν ὡς μίαν φύσιν μιᾶς τριουποστάτου θεότητος ὁμοούσιον ποὺ ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν τοῦ ἔχει τὴν δύναμιν ἀφ' ἑαυτῆς τοῦ δύναται τὰ πάντα, ποὺ ἔχει, τὸ αὐτὸ τέλειμα ποὺ εἶναι ἀθάνατος ἔχει τὴν ἰδίαν ἀναρχὸν ἀρχήν, ποὺ εἶναι ἔξω ἀπὸ καθεὶ οὐσιν καὶ εἶναι ἡνωμένη ἀσυγχέτως καὶ ἀδιαιρέτως. Διότι δὲν φρονοῦμεν ὅτι τὰ τρία πρόσωπα εἶναι τοῖα διαφορετικὰ πράγματα ὅτε τρεῖς διαφορετικὰ φύσεις, προσεθαῖντες νὰ διαίρῳμεν τὴν ἀδιαιρέτον μονάδα καὶ θεότητα, ἐκτρέπομεν τοιοῦτο-τρόπως ἀπερισκέπτως εἰς ἑξέας πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν τιττιν μας διδασκαλίας, ἀλλὰ δεχόμεθα τὰ τρία αὐτὰ πρόσωπα ὡς ἕνα Θεόν, ὁ ὁποῖος διαίρεῖται ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα ἀδιαιρέτως καὶ εἶναι τοιοῦτο-τρόπως ἡνωμένος κατὰ τὴν ἐνότητα τῆς μιᾶς οὐσίας ὥστε νὰ μὴ ταυτίζωνται τὰ τρία πρόσωπα εἰς ἕν· ὁ Θεὸς μας εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου ἕνας εἰς τὰς ὑποστάσεις καὶ ὁλοκλήρος εἶναι τοιαυτὸς εἰς τὴν ὑπερούσιον μονάδα ὁ ὅτιος εἶναι τρία ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα καὶ εἶναι κατὰ τὴν ἐνότητα (ταυτότητα) τῆς οὐσίας, ἢ τῆς φύσεως (τὸ ἴδιον εἶναι).

Διότι τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ ἴδιος ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Πατρὸς διεσάλπιξε πρὸς ὅλους ἡμᾶς, ὅτι οὗτος εἶναι καθ' ὅλα ὁμότιμος καὶ ὁμοούσιος καὶ ὁμόθρονος μετὰ τοὺς ἐπίσης ὁμοούσιους μεταξὺ τῶν Πατέρα καὶ Πνεῦμα ὅταν εἴπῃ τὰ ἑξῆς· «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν»¹⁴. Καὶ πάλιν εἰς ἄλλο σημεῖον ὁμιλῶν διὰ τὸ «Ἄγιοι Πνεῦμα καὶ θέλων νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι εἶναι ἀπολύτως ταυτόσημον κατὰ τὴν οὐσίαν μετὰ τὸν Πατέρα, λέγει τὸ ἑξῆς· «Τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται»¹⁵. Διότι ὅπως ἀπὸ ὀφθαλμὸν, δηλαδὴ ἀπὸ πηγῆς νεροῦ, θγαίνει ποταμὸς μὲν ἀλλ' εἶναι καὶ αὐτὸς νερό, κατὰ παρόυσιον τρόπον καὶ ἀπὸ τὸν Θεόν (τὸν Πατέρα) θγαίνει Θεὸς τὸ Πνεῦμα, διὰ τοῦτο καὶ λέγει· «Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν»¹⁶. Ἐάν συνεπῶς ὁ Πατὴρ εἶναι πνεῦμα, ἄρα εἶναι, προφανές, ὅτι καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἐγενήθη ἀπὸ αὐτὸν εἶναι πνεῦμα θέλοντας ὁ Παῦλος νὰ σημάνῃ αὐτὸ ἀκριβῶς ἔλεγεν· «Τὸ δὲ Πνεῦμα ὁ Κύριός ἐστιν»¹⁷. Διότι καίτοι ἐπήρξε τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι πνεῦμα ἀλλ' ἀφοῦ ἐθάῤωσεν¹⁸ καὶ αὐτὴν τὴν κατέστησε πνευματικὴν Πνεῦμα εἶναι καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, διότι ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ διδεται εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀναξίτους διὰ τοῦ Υἱοῦ· καὶ δὲν ἀποστέλλεται ἢ διανεμεται, εἰς τοὺς ἀνθρώπους παρὰ τὴν θέλησίν του, ἀλλ' ἐρρεται ὡς τὸ ἑνὸς τῆς Τριάδος, τοῦ ἰδιοῦ τοῦ Υἱοῦ, ὃς νὰ ἐκπληρώσῃ ὅσα θέλει ὁ Πατὴρ ὥσταν νὰ εἶναι ἰδὸς καὶ τοῦ θελήματός. Διότι κατὰ τὴν φύσιν καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ «κατὰ τὴν θέλησιν εἶναι ἀδιαίρετος ἢ ὁμία Τριάς, ὡς πρὸς δὲ τῆς ὑποστάσεως διακρίνεται εἰς πρόσωπα ἢ Τριάς καὶ ὀνομάζεται Πατὴρ, Υἱὸς καὶ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἰὼ εἶναι ἕνας Θεός, τοῦ ὁποῦ τοῦ ὀνόματος εἶναι, Τριάς ὁ ὁποῖος εὐρισκόμενος ὑψηλότερον καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε ὄνομα τοῦ ἀκούγεται»¹⁹ καὶ

14 Ἰωάν. ι' 30

15 Ἰωάν. ιε' 26

16 Ἰωάν. δ' 24

17 Β. Κορ. γ' 17. Πρὸς Α. Θεολ. 89

18 Δλ. Ἠθικῶν, Λόγος Α' 3.53

19 Ἐφεσ. α' 21

- 110 λογον και λέξιν, εὑρίσκεται ὑπεράνω ὧν καὶ εἶναι ἀνίσχυρος κα' ὁ πλέον ὄψις νοῦς νά τὸν κατανοήσῃ, ἀφοῦ δὲν εἶναι τίποτε ἐξ ὧν ὁ ἄνθρωπος δύναται νά συλλάβῃ.

- Πρόσεχε τὰ ὅσα θὰ λεχθοῦν ἐν συνεχείᾳ, διὰ νὰ ἀντιληφθῇς ὑπὸ ποίαν ἐννοίαν ὀνομάζει ἐν τὰ τρία πρόσωπα ἡ ἁγία Γραφή. Διότι εἶναι χρήσιμον νά ἀρχίσω πάλιν νά λέγω τὰ ἴδια ἐπειδὴ καὶ ἡ συνεχὴς ἐνασχόλησις με' αὐτὰ προκαλεῖ ἀφατον εὐχαρίστησιν εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος γνωρίζει νὰ ἐνασχολῆται εἰς αὐτὰ καθὼς ἀρμόζει εἰς τὸν Θεόν καὶ ἀγιάζει τὰς αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς του ὁ θεῖος λόγος. Εἶναι πνεῦμα, λέγει ὁ Θεός· τὸ ἴδιο ὅμως εἶναι ὁ Υἱός, καθὼς ἔχει λεχθῇ 'Ἐάν λοιπόν ὁ Θεὸς πνεῦμα ἐστίν, καὶ «το πνεῦμα ὁ Κύριος» καὶ 120 ὁ Κύριος ὀνομάζεται, πνεῦμα ἀπὸ τὴν θεῖαν Γραφήν, ἄρα ὁ Θεὸς εἶναι ἓνα Πνεῦμα που γνωρίζεται εἰς ἡμᾶς με' τρῖα πρόσωπα ἢ ἄλλως ὑποστάσεις (καθὼς εἶπεν ὁ Υἱός θέλων νά σημάνῃ τούτο «ἐν. 1^ο»). Ἐν Πνεῦμα ἰσοδυναμον, του ἔχει τὸν ἴδιον θρόνον τὴν αὐτὴν προέλευσιν, τὴν αὐτὴν οὐσίαν. Διὰ τοῦτο αὐτὰ καλοῦνται ἐν πνεύμα, διὰ νὰ μὴ ὑποθέσῃς ὅτι ἐπάργει, εἰς τὰ τρία πρόσωπα τῆς Τριάδος οἰαδήποτε ἀνισότητα πρὸς τὰ ἐπάνω ἢ πρὸς τὰ κάτω, οὔτε νὰ φαντασθῇς ὅτι δύναται. νὰ ἐπέλθῃ εἰς αὐτὰ καθ' οἷονδήποτε τρόπον χωρισμός· διότι αὐτὰ δὲν ἐλέχθησαν διὰ τίποτε ἄλλο, εἰμὴ διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ἡ διάκρισις τῶν τριῶν προσώπων, δηλαδὴ τῶν ὑποστάσεων, ἐπιτυγχάνεται διὰ μόνων τῶν ὀνομάτων. Αφοῦ μύθῃς «οἰοιτοτρόπως αὐτὰ καὶ ἀφοῦ διδάχθῃς καὶ κατανοήσῃς καλῶς ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεόν, νὰ μὴ ἐπιζητῇς τίποτε περὶ σόδερον κινούμενος 130 ἀπὸ ὑπερβολικὴν περιέργειαν ἀλλ' ἀφοῦ διήχθῃς αὐτὰ με' μόνην τὴν πίστιν, στασου μέχρις ἐκεῖ, παραδεχόμενος ὅτι ὅσα εὑρ' ὁκονταὶ ἐπάνω καὶ πέρα ἀπ' αὐτὰ εἶναι τελείως ἀκατανοητα.

Διὰ νὰ γνωρίσῃς δὲ καὶ τὰς ἰδιαιτέρας ἰδιότητες τῆς θείας φύσεως, κατὰ τοῖον δηλαδὴ τρόπον ὁ Θεὸς καὶ ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεόν καὶ ὅσα προέρχονται ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ ὅσα εὑρίσκονται, εἰς τὸν

Θεόν ὅλα εἶναι ἓνα φῶς, τὸ ὁποῖον προσκυνεῖται
 εἰς κάθε μίαν ἀπὸ τὰς τρεῖς ὑποστάσεις, καὶ ὀλε-
 πεται εἰς ὅλα τὰ ἰδιώματα αὐτοῦ καὶ χαρίσματα, καὶ
 αὐτὰ θα σοῦ τὰ δ.δάζωμεν εὐθὺς ἀμεσως. Ὁ Θεὸς φῶς
 ἐστίν²¹ καὶ φῶς χωρὶς ὁρια καὶ ἀκατανόητον ἀλλὰ καὶ
 τὰ γύρω ἀπὸ τὴν Θεὸν εἶναι φῶς, ὅσα δηλαδὴ ἐνοῦνται
 140 καὶ — διὰ τὰ σοῦ ὁμιλήσω δ. ἕκαστον πρόσωπον, δι-
 αιρῶν τοιοῦτοτρόπως τὰ ἀδιαιρέτα — ὁ Πατὴρ φῶς εἶ-
 ναι, ὁ Υἱὸς φῶς εἶναι, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον φῶς²²
 αὐτὰ εἶναι ἓνα φῶς ἀπλοῦν, χωρὶς προσμῖξεις, ἀχρο-
 νον, πρωτωνιον, τοῦ ἔχει τὴν ἰδίαν τιμὴν καὶ τὴν ἰδίαν
 δόξαν. Ἐπὶ πλέον καὶ ὅλα ὅσα προέρχονται ἀπὸ αὐτὸ
 εἶναι φῶς, ἔπειδὴ δίδονται εἰς ἡμᾶς ἀπὸ φῶς· ἡ ζωὴ
 εἶναι φῶς, ἡ ἀθανασία φῶς, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς φῶς, τὸ
 ζωντανὸν νερόν²³ φῶς, ἡ ἀγάπη, ἡ εἰρήνη, ἡ ἀλήθεια, ἡ
 πόρτα που ὁδηγεῖ εἰς τὴν θυσ.λε.αν τῶν οὐρανῶν καὶ
 ἡ ἰδία ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶναι φῶς· τὰ νυφικόν
 δωμάτιον²⁴ φῶς ἡ βασιλικὴ αἰθουσα ὁ παραδεισος, ἡ
 ἀπόλαυσις τοῦ παραδείσου, ἡ χώρα τῶν πράων, οἱ στέ-
 φανοι τῆς αἰωνίου ζωῆς τὰ ἴδια τὰ ἐνδύματα τῶν ἁ-
 γίων εἶναι φῶς ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ σωτὴρ καὶ βασι-
 150 λευς τῶν ὁλων, εἶναι φῶς· ὁ ἄρτος τοῦ ἀχράντου σώ-
 ματός του εἶναι φῶς, τὸ ποτήριον τοῦ τιμίου σιματός
 του²⁵ εἶναι φῶς ἡ ἀνάστασις Του εἶναι φῶς, τὸ πρόσω-
 πόν Του εἶναι φῶς τὸ χέρι ὁ δάκτυλος, τὸ στόμα Του
 εἶναι φῶς τὰ μάτια Του εἶναι φῶς ὁ Κύριος εἶναι, φῶς
 ἡ φωνὴ Του ἐπειδὴ προέρχεται ἀπὸ φῶς εἶναι φῶς, ὁ
 Παράκλητος εἶναι φῶς· ὁ μαργαρίτης²⁶ ὁ κόκκος τοῦ
 συνάπεως²⁷, ἡ ἀληθινὴ ἀμπελος²⁸, ἡ ζύμη²⁹, ἡ ἐλπίς, ἡ
 πίστις εἶναι φῶς.

Αὐτὰ, λοιπόν, καὶ ἄλλα παρόμοια, ὅσα θὰ ἀκού-
 σης νὰ λέγωνται διὰ μέσου τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἁ-

21 Α' Ἰωάν. α' 8.

22 Βλ. Γρηγορίου Νοζιανζηνῶ εἰς P G τ. 30, 136

24 Πρὸς. Ματθ. θ' 15.

25 Πρὸς. Ἰωάν. στ' 53-55.

26 Πρὸς. Ματθ. ιγ' 45-46.

27 Βλ. Ματθ. ιγ' 31-32 κ. ιγ. 18-19

28 Ἰωάν. ιε' 1.

29 Πρὸς. Ματθ. ιγ' 33.

- 160 ποιστόλων περί τῆς ἀπεργασίας καὶ ὑπερανῶ πάσης νοητῆς οὐσίας θεότητος. ὅλα αὐτὰ γινώσκει. εἶναι κατ' οὐσίαν αὐτὴ ἡ μία χωρὶς ἀρχὴν ἀρχὴ ἡ ὁποία προσκυνεῖται καὶ λατρεύεται ὡς τῷ ἀδ. κὸν φῶς ἐν μονῷ. Ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἓνας καὶ ἀποκαλυπτεται εἰς ἡμᾶς εἰς τὰ πρόσωπα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, καὶ εἶναι φῶς ἀπλησίαστον καὶ προαιώνιον καὶ ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ φῶς ἔχει πολλὰ ὀνόματα ἀπαντᾶται εἰς τὴν Γραφὴν. μὲ ὅλα τὰ ὀνόματα τοῦ ἀναφέραμε καὶ ἄλλα περισσότεραι καὶ δὲν φέρει τυχαίως αὐτὰς τὰς ὀνομασίας, ἀλλὰ προβαίνει καὶ εἰς τὰς ἀντιστοιχίους ἐργασίας, καθὼς ἐμαθὺν ἀπὸ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐξ ἰδίας πείρας ἐδοχθήσαν καὶ μὲ ἐσωτερικὴν ἐνορασὶν ἐπιστομασθῶσιν τὴν ἀλήθειαν τοῦ καὶ ἐθεῖαι ὠθημασθῶσιν περὶ τῶν συνυπαρχόντων εἰς τὸν ὑπεράγαθον Θεὸν ἀγαθῶν. Καὶ ὁ ἀνὰ σοῦ φανερώσω καὶ μερικὰ ἄλλα φῶτα τοῦ Θεοῦ ἐκτός ἀπὸ ἐκείνα ποὺ σοὺ ἀνέφερα, σοὺ λέγω ὅτι ἡ ἀγαθότης αὐτοῦ εἶναι φῶς τὸ ἐλκός τοῦ ἡ καλωσύνη τοῦ ὁ ἀσπασμός τοῦ εἶναι φῶς ἡ ἀγαθότης τοῦ εἶναι φῶς ἡ τιμωρὸς τοῦ ῥήθους ἡ στηρίζουσα θακτριὰ καὶ ἡ παρηγορία τοῦ εἶναι φῶς.
- 170 Ἐάν δε συμβαίνει τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ἡ καὶ ὅλα τὰ εἰρισκόμενα καὶ ἐντός ἡμῶν ὥς μὴ νομίσῃς ὅτι εἰς οὐδὲν ὁ φερομεν τοῦ Θεοῦ διότι εἰς ἡμᾶς μὲν ὑπάρχουν σκιωδῶς καὶ ὅπως ἀρροῖται εἰς ἀνθρώπους, εἰς ἐκείνους δὲ αὐτὰ ὑπάρχουν ἀπολύτως ὅπως ταῖς ἀξίαι εἰς τὸν Θεόν. Καὶ διὰ τὸ μὴ διστάσω νὰ σοῦ ἀπαρθμήσω καὶ πάλιν αὐτὰ ἔνα πρὸς ἓνα, Πατὴρ ὀνομάζεται ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ οἱ περισσότεροι τῶν ἀνθρώπων καλοῦνται πατέρες, Υἱὸς Θεοῦ ὀνομάζεται ὁ Χριστὸς καὶ Θεός, ἀλλὰ καὶ διὰ ἀνθρώπων λεγομεθα ἐπίσης καὶ ἡμεῖς. Πνεῦμα Θεοῦ καλεῖται τὸ πανόγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ πνεύματα λέγονται καὶ αἱ ἰδιότητες μας ψυχαὶ ζωὴ λέγεται ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς λέγομεν ὅτι ζῶμεν ἀγάπη εἶναι ὁ Θεός³, ἀλλ' ἀγαπᾶται ἔχουν μετὰξὺ τους καὶ οἱ πλέον ἀμωρτωτοί. Τί λοιπόν; Ὅτι ὀνομασθῶσιν τὴν μετὰξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀγάπην Θεόν, Μακρὰ ἀπὸ μίαν τὴν ὅσον θα-

30 Ψαλμ. κβ' 4.

31 Α' Ἰωάν. 5' 8

190

ρεϊαν βλασφημίαν. Μήπως πάλιν τὴν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων εἰρήνην ἢ ὅποια συνίσταται εἰς τὸ νὰ μὴ λογομαχοῦν ἢ νὰ μὴ ἀμφιβαλλοῦν διὰ κατὶ, αὐτὸ θὰ τὸ εἴπῃς ὅτι εἶναι ἡ «εἰρήνη ἢ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν»;³² Ὅχι θεθαίως. Μήπως θὰ ὀνομασθῇ ἀλήθειαν Θεοῦ τὸ νὰ μὴ εἴπῃς σὺ κάποιον ψευδῆ λόγον πρὸς κάποιον; Καθόλου. Διότι ὅπως ἀκριβῶς, οἱ μὲν λόγοι τῶν ἀνθρώπων εἶναι πρᾶσκαίροι καὶ ἀνωφελεῖς, ἐνῶ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι, καὶ ζωντανὸς καὶ πράγματι ὑπαρκτός καὶ δραστικός³³ ὁ Θεὸς ἀληθινός, τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἡ ἀλήθεια, δηλαδή ὁ Θεός, εὐρυσκεταὶ ἐξω ἀπὸ κάθε ἀντιληπτικὴν δυνατότητα καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ παρασταθῇ μὲ τὸν ἀνθρώπινον λόγον· εἶναι ἀμετάβλητος, σταθερὸς ζωντάνος καὶ ἔχει πραγματικὴν ὑπαρξιν τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν, οὔτε τὸ νερό ποῦ εὐρίσκεται πλησίον μας ἔχει ὁμοιότητά τινα μὲ τὸ ζωντανὸ ἔκκεῖνο νερό περὶ τοῦ ὁποῖου ὁμιλεῖ ὁ Κύριος. οὔτε τὸ ψωμί ποῦ τρώγομεν ἔχει ὅποτε τὸ κοινὸν μὲ τὸν οὐρανόν, ἐκεῖνον ἄρτον, ἀλλὰ καθὼς ἔχει λεχθῇ ἀνωτέρω, διὰ ἔκκεῖνα εἶναι φῶς καὶ τὸ μοναδικὸν φῶς εἶναι ὁ Θεός αὐτοῦ τοῦ φωτός ὁποῖος μετάρχει, διὰ τῆς συμμετοχῆς ἐκεῖνου γίνεται συμμετοχὸς καὶ τῶν δύο, δηλαδή καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ὅλων τῶν ἀγαθῶν διὰ τὰ ὅποια ὁμιλήσαμεν. Γίνεται ἀκόμη καὶ ἡπύς καὶ ταπεινός· αὐτὰ πάλιν εἶναι φῶς μαζί μὲ ὅσα ἔχομεν εἶπει, καλύτερον δὲ νὰ εἴπω ὅτι μαζί μὲ τὸ φῶς ἔχει καὶ αὐτὰ ὁποῖος ἔχει ἔκκεῖνο τὸ φῶς.

200

Ἄλλ' ὅμως μαζί μὲ ὅλα αὐτὰ ὁ Θεὸς λέγεται καὶ ἐγρηγόρας³⁴, ἐπειδὴ παρακινεῖ εἰς τὴν διάπραξιν τῶν καλῶν τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ὅποιαν κατοικεῖ καὶ ὁ ὁποῖος γίνεται δι' αὐτὴν κάθε τι ἀγαθόν· καὶ ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ ψυχὴ ἔχει κατὰ κόνιν τῆς τὸν Θεόν, δὲν στερεῖται κανενὸς ἀγαθοῦ³⁵, ἀλλ' εἶναι πάντοτε γεμάτη καὶ ἔχει καὶ περίσσευμα ἀπὸ ὅλων ἐκεῖνα τὰ ἀνεκφράστα ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ, ἀφ' ὧν ζῇ μαζί καὶ χαίρει μαζί μὲ τὰς στρατιάς τῶν οὐρανίων δυνάμεων, τῶν ὁποίων

32 Φιλ. 5' 7

33 Εἰρ. 5' 12

34 Πρὸς Ἱερ. σ' 12

35 Πρὸς Ψαλμ. λγ' 11

- 210 ἀγαθῶν εἶθε καὶ ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἀξιωθῶμεν καὶ νὰ τα ἀπολαύσωμεν πλουσίως, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀπειρον πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις μαζί μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας· ἀμήν.

ΒΙΒΛΙΟΣ ΤΩΝ ΗΘΙΚΩΝ

ΛΟΓΟΣ Α'.

Κεφάλαια τοῦ λόγου.

α) Συνοπτικὴ τῶν θεμάτων τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου καὶ τὴν πλάσιν τοῦ Ἀδάμ.

β) Περὶ τῆς ἀνυπακοῆς καὶ τῆς ἐκδιώξεως τοῦ Ἀδάμ ἀπὸ τὸν Παράδεισον.

γ) Περὶ τῆς ἐκκυνθροπότητος τοῦ Λόγου καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ἐσαρκώθη δι' ἡμᾶς.

δ) Κατὰ ποῖον τρόπον πρόκειται ἡ κτίσις νὰ ἀνανεωθῇ καὶ πάλιν καὶ νὰ γένουν καινουργίαν, οὐρανοὶ καὶ καινουργία γῆ, ὅπως λέγει ὁ θεὸς Ἀπόστολος.

ε) Ποία θὰ εἶναι ἡ τελευταία λαμπρότης τῆς κτίσεως εἰς τὸ ἴδιον σημεῖον γίνεται λόγος καὶ περὶ ἀγγέλων καὶ περὶ ψυχῆς.

10 στ) Κατὰ ποῖον τρόπον ἐνώνονται πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ θεοὶ καὶ γίνονται ἓνα μαζὶ τοῦ ὅλοι οἱ ἅγιοι.

ζ) Κατὰ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ τελειοποιηθῇ ὁ οὐράνιος κόσμος καὶ ποῖος ἀκριβῶς εἶναι καὶ κατὰ ποῖον τρόπον θὰ συμπληρωθῇ.

η) Περὶ τοῦ ὅτι ἰάν δὲν γεννηθῶν καὶ δὲν τελειοποιηθῶν ὅλοι ὅσοι εἶναι προωρισμένοι νὰ γεννηθῶν μέχρι τὴν τελευταίαν ἡμέραν, ὁ οὐράνιος κόσμος δὲν θὰ συμπληρωθῇ.

θ) Ἀνάπτυξις τοῦ ρητοῦ τοῦ Εὐαγγελίου: «Ὁμοιωθῇ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ. Καὶ ποῖος εἶναι ὁ μυστικὸς γάμος τοῦ Θεοῦ.

20 ι) Ὅτι καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι συλλαμβάνουν ἐντὸς τῶν τῶν Λόγων τοῦ Θεοῦ κατὰ παρόρμιον τρόπον μὲ τὴν Θεοτόκον καὶ γέννουν αὐτὸν καὶ γεννᾶται ἐντὸς αὐτῶν καὶ γεννῶνται ἀπὸ αὐτῶν καὶ κατὰ ποῖον τρόπον αὐτοὶ γίνονται και-

διὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀδελφοὶ καὶ μητέρες τοῦ Χριστοῦ

ια) Ἀνάλυσις τοῦ ρητοῦ τοῦ Εὐαγγελίου: «Καὶ ἀπέστειλε τοὺς ἀποστόλους αὐτοῦ καλεῖσαι τοὺς κλητμένους εἰς τοὺς γαμοὺς καὶ οὐκ ἤθελον ἔλθειν».

ιβ) Ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται κάποιος ἀμύητος νὰ ἐρευνᾷ τὰ ἀπόκρυφα μυστήρια τοῦ βασιλείας τῶν οὐρανῶν προτοῦ πραγματοποιήσῃ τὰς ἐντολὰς καὶ προκόψῃ καὶ τελειοποιηθῇ εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ἀκμὴν διὰ κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου ὅλοι οἱ ἅγιοι γνωρίζονται μεταξὺ τῶν

Ἐκεῖνα μὲν λοιπὸν ποῦ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀπολογηθῶμεν καὶ νὰ εἰπώμεν πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι μᾶς ἐπιτίθενται, καὶ νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὰς πικρὰς ἐπικρίσεις τῶν μὲ τὰς ὁποίας καταστρέφεται ὁτιδήποτε πέσει ἐπάνω τῶν ἔστω καὶ ἂν εἶναι κατ' αὐτὰ τὰ πλέον πολῦτιμα, εἶναι ἀρκετὰ καὶ ἀναλογα μὲ τὴν βοήθειαν ποῦ ἔδωσεν ὁ Θεὸς ὁ Λόγος εἰς τὸν ἰδικόν μου λόγον ὥστε νὰ μὴ προέρχεται ἀπὸ ἐμὲ ἡ ταχυτὴς τοῦ λόγου καὶ ἡ εὐστοχία τῶν βολίδων του, ἀλλὰ προέρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανόν καὶ ἀπὸ τὴν συμπαραστασιν καὶ βοήθειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διὰ τοῦ ὁποίου ὅλοι ἐπιτυχάνουν κάθε τι το καλόν. Εἶναι δὲ ἀναγκαῖον μόλις τελειώσῃ ἡ ἀνασκευὴ ὧσιν ἐκεῖνοι ἰσχυρίζονται νὰ ἴδωμεν καὶ νὰ ἐξετάσωμεν καὶ νὰ σκεφθῶμεν ποῖα εἶναι ἐκεῖνα που

10 μᾶς ἐχάρισε ὁ Θεός¹, ὑπακούοντες εἰς ὅσα μᾶς λέγει σχετικῶς ὁ θεὸς Παῦλος ποῖος εἶναι ὁ πλοῦτος² τῆς ἀγαθότητος του ποῦ ἔδειξεν ἀπέναντί μας, τὸν ὁποῖον πλοῦτον ἐχάρισε εἰς ἡμᾶς ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας, κατὰ ποῖον τρόπον μᾶς ἐπλασεν ὁ Θεὸς καὶ πῶς ἀπεθῆσamen εἰς τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐντολήν καὶ το αὐτοτρόπως ἐστερηθῆμεν τῶν ἀθανάτων ἐκείνων ἀγαθῶν, ποῖα δὲ εἶναι ἡ παροῦσα ζωὴ καὶ ποῖος εἶναι αὐτός ὁ κόσμος ὑπὸ τὸν ὁποῖον καὶ μαζί με τὸν ὁποῖον θλέπομεν ὅλα νὰ κινουῦνται, καὶ ποῖα εἶναι ἐκεῖνα ποῦ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ἀναμένουν ἡμᾶς ποῦ λατρεύ-

1. Α' Κορ. 6' 13

2. Εφεσ α 18

ομεν τὴν Τριάδα. Θά ἀργίσω δὲ ἀπὸ ἐδῶ, θέτοντας ὡς ἀρχὴν τοῦ λόγου τὸν Θεόν³.

α) Συνοπτικὴ ἐξέτασις τῶν ζητημάτων ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου καὶ τὴν πλάσιν τοῦ Ἀδάμ.

- 1 Ὁ Θεὸς δὲν ἔδωσε μόνον τὸν παράδεισον εἰς τοὺς πρωτοπλάστους ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας, ὅπως μερικοὶ νομίζουν, οὔτε ἐδημιούργησε μόνον ἐκεῖνον ἀφθαρτον, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον πρὶν ἀπὸ ἐκεῖνον ὀλοκλήρον ἦν γῆν αὐτὴν θεθείως τὴν ὁποῖαν ἡμεῖς κατοκοῦμεν καὶ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὴν γῆν, καὶ ὅχι μόνον αὐτὰ ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ ὅσα ὑπάρχουν εἰς αὐτὸν ἀφοῦ τὰ ἐδημιούργησεν εἰς πέντε ἡμέρας, κατὰ τὴν ἑκτὴν ἡμέραν ἐπλάσε τὸν Ἀδὰμ καὶ τὸν ἐτοποθέτησε κυρίαρχον καὶ βασιλέα ὀλοκλήρου τῆς ὁρατῆς κτίσεως. Τότε δὲν εἶχεν ἀκόμη δημιουργηθῇ οὐτὶ ἡ Ἔσα οὐτὶ θεθείως ὁ παράδεισος ἀλλ' αὐτὸς ὁ κόσμος εἶχεν γίνεαι ὀλοκλήρος ἕνας παράδεισος ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ ἔγινεν μὲν ἀσθαρτος, ἀλλ' ἔτο ὕλικός καὶ αἰσθητός αὐτόν καθως ἔχει λεχθῇ, τὸν ἔδωσεν ἕως τὸν Ἀδὰμ καὶ τοὺς ἀπογόνους τοῦ διὰ νὰ τὸν ἀπολαμβάνουν Ἀλλ' ὡς μὴ σοῦ φανῇ τοῦτο παράδοξον, κάνε ὑπομονὴ νὰ ἀκουσῇς τὸν λόγον καὶ θὰ σοῦ τὸ ἀποδείξῃ μὲ σαφῆς τὴν ἀντιλῶντας μαρτυρίας ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν θείαν Γραφὴν Διότι ἔχει γραφῇ, «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος»⁴ Ἀφοῦ δὲ ἐν συνεχείᾳ διηγεῖται λεπτομερῶς τὴν δημιουργίαν ὅλων τῶν ὑπολοίπων ἔργων τοῦ Θεοῦ καὶ ἀφοῦ λέγῃ τὸ «Καὶ ἐγένετο ἐστέρα καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα πέμπτη»⁵, συνέχισε «Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἐρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεός

3 Βλ. Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνῶ. Ρ. G τ. 35, 408 Α'.

4. Γεν α' 1-2.

5. Γεν α' 23.

- τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἔποιονεν αὐτούς·⁶ λέγει δὲ ἄρσεν καὶ θῆλυ ὅχι, ἐπεὶ δὴ εἶχε ἤδη δημιουργηθῇ ἡ Εὐὰ ἀλλ' ἐπεὶ δὴ αὐτῇ ὑπῆρχεν εἰς τὴν πλευράν τοῦ Ἀδάμ καὶ ὑπῆρχεν ἄρα μαζί του καὶ αὐτὸ ἀπὸ δσα θὰ λεχθῶν ἐν συνεχείᾳ θὰ τὸ ἀντιληφθῇτε καλύτερον. «Καὶ εὐλόγησεν αὐτούς ὁ Θεὸς λέγων αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς καὶ ἄρχεται τῶν ἰχθίων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν τετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἔρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς».
- Βλέπετε κατὰ ποῖον τρόπον ἔδωκεν αὐτὸν τὸν κόσμον, σάν νά εἶναι ἕνας παράδεισος, τὸν ἔδωκεν ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεός; Διότι τοσάν ἄλλην γῆν ἐννοεῖ παρά αὐτὴν ἔδωκε εἰς τὴν ὁποῖαν καὶ τώρα καθὼς ἔχει λεχθῇ, κατοικοῦμεν καὶ ἡμεῖς, οὐδόλως δὲ κάποιαν ἄλλην, διὰ τοῦτο ἡ Γραφή λέγει ἐν συνεχείᾳ «Καὶ εἶπεν ὁ Θεός Ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πάντα χορτὸν σπόριμον σπεῖρον ὃ ἐστὶν ἐπάνω τῆς γῆς καὶ πᾶν ξύλον ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν στέρματος σπορίμου ὑμῖν ἐσται εἰς βρώσιν καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ παντὶ ἔρπετῳ ἔσονται ἐπὶ τῆς γῆς»⁷. Ἀντελήφθητε τώρα κατὰ ποῖον τρόπον ἔδωκεν ὅλα τὰ ὀρατὰ δημιουργήματα νά τὰ ἀπολαμβάνῃ ὁ Ἀδάμ καὶ ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι καταγόμεθα ἀπὸ αὐτόν, καὶ ἐκεῖνα ποῦ εὐρίσκοντα ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ ὅσα εὐρίσκονται μέσα εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ὅτι δὲν ἔχαιον εἰς αὐτόν μόνον τὸν παράδεισον διότι ὅσα εἶπεν εἰς τὸν Ἀδάμ τὰ ἔλεγεν ὡσάν νά ἀπευθύνετο εἰς ὅλους ἡμᾶς, καθὼς ἀργότερον ὁ ἴδιος ὁ Θεός εἶπε διὰ τοῦ ζωντανοῦ καὶ ἐνυποστάτου Λόγου του καὶ πρὸς τοὺς ἀποστόλους: «Ἄ δὲ λέγω ὑμῖν, πᾶσι λέγω», διότι ἐγνώριζεν ὅτι τὸ γένος μας ἐπάνω εἰς τὴν γῆν ἐπροκειτο νά πληθυνθῇ καὶ νά γίνῃ ἀπειρα καὶ ἀναριθμητα πλήθη διότι ἐὰν καὶ τώρα ποῦ περὶ ἔβημεν τὴν θείαν ἐντολὴν καὶ κατεδικάσθημεν καὶ νά ζῶμεν καὶ νά ἀποθνήσκωμεν

⁶ Γεν. σ' 26-27

⁷ Γεν. σ 28.

⁸ Γεν. σ 28 30

⁹ Μαρκ. ιγ 37

ἐπληθύνθημεν τόσον πολὺ οἱ ἄνθρωποι, σκέψου πόσοι ἐπρόκειτο νὰ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ θὰ ἐγεννῶντο ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου, ἐὰν δὲν ἀπεθνήσκον, τί εἰδους δὲ ζωὴν καὶ συμπεριφορὰν θὰ εἶχον εἰὰν παρέμεινον ἀφθαρτοὶ καὶ ἀθάνατοι εἰς ἀσθαρτον κόσμον, θὰ ἐζούσαν δηλαδὴ ζωὴν ἀναμάρτητον καὶ χωρὶς λύπην, χωρὶς φροντίδας βωτικὰς καὶ χωρὶς κόπον, ἀλλὰ θὰ εἶθε τὸν τὸν καιρὸν τῶν εἰς τὴν καλυτέραν τήρησιν τῶν ἐν τολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀτασχόλησιν μὲ τὰς ἀγαθὰς σκέψεις καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπρόκειτο νὰ ἀνέλθουν μὲ τὸν καιρὸν εἰς τελειότερον δόξαν καὶ μεταβολὴν καὶ ἐνῶ δὲ θὰ ἐπληροῖσθαι εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὰς λάμψεις αἱ ἐποῖαι πηγάζουν ἀπὸ τὴν θεότητα, ἡ μὲν ψυχὴ τοῦ καθενὸς θὰ ἐγίνετο λαμπροτέρα, τὰ δὲ ὀρατὰ καὶ ὕλικὸν σῶμα τοῦ θα μετεβάλλετο καὶ θὰ μετεσχηματίζετο εἰς αἶλοι καὶ πνευματικὸν καὶ δὲν θὰ ἦτο πλέον ἀντιληπτὸν ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις μας· πόσον μεγάλη δὲ θὰ ἦτο ἡ εὐχαρίστησις καὶ ἡ ἀγαλλῆσις ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ προκαλεῖται εἰς ἡμᾶς ἐκ τῆς μετὰ τῶν ἄλλων συμβιωστικῆς μας εἶναι κατὰ ποὺ πραγματικῶς δὲν δύναται νὰ παρασταθῇ μὲ λόγους καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ συλλάβῃ καὶ αὐτὴ ἡ σκέψις μας.

Ἄλλ' ὅς ἐπυνέλθωμεν εἰς τὸ θέμα ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ ἐδῶ. Καθὼς ἔχει λεχθῇ ὁλόκληρον τὸν κόσμον τὸν ἐχάρισεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀδάμ, ὃ ὅτι νὰ ἐπαναλάβῃ πάλιν τὰ ἴδια, ὥσάν νὰ ἦτο μία περιοχὴ ἢ ἓνα χωράφι. Αὐτὰ δὲ τὰ ἐπραγματοποίησεν ὁ Θεὸς εἰς ἑξ. ἡμέρας καὶ ἄκουσε πόσον καθαρά ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ ἡ θεία Γραφή· Ἀφοῦ δηλαδὴ εἶπε· «Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς καὶ εὐλόγησεν αὐτούς»¹⁰ καὶ ὅλα ὅσα ἀκολουθοῦν, τότε ἐτελείωσε μὲ τοὺς ἑξῆς λόγους· «Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησεν καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα ἑκτὴ»¹¹· «καὶ συνετέλεσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑκτῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ» καὶ ἐποίησε καὶ κατέταυσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ ὧν ἡρ-

¹⁰ Γεν α' 27

¹¹ Γεν α' 31

- 80 ξατο ὁ Θεὸς ποιῆσαι.¹² Ἐπειτα, θέλοντας νὰ μᾶς διδάξῃ κατὰ ποῖον τρόπον ὁ Θεὸς ἐπλάσῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀπο τί ὕλικόν, καὶ ἀφοῦ ἔκαμε μίαν σίντομον περὶ ληψιν τῆς περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου διηγήσειως, κάπως ἔτσι πάλιν διηγεῖται· «Αὕτη ἡ Βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, ὅτε ἐγένετο»¹³ καὶ ὀλίγον κατωτέρω· «Καὶ ἐπλάσεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς», τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ τὸ ἀντιληφθῶμεν ὡς ἐξῆς· «ἐφικίαζεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἀφοῦ ἐτῆρε χῶμα ἀπὸ τὴν γῆν, «καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν»¹⁴
- 90 Ἀφοῦ λοιπὸν ἐξημέρωσεν εἰς ἡμᾶς τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας, τότε ὅπως ἀκριβῶς ἕνας βασιλεὺς ἡ ἀρχὼν καὶ πλούσιος τὴν χώραν καὶ τὴν γῆν τῆς ὁποίας εἶναι κυρίαρχος οὔτε τὴν μεταβάλλει ὁλόκληρον εἰς πάλιν περικλείοντάς τὴν μὲ τεῖχιν, οὔτε τὴ φράσσει γύρω γύρω μεταβαλλόντάς τὴν εἰς μίαν οἰκίαν, ἀλλὰ τί κάμνει, ἀφοῦ διαχωρίσει τὴν μίαν χώραν εἰς πολλὰ, ἕνα τμήμα τὸ ἀφίνει δὲ ἀσκοράν, ἄλλο τὸ χωρίζει διὰ νὰ φυτεύῃ ἀμπέλια, ἄλλο τὸ ἀφίνει ἀκαλλέμεργητον, εἰς κάποιο δὲ μέρος καὶ τόπον εὐχάριστον καὶ ὠραιότατον τὸν διαλέγει δι' ἰδικὴν του διαμονήν, οὗ ἀνεγείρει καλὰτα καὶ κατασκευάζει σπιτὰ, καὶ κτιζει λουτρά καὶ οὐτεὺει κήπους καὶ μηχανεύεται εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο κάθε εἶδους ἀπολαύσεις καὶ ἔξω ἀπὸ ὅλα αὐτὰ κατασκευάζει φράκτιν καὶ κλειδιά «καὶ πόρτες ποὺ νὰ ἀνοιγούν καὶ νὰ κλείνουν κατασκευάζει· καὶ δὲν ἀρκεῖται μόνον εἰς αὐτά, ἀλλὰ τοποθετεῖ καὶ φύλακας, καὶ τοὶ δὲν φοβήται κανένα, ὥστε ἡ ἰδικὴ του κατοικία νὰ εἶναι ὁρατὴ ἀπὸ ὅλους καὶ νὰ διαφέρει ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας καὶ ἐπὶ πλεον εἰς μὲν τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηροὺς φίλους καὶ εἰς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ὑπηρέτας καὶ δούλους ποὺ θὰ ἠθελον τυχόν ὀργισθῇ, ἐάν ποτὲ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς φανοῦν τέτοιοι, νὰ εἶναι ἀδυνατον νὰ εἰσέλθουν εἰς τὰ ἀνακτορα, ἐνῶ εἰς τοὺς γνησίους καὶ πιστοὺς φίλους καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς εὐγνώμονας δούλους νὰ εἶναι ἀνεμπόδιστος ἡ εἰσοδος καὶ ἡ
- 100

12. Γεν. 8' 2-3

13. Γεν. 8' 11

14. Γεν. 8' 7

- ἐξοδος πρὸς αὐτόν το οὐ-οιτρόπως, λοιπον, καὶ ὁ Θεὸς
 ἔκαμε μὲ τὸν πρωτόπλαστον Ἀφου δηλαδὴ ἔκτισε τὰ
 πάντα ἀπὸ τὸ τίποτα καὶ ἀφου ἐπλασε καὶ τὸν Ἰδιον
 τὸν ἀνθρώπον καὶ ἀφου ὁ Θεὸς κατὰ τὴν ἐβδόμην ἡ-
 110 μέραν ἐσταμάτησε ἀπὸ ὅλα τὰ ἔργα, τὰ ὁποια ἤρχισε
 νὰ κάμνῃ, τότε ἐβουλεύσεν εἰς τὰ ἀνατολικά τῆς Ἑδῆμ¹⁵
 τὸν παράδεισον, ὥσῳ νὰ ἐπροκειτο εἰς τὸ μέρος ἐκεῖ
 νὰ νὰ γίνουν τὰ ἀσάκτορα ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου, καὶ
 ἐκεῖ ἐτοποθέτησε τὸν ἀνθρώπον τοῦ ἔτιλισε
- Διατι ὁμῶς δὲν ἐφκιάζε τὸν παράδεισον κατὰ τὴν
 διάρκειαν τῆς ἐβδομῆς ἡμέρας¹⁶ ἀφου ἐπρόκειτο νὰ
 γίνῃ ἀλλ' ἐφύτευεν αὐτὸν ἀνατολικά μετὰ τὴν δημι-
 ουργίαν ὁλοκλήρου τῆς κτίσεως, Διότι ὁ Θεός, ἐ-
 120 πειδὴ γνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων τὰ πάντα, ἐδημιούρ-
 γησε τὴν κτίσιν μὲ τάξιν καὶ εὐκοσμίαν καὶ τὰς μὲν
 ἑπτὰ ἡμέρας ὥρισε νὰ συμβολίζουσιν τὰς ἑπτὰ περιό-
 δους ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐπρόκειτο ἐν συνεχείᾳ νὰ διέλθῃ
 ὁ κόσμος¹⁷, ἐνῶ τὸν παράδεισον τὸν ἐφύτευεν¹⁸ ὥστε
 ρον ἀπὸ αὐτά. Ἐπεὶ δὴ συμβολίζει τὸν μέλλοντα αἰῶνα
 (αἰωνιότητα) διὰ ποῖον λόπον, λέγων τὴν ἡμέραν αὐ-
 τὴν τῆς ἐμφυτεύσεως τοῦ παραδείσου, ἡ ὁποία εἶνα, ἡ
 ὁγδόη, τὸ Ἄγιον Πνεῦμα δὲν τὴν συντήνωσε μὲ τὰς
 προηγουμένας ἑπτὰ, Ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἦτο ἀνάρμοστον
 νὰ τιθῇ αὕτη εἰς τὸν κύκλον αἰτῶν τῶν ἡμερῶν, εἰς τὸν
 ὁποῖον ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα κοκ αἱ ἑπτὰ ἐπαναλαμ-
 130 θανόμενα ἀπαρτίζουν τὰς ἐβδομηκάδας, καὶ οὕτω κα-
 ταλήγουν νὰ γίνωνται εἰς τὸν κύκλον αὐτὸν ἀναρίθμη-
 τοι αἱ πρώται καὶ ἄλλαι τόσαι αἱ ἐβδομοὶ ἡμέραι, ἐνῶ
 ἡ ὁγδόη ἡμέρα ἔτρεπε νὰ μείνῃ ἔξω ἀπὸ αὐτάς ἐπει-
 δὴ δὲν ἔχει οὔτε ἀρχὴν οὔτε τέλος. Οὕτε θεθαίως τῶ-
 ρα μὲν δὲν ὑπάρχει, πρόκειται ὁμῶς νὰ ὑπάρξῃ καὶ
 130 λάθῃ ἀρχὴν ταυτοχρόνως ὁμῶς ὑπῆρχε πρὶν ἀπὸ τοὺς
 αἰῶνας καὶ ὑπάρχει τῶρα καὶ θὰ ὑπάρχῃ αἰώνως, λέ-
 γεται δὲ ὅτι θὰ παρῇ ἀρχὴν εἰταν ἀσφαλῶς θὰ ἐλθῇ

15 Γεν 6' 3-4

16 Ἡ ἡμέρα εἰς τὴν ἀφήγησιν τῆς δημιουργίας κοιδυναι με
 μακρὸν δημιουργικὴν περιόδον καὶ ὅχι μὲ τὸ 24ωρον

17 Τὸν χρόνον μετὰ τοῦ πέρας τῆς δημιουργίας καὶ τῆς
 Δευτέρας Παρουσίας ὁ Ἅγιος Πατὴρ χωρίζει εἰς ἑπτὰ περιόδους
 ἀλλὰ δὲν γνωρίζομεν ποῖος εἶνα οὗτοι

18 Διὰ τὸν Παράδεισον δὲν λέγει ἐποίησε εἰς τὸ φανὴ ὅτι δὲν
 ἔγενεν ἐκ τοῦ μηδενός, ἀλλ' ἐξ ὑπαρχόντων ἤδη ζωὴν φυτῶν κλη

καὶ θά ἀποκαλυφθῇ καὶ εἰς ἡμᾶς κατὰ τὴν συντέλειαν τοῦ κόσμου μία ἀνέσπερος καὶ χωρὶς τέλος ἡμέρα πού θά εἶναι εἰς τα μέτρα τοῦ καθενός μας.

Πρόσεξε δὲ ὅτι οὔτε ἔχει γραφῇ: «Ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν παράδεισον», οὔτε ὅτι «Ἔῖπε Γενηθήτω, καὶ ἐγένετο» ἀλλ' ὅτι «ἐφύτευσεν αὐτὸν καὶ ἐξανέτειλεν ἔτι ἐκ τῆς γῆς ὁ Θεὸς πᾶν ξυλὸν ὠραῖον εἰς ὅρασιν καὶ καλὸν εἰς ὄρωσιν»¹⁹, ὥστε νὰ ἔχη καρπούς κάθε εἴδους καὶ παικίλους, οἱ ὅποιοι οὔτε θά σαπίζουν οὔτε θά τελευτήνουν ποτέ, ἀλλὰ νὰ εἶναι πάντοτε φρέσκοι καὶ νὰ ἔχουν πάρα πολὺ εὐχάριστον γεῦσιν καὶ νὰ προκαλοῦν εἰς τοὺς πρωτοπλάστους ἀνέπρωτον εὐχαρίστησιν καὶ ἀπόλαυσιν. Καὶ τοῦτο διότι ἔπρεπεν εἰς τὰ ἀφθαρτά σώματά των νὰ χορηγηθῇ καὶ ἀφθαρτος τροφή· δι' αὐτὸ ἀλλωστε καὶ διήρχοντο τὰς ἡμέρας τῶν χωρὶς μόχθον καὶ ἡ ζωὴ των ἦτο ἀκοπος ζῶντες δηλαδή μέσα εἰς τὸν παράδεισον, τὸν ὅποιον ἀφοῦ κατὰ κάποιον τρόπον τὸν περιέβαλε μὲ τείχη ὁ δημιουργὸς του ἐθαλὼν εἰς τοὺς πρωτοπλάστους εἰσάδων ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἰσέρχοντο καὶ ἐξέρχοντο.

8) Περὶ τῆς παρακαῆς καὶ τῆς διώξεως τοῦ Ἀδάμ ἐκ τοῦ Παραδείσου.

Καὶ ἐπλάσθη λοιπὸν ὁ Ἀδάμ ἔχων σῶμα μὲν ἀφθαρτον ὑλικὸν θεοβαίως καὶ ὅχι ὀλόκληρον πνευματικὸν καὶ ἐγκατεστάθη ἀπὸ τὸν δημιουργὸν Θεὸν ὡς βασιλεὺς ἀθάνατος εἰς ἀφθαρτον κόσμον, δὲν λέγω μόνον εἰς τὸν Παράδεισον ἀλλ' εἰς ὀλόκληραν τὴν κτίσιν πού εὐρίσκεται κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανόν· Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς καὶ νόμον μὲ τὸ νὰ τοὺς διατάξῃ νὰ μὴ φᾶνε ἀπὸ τὸν καρπὸν ἑνὸς μόνου δένδρου, ὁ δὲ ἄνθρωπος περιεφρόνησεν αὐτὴν τὴν ἐντολὴν καὶ δὲν ἐπίστευσε εἰς τὸν πλαστοουργὸν καὶ δεσπότην, ὁ ὁποῖος εἶπεν εἰς αὐτόν τὸ ἑξῆς: «Ἡ δ' ἂν ἡμέρα φάγησθε ἀπ' αὐτοῦ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε»²⁰, θεωρήσας περισσότερον ἀξιοπίστον τὸν ὑπὸ μορφήν φιδίου²¹ διεστραμμέ-

¹⁹ Γεν θ' 9

²⁰ Γεν θ' 17

²¹ Πρβλ. Ἠε κζ' 1

- 10 νον σατανᾶν, ὁ ὁποῖος εἶπε· «Δὲν θα ἀποθάνετε, ἀλλ' ἀντιθέτως τὴν ἡμέραν ἀκριβῶς, πού θά φάτε ἀπὸ τὸν καρπὸν αὐτόν, θά γίνετε ὡς θεοί, πού θά γνωρίζετε τὰ καλὸν καὶ τὸ κακόν»²²· καὶ ἔφαγεν ἀπ' αὐτοῦ.²³ καὶ ἀμέσως ἀφηρέθη ἀπὸ ἐπάνω του τὸ ἐνδυμα τῆς ἀφθαρσίας καὶ τῆς θείας δόξης καὶ ἐφορεσε τὴν γυμνότητα τῆς φθοράς. Ὅταν, λοιπόν, ὁ Ἀδὰμ εἶδε τὸν ἑαυτὸν τοῦ γυμνὸν ἐκρύφθη καὶ ἀφοῦ ἔρραψε φύλλα σελῆς ἔρριψεν ἐπάνω του τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἐνδυμα προσταθῶντας νὰ σκετάσῃ τὴν ἀσχημία του. Δ' αὐτοῦ καὶ μόλις ἤκουσε τὸν Θεόν νὰ τοῦ λεγῇ· «Ἀδὰμ, πού εἶ,»²⁴ ἀπήντησε· «Τῆς φωνῆς σου ἤκουσα καὶ τὴν γύμνωσίν μου κατανοήσας φοβηθεὶς ἐκούσθην»²⁵. Ὁ Θεὸς δὲ μὲς ἐπιδιώκων νὰ τὸν κάμῃ νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἁμαρτίαν ποῦ διετραξε καὶ νὰ μετανοήσῃ, λεγεί πρὸς αὐτόν· «Καὶ τίς ἀνήγγειλέ σοι, ὅτι γυμνός εἶ; εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου οὗ ἐνέτειλάμην σοι τούτου μόνον μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες»²⁶. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος δὲν ἠθέλησε νὰ εἴπῃ τὸ ἁμαρτήμα, ἀλλ' ἀντιθέτως μᾶλλον ἐπεδίωξε νὰ ρίψῃ τὴν εὐθύνην εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐδημουργήσε τὰ πάντα λίαν καλῶς μετὰ τὸ νὰ εἴπῃ· «Ἡ γυνὴ ἦν δέδωκάς μοι, αὕτη ἔδωκε μοι καὶ ἔφαγον»²⁷, ἐκεῖνη δὲ μετὰ τὴν σειρὰν τῆς ἐπέρριψε τὴν εὐθύνην εἰς τὸν θύον, καὶ δὲν ἠθέλησαν ἐν οὐδὲ μιᾷ περιπτώσει νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ γονατίσουν ἐνώπιον τοῦ Δεσπότη, ἢ νὰ ζητήσουν συγχώρησιν, τότε στρώχνει καὶ πετᾷ ἔξω αὐτοὺς ἀπὸ τὰ θασ.λ. καὶ παλάτια καὶ τὰ πολυτελῆ σπιτία· ἐννοῶ δηλαδὴ ἀπὸ τὸν παράδεισον, διὰ νὰ ζοῦν εἰς αὐτὴν ἔδω τὴν γῆν ὡς ἐξόριστοι καὶ ξενητεμένοι.
- «Καὶ εὐθὺς ἔταξε τὴν φλογίνην ρομφαίαν τοῦ φυλάττειν τὴν εἰσοδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς»²⁸, ὅχι, ἐπειδὴ ἐπροκειτο μετὰ τὴν ἔξοδόν των νὰ ἐπανέλθουν πάλιν εἰς αὐτὸν τὸν αἰσθητὸν καὶ ὕλικόν παράδεισον· οὐτε θεδικῶς δι' αὐτὸν τὸν λόγον μέχρι τώρα ἐφυλάχθη, οὐ

22 Γεν γ' 3.

23 Γεν γ' 6.

24 Γεν γ' 8.

25 Γεν γ' 10.

26 Γεν γ' 11.

27 Γεν γ' 12.

28 Γεν γ' 24.

- τε δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν τὸν κατηράσθη ὁ Θεός, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς συνεβόλζε τὴν μέλλουσαν ἀκατάλυτον ζωὴν καὶ ἀπεικόνιζε τὴν αἰώνιον βασιλείαν τῶν οὐρανῶν διότι εἰν δὲν συνέβαινε αὐτό, περισσότερον ἀπ' ὅλα ἐπρόκειτο νὰ καταρασθῇ ἐκείνον ἐπειδὴ ἐντὸς αὐτοῦ
- 40 τοῦ ἔλαθε χώραν καὶ ἡ παράθεσις. Ἄλλ' αὐτὸ μὲν δὲν τὸ πράττει, ἀλοκληροῦν δὲ τὴν ὑπόλοιπον γῆν, ἐπειδὴ, καθὼς εἴπομεν ἦτο ἀφθαρτος ἀρχικῶς καθὼς ὁ παράδεισος, παράγουσα ὅλα τὰ ἀγαθὰ μόνῃ τῆς χωρὶς καμμιαν καλλιέργειαν, καὶ δια νὰ μὴ ἔχη καὶ πάλιν ὁ Ἀδὰμ καὶ μετὰ τὴν ἐξοδὸν τοῦ ἐκ τοῦ παραδείσου ζωὴν ἀκόπον, ἀπηλλαγμένην ἀπὸ κόπους καὶ ἰδρωτῆς, κατηράσθη προκαταβολικῶς αὐτὴν μὲ τοὺς ἐξῆς λόγους·
- Ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου ἐν λύπαις φαγῇ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι καὶ φαγῇ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ τὸν τοῖς θηρίοις καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις ἀφωρ-
 50 ρομένον· ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου. ἕως τοῦ ἐπιστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθης, δι. γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀτελείωσις.²⁹

Πολλοὶ δικαιολογημένως λοιπὸν ἤρμαζεν εἰς αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν κατὰστασιν τῆς ἀφθαρσίας περιέπεσεν διὰ τῆς παραβάσεως εἰς φθοράν καὶ θάνατον νὰ κατοικῇ εἰς μεταβαλλομένην καὶ θαραρὴν ἐπίσης γῆν, καὶ νὰ τρώγῃ ἐπαξίως καὶ ἀνόλογον τροφήν. Διότι ἔ-

29 Γεν γ 17-18

Στ 35 Σημειώσις. Ἀλλὰ θὰ εἴη κώπιοις ἀπὸ ἀπορία ὅτι ἐόν πρῶτοντι ἦτο ἀφθαρτος καὶ πνευματικῶς. δυνατός ὁ Ἀδὰμ — ἔστι καὶ ἂν δὲν ἦτο ἐκ κατασκευῆς δυνατός, ἀλλ' ὁρεκτὴρ τὴν θύναμιν ἐκ τῶν ὑπέρων — καὶ ἔλθοι σε χωρὶς κόπον τότε πῶς τόσοις ἐύκολα ἐπέβηθαι καὶ ἔγραψε τὸ ἄκον καθ' ἣν σπῆλμν μάλιστα εὐρίσκειτο ἐντὸς τοῦ Παραδείσου. Καὶ θὰ ἀπαντήσωμεν ὅτι ἦτο μεταβλητός — διότι τὰ ἀναλλοκίτων εἶναι γνωρίζομα μόνον τῆς Θεϊκῆς φύσεως — ἡ μεταβολὴ ὅμως αὐτῇ δὲν ἦτο κατ' ἄλλον τρόπον δυνατὴ εἰμὴ μόνον ἀπὸ ἀγνοίας ἢ ἀπὸ ληρομασύνης καὶ ἡ μὲν λήθη σημαίνει νὰ εὐρίσκειται διαρκῶς ἐκ κατὰστασιν ἐξηγητόσεως ἢ δὲ ἀγνοία συνίσταται εἰς τὴν υποχρέωσιν τοῦ νὰ ἔχη ταπεινώσιν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὸν δημιουργόν· καὶ ἐόν ἔκανε ὑπομονὴν καὶ ἐτηρούσε τὴν ἐντολήν θὰ ἀποκτοῖ σε ἀσφαλῶς καὶ τὰ δύο, καὶ τὴν λήθην καὶ τὴν ἀγνοίαν, ὥστε ὅραθ θὰ ἐννοοῖεν ὅλα ὅσα ἦσαν ἀναγκαῖα καὶ ἀρμόζοντα εἰς αὐτὸν σύμφωνα μὲ τὸ Θεῖον σχεδόν, οὐδέποτε νὰ λησμονήσῃ τὸν δημιουργόν τοῦ καὶ ταπεινότητος καὶ διαπραττῇ κατὰ τρόπον ἀνασφραγεύον τὸ καλόν

- 55 πε.δὴ ἡ πλουσία ἀπόλαυσ.ς, ἡ χωρὶς κόπον καὶ φθορὰν
διαβίωσις ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς λησμοσύνην τῶν ἀγα-
θῶν ποῦ τοῦ ἔδωσεν ὁ Θεός καὶ εἰς περιφρόνησιν τῆς
ἐντολῆς ποῦ τοῦ ἔδωκε, πολὺ δικαίως κατεδικάσθη νὰ
ἐργάζεται μετ' ἄνθρωπον καὶ ἰδρῶτα τὴν γῆν καὶ τοιοῦτο-
60 τροπῶς νὰ παρίη ἀπὸ αὐτὴν τὰς τροφὰς του μετ' ἄνθρωπον
ὡσάν ἀπὸ κάποιον οἰκονόμον. Εἶδες κατὰ ποῖον
τρόπον ἀφοῦ κατεργάσθη ἡ γῆ κρηγυμένως καὶ ἀφοῦ
ἔλασε πλέον τὴν ἱκανότητα ποῦ εἶχε νὰ θλασιάνη καὶ
νὰ καρποφορῇ ἀφ' ἑαυτῆς ὅτ' αὐτὰς τὰς σιληθῆκας ἐδέ-
χθη τὸν παραβάτην ἄνθρωπον, Χάριν τίνος καὶ διὰ
ποῖον λόγον ἔγινεν αὐτό. "Ἐγένετο ὥστε ὅταν μὲν καλ-
λιεργῆται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον μετ' ἰδρῶτα καὶ κόπον νὰ
δίῃ τὰ προϊόντα τῆς εἰς τοιαύτας ποσότητες δσαι
χρειάζονται νὰ ἱκανοποιῇ τὰς ἀνάγκας του, ὅταν δὲ
δὲν καλλιεργῆται νὰ παραμένῃ ἀκαρπός, παύγουσα
μόνον ἀκάνθας καὶ ζιζάνια. Συνεπῶς ὅταν ὁλόκληρος
ἡ κτίσις, τὴν ὁποῖαν ἐδ-αιούργησεν ὁ Θεός ἀπὸ τὸ μη-
δὲν ὅταν τὸν εἶδε νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν παράδει-
σον, δὲν ἤθελε πλέον νὰ ὑτακούῃ εἰς τὸν παραβάτην
τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ· ὁ ἥλιος δὲν ἤθελε νὰ λάμπῃ, ἡ
σελήνη δὲν ἀνέχετο νὰ φέγγῃ τὰ ἀστρα δὲν προτιμοῦ-
70 σαν νὰ παροισασθοῦν εἰς αὐτὸν, αἱ πηγαὶ δὲν ἐπρό-
κειτο νὰ ἀναβλυσουν πλέον νερόν· δὲν ἤθελον νὰ κυλῇ-
σουν τὰ νερά των οἱ ποταμοὶ ὁ ἀέρας ἐσκέπτετο νὰ
συγκεντρωθῇ εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ νὰ μὴ δώσῃ ἀνα-
πνοὴν εἰς ὅποιον κρούει τὰ θηρία καὶ ὅλα τὰ ζῶα τῆς
γῆς ὅταν εἶδον αὐτὸν γυμνόν ἀπὸ τὴν προηγούμενην
δόξαν, καὶ ἀφοῦ τὸν περιεφρόνησαν, ἀμέσως ὅλα ἐπῆ-
ραν ἐχθρικὴν στάσιν ἀπέναντί του μετ' ἄνθρωπον τοῦ
ὁ οὐρανὸς ἐκινήθη κατὰ κάποιον τρόπον διὰ νὰ πέσῃ
ἐπάνω του καὶ ἡ γῆ δὲν κατεδέχετο νὰ κρατῇ αὐτὸν
εἰς τὴν ράχην τῆς.

- 80 Τί λοιπόν, Ὁ Θεός ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὰ πάν-
τα καὶ ὁ ὁποῖος ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὁ ὁποῖος ἐ-
γνώριζε πρὶν ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου ὅτι ὁ
Ἀδὰμ ἐπρόκειτο νὰ παραβῇ τὴν ἐντολήν καὶ ὁ ὁποῖος
εἶχεν ὀρίσει ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἐκ νέου δημιουργίαν
καὶ ἀνακατασκευὴν τοῦ ἀνθρώπου εἰς νέαν ζωὴν διὰ
τῆς γεννήσεως ὡς ἀνθρώπου τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τί κά-
μνει, Συγκρατεῖ τὰ πάντα μετ' ἄνθρωπον τὴν ἰδικήν του δύναμιν
καὶ συμπόνιαν καὶ ἀγαθότητα, περιορίζει τὴν ὀρμητι-

κότητα όλων τῶν δημιουργημάτων, καὶ ἀμέσως ὑποχρεώνει τα πάντα ἐπίσης νὰ ὑπακούουν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὥστε ἀφοῦ ὑπηρετήσῃ (ἢ κτίσις) τὸν ἄνθρωπον χάριν τοῦ ὅτου οὐ ἔχει γίνει, ἀφοῦ ἔχει μεταβληθῇ καὶ αὐτὴ εἰς φθαρτὴν μαζί με τὸν φθαρέντα ἀπὸ τὴν παρακοὴν ἀνθρώπων, ὅταν πάλιν ὁ ἄνθρωπος ξαναγίνῃ νέος καὶ γίνῃ πνευματικὸς, ἀφθαρτός καὶ ἀθάνατος, τότε καὶ αὐτὴ ἀφοῦ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν δουλείαν, δηλαδὴ ἡ κτίσις ἡ ὁποία ὑπετάχθη ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς τὸν ἀποστάτην καὶ εἰς αὐτὸν ὑπηρέτησε δουλικῶς θὰ ἀνανεωθῇ μαζί με αὐτόν³⁰ καὶ θὰ γίνῃ ἀφθαρτός καὶ ὅλο κληροκ. πνευματικὴ διότι αὐτὴν τὴν πορεῖαν τῶν πραγμάτων τὴν ἀπεφάσισεν ὁ πολυεὐστλαγχνος Θεὸς καὶ Κύριος πρὶν ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου.

Ἄλλ' ἀφοῦ αὐτὰ γίνιναν τοιοῦτοτρόπως κατὰ τρόπον σοφὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἀδὰμ ὅταν ἐδιώχθη ἀπὸ τὸν παράδεισον ἀπέκτησε παιδιὰ, ἐζησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ ἀπέθανε τὸ ἴδιον ἀκριβῶς συνέβη καὶ με τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἑτε.δὴ λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι ἐκείνης τῆς ἐποχῆς εἶχον πρόσφατον τὴν μνήμην τῆς ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τοῦ παράδεισον ἐπειδὴ ἀσφαλῶς τοὺς ὠμιλοῦσαν περὶ αὐτῆς ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐα, ἐσέβοντο τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἐτιμοῦσαν ὡς Κυρ.όν των. Αἱ αὐτὸ ἀλλωστε καὶ ὁ Ἄθελ μαζί με τὸν Κἰν προσέφερον εἰς αὐτὸν θυσίας³¹ ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά των καὶ ὁ Θεός, λέγει ἡ Γραφή, εἰς μὲν τὴν προσφορὰν καὶ τὴν θυσίαν τοῦ Ἄθελ ἔδωκε μεγάλην προσοχὴν καὶ τὴν ἐδέχθη εὐχαρίστως. ἐνῶ εἰς τὴν θυσίαν τοῦ Κἰν δέν ἔδωκε καμμίαν προσοχήν ὅταν διεπίστωσεν αὐτὸ ὁ Κἰν ἐλιπήθη, λέγει ἡ Γραφή, μέγρ. θανάτου καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς λύπης ἐγενήθη ἔντός του φθόνος, ὁ ὁποῖος τὸν ὠδήγησεν εἰς φόνον τοῦ ἀδελφοῦ του³². Μετὰ τὴν πρώτην αὐτὴν περίοδον ὁ μὲν Ἐνώχ ἐπειδὴ διὰ τῆς διαγωγῆς του ἠὲ εὐχαρίστησε τὸν Θεόν, μετεφέρθη ζῶν ὡτ' αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν³³, ὁ δὲ προφήτης Ἡλίας ἀνέβη ζῶν με πύρινον ἄρμα εἰς τὸν οὐ-

30. Πρὸλ. Ρωμ. η' 19-21.

31. Γεν. 8' 3-4.

32. Γεν. 8' 3-5.

33. Γεν. ε' 24.

110 ρανόν³⁴ δι' αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ, ὁ Θεὸς ἐδείξε ὅτ' ἔαν μετὰ τὴν τιμωρὸν ἀτόφασίν τοῦ ἐναντίου τοῦ Ἀδάμ καὶ τῶν ἀπογόνων τοῦ, ἔαν μετὰ τὴν ἀποπομπὴν αὐτοῦ ἐκ τοῦ παραδείσου - ὅσον πολὺ ἐτίμησε διὰ τῆς μακροζωίας καὶ τῆς μεταφορᾶς τῶν ζωῶν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν τοὺς ἀπογόνους τοῦ ποῦ ἐδείχθησαν ἀρεστοὶ εἰς τὸν Θεόν καὶ ἀπὸ τὴν ὀθοράν, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἐπάνοδόν των εἰς τὴν γῆν καὶ τὴν καθοδὸν των εἰς τὸν ἄδην τοὺς ἀπῆλλαξε καίτοι πρόκειται ἀργότερον νὰ ἀποδείξουν ἢ, διὰ νὰ εἶμαι πιὸ ἀκριβῆς, νὰ ἀλλαγούν³⁵, πόσον μεγαλυτέρας ὁ Ἰδιος αὐτὸς Θεὸς τιμῆς καὶ δόξης καὶ εὐνοίας θὰ τὸν ἔξ.ῶνε ἔαν τὸν ἄσῃν νὰ ζῇ ἐν τῷ παραδείσῳ, πρῶτον ποῦ θὰ συνέβαινε ἔαν δὲν παρέβαινε τὴν ἐντολήν ἢ ἔαν μετὰ τὴν παράβασιν μετενόει;

120 Το.ουτοτρόπως λοιπὸν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐδιδάσκοντο ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον σχετικὰ μὲ τὸν Θεὸν ἐγνώριζον τὸν δημιουργὸν των οἱ παλαιοὶ Ἀργότερον ὁμοίως ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ἐγίναν πολλοί³⁶ καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ τὰ μικρά των χρόνισα παρέδωσαν τὸν νοῦν των νὰ σκέπτεται τὰ πονηρά³⁷, ἔσθασαν εἰς τὸ σημεῖον νὰ μὴ ἐνθυμούνται οὔτε νὰ γνωρίζουν τὸν δημιουργὸν των Θεὸν καὶ ὅχι μόνον ἐλάτρευσαν εἰδωλα καὶ θαύμονας ὡσάν νὰ ἦσαν θεοί, ἀλλ' ἀφοῦ ἔκτισαν θεὸν καὶ αὐτὴν τὴν φύσιν, ἢ ὅποια ἐδόθη εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ τοὺς ὀπηρετῇ, καὶ αὐτὴν τὴν ἐλάτρευσαν³⁸, καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν διάπραξιν κάθε ἀκατοναμάστου καὶ ἀκαθάρτου πράξεως³⁹ καὶ μὲ τὰς ἀτότους αὐτὰς πράξεις των ἐλέρωσαν τὴν γῆν, τὸν ἄέρα τὸν οὐρανὸν καὶ ὅλα ὅσα εὐρίσκονται κάτωθεν αὐτοῦ. Διότι τίποτε ἄλλο ἀπὸ ὅλα τα ἄλλα λερώνει τόσον πολὺ καὶ μεταβάλλει εἰς ἀκάθαρτον τὸ καθαρὸν ἔργον τοῦ Θεοῦ ὅσον τὸ νὰ μεταβληθῇ εἰς θεὸν αὐτὸ τὸ ἴδιον καὶ νὰ λατρευθῇ ὅπως ἀρμόζει εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ νὰ μὴ λατρευεταὶ ὁ

34 Β. Βασ. β. 11.

35 Πρὸς Α. Κορ. ιε' 51.

36 Γεν. σ' 1.

37 Γεν. η' 21.

38 Πρὸς Ρωμ. α' 25.

39 Πρὸς Εφεσ. β' 19.

δημιουργός καὶ κτίστης. Ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρος ἡ κτίσις ἐπειδὴ μετεβλήθη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους εἰς Θεὸν καὶ ἐλατρεύθη ἐγένεν ἀκάθαρτος καὶ ὠδηγήθη εἰς τελειαν φθοράν· ὅταν δὲ ἡ ὑπερβολικὴ κακία ἐφθασεν εἰς τὸ ἀποκορύφωμά της καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐκλείσθησαν εἰς τὴν ἀνυπακοήν⁴⁰, ὅπως λέγει ὁ Θεὸς Ἀβυσταλος, τότε κατέβη ἐπάνω εἰς τὴν γῆν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός, διὰ νὰ δημιουργήσῃ ἐκ νέου τὸν τσακισμένον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, νὰ ἡώσῃ πάλιν ζωὴν εἰς τὸν νεκρωμένον καὶ νὰ ἀτομακρύνῃ ἀπὸ τὴν πλάνην τὸ δημιουργημά του.

140

Ἀλλὰ προσέξατε, παρακαλῶ, εἰς τὴν ἀκρίθειαν τοῦ λόγου· διότι ὁ λόγος θὰ εἶναι ὠφέλιμος καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς ἐπερχομένας γενεάς. Εἶναι, δὲ ἀνάγκη ἀπὸ κάποιον εἰκόνα νὰ ἴδωμεν τὴν σάρκωσιν τοῦ Θεοῦ· Λόγου καὶ τὴν κατὰ μυστικὸν τρόπον γέννησιν αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ νὰ γνωρίσωμεν ἀπὸ αὐτῆς καλῶς τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου γένους· τὸ ὁποῖον ἦτο κρυμμένον καὶ ἀγνωστον εἰς τὸν ἄνθρωπον πρὶν ἀπὸ τὴν δημιουργίαν του⁴¹.

γ) Περὶ τῆς ἐνιανθρωπήσεως τοῦ Λόγου καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ἐσαρκώθη δι' ἡμᾶς.

1

Ὅπως, λοιπόν, ἀκριβῶς τότε διὰ νὰ πλάσῃ τὴν προγοντὴν μας Εὐσυν ἐπῆρεν ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ πλευρὰν ἐμφυχον καὶ τὴν μετέβαλεν εἰς γυναῖκα — δι' αὐτὸ ἄλλωστε οὐτε ἐφύσησεν εἰς αὐτὴν πνοὴν ζωῆς⁴² ὅπως εἰς τὸν Ἀδὰμ, ἀλλὰ τὸ τμήμα, τὸ ὁποῖον ἐπῆρεν ἀπὸ τὴν σάρκα του τὸ μετέβαλεν ὁλόκληρον εἰς σῶμα γυναικός· καὶ τὸ τμήμα τοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἐπῆρε μαζί με τὴν ἐμφυχον σάρκα, το ἔκαμε τελεία ψυχὴν ζῶσαν, καὶ τὰ δύο δὲ μαζί τὰ μετέβαλε ταυτογρόνως εἰς ἄνθρωπον —, κατὰ τὸν ἴδιον, λοιπόν, τρόπον ἀφοῦ ἔλαθεν ἀπὸ τὴν ἁγίαν θεοτοκον καὶ ἀειτάρθενον Μαρίαν ἐμφυχον σάρκα σὺν ἑνῷ εἶδος τροχυμοῦ καὶ μικρὸν τεμάχιον ἀπὸ τὸ ὕλικόν ποῦ ἀπαρτίζει τὴν φύσιν μας, δη-

10

40 Ρωμ. ια' 32

41 Εφεσ. γ' 9.

42. Γεν. β' 7

λαβὴ ἀπὸ τὴν ἀθάνατον φυγὴν μας καὶ τὸ σῶμα, ὁ πλάσ-
στης καὶ δημιουργὸς μας θεὸς τὸ ἤνωσε μὲ τὴν ἰδικὴν
τοῦ ἀκατανώητον καὶ ἀτλησίαστον θεότητα, καλύτερα
δὲ νὰ εἰπώμεν ὅτι ἀφοῦ ἤνωσε κατ' οὐσίαν εἰς τὴν ἰδι-
κὴν μας φύσιν ὁλόκληρον τὴν ὑπαρξιν τῆς θεότητός
του, καὶ ἀφοῦ ἀνέμειξε κατὰ τρόπον ποῦ νὰ μὴ ἀναμι-
γνύονται καὶ χάνωντα αὐτὴν μὲ ἐκείνην δηλαδὴ τὴν
ἀνθρωπίνην μὲ τὴν ἰδικὴν του, οἰκοδόμησε αὐτὴν εἰς
ναὸν ἅγιον ὃ ὃν ἑαυτὸν του καὶ το αὐτοτρόπως αὐ-
τὸς ὁ δημιουργὸς τοῦ Ἀδάμ ἔγινε, χωρὶς νὰ μεταβλη-
θῇ καὶ νὰ ἀλλάξῃ τίλεος ἀνθρώπου.

- 20 Ὅπως ἀκριβῶς δὲ ἀπὸ τὴν πλεονεχίαν τοῦ Ἀδάμ
κατεσκεύασε τὴν γυναῖκα, ὅπως τροποποιημένως εἶπο-
μεν κατὰ τὸν Ἰβ.ον τριπλὸν ἀφοῦ ἔδωκε, ἵσθη καὶ ἔτῃρεν
ἐπάνω του οὐρα καὶ τὸ τὴν θυγατέρα του Μαρίαν τὴν
ἀειπαρθένον Μαρίαν καὶ θεοτόκον ἐγενήθη χωρὶς τὴν
μισολάθειαν στερματος ὅπως ἀκριβῶς συνέβη μὲ τὸν
πρωτόπλαστον ὥστε ὅπως ἐκεῖνος μὲ τὴν παράδασίν
τοῦ ἔγινεν ἡ ἀρχὴ διὰ νὰ μεταβληθῶμεν ἡμεῖς εἰς φθα-
τοις καὶ θνητοὺς, τοιοῦτοτρόπως ὁ Χριστὸς καὶ θεὸς
διὰ τῆς πραγματοποιήσεως ὄλων τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς
τηρήσεως ὄλων τῶν ἐπιτολῶν τοῦ Θεοῦ⁴³ ὅα γίνη ἡ ἀ-
φετηρία τῆς μεταβολῆς μας πάλιν εἰς ἀσθάρτους καὶ
ἀθανάτους. Διότι αὐτὰ ἔγνωε καὶ ὁ θεὸς Παῦλος ὅταν
λέγῃ: «Ὁ πρῶτος ἀνθρώπος ἐκ γῆς γαικός, ὁ δεύτε-
ρος ἀνθρώπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ» οἷος ὁ γαικός, τοι-
οῦτοι καὶ οἱ γαικοὶ καὶ οἷος ὁ οὐρανόσιος, τοιοῦτοι καὶ
οἱ οὐρανόσιος.⁴⁴ Καὶ πάλιν: «Ἀπαρχὴ Χριστός, ἔπει-
τα οἱ τοῦ Χριστοῦ»⁴⁵. Ἐπειδὴ δηλαδὴ καὶ κατὰ τὴν φυ-
γὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα ἔγινε τέλειος ἀνθρώπος ὁμοῖος
ἀπολύτως καὶ καθ' ὅλα μὲ ἡμᾶς χωρὶς ὁμοῖος ἁμαρτί-
αν⁴⁶ ἀφοῦ ἔδωκε καὶ εἰς ἡμᾶς λόγῳ τῆς πίστεώς μας
εἰς αὐτόν ἐκ τῆς ἰδικῆς του θεότητος, κάμνει καὶ ἡ-
μᾶς συγγενεῖς του ὡς πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν
τῆς θεότητός του. Καὶ πρόσθετε νὰ ἀντιληφθῇ μαζί
μου τὴν παραδοξότητα καὶ τὸ νέον τοῦ μυστηρίου. Ἐ-

43 Πρὸς Μονῆ γ' 18.

44 Α' Κορ κ' 47 48

45 Α' Κορ κ' 23

46 Ἐβρ 6 18.

πῆρεν ἀπὸ ἡμᾶς ὁ Θεὸς Λόγος τὴν σὰρκα τὴν ὁποίαν
 δὲν εἶχεν ἐκ τῆς φύσεώς του καὶ ἐγένεν ἄνθρωπος.
 40 δηλαδή κάτι πού δὲν ἦτο· μεταδίδει εἰς ὅσους πιστεύ-
 ουν εἰς αὐτὸν κάτι ἀπὸ τὴν ἰδικήν του θεότητα, τὴν ὁ-
 ποίαν κανεῖς οὐδέποτε ἀπέκτησεν ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους
 ἢ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ γίνοντα (οἱ πιστοὶ) θεοί.⁴⁷
 πράγμα πού δὲν ἦσαν, θχ. κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἐξ υἱοθε-
 σίας καὶ δια τῆς θείας χάριτος τοιουτοτρόπως δίδει
 εἰς αὐτοὺς τὴν δυνατότητα νὰ γίνουν παιδιὰ τοῦ Θε-
 οῦ⁴⁸ διὰ τοῦτο καὶ ἐγίναν καὶ διαρκῶς γίνονται καὶ
 δὲν θα παύσουν ποτὲ νὰ γίνονται καὶ ἄκουσε τὸν θεϊ-
 ον Παῦλον, ὁ ὁποῖος μᾶς προτρέπει εἰς τοῦτο· «Καὶ
 καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ γυμνοῦ, φυρέσωμεν
 καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου».⁴⁹ Καὶ αὐτὰ μὲν περὶ
 αὐτῶν· ὥς ἐπανεῖλθῃ ὁμῶς ὁ λόγος καὶ πάλιν εἰς τὸ
 θέμα τῆς σαρκώσεως τοῦ Λόγου.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐνεφανίσθη εἰς τὴν γῆν μὲ ἀνθρώ-
 πινον σῶμα ὁ ἀληθὴς καὶ εὐρισκόμενος ὑπεράνω ὅλων
 50 Θεὸς ὁ ὅς νά ἀναδημιουργήσῃ καὶ νά κάμῃ πάλιν νέον
 τὸν ἄνθρωπον καὶ ὁ ὅς νά εὐλογήσῃ ὁλόκληρον τὴν κτί-
 σιν ἢ ὁποῖα ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἐδέχθη τὴν κατάραν τοῦ
 Θεοῦ, ἄκουσε μὲ προσοχὴν καὶ αὖνεσεν τὰς συνεπείας
 αὐτῆς τῆς ἐκκλησιολογικῆς παῶτον μὲν τὴν ψυχὴν τὴν
 ὁποίαν ἐπῆρε τὴν ἐξωποιοῦσε καὶ ἀφοῦ τῆς ἐχάρισε
 τὴν ἀφθαρσίαν τὴν ἔκαμε Θεόν, τὸ δὲ ἀμύδυντον καὶ
 θεῖον σῶμα του ἂν καὶ τὸ ἐθέλωσε, ἐν τούτοις ἐξακο-
 λαυθοῦσεν ἀκόμη νά τὸ φέρῃ ὥς φθαρτὸν καὶ ὕλικόν
 διότι τὸ νά τρώγῃ καὶ νά τίνῃ, τὸ νά κουράζεται καὶ
 νά ἰδρῶνῃ, τὸ νά δένετα, καὶ νά κτυπᾶται καὶ τὸ νά
 κρημάτων καὶ νά καρφώνετα ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν⁵⁰,
 σημαίνει ὅτι τὸ σῶμα τοῦ ἔφερεν ὁ Χριστὸς ὥς θεὸν
 ἄνθρωπος ἦτο φθαρτὸν καὶ ὕλικόν διότι ὅλα αὐτὰ ἀπο-
 60 τέλειον ἰδιότητος φθαρτοῦ σώματος, διὰ τοῦτο καὶ
 ἀπέθανε καὶ ἐποταβετῆθη νεκρὸς μέσα εἰς μνημεῖ-

47 Ἰωάν. ι 34

48 Ἰωάν. α 12

49 Α 4ορ κ 48

50 Τοῦτο ἀποτέλει ἀπόνησιν εἰς τοὺς εἰρεστικούς ἐκείνους οἱ
 ὁποῖοι ἐπίστευον ὅτι ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐπέθανε ἡ Θεῖα Θύσις, τοὺς θεο-
 λογούς.

ον. Μετά όμως την ανάστασίν του ανέστησε μαζί και αυτό τὸ σῶμα καὶ τὸ ἔκαμε πλέον ἀφθαρτον, πνευματικόν, θεϊαν ἐξ ὁλοκλήρου καὶ αὐλον δι' αὐτὸ θεβαίως καὶ ὅταν ἐξῆλθε ἀπὸ τὸ μνῆμα ἀφήκεν ἀθικτα τὰ ἀσφάλιστρά του⁵¹ καὶ ἐπὶ πλέον εἰσπορευτο εἰς τὰς οἰκίας καὶ ἐξήρχετο ἀπὸ αὐτὰς μὲ κλεισμένας τὰς θύρας⁵² χωρὶς καμμίαν δυσκολίαν. Θὰ ἐρωτησῇ ὁμῶς κάποιος: Δ.ὰ ποῖον λόγον δὲν ἔκαμε ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν μαζί μὲ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐτήρη πνευματικόν καὶ ἀφθαρτον, Ἐπειδὴ ἀκριβῶς καὶ ὁ Ἀδάμ ὅταν ἔφαγεν ἀπὸ τὸν καρπὸν τοῦ δένδρου, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς τὸν διέταξε νὰ μὴ φάγῃ, ἀμέσως μὲν μὲ τὴν παράθασιν ἀπέθανεν ψυχικῶς, ἐνῶ κατὰ τὸ σῶμα ἀπέθανε μετὰ ἀπὸ πολλὰ ἔτη θραδύτερον διὰ τοῦτο πρῶτα ἀνέστησε καὶ ἐθεοποίησε καὶ ἐζωοποίησε τὴν ψυχὴν, ἔπειτα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ σῶμα σύμφωνα μὲ τὴν ἀποφασιν τοῦ ἐτήρη τότε ὁ Θεὸς καὶ κατὰ τὴν ὁποῖαν ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐπιστρέφῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν γῆν δια τοῦ θανάτου, τώρα ἐτακτοποιεῖται ἔτσι τὰ πράγματα ὥστε νὰ ἀποκτήσῃ πάλιν τὴν ἀφθιμοσίαν διὰ τῆς ἀναστάσεως· καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλ' ἀφοῦ κατήλθεν εἰς τὸν ἄδην, τὰς ψυχὰς μὲν τῶν ἀγ.ων οἱ ὁποῖοι ἐκρατοῦντο ἐκεῖ ἀφοῦ τὰς ἡλευθέρωσεν ἀπὸ τὰ αἰῶνα δεσμὰ πού τὰς ἐκρατοῦσαν τὰς ἀνέστησε καὶ τὰς ἐτοποθέτησεν εἰς τὸτον ἀναπαυστικόν καὶ φωτόλουστον, ἐνῶ τὰ σωματὰ των δὲν τὰ ἀνέστησεν ἀκόμη ἀλλ' ἀφήκεν αὐτὰ εἰς τοὺς τάφους μεχρι τότε πού θὰ ἀναστήθουν ὅλοι.

Αὐτὸ τὸ μυστήριον λοιπὸν δὲν ἔγινεν μόνον, κατὰ τὸν τρόπον πού ἔχομεν εἶπει εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον ἀπὸ τότε που ἔλθεν ὁ Χριστὸς εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ συνέβη καὶ εἰς τὸν καθένα χωριστὰ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ἀγίους καὶ μέχρι τὴν στιγμὴν αὐτὴν διαρκῶς γίνεται. Διότι ὅταν παίρνωμεν τὸ πνεῦμα τοῦ Δεσποῦτος μας Θεοῦ, παίρνομεν ταυτοχρόνως καὶ ἀπὸ τὴν θεότητα καὶ τὴν οὐσίαν του· ὅταν δὲ τρώγωμεν τὴν καθαρωτάτην σάρκα τοῦ ἐννοῶ τὰ θεῖα μυστήρια, ἐνούμεθα σωματικῶς μαζί του καὶ γινόμεθα πραγματικοὶ συγγενεῖς του

51 Πρὸς Ματθ. κη' 2

52 Ιωάν. κ' 10

53 Εφεσ. ε' 30

70

80

- μέ ὁλόκληρον τὴν ὑπαρξίν μας, ὅπως καὶ ὁ Ἰδιος ὁ θεῖος Παῦλος λέγει, ὅτι «ὁστοῦν ἐσμεν ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ»⁵⁴ καὶ ἄλλου λέγει ὅτι «ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ (τῆς θεότητος δηλαδὴ) ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος»⁵⁵.
- 90 Ἀπ᾽ αὐτῆς καὶ φθάσαμεν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, τότε γινόμεθα ὅμοιοι κατὰ χάριν μὲ αὐτὸν τὸν φιλόανθρωπον Θεὸν καὶ Δεσπότην⁵⁶ μας, γενόμενοι καινούργιοι, καὶ νέοι κατὰ τὴν ψυχὴν, καὶ ἀφοῦ γίνωμεν ἀφθαρτοὶ καὶ ἀφοῦ ἀναστῶμεν ἐκ νεκρῶν, καὶ θά ζῶμεν ὡς ἀναστημένοι, θὰ ἀξιοθῶμεν νὰ θλέπωμεν αὐτόν, δηλαδὴ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος κατεδέχθη νὰ γίνῃ ὅμοιος μὲ ἡμᾶς καὶ θὰ θλέπωμεθα ἀπὸ αὐτοῦ ὅσοι ἡξιώθημεν νὰ γίνωμεν ὅμοιοι, μὲ αὐτόν, ὅπως συμβαίνει μὲ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἀπὸ μακρὰν θλέπει τὸ πρόσωπον τοῦ φίλου του καὶ συνομιλεῖ μὲ αὐτόν καὶ τοῦ ἀπευθύνει τὸν λόγον καὶ ἀκούει τῆς φωνῆς του.
- 100 Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ οἱ ἅγιοι, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἐκείνο, τοῦ καὶ τότε καὶ τώρα θλέπουν πνευματικῶς, δὲν θλέπουν κάτι ποῦ ἔχει ὀρισμένον σχῆμα ἢ μορφήν ἢ παραστάσιν, ἀλλὰ φῶς ποῦ δὲν ἔχει ὀρισμένον σχῆμα, ὅπως καὶ οἱ ἴδιοι γίνονται φῶς ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Πνεύματος. Ὅταν δὲ καθένας ἀπὸ τοὺς ἁγίους γίνῃ τέτοιος, δὲν γίνεται ἀμέσως καὶ τὸ σῶμα του ἀφθαρτὸν καὶ πνευματικόν, ἀλλ' ὅπως ἀκριβῶς ὁ αἰδηρὸς ὅταν θερμανθῇ πολὺ εἰς τὴν φωτιὰ παίρνει μὲν τὴν φωτεινότητα αὐτῆς καὶ ἀμέσως χάνει τὸ σκούρον χρῶμα του, ὅταν δὲ ἀπομακρυνθῇ πάλιν ἀπὸ τὴν φωτιὰν γίνεται ψυχρὸς καὶ φαίνεται μαῦρος, τὸ ἴδιον ἀκριβῶς παθαίνουν καὶ τὰ σῶματα τῶν ἁγίων ἀπὸ τὴν χάριν ποῦ ἐνωῦται μὲ τὴν ψυχὴν των, ὅταν δηλαδὴ δεχθοῦν ἐντός των τὸ θεῖον πῦρ, ἀγιάζονται καὶ ὅταν
- 110 θερμανθοῦν πολὺ ἀπὸ αὐτὸ γίνονται φωτεινὰ καὶ αὐτὰ καὶ γίνονται πολὺ διαθεωρητικά καὶ πολυτιμότερα ἀπὸ τὰ ἄλλα σῶματα. Ὅταν ὅμως ἡ ψυχὴ ἐξέλθῃ καὶ χωρισθῇ ἀπὸ τὸ σῶμα, ἀμέσως καὶ αὐτὰ ὑποβάλλονται εἰς τὴν διαδικασίαν τῆς φθορᾶς καὶ σιγά - σιγά διαλύονται· ἐνίοτε ὅμως διατηροῦνται ἐπὶ πολλὰ ἔτη.

54. Ἰωάν. α' 18.

55. Α' Ἰωάν. γ' 2.

χωρίς νά εἶναι οὔτε ἐντελῶς ἀφθαρτα, οὔτε πάλιν φθει-
ροντα, τελειῶς, ἀλλὰ διατηροῦν ἐντος τῶν τᾶς ἰδιό-
τητας καὶ τῆς οὐροῦς καὶ τῆς ἀφθαρσίας καὶ ἀναμέ-
νουν τὴν τελευταίαν ἀνάστασιν διὰ νά γίνουν τελειῶς
ἀφθαρτα καὶ πάλιν νέα

- 120 Δια ποῖον ὅμως λόγον καὶ χάριν ποίου σκοποῦ συμ-
βαίνει αὐτό; Ἐπεὶ δὲν ἔτρεπε προτοῦ γίνουν και-
νούργια πάλιν τὰ ἄλλα δημ.οὐργήματα νά ἀναστηθοῦν
καὶ νά γίνουν ἀφθαρτα τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ'
ὅπως εἰς τὴν ἀρχὴν ἢ κι' οἱς εἶνε πρῶτα ἀφθαρτος καὶ
ἔπειτα ὁ ἀνθρώπος, τοιοῦτοτρόπως τρέπει νά συμβῇ
καὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ κόσμου, πρῶτα νά μεταβληθῇ
ἀπὸ φθαρτῆ εἰς ἀφθαρτον, δηλαδὴ νά ἀλλάξῃ, καὶ τοι-
οῦτοτρόπως μαζὶ μὲ αὐτὴν καὶ συγχρόνως μὲ αὐτὴν
νά γίνουν πάλιν καινούργια τὰ φθαρέντα σώματα τῶν
ἀνθρώπων, ὥστε καὶ ἀφοῦ γίνῃ πάλιν ὁ ἀνθρώπος
πνευματικὸς καὶ ἀθάνατος καὶ νά κατοκῇ εἰς χώρον
ἀφθαρτον καὶ αἰώνιον καὶ πνευματικόν. Καὶ ὅτι αὐτὸ
εἶναι ἀλήθεια ἄκουσε τὸν ἀπόστολον Πέτρον ὁ ὁποῖ-
130 ος λέγει, «Ἡμεῖς δὲ ἡ ἡμέρα Κυρ σου ὡς κλέπτῃς ἐν νυ-
κτὶ, ἐν ἣ οὐρανοὶ περυσμῶναι λιθισκίονται καὶ στοιχεῖα
καυσοῦμενα τήκεται»⁵⁶ ὅχι ὅτι αὐτὰ χάνονται τελει-
ως, ἀλλ' ὅτι ξαναθ.αλύονται καὶ ἀπὸ τὴν νέαν αὐτὴν
μᾶζον προέρχεται κατ. καλύτερον καὶ αἰώνιον Ἀπὸ
τοῦ γνωρίζομεν ὅτι θά συμβῇ αὐτό, Ἀπὸ αὐτοὺς πάλιν
τοὺς λόγους τοῦ ἀποστ. Πέτρου μὲ τοὺς ὁποίους
συνεχίζει, καὶ λέγει, «Καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ καινὴν
γῆν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσηρκῶμεν»⁵⁷ Ποῖα
εἶναι αὕτη ἡ ὑπόσχεσις καὶ τοῖος τὴν ἔδωκε, Σύμφω-
να μὲ τὴν ὑπόσχεσιν θεθαίως τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ
μας, ὁ ὁποῖος εἶπεν «Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσε-
140 ται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν»⁵⁸, Ὡς πάρο-
δον τοῦ οὐρανοῦ εἶπε τὴν ἀλλαγὴν αὐτοῦ διότι καὶ
ἂν ἀκόμη ὁ οὐρανὸς λέγει, ἀλλάξῃ, οἱ ἰδικοὶ μου λό-
γοι θά παραμείνουν ἀμετάβλητο, καὶ σταθεροί. Αὐτὸ
θεθαίως τὸ προεφήτευσεν καὶ ὁ προφήτης Δαβὶδ ὅταν
εἶπε τὸ ἑξῆς· «Καὶ ὥσει περ θόλαιον ἐλίξεις αὐτοὺς

56. Β' Πτρ. γ' 10.

57. Β' Πτρ. γ' 13.

58. Μαρθ κδ' 35.

καὶ ἀλλαγῆσονται σὺ δὲ ὁ αὐτός εἰ καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσ.»⁵⁹ Τὶ καθαρώτερον, λοιπόν, ἀπὸ αὐ-
 τούς τοὺς λόγους θα ἠδύνατο νὰ υπάρξῃ,

Ἄλλ' ἄς ἐξετάσωμεν ἐν συνεχείᾳ κατὰ ποῖον τρό-
 πον ἡ κτίσις θα γίνῃ καὶ πάλιν καινούργια καὶ θὰ ἀ-
 ποκτήσῃ καὶ πάλιν τὴν ὁμορφίαν ποὺ εἶχε πρὸ τῆς ἀ-
 μαρτίας.

δ) Κατὰ ποῖον τρόπον πρόκειται ὁλόκληρος ἡ
 κτίσις νὰ γίνῃ πάλιν καινούργια καὶ νὰ ἔχωμεν και-
 νουργίους οὐρανούς καὶ καινούργιαν γῆν σύμφω-
 να μὲν ὅσα λέγει ὁ θεῖος Ἀπόστολος.

- 1 Ἀφοῦ λοιπόν αὐτός ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἴδωμεν νέους
 οὐρανοὺς καὶ νέαν γῆν, κανεὶς ἀπὸ τοὺς πιστοὺς δὲν
 δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ οὔτε θεσπαιῶς θὰ ἀπιστήσῃ εἰς
 τὸν Κύριον ποὺ λέγει αὐτά. Διότι ὅπως ἀκριβῶς τὰ ἰδι-
 κά μας σώματα θιγὰν διαλύωνται εἰς τὸν τάφον κατ'
 οὐδένα τρόπον ἐπιτρέπεται νὰ νομίζωμεν ὅτι περ.ῆλθον
 εἰς πλήρη ἀνυπαρξίαν, ἀλλὰ γίνονται πάλιν νέα διὰ
 τῆς ἀναστάσεως, τοιουτοτρόπως λοιπόν καὶ ὁ οὐρανὸς
 καὶ ἡ γῆ καὶ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν εἰς αὐτήν, δηλαδὴ ὁ
 λόκληρος ἡ δημιουργία θα γίνῃ πάλιν καινούργια καὶ
 θα ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς φθοράς⁶⁰ καὶ θὰ
 συμμετασχουν αὐτὰ τὰ στοιχεῖα μαζί μὲ ἡμᾶς εἰς τὴν
 δόξαν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ ὅπως ὅλους ἡμᾶς θὰ
 10 μᾶς ἐλέγξῃ ἡ φωτιά⁶¹ τῆς θείας δικαιοσύνης κατὰ πό-
 σον εἴμεθα γνήσιοι καὶ κατὰλληλοι διὰ τὴν αἰωνιότη-
 τα, ὅπως λέγει ὁ θεῖος ἀπόστολος, τοιουτοτρόπως καὶ
 ὁλόκληρος ἡ κτίσις θὰ τεράσῃ μέσα ἀπὸ τὸ πῦρ καὶ
 θὰ γίνῃ καινούργια. Καὶ αὐτοὺς δυνάμεθα νὰ τὸ μάθω-
 μεν ἀπὸ ὅσα γράφει ὁ ἀπόστολος Πέτρος: «Ἦξει γάρ,
 λέγει, ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέττης ἐν νυκτί, ἐν ἣ οὐρα-
 νοὶ ροιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα
 λυθήσονται καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσε-
 ται»⁶². Βλέπεις κατὰ ποῖον τρόπον λέγει ὅτι ὅλα θὰ δια-

59 Ψαλμ. 80 27-28

60 Ρωμ. 8 21

61. Α Κορ. 3 13

62 Β' Πτρ. 3 10

20 λυθοῦν διὰ πυρός και θα μεταβληθοῦν, Δι' αὐτό και συνεχίζοντας λέγει. «Τούτων οὖν πάντων λυομένων, ποταπούς δεῖ ὑπάρχειν ἡμᾶς ἐν ἀγίαις ἀναστροφαῖς και εὐσεβείαις»⁶³ Θά λυθοῦν ἀλλά κατὰ ποῖον τροπον. Ὅπως ἀκριβῶς ἓνα χάλκινον σκεῦος τοῦ ἔχει παλαιώσει, λερωθῇ και ἀχρηστευθῇ ἀπο σκουριά, το ποθετεῖται εἰς τὴν φωτιάν ἀπὸ τὸν τεχνίτην και τοιοτοτρόπως ἀφοῦ λειώση κατασκευάζεται τάλιν καινουργ.ο ἀπὸ αὐτόν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον και ἡ κτίσις, ἐπειδὴ ἐπάλωσε καὶ ἐβρωμισθῇ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, θά διαλυθῇ ἀπὸ τὸν δημιουργόν τῶν ὄλων μέσα εἰς τὴν φωτιάν μετὰ λοιπόν, θα ἀνακατευθοῦν τὰ ὕλικά της και θά ξαναδημ.ουργηθῇ και θά γίνῃ λαμπρά και ἀσυγκριτως καινουργότερη ἀπὸ αὐτὴν ποῦ βλέπομεν τώρα

30 Τοιοτοτρόπως δὲ περὶ αὐτῶν ἀφοῦ ἔγραψεν ὁ ἀπόστολος Πέτρος, ὀλίγον παρακατῶ λέγει τάλιν. «Διό, ἀγαπητοί, ταῦτα προσδοκῶντες σπουδάσατε ἀσπιλοι εὐρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ και τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν σωτηριαν ἡγείσθε, καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητός ἡμῶν ἀδελφός Παῦλος κατὰ τὴν αἰτῶ δοθείσαν σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, ὡς και ἐν τάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων ἐν οἷς ἔστι δυσνόητά τινα, αἱ οἱ ἀμαθεῖς και ἀστήρικτοι στοεβλοῦσιν ὡς και τὰς λοιπὰς γραφὰς πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπωλειαν»⁶⁴. Αὐτὸ δὲ ποῦ λέγει ὁ Πέτρος δὲν ἰσχύει μόνον διὰ τοὺς τότε, ἀλλὰ και τώρα οἱ περ.σσότερο. ἢ και ὅλοι δύναται κανεῖς νὰ εἴτῃ δι' ὑποφέρομεν ἀπὸ ἀγνοίαν, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας συγχεομεν τὰ πάντα με ἀποτέλεσμα νὰ διαστρέφωμεν και νὰ παρερμηνεύωμεν ὅλα ὅσα λέγει ἡ θεία Γραφή, πράγμα ποῦ καταλήγῃ εἰς τὴν καταστροφήν μας. ἀφοῦ προσπαθοῦμεν νὰ παρουσιάσωμεν τὰς θείας Γραφὰς ὡς ὑποστηρικτάς τῶν ἰδικῶν μας παθῶν και τῶν ἐπιθυμιῶν και τῆς ψυχικῆς καταστροφῆς μας

Ἀλλ' αἱ ἐξετάσωμεν τώρα τί λέγει και ὁ θεῖος Παῦλος περὶ τῆς κτίσεως και τῆς ἀνανεώσεως αὐτῆς· ἀφοῦ εἶπε, λοιπόν· «Λογίζομαι δι' οὐκ ἀξία τὰ παθή-

63. B' Πτρ. γ' 11

64. B Πτρ. γ' 14-16

ματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς», συνέχσεν. «Ἡ γὰρ ἀποκαρδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται».⁶⁵ Ἀποκαρδοκίαν λέγει, τὴν προσμονήν, τὴν πολὺ δυνατὴν ἐπιθυμίαν ἐνῶ ἀποκάλυψιν τὴν παρουσίαν κατὰ τὴν ἀνάστασιν· διότι κατ' αὐτὴν διὰ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ τότε πρόκειται νὰ φανερωθοῦν τὰ παιδία τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ φανῇ ἡ ψυχικὴ τῶν ωραιότης καὶ ἡλ.ν αὐτοὶ θὰ γίνῃ γνωστὸν τί λογῆς εἶναι⁶⁶, καθὼς ἔχει γραφῇ. «Τότε λάμψουσι οἱ δίκαιοι ὥς ὁ ἡλ.ος».⁶⁷ δηλαδὴ τὰ παιδία τοῦ δικαίου Θεοῦ. Καὶ διὰ νὰ μὴ νομίσης ὅτι ὁ θεὸς ἀπόστολος ὁμιλεῖ διὰ κάποιαν ἄλλην κτίσιν, δι' αὐτὸ εἰς τὴν συνέχειαν λέγει: «Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἐκούσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα, ἐπ' ἐλπίδι».⁶⁸

Βλέπεις ὅτι δὲν ἔσπευσα χωρὶς λόγων νὰ εἰπῶ, ὅτι δὲν ἤθελε πλέον ἢ κτίσις νὰ πε.θαρχήσῃ εἰς τὸν παρθάτην τῆς θεῆς ἐντολῆς Ἀδάμ, ὅταν εἶδε αὐτὸν νὰ ἔχη πέσει ἀπὸ τὴν θείαν δόξαν, ἐπειδὴ συνεικροῦσθῃ μὲ τὸν δημιουργὸν τοῦ Θεοῦ, δι' αὐτό, λοιπόν, ἀφοῦ ὤρισεν ὁ Θεὸς τρεῖς ἀκόμη δημιουργηθῇ ὁ κόσμος ὅτι ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐσωζέτο διὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἀναγεννήσεως, ὑπεδούλωσεν εἰς αὐτὸν τὴν κτίσιν καὶ συγχρόνως τὴν κατηράσθῃ ὥστε, ὅν ὁ ἄνθρωπος χάριν τοῦ ὁποίου ἐδημιουργήθῃ γίνῃ φθαρτός, νὰ γίνῃ καὶ αὐτὴ φθαρτή, ὥστε νὰ δυνατῇ νὰ δ'ῇ εἰς αὐτὸν κατ' ἔτος φθαρτὴν τροφήν· ὅταν ὅμως ὁ Θεὸς κάμῃ τάλιν νέον τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν μεταβάλλῃ εἰς ἀφθαρτον καὶ ἀθάνατον καὶ πνευματικόν, τότε, λέγω, ὅτι καὶ ὁλόκληρον τὴν φύσιν θὰ τὴν μεταβάλλῃ μαζί μὲ τὸν ἄνθρωπον καὶ θὰ τὴν κάμῃ αἰώνιον καὶ πνευματικὴν· διότι αὐτὸ μὲς ἐφανερώσε μὲ ἐκεῖνα ποὺ εἶπε. «Τῇ γὰρ ματαιότητι, λέγει, ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἐκούσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα, ἐπ' ἐλπίδι».⁶⁹ Δηλαδή, δὲν ὑπετάχθη, λέγει, μόνῃ τῆς εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, δὲν μετεπήδησε μὲ

65. Ρωμ. η' 18-19

66. Πρὸς Α' Ιωάν. γ' 2

67. Μάρκ. γ' 43

68. Ρωμ. η' 20

69. Ρωμ. η' 20

τὴν θέλησίν της ἀπο τὴν ἀφθαρσίαν εἰς τὴν φθοράν καὶ παράγει φθαρτοὺς καρτοὺς καὶ θλαστάνει ἀγκάθια μαζί καὶ ζιζάνια, ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπήκουσεν εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπεφάσισε καὶ διέταξεν αὐτὰ ἐπειδὴ ἐπερίμενεν ὅτι καποτε ὅλα θὰ γίνουν πάλιν νέα ὅπως ἦσαν καὶ πρὶν Ἐπειδὴ δὲ ἠθέλησε νὰ κάμῃ αὐτὸ περισσότερον σαφές εἶπε. «Καὶ γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ»⁷⁰.

80 Εἶδες ὅτι δὲν ἦτο ἀνάρμοστον αὐτὸ πού εἶπομεν, ὅτι δηλαδὴ καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἀρχικῶς ἐδημιουργήθη ἀπὸ τὸν Θεὸν ὁλόκληρος ἀφθαρτος καὶ ἦτο ἰσαξία τοῦ παραδείσου, ἀλλ' ὅταν τὴν κατηράσθη ὁ Θεὸς μετεπλήθυνεν εἰς κατάστασιν φθορᾶς καὶ εἰς δουλείαν, ὑποταχθεῖσα εἰς τὴν ματαιότητα τῶν ἀνθρώπων. Παρακολούθησε ὁμοῦς ἐν συνεχείᾳ καὶ ποία θὰ εἶναι, ἡ λαμπρότης της κατὰ τὴν συντέλειαν τοῦ κόσμου.

ε) Ποία θὰ εἶναι ἡ λαμπρότης τοῦ θά ἀποκτήσῃ ἡ κτίσις κατὰ τὸ τέλος τοῦ κόσμου.

1 Λοιπὸν καὶ ὅταν θὰ γ'νῇ πάλιν νέα, δὲν πρόκειται νὰ γ'νῇ καὶ πάλιν ὅπως ἦτο ὅταν τὸ πρῶτον ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰ χεῖρα τοῦ Θεοῦ πῶς μπορεῖ νὰ συμβῇ κάτι τέτοιο! ἀλλὰ ὅπως οὐκ ἔρεται (θαυπτεται εἰς τὴν γῆν) σῶμα ὑλικὸν καὶ ζωῶδες⁷¹, ὅπως λέγει ἡ Γραφή, καὶ ἀνίσταται σῶμα ὅχι ὥσαν ἐκεῖνο πού εἶχεν ὁ πρωτόπλαστος πρὶν ἀπὸ τὴν παράθασιν, δηλαδὴ ὑλικὸν καὶ δρατὸν καὶ μεταθλητόν, πού ε'χεν ἀνάγκην ἀπὸ τροφῆς ὑλικῆς, ἀλλ' ἀνίσταται σῶμα ἐξ ὁλοκλήρου πνευματικόν καὶ ἀμετάθλητον, ὅπως ἀκριβῶς ἦτο τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου μας καὶ Θεοῦ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀνάστασιν του⁷², τοῦ δευτέρου Ἀδάμ δηλαδὴ ὁ ὁποῖος ἐγίνε πρωτότοκος ἀδελφός μας ὅσον ἀφορᾷ τὴν γέννησίν μας εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἀναστάσεως⁷³, τὸ ὁποῖον σῶμα τοῦ

70. Ρωμ. η' 21

71. Α' Κορ. ιε' 44

72. Πρδλ. Φιλιπ. γ' 21

73. Καλ. ε' 19

- 10 Χριστοῦ ὅ ἐφερε πολὺ ἐκείνου τοῦ Ἀδάμ, κατὰ τὸν ἰδίον τρόπον λοιπόν, καὶ ὠκυκλήρος ἡ κτίσις θὰ γίνῃ μεθεὶς διαταγῇ· ἔχει ὅπως ἦτο ὅταν ἀρχικῶς ἐδημιουργεῖτο, ὡς καὶ ὁρατὴ ἀλλὰ θὰ μεταβληθῇ κατὰ τὸν χρόνον τοῦ ὅλος ὁ κόσμος θὰ διαλυθῇ καὶ ἀπὸ τὰ ὕλικά του θὰ γίνῃ ἓνας νέος κόσμος εἰς αἶνον καὶ πνευματικὸν κατοικητήριον· που δὲν θὰ εἶναι ἀντληπτὸν μὲ καμμίαν ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις μας. "Ὅπως ἀλλῶστε λέγει καὶ ὁ θεὸς Παῦλος, «πάντες μὲν οὐ κομνηθσόμεθα πάντες δὲ ἀλλαγθσόμεθα ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥ.πῇ ὁφθαλμοῦ»⁷⁴ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ἡ κτίσις, ἀφοῦ καὶ εἰς τὴν φωτιάν θὰ μεταβληθῇ ὥστε νὰ πραγματοποιηθῇ καὶ ὁ προφητικὸς λόγος που λέγει, τὸ ἐξ᾽ ἑς «Δίκαιοι δὲ κληρονομήσουσι γῆν»⁷⁵ ἀσφαλῶς δὲν προκρίνεται δι' αἰσθητικὴν γῆν. διότι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ κληρονομήσουσι αἰσθητὴν γῆν, ἐνῶ αὐτοὶ θὰ ἔχουν γίνῃ πνευματικοί — ἀλλὰ διὰ πνευματικῆς καὶ αἶνον, ὥστε αὐτοὶ που θὰ ἔχουν τὰ σώματα ἀσώματα καὶ ἀφοῦ μεταπηδήσουσι εἰς ὑπεραισθητὴν κατάσταση· οἱ πρῶην αἰσθητοί, καὶ ἀφοῦ εὐρεθῶσιν ἀνάμεσα εἰς τὰ ἀπερίγραπτα πνεύματα θὰ γίνουσι καὶ αὐτοὶ ἀπερίγραπτοι ποὺ ποὺν ἦσαν περιγραφτοί, θὰ ἀποκτήσουσι ἀντάξιον τῆς μεγάλης δόξης τῶν κατοικητῶν.
- Συνεπῶς δύνασαι τώρα νὰ ἀντιληφθῇς ὅτι προκύπτει καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον ἓνας κόσμος πνευματικὸς ποὺ εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸν ἀντιληφθῶμεν μὲ τὰς ὕλικάς μας αἰσθήσεις. Ἐκεῖνο δὲ τοῦ εὐρίσκεται, ἔξω ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις μας καὶ μετεβλήθη εἰς πνευματικὸν εἶναι ὅπως ὅποτε ἀκατανόητον ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀόρατον· ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον οὔτε βλέπεται, οὔτε καθ' ὁσονδήποτε τρόπον πιάνεται πῶς εἶναι δυνατόν νὰ περιγραφῇ ἢ ὠκυκλήρῃ ἀπὸ ἡμᾶς, ἡ τοῖος συνειδὸς ἄνθρωπος θὰ εἴπῃ κάτι τέτοιο. Κανένας εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν. Τὸ ἴδιον, λοιπόν, θὰ ἡδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ διὰ τοὺς ἀγγέλους διότι καὶ αὐτοὶ συγκρινόμενοι μὲ τὴν αἶνον καὶ μόνην πράγματι ἀσώματον φύσιν τῆς θεότητος εἶναι κατὰ κάποιον τρόπον ἐνώματα καὶ περιγρα-
- 20
- 30

74. Α' Κορ. ιε' 21

75. Ψαλμ. λθ' 28

40

πτοι⁷⁶, καθὼς ἔχει γραφῇ «σώματα ἐπουράνια καὶ σώματα ἐπίγεια»⁷⁷, αὐτὰ μὲν εἶναι ὕλικά· ὅσα ὅμως εἶναι ἐπάνω ἀπὸ ἡμᾶς εἶναι αὐτὰ καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον «ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρός φλογα»⁷⁸. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ τὰ ἐκουράνια πνεύματα εἶναι «λειτουργικά πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλομένα»⁷⁹, ὅπως φρονεῖ εἰς τὴν πραγματικότητα καὶ ὁ διδάσκαλος αὐτῶν τῶν ἀληθειῶν Παῦλος· ὅταν θεοβαίως κάτω ὡς θεὸς ἀγγελος σταλῇ ἀπὸ ἐπάνω ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν τὸ θεῖον πρόσταγμα ἐγκαταλείπει τοὺς οὐρανίους χοροὺς ὅπου ἀνῆκει καὶ ἔρχεται πρῶτα εἰς τὸν κόσμον καὶ ἀνάμεσά μας. Ἐάν δὲ αὐτὸ τοιοῦτοτρόπως φαίνεται, διὰ νὰ γίνῃ κατανοητὴ ἡ ἀλήθεια, πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὸν ἄγγελον ὅτι δύναται νὰ περιγραφῇ καὶ ὅτι ἔχει ὥρ σμένο σχῆμα· διότι συγκρινόμενοι οἱ ἄγγελοι μὲ ἐκείνην τὴν θέαν καὶ δημιουργητὸν φύσιν, τὴν μόνην πού εἶναι κατὰ κυριαλεξίαν σώματος καὶ ἀπερίγραπτος, εἶναι δημιουργημένοι καὶ περιγραπτοί, ἐνῶ συγκρινόμενοι μὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν εἶναι τελείως σώματα, ἀκατανόητα καὶ ἀόρατα»⁸⁰.

76 Σημειώσεις εὑρεθείσαι εἰς τὸ περιθώριον τοῦ χειρογράφου. Ἀς σημειωθῇ ὅτι αὐτὸ δὲν τὸ λέγει, ὡς διδασκαλίαν πού πρέπει νὰ τὴν πάρωμεν κατὰ γράμμα, ἀλλὰ εἰς ἀνάγκης, ἐπειδὴ θέλει νὰ συγκρίνῃ καὶ ἀντιδιαστείλῃ τοὺς ἀγγέλους ὅσο τὴν ἀσώματον φύσιν τοῦ Θεοῦ.

77 Α Κορ. ιε 40 Σημειώσεις περιθωριακῇ. Ἐάν θεοβαίως μερικοί θέλουν νὰ ἐκλάβουν αὐτὸ ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τῶν φωτῶν τοῦ ουρανοῦ ἐννοῶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τὰ ἀστέρια ἀλλὰ καὶ ὅτι αὐτὴν τὴν ἐννοίαν δὲν εἰσάγεται ἰσχυρὰ τῆς ἀλήθειας.

78 Ψαλμ. ργ 4 Σημειώσεις περιθωριακῇ. Ἐάν λοιπὸν ἡ φωτὶ καὶ ὁ ἀνεμος εἶναι σώματα καὶ σώματα πού προσομοιοῦν εἰς τὴν ἀφῆ καὶ τὰς ἐπαλοποῦς αἰσθήσεις μας κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν προφητικὴν ἐλέχθη καὶ εἰς τὸν πορόντο λόγον ὅτι οἱ ἄγγελοι εἶναι κατὰ κάποιον τρόπον σωματικοὶ ἄλλο καὶ ἀσώματοι σωματικοὶ μὲν διὸν συγκρίνονται μὲ τὸν μόνον ἐκ φύσεως ἀσώματον Θεόν, ἀσώματοι δὲ καὶ ὅλοι συγκρινόμενοι μὲ ἡμᾶς.

79 Ἐδρ. α' 14.

80 Σύμφωνα μὲ ὅσα λέγει ὁ κερὶς Πατὴρ καὶ μὲ τὴν καθ' ὅλου διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας μας οἱ ἄγγελοι εἶναι πνευματικοὶ καὶ ἀσώματοι ὑποδείξεις, ἀλλ' ὅχι μὲ τὴν ὁλοκληρότητα τοῦ οὐτοῦ αἰς ἰδιότητι· ἀποδίδονται εἰς τὸν Θεόν Ἐυσεκονεῖ εἰς μίαν ἐνδιόμεσαν κατὰστασιν μετὰ τοῦ ἀναγεννημένου ἀνθρώπου καὶ τοῦ Θεοῦ.

- Ἄνυόλογος πρὸς τὰ ἀνωτέρω εἶναι καὶ ἡ διδασκα-
 50 λία μας περὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Διότι ἐάν αὐτὴ
 συγκρῇ μὲ τὸν ἐκ φύσεως ἀσώματον Θεόν καὶ τοὺς
 ἀγγέλους δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι κατὰ κάποιον τρό-
 πον, ἔχει, σῶμα κα' εἶναι περιγραφητὴ, ἀλλ' αὐτὸ ἰσχύει
 μόνον δι' ἐκείνον τοῦ δύναται νὰ τὴν δέσῃ καὶ ἔχει τὴν
 ἐξουσίαν νὰ τὴν ρίψῃ εἰς τὴν αἰὼν ἂν τιμωρίαν τῆς φω-
 τίας⁸¹ ἐνῶ διὰ τὰς αἰσθήσεις καὶ τὰ μάτια τῶν θητῶν
 ἀνθρώπων εἶναι ἀπολύτως ἀσώματος καὶ ἀκατανόη-
 τος, χωρὶς νὰ δύναται νὰ περιορισθῇ κατ' οὐδένα τρό-
 πον εἰς τόπους καὶ περιοχὰς αἰσθητάς. Καὶ ἄς μὴ ἐκ-
 πλῶγῃ κανεὶς ὅταν ἀκούῃ αὐτά, σκεπτόμενος ὅτ. οἱ ἀ-
 σώματοι ἀγγελοὶ ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ εἰσέρχων-
 ται καὶ νὰ ἐξέρχωνται, ἀορίστως καὶ ὅταν αἱ πόρται εἴ-
 ναι κλεισθέναι, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον αὐτοὶ δέχονται ὅτ.
 60 συμβαίνει καὶ μὲ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἄς
 ἀκούῃ τὸν ἡὺρ σὺν, ὁ ὁποῖος λέγει, «Ἐν τῇ ἀναστασει
 τῶν δικαίων οὕτ' ἡγαυοῦσιν, οὕτ' ἐκγαμίζονται ἀλλ'
 εἰσὶν ὡς ἀγγελοὶ Θεοῦ»⁸² καὶ τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέ-
 γει «Σπείρεται σῶμα ψυχικόν (— ὕλικόν, ζωῶδες),
 ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν»⁸³ καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἄς μά-
 θῃ μὲ σαφηνεῖαν ὅτι τὰ σώματά μας πρόκειται νὰ γί-
 νουν πνευματικά καί, δυναμει νὰ εἴπω, παρόμοια μὲ
 ἐκεῖνα τῶν ἀγγέλων ὅταν θά ἀναστηθοῦν ἀπὸ τὴν νε-
 κρὴν κατὰστασι. Διότι ἔάν τὰ σωματὰ μας θάπτονται
 ὕλικά καὶ ἀνασταίνωνται εἰς κατὰστασιν πνευματικὴν,
 καθὼς λέγει ὁ θεὸς λόγος, καὶ πρόκειται νὰ εἰμεθα
 εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν ὡς ἀγγελοὶ Θεοῦ, καθὼς καὶ
 ὁ Κύριος ἔχει εἶπει, δηλαδὴ ὅμοιοι μὲ αὐτοὺς, ἂν καὶ
 70 ὄχι κατὰ τὴν φύσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀξίαν θά εἰμεθα ὅ-
 μοιοὶ τῶν Ἀγγέλων. Δὲ ὅτι αὐτοὶ ἔχουν σώματα μόνον ἐν
 σχέσει μὲ τὸν Θεόν, ἐνῶ ἐν σχέσει μὲ ἡμᾶς εἶναι ἄυλοι
 καὶ ἀόρατοι. Ἐάν δὲ αὐτὸ ἀληθεύῃ, πολὺ περὶ σόφτερον
 ἰσχύει διὰ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων σύμφωνα μὲ τὸν
 τρόπον καὶ τοὺς περιορισμοὺς τοῦ ἀνωτέρω ἐγίνεν ὁ-
 σον ἀφορᾷ εἰς αἰτὰς ἡ σύγκρισιν.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἡμεῖς θά γίνωμεν τέτοιοι κατὰ τὴν

81 Πρὸς Μοῦσ. 1: 28

82 Μοῦσ. 30

83 Α' Κορ. 15: 44.

τελικήν ἀνάστασιν, καθὼς ἀπεδείχθη δ' ὅσων εἰκομεν ποια ἀνάγκη θά ὑτάρχη διὰ τὴν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ζωὴν δια γῆν ἐντελῶς αἰσθητὴν καὶ δια κατοικίαν ὅλιν κὴν εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι θά γίνουιν τοιουτοτρόπως πνευματικοὶ κα' θά εἶναι ὑπερῶνω ἀπὸ κάθε αἰσθησιν που ὑτάρχει ἐδῶ κα' θά εἶναι σάν ἀγγελοι Θεοῦ⁸⁴, καίτοι δὲν εἶναι ἐκ φύσεως ἀγγελοι. Τὸ ἀξίωμα δὲ πού χαρρακτηρ ζει τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ εἰδικὴ κατὰστασις των καὶ δ' ἄθροισις συνιστάται εἰς τὸ ὅτι φωτιζονται ἀπ' εὐθεῖας ἀπὸ τὸ πρῶτον καὶ θεῖον οὕς ὡς φῶτα δευτερα τὸ ὅτι δύνανται νά βλέπουιν τὴν δόξαν καὶ τὴν λαμπρότητα αὐτοῦ τοῦ ἀπλησιάζτου καὶ ἀπείρου φωτός καὶ νά ἀπολαμβάνουιν τῆς ἀνεκφοράστου καὶ τῆς ἐχοῦσης τοῖα τρῶσωπα θεότητος. Διότι ὁλόκληρος ἡ δημιουργία καθὼς πολλές φορές ἔχω εἶπει, ἀφοῦ γίνῃ πάλιν καινούργια καὶ ἀφοῦ γίνῃ μαζί με τὸν παρὰδεισον ὁλόκληρος πνευματικὴ, θά μεταποιηθῇ εἰς αὐλὸν καὶ ἀφθαρτον, ἀμεταβλητον καὶ αἰώνιον καὶ πνευματὸν κατοικητῆρον. Καὶ ὁ μὲν οὐρανός θά εἶναι ἀσυγκριτως φωτεινότερος, ὡσάν νά πρόκειται δι' ἓνα ἄλλον καὶ αὐτοῦ που ἐλεπομεν σήμερον φωτεινότερος. Ἡ γῆ, ἐξ ἄλλου θά ἀποκτήσῃ ἀπερίγραπτον καὶ νέαν ὡραιότητα καὶ χλόνν τοῦ δὲν θά μοραίνεται, θά στολισθῇ δηλαδὴ με ἀνθη, πού θά ὁμοιάζουν με φῶς καὶ με πνευματικὰ κοσμήματα εἰς τὰ ὅποια κατοικεῖ ἡ δικαιοσύνη⁸⁵ σύμφωνα με τὸν θεῖον λόγον. Θα φωτίσῃ δὲ ἑπτά φορές περισσότερο ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης⁸⁶ ἐνῶ ἡ σελήνη θά λάμπῃ δύο φορές περισσότερο ἀπὸ ὅσιν λάμπει τώρα ὁ ἥλιος· τα ἄστρα τέλος θά εἶναι παρόμοια με τὸν ἥλιον αὐτὸν, ὁτιδήποτε καὶ ἂν εἶναι αὐτά καὶ εἰς ὁτιδήποτε ἀπὸ τὰ θεῖα λόγια ἀναφέρεται τὸ νόημά των⁸⁷. Ὅλα δὲ αὐτά εἶναι ἀδύνατον νά τὰ ἐκφρασθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐπειδὴ δὲν χωροῦν εἰς τὸν νοῦν οὐδενός· πλὴν ὁμως εἶπε δὴ εἶναι πνευματικὰ καὶ θεῖα ἐνώνονται με τὰ πνευματικὰ καὶ γίνονται ἑ-

84 Ματθ κβ' 30

85 Β' Πτρ γ' 13

86 Ματ θ 2 Ήσ λ 28

87 Ομιλεῖ δὲ τοὺς πνευματικούς συμβολισμούς τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης καὶ τῶν ἄσטרων

100 νας ἄλλος πνευματικός παράδεισος καὶ Ἱερουσαλήμ ἐπουράνιος⁸⁸ ἢ ὅποια ἔγινεν ὁμοία με τοῖς ἐπουρανίοις καὶ ἠνώθη μαζί τους, καὶ ἔγινε κληρονομία ἀναπαύσεως τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ, τῆς ὁποίας κληρονόμος δεν ἔγινε κανεὶς ποτὲ καὶ κατ' αὐθέντα τρόπον ἐξ ὧν κατοικοῦν εἰς τὴν γῆν, ἀλλ' οὔτε κατοίκησεν εἰς αὐτήν, καὶ δεν ἔγινε κυριὸς οὔτε ὅσον καταλαμβάνει ἓνας θηματισμός⁸⁹. Ὅλοι πράγματι ὡς πρὸς αὐτὴν ἤμεθα, εἴμεθα καὶ θά εἴμεθα ξένοι, καθὼς πολλοῦ λέγει ἡ θεία Γραφή.

110 Ὅταν λοιπόν, ὅλα τὰ ἐπίγεια ἐνωθοῦν ἐξ ὁλοκλήρου μετὰ τὰ ἐπουράνια, τότε καὶ οἱ δίκαιοι θά κληρονομήσουν αὐτὴν τὴν γῆν τοῦ ἐν τῷ μεταξύ ἔγινε καὶ νούργα τὴν ὅποιαν κληρονομοῦν οἱ μακαριζόμενοι ἀπὸ τὸν Κύριον πρᾶς⁹⁰. Διότι τώρα μὲν ἄλλα μὲν ἠνώθησαν μετὰ τὰ οὐράνια, ἄλλα δὲ πρόκειται νὰ ἐνωθοῦν εἰς τὸ μέλλον αἱ μὲν ψυχαὶ δηλαδὴ τῶν ἁγίων, ὅπως εἶπομεν προηγουμένως, διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς μετ' αὐτῶν ἐνώσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐνῶ αὐτὰ εὐρίσκοντα, ἀκόμη εἰς τὸ σῶμα προσκολλοῦντα, εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἀνανεύμεται μεταβάλλονται καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον ἀνασταίνονται, καὶ μετὰ τὴν κοίμησίν των μεταβαίνουν ἐνδοξοὶ εἰς φῶς ἀδύτῳ τὰ σώματά των ὅμως δὲν ἀνασταίνονται, ἀλλ' ἀφίονται εἰς τὰ μνήματα καὶ εἰς τὴν φθοράν· πρόκειται ὅμως καὶ αὐτὰ νὰ γίνουν ἀφθάρτα ὅταν γίνῃ ἡ ἀνάστασις ὧν ὅταν δηλαδὴ καὶ ὁλόκληρος ἡ ἐπίγειος κτίσις, αὐτὴ τὴν ὅποιαν ἐλέπομεν καὶ ψηλαφοῦμεν θά μεταβληθῇ καὶ μετὰ τὰ ἐπουράνια, δηλαδὴ τὰ ἀόρατα καὶ ἀψηλάφητα, θά ἐνωθῇ.

120 Αὐτὸ λοιπόν πρέπει, πρῶτα νὰ πραγματοποιηθῇ καὶ μετὰ θά ἐλθῇ μετὰ πολλὴν δόξαν καὶ δυνάμιν⁹¹ ὁ ἀφάνταστα τοῦ Θεοῦ μας καὶ γλυκύτατος βασιλεὺς Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς διὰ νὰ κρίνῃ τὸν κόσμον καὶ νὰ ἀνταμείψῃ καθένα σύμφωνα μετὰ τὰ ἔργα του⁹². Ἐπειτα, ὅσαν νὰ εὐρίσκωνται εἰς εὐρύχωρον σπίτι ἡ ἀνάκτο-

88 Εβρ. 10, 22.

89 Πρδλ. Προξ. 2, 6.

90 Ματθ. 5, 5.

91 Ματθ. 24, 30.

92 Ματθ. 10, 27.

- 130 ρα, τόσον πολλές θά ἔχουν τὰς ἀνέσεις καὶ τὰ οἰκήμα-
τα καὶ ταυτοχρόνως θά εἶναι τόσον μεγάλη ἡ διαφορὰ
καὶ εἰς τὰς δύο· μαζί καὶ θείας κατοικίας, ὥστε μέ θά-
σιν αὐτὴν νὰ κάμῃ ὁ Θεὸς εἰς τὴν νέαν πλέον κατά-
στασιν τὴν διαίρεσιν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, δίδοντας
εἰς ἕκαστον τὸ μερίδιον σύμφωνα μέ τὴν ἀξίαν του καὶ
τὴν λαμπρότητα καὶ ἐνδοξότητα πού ἔδωσαν εἰς αὐ-
τόν αἱ ἀρεταὶ καὶ τὰ καλὰ του ἔργα. Ἐπειδὴ δὲ αὐτοὶ
εἶναι εἰς πνευματικὴν κατάστασιν καὶ ἀσώματοι καὶ ἡ-
νωμένοι μέ ἕκ' ἑνας τὰς θείας μονάς καὶ τὰ ἀνάκλυντρα,
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὁμοιάζει ἐν τῷ συνόλῳ τῆς —
καὶ ἔτσι εἶναι θεοθά'ως ὥς μία ἐστία, καὶ αὐτὸ θά
φανερωθῇ εἰς ὅλους τοὺς δικαίους, ἡ ὁποία ἔχει τὸν
βασιλέα τοῦ σύμπαντος ὁ ὁποῖος φαίνεται εἰς αὐτοὺς
εἰς κάθε σημεῖον, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται μαζί μέ κάθε
ἕνα καὶ καθέναν εἶναι μαζί μέ Αὐτόν, καὶ εἰς τὸν κα-
θένα νὰ ἀκτινοβολῇ καὶ καθέναν νὰ λάμπῃ ἐντὸς Αὐ-
τοῦ. Ἀλλοίμονον ὅμως εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τότε θά
μείνουν ἔξω ἀπὸ ἐκείνον τὸν οἶκον.
- 140 Ἄφοῦ, λοιπόν, εἶπομεν ἀρκετὰ καὶ ἱκανοποιητικὰ
δι' αὐτὰ καὶ ἀφοῦ ἐπληροφορήσαμεν ἐπαρκῶς ἐκεί-
νους οἱ ὁποῖοι δὲν προσπαθοῦν νὰ φέρουν ἀντιρρήσεις
ἀπὸ διὰθεσιν ἀντιδικίας, εἶναι καιρὸς πλέον νὰ σῶς
βιδάξωμεν ὅσον εἶναι δυνατόν, καὶ περὶ τοῦ πῶς ἐνώ-
νονται μέ τὸν Χριστὸν καὶ γίνονται ἕνα μέ αὐτόν ὅλοι
οἱ ἅγιοι.

στ) Κατὰ ποῖον τρόπον ἐνώνονται μέ τὸν Χρ.
στὸν καὶ Θεὸν καὶ γίνονται ἕνα μαζί Του ὅλοι οἱ
ἅγιοι.

- 1 Ἐπειδὴ λοιπόν ὅλοι οἱ ἅγιοι καλοῦνται πράγματι
μέλη Χριστοῦ πού εἶναι Θεὸς τῶν ὅλων καὶ, καθὼς ἔ-
χει λεχθῇ εἶναι προσκολλημένοι εἰς αὐτόν⁹³ καὶ ὁφεί-
λουν νὰ εἶναι, ἡνωμένοι μέ τὸ σῶμα του, ὥστε ἐκεῖνος
μὲν νὰ εἶναι εἰς αὐτοὺς τὸ κεφάλι⁹⁴, οἱ ἅγιοι δὲ ὅλων
τῶν ἐποχῶν (ἀπ' ἀρχῆς τοῦ κόσμου μέχρι τέλους) νὰ

93. Α' Κορ. στ' 17.

94. Πρὸς Κολ. β' 18.

- είναι μέλη αὐτοῦ, ὥστε νά γίνουν οἱ πολλοὶ ἓνα σῶμα Χριστοῦ⁹⁵, ὅπως δηλαδή εἶναι ἓνας ἄνθρωπος, ἄλλοι μὲν παίζουν τὸν ρόλον τῶν χειρῶν ἐργαζόμενοι ἀδιαλείπτως ἕως καὶ τώρα καὶ ἐκτελοῦν τὸ πανάγιον αὐτοῦ θέλημα μεταβάλλοντες ἀναξίους εἰς ἀξίους καὶ σώζοντες αὐτοὺς χάριτι αὐτοῦ· ἄλλοι δέ, ἐπέχοντες θέσιν ὤμων, σηκώνουν τὰ θάρη ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου⁹⁶ ἢ καὶ τὸ χαμένον⁹⁷ πρόβατον ποῦ τώρα τὸ θρήκανε καὶ τὸ ὅποιον προηγουμένως ἐπλανήτο⁹⁸ εἰς ὄρη καὶ θουνά κα, τόπους ποῦ ὁ Κύριος λόγῳ τῆς ἁμαρτίας ποῦ ἐπικρατεῖ ἐκεῖ δὲν τοὺς ἐλέπει, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐκπληρώνουν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ⁹⁹· ἄλλοι, πάλιν, παίζοντες τὸν ρόλον τοῦ στήθους ἀναβλύζουν εἰς ὅσους θυμοῦν καὶ πεινοῦν τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ¹⁰⁰ τὸ καθαρώτατον κρασὶ τῶν λόγου τῆς μυστικῆς σοφίας καὶ θείας γνώσεως καὶ δίδουν εἰς αὐτοὺς τὸν ἄρτον, τὸν ὅποιον τρώγουν αἱ οὐράνιαι δυνάμεις¹⁰¹, ἐπε δὴ εἶναι ἔμπιστοί του καὶ ἡγαπημένοι του ἄλλοι ἀποτελοῦντες τὴν κοιλίαν ἀγκαλίζουσι τοὺς πάντας διὰ τῆς ἀγάπης καὶ 20 κυοφοροῦν εἰς τὰ θάρη τῶν Πνεύμα σωτηρίας καὶ ἔχουν τὴν ἰκανότητα νά χωροῦν μέσα τῶν τὰ μυστικά καὶ κρυμμένα μυστήρια τοῦ Θεοῦ· ἄλλοι, ἐπέχοντες θέσιν μηρῶν, φέρουν ἐντός τῶν τὴν γονιμότητα τῶν νοημάτων τῆς μυστικῆς θεολογίας τοῦ ἀρμόζουν εἰς τὸν Θεὸν καὶ γεννοῦν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν τὸ Πνεῦμα τῆς σωτηρίας¹⁰², δηλαδή σίπτουν καὶ στείρουν διὰ τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας τῶν τὸν καρπὸν καὶ τὸν σπέρρον τοῦ Πνεύματος εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων· ἄλλοι, ἐπέχοντες θέσιν σκελῶν καὶ ποδῶν, δεικνύουν ἀδρεϊάν καὶ ὑπομενῇν εἰς τοὺς πειρασμοὺς σύμφωνα μὲ τὸ παρὰδειγμα τοῦ Ἰωβ, καὶ δὲν μετακινοῦνται· ἢ χαλαρώνονται οὐδ' ἐπὶ ἐλάχιστον ἀπὸ τὴν ἀπάραξιν τοῦ κα- 30 λοῦ, ἀλλὰ κρατοῦν καλῶς τὰ θάρη τῶν χρηρισμάτων

95 Α' Κορ ιθ' 27

96 Πρβλ Ἰωάν κ' 17

97 Γαλ σι' 1

98 Λουκ ιε' 8.

99 Πρβλ 1εζ ιθ 8 Παρ ιθ' 23 Ματθ ιη' 12.

100 Πρβλ Γαλ σι' 2

101. Πρβλ Ψαλμ οζ' 25

102 Πρβλ Ἠσα κστ' 18.

τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τοιαυτοτρόπως λοιπὸν τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ συναρμολογήθηκε ἀπὸ τοὺς ἁγίους δλων τῶν ἐποχῶν εἶναι πλέον τέλειον καὶ ὠλοκληρωμένον διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ τῶν πρωτοτόκων ποὺ ἔχουν καταγραφῇ εἰς τὰ βιβλία τοῦ οὐρανοῦ¹⁰³, πρὸς τοὺς ὁποίους καὶ τώρα λέγει ὁ Θεός: «Μὴ χαίρετε ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑποτάσσεται.», πράγμα τὸ ὅπο'ον εἰς τοὺς ἐπιτιυλαιοὺς καὶ πνευματικῶς ἀνωρμούς προκαλεῖ μᾶλλον σουσκῶμα καὶ ἐγκλωμόν, «χαίρετε δὲ ὅτι, τα ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς»¹⁰⁴. Περὶ τοῦ ὅτι δε ὅλοι οἱ ἁγ.οι, οἱ ὁποῖοι εἶναι μέλη τοῦ Χριστοῦ, ἀπαρτίζουν ἓνα μὲ αὐτὸν σῶμα ὅλ-
 40 λὰ καὶ ὅτι προκεταὶ ἀνάμνη νὰ γίνουν, θὰ περικυπαθῇ σω αὐτὸ νὰ τὸ ἀποδείξω καὶ ἀπὸ τὴν θείαν Γραφήν. Καὶ ἀκούσε πρῶτα ἀπ' ὅλα τοῦ ἰδ.ου τοῦ Σωτήρος μας καὶ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος παρουσιάζει τὴν ἐνωσιν μαζί του ἀδιάσπαστον καὶ ἀχώριστον ὅταν λέγῃ πρὸς τοὺς ἀποστόλους του: «Εγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοὶ καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ καὶ γὼ ἐν ὑμῖν»¹⁰⁵ καὶ πάλιν «Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐμνησθῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων τῶν πιστευόντων δ' αὐτοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ ἵνα πάντες ἐν ὧσι»¹⁰⁶. Ἐπειδὴ ἡ ἡθελε νὰ πιστοποιήσῃ πλήρως τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον θὰ γ'νῇ ἡ ἐνωσις, ἐπανηλασθάνει τὸν λόγον καὶ λέγει: «Καθὼς σὺ, Πάτερ, ἐν ἐμοί, καὶ γὼ ἐν σοί, ἵνα κα' αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ὧσι»¹⁰⁷.
 50 Καὶ διὰ νὰ κάμῃ αὐτὸ περ.σσότερον κατανοητὸν συνεχιζεῖ: «Καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν, ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκάς αὐτοῖς, ἵνα ὧσιν ἐν, καθὼς ἡμεῖς ἐν ἐσμεν ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί ἵνα ὧσ. τετελειωμένοι εἰς ἐν»¹⁰⁸ καὶ ὀλίγον παρακάτω «Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι θέλω ἵνα, ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, κἀκεῖνοι ὧσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἑμήν, ἣν δέδωκάς μοι»¹⁰⁹ καὶ πάλιν «ἵνα ἡ ἀγάπη, ἣν ἡγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ἢ καὶ γὼ ἐν

103 Ἐδρ. 18' 23.

104 Λουκ. 1' 20.

105 Ἰωάν. 15' 20.

106 Ἰωάν. 17' 28.

107 Ἰωάν. 17' 21.

108 Ἰωάν. 17' 22.

109 Ἰωάν. 17' 24.

αὐτοῖς·¹¹⁰ Βλέπετε πόσοι ἀπύθμενα μυστήρια κρύπτονται εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους, Ἐγνώρισε ποιὰς ὑπερβολικῆς δόξης¹¹¹ ἀπεριωριστον μεγαλεῖον ἀναμένει τοὺς δικαίους. Ἀντελήφθης ὅτι ὁ τροπος τῆς ἐνώσεως μας μετὰ τὸν Χριστὸν ξεπερνᾷ τὰ ὅρια τοῦ νοῦ μας καὶ

60

ὅτι δὲν ὑπάρχει ἔννοια νὰ τὸν ἐκφράσῃ.
 "Ὡ, ποῖον θαῦμα κρυπτεται εἰς αὐτά, ἀδελφοί, ὦ ποία ἀπεριγραφτος συγκατάθεσις γίνεται τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ ἀπο ἀγάπην πρὸς ἡμᾶς, ὃ ὅτι ὑπόσχεται ὅτι τὴν ἔνωσιν πού ἔχει μετὰ τὸν Πατέρα τοῦ κατὰ τὸν φυσικόν, τὴν ἰδίαν θά ἔχῃ καὶ αὐτὸς μετὰ ἡμᾶς διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἐάν θέλωμεν, καὶ ἡμεῖς θά εἴμεθα μετὰ ἐκείνον καθ' ὅμοιον τρόπον ἡνωμένοι, ἐὰν ἐκτελοῦμεν τὰς ἐντολάς τοῦ ἐκείνου δηλαδὴ τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος ἔχει, ἐν σχέσει μετὰ τὸν Πατέρα τοῦ κατὰ τὸν φυσικόν, τὸ ἴδιον παραχωρεῖ νὰ συνδέῃ καὶ ἡμᾶς μετὰ ἐκείνον διὰ τῆς υἱοθεσίας μας ὑπ' αὐτοῦ καὶ κατὰ χάριν. "Ὡ πόσον φοβερὰν ὑπόσχεσιν μας δίδει, διότι τὴν δόξαν, τὴν ὁποίαν ὁ Πατὴρ ἔδωκεν εἰς τὸν Υἱὸν τὴν ἰδίαν διδὼν καὶ ὁ Υἱὸς εἰς ἡμᾶς διὰ τῆς θείας χάριτος κατὰ τὴν ἀκόμῃ μεγαλυτερον εἶναι τὸ ὅτι ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος εὗρίσκεται καὶ κατοικεῖ εἰς τὸν Πατέρα καὶ ὁ Πατὴρ εἰς αὐτόν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εὗρίσκεται ἐντὸς ἡμῶν καὶ ἡμεῖς, ἐὰν θελωμεν, θά εἴμεθα ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ δια τῆς θείας χάριτος. "Ὡ ποία ἀνυπολόγιστος δωρεὰ δίδει τὴν ἀγάπην μετὰ τὴν δυνάμιν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ ἡγάπησεν τὸν μονογενῆ τοῦ Υἱὸν καὶ Θεὸν μας, αὐτὴ λέγει θὰ εἶναι καὶ ἐντὸς ἡμῶν καὶ ὅτι ἀκόμῃ θά εἶναι ἐντός μας καὶ ὁ ἴδιος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ εἶναι πολλοὶ φυσικοὶ αὐτό· διότι ἀπὸ τὴν στιγμήν πού ἐγίνε συγγενὴς μας κατὰ τὴν σάρκα καὶ μᾶς ἔκαμε συγγενεῖς τῆς θεότητός του, ὅλους ὅσοι εἶναι τέτοιοι τοὺς ἔκαμε συγγενεῖς του. "Ἀλλωστε ἐπεὶ καὶ ἡ θεότης ἡ ὁποία ἐδόθη εἰς ἡμᾶς διὰ τῆς ἐνώσεως μας μετὰ τὴν θεότητα δὲν κομματιάζεται, οὔτε χωρίζεται, κατ' ἀνάγκην καὶ ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι πραγματικὰ ἠνωθῆμεν μαζί της θά εἴμεθα ἀχωριστοὶ διὰ τοῦ ἐνὸς Πνεύματος εἰς ἓνα σῶμα μετὰ τὸν Χριστόν.

70

80

110. Ἰωάν. ιζ' 26.

111. Β' Κορ. γ' 10.

Καὶ ὅτι αὐτὰ τοιοῦτοτρόπως εἶναι, ἄκουσε τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει· «Ἐν γὰρ Χρ.στῷ Ἰησοῦ οὐκ ἔστι, δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ Ἰουδαῖος, οὐχ Ἑλλήν, οὐ Σκύθης, οὐ θάρσαρος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι. Χρ.στός»¹¹² Ὁλοποιεῖς ὅτι δὲν εἶπε «ἀλλ' οἱ πάντες Χρ.στ.ιστοί», ἀλλ' ἓνας «Χρ.στός», ὅπως ἀπὸ πολλὰ μέλη ἀπαρτίζεται ἓνα σῶμα. Καὶ ἄκουσε πάλιν τὸν ἴδιον νὰ λέγῃ αὐτὸ εἰς ἄλλο σημεῖον· Ἀφοῦ δηλαδὴ εἶπεν ἀρχικῶς· «Ἐκάστῳ διδοται ἡ οὐκ ἐκείνῳ τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον»¹¹³ καὶ ἀφοῦ ἀνέφερε λεπτομερῶς τὰς διαφορὰς τῶν διαφόρων χαρισμάτων, κατόπιν πάλιν ὁ ἴδιος συνέχισε· «Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα διαιροῦν ἰδία ἕκαστῳ καθὼς δοῦλεται»¹⁴ Καὶ ἀφοῦ μᾶς ἐγνώρισε τὰς ἐνεργείας ποὺ δίδονται διὰ τοῦ Πνεύματος εἰς αὐτὰ τὰ ἅγια μέλη τοῦ Χριστοῦ συνεχίζει καὶ λέγει· «Καθὼς περ γὰρ τὸ σῶμα ἓν ἔστι καὶ μέλη ἕνα, πολλὰ πάντα δὲ τὰ μέλη -οὐ σώματος τοῦ ἑνὸς πολλὰ ὄντα ἓν ἔστι σῶμα, οὕτως καὶ ὁ Χρ.στος· καὶ γὰρ ἓν ἐνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, ἢτε Ἰουδαῖοι, ἢτε Ἕλληνες, ἢτε δούλοι, ἢτε ἐλεύθεροι, καὶ πάντες εἰς ἓν πῶμα ἐκοτίσθημεν καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστι ἓν μέρος ἀλλὰ πολλά»¹¹⁵. Καὶ ὅπως δὲ ἀκριβῶς πάλιν εἰς καθένα, ὅπως προηγουμένως· «πορμεν»¹¹⁶, σύμφωνα μὲν τὴν ἀξίαν τοῦ δίδεται ἀπὸ τὸν Θεόν τὸ μεριδῶν εἰς τὰς ἀγίας ἐν οὐρανοῖς κατοικίας, τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καθένας θὰ τοποθετῇ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ Χριστοῦ διὰ τὸ ὅποιον εἶναι ἄξιός¹¹⁷. Καὶ αὐτὸ τὸ διευκρινίζει καλύτερον ὁ ἴδιος ὁ λόγον κατωτέρω εἰς τὴν ἰδίαν ἐπιστολὴν· ὅταν λέγῃ· «Ἐνὶ δὲ ὁ Θεὸς ἔθετο τὰ μέλη ἐν ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι καθὼς ἠθέλησε· πολλὰ μὲν οὖν μέλη, ἐν δὲ σῶμα»¹¹⁸ Διὰ νὰ ἀπο-

112 Καὶ γ 11

113 Α Κορ Β 7

114 Α Κορ ΙΒ 11.

115 Α Κορ ΙΒ 12-14

116 Ηθικά Ι, β 125 c

117 Μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὅλοι ἔχουν τὴν θέαν τῶν ὁλοῦ τῶν ἔργων καθενός εἶναι διαφορὰν τῶν ἁλλων· καθενός ἡ ὁποσπολὴ δὲν εἶναι ἀσφαιρῶντος ὅπως εἰς τὸ σῶμα καθένα μέρος δὲν εἶναι περὶ τὸν

δειξή δὲ καὶ τὰς διαφορὰς μεταξύ τῶν μελῶν καὶ νὰ μᾶς δείξῃ ποῖα εἶναι αὐτὰ καὶ ποῖαι εἶναι α' διαφοραὶ τῶν, λέγει, «Ὑμεῖς δὲ ἐστε σῶμα Χρ.στοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους» καὶ οὓς μὲν ἔβeto ὁ Θεὸς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφῆτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἴτα χαρίσματα ἰσμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν»¹¹⁸. Εἶδες ποῖαι εἶναι αἱ διαφοραὶ μεταξύ τῶν μελῶν τοῦ Χρ.στοῦ; Ἐμαθες ποῖοι εἶναι μέλη του, Ἀκολοσε ἐν συνεχείᾳ τὸν ἴδ.ον νὰ μᾶς λέγῃ κατὰ ποῖον τρόπον τὰ μέλη εἶναι ἠνωμένα μὲ τον Δεσπότην.

- 120 Διότι Ἐκεῖνος μὲν μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι ἡ ἔνωσις μᾶς μαζί του εἶναι ὁμοία μὲ ἐκείνην πού ἔχει αὐτός μὲ τὸν Πατέρα του, ἐνῶ ὁ μαθητὴς Αὐτοῦ καὶ ἀπόστολος χρησιμοποιοῖ ἄλλην εἰκόνα περισσότερο γνωστὴ εἰς ἡμᾶς καὶ λέγει ὅτι αὕτη ἡ ἔνωσις εἶναι ὁμοία πρὸς ἐκείνην τοῦ ἀνδρός μὲ τὴν γυναῖκα του καὶ τῆς γυναικὸς μὲ τὸν ἄνδρα τῆς δι' αὐτὸ καὶ λέγει: «Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰσίοις ἀνδράσι ὑποτάσσεσθε ὡς τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἀτὴρ ἐστὶ κεφαλὴ τῆς γυναικὸς, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτός, ἐστὶ σωτὴρ τοῦ σώματος»¹²⁰ καὶ πάλιν «Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε ὡς γυναῖκες ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἀγιάσῃ καὶ παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἑνδοξόν τὴν Ἐκκλησίαν μὴ ἔχουσαν σκῆλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιοούτων ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἁμώμος»¹²¹. Καὶ ὀλίγον κατωτέρω: «Ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα» — πρόσεγε, σὲ παρακαλῶ, νὰ ἀντιληφθῇ πόσον βάθος ἔχει αὐτός ὁ λόγος -- «ἑαυτὸν, λέγει, ἀγαπᾷ οὐδεὶς γὰρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλὰ τρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ Κύριος τὴν Ἐκκλησίαν, ὅτι, μέλη ἐσμέν τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ»¹²². Βλέπεις κατὰ ποῖον τρόπον ἐδειξεν εἰς ἡμᾶς ὅτι, ὅπως ἡ Εὐα ἐλήφθη ἀπὸ τὴν σάρκα καὶ τὰ ὀστά

118. Α' Κορ. ιδ' 18-20

119 Α' Κορ. ιδ' 27-28

120 Εφεσ. ε 23

121 Εφεσ. ε 27.

122 Εφεσ. ε' 28-29

τοῦ Ἀδάμ καὶ οἱ δύο ἦσαν μία σὰρξ, ταιουτοτρόπως καὶ ὁ Χριστός, ἀπὸ τὴν στιγμήν ποῦ προσφέρει εἰς ἡ-
 140 μᾶς τὸν ἑαυτὸν του διὰ νὰ πάρωμεν ἐντὸς μας ἀπὸ τὴν
 σάρκα του καὶ τὰ ὀστέα του, αὐτὰ δηλαδὴ ποῦ ἐπέδει-
 ξεν εἰς τοὺς ἀποστόλους μετα τὴν ἀνάστασίν του ἀπὸ
 τοὺς νεκρούς, καὶ εἶπε τὸ ἐξῆς· «Ψηλαφήσατέ με καὶ
 ἴδετε ὅτι πνεῦμα, σὰρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμέ
 θεωρεῖτε ἔχοντα»¹²³, ἀπὸ τὰ ἴδια αὐτὰ δίδει εἰς ἡμᾶς
 νὰ τρωγώμεν¹²⁴ καὶ μᾶς κάμνει ἓνα μαζὶ του δι' αὐτῆς
 τῆς κοινωνίας. Ἀκόμη δὲ ἐπειδὴ θέλει νὰ δεῖξῃ ὅσον
 γίνεται περισσότερον τὴν ἐνότητα ἡμῶν με τὸν Θεόν,
 συνεχίζει λέγων· «Ἀντὶ τούτου καταλείπει ἄνθρωπος
 τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, πρὸς χάριν τοῦ Χρι-
 στοῦ, λέγει, θὰ τοὺς ἐγκαταλείψῃ, καὶ προσκολληθή-
 150 σεται, τῇ γυναικὶ αὐτοῦ», δηλαδὴ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν,
 «καὶ ἔσονται, οἱ δύο εἰς σὰρκα μίαν»¹²⁵, δηλαδὴ εἰς σάρ-
 κα τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ¹²⁶.

Καὶ ὅτι, αὐτὸ εἶναι τὸ θαυότερον νόημα τῆς ἀπο-
 στολικῆς ρήσεως καὶ δὲν λέγομεν αὐτὰ με ἰδιικούς μας
 συλλογισμούς, συνεχίζει καὶ λέγει ὁ ἴδιος· «Τὸ μυστή-
 ριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ
 εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»¹²⁷ Πράγματι, λοιπόν, μεγάλο καὶ
 περισσότερον ἀπὸ μεγάλο εἶναι καὶ θὰ εἶναι τὸ μυστή-
 ριον αὐτό, ὅτι, ὅποιαν ἐπικοινωνίαν καὶ ἐνότητα, φι-

123. Λουκ κδ 38

124. Πρδλ. Ἰωάν στ' 58

125. Εφεσ ε 31

126. Ὁ στίχος εἶναι παρμένος ἀπὸ τὸ Γεν θ 24 καὶ ἐκεῖ ἀνο-
 φέρεται εἰς τὸν ἄνδρα ὁ ὅποιος ἐγκαταλείπει τὸ πατρικὸν του σπὶν
 καὶ προσκαλλῶται εἰς τὴν γυναῖκα του Ὁ ἀπίστολος τὸ παραθέτει
 διὰ νὰ σικοδομήσῃ ἐπ' αὐτοῦ τὴν διδασκαλίαν του περὶ τῆς σχέσεως
 τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τοῦ Χριστοῦ Ὁ Ἅγιος Συμεὼν βασιζόμενος
 προφανῶς καὶ εἰς τὸ Μισθ. 37 ἐπεκτείνει τὴν ἐννοίαν του χωρίου
 καὶ δίδει εἰς αὐτὸ ἐν εὐκας ἀλληγορικὴν σημασίαν Ἀλλῶστε εἰς ση-
 μεῖων ἡ ὅποια ὑπάρχει εἰς τὸ περ. θώριόν του στ 148 σημεσιούνται
 καὶ τὰ ἐξῆς Ἐχει ὑπ' ὄφιν σου ὅτι ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ πατέρα καὶ
 τῆς μητέρας ἀναφέρεται εἰς τὸν Χριστὸν Τὸν μὲν πατέρα, ἀπὸ τὸν
 ὅποιον αὐθέντες ἐχωρίσθη, τὸν ἐγκατέλειψα με τὸ νὰ φορέσῃ τὴν θνη-
 τὴν ἀνθρωπινὴν φύσιν ~ διότι μόνον ὁ ἀχώριστος ἀπὸ τὸν Πατέρα
 Λόγος ἐσαρκώθη καὶ ὄχι ὁλόκληρος ἡ τριαδικὸς θεότης — τὴν
 δὲ μητέρα του με τὸ νὰ εἴπῃ «Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοὶ οὗτοι εἰσιν οἱ
 τὸν λόγον του Θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιῶντες αὐτόν» [Λουκ η 21]
 127. Εφεσ. ε' 32

λίαν καὶ συγγένειαν ἔχει ἡ γυναῖκα με τὸν ἄνδρα καὶ
 ὁ ἄνδρας με τὴν γυναῖκα, τέτοιαν, ἀλλ' ὅπως ἀρμόζει
 εἰς τὸν Θεόν καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε ἀντιλήψιν καὶ διωκτό-
 τητα ἐκφράσεως, ἔχει καὶ ὁ Κύριος καὶ δημιουργὸς τῶν
 160 ὄλων με ὁλόκληρον τὴν Ἐκκλησίαν, ὡσαν αὕτη νὰ εἴ-
 ναι μία γυναῖκα, με τὴν ὁποῖαν ἐνοῦται κατὰ τρόπον
 ἀμόλυντον καὶ ἀνέκφραστον καὶ ἀδιάσπαστον καὶ ἀ-
 χωριστον καὶ ζῇ μαζί της, ὡσαν νὰ εἶναι εἰς αὐτὸν ἀγα-
 πημένη καὶ ἰδιαίτερος προσφιλὴς. Καθ' ὅμοιον τρόπον
 καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀφοῦ ἠνώθη με τὸν ἡγαπημένον της
 Θεόν ἔχει προσκολληθῇ εἰς αὐτὸν ὅπως ὁλόκληρον τὸ
 σῶμα εὐρίσκεται προσκολλημένον εἰς τὸ ἰδ.κόν του κε-
 φάλ. Διότι ὅπως ἀκριβῶς τὸ σῶμα δὲν δύναται, νὰ ζή-
 σῃ οὐδ' ἐπ. στ γῆν χωρὶς τὸ κεφάλι ποῦ προέρχεται
 ἀπὸ αὐτό, τοιοῦτοτρόπως οὐτε ἡ Ἐκκλησία τῶν πιστῶν,
 ἐννοῶ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ ποῦ ἔχουν
 170 πολιτογραφηθῇ εἰς τοὺς οὐρανοὺς¹²⁸, δύναται νὰ εἴναι
 τέλειον καὶ ὠλοκληρωμένον σῶμα διὰ τὸν Θεὸν χωρὶς
 τὴν κεφαλὴν, δηλαδὴ τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν καὶ Θεόν,
 ἢ νὰ ζῇ τὴν πραγματικὴν καὶ μὴ ὑποκειμένην εἰς κα-
 ταστροφὴν ζωὴν, ἐάν δὲν τρεφετα. ἀπὸ αὐτὸν κάθε ἡ-
 μεραν με τὸν «ἐπιούσαν ἄρτον»¹²⁹ διὰ τοῦ ὁποίου κα-
 τορθῶναι ὅλοι ὅσοι τὸν ἀγαποῦν νὰ ζοῦν καὶ νὰ με-
 γαλῶνουν καὶ νὰ γίνωνται, ἄνδρες ὠλοκληρωμένοι ὑπὸ
 πνευματικὴν ἐποψιν καὶ ἀποκτήσωμεν τὸ μέτρον τῆς
 πνευματικῆς ὠριμότητος, κατὰ τὴν ὁποῖαν θὰ ἔχωμεν
 πλήρεις τὰς δωρεὰς καὶ τὴν ἡθικὴν τελειότητα αὐτοῦ
 (τοῦ Χριστοῦ)¹³⁰.

Ἀφοῦ λοιπὸν αὐτὰ ἀπεδείχθησαν τοιοῦτοτρόπως
 κατὰ τρόπον ἀδιαμφισβήτητον καὶ ἀφοῦ ἀνεπτύχθη διὰ
 τοῦ λόγου ὅσαν ἴσο δυνατόν τὸ ζήτημα τὸ ὁποῖον ἐτέ-
 θη, ὅτι δηλαδὴ οἱ ἅγιοι τοῦ ἐνεφανίσθησαν ἀπὸ τὴν ἀρ-
 χὴν τοῦ κόσμου μέχρι τώρα καὶ ὅσοι θὰ ἐμφανισθοῦν
 ἕως τὸ τέλος τοῦ κόσμου πρόκειται νὰ γίνουν ἓνα σῶ-
 μα με τὸν Χριστὸν καὶ νὰ ἐνωθοῦν ἐν τῷ Χριστῷ, ἔλα-
 λοιπὸν νὰ ἐξετάσωμεν καὶ κατὰ τοῖον τρόπον πρέπει
 νὰ τελειοποιηθῇ ὁ οὐράνιος κόσμος. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ὁ

128. Εδρ. 10' 23.

129. Ματθ. στ 11.

130. Ἐφεσ 5' 13.

- 180 λόγος μου εἰς κάθε πρόβλημα πού θά ἀναλύη θά στρέφεται, γύρω ἀπό θείας ἐννοίας, δι' αὐτό ζητῶ νά στρέψετε πρὸς ἐμέ τὴν ἀκοήν σας καὶ νά προτρέψετε τὸν ὁδηγόν σας νά προσέχη εἰς ὅσα θά λεχθοῦν

ζ) Πῶς πρέπει νά τελειοποιηθῇ ὁ οὐράνιος κόσμος καὶ τί εἰδους εἶναι καὶ κατὰ ποῖον τρόπον θά τελειοποιηθῇ

- 1 Εἶναι ἀνάγκη κατ' ἀρχὴν νά ἐξετάσωμεν ποῖον ὀνομάζει κόσμον ὁ θεῖος λόγος, ὁ ὁποῖος πρέπει νά τελειοποιηθῇ καὶ ὁ ὁποῖος ἐάν δὲν τελειοποιηθῇ δὲν θά ἔλθῃ τὸ τέλος, καὶ ἀκόμη πρέπει νά ἴδωμεν αὐτὸ τὸ ἴδιον τὸ τέλος διὰ τὸ ὁποῖον γίνεται, λόγος τί εἶναι. Κατὰ τὴν γνώμην μου κόσμος στολισμένος εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χρ. στοῦ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ συνόλῳ του, εἰς τὸν ὁποῖον λέγει ἡ Γραφή ὅτι κατοικεῖ καὶ περπατεῖ ἡ αἰὶς τοῦ¹³¹ ὁ Θεὸς καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἀποστέλλει, ὡς ἡλ.ος δικαιοσύνης¹³² πού εἶναι, λαμπράς τὰς ἀκτῖνας τῶν χαρισμάτων του· ἡ ὁποία Ἐκκλησία γνωρίζομεν ὅτι καλεῖται καὶ σῶμα Χρ. στοῦ καὶ νύμφη, καθὼς ἀναφωνεῖ ὁ Παῦλος πού εἶναι ἐκεῖνος πού τὴν ὡδήγησε πλῆσιον τοῦ νυμφίου «Ἡμοσάμεν ὁμᾶς ἐν ἄνδρὶ παρθένον ἀγνήν παραστήσαι τῷ Χριστῷ»¹³³, καὶ ὁ θεῖος Δαβίδ· «Παρέστη βασιλίσσα ἐκ δεξίων σου ἐν ἱματισμῷ διαχρύσω περιβεβλημένη, πεποικιλμένη»¹³⁴. Διότ. καίτοι, λέγουν ὅτι αὐτὸ ἀναφέρεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Θεοτόκον, ἐν τούτοις ἔχει κἀρα πολὺ μεγάλην σχέσιν καὶ μὲ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Υἱοῦ της καὶ Θεοῦ, καθὼς θά γίνῃ περισσότερο φανερόν καὶ ἀπὸ ὅσα λέγονται ἐν συνεχείᾳ. «Ἀπενεχθήσονται, λέγει, τῷ βασιλεῖ παρθένοι ψυχαὶ ὅπως αὐτῆς αἱ πλῆσιον αὐτῆς ψυχαὶ ἀπενεχθήσονται σοι· ἀπενεχθήσονται ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει, ἀχθήσονται εἰς ναὸν βασιλέως»¹³⁵. Ποῖος,

131 Β Κορ. στ' 16.

132 Μαλ. γ' 20

133 Β Κορ. ια' 2

134 Ψαλμ. μδ' 10

135 Ψαλμ. μδ' 16

λοιπόν, νομίζεις ότι είναι αυτός ο ναός διὰ τὸν ὁποῖον γίνεται λόγος; Νομίζεις ὅρα γε ὅτι ὁ ναός εἶναι κάποιος ἄλλος οἶκος τελεῶς ἀσχετος μὲ τὸν βασιλέα; Ὅχι θεβαίως. Διοτι ὅπως ἀκριβῶς κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι, ὁ Χριστός καὶ Θεός, καθ' ὁμοιον τρόπον ὁ ἴδιος γίνεται δι' αὐτὴν καὶ ναός, ὅπως θεβαίως καὶ ἡ Ἐκκλησία πάλιν ἔγινε ναός ἐκείνου καὶ στολιδὶ πολύτιμον, καθὼς ἀποδεικνύουσι ὅσα εἶπον ἀνωτέρω, τὰ ὅποια καὶ πρέπει. τάλιν νὰ τὰ ἐπαναλάβω καὶ νὰ τὰ εἴπω, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ καλυτερον ἢ ἀλήθεια αὐτοῦ ποὺ πίκον

Ποῖα λοιπόν εἶναι αὐτά, Ἐκείνα τὰ ὅποια ὁ ἴδιος ὁ Χριστός ὁ Θεός εἶπε πρὸς τὸν Πατέρα του περὶ τῶν πιστῶν καὶ τῶν ἰδίων τῶν ἀποστόλων του: «Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, ἵνα πάντες ἔν ὧσι»¹³⁶. Πῶς θὰ εἶναι ἕνα; «Καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ καὶ ἐγὼ ἐν σοὶ, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἔν ὧσιν»¹³⁷. Εἶδες κατὰ ποῖον τρόπον αὐτός ἔγινε καὶ βασιλεὺς καὶ ναός ὅλων ὅσοι πρόκειται νὰ σωθοῦν; Μάθε, λοιπόν, τώρα ὅτι καὶ ὅλοι οἱ πιστοὶ πάλιν, δηλαδὴ ἡ βασιλισσα Ἐκκλησία καὶ αἱ ψυχαὶ ποὺ ἠκολούθησαν ὀπίσω της, θὰ γίνουν ναός καὶ κόσμος τοῦ Θεοῦ καὶ βασιλείας. Καὶ αὐτὸ θὰ τὸ μάθης πρῶτα ἀπὸ αὐτὸν τὸν βασιλέα Χριστόν λέγει, λοιπόν, «Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοί, ἵνα ὧσι τετελειωμένο, εἰς ἐν»¹³⁸. Τί λέγει ὁμοῦς ὁ Παῦλος, ὁ μαθητὴς τοῦ Κυρίου, «Οὐκ οἶδατε ὅτι ναός Θεοῦ ἐστε καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγ.ον οἰκεῖ ἐν ὑμῖν;»¹³⁹ Προσέχεις ὅτι τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου συμφωνοῦν ἀπολύτως μὲ τὰ θεσποτικά λόγια, καὶ ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ναός τοῦ βασιλέως Θεοῦ καὶ πόλις ὁ κόσμος; Μάθε ὅτι ὁ ἴδιος ἦτο ποὺ ὠμιλεῖ εἰς τοὺς κροφήτας καὶ τοὺς ἀποστόλους καὶ ὁ ἴδιος εἶναι καὶ τώρα ποὺ ὠμιλεῖ καὶ εἰς τοὺς δύο αὐτούς.

136 Ἰωάν. ιζ' 20.

137 Ἰωάν. ιζ' 21.

138 Ἰωάν. ιζ' 23.

139 Α Κορ. γ 18

η) Περὶ τοῦ ὅτι ἔαν δὲν γεννηθοῦν ὅλοι ὅσοι εἶναι προωρισμένοι νὰ γεννηθοῦν κατὰ τὰς διαφόρους γενεάς ἕως τῆς τελευταίας ἡμέρας καὶ δὲν τελειοποιηθοῦν, ὁ οὐράνιος κόσμος δὲν θὰ τελειοποιηθῇ.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἐκκλησία εἶναι σῶμα Χριστοῦ καὶ νύμφη τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ οὐράνιος κόσμος καὶ ναὸς Θεοῦ, μέλη δὲ αὐτοῦ τοῦ σώματος ἔγιναν ὅλοι οἱ ἅγιοι, καὶ ταυτοχρόνως ἐπιβὴ ἀκόμη δὲν ἐγεννήθησαν ὅλοι ὅσοι προβλέπεται νὰ γεννηθοῦν οὔτε ἔγιναν ὅλοι ἀρεστοὶ εἰς τὸν Θεόν, εἶναι προφανές ὅτι δὲν ὠλοκληρώθη· κεν ἀκόμη τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, αὐτε ὁ οὐράνιος κόσμος ἔχει, τελειοποιηθῇ ἐννοῶ αὐτόν ποῦ ἀποτελεῖ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὑπάρχουν πολλοὶ σήμερον εἰς τὸν κόσμον ποὺ εἶναι ἀπιστοὶ καὶ οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ πιστεῦσιν εἰς τὸν Χριστόν, ὑπάρχουν πολλοὶ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἄσωτοι, οἱ ὅποιοι καὶ θὰ μετανοήσουν καὶ θὰ ἀλλάξουν ζωὴν, πολλοὶ εἶναι ἀπειθαρχοὶ εἰς τὰς θείας ἐντολὰς καὶ οἱ ὅποιοι θὰ πειθαρχήσουν, πολλοὶ ἀκόμη θὰ γεννηθοῦν καὶ θὰ ἐμπαρστήσουν εἰς τὸν Θεόν μέχρις οὔτου ἡγήσῃ ἡ τελευταία σάλπιγξ.¹⁴⁰ πρέπει νὰ γεννηθοῦν ὅλοι ὅσοι εἶναι, προωρισμένοι νὰ γεννηθοῦν καὶ νὰ συμπληρωθῇ ὁ εὖρ σκόμενος ὑπεράνω τοῦ κόσμου τούτου κόσμος τῆς Ἐκκλησίας τὴν ὁποίαν συγκροτοῦν οἱ πρῶτοι γεννηθέντες εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν¹⁴¹, τῆς Ἰερουσαλημ αὐτῆς ποῦ θρίσκεται εἰς τοὺς οὐρανοὺς¹⁴² καὶ τότε θὰ ἔλθῃ τὸ τέλος καὶ θὰ συμπληρωθῇ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εἶναι προωρισμένοι ἀπὸ τὸν Θεόν¹⁴³ διὰ νὰ γίνουν ὅμοιοι μὲ τὴν

140. Α' Κορ. ιε' 62

141. Εδρ ιδ' 23

142. Εδρ ιδ' 22

143. Συχνά εἰς τὴν πορθεὶν ομιλεῖν ὁ ἄγιος χρησιμοποιοῖ τὸν ὄρον «προωρισμένοι» καὶ ὅρει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι δεχεται τὸν ἀπόλυτον προορισμὸν τοῦ Ἀυγουστίνου, ὅτι δηλοῦν εἶναι ἀπὸ τὸν Θεὸν προαποφασισμένον ποῖον θὰ σωθῶν. Το αληθές εἶναι ὅτι ὁ Ἅγιος Συμεὼν διδάσκει τὸν σχετικὸν προορισμὸν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Ρωμ. η' 29-30), τὸν ὁποῖον καὶ ἀποδέχεται ἡ Ἐκκλησία μας. Κατ' αὐτὸν ὁ Θεὸς ὡς πάνσοφος γνωρίζει προσηκόντως ποῖον θὰ σωθῶν χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι ὁ Ἰᾱς τοὺς ἐπέλεξε τοὺς μὲν εἰς σωτηρίαν τοὺς δὲ εἰς ὀπίωλεσιν. Εὐσεβοῦς εἰς τὴν ἑκτέλει τῆς Ἐκκλησίας, ὅρα καὶ τοῦ Χριστοῦ θὰ γίνουν ὅσοι μόνον τὸν ἐπέλεξεν τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας.

ήθη κην εἰκόνα τοῦ Υἱοῦ τοῦ¹⁴⁴· εἶναι δὲ αὐτοὶ τὰ παι-
δια τοῦ φωτός καὶ τῆς ἡμέρας¹⁴⁵, περὶ τῶν ὁποίων ὁμι-
λεῖ ὁ Παῦλος.

- 20 "Ὅλοι λοιπὸν αὐτοὶ εἶναι προωρισμένοι καὶ γραμ-
μενοὶ εἰς τὰ βιβλία τοῦ Θεοῦ καὶ μετρημένοι, καὶ αὐ-
τοὶ προέκκειται νὰ προστεθοῦν καὶ νὰ προσκολληθοῦν
εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χρῆστοῦ· καὶ τότε ἀφοῦ γίνη κατὰ
κάποιον τρόπον δλόκληρον, νὰ μὴ τοῦ λείπῃ κανένα μέ-
λος, θὰ συμπληρωθῇ, δηλαδὴ θὰ τελειοποιηθῇ, ὅπως
πράγματι φρονεῖ καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ὁποῖος
λεγε τὸ ἐξῆς «Μέχρις οὗ καταστήσωμεν οἱ πάντες εἰς
ἀνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος
τοῦ Χριστοῦ»¹⁴⁶. «Ὅς γὰρ προέγνω, τούτους καὶ προ-
ώρισεν· οὓς δὲ προώρισε ταῦτους καὶ ἐκάλεσεν οὓς
δὲ ἐκάλεισε τούτους καὶ ἐδικαίωσεν, οὓς δὲ ἐδικαί-
ωσε, τούτους καὶ ἐδοξάσε συμμορφους γενέσθαι τῆς
30 εἰκόνης τοῦ Υἱοῦ αἰῶνος»¹⁴⁷. Εἶδες κατὰ ποῖον τρό-
πον εἶναι προωρισμένοι ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἐκ τῶν
προτέρων γνωστοὶ εἰς αὐτὸν ὅλοι οἱ ἅγιοι, Μαθε λοι-
πὸν καὶ κατὰ τοῖον τρόπον λέγει ὅτι θὰ ἀπογραφοῦν
αὐτοὶ Διότι ἀφοῦ εἶπε «Προσεληλύθατε Σιών ὄρει καὶ
πόλει ζῶντος Θεοῦ, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ καὶ μυριά-
σιν ἀγγέλων πανηγύρει» συνέχισε· «καὶ ἐκκλησίᾳ πρω-
τοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων»¹⁴⁸. Ἐὰν λοιπὸν
εἶναι καταγεγραμμένοι, εἶναι εὐνόητον ὅτι εἶναι καὶ με-
τρημένοι καθὼς ἔχει γραφῇ. «Ἔγνω Κύριος τοὺς αὐ-
τοῦ»¹⁴⁹. Σχετικὸς εἶναι καὶ ὁ ἅγιος λόγος τοῦ Κυρίου.
«Ὑμῶν δέ, λέγε, καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ἡριθμημέ-
ναι εἰσὶν»¹⁵⁰. Ἐὰν δὲ αἱ τρίχες μας εἶναι μετρημέναι
ἀπὸ τὸν Θεὸν ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὰ πάντα, πόσον πε-
40 ρισσότερον εἴμεθα ἡμεῖς, Ἀφοῦ, λοιπὸν, ὅλοι οἱ ἅγιοι
εἶναι γνωστοὶ ἐκ τῶν προτέρων εἰς τὸν Θεὸν καὶ συγ-
χρόνως εἶναι προωρισμένοι καὶ καταμετρημένοι κα-

144 Ρωμ η 29

145 Α' Θεο ε 5

146 Εφσο δ 13

147 Ρωμ η' 28-30

148 Ἐδρ ιθ 22-23

149 Β' Τιμ 6 18

150 Μαθ ι' 30

ὥς καὶ πολιτογραφημένοι ὀνομαστικῶς εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἀφ' οὗ ὅλοι μαζί εἶναι μέλη τοῦ Χριστοῦ, προωρισμένοι νὰ γίνουν καὶ νὰ συγκροτήσουν ἓνα σῶμα μετ' αὐτοῦ, ἔχει γινεῖ πλέον ὀλοφανερὸν ἓνα σῶμα λέχθησαν ὅτι, ὅταν ὅλοι αὐτοὶ συγκεντρωθοῦν καὶ ἀποτελέσουν τὸ ἓνα σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τότε καὶ ὁ αἰράνιος κόσμος, αὐτὴ ἡ ἐπουράνιος Ἱερουσαλὴμ, ἡ ὁποία εἶναι καὶ ἡ Ἐκκλησία τῶν ἐκλεκτῶν, θα συμπληρωθῇ, δηλαδή θα ἀπαρτιοθῇ ὁλόκληρον τὸ σῶμα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον εἶναι σῶμα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ποῦ εἶναι, λοιπόν, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν διεστραμμένην διάνοιάν των¹⁵¹ κατασκευάζουν πολλοὺς τόπους διαμονῆς ἔξω ἀπὸ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ὀδηγοῦνται εἰς τὴν ἀπώλειαν, Ποῦ εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι λέγουν ὅτι, δὲν θέλομεν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, διότι εἶναι πολὺ κάτι τέτοιο, ἀλλ' ἐπιθυμοῦμεν νὰ εὐρεθῶμεν εἰς ἀναπαυτὸν τόπον καὶ μας εἶναι ἀρκετόν; Οἱ διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἅγιοι ὀφείλουν νὰ εἶναι ἠνωμένοι μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἀποτελοῦν μετ' αὐτοῦ ἓνα σῶμα. Καὶ τοῦ ἀλλοῦ φαντάζονται ὅτι θα εἶναι οἱ τετοιοὶ, ἐὰν ἀποδεχθοῦν ἀνάξιοι νὰ εἶναι μέλη αὐτοῦ τοῦ σώματος καὶ ἀποκοκοῦν ἀπὸ αὐτό; "Ὅταν δὲ ὁλόκληρος ὁ αἰσθητὸς καὶ πνευματικὸς κόσμος θὰ διέλθῃ διὰ τῆς φωτιᾶς καὶ θὰ μεταέλθῃ εἰς μίαν νέαν κατάστασιν, εἰς ποῖον τόπον νομίζουν ὅτι θὰ εἶναι τότε, διὰ νὰ μὴ δοκιμάσουν ἐκείνην τὴν φωτιάν καὶ νὰ μὴ δοκιμασθῶν ἀπὸ ἐκείνην, Πράγματι ἐματαιώθησαν ἐν ταῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν καὶ ἐσκοτίσθη ἡ αἰσινετος αὐτῶν καρδιά· φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν"¹⁵².

Ἄλλ' ὅς προχωρήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν καὶ ποῖος εἶναι ὁ μυστικὸς γάμος τοῦ Θεοῦ καὶ το οὐσιωτρόπως ὅς κατευθυνωμεν τὸν λόγον εἰς τὴν ἐξέτασιν ἄλλου θέματος. Ποῖον δὲ εἶναι αὐτό. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ζητοῦν μερικοὶ ἀπὸ τοῖς ἀδελφεῖς νὰ γνωρίσουν. Ἐρωτοῦν λοιπόν αὐτοί. "Ἄρα γε εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν γνωρίζονται μεταξύ των οἱ ἅγιοι, ὅταν εἰς τὸν καθένα θὰ ἀ-

151. Ἐφεσ. 5' 17

152. Ρωμ. α' 22

- 70 ποδώρη, ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ἀνέκει. σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα του, ἢ ὅχι;». Πρέπει λοιπὸν τῶν πρώτων νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ αὐτὰ ποὺ λέγουσι σχετικῶς τὰ Εὐαγγέλια καὶ τοιοῦτο-τρόπως προχωρῶν βαθμιαίως ὁ λόγος θὰ φανερώσῃ καὶ περ. αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν.

θ) Ἐπὶ τοῦ ρητοῦ τοῦ Εὐαγγελίου· «Ὡμοιωθῇ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βασιλεῖ»¹⁵³. Καὶ ποῖος εἶναι ὁ μυστικὸς γάμος τοῦ Θεοῦ.

- «Ὡμοιωθῇ, λέγει, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βασιλεῖ δαίτις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ ἐκάλεσε πολλούς· ποῖον ἄλλην ὀνομάζει βασιλέα, παρὰ τὸν Ἰδιὸν ἐκείνον τὸν Ἰδικόν του Πατέρα καὶ Θεόν; Εἰς ποῖον δὲ ἄλλον ἐτέλεσε τοὺς γάμους, παρὰ εἰς αὐτὸν τὸν μονογενῆ τοῦ Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν; Μαζὶ μὲ ποῖον δε ἄραγε ἡ τίνος βασιλείας κατεδέχθη ὁ Δεσπότης τῶν ὧλων καὶ Κύριος νὰ κάμῃ τὴν συναλλαγὴν τοῦ ἀρραβῶνος. Διότι, καθένας ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους οἷαν ἀποφασίσῃ νὰ πάρῃ διὰ τὸν υἱὸν τοῦ νύμφην, φροντίζει νὰ πάρῃ ὡς τοιαύτην τὴν θυγατέρα ἐνὸς περ.σσότερον ἐπιφανοῦς καὶ ἐνδόξου καὶ πλουσίου. Ὁ Θεὸς ὁμοῦ ποῖον θὰ εἶδῃ ἴσον μὲ τὸν ἑαυτὸν του, ὥστε νὰ πάρῃ ἀπὸ ἐκεῖνον νύμφην διὰ τὸν ἑαυτὸν του; Διότι λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ προφήτης: «Ὁ κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὸν γῆρον τῆς γῆς καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ ὡς ἀκρίδας»¹⁵⁴. Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον· «Ὁ Θεὸς ὁ σῶνιος, ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς»¹⁵⁵ καὶ ὁ ὁποῖος ἐθεμελίωσας εἰς τὸ κενὸν τὰς κολῶνας αὐτῆς»¹⁵⁶. Καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει: «Ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν»¹⁵⁷. Αὐτὸς λοιπὸν καὶ ὁ τόσον μέγας βασιλεὺς ὡς ἐξετάσωμεν τίνος ἄραγε θυγατέρα νὰ ἐπῆρεν ὡς νύμφην καὶ μὲ τὴν ὁποίαν ἐτέλεσε τοὺς γάμους τοῦ υἱοῦ του; Θέλετε νὰ μάθετε τί-

153 Ματθ. κεβ. 2 κ. 1.

154 Ἠσ. μ' 22.

155 Ἠσ. μ' 28.

156 Πρὸς 166 λη 4-8

157 Ψαλμ. σγ 32

νος, Ἀλλὰ μοῦ θολώνει τὴν σκέψιν ἡ ἀπειρος συγκατάθεσις τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνῶ θέλω νὰ τὸ εἰπῶ, ἐν τούτοις καταλαβάνομαι ἀπὸ φόβον παίρνοντας ὁμῶς θαρρὸς ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τοῦ ἀπειρον ἀγαθότητα θὰ τὸ εἰπῶμεν ἐν συνεχείᾳ Ἐπῆρεν ὡς νύμφην διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὴν θυγατέρα ἐκείνου ὁ ὁποῖος ἦλθεν εἰς σύγκρουσιν με αὐτὸν καὶ ὁ ὁποῖος ἔκαμε μοιχείαν καὶ φόνον, με ἄλλους λόγους τὴν θυγατέρα μοιχοῦ καὶ φονέως.

Εἶδες ὅτι ὁ Θεὸς ἐβείξε τόσοις μεγάλῃν ἀγαθότητα καὶ συγκατάθεσιν που ὁμοίᾳ τῆς δὲν ὑπάρχει οὔτε δύναται νὰ περιγραφῇ; Εἶδες πόσον μεγάλῃν φιλανθρωπίαν ἐδείξε, Εἶδες μέγεθος ἀγάπης καὶ ἀγαθότητος. Διδάξου λοιπὸν, ἀπὸ αὐτό, ὅποιοσδήποτε κι ἂν εἴσαι ἐοὺ πού ἔχεις μεγάλῃν ἰδέαν διὰ τὸν ἑαυτὸν σου, 30 ὅτι πρέπει νὰ εἴσαι ταπεινὸς καὶ μετριώδης καὶ οὐδέποτε πρέπει νὰ θεωρῇς τὸν ἑαυτὸν σου ἀνώτερον ἀπὸ κανένα, ἔστω καὶ ἂν εἴπῃ ὑπεράνω ἀπὸ ὅλους τοὺς βασιλεῖς ἔστω καὶ ἂν εἴπῃ ὁ ἐνδοξότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄρχοντας, ἔστω καὶ ἂν εἴπῃ ὁ πλουσιώτερος ἀπὸ τοὺς πλουσίους, ὅταν βλέπῃς τὸν Δεσπότην καὶ Κύριον τῶν ὅλων, τὸν ἅγιον τῶν ἁγίων, τὸν εὐλογημένον καὶ μόνον κυρίαρχον Θεόν, αὐτὸν ὁ ὁποῖος κατοικεῖ εἰς ἀπληροῦστον¹⁵⁸ καὶ ἀπερίγραπτον φῶς, νὰ συγκαταβαίῃ τόσοις πολὺ καὶ νὰ παιρῇ αὐτὸς νύμφην ἀπὸ ἐκείνων που τοῦ ἀντέστη ὁ ἀ λογαριασμὸν τοῦ μοιχογενοῦς τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀοράτου, τοῦ ἀκατανοήτου, τοῦ ἀνεξιχνιάστοι τοῦ ποητοῦ καὶ δημιουργοῦ τῶν ὅλων, καὶ ἡ συγκατάθεσις αὕτη ἐγίνε διὰ σέ κα διὰ τὴν ἰδικὴν σου σωτηρίαν Ποῖος λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνος πού διέπραξε τὸν φόνον καὶ τὴν μοιχείαν, τοῦ ὁποίου τὴν ἀπόγονον ὁ Θεὸς ἐβίβλεξε νὰ γίνῃ νύμφη του, Ὁ Δαβὶδ, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ τὸν Οὐρίαν ἐφόνευσε καὶ με τὴν γυναῖκα του διέπραξε μοιχείαν¹⁵⁹ Αὐτοῦ λοιπὸν τὴν ἀπόγονον, ὁμιλῶ διὰ τὴν Μαρίαν τὴν ἀπηλλαγμένην ἀπὸ κάθε ἀκαθαρσίαν, τὴν ὑπερβολικῶς ἀγνὴν παρθένον, τὴν ἔκαμε νύμφην του. Ὀνομάζω βέ αὐτὴν ὑπερβολικῶς ἀγνὴν καὶ καθάραν ἐν συγκρίσει με ἡμᾶς καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς τῆς, συγκρίνων αὐτὴν με

158. Πρὸς Α' Τιμ. στ' 15-16

159 Β' Βασ. κ' 2-5

50 ἐκείνους καὶ ἡμᾶς τοὺς δούλους της, ἐν συγκρίσει ὁμῶς, μὲ τὸν υἱοφίον της καὶ τὸν Πατέρα του, τὴν λέγω ἄνθρωπον μὲν, ἀλλ' ὁγίαν καὶ παραπάνω ἀπὸ ἁγίαν καὶ περισσότερον καθαρὰν καὶ ἀμόλυντον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄνθρωπους ὄλων τῶν γενεῶν. Αὕτη λοιπὸν ὠδήγησεν εἰς τὸ σπῖτι του καὶ ἐτέλεσε μαζί της τοὺς γάμους τοῦ Υἱοῦ του Μὲ ποῖον τρόπον. Ἀκουσε μὲ προσοχήν.

60 Ὁ Θεὸς καὶ Πατέρας τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ¹⁴⁰ ἀφοῦ ἀπέστειλεν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἁγίου του κατοικητηρίου¹⁴¹ ἓνα ἀπὸ τοὺς δούλους του, ἐννοῶ τὸν ἀρχάγγελον Γαβριήλ, ἀπευθύνει εἰς τὴν Παρθένον τὸ χαίρει αὐτὸς ἀφοῦ ἦλθε κάτω μεταφέρει εἰς τὴν Παρθένον τὸ μυστήριον καὶ τῆς λέγει· «Χαίρει, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ»¹⁴² Καὶ ταυτοχρόνως μὲ τὸν λόγον αὐτὸν τοῦ ἀγγέλου εἰσῆλθεν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς κόρης ὁλόκληρος ὁ ἐνυπόστατος καὶ ὁμοούσιος καὶ προαιώνιος Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ μὲ τὴν κά-
70 θοδὸν ἐπάνω της καὶ τὴν βοηθίαν τοῦ ὁμοουσιου τοῦ Πνεύματος ἐπῆρεν ἀπὸ τὰ ἀγνὰ ἄσματα τῆς Παρθένου σάρκα μὲ νοῦν καὶ ψυχὴν καὶ ἐγίνε τοιοῦτοτρόπως τέλει ὡς ἄνθρωπος. Αὕτη λοιπὸν εἶναι ἡ ἀνέκφραστος συνάφεια καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ μυστηριώδης γάμος ποῦ ἐτέλεσεν ὁ Θεὸς καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐγένεν ἡ συνδιαλλαγὴ τοῦ Θεοῦ μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ κατεβέχθη νὰ ἐνωθῇ χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν αὐτοτέλειά της κοσμία ἀπὸ τὰς φυσικὰς μὲ τὴν πτωχὴν καὶ φθαρτὴν οὐσίαν μας καὶ φύσιν αὐτὸς ποῦ εἶναι ὑπεράνω πάσης οὐσίας καὶ φυσικῶς. Συνέλθε λοιπὸν ἡ Παρθένος καὶ ἐγέννη-
80 σεν ἓνα υἱὸν ὁ ὁποῖος ἀπετελεῖτο κατὰ τρόπον παρὰ τὸν ἑξὸν ἀπὸ δύο φυσικῶν, ἐννοῶ τὴν θεῖαν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην, τοῦ ἥτο συγχρόνως τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὁ ὁποῖος οὐ-
70 τε τὴν παρθενίαν της κατέστρεψεν, οὔτε ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς του.

Ἄλλ' ὁμῶς ἐδῶ ἐπιβάλλεται νὰ εἰπῶμεν καὶ κάτι

140 B' Κορ. ια' 31.

141 Ψαλμ. ρα' 20.

142 Λευκ. α' 28

143 B' Κορ. δ' 8

80 άλλο, τὸ ὅποῖον δυνάμεθα μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ νὰ ἐννοήσωμεν ὡς περ. ἐχόμενον εἰς τὸ εὐαγγελικὸν αὐτὸ χωρίον, τὸ ὅποῖον διαρκῶς συντελεῖται. κατὰ τρόπον μυστικὸν εἰς ἄλλα τὰ παιδιὰ τοῦ φωτός. Διότι διατί δὲν εἶπεν. «Ἐποίησε γάμον τῷ υἱῷ αὐτοῦ», ἀλλ' εἶπε «γάμους»; Ἐδῶ εὐρίσκεται κατὰ τὴν γνώμην μου τὸ καινοῦργιον νόημα τοῦ χωρίου. Διὰ τί, Ἐπειδὴ διὰ καθέ-
να χωριστὰ πιστὸν καὶ εἰδὸν τῆς ἡμέρας γίνεται ὁ ἴδιος πάντοτε γάμος κατὰ τὸν ἴδιον ἀπαλύτως τρόπον. Πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον, Εἰς γάμον ὑπερβολικῶς καθα-
ρὸν καὶ ἀγνὸν ὁ Θεός, ἀφοῦ ἐνώθη μαζί μας, κάμνει
ἐκείνους κατὰ τὸν ὑπερβαίνει τὴν ἰδ. κήν μας δυνάμιν. Τί λο πὸν εἶναι αὐτό; Ἀκουσε προσεκτικὰ.

1) Περὶ τοῦ ὅτι καὶ ὅλοι οἱ ἅγ.οι συλλαμβάνουν ἐντὸς των τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἴδιον ἀκρι-
βῶς τρόπον μὲ τὴν Θεοτόκον καὶ τὸν γενοῦν καὶ αὐτὸς γεννᾶται ἐντὸς των καὶ αὐτοὶ γεννῶνται ἀπὸ αὐτόν, καὶ κατὰ ποῖον τρόπον αὐτοὶ (οἱ ἅγ.οι) γί-
νονται παιδιὰ καὶ ἀδελφοὶ καὶ μητέρες του

1 Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός ἀφοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὴν
μήτραν τῆς παντογίας Παρθένου καὶ ἀφοῦ ἔλαθε σάρ-
κα ἀπὸ αὐτὴν καὶ ἀφοῦ ἔγενεν ἄνθρωπος ἐγεννήθη, κα-
θὼς εἶπομεν, τέλειος ἄνθρωπος καὶ τέλειος Θεός, ὁ ἴ-
διος εἶναι συγχρόνως καὶ τὰ δύο χωρὶς αὐταὶ αἱ δύο
φύσεις νὰ γίνουν ἓνα κρᾶμα. Πρόσεχε, λοιπὸν τι εἶναι
ἐκεῖνο τὸ μεγαλυτερον τοῦ συνέβη εἰς ἡμᾶς, Καθεὶς
ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους πιστευομεν εἰς αὐτὸν τὸν
Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Υἱὸν τῆς ἀειπαρθένου καὶ Θεοτόκου
Μαρίας καὶ ἀφοῦ πιστεύομεν δεχόμεθα εἰς τὰς καρ-
δίας μας μὲ πίστιν τὴν περὶ αὐτοῦ διδασκαλίαν καὶ
ἐφ' ὅσον ὁμολογοῦμεν αὐτὸν διὰ τοῦ στόματος καὶ ἄ-
φοῦ μετανοοῦμεν εἰλικρινῶς, διὰ τὰς ἁμαρτίας ποῦ
10 διεκράξαμεν προηγουμένως, ἀμέσως, ὅπως εἰσῆλθεν
εἰς τὴν μήτραν τῆς Παρθένου ὁ Θεὸς Λόγος τοῦ Πα-
τρός, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐντὸς ἡμῶν τῶν ἰδίων ἢ διδα-
σκαλία τὴν ὁποῖαν δεχόμεθα, ὅταν διδασκώμεθα τὴν
ἀλήθειαν, εἰσέρχεται ὡς ἄλλος σπῆρος διὰ νὰ καρπο-
φορήσῃ. Μείνε κατὰ τληκτὸς εἰς τὸ ἀκουσμα τοῦ θρι-
κτοῦ αὐτοῦ μυστηρίου καὶ δέξου τὸν λόγον ποῦ εἶναι

ἀξιώπιτος μὲ πολλὴν θεβαιότητα καὶ πίστιν

Συλλαμβάνομεν ὁμῶς αὐτὸν ὄχι μὲ σῶμα, ὅπως τὸν συνέλαθεν ἡ Παρθένος καὶ Θεοτόκος, ἀλλ' ὑπὸ πνευματικῇ μὲν ἔννοιᾳ, πραγματικῶς καὶ κατ' οὐσίαν ὁμῶς καὶ ἔχομεν μέσα εἰς τὰς καρδίας μας αὐτὸν τὸν ἴδιον, τὸν ὁποῖον καὶ ἡ ἀγνή Παρθένος συνέλαβε καθὼς λέγει ὁ θεὸς Παῦλος «Ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λαμπρᾶ, ὃς ἐλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ»¹⁶³ τὸ ὁποῖον ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ «αὐτὸς ὅλως οὐσιωδῶς γέγονεν ἐν ἡμῖν» Ὅτι δὲ αὐτὸ εἶναι τὸ νόημα τοῦ παρατεθέντος χωρίου το ἔκαμε περισσότερο φανερὸν δι' ὧν εἶπεν ἐν συνεχείᾳ· «Ἐχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ἀσπρακίνοις σκεύεσι»¹⁶⁴ θησαυρὸν ἐδῶ ὀνομάζει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Εἰς ἄλλο ὁμῶς σημεῖον λέγει ὅτι τὸ Πνεῦμα εἶναι ὁ Κύριος «Τὸ γὰρ Πνεῦμα λέγει, ὁ Κύριός ἐστιν»¹⁶⁵ Λέγει δὲ αὐτὰ, ὥστε, καὶ ἂν ἀκούης νᾶ ἀποκαλῆται Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, νᾶ σκέπτεσαι καὶ νᾶ ἀκούης μαζί μὲ αὐτὸν καὶ τὸ Πνεῦμα κα' ἂν πάλιν ἀκούης νᾶ γίνεται λόγος διὰ τὸ Πνεῦμα, νᾶ ἐννοῇς μαζί μὲ αὐτὸ καὶ τὸν Πατέρα ἐπεὶ καὶ περὶ αὐτοῦ λέγει «πνεῦμα ὁ Θεός»¹⁶⁶ διδάσκων ἐστὶ εἰς κάθε ὑμνεῖον τῆς Γραφῆς ὅτι ἡ ἁγία Τριάς εἶναι ὁμοούσιος καὶ ἀχώριστος καὶ ὅτι ὅπου ὑπάρχει ὁ Υἱὸς ἐκεῖ εἶναι καὶ ὁ Πατήρ, καὶ ὅπου ὁ Πατήρ ἐκεῖ καὶ τὸ Πνεῦμα καὶ ὅπου τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκεῖ εὐρίσκεται ὁλόκληρος ἡ τριουπόστατος θεότης, ὁ ἓνας Θεός καὶ Πατήρ μαζί μὲ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα ποὺ ἔχουν τὴν αὐτὴν οὐσίαν, «ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν»¹⁶⁷

Συνεπῶς ὅταν πιστεύωμεν μὲ ὁλὴν μας τὴν ψυχὴν καὶ μετανουοῦμεν εὐλικρινῶς, συλλαμβάνομεν, καθὼς ἔχει λεχθῆ, εἰς τὰς καρδίας μας τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ, ὅπως συνέβη μὲ τὴν Παρθένον, ἀποδεικνύοντες δηλαδὴ τὰς ψυχὰς μας παρθένους καὶ ἀγνάς καὶ ὅπως ἀκρ.θῶς τὴν Παρθένον ἐπεὶ ἦτο ἀπηλλαγμένη κάθε ἀκαθαρσίας δὲν τὴν κατέκαυσε ἡ φωτιά τῆς θεότητος τοιουτοτρό-

164. Β' Κορ 5' 7

165. Β' Κορ γ' 17

166. Ιωάν 8' 24

167. Ρωμ α' 25

- πως οὔτε ἡμᾶς τοῦ ἔχομεν καθαρὰς καὶ ἀγνάς τὰς καρ-
 διας κατακαίει, ἀλλὰ γίνεται ἐντὸς ἡμῶν ὁροσιὰ πού
 κατεβαίνει, ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ πηγὴ νεροῦ καὶ κοίτη
 ποταμοῦ που κυλεῖ ἀντὶ νεροῦ ἀθάνατον ζωὴν. Ὅτι δέ
 καὶ ἡμεῖς δεχόμεθα ἐπισῆς τὸ ἀβάσταχτον πῦρ τῆς θεό-
 τητος, ἀκούσε νὰ σοῦ εἶπῃ ὁ Κύριος. «Πῦρ ἦλθον θαλεῖν
 ἐπὶ τῆς γῆς» ⁴⁸. Ποῖο ἄλλο εἶναι αὐτὸ τὸ πῦρ παρα τὸ
 50 Πνεῦμα που ἔχει τὴν αὐτὴν οὐσίαν μὲ τὴν ὁικὴν τοῦ θεό-
 τητα, μαζί μὲ τὸ ὁποῖον εἰσερχεται καὶ θλέπεται, μαζί
 μὲ τὸν Πατέρα καὶ ὁ ἴδιος καὶ ἐγκαθίσταται ἐντὸς μας;
 Ἐπειδὴ ὁμως μιαν μόνον φορὰν ἔλαβε σάρκα ὁ Λόγος
 τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν Παρθένον καὶ ἐγεννήθη ἀπὸ αὐτὴν σω-
 ματικῶς κατὰ τρόπον ἀκατανόητον δι' ἡμᾶς καὶ ἀν-
 ἄθρωπινως ἀνέκφραστον, πάλιν δέ νὰ σαρκωθῇ ἢ νὰ
 γεννηθῇ αὐτὸς σωματικῶς ἀπὸ καθένα ἀπὸ ἡμᾶς χω-
 ριστὰ δὲν εἶναι δυνατόν, ἀλλὰ τότε τί κάμνει, Ἐκεί-
 νην τὴν καθαρωτάτην τοῦ σώματος, τὴν ὁποίαν ἐπῆρεν
 ἀπὸ τὴν ἀγνὴν μήτραν τῆς καθαρωτάτης Μαρίας καὶ
 θεοτόκου καὶ μὲ τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη φέρων σῶμα ἀπὸ
 αὐτὴν τὴν σάρκα δ.δ.εἰ εἰς ἡμᾶς νὰ φάμε καὶ ἐφ' ὅσον
 60 τραγομεν αὐτὴν παίρνομεν ἐντὸς μας ὁλόκληρον τὸν
 λαβόντα σάρκα Θεὸν καὶ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χρ-
 στόν, τὸν ἴδιον τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ υἱὸν τῆς Παρθέ-
 νου καὶ καθαρωτάτης Μαρίας, ὁ ὁποῖος κάθεται εἰς
 τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός (δέχεται αὐτόν) καθεὶς
 ἀπὸ ἡμᾶς πού τραγεῖ ἀξίως αὐτὴν τὴν σάρκα αὐτοῦ,
 ὅπως ἡμᾶς λέγει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος· «Ὁ τρώγων μου τὴν
 σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει καὶ ἐγὼ ἐν
 αὐτῷ» ⁴⁹, χωρὶς νὰ προέρχεται ποτε πλέον ἀπὸ ἡμᾶς
 ἢ νὰ γεννᾶται σωματικῶς καὶ νὰ χωρίζεται ἀπὸ ἡμᾶς.
 Οὔτε ἀκόμη θεβαιῶς γνωρίζεται ὡσαν νὰ εὑρίσκεται
 ἐντὸς μας μὲ σάρκα ⁵⁰ ὡσαν νὰ εἶναι, ἄλλ' εὐ-
 ρίσκεται ἐντὸς μας σωματικῶς χωρὶς νὰ ἔχη σῶμα,
 ἀλλὰ ἀνακατεύεται μὲ τὰς ἰδικὰς μας οὐσίας καὶ φύ-
 70 σεις κατὰ τρόπον πού δὲν εἶναι, δυνατόν νὰ λεχθῇ καὶ
 ἡμᾶς μεταβάλλει εἰς θεοὺς ἐπειδὴ γινόμεθα ἓνα σῶμα
 μαζί του καὶ εἴμεθα σάρκα ἀπὸ τὴν σάρκα του καὶ κόκ-

188 Λουκ. 10 48.

169 Ἰωάν. στ' 58.

170 Πρὸς Β' Κορ. ε' 17.

καλον ἀπὸ τὰ κόκκαλά του⁷¹. Αὐτὸ τὸ ἐκπληκτικὸν συντελεῖται, ἐντὸς ἡμῶν διὰ τῆς ἀνεκφράστου καὶ ἀκατανοήτου αὐτοῦ συγκαταβάσεως καὶ τοῦ θείου σχεδίου τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου, αὐτὸ εἶναι τὸ γεμᾶτο φρικῆν μυστήριον, τὸ ὁποῖον καὶ ἐδισταξα νὰ γράψω καὶ κατελαμβανόμεν ἀπὸ φόβου νὰ τὸ θίξω.

- Ἐπειδὴ ὁμως παντοτε θέλει ὁ Θεὸς νὰ ἀποκαλύπτῃ τὴν ἀγάπην τοῦ ἔχει πρὸς ἡμᾶς καὶ νὰ τὴν φανερώσῃ εἰς ἡμᾶς, ὥστε ἀφοῦ καὶ ἡμεῖς κάποτε κατανοήσωμεν τὴν ἀπειρον αὐτοῦ ἀγαθότητα καὶ ἀφοῦ ἐντραπῶμεν, νὰ δεῖξωμεν προθυμίαν νὰ τὸν ἀγαπήσωμεν, ἀφοῦ ἐκινήσῃ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τὸ ὁποῖον ἐξ οὐρανοῦ κινεῖ καὶ φωτίζει τὰς καρδίας μας, ἔκομα γραπτῶς φανερά εἰς σὰς αὐτὰ τὰ μυστήρια, ὅχι δια νὰ παρουμεῖσθα κάποιον ἄτιο τους λοιποὺς ἀνθρώπους ἴσων μὲ ἐκείνην ποὺ ἐγέννησε τὸν Κύριον ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς μυστικῆς καὶ ἀγνώστου εἰς ἡμᾶς γεννήσεως — εἴθε νὰ μὴ συμβῇ ποτὲ κάτι τέτοιο! οὔτε ἄλλωστὲ ἐπιτρέπεται αὐτὸ. Ὅτι ἄλλου εἶδους εἶναι ἡ ἀνεκφράστος κατὰ σάρκα γέννησις τοῦ Θεοῦ - Λόγου ἐκ τῆς Παρθένου καὶ ἄλλου εἶδους ἐκείνη ποὺ γίνεται πνευματικῶς ἀπὸ ἡμῶν διότι ἐκείνη μὲν, ὅταν ἐγέννησε τὸν λαβόντα σάρκα Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐγέννησε τὸ μυστήριον τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τὴν σωτηρίαν ὁλοκλήρου τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς κόσμου, ἡ ὁποία (σωτηρία) εἶναι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός καὶ Θεός, ὁ ὁποῖος ἦνωσεν εἰς τὸ πρόσωπόν του τὰ ἀπομακρυσμένα ἀπ' ἀλλήλων λόγῳ τῆς ἁμαρτίας (τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἀνθρώπον)⁷² καὶ ἐσῆκωσεν εἰς τοὺς ὠμούς του τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου⁷³. αὐτὴ πάλιν μὲ τὸ νὰ γεννηθῇ διὰ τῆς ἐπενεργείας τοῦ θείου Πνεύματος τὸν Λόγον δια τοῦ ὁποῖου γνωρίζομεν τὸν Θεόν, πραγματοποιεῖ διαρκῶς εἰς τὰς καρδίας μας τὸ μυστήριον τῆς ἀνανεώσεως τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν καὶ τὴν ἐπικοινωνίαν καὶ συνένωσιν μετὰ τοῦ Θεοῦ - Λόγου, τὴν ὁποίαν ὑπονοεῖ καὶ τὸ θεῖον λόγιον ποὺ ἔχει ὡς ἑξῆς. «Δι' οὗ ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν καὶ ὠδινήσαμεν

171. Ἐφεσ. ε' 29

172. Πρὸς Ἐφεσ. 5' 14-15.

173. Ἰωάν. 8' 28

καὶ ἐτέκομεν πνεῦμα σωτηρίας, ὃ ἐκυήσαμεν ἐπὶ τῆς γῆς.¹⁷⁴ — ἀλλὰ δια νᾶ φανερωθῇ ἡ περισσότερον ἀπὸ ἀτείρους καὶ ἀνιδιοτελῆς ἀγάπη αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς καὶ
 100 διὰ νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι, ἐὰν θὰ τὸ ἠθέλαμεν, δυνάμεθα νὰ γίνωμεν καὶ ὅλοι. ἡμεῖς, σύμφωνα μὲ τὸν θεῖον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ λόγον καὶ μὲ τὸν τρόπον ποῦ ἔχομεν εἶπει, μητέρα καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ νὰ γίνωμεν ἴσοι θεοπαίως μὲ τοὺς μαθηταίς του καὶ ἀποστόλους, ὅχι φυσικὰ ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν καὶ τὰς περιοδεῖας καὶ τοὺς κόπους τοὺς ὁποίους ὑπέφερον χάριν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν δεκτικότητα τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ, τὴν ὅτ' ἂν ἐσκόρπισεν ἄφθονον εἰς ὅλους ὅσοι θέλουν νὰ πιστεύουν εἰς αὐτὸν καὶ νὰ τὸν ἀκολουθοῦν χωρὶς νὰ γυρίζουν πίσω, καθὼς ὁ ἴδιος, τοῦ τὸ θέλει, αὐτὸ φωνάζει μὲ σαφὴν ὡτὶν· «Μήτηρ μου, λέγει, καὶ ἀδελφοὶ μου εἰσιν οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ποιῶντες αὐτόν».¹⁷⁵

Εἶδες τῶς ὅλους ὅσοι ἀκούουν τὸν λόγον του καὶ οἱ ὅποιοι τὸν ἐφαρμόζουν τοὺς ἀνέβασεν εἰς τὸ μέγα ἀξίωμα τῆς μητρός του καὶ ὀνομάζει ὅλους αὐτοὺς ἀδελφούς καὶ συγγενεῖς; Παρὰ ταῦτα ὅμως ἐκείνην ἀνέδειξεν εἰς τὴν κυριολεξίαν μητέρα του ἐπειδὴ, καθὼς ἤδη ἔχω εἶπει, τὸν ἐγέννησε σωματικῶς κατὰ τρόπον ποῦ δὲν παρίσταται διὰ τοῦ λόγου, ἀφοῦ δὲν ὑπῆρξε συμμετοχὴ ἀνδρός, ἐνῷ ὅλοι οἱ ἅγιοι τὸν συλλαμβάνουν κατὰ χάριν καὶ δωρεάν καὶ τὸν κρατοῦν ἐντίκτων· καὶ ἀπὸ μὲν τὴν καθαρωτάτην μητέρα του ἐβανέστη τὴν καθαρωτάτην σάρκα του, ἐνῷ ὡς ἀντάλλαγμα
 120 ἐδώρησεν εἰς αὐτὴν τὴν θεότητα — ὡ πόσοι παράξενον καὶ πρωτοφανές ἀντάλλαγμα! —, ἀπὸ τοὺς ἁγίους ὅμως δὲν παίρνει μὲν σάρκα, ἀλλ' ἀντιθέτως μεταδίδει εἰς αὐτοὺς τὴν θεωμένην σάρκα του. Καὶ πρόσθε νὰ ἐννοήσης τὸ θάθος τοῦ μυστηρίου ἡ μὲν λοιπὸν χάρις τοῦ Πνεύματος, δηλαδή ἡ φωτιὰ τῆς θεότητος, προέρχεται ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ, ἐνῷ τὸ σῶμα τοῦ δὲν προέρχεται ἀπὸ ἐκεῖ, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πάναγνον καὶ ἁγίαν σάρκα τῆς Θεοτόκου καὶ ἀπὸ τὰ καθαρῶτατα σῶματα αὐτῆς, ἀπὸ τὴν

174. Ἦα. κατ' 18

175. Λουκ. 9' 21

130 ὅποιαν ἀφοῦ ἔλαβε αὐτὴν τὴν ἑκάμε ἰδικὴν του, σύμφωνα με τὸν ἁγ. εὐαγγελικὸν λόγον: «Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο»¹⁷⁶ Μέσω αὐτῆς λοιτὸν μεταδίδει εἰς τοὺς ἁγίους ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀχράντου Παρθένου ἐκ μὲν τῆς φύσεως καὶ τῆς οὐσίας τοῦ συναϊδίου Πατρὸς του τὴν χάριν, καθὼς ἔχει λεχθῆ, τοῦ Πνεύματος, δηλαδὴ τὴν θεότητα καθὼς λέγει διὰ τοῦ προφήτου: «Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, ἔκχεω ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ τὰς γῆς σὰρκα»¹⁷⁷, δηλαδὴ εἰς κάθε ἄνθρωπον ποὺ ἐπίστευσεν, ἀπὸ δὲ τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν ἐκείνης ἡ ὁποία εἰς τὴν κυριολέξιν καὶ πραγματικῶς τὸν ἐγέννησεν (δίδει εἰς τοὺς ἁγίους) τὴν σάρκα τὴν ὅποιαν ἔπρεν ἀπὸ αὐτὴν.

Καὶ ὅπως «ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν»¹⁷⁸, κατὰ τὸν ἰδίον τρόπον γινόμεθα μέτοχοι ὅλοι καὶ ἐκ τῆς καθαρωτάτης σαρκὸς του, τὴν ὅποιαν 140 ἔπρεν ἀπὸ τὴν ταναγίαν Μητέρα του καὶ ὅπως ἀκριβῶς ὁ Χριστὸς ἔγενεν υἱὸς τῆς καὶ Θεὸς αὐτῆς καὶ ἡμῶν, ἔγινε δὲ καὶ ἀδελφὸς ἰδικὸς μας, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡμεῖς — ὡ τοια ἄπε.ρος φιλάνθρωποι! — γινόμεθα πα.διά τῆς Θεοτόκου μητρός Του καὶ ἀδελφοὶ τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς ἐγεννήθημεν πνευματικῶς διὰ τοῦ μετ' αὐτῆς τελεσθέντος καθαρωτάτου καὶ 150 μυστηριώδους γάμου ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐγενήθη ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐκ αὐτῆς, καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ αὐτὸν ἐγεννήθησαν ὅλοι οἱ ἅγιοι. Διότι ὅπως ἀκριβῶς διὰ τῆς σαρκικῆς συναφείας τοῦ Ἀδάμ μετὰ τῆς Εὕας ἡ Εὕα πρῶτη ἐγέννησε καὶ ἀπὸ ἐκείνην καὶ μέσω ἐκείνης ἐγεννήθησαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ Θεοτόκος ἀφοῦ ἐδέχθη ἐντός της καὶ συνέλαβε γωρὶς σπῶραν τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ - Πατρὸς καὶ ἐγέννησε μόνον αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη προα.ωνίως ἐκ τοῦ Πατρὸς ὡς Μονογενὴς Υἱὸς καὶ ἑσαρκώθη προσφύτως ὡς μονογενὴς ἀπὸ τὴν Θεοτόκον καὶ ἐνῶ αὐτὴ ἔπαυσε πλέον νὰ συλλαμβάνη καὶ νὰ γεννᾷ, ὁ Υἱὸς της ἀντ.θέτως καὶ ἐγέννησε καὶ γεννᾷ καθημερινῶς εἰς τὴν πνευματικὴν

176. Ἰωάν. 8' 14

177. Πρὸς 8 17 Πρὸς. Ἰωάν. 9λ γ 1

178. Ἰωάν. 8' 18.

- ζωὴν ὅσους πιστεύουν εἰς αὐτὸν καὶ τηροῦν τὰς ἀγίας ἐντολάς· τοῦ Διότι ἦτο ἀναγκαῖον, ἔπειδῃ ἡ γέννησις μας εἰς τὴν φθορὰν ἐγίνε δια τῆς γυναίκος Εὔας, ἡ πνευματικὴ μας γέννησις καὶ ἀντίπλασις νὰ γίνῃ διὰ τοῦ ἀνδρός, δηλαδὴ τοῦ δευτέρου Ἀδὰμ καὶ Θεοῦ· Καὶ πρόειξέ με διὰ νὰ ἀντληθῆς ἀπὸ ἐδῶ τὴν ἀκριβῆ σημασίαν τοῦ λεγομένου· ἡ σπορά ἀνδρὸς θνητοῦ καὶ φθαρτοῦ ἐγέννησε καὶ γεννᾷ διὰ μέσου τῆς γυναικὸς παιδιὰ θνητὰ ἀντ.θétως ὁ ἀθάνατος καὶ ἀφθαρτος Λόγος τοῦ ἀθανάτου καὶ ἀφθαρτοῦ Θεοῦ ἐγέννησε καὶ διαρκῶς γεννᾷ ἀθάνατα καὶ ἀφθαρτα τέκνα, ἀφοῦ θεθαίως πρῶτος αὐτός ἐγεννηθῇ ἐκ τῆς Παρθένου διὰ τῆς ἐπενεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.
- Διὰ τοῦτο, λοιπόν, ἡ Μητέρα τοῦ Θεοῦ εἶναι, κυρία καὶ βασίλισσα καὶ μητέρα ὅλων τῶν ἀγίων, ἐνῷ ὅλοι οἱ ἅγιοι ἀφ' ἑνὸς μὲν εἶναι δοῦλοι τῆς, ἔπειδῃ εἶναι Μητέρα τοῦ Θεοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἶναι τέκνα τῆς, ἔπε δὴ δέχοντα. ἐντός των (καὶ ἄρα εἰσϋνῶνται μετ' αὐτῆς) τὴν καθαρωτάτην σάρκα τοῦ Υἱοῦ τῆς. Εἶναι ἀπολύτως ἀξιοπιστός ὁ λόγος⁷⁹ διότι ἡ σάρκα τοῦ Κυρίου εἶναι σάρκα τῆς Θεοτόκου ὅταν συνεπῶς μεταλαμβάνωμεν ἀπὸ αὐτῆν τὴν σάρκα τοῦ ἔδωκεν ἡ Θεοτόκος εἰς τὸν Κύριον, ὁμολογοῦμεν καὶ πιστεύομεν ὅτι δεχόμεθα ἐντός μας τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἐάν θεθαίως δὲν τρώγωμεν αὐτὴν ἀναξίως καὶ εἰς καταδίκην τοῦ ἑαυτοῦ μας· Οἱ ἅγιοι δὲ εἶναι κατὰ τρεῖς τρόπους συγγενεῖς τῆς Θεοτόκου· κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον διότι εἶναι κατασκευασμένοι ἀπὸ τὸν ἴδιον πηλόν (σωματικῶς) καὶ ἀπὸ τὴν ἴδιαν πνοήν, δηλ. ἔχουν τὴν ἴδιαν ἀθάνατον ψυχὴν· κατὰ τὸν δευτερον δὲ τρόπον, διότι διὰ μέσου τῆς σαρκὸς τῆς τοῦ ἐπῆρεν ὁ Κύριος καὶ τῆς μετ' αὐτοῦ κοινωνίας τῶν ἀγίων οἱ τελευταῖοι εἰς κοινωνοῦν καὶ ἐνϋνῶνται ἐμμέσως μαζί τῆς τέλους δέ, διότι διὰ τῆς ἐπιτυχανομένης ὑπὸ τῶν ἀγίων ἀγ. ὁτήτος διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δι' αὐτῆς τῆς ἀγ. ὁτήτος καθελὶς συλλαμβάνει, ἐντός του καθ' ὅμοιον μὲ τὴν Θεοτόκον τρόπον καὶ ἔχει τὸν Θεὸν τῶν ὅλων, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἐκείνη ἐκράτησεν αὐτὸν ἐντός τῆς· διότι, καίτοι ἀπεχω-

ρίσθη αὐτοῦ σωματικῶς διὰ τοῦ τοκετοῦ, ἐν τούτοις πνευματικῶς εἶχεν αὐτὸν διαρκῶς ἐντός της ὁλόκληρον καὶ τῶρα καὶ πάντοτε ἐπίσης τὸν ἔχει ἀχωρίστως.

Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι τὸ μυστήριον, τὸ ὁποῖον ἐτέλεσεν εἰς τὸν μονογενῆ τοῦ υἱὸν ὁ Πατήρ, ὁ ὁποῖος εἶναι συναναρχος καὶ ὁμότιμος μετὰ τὸν Υἱὸν καὶ ἐκάλεσε πολλοὺς νὰ παρευρεθοῦν καὶ μετάσχουν εἰς τοὺς γάμους καὶ ἔστειλε τοὺς ὑπηρέτας τοῦ νὰ εἰδοποιήσουν τοὺς προσκεκλημένους καὶ αὐτοὶ δὲν ἤθελον νὰ ἔλθουν.

(α) Ἀνάλυσις τοῦ ρητοῦ τοῦ Εὐαγγελίου: «Καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους καὶ οὐκ ἤθελον ἔλθειν».¹⁴⁰

- 1 Ποῖοι λοιπὸν, ἦσαν οἱ δούλοι πού ἀπεστάλησαν, Οἱ προφηταί, λέγει Ποῖοι ἦσαν οἱ προσκεκλημένοι; Ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς δὲ αὐτοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι πού ἐκλήθησαν τότε καὶ οἱ πρῶτοι, καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀκούσουν τὴν πρόσκλησιν τῶν προφητῶν. Δι' αὐτὸ «Ἰάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων· Εἰπατε τοῖς κεκλημένοις Ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροι μοι καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα καὶ πάντα ἔτομα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. Οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπηλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὑβρίσαν καὶ ἀπέκτειναν». Ποίους ὀνομάζει ἐδῶ δούλους; Τοὺς ἀποστόλους τοῦ. Τ' εἶναι τὸ ἄριστον (= γεῦμα); Εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τὴν ὁποίαν προετοίμασεν ὁ Κύριος δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εἶναι προσκαλεσμένοι εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν σύμφωνα μετὰ προαιώνιον ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ.¹⁴¹ Ποίους δὲ ὀνομάζει δαμάγια καὶ θρεφτάρια, Τὸν ἴδιον τὸν Υἱὸν τῆς Παρθένου καὶ Θεόν, ὁ ὁποῖος εἶναι μόσχος παχυμένος μετὰ τὴν θεότητα· διότι αὐτός εἶναι κατὰ τὴν δύναμιν καὶ ταῦρος πράγματι ἀκατανίκητος ἐχρησιμοποίησε δὲ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ πληθυντικὸν (ταῦρους), διότι ἡ ἀγία τοῦ σάρκα χωρίζεται εἰς πολλὰ κομμάτια καὶ ἡ κάθε μία μερίδα πού

¹⁴⁰ Ματθ. κβ' 3-14.

¹⁴¹ Πρὸς Ρωμ. η' 28. Ματθ. κατ' 34.

- προέρχεται από αὐτὸν εἶναι δλόκληρος ὁ Χριστός· εἶ-
 ναι δὲ τόσο· πολὺ δυνατός, ὥστε καὶ ἀντιμετωπίζει καὶ
 20 δλοὺς τοὺς ἐχθροὺς ἐκείνων τοῦ τὸν δέχονται ἐντός
 των καὶ νὰ δίδῃ εἰς αὐτοὺς τὴν δύναμιν, ὥστε νὰ νι-
 κήσουν τὸν κόσμον καὶ νὰ δυνθθοῦν νὰ γίνων καὶ αὐ-
 τοὶ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ¹⁸². Ἀμνός δὲ ὀνομάζεται ὁ ἀκη-
 λίδωτος ἀμνός τοῦ Θεοῦ¹⁸³, ἔπε δὴ εἶναι ἐνός ἔτους¹⁸⁴,
 κρ ἀρι δὲ ἐπειδὴ κρέμεται ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν ὡς
 εἰς εἶδος κεράτων, διὰ τοῦ ὅπου (στειροῦ) ἐκτυπῇ
 σε θανασιῶν τὸν ἀντίπαλον (υπαρῶν) καὶ ἐπάνω εἰς
 τὸν ὁποῖον ἐκείνοι ἀφῶ τὸν ἐσταυρώσαν τὸν ἐφόνευ-
 σαν Ὡς δευτέρους δὲ δουλους χαρακτηρίζ· τοὺς ἀ-
 γλοὺς ἀποστόλους τοῦ, τοὺς ὁποίους καὶ ἀπέστευε νὰ
 κηρύξουν τὸ Εὐαγγέλιον καὶ εἰς τοὺς ὁποίους κηρυγ-
 γεῖλε νὰ μὴ κατευθυνθοῦν πρὸς τοὺς εἰδωλολάτραις
 καὶ νὰ μὴ εἰσέλθουν εἰς πόλιν τῶν Σαμαρειτῶν, ἀλλὰ
 30 νὰ στραφεῖν κυρίως πρὸς τὰ πληνόμενα πρόβατα τοῦ
 Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ¹⁸⁵· αὐτοὶ δὲ ὅμως οὕτε τοὺς ἀποστό-
 λους ἐδέχθησαν, ἀλλ' ἄλλους μὲν ὕδρισαν, ἄλλους δὲ
 ἐκτύπησαν, ἄλλους δὲ ἐφόνευσαν, μεταξὺ τῶν ὁποίων
 ὑπάρχει καὶ ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος¹⁸⁶. «Ἀκούσας
 δὲ ὁ βασιλεὺς ὠργίσθη καὶ τέμνας τὰ στοματεύματα αὐ-
 τοῦ ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν
 ἐνέπρηξε». Ἔννοε τοὺς ἀσθεῖς Ἑβραίους, τοὺς ὁποί-
 ους καὶ κατέσφαξε, ὅταν διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν Ῥωμαί-
 ων ἐπέφερε τὴν τελείαν καταστροφὴν καὶ τὸν διασκορτι-
 σμὸν αὐτῶν¹⁸⁷. Στρατεύματα δὲ Θεοῦ ὀνομάζονται, πολ-
 λὰς φορὰς καὶ οἱ κακοί, οἱ ὁποῖοι ἀποστέλλονται, διὰ
 νὰ τμωρήσουν ἄλλους κακούς, καθὼς λέγει ὁ ἅ τοῦ
 40 Μωϋσέως ὁ Θεός· «Ἐπαναστολέω εἰς αὐτοὺς θυμὸν
 καὶ ὀργήν, ἀπυστολήν δι' ἀγγέλων ποιηρῶν»¹⁸⁸.
 «Τότε τοίνυν λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ Ὁ μὲν γάρ-
 μος ἔτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι πο-

182 Ἰωάν. 8 12

183 Α Πτρ α 18

184 Λεβθ ιδ' α Ιερζ μοι 13

185 Ματθ ι 5-6

186 Πρξ στ' 8 κ.ε.

187 Ὑπνους τὴν κατὰ τὸ ἔτος 70 μ. Χ καταστροφὴν τῆς Ιε-
 ρουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου στρατηγοῦ Τίτου

188 Ψαλμ. ρζ 49

- ρειπαθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν καὶ ὅσους ἀν
 εὔρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους· Εἶδες μὲ ποίαν τὰ-
 ξιν ἐγέναν τὰ πραγματά. Εἶδες πόσον ἀκριβὴς καὶ λε-
 πτυλόγος εἶναι ἡ παραβολή; Διότι «τότε» λέγει Τότε:
 Πότε ὁμως, "Ὅταν δηλαδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἐνῶ προσεκλή-
 θησαν εἰς τὴν βασίλειαν τῶν οὐρανῶν ἀπὸ τοὺς ἀπα-
 στόλους, ὅχι μόνον δὲν ἤτεχον οὐα τοὺς ἀκούουν, ἀλ-
 λά καὶ ἰκοῦ τοὺς ὕβρισαν, τοὺς ἐφώκουνσαν· τότε ὁ Θε-
 ὸς ἀπέστειλε τοὺς ἀποστόλους· ὅσοι οἱ Ἑβραῖοι ἀ-
 πεδείχθησαν ἀμετανόητοι — εἰς ὀλοκλήρον τὸν κόσμον
 50 καὶ εἰς ὅλους τοὺς εἰδωλολατρικοὺς λαοὺς. «Καὶ ἐξελ-
 θόντες, λέγει, οὐ δοῦλο ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγα-
 γον πάντας ὅσους εὔρον τονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς καὶ
 ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων· Διότι οἱ ἀπόστολοι ἀ-
 φοῦ διηγερέξαν ὀλοκλήρον τὴν οἰκουμένην, ἐκήρυξαν
 τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ὅλους ὅσοι ὑπήκουσεν τοὺς
 συνεκέντρωσαν εἰς μίαν πίστιν καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὴν γνῶ-
 σιν τοῦ Θεοῦ, μαζὶ καὶ τοὺς κακοὺς κατὰ τὴν διαγωγὴν
 καὶ τοὺς ἀγαθοὺς, ὅσους δηλαδὴ ἔχουν τὴν διάθεσιν
 νὰ ἀλλάξουν καὶ νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν ἀρετὴν· Διότι
 αὐτὸ σημαίνει τὸ «συνήγαγον» ἀλλὰ θεθαίως καὶ ἀπὸ
 ὅσα λέγονται ἐν συνεχείᾳ αὐτὸ τὸ ἴδιον παλιν διδα-
 σκόμεθα· Διότι λέγει, «Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεά-
 60 σασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐν-
 δεδυμένον ἐνδύμα γάμου καὶ λέγει αὐτῷ Ἐταῖρε, πῶς
 εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἐνδύμα γάμου, Ὁ δὲ ἐφίμωθη.
 Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνουσιν· Δύσαντες αὐτοῦ
 χεῖρας καὶ πόδας, ἄρατε αὐτὸν καὶ ἐμβάλλετε εἰς τὸ
 σκότος τὸ ἐξωτερὸν· πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι
 δὲ ἐκλεκτοί· Βλέπετε οὖν ὅσοι ἀλλάζουν τρόπον ζωῆς
 λέγει ὅτι συγκεντρώνοντα, εἰς τοὺς γάμους, ἐνῶ ὅσοι
 70 ἔχουν κάποιαν κακίαν ἢ τονηρίαν καὶ ἀν ἀκόμη εἰσελ-
 θουν εἰς τοὺς γάμους, πάλιν δίδονται ἐντροπισασμέ-
 νοι ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ὁποίους ὀνομάζει, ὑπηρέ-
 τας. Ὅσοι λοιπὸν εἶναι συνδαιτηγόμενοι εἰς τοὺς γάμους
 εἶναι οἱ ἅγιοι. Ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε ἐνδυμασίαν
 γάμου ἔχω ὑπ' αὐτὴν μου ὅτι μερικοὶ ἐρμηνευταὶ νο-
 μίζουν ὅτι αὐτὸς συμβολίζει ἐκείνους μόνον οἱ ὁποῖοι
 ἐλέρωσαν τὰ σώματά των μὲ τὴν πορνείαν καὶ τὴν μοι-
 χείαν καὶ τοὺς φόνους· Ἀλλὰ δὲν ἐννοεῖ μόνον αὐτούς,
 ὅχι δ' ὅτι ἐννοεῖ καθένα ὁ ὁποῖος ἔχει λερωθῇ ἀπὸ ὁ-
 ποιοδήποτε πάθος ἢ κακίαν. Καὶ ὅτι αὕτη εἶναι ἡ ἀλή-

80 θεία ἄκουσε τὸν Παῦλον ποῦ λέγει· «Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οἱ καὶ εἰδωλολάτραι δηλονότι, οὔτε μέθυσοι οὔτε λοῖδοροι.» θὰ προσθέσω δὲ πῶς οὔτε ὅσοι ἔχουν μῖσος ἢ φθόνον πρὸς κάποιον συνάδελφον βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν»¹⁸⁹, οὔτε θὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ἔχει ἐτοιμάσει διὰ τοὺς δικαίους ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χρῆστος. Βλέπετε κατὰ ποῖον τρόπον λερώνει τὸ ἔνδυμα τῆς ψυχῆς μας κάθε κακία καὶ ἁμαρτία καὶ μᾶς κάνει νὰ ἀπομακρυνώμεθα ἀπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ;

16) Περί τοῦ ὅτι, δὲν πρέπει κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀνιδέους καὶ ἀσχετοὺς νὰ ἀσχολῇται καὶ νὰ ἐρευνᾷ τὰ ἀπόκρυφα μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν πρὶν ἐκτελέσῃ τὰς ἐντολάς καὶ προσδεύσῃ καὶ τελειωθῇ εἰς τὴν ἀρετὴν· καὶ ἀκόμη ὅτι κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου ὅλοι οἱ ἅγιοι γνωρίζονται μεταξύ των

1 Λοιπὸν ὅς ἀφισωμέν τὰς ἀσκόπους καὶ ἀνωφελεῖς συζητήσεις¹⁹⁰ καὶ νὰ μὴ σπεύδωμεν νὰ μάθωμεν ὅσα ἀναφέρονται, εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν πρὶν ἔλθῃ ἡ κατάλληλος πρὸς τοῦτο στιγμή, ἀλλὰ νὰ πστεύωμεν περισσότερον εἰς τὸν Δεσπότην ὁ ὁποῖος λέγει, τὸ ἐξῆς· «Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς»¹⁹¹. Νὰ ἐρευνᾶτε αὐτάς καὶ ὅχι, νὰ ζητῆτε νὰ μάθετε καὶ νὰ κατανοήσετε πράγματα ποῦ δὲν δύνασθε, χινούμενοι ἀπὸ ὑποπτον περιέργειαν. Μελετεῖσθε προσεκτικῶς τὰς Γραφάς καὶ μὴ συζητεῖτε τὰ θεῖα πράγματα χωρὶς τὴν βοήθειαν τῶν ἁγίων Γραφῶν. Μελετήσατε προσεκτικῶς τὰς Γραφάς, διὰ νὰ διδαχθῆτε ὅσα ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν πίστιν, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀγάπην· θὰ διδαχθῆτε περὶ πίστεως, διὰ νὰ μὴ εἰσθε ἀσταθεῖς καὶ ἀκολουθῆτε τὰ φυσήματα κάθε ἀνέμου πλάνης καὶ αἰρέσεως σύμφωνα μὲ τὴν δολιότητα καὶ

189. Β' Κορ. στ' 9-10. Καλ. γ' 5

190. Πρὸς Τίμ γ' 9

191. Ἰωάν. ε' 39

- τά τεχνάσμα-τα τῶν ἀσθηρίκιων εἰς τὴν πίστιν ἀνθρώ-
 10 πων¹⁹² ἀλλὰ νὰ στερεώνεσθε διὰ τῶν ὁρθῶν δογμάτων
 τῆς ἀποστολικῆς καὶ καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν
 «λόγον ὁρθοτομεῖτε»¹⁹³ αὐτῆς καὶ ὅχι μόνον αὐτὸ δὲ
 ἀλλ' ἀκούετ' ὅτι διδασθῆτε ἀπὸ αὐτὰς νὰ ἐπιζητήτε καὶ
 τὸν καρπὸν τῆς πίστεως καὶ τὴν ὠφέλειαν ποὺ προέρ-
 χεται ἀπὸ αὐτὴν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐντολῶν καὶ
 ὅταν ὑνηθῆτε νὰ εὑρεῖτε ἐπὶ τὸ τότε ὅτι ἀποκτήσετε καὶ
 τὴν ἐλπίδα τοῦ δὲν ντροτιάξε.¹⁹⁴ καὶ ὅτι ἔχετε εἰς αὐ-
 τὴν ὁλόκληρον τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν διότι κατ'
 ἄλλον τρόπον εἶναι, ὑδύνασιν νὰ ἀποκτήσῃ ὁποιοσδή-
 ποτε ἀνθρώπος τὴν τελείαν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην εἰμὴ
 μόνον δ' ἀκταρῶς πίστεως καὶ σταθερῶς καὶ ἀταλαν-
 τεύτοι ἐλπίδος. Δια ποῖον λόγον, λοιπὸν παρελείψα-
 20 μεν νὰ ἐξετάζωμεν τὸν ἑαυτὸν μας περὶ αὐτῶν, ἐάν
 δηλαδὴ ἔγωμεν πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν ὁμοίαν πρὸς ἐ-
 κείνην τὴν ὁποίαν μάς λέγει ὁ ἴδιος αὐτός ὁ ὁποῖος
 πρόκειται νὰ μᾶς κρινῇ καὶ νὰ ζητήσῃ αὐτὴν ἀπὸ ἡ-
 μᾶς, ἀσχολούμεθα μὲ περιέργειαν μὲ ὅσα εὐρίσκονται
 πέρι τῶν δυνατοτήτων μας καθ' ἣν σιγμὴν ἀγνο-
 οῦμεν τελείως καὶ ὅσα εὐρύσκεσθαι εἰς τὰ πόδια μας.
 Τί εἶδους δὲ εἶναι ἡ πίστις τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ζη-
 τεῖ ἀπὸ ἡμᾶς καὶ τοῖας λογῆς ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἡμεῖς
 νὰ ἔχωμεν πρὸς αὐτὸν ὁ ἴδιος αὐτός μᾶς τὸ ἐφανέρω-
 σε εἰς τὰ Ἐυαγγέλια διὰ τῶν ἐξῆς λόγων του. «Ὁ
 θέλων ὁπίσω μου ἔλθειν ἀταρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀ-
 ράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι»¹⁹⁵ καὶ
 30 «ὅστις γὰρ ἔρχεται πρὸς με καὶ οὐκ ἰσθεῖ τὸν πατέρα
 αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελ-
 φάς ἔτι καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν οὐ δύναται μοι εἶναι
 μαθητής»¹⁹⁶ Καὶ πάλιν, «Ὁ εὕρων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ»,
 εἰς ὅσα ἔχουν λεχθῇ προφανῶς. «ἀπολέσει αὐτήν»¹⁹⁷
 «ὅς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνκεῖν ἐμοῦ καὶ τοῦ
 Εὐαγγελίου μου», δηλαδὴ πρὸς χάριν τῆς ἐφαρμογῆς

192 Πρὸς Εφεσ. 5' 14.

193 Β' Τιμ. 6' 15

194 Πρὸς Ρωμ. 6' 5

195 Λουκ. 9' 23

196 Λουκ. 14' 26

197 Μαθ. 1' 36

τῶν ἐντολῶν μου, «εἰς ζωὴν αἰώνιον εὐρήσει αὐτήν»¹⁹⁸
 Ἀκούετε πῶς εἶναι τα γνωρίσματα τῆς ἀληθινῆς πί-
 στεως, Σὰς ἀρκοῦν ὅσα ἔχουν λεγθῇ ἢ ἔχετε ἀκόμη ἀ-
 νάγκην νά σᾶς ὑπενθυμῶσιν καί τα ἄλλα ποῦ ἔχουν λε-
 γθῇ διὰ τὴν πίστιν, Ἐάν, λοιπόν, θέλετε νά μάθετε ὅτι
 αὐτοῦ τοῦ εἰδούς τὴν πίστιν ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς ὁ Θεός, ὥ-
 40 τε ἔάν πιστεύωμεν εἰς αὐτὸν νά μὴ ἐνδιαφερώμεθα κα-
 θόλου οὔτε δια τὴν παροῦσαν ζωὴν, μάθετε ἀπὸ αὐ-
 τὸν τὸν ἴδιον τὸν Κύριον μὲ ἀκριβεῶς, ὁ ὁποῖος φωνά-
 ζει ὡς ἐξ ἑς μὲ σαφηνεῖαν. «Μὴ μεριμνήσητε περὶ τῆς
 αὔριον τί φάγητε ἢ τί τήντε ἢ τί ἐνδύσασθαι»¹⁹⁹. Ὀλί-
 γον δὲ κατωτέρω καὶ προσθέτοντας μιαν ἀκόμη θαυμά-
 ῖα ἠθικῆς τελειότητος λέγει. «Ἐάν τις σέ ραπίσῃ εἰς
 τὴν δεξιάν σου ἀγόναν στορέων αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην καὶ
 τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνα σου λαβεῖν ἄ-
 φες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον»²⁰⁰. «καὶ τῷ ἄφρονι τὰ σὰ μὴ
 ἀπίαται»²⁰¹. Καὶ τρεχωρῶν ἀκόμη εἰς ὑψηλοτέρας θαυ-
 μίας²⁰² πίστεως παραγγέλλει νά προσευχώμεθα διὰ
 τοὺς ἐχθροὺς μας καὶ νά τοὺς ἀγαπᾶμε καὶ νά ἐργε-
 τοῦμεν ἐκείνους που μᾶς μισοῦν καὶ νά προσευχώμεθα
 50 δι' ἐκείνους ποὺ μᾶς διώκουν καὶ ἐρωνεύονται²⁰³. Καὶ
 ἄλλα πολλὰ παραγγέλλει νά κάνωμεν ἡμεῖς ἀπὸ τὰ ὁ-
 ποῖα εἶναι προφανές ὅτι ἀποδεκνεται πρωτίστως ἡ
 πίστις μας πρὸς αὐτόν, καὶ τότε ἔχουμεν τὸ δικαίωμα νά
 λέγωμεν ὅτι εἰμεθα πιστοὶ διότι χωρὶς αὐτοῦ ἡ πίστις
 μας εἶναι νεκρά²⁰⁴ καὶ κατ' ἐπέκτασιν εἰμεθα καὶ ἡμεῖς
 νεκροί.

Ἐξέτασε, λοιπόν, τὸν ἑαυτὸν σου προσεκτικῶς, ὁ
 ἄνθρωπε καὶ ἔάν εὕρῃς τὸν ἑαυτὸν σου νά μὴ ὑπερῇ
 εἰς τιποτὴ ἐξ ὧν εἶπομεν, ἀλλ' ὅτι, ἔτραξε ὅλα αὐτὰ
 εἰς τὸν ἀνώτερον δυνατόν βαθμόν μὲ καρδίαν φλεγο-
 μένην ἀπὸ πίστιν καὶ μὲ ἐσωτερικὴν διάθεσιν, ἀσφα-
 λῶς θὰ ἂνι ληφθῇς ὅτι ὁ ἑαυτός σου εὐρίσκεται εἰς τὸ
 φῶς καὶ ὅτι ἔχεις ἐλπίδα ποὺ δὲν ἐντροπιάζει, οὐκ ἐκεῖ.

198. Μάρκ. η' 36. Ματθ ιστ' 25

199. Ματθ στ' 25, 34'

200. Ματθ στ' 39-40

201. Λουκ στ' 30. Πρβλ. Ἠθικὴ 11 441

202. Β' Κορ δ' 17

203. Ματθ ε' 44. Λουκ στ' 27-28

204. Ἰακ δ' 20

- νην πού γινώσται ἀπὸ ἐγωισμὸν εἰς ἐκείνους πού ἀκο-
 λουθοῦν τὸν δρόμον τῆς ἀπωλείας²⁰⁵, τῆς ὁποίας τὸ ἀ-
 σκοπὸν καὶ παραπλανητικὸν δὲν δύναται, νὰ τὸ γνωρί-
 σῃ κανεὶς ἀπὸ ἐκείνους τοὺς τὴν ἔχουν, ἀλλὰ ἔχεις τὴν
 ἀγαθὴν καὶ ἀληθινήν ἐλπίδα καὶ εὐρίσκεισαι εἰς ἀλη-
 θινὸν φῶς τοῦ δὲν φέρει ἐντροπὴν. Εἰς αὐτὴν δὲ θὰ ἴ-
 δῃς καθαρά νὰ ἐπιβάνῃ ἡ ἀγάπη ὡσὰν ἐπιάνω εἰς χει-
 ρουδικὸν ὄχημα ἢ ὅποιον ἀγάπη εἶται ὁ Θεός²⁰⁶ αὐτὴν
 τὴν ἀγάπην εἶναι τοιοῦτοτρόπως τὴν εὐρῆς καὶ τὴν ἰδῆς,
 δὲν θὰ ἀσχοληθῇς πλέον φιλοπεριέργως μὲ τίποτε ἀπὸ
 τα μελλόντα κα ἀόρατα ἀλλὰ θὰ κλείσῃς τὸ στόμα²⁰⁷
 καὶ ἄλλων καὶ θὰ τοὺς παραγγελλῇς νὰ μὴ ἀσχο-
 λοῦνται φιλοπεριέργως οὔτε νὰ συζητοῦν δι' ὅσα ὑ-
 πάρχουν ἢ συμβαίνουν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, ἐπειδὴ ἐκ
 πείρας ἔμαθες ὅτι ὅλα ὅσα εὐρίσκονται ἐκεῖ ἐπάνω εἶ-
 να ἀκατανόητα ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν καὶ ἀνικηρα-
 στα μὲ τὸν λόγον. Ἐάν ὁμως μετρήσῃς τὴν ἐπιδόξαν
 ἐκεῖνα που πρῶτα ἀπ' ὅλων σοὶ προσδίδουν τὸ χαρα-
 κτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ πιστοῦ καὶ Χριστιανοῦ, ἢ ἀλλ.
 ἀντιθέτως μὲ τοὺς ἀπίστους εἶσαι τιστὸς ἐνθὺ μὲ τοὺς
 πιστοὺς εἶσαι, καταδ' κυμῆναι ἀπὸ τὴν συνελθούσιν σου
 ὡς ἄπιστος, καὶ ἤν ἔχεις ἀκόμη τελείαν ἐλπίδα καὶ
 ἐσωτερικὴν πληροφορίαν ὅτι θὰ σωθῇς, οὔτε δύνασαι
 νὰ λέγῃς καὶ οὐ ὅπως ὁ ἅγιος Παῦλος· «Τὸν ἀγῶνα
 τὸν καλὸν ἡγωνισματὸν ὃν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν
 τετήρηκα· λογὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέ-
 φανος, ὃν ἀποδώσῃ μοι ὁ Κύριος ὁ δίκαιος κριτής»²⁰⁸
 τότε διατί ἀσχολεῖσαι μὲ πράγματα ἀτρεχετά μὲ ἐσέ καὶ
 ἐρωτᾷς νὰ μάθῃς, ἔάν οἱ ἅγιοι πρόκειται νὰ γνωρί-
 ζῶνται μετὰ τῶν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅ-
 ταν θὰ εὐρεθεῖν εἰς τὴν κατ' ὁμοίωσιν ἐκείνην κατὰ τὴν
 ὁποίαν θὰ δύνανται νὰ βλέπουν τὸν Θεόν, Πέες μου, ποία
 ὠφέλεια θὰ προκύψῃ δι' ἐσέ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀπασχό-
 λησιν;

Θέλω πράγματι νὰ ἀκούσῃς καὶ νὰ μάθῃς ἀπὸ ἐσέ,
 ποία θὰ εἶναι ἡ ὠφέλειά σου, ὅταν, καθὼς εἶπομεν σέ

205 B Θεο. δ' 19.

206 A Ἰωάν δ' 8

207 A' Τιμ σ 3

208 B Τιμ B 7-8

ἐλέγχῃ ἢ συναῖδῃσίς σου ἐπειδὴ δὲν εφήρμοσες τὰς ἐν-
τολάς ποῦ ἔδωσεν ὁ Χριστός, καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν
δὲν ἔχεις θεὸν πλησίον τοῦ Χριστοῦ²⁰⁹, ἐάν μαθῇς ἀπὸ
15 ἰδὴ κῆν μου ὁ δασκαλίαν ποῖαι. εἶναι αἱ ἀπολυσεις καὶ
αἱ δοξαὶ καὶ αἱ ἰδοῦναι καὶ αἱ ἀποκαταστάσεις τοῦ πε-
σόντος ἀνθρώπου εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Τί-
ποτε κατ' οὐδένα τρόπον θεβαίως, ἀλλ' ἀντιθέτως θὰ
ἐπισύρῃς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου μεγαλυτέραν κατ' ἀδίκην
καὶ τιμωρίαν, διότι καὶ αὐτὰ να μάθῃς ἀδιαφόρησες,
οὔτε ἠθέλησες νὰ ἀποβάλῃς τὸν ἔγωισμόν καὶ νὰ ἀ-
90 ποκτήσῃς τὴν ταπεινώσειν. Διανοητικὰ δὲ εἰς ὅσα θὰ
σὲ ἐρωτῶ μὲ ἡρεμίαν ἀπάντησέ μου σὺ μὲ εἰρήνην²¹⁰.
Εάν κάποιος μ' κροπαδί, το ὅποῖον δὲν κατεδεχθῇ νὰ
μάθῃ οὔτε τὰ στοιχειωδῇ γράμματα, ἐπιδιώκει νὰ ἀνα-
λύσῃ καὶ κατανοήσῃ τοὺς κανόνες τῆς γραμματικῆς
καὶ ρητορικῆς. Ἄρα γε ποῖος ἀνθρώπος ποῦ ἔχε τὰ λο-
γικά του θὰ ἀνεχθῇ ποτὲ κατ' τέτοιο, ἔστω καὶ ἂν αὐ-
τὸς διατυπώσῃ τὰς ἀνοησίας του μὲ ἐξεζητημένα λε-
κτικὰ σχήματα, καὶ δὲν θὰ ἀπομακρυνῇ αὐτὸν ὡς ἀνόη-
τον καὶ σκεπτόμενον ὡς παιδί κα' ἱζητοῦντα χωρὶς συν-
αίσθησιν τοῦ ἑαυτοῦ του νὰ κάμῃ ὅσα εὐρίσκοντα, ὑ-
περάνω τῆς δυνάμεώς του; Ἐὰν δε διὰ τὰ ἀσήμαντα
αὐτὰ πράγματα μίς τοιαύτη μεταχείρισις εἶναι δικαία
καὶ ὀρθή τοῦ μᾶλλον προκειμένου δι' ἐκεῖνα ποῦ εἶ-
ναι ἀδύνατον νὰ τὰ ἐκφραθῇ ὁ ἀνθρωπίνος λόγος καὶ
να τὰ συλλάβῃ ὁ νοῦς καὶ ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου;
100 Ἐάν δὲ κάποιος δὲν μάθῃ τὰ γράμματα τῆς ἀλφαβήτου,
ἀκούσει ὅμως ἐκεῖνα τοῦ ἑγραπτοῦ οἱ ἀρχαῖοι "Ἑλλη-
νες μὲ δυσνοήτους λέξεις νὰ λέγωνται εἰς τὴν ἰδικήν
τοῖς διάλεκτον καὶ τὰ κατανοήσῃ δὲν ὑπάρχει, τίποτε τὸ
ἐκπληκτικόν ἐπειδὴ αὐτοὶ ὠμιλοῦσαν περὶ αἰσθητῶν
πραγμάτων καὶ εὐτελεῖς ὅπως ἦσαν περὶ εὐτελῶν πρα-
γμάτων διεγυρῶντο.
Ἐκεῖνα ὅμως διὰ τὰ ὁποῖα ἐρωτᾷς δὲν εἶναι τέ-
τοια, ἀλλὰ τ' εἶδους εἶναι καὶ τῶς συμβαίνουν; Ἄς ἀ-
κούσωμεν τί λέγει ὁ προφήτης Δαβὶδ σχετ' κῶς· «Καὶ
ἐκλινεν οὐρανούς καὶ κατέβη καὶ γνώφος ὑπὸ τοῦς πό-

209. Ἰωάν. γ' 8.

210. Πρὸς Σοφ. Σοφ. κ' 12

- δας αὐτοῦ.²¹¹ Ποῖος εἶναι αὐτός ὁ γνώφος²¹²; Ἡ σὰρ-
κα τοῦ Κυρίου, περὶ τῆς ὁποίας καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ με-
γάλος τροκαμπὸς αὐτοῦ εἶπε θραδύτερον: «Ὁδ οὐκ
110 εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων
αὐτοῦ.²¹³ Κατέβη λοιπὸν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν γῆν καὶ
ἀντὶ να περιβαλλέται ἀπὸ μυστηριῶδες σύννεφον περι-
βληθῇ τῇ ἀνθρωπινῇ σάρκι. Καὶ τάλιν λέγει: «Ἐπέ-
βη ἐπὶ Χερουβὶμ καὶ ἐπετάθη, ἐπετάθη ἐπὶ πτερύγων
ἀνέμων καὶ ἔθετο σκότος ἀποκρυβὴν αὐτοῦ κύκλῳ αὐ-
τοῦ ἡ σκηνὴ αὐτοῦ.²¹⁴ Βλέπετε ὅτι δὲν ἔχεις νὰ κάμῃς
μὲ αἰσθητὰ πράγματα, ἀλλὰ μὲ θεία καὶ ἀκατανόη-
τα, τὰ ὁποῖα δὲν δύναται νὰ τὰ ἀντιληφθεῖν ὅλοι οὐ-
κόλως. Ἀὐτοὶ ἐὰν ἐκάλυψε τὰ μυστήρια τοῦ μέ συννε-
φον καὶ ἀδιαπέραστον σκοτάδι καὶ καθεὶς ἔχει ἀνάγκην
ἀπὸ τοῦ ἀπλετοῦ φῶς τοῦ Πνεύματος διὰ νὰ κατα-
νοήσῃ τὴν ἀπόκρυφα αὐτοῦ μυστήρια πῶς τολμᾷς, ἐνῶ
120 ἀκόμη δὲν ἔχεις γίνε κατοικητήριον τοῦ θεοῦ φωτός,
νὰ ἐρευνᾷς ἕκτι να τοῦ δὲν θὰ δυνηθῇς νὰ τὰ μάθῃς.
καθ' ἣν στιγμήν εἶσαι ἀκόμη ἠθικῶς ἀτελής καὶ ἀφώ-
τιστος. Διὰ νὰ μὴ νομίσῃς δὲ ἐπειδὴ σὺ εἶς εἰς τὸ
πνευματικὸν σκοτός²¹⁵ ὅτι καὶ ἐκείνος κατέβουγε μέ-
σα εἰς τὸ σκοτός καὶ ἐκρύβη, ὁ προφήτης Δαβὶδ εἶπε
«κύκλῳ αὐτοῦ τὴν σκηνὴν» σκηνὴν δὲ ὀνομάζει, ἐδῶ
αὐτὸ που ὁ Παῦλος ὀνομάζει φῶς — διότι λέγει περὶ
τοῦ Θεοῦ ὅτι κατοικεῖ εἰς ἀπλησίασταν φῶς²¹⁶ — καὶ
οἱ δύο δὲ (Δαβὶδ καὶ Παῦλος) θέλουν νὰ παραστήσουν
δι' αὐτῶν τὴν ἀκατανόητον καὶ ἀθέστακτον τῆς θεότη-
τός του, ὅχι πῶς θέλουν νὰ παραστήσουν τὴν θεότητα
ὡς περιορισμένην ἀλλὰ μεταχειρίζονται αὐτὰς τὰς
ἐκφράσεις ἐπεὶ δὴ ἀπευθύνονται πρὸς ὅσους εἶναι πε-
ρισσότερον περιέργοι. Μὴ νομίσετε ὅ ἀνόητοι, ὅτι μετὰ
τὴν ἀναγνῶσιν ταῦ ὁ Κύριος εἰσῆλθε καὶ ἐκρύβη μέσα
130 εἰς τὸ σκοτός ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν εὐρίσκεται εἰς τὴν ἰδι-

211 Ψαλμ. ιζ' 10

212 Γνώφος ἡ ἐνόφως σημαίνει σκότος μαυρίλα. Ὁ Ἅγιος
ὁμοίως ἐδῶ ακολουθεῖ τὴν ἐννοίαν που συνήθως ἔχει εἰς τὴν Γρα-
φήν δηλοδὴ τοῦ μυστηριώδους νέφους τοῦ πέπλου

213 Μάρκ. α' 7

214 Ψαλμ. ιζ' 11-12.

215 Ματθ. δ' 18.

216 Α. Τιμ. σ' 18

κὴν τοῦ δόξαν τῆς θεότητος ἡ ὁποία γεμίζει τὰ πάντα καὶ ἐκτείνεται πέρα ἀπὸ αὐτὰ εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο καὶ πρὶν ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον, ἐτείδῃ δὲ λυπῆται ἡμᾶς, διὰ νὰ μὴ χαθῶμεν τελείως, ἔβαλε σκοτάδι ὅχι δ' ἂν σκοπέτασθ' ἑκείνον, ἀλλ' ἡμᾶς. «Ὁ Θεὸς γὰρ ἡμῶν, λέγει, πῦρ καταναλίσκον»²¹⁷, ὅχι τοὺς δικαίους, ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς.

Πρόσεχε λοιπὸν ἑμαυτοὺς ἀπὸ ἐμὲ — καλύτερα νὰ εἴπωμεν ἀπὸ τοῦ Ἀγ. Ὁν Πνεῦμα ὁ ἐμοῦ — ἐν συντομίᾳ (ἐπὶ τροχάδην) τὰ θεῖα καὶ φοβερά μυστήρια τῆς πίστεώς μας ἑμαυτοῖς ὅτι καὶ κατέβη εἰς τὴν γῆν ὁ Θεὸς καὶ ἀνῆλθεν πάλιν εἰς οὐρανούς καὶ ἔβαλε σκοτὸς διὰ νὰ τὸν ἀποκρυφῇ, ὅτι δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἐμφανισθῇ
140 εἰς ἡμᾶς μὲ τὴν δοξάν τοῦ Πατρὸς τοῦ πρὶν ἀπὸ τὴν τελικὴν κρίσιν, ἀλλὰ θὰ γίνῃ αὐτοῦ τότε ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς τὸν ὁποῖον ὁ Πατέρας τοῦ ἐκράτησεν ὑπὸ τὴν ἰδικτὴν τοῦ ἐξουσίαν»²¹⁸. Ἐν λοιπὸν εἶνα τόσον κρυμμένα τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ δὲν ἔχει ἐπιτραπὴ εἰς ὅλους νὰ τὰ γνωρίζουν; ὅπως λέγει ὁ Κύριος, διατὶ ἐρωτῶς νὸ μάθης δ' ἂν πράγματα ποῦ εἶναι κρυμμένα δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ παραλείπεις νὰ πραγματοποιεῖς τὰς ἐντολάς του; Ἀ. ὅτι, νὰ, καθ' ἡμέραν ἀκούεις τὸν Ἀπόστολον νὰ φωνάζῃ περὶ ἐκείνων «ὁ φοβητὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐκ ἀκούσας καὶ ἐπὶ καρδίᾳ ἀνέβη», τα ἀγαθὰ
150 «ἃ ἤτοιμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν»²¹⁹. Πρὶν δὲ μὴς αὐτὸς ἀναβῇ εἰς τοὺς οὐρανούς καὶ περιβληθῇ μὲ τὸ σκοτὸς ποῦ τὸν ἀποκρύβει ἀπὸ ἡμᾶς, ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὰς ἀγίας ἐντολάς του θὰ ἠδύνατο κανεὶς νὰ εἴπῃ ὅτι ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ἐργαλεία, ἡ δὲ πρὸς αὐτόν πίστις ἡμοιάζει μὲ κάποιον τεχνίτην, ὥστε ἡμεῖς μὲν νὰ εἴμεθα τὰ σκεύη ἡ δὲ πίστις ὁ τεχνίτης καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ ἐργαλεία, διὰ τῶν ὁποίων ὁ τεχνίτης Ἀλόγος ἀναμορφώνει καὶ μεταβάλλει εἰς νέους τοὺς τηρητάς τῶν ἐντολῶν του, ὥστε καθαριζόμενοι διὰ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν ἐκ τῆς ἁμαρτίας, νὰ φωτιζώμεθα σύμφωνα μὲ

217 Δευτ. 8· 24.

218 Πράξ. 9· 7.

219 Ματθ. 13· 11.

220 Α' Κορ. 6· 9.

τὴν πνευματικὴν μᾶς πρόδοσιν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ νὰ γνωρίζωμεν τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

- 160 Καὶ ὅπως ἀκριβῶς τὰ ἐργαλεῖα χωρὶς τὸν τεχνίτην καὶ ὁ τεχνίτης χωρὶς τὰ ἐργαλεῖα δὲν δύνανται νὰ πράξουν κάτι, κατὰ τὸν ἴδιον ἀκριβῶς τρόπον οὔτε ἡ πίστις χωρὶς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντολῶν οὔτε καὶ ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ἐντολῶν χωρὶς τὴν πίστιν μᾶς ἀνανεώνει καὶ μᾶς ἀναγεννᾷ ἐξ ὁλοκλήρου πνευματικῶς ἢ μᾶς μεταβάλλει ἀπὸ παλαιαῖς εἰς νέους. Ὅταν δὲ καὶ τὰ δύο αὐτὰ τὰ ἀποκτήσωμε εἰς καρδίαν ποῦ δὲν θα ἔχη ἀμφιβολίας καὶ γίνωμεν διὰ τὸν Δεσπότην χρησμον καὶ καταλλήλον δοχεῖον²²¹ διὰ νὰ δεχθῇ ἐντός του τὸ πνευματικόν μυρον, τότε καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔβαλε τὸ σκοτάδι διὰ νὰ τὸν ἀποκρύψῃ ἐγκαθιστᾷ ἐντός μας τὴν δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἀπὸ παλαιωμένων λόγῳ τῆς ἁμαρτίας ποὺ εἴμεθα μᾶς μεταβάλλει εἰς καινούργιους καὶ μᾶς ἀνασταίνει εἰς ζωὴν ἀπὸ νεκροὶ ποὺ εἴμεθα καὶ διαχωρίζει, τὸ σκοτάδι καὶ
- 170 περνᾷ μέσα ἀπὸ τὸ ἀναιγμα τὸν νοῦν μας καὶ τοῦ διδὲι τὴν δυνατότητα νὰ κίττη²²² ὥσάν ἀπὸ καποῖαν ὀπὴν καὶ νὰ θιέτῃ κάπως θαμπά, ὅσον εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ κυνεῖς μὲ γυμνὸν μάτι, τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου ἢ τῆς σελήνης ἐφ' αὐτοῦ λοιπὸν διδάσκεται, ἢ καλυτερεῖ νὰ εἰπῶ μαθαίνει καὶ κατανεῖ, ἀφοῦ πληροφορηθῇ ὅτι πρᾶνματι δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος διὰ νὰ γίνῃ ὁ ἄνθρωπος ἐν μέρει μέτοχος τῶν ἀποκρυφῶν τοῦ Θεοῦ ἀγαθῶν παρὰ μόνον ἐὰν ἀπαρνηθῇ ὅλον τὸν κόσμον μὲ ταπεινώσιν καρδίας καὶ μὲ πίστιν ἀνεπιφύλακτον καὶ μὲ ἀλόφυχον ὁ ἄθεσιν καθὼς καὶ ὡς αὐτὸς ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον²²³ μαζί μὲ το ἰδικόν του θέλημα καὶ ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν τήρησιν ὅλων τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλ' ἐάν, ὅσοι πιστεύουν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἰδιαιτέρως ὅσοι ἐβαπτίσθησαν εἰς νηπιακὴν
- 180 ἡλικίαν καὶ δὲν ἔχουν τὴν συναισθησιν ὅτι ἔχουν τὴν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ δωρεάν²²⁴ δὲν περάσουν καὶ ὁ

221. Β' Τιμ. θ' 21

222. Πρὸς Α' Πτρ. σ' 12

223. Πρὸς Α' Ἰωάν. θ' 15

224. Εφεσ. γ' 7.

πομείνουν χωρίς έντροπήν, καλύτερα δὲ μὲ ἀγαλλίασιν καρδίας καὶ μὲ χαρὰν, τοὺς κόπους διὰ τὴν ἀποκτησὶν τῆς ἀρετῆς καὶ τοὺς δ'αφόρους περσμούς (δὲν προκειται νὰ μετᾶσχουν τῶν ἀγαθῶν τοῦ Θεοῦ)

Σὺ, λοιπόν, ὁ ὁποῖος ἐδιάβασες τὰ ἀνωτέρω μὴ ἐξετάζῃς τὸν ἑαυτὸν σου μὲ τὴν ὑπεροψίαν τῆς χωρὶς Πνεῦμα Θεοῦ φειδοῦς γνωσεως²²⁵ καὶ μὲ τὸν μετασχηματισμοὶ σκέψεων ἀνοήτων καὶ ἀνωσιῶν, ἀλλ' ἐξέτασέ τον μὲ φόβον καὶ τράμουν καὶ ἐὰν βέλῃς νὰ μάθῃς εἰς ποῖαν πνευματικὴν κατάστασιν εὕρῃσκεσαι, ρωτήσῃ τὴν ψυχὴν σου καὶ πῶς εἰς αὐτήν. «Ψυχὴ, ἐτήρησες ὅλας τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ἢ ὀχι.» Καὶ ἀφοῦ ἀνοίξῃ τὸ στόμα -τῆς συνειδήσεως της, θὰ σοῦ εἴπῃ ὁπωσδήποτε τὴν ἀλήθειαν διότι δὲν θὰ σὲ ἐντραπῇ· ἀλλὰ θὰ σὲ ἐλέγξῃ καὶ θὰ σοῦ φανερώσῃ ὅσα προηγουμένως ἔβαλες καὶ ἔχεις μέσα σου· εἴτε αὐτὰ εἶναι καλὰ ἢ κακά. Μέσα εἰς τὴν συνεΐησίν σου δηλαδὴ θὰ ἀνακαλύψῃς ἐὰν ἡγάγησες τὸν ἀμαρτωλὸν κοσμον ἢ ἐὰν ἀντὶ αὐτοῦ προειμίῃς τὸν Θεόν· ἐὰν ἐπεζήτησες τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων ἢ ἐὰν ἐπόθησες μόνον ἐκείνην τοῦ δίδε· ὁ Θεὸς ἐὰν σκύψῃς μέσα εἰς τὸν βαιτὸν σου ὠσάν εἰς κιβωτὸν καὶ διεκτινήσῃς τὸ ἑσωτερικόν σου, ἀφοῦ θγάλῃς ἕνα ἕνα ὅσα ὑπάρχουν ἐκεῖ, ὅλα θὰ τὰ γνωρίσῃς τελείως Ὑπόθεσε δηλαδὴ ὅτι ὑπάρχει πρῶτ' ἀτ' ὅλα ἐντός σου ἔρωτας φιλοδοξίας καὶ κενοδοξίας, κάποια τάσις νὰ ἀρέσῃς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἰκανοποιήσῃς ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους τῶν ἀνθρώπων κάποιο κύλισμα ὑποκρίσεως κάποιον κουμένον στόρον φιλαργυρίας, καὶ γενικῶς πολλὰ εὐρυσκόμμενα εἰς αὐτὸν καὶ τὸ ἕνα νὰ σκεπάζεται ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἐπάνω ὅμως ἀπὸ ὅλα αὐτὰ θὰ εἶναι τοποθετημένη ἡ ἔπαρσις — διότι ἡ ἐγκόσμιος γνώσις προκαλεῖ ἔπαρσιν²²⁶, λέγει ὁ ἀπόστολος —, καὶ μαζί μὲ αὐτὴν ὑπάρχει ἀχωρίστως ἡ ἀλαζονεία καὶ τὸ νὰ νομίζῃ ὁ ἀνθρώπος μὲ τὸν φουσκωμένον λογισμὸν του ὅτι εἶναι κάτι τὸ σπουδαῖον ἐνῶ εἰς τὴν πραγματικότητά δὲν εἶναι τίποτε²²⁷. Ὅταν λοιπόν αὐτὰ καλύπτουν ὅλα τὰ ὅλα περὶ τῶν ὁποίων ὠ-

225. Α' Τιμ. στ' 20.

226. Α' Κορ η' 1.

227. Πρὸς Γαλ. στ' 3

μιλήσαμεν προηγουμένως, πές μου πώς θά δυνηθῇς νά τά ἴδῃς καί νά διαπιστώσῃς τοιοῦτοτρόπως τήν κατάστασίν σου, Ἀσφαλῶς θά ἀπαντήσῃς· Εἶναι ἀδύνατον.

- Λέγε μου λοιπόν τώρα καί τοῦτο. Ἐν δέν πεισθῇς
 210 ὅτι κάποιο κάλυμμα εὐρύσκεται ἐπάνω εἰς αὐτά εἰς τήν καρδίαν σου, ἀλλ' ἀπιστεῖς, ὅπως ἀκριβῶς κα' οἱ Ἑβραῖοι, πρὸς τοὺς ὁποίους αὐτὸ τὸ ἴδιο λέγει ὁ Παῦλος, ἀπιστοῦν²²⁸, καί συνεπῶς, δὲν φροντίζεις νά ἀφαιρέσῃς ἀπὸ τήν καρδίαν σου αὐτὸ τὸ κάλυμμα ὥστε νά δυνηθῇς νά ἴδῃς τὰ πάθη σου καλύπτοντα ἀπὸ αὐτὸ καί νά λυπηθῇς τὴν θυσίαν ὁμιν' ν σου ψυχὴν καί νά τρέξῃς νά τὴν καθάρισις καί νά νύξῃς τὰ πνευματικά της μάρτια καί τὸ ἄρρωστον με θερμὰ δάκρυα, ἀφοῦ πετάξῃς πίσω σου κάθε οὐσίαν καί γίνωσιν ἐξωχρ.στιανικὴν, καί πειθαρχῶν εἰς τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι, πρέπει νά γίνῃς ἀνόητος εἰς αὐτὸν ἕδῳ τὸν κόσμον, διὰ νά γίνῃς φρονιμος κατὰ Χρυστόν²²⁹, πῶς εἶναι, δυνατόν, λέγε,
 220 ἐνῶ εἶσαι ἀνόητος, νά σοῦ ἐκθέσω ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεόν καί τὰ θεῖα πράγματα καθ' ἣν σιγμὴν αὐτὰ εἶναι κρυμμένα καί ἀόρατα, Μήπως σὺ ὁ ὢσιος δέν θά μέ κατηγορήσῃς ὅτι κάνω κάτι ποῦ δέν πρέπει καί δέν θά εἴπῃς ἐντός σου τοῦ δι.καίως: «Αὐτὸς εἶναι πράγματι ἀνόητος, ἀφοῦ διηγῇται εἰς ἐμὲ τὸν ἀνόητον περὶ ἐκεῖνων τοῦ εἶναι ἀόρατα καί ἀκατανόητα διὰ καθε ὑπαρξίν ποῦ εὐρίσκεται κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καί διὰ κάθε δημιουργήμα ποῦ ἐξορίσκειται ἐπάνω ἀπὸ τοὺς αἰράνους», Διότι ἐάν ὅσα πρόκειται νά γίνουιν τότε δέν τὰ γνωρίζουν οὔτε οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, ὅπως δέν ἐ-
 230 γνωρίζον ποῖα θά ἦτο ἡ ἰστορίας τ' ἐμφάνισις τοῦ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἢ πότε ἐπρόκειτο νά καταβῇ καί νά γίνῃ ἄνθρωπος, πόσον περισσότερο ἀγνοοῦν τὴν ἐνδοξὸν δεινέραν παρουσίαν τοῦ πότε δηλαδὴ πρόκειται νά γίνῃ καί πόσον ἐνδοξὸς θά εἶναι, ἢ τοῖα θά εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πρόκειται νά χάριση εἰς τοὺς ἁγίους; Καί ὅτι, αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια ὡς πρὸς αὐτά, ὁ μὲν Παῦλος μᾶς τὸ ἐφάνέρωσε λέγων τὸ ἑξῆς: «Ἴνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καί ταῖς ἐξουσίαις διὰ τῆς ἐκκλη-

228 Πρὸς Ρωμ. ια 23 Β' Κορ. γ 15

229 Α' Κορ 5 10

σίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ»²³⁰, ὁ δὲ Κύριος περὶ τῆς δευτερείας παρουσίας του λέγει ὅτι «καὶ αἱ δυνάμεις τῶν αἰρανῶν σαλευθήσονται»²³¹, ἀντὶ τὰ εἶπη ὅτι θὰ ἐκπλαγούν καὶ θὰ θαυμάσουν, ὅταν ξαφνικά θὰ ἴδουν ἐκεῖνα πού μέχρι τότε ἀσφαλῶς δὲν εἶδον Ἐάν, λοιπόν, αἱ οὐράναι δυνάμεις ἀγνοοῖν, αὐ πῶς τολμᾶς νὰ λέγῃς ὅτι δὲν θὰ γνωρίζοντα μεταξύ των οἱ ἅγιοι εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ὅταν αὐτοὶ θὰ εὗρεθοῦν ἐκεῖ πού θὰ βλέπουν τὸν Θεόν, Ὡς πάλιν ὁ ὁποῖος ἀπαντᾷ εἰς αὐτό καὶ λέγεις, «Πράγματι πρέπει αὐτοὶ νὰ βλέποντα, καὶ νὰ γνωρίζονται μεταξύ των», ἀπὸ τοῦ τὸ ἔχει μάθει αὐτό:

Ὡς ποῦ ἀγνοοῦ καὶ παραφροσύνῃ καὶ σκοτάδι πνευματικόν' δὲν καταλαμβάνεσθ' ἀπὸ φρικτῆν, δὲν φοβᾶσθε, Ἀιότι ἀπὸ τὰ λόγια σας²³² καὶ οἱ δύο θὰ καταδικασθῇτε ἀπὸ τὸν δικαίον καὶ ἀπολύτως ἀντικειμενικόν κριτὴν Διότι πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι λέγουν ὅτι δὲν βλέπονται οὔτε γνωρίζονται μεταξύ των οἱ ἅγιοι, ἀλλ' ὅτι βλέπουν μόνον ἐκεῖνον, ἐπειδὴ τάχα ἐνοῦνται ὁλόκληρο, μὲ ὅλας τὰς ἐπιστάσεις των μὲ ἐκεῖνον, θὰ σοῦ ἀπαντήσῃ κάπως ἔτσι, καὶ θὰ σοῦ εἴπῃ, «Μὲ ἔχετε γνωρίσει, ὦ ἀνόητε», Εἶδατε τὸ φῶς μου; Μὲ ἐδέχθητε ἐντός σας, Ἐγνωρίσατε ἢ ὃν ἐξ ἰδίας πείρας τὰς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μοι » Αὐτοὶ δὲν θὰ τολμήσουν νομίζω νὰ ἀνταπαντήσουν κα' νὰ εἶπουν· «Ναί, Δέσποτα» Διότι ἐάν ἀπαντήσουν αὐτό θὰ ἀνταπαντήσῃ πρὸς αὐτούς, «Πῶς λοιπόν, ἐάν πράγματι ἐγνωρίσατε ἐκ πείρας αὐτά, λέτε ὅτι ἐκεῖνοι που πρόκειται νὰ ἔχουν ἐμὲ ἐντός των δὲν γνωρίζονται μεταξύ των; Ἐγὼ εἶμαι Θεὸς πού δὲν λέγω ποτε ψεύματα, εἶμαι Θεὸς ἀληθινός, Θεὸς ἅγιος, πού κατοικῶ εἰς τοὺς ἁγίους Πῶς λο τὸν κατοικῶ ἐντός αὐτῶν, Ὡς εἶπα ὅτι ἐγὼ εὕρισκομα, μέσα εἰς τὸν Πατέρα καὶ ὁ Πατὴρ εἰς ἐμέ²³³ καθ' ὁμοῦν τρόπον καὶ οἱ ἅγιοι εὕρισκονται ἐντός ἐμοῦ καὶ ἐγὼ ἐντός αὐτῶν καὶ ὅπως ἀκριβῶς ὁ Πατὴρ κατοικεῖ ἐντός ἐμοῦ καὶ ἐγὼ πάλιν εἰς τὸν

230 Εφεσ γ 10
231 Ματθ αδ 29
232 Ματθ ιδ 37
233 Ιωάν ιζ 21

240

250

260

Πατέρα μου, τοιουτοτρόπως καὶ εἰς ἄλους τοὺς ἁγίους ἐγὼ θὰ κατοικῶ καὶ ἄλλοι οἱ ἅγιοι θὰ κατοικήσουν ἐντός μου». Ἐκτός δὲ ἀπὸ αὐτὰ θὰ εἴτῃ καὶ τὰ ἑξῆς. «Ἐάν λοιπὸν ἐγὼ κατοικῶ εἰς τοὺς ἁγίους μου καὶ οἱ ἅγιοι μοι εἰς ἐμέ, ἐγὼ κατοικῶ εἰς τὸν Πατέρα μου καὶ ὁ Πατήρ μου εἰς ἐμέ, ὅπως δὲ μέ γνωρίζει ὁ Πατήρ καὶ ἐγὼ γνωρίζω τὸν Πατέρα, εἶναι προφανές ὅτι καὶ οἱ ἅγιοι ὀφείλουν νὰ γνωρίζουν ἐμέ καὶ ἐγὼ τοὺς ἁγίους, 270 ἄλλ' ἐπίσης γνωρίζονται καὶ μετὰ ὑμῶν». Καὶ διὰ νὰ γίνῃ περὶ οὗτοτερον ἀπλῶν αὐτό, ὥστε νὰ εἶναι καὶ εἰς τοὺς πλέον ἀναισθητοὺς φανερόν, εἶναι ἀνάγκη νὰ προσθέσωμεν καὶ νὰ ἐπιναλάθωμεν διὰ μιαν ἀκόμη φοράν εἰς ἄλους τοὺς ἁγίους ὅτι κατοικήσῃ ὁ Χριστός.

Ὅταν λοιπὸν θὰ ἀνοιχθοῦν διάπλατα τὰ θύλακα τῆς συνειδήσεως καθενός, εἰς μὲν τὰς καρδίας καὶ τὰς συνειδήσεις τῶν ἀμαρτωλῶν θὰ εὑρεθοῦν, ἐάν ὅχι κάτι ἄλλο ἀλαζυνεῖα ἢ κενυδοξία ἢ αἰρέσις ἢ ζῆλος ἢ φθόνος ἢ κατ' ἀπὸ αὐτὰ ἐάν ὅχι αὐτά, ὅπως δὲ τότε ἢ ἀμέλεια ἢ ραθυμία καὶ ἢ μὴ ἐκτελεσις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀγάπη πρὸς τὴν Θεὸν διὰ τὴν λόγον αὐτόν, 280 λοιπὸν, «σκοτισθῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν»²³⁴ καὶ θὰ ἐντραποῦν καὶ θὰ ἀκούσουν. «Ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε» μ' ἂν ἀπὸ τὰς ἐντολάς μου αὐτὰς τὰς ἐλαχίστας, ἀλλὰ τὰς περὶ φρονήσατε, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε»²³⁵ «Ἀπελθετε ἀπ' ἐμοῦ εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ»²³⁶ Ἀντιθετως, ὅταν θὰ ἀνοιχθοῦν τὰ θύλακα τῆς συνειδήσεως τῶν ἁγίων, προεῖξε τί θὰ συμβῇ! Θὰ λάμψῃ ὁ Χριστὸς ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος τώρα εἶναι κρυμμένος²³⁷ ἐντός αὐτῶν, ὅπως ἔλαμψε ὅταν πρὶν ἀπὸ τοὺς αἰῶνας προηλθεν ἐκ τοῦ Πατρός, καὶ θὰ γίνωνται τότε οἱ ἅγιοι ὅμοιοι μὲ τὸν Ὑψιστον²³⁸ Ἀπὸ ποῦ γίνεται φανερόν αὐτό; Ἀκουσε τὸν Πῶν τὸν Κύριον ποῦ τὸ λέγει αὐτό: 290 «Τότε ἐκλάμψουσιν οἱ δίκαιοι ὡς ὁ ἥλιος»²³⁹ Ποῖον

234 Ρου 13' 20 ψαλμ. Εη' 24

235 Πρὸς Ματθ 23' 19 κα 48

236 Ματθ 23 κα 41

237 Πρὸς Κολ γ 3

238 Πρὸς Ησ ιβ 14

239 Ματθ ιγ 14

δέ ἄλλον ὀνομάζει καιρὸν ἢ ἥλιον, παρὰ αὐτὸν ποῦ ὀ-
 λοι ἐκ πείρας γνωρίζωμεν (τὸν ὕλικόν), ἐνῶ τὸν ἑαυ-
 τὸν τοῦ τὸν ὀνομάζει μόνον ἥλιον τῆς δικαιοσύνης²⁴⁰, ὁ
 ὁποῖος ἀνατέλλει καὶ λαμπροκοπᾷ μόνον εἰς τοὺς δικαί-
 ους, Καὶ αὐτὸ τὸ διακηρύσσει καθαρωτερον ὁ ἐκλε-
 κτός καὶ ἡγαπημένος μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ λέγων, «Ἄ-
 δελφοί, νῦν τέκνι θεοῦ ἐσμεν, ἀλλ' οὐπω ἐφανερώθη τί
 ἐσόμεθα οὐδαμὲν δέ ὅτι, ἐάν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐ-
 σόμεθα»²⁴¹ Καὶ ὁ Παῦλος συμπληρώνει, «Νῦν γινώσκω
 ἐκ μέρους, τότε δε ἐπιγνώσομαι, καθὼς καὶ ἐπεγνώ-
 σθη»²⁴²

300

Ἐάν, λοιπόν, οἱ ἅγιοι εἶναι ὅμοιοι μέ τὸν Θεὸν καὶ
 θά γνωρίσουν τοσόν καλὰ τὸν Θεόν, ὅσον ὁ Θεὸς ἐγνώ-
 ρισεν αὐτοὺς, καὶ ὅπως γνωρίζει ὁ Πατὴρ τὸν Υἱὸν καὶ
 ὁ Υἱὸς τὸν Πατέρα, τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ ἅγιοι εἶναι
 ἐπόμενον νὰ θιέπωνται καὶ νὰ γνωρίζωνται μεταξύ
 των, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ο' ὅποιοι οὐδέποτε εἰς τὸν πα-
 ρόντα κόσμον ἀντίκρυσαν σωματικῶς ὁ ἕνας τὸν ἄλ-
 λον, τότε ἀσφαλῶς θὰ γνωρίζωνται μεταξύ των, πῶς
 δὲν κοκκινίζετε ἀπὸ ἐντροπὴν διὰν ὁμιλεῖτε καὶ ἐρω-
 τᾶται καὶ διδασκεῖτε τράγματα τὰ ὁποῖα δὲν γνωρίζε-
 τε, ὥσαν νὰ ἔχετε πλέον ἀποκτήσῃ ἀφθονον διῆθιν τὴν
 γνώσιν καὶ ἐκεῖνων τοῦ εὐρισκοντα. ὑπεράνω ἡμῶν καὶ
 νὰ ἔχητε καταστῇ διδασκαλοὶ αὐτῶν κατ' εὐθείαν ἀπὸ
 τὸν οὐρανόν, Διότι ὅπως ἀκριβῶς δὲν εἶναι ποτέ δυ-
 νατὸν νὰ ἀγνοήσῃ ὁ Πατὴρ τὸν Υἱὸν ἢ ὁ Υἱὸς τὸν Πα-
 τέρα, τοιοῦτοτρόπως οὔτε οἱ ἅγιοι, ἀφοῦ ἔχουν γίνει

310

κατὰ χάριν θεοὶ ἐπειδὴ ἔχουν τὸν Θεὸν νὰ κατοικῇ ἐν-
 τὸς αὐτῶν, οὐδέποτε θὰ ἀγνοοῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ἀλ-
 λά θὰ θιέπῃ ὁ ἕνας τὴν δόξαν τοῦ ἄλλου καὶ τὴν ἰδικήν
 του, ὅπως θιέπει ὁ Υἱὸς τὴν δόξαν τοῦ Πατρὸς καὶ ὁ
 Πατὴρ τὴν δόξαν τοῦ Υἱοῦ Παῖα ὅμως καὶ τί εἶδους
 θὰ εἶναι ἡ δόξα τῶν ἁγίων, Ὅποῖα ἀκριβῶς εἶναι ἡ
 δόξα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὸ ὁ ἴδιος μᾶς τὸ ἐφα-
 νέρωσε σαφῶς δια μέσου τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ διότι λέγει:
 «Καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς,

240 Μολ γ 20

241 Α' Ιωάν γ 2

242 Α Κορ ιγ 12

ἵνα ᾧσιν ἔν, καθὼς ἡμεῖς ἔν ἐσμεν»²⁴³ Βλέπεις συνεπῶς ὅτι ἡ δόξα ἡ ὁποία ἐδόθη πρὶν ἀπὸ τοὺς αἰῶνας ἀπὸ τὸν Πατέρα εἰς τὸν Υἱὸν ἔχει δωρηθῆ ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Υἱοῦ εἰς τοὺς ἁγίους καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐπιτυγχάνεται ἡ πλήρης ἐνότης ὧν, διὰ τὴν ὁποῖαν προσεύχεται, ὁ Κύριος.

- 320 Συνεπῶς ὅσοι λέγουν, ὅτι δὲν βλέπονται οὔτε γνωρίζονται μεταξύ των οἱ ἅγιοι καίτοι ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ βλέπουν τὸν Θεόν, πραγματι θαδίζουιν μέσα εἰς τὸ σκοταδι καὶ οὔτε ἐνώθησαν, οὔτε εἶδαν οὔτε ἐγνώρισαν τὸν Θεόν, καὶ συνεπῶς λέγουν καὶ διακηρύσσουν πράγματα που οὔτε γνωρίζουν, οὔτε ποτὲ εἶδαν. Ἰσχυρίζονται, δηλαδὴ, αὐτοί, ὅτι οἱ ἅγιοι καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, ὅπως καὶ εἰς τὴν παρούσαν, μετατίπτουν κατὰ κάποιον τρόπον εἰς καταστάσιν ἐκστάσεως καὶ λησμονοῦν καὶ τὼς ἑαυτοὺς των καὶ ὅσους εἶναι μαζί των νομίζοντες — μᾶλλον δὲ ἐπειδὴ κακῶς ἀντιλημθάνονται ὅσα λέγουν αἱ θεία γραφαί —, κατὰ τὴν γνώμην μου, ὅτι ἡ ἰδία μεταβολὴ καὶ μεταρρίψαις θὰ γίνῃ καὶ εἰς τὴν παρούσαν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν διὰ τοὺς ἁγίους ὧν τῶν ἐποχῶν Διότι διὰ ἀκούσων
- 330 ὅτι ὁ τῷδε ἅγιος, ἔπε δὴ εἶδε τὸν Θεόν καὶ ἀνῆλθε μετὰ τὸν νοῦν του εἰς ἀνωτέρας πνευματικὰς σφαίρας, παρέμεινεν εἰς αὐτὴν τὴν καταστάσιν τόσας ἢ τόσας ἡμέρας καὶ νύκτας, χωρὶς νὰ ἐνθουσηθῇ τίποτε ἀτολύτως ἀπὸ τὰ ἐπίγεια, ἀλλ' ἡ μὲς ὅλα τὰ ἄλλα ἐλησμόντο καὶ αὐτὸ τὸ ἰδικόν του σῶμα, καὶ εὐρισκόμενος ἐκκὶ ἐμεινε προσκαλλημένος ὁλόκληρος μετὰ τὴν ψυχὴν καὶ ὅλας μαζί τὰς αἰσθήσεις του, κάτι ἀνάλογον νομίζων ὅτι θα συμβῇ καὶ τότε, ἐννοῶ εἰς τὴν θασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐπειδὴ ἀγνοοῦν τελείως τὰ θεῖα τοῦ Πνεύματος καὶ τοῦ ἀοράτου Θεοῦ τὰ ἀόρατα καὶ ἀκατανόητα καὶ ἀγνωστα διὰ τοὺς πνεύματι κῶς τυφλοῦς μυστήρια καὶ ἀκομῇ (ἀγνοοῦν) ὅτι αὐτὴ ἡ ἔκστασις τοῦ νοῦ δὲν εἶναι γνώρισμα πνευματικῶς τελείων ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀρχαρίων. Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν
- 340 σιγμὴν τῆς γεννήσεως του εὐρίσκεται εἰς σκοτεινὴν καὶ ἀφεγγὴ φουλακὴν καὶ φωτίζεται ἀπὸ τὸ ἀδύνατο φῶς ἐνὸς λυχναροῦ, μόλις καὶ μετὰ θίας βλέπει εἰς

μικράν απόστασιν καὶ ἐλάχιστα πράγματα, δὲν γνω-
ρζει ὅτι ἔξω ὑπάρχει τὸ ἀπλετον φῶς τοῦ ἡλίου, καὶ
ἀγνοεῖ τελε.ως ὅσα εὐρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὴν φυλακὴν,
ἐννοῶ δηλαδὴ αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ τὰ ἀπερίγρα-
πτα ἔργα καὶ κτίσματα τοῦ Θεοῦ, τοιοῦτοτρόπως καὶ
ἐκεῖνος τοῦ ἀκόμῃ εὐοίσκεται εἰς τὴν σκοτεινὴν φυλα-
κὴν τῆς συνδέσεως τοῦ μὲ τὸν ἁμαρτωλὸν αὐτὸν κό-
σμον καὶ φωτισθῇ μὲ ελαχιστοτάτην θείαν γνώσιν, αὐ-
τὸς μετὰ δυσκολίας ἀποκτᾷ μίαν μ.κράν καὶ θαμπὴν
γνώσιν περὶ τῶν μυστηρίων τῆς πίστεως μας, ἐνῶ ἔχει
τελείαν ἀγνοίαν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν τοῦ Θεοῦ ποῖα
εἶναι ἐκεῖνα καὶ ἀναμενῶν τοὺς ἀγίους εἰς τὴν ἄλλην
ζωήν

350

Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος τοῦ καθετα. ἐπ' πολλὰ
ἔτη εἰς σκοτεινὴν φυλακὴν, ἐὰν συμβῇ νὰ ἀνοιχθῇ μία
τρύπα εἰς τὴν ὀμφὴν τῆς φυλακῆς καὶ ξαφνικὰ αὐτὸς
ἀντικρυσθεῖ τὸν οὐράνιον θόλον, ὀλίγον ἔστω καὶ ἴσον
ἐπιτρέψει τὸ ἀνοίγμα τῆς τρυπας, τὸν ὁποῖον οὐδέπο-
τε εἶδεν οὔτε ἐφαι.λί.κ.θη ποτὲ ὅτι ὑπάρχει τόσον λαμ-
πρὸν φῶς, ὅπως, λοιπόν, αὐτὸς καταλαμβάνεται ἀπὸ
ἐκπληξιν καὶ μένει ἀφωνος καὶ σαστισμένος, ἔχοντας
διὰ πολὺν χρόνον τὰ βλέμματά του ἐστραμμένα πρὸς
τὸν οὐρανὸν καὶ θαυμάζοντας τὸ ξαφνικὸν δι' αὐτὸν
γεγονός, τοιοῦτοτρόπως λοιπόν καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος

360

αἰφνιδίως εὐρέθη ἐνωπιον τοῦ πνευματ.καὶ φωτός, μό-
λις δηλαδὴ ἰλη.ε.θε.ρί.ω.θ. ἀπὸ τὰ δεσμά τῶν ἁμαρτωλῶν
παθῶν καὶ ἀπὸ τὰ αἰσθητά πράγματα, κατω.λι.μ.βάνε-
ται ἀπὸ θαυμασμόν καὶ θεωρεῖται ἀπὸ ὅσους δὲν ἔλε-
πουν πνευματικῶς καλὰ ὅτι ἐβγήκε ἀπὸ τὸν ἐαυτὸν τοῦ
καὶ μετεφέρθη εἰς ἄλλον κόσμον, ὅτι δηλαδὴ συν.κέν-
τρωσεν ὁλόκληρον τὸν νοῦν εἰς τὸν ἐαυτὸν τοῦ καὶ θαυ-
μάζει τὴν θψιν καὶ τὴν λαμπρότητα αὐτοῦ καὶ ἐφανε-
ρώθη εἰς αὐτόν. Καὶ ὅπως πάλιν ἐκεῖνος ὁ φυλακισμέ-
νος ἐὰν κοιτάξῃ συχνὰ καὶ καθημερινῶς πρὸς ἐκείνην
τὴν ὁπῆν, ἣ ὁποῖα τῶρα ἐμεγάλωσε καὶ φωτίζει περισ-
σότερον τὸν σκοτεινὸν χώρον τῆς φυλακῆς καὶ παραμέ-
νει εἰς τὸ φῶς ἐπὶ ἄρκετά ἔτη, ἢ συνεχῆς αὐτῇ ἐναιτένι-
σις τοῦ φωτός μειώνει, σιγά - σιγά τὴν μεγάλην ἐκπλη-
ξιν — ὅπως ἀκριβῶς συνέβη μὲ ἡμᾶς εἰς τὴν περίπτωσιν
τοῦ ἡλίου ἐπειδὴ τὸν βλέπομεν συνεχῶς τὸν θεωροῦμεν
ὡς κάτι τὸ ἀσήμαντον· διότι, ἐὰν δὲν τὸν εἶχομεν ἴδε, πο-
τὲ εἰς τὴν ζωὴν μας καὶ ἐνεφανίζετο εἰς ἡμᾶς ξαφνικὰ,

370

ἀπὸ τὴν ἐκπληξιν θὰ ἀναφωνούσαμεν — τὸ ἴδιον ἀκριβῶς παρατηρεῖται καὶ μὲ τὴν σταδιακὴν πρόοδον τῆς ψυχῆς, ἀφοῦ συνθῇ σε, νὰ θλέπη τὸ πνευματικὸν φῶς ἀπὸ τὴν πολλὴν ἐκπληξιν ἐξέρχεται τοῦ ἑαυτοῦ της, ἐπειδὴ ἐδιδασθη ἐξ αὐτοῦ ὅτι ἐκεῖνος ὁ κόσμος εἶναι κάτι διαφορετικὸν ἀπὸ ὅσα ἐκκρατοῦν ἐδῶ καὶ τελειότερον καὶ ὑψηλότερον τῆς θεωρίας.

Καὶ ὅπως παλιν ἡ παρατεταμένη καὶ ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του μέχρι τώρα ἐγκλεισις εἰς τὴν φυλακὴν κάμνει τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον νὰ γνωρίσῃ ὅτι εὐρίσκεται εἰς φυλακὴν σκοτεινότητην, καὶ ἀπὸ τὸ ὀλίγον ἐκεῖνο φῶς ποῦ εἰσέρχεται ἀπὸ τὴν ὅπν ὑποπτεῖται ὅτι ἐξω ἀπὸ αὐτὴν ὑπάρχουσι ὀρισμένα θαυμαστά πράγματα, ἀλλ' ἀδυνατεῖ νὰ σκεφθῇ ἢ νὰ ἀντληθῇ τ. ἀκριβῶς εἶναι αὐτὰ ὅταν ὁμῶς ἐξελεθῇ ἀπὸ τὴν φυλακὴν θλέπει καὶ τὸ φῶς ὀλόκληρον καὶ ὅλα καὶ ὅλους ὅσοι ὑπάρχουν εἰς τὸ φῶς τὸ ἴδιον φαντάσῃ ὅτι συμβαίνει καὶ μὲ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος προσφάτως ἀπηλλάγη ἀπὸ τὰς ἀνάγκας τοῦ σώματος καὶ ὀλόκληρος ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἀπὸ τὴν εὐ-έλθειαν ὧσων θλέπομεν. Καὶ αὐτὸν μὲν ὀλόκληρον τὸν ὀλικὸν κόσμον φαντάσῃ τὸν πάλιν ὅτι εἶναι πράγματ' ἓνα σκοτεινότητη καὶ χωρὶς φῶς φυλακὴ, ὡς φῶς δὲ λυχνοῦ σκέψῃ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἐξω δὲ ἀπὸ αὐτοῦ εὐρίσκεται τὸ ἀπερίγραπτον, τὸ ἀνέκφραστον, τὸ ἀτλησίαστον τὸ ὑπεράνω πάσης ἐννοίας καὶ ἀσύλληπτον μὲ τὴν ἀνθρωπίνην λογικὴν καὶ ἀσχετον μὲ κάθε ἄλλο φῶς τρισυπόστατον τῆς θεότητος φῶς ὅσα δὲ ὑπάρχουσι εἰς τὸ θεῖον αὐτὸ φῶς εἶναι δι' ὅλους ὅσοι εὐρέθησαν εἰς τὴν φυλακὴν αὐτοῦ τοῦ κόσμου ἀόρατα καὶ ἀγνωστα, ἀνέκφραστα καὶ ἀνεμνηνευτα, καίτοι νομίζουσιν μερικοὶ ὅτι δύνανται διὰ τῶν Γραφῶν νὰ τὰ κατανοήσουν καὶ νὰ τὰ ἴδουν οἱ περισσότεροί δὲ ἀπὸ αὐτοὺς δὲν γνωρίζουν ὅτι ὑπάρχει, κατ' παραπάνω ἀπὸ αὐτὰ.

Ὅποτε, λοιπόν, θὰ ἐπιζητήσωμεν μὲ κάθε ἐνδιαφέρον, μὲ θερμὴν πίστιν καὶ μὲ ὁλοαγρόν πόθον, ὅχι νὰ ἴδωμεν τὸ φῶς ποῦ ὑπάρχει ἐξω ἀπὸ αὐτὴν τὴν φυλακὴν, οὔτε τὰ πράγματα τοῦ ὑπάρχουν εἰς τὸ φῶς ἐκεῖνο καὶ τὸν οὐράνιον κόσμον — διότι κανεὶς ἀπὸ ὅσους ἐπεζητήσαν αὐτὰ ἠξιώθη νὰ τὰ ἴδῃ, οὔτε θεοβαίως θὰ ἀξιώθῃ ποτὲ νὰ ἴδῃ ἐντελῶς αὐτὰ —, ἀλλὰ (θὰ ἐπιζητήσωμεν) νὰ φυλάξωμεν πρῶτ' ὅπ' ὅλα τὰς ἐντολάς

τοῦ Θεοῦ νά μετανοήσωμεν νά πενήθωμεν διὰ τὰς ἁμαρτίας μας, νά ἀποκτήσωμεν ταπεινώσιν καὶ τὰ ὑπόλοιπα τοῦ εἵπομεν τροηγουμενῶς· τότε θὰ διανοῖγεται εἰς ἡμᾶς κάτι ὥσπερ μικρά ὀπή εἰς τὸν θόλον αὐτὸν τοῦ οὐρανοῦ ποῦ βλέπομεν καὶ μᾶς φανερωνεται τὸ αὐλον καὶ πνευματικὸν φῶς ποῦ ὑπάρχει ἐπάνω ἀπὸ αὐτόν καὶ ἡ ψυχὴ ὅταν ἴδῃ αὐτὸ ὀλόκληρος καὶ καθ' ὀλοκληρίαν θυσᾶναι ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν της, ὀλόκληρος καταπλήσσεται, ἀπειλίζουσα νέον θῆμα θῆμα πρωτοφανές τὸ ὁποῖον μεγρὶ τότε οὐδέποτε εἶχεν ἴδει εἰς τὸ ὁποῖον καὶ παραμένει προσηλωμένη ὥσπερ νά ἀρπάχθηκε εἰς τὸν οὐρανὸν κα' νά ἀναγκάζεται διὰ τῆς θείας νά μελῇ ἐκεῖ καὶ νά ἀντιλαμβάνεται ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀκατανόητον καθ' ἣν στιγμὴν μαλιστα βλέπει αὐτὸ ἡ μέραν καὶ νύκτα καὶ διδῶνκεται καθ' ἡμέραν ἀπὸ ἐκεῖ ὅτι δὲν κρυβεται ποτέ, ὅτ' εἶναι ἀπειρον καὶ ἀνέκφραστον, διὰ τοῦτο καὶ δὲν θέλε μὲ κανένα τρόπον νά ἐπιστρέψῃ εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν φυλακὴν καὶ νά βλέπῃ πάλιν ὅσα ὑπάρχουν εἰς αὐτὴν

410

Αὐτὸ λοιπὸν ἄς εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν στοιχειωδῶν ἐκείνων ἔννοων ποῦ μᾶς ὁδηγοῦν εἰς τὴν εὐσεθεῖ ζωὴν καὶ δι' ἐκείνους ο' ὁποῖοι τῶρα μόλις ἀρχίζουν τοὺς ἀγῶνας πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς. Εἰς περίπτωσιν λοιπὸν τοῦ θὰ παρσμεῖν ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν θεῶν ἐκείνην θέαν χωρὶς νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ νωρὶς νά γνωρίσῃ πῶς, ἀνοίγεται δι' αὐτόν — ὁ οὐρανός δὲν γνωρίζω· ὁ ὀφθαλμός τῆς καρδίας του, δὲν γνωρίζω καὶ τοῖος, αὐτός ἐδῶ ἢ ἐκεῖνος ἐκεῖ, ἀπὸ τὸ φῶς ἐκεῖνο καὶ μέσα εἰς τὸν οἶκον τῆς ψυχῆς του — ἐννοῶ θεθαίως τὸ ὕλικόν κατοικητήριον αὐτῆς τὸ σῶμα — εἰσέρχεται τὸ θαυμαστόν καὶ ἐξαστράπτει ἐκεῖνο φῶς, τὸ ὁποῖον φωτίζει αὐτόν ἀναλόγως μὲ τὴν δυνατότητα ποῦ ἔχει ἡ φύσις του. Ἐφ' ὅσον τάλιν παρσμεῖν ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, θὰ σχηματισθῇ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὸ φῶς αὐτὸ εἶναι κάτι τὸ συνηθισμένον καὶ ὅτ' πάντοτε εὐρίσκετο μαζὶ τοῦ καὶ διὰ νὰ εἴπω τοιουτοτρόπως φωτιζόμενος ἀπὸ τὸ ὑπέρροχον καὶ θεῖον αὐτὸ φῶς συνεχῶς καὶ βλέποντας καὶ ἀντιλαμβάνόμενος καὶ εἰσερχόμενος εἰς τὰ ἐνδότερα τῶν θείων πραγμάτων διδάσκεται θαυμαστά ἐπάνω εἰς τὰ θαυμαστά, μυστήρια ἐπάνω εἰς μυστήρια καὶ ἀποκαλύπτεις ἐπάνω εἰς ἀποκαλύψεις· αὐτὰ καὶ ἂν

420

- 430 θελήσῃ νὰ τὰ καταγράψῃ οὔτε τὸ χαρτί οὔτε τὸ μελανὶ θὰ φθάσουν εἰς αὐτὸν νομιζῶ δὲ ἀκόμη, ὅτι καὶ ὁ χρόνος, δὲν θὰ ἐπαρκέσῃ εἰς αὐτὸν διὰ τὰ διηγηθῇ αὐτὰ μὲ τὰσαν λεπτομέρειαν. Ἀλλὰ τί λέγω; Πῶς εἶναι, δυνατόν νὰ γράψῃ ἐκεῖνα που δὲν δύνανται νὰ λεχθοῦν, ἐπειδὴ εἶναι τελείως ἀνέκφραστα καὶ ἀνεῖπτα; Συνεπῶς ἐπειδὴ τότε θὰ εὑρίσκεται εἰς τὸ φῶς, καλὺτερον νὰ εἶπω μαζὶ μὲ τὸ φῶς, καὶ δὲν ἔχει χάσει τὴν αὐτοσυνεδησίαν καὶ τὰς αἰσθήσεις του, ἀλλὰ καὶ τὸν ἑαυτὸν του καὶ ὅσα σχετίζονται μὲ αὐτὸν βλέπει καὶ τοὺς γύρω ἀπὸ αὐτὸν παρατηρεῖ μεταξύ τῶν εὐρίσκονται καὶ γνωρίζει καὶ λέγει ἐκ τῶν προτέρων ὅτι, ἐάν φύγῃ ἀπὸ τὴν φυλακὴν αὐτοῦ τοῦ κόσμου καὶ ἰδιαιτέρως μετὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ ἴδῃ ὅσον εἶναι δυνατὸν τὸ ἀδάστακτον ἐκεῖνο φῶς καὶ τὰ ὑπάρχοντα εἰς αὐτὸ ἀγαθὰ «ὃ ὁφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίᾳ ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν»²⁴⁴, θὰ ἀποκαλυφθοῦν καλύτερον εἰς αὐτὸν διὰ τοῦ φωτός τὸ ὅποιον τώρα εὐρίσκεται. ἐντός αὐτοῦ, ὑπο τοῦ ὁποίου καὶ φωτίζεται τότε δηλαδὴ δὲν χάνομεν τὴν δυνατότητα νὰ γνωρίζωμεν ἢ νὰ θιγέτωμεν, ἀλλὰ, καθὼς ἀπεδειχθῇ δι' ὅσων εἰπομεν ἀνωτέρω, σύμφωνα μὲ τὴν λαμψρότητα καὶ τὴν θέαν τοῦ φωτός, καλύτερον νὰ εἶπω ἀνάλογος μὲ αὐτήν, θὰ εἶναι, καὶ ἡ γνώσις καὶ ἡ θέα τοῦ Θεοῦ περισσοτέρα καὶ καθαρωτέρα ἢ ἀναγνωρίσις καὶ ἡ γνωριμία μεταξὺ τῶν ἀγίων, εἰς μ' ἑν αἰώνιον καὶ ἀνέκφραστον χάραν καὶ ἀγαλλίαν. Καὶ τὸ ἀπέδειξαν αὐτὸ εἰς μὲν τὴν προχριστιανικὴν ἐποχὴν οἱ προφῆται, εἰς δὲ τὴν ἐποχὴν τῆς Καινῆς Διαθήκης πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀγίους μὲ τὰ ἔργα τῶν, ἀφοῦ ἐκάλυσαν μὲ τὸ ὄνομα τῶν ἐκείνους τοῖς ὁποίοις οὐδέποτε εἶδον, καὶ ἀκόμη ἀνεγνώρισαν ἐκεῖνους πρὸ δὲν ἐγνωρίζαν.
- 450

Ἐκεῖνοι, λοιπὸν οἱ ὅποιοι ὀχυρίζονται ὅτι οἱ ἄγιοι οὔτε γνωρίζονται οὔτε θιγόντα μεταξύ των (εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν) ἀποῦ ἐπέισθσαν ἀπὸ ὅσα ἀνωτέρω ἐλέχθησαν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐτιζήτοιν νὰ πληροφορηθοῦν διὰ πραγματικὰ ἀκατανόητα ἀλλ' ἐπιβάλλεται ἰδιαιτέρως — ἐάν θέλουν νὰ μὲ ἀκούσουν — νὰ προσέ-

χουν τοὺς ἑαυτοὺς των καὶ νὰ μὴ παύσων νὰ αὐτοεξετάζωνται. Ἐσεῖς πάλιν οἱ ὁποῖοι ἀγνοεῖτε ὅλα ὅσα ἀνω-έρω ἐλεχθήσαν καὶ δὲν ἰσθάνητε, οὔτε ἐγνωρίσατε, οὔτε ἐδοκιμάσατε τὸν θεῖον φωτὸν καὶ δὲν ἀντικρύσατε τὸ θεῖον φῶς, πῶς δὲν τρομαζετε νὰ γράψετε ἢ νὰ λέετε ὅτι διόποτε περὶ αὐτῶν, Διότι ἐὰν ὑποχρεωθῶμεν εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν νὰ δώσωμεν λόγον διὰ κάθε περιττὴ ἢ ἀνωφελὸν καυθέντα²⁴⁵ ποῦ εἶπομεν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, πόσον περισσσότερον θὰ ἐξετασθῶμεν διὰ τὰ ἀνεξέλεγκτα αὐτὰ καὶ θὰ τιμωρηθῶμεν ὡς φλυαροὶ καὶ ἀνοηταίνοντες Διότι ἀργύς λόγος ὅπως ἐνδέχεται νὰ ἐποθέσῃ κανεὶς — δὲν εἶναι μόνον ὁ ἀνωφελής, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ποῦ λέγεται ἀπὸ ἡμᾶς πρὶν ἐσαρμολῆ²⁴⁶ καὶ πρὶν γνωρισθῇ ἐξ ἑδ' αὖς πείρας. Ὅταν π.χ. δὲν περιφρονήσω τὴν ἐτ γειον δόξαν καὶ δὲν τὴν σιχαθῶ ἀπὸ τὰ θέτη τῆς ψυχῆς μου, ἐπειδὴ εἶναι ἁλιθιερὴ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ μὲ στερεῖ τῆς οὐρανίου δόξης, ἐνῷ παραλλήλως διδάσκω ἄλλους περὶ αὐτῆς καὶ τοὺς προτρέπω νὰ τὴν ἀποφείλων δὲν θὰ εἶναι ἀνωφελής καὶ ἀπραγματοποίητος καὶ ἄδειος περιεχόμενου ὁ λόγος μου καὶ δὲν θὰ καταδικασθῶ ὡς ψευθής, Ὅταν πάλιν δὲν δεχθῶ τὴν γάρμν τοῦ Πνεύματος κατὰ τρόπον αἰσθητὴν καὶ μὲ ἐπίγνωσιν οὔτε γινώσκ²⁴⁷ αὐτῆς ὡς ἡ δακτός Θεοῦ²⁴⁸ οὔτε λαβῶ ἀπὸ τὸν Ἰδιον τὸν Θεὸν λόγον θείας σοφίας καὶ γνώσεως, ἐν τούτοις ἐπιχειρῶ μὲ ἀδ' οὐτροπιά νὰ δερμηνεύω ὅσα περιέχονται εἰς τὰς Γραφὰς καὶ προσδίδω εἰς τὸν ἑαυτὸν μου τὴν ἰδιότητα τοῦ διδασκάλου, χρησιμοποιοῦν δηλαδὴ πρὸς τὸν σκοτὸν αὐτὸν μόνον τὴν ἀετλὴ καὶ ψευδῇ ἐγκόσμιον γνῶσιν (ὡστὲν νὰ εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ μὴ κάμῃ διδῆσκαλον τῶν θεῶν), Ἄρα γε θὰ τὰ ἀόηση ἀνεξερευνήτα αἰτὰ ὁ Θεὸς καὶ δὲν θὰ μοῦ ζητήσῃ λόγον δι' αὐτό, Ἀσφαλὴς καὶ θὰ μοῦ ζητήσῃ Ἐάν δι' θέλης, προσπῆσθῃ νὰ διδάχθῃς ἀπὸ τὰ ἐπίγεια καὶ τὰ ἀνθρώπινα διὰ τὰ οἰράνια καὶ θεῖα Γές μου, πόσος τολμᾷ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀν' ἀκόμῃ θαυμάζεται, περισσσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους διὰ σοφίαν καὶ γνῶσιν καὶ σπουδὴν τῶν νόμων καὶ ἀν' εἶναι κατάφοσ-

245 Matth. 16' 36

246 Ἰωάν. 8' 45

480 τος ἀπὸ κάθε δικαιοσύνης καὶ εὐσέβειας, νὰ καθήσῃ μαζί με τοὺς δικαστάς ὡς δ' κασιῆς καὶ νὰ ὀνομάσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ δ' κασιῆς καὶ νὰ θάλλῃ νόμους δι' ἄλλους. Ἐάν δὲ κα' κάμῃ αὐτό, δὲν θα τοῦ ἀφαιρεσθῇ ὁ βασιλεὺς καὶ κάθε ἀξίωμα καὶ δὲν θὰ τιμωρηθῇ ἀπὸ τὴν αὐστηρὰν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων. Ὡ ποία ἀδιαντροπία ἐπικρατεῖ ἐδῶ! Ἐνῷ κανεὶς δὲν τολμᾷ νὰ περιορνήσῃ τὸν ἐπιγεῖον βασιλέα καὶ νὰ ἀρτᾷ ἀπὸ αὐτὸν κάποιαν τιμητικὴν διάκρισιν ἢ ἀξίωμα καὶ νὰ τὸ δώσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ, ἐοῦ ἔχεις τὴν θρασυτητα νὰ περιορνήσῃ τὸν οὐράνιον βασιλέα ὥσάν να μὴ εἶναι τίποτε κα' τολμᾶς νὰ θάλλῃς γέρ. εἰς τὰ ἀποσταλικά ἀξιώματα χωρὶς τὴν συγκατάθεσιν καὶ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ; Ἀφοῦ λοιπὸν καὶ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπεργῆς νομ' ζεις ὅτι ὁ Δεσπότης θὰ ἀφῇ ἀνεξέτιστον κα' ἀπαρατήρητον αὐτὴν τὴν συμπεριφορὰν σου: Ὅχι ἀσφαλῶς ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει.

490 Ἀλλὰ Κύριε δόσε εἰς ἡμᾶς νὰ σὲ γνωρίσωμεν καλά καὶ νὰ φοβούμεθα ὅσον ἀξίζει καὶ νὰ μένωμεν σταθεροὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀγίου σου θελήματος. Σᾶς παρακαλῶ, ἀδελφοί σπασματήσατε νὰ συζητήτε αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ τρέξατε μετάνοιαν καὶ δάκρυα καὶ συντριβὴν, ἐπὶ πλέον δε καὶ μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν ὅλων τῶν ὑπολοίπων ἐντολῶν νὰ καθαρῖσατε τὰς ψυχὰς σας ἀπὸ παντός μοισμητοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος²⁴⁷, ὥστε νὰ καταστήτε ἀξιοὶ να ἀπολαύσῃτε τὰ παρόντα καὶ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ εἰς κατάστασιν βείης ἀποκαλύψεως καὶ μετὰ πλήρη συνειδήσιν καὶ διαρκὴ ἐνατένσιν τοῦ Θεοῦ, μετὰ τὴν χάριν θεοβαίως καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου ἡ δόξα, ἡ δύναμις, ἡ τιμὴ καὶ ἡ λατρεία προσφέρεται καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγ. Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνες αἰῶνας. Ἀμήν

500

ΛΟΓΟΣ Β'.

Τὰ καφάλαια τοῦ περιέχονται
εἰς τὸν λόγον.

1 α) Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου ὑπάρχει παλαιντικὴ διὰ μετάνοιαν καὶ ἀναφορὰ εἰς τὸ ρητὸν τοῦ Ἀποστόλου: «Ὁδὸς προέγιναι, ταύτους καὶ προῆλθον» καὶ τὰ ἐξῆς καὶ ἐκκεντιὸν ἐκείνων οἱ ὅποιοι διασπρεβλόνουν τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ καὶ δλοκλήρου τῆς θείας Γραφῆς.

β) Ὅτι ὅλοι ὅσοι ἐδαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπέστευσαν εἰς αὐτὸν εἶναι ἐκ τῶν προτέρων γινώσκοντες εἰς τὸν Θεὸν καὶ προωρισμένοι ἀπὸ αὐτοῦ νὰ γίνουν ὅμοιοι μὲ τὸν Υἱὸν τοῦ καὶ ἐξηγησία τοῦ ρητοῦ τοῦ Μωϋσέως «Ὅτε διεῖρύζεν Ἰθνη ὁ Ὑψίστος» καὶ τὰ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ πᾶν καὶ πᾶσι γίνεται λόγος καὶ περὶ τῆς κλήσεως καὶ τῆς ἀποπομπῆς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ περὶ τῆς ἐπίσεως καὶ πάλιν αὐτοῦ μὲ τὴν ἔννοιαν.

10 γ) Περὶ (φίς ὅσων ἐλέγχθησαν εἰς τὸν πρῶτον λόγον περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὔας κατὰ τρόπον φυσικὸν θεουργίας τοῦ Παραδείσου καὶ τῶν ἐπὶ τῆς ἡμερῶν καὶ αἰώνων.

δ) Περὶ τοῦ κατακλυστοῦ καὶ ποῖα πράγματα συνεβόλυν ὅσα ἦσαν ἐντὸς τῆς κηδεύσεως καὶ περὶ τοῦ Ἀδὰμ καὶ τοῦ μέλους ἐκείνου τοῦ λαοῦ ποὺ ἐξέλεξεν ὁ Θεός, καὶ εἶ εἶναι αὐτὸ τὸ «ἄλλημα», καὶ περὶ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τῆς περιτομῆς.

20 ε) Ὅτι ἐκτός ἀπὸ τὸν πρῶτον ἀρχικῶς δημιουργηθέντα ὀλικὸν κόσμον ἔγιναν ἄλλοι δύο, τῶν ὁποίων τελικὴ ὑποτύπωσις εἶναι ἐκεῖνα ποὺ πρόκειται νὰ γίνουν μετὰ ἀπὸ αὐτά, ὁ ἓνας δι' ἐδρίσκαται εἰς τὸ ἐνδιόμεσον τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν ἐσχάτων καὶ τοῖον πράγματα συνεβόλιζεν ἢ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ποῖον ἢ κηδεύσεως, ποῖον ὁ μωσαϊκὸς νόμος, ποῖον ἢ σάμια καὶ ποῖον ὁ Μωϋσῆς ποῖον πραγμάτων ὁποτιμώσεως ἦσαν ὅσα συνέβησαν εἰς τὸν Παράδεισον καὶ εἰς τὸν ἔθρον τὸν Ἀδάμ.

στ) Ἑρμηνεία τοῦ ρητοῦ τοῦ Ἀποστόλου: «Εἰ γὰρ τὸ αὐτὸν παράπτωμα πλοῦτος κόσμος γέγονε» κτλ¹ καὶ χαρά-
κτηρισμός τῆς φυσιογνωμίας τῶν δύο λαῶν, τῶν εἰδωλολα-
τρῶν λέγω καὶ τοῦ Ἰσραὴλ.

ζ) Ὅτι νέος κόσμος εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ
καὶ νέος παραδεδειγμένος ἡ πίστις πρὸς αὐτόν καὶ ἐπὶ πλεον ἁ-
νακαρπαλίωσις τῶν σωματικῶν μὲ τὴν δημιουργίαν τοῦ προῦ-
του κόσμου, μὲ ἀναπαράθεσιν εἰς ὅσα ἔγιναν εἰς ἐκεῖνον
ἐκείνων τοῦ ἱεραματοποιήθησαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ
Χριστοῦ καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ λόγου ἐπιναλαγιδάνεται τὸ
ἀποστολικὸν ρητόν: «Ὅς προέγνω, τούτους καὶ προώρι-
σε...».

α) Εἰς τὸν πρόλογον ὑπάρχει προτροπὴ πρὸς
μετάνοιαν καὶ ἀναφορά εἰς τὸ ρητόν τοῦ Ἀποστό-
λου «Ὅς προέγνω, τούτους καὶ προώρισε»² καὶ
τὰ ἐν σπινθερίᾳ καὶ ἐναντίον ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δια-
στρεβλώνουν³ τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ καὶ ὁλοκληροῦ τῆς
θείας Γραφῆς.

- 1 Ἐχω ἀκούσει πολλοὺς ἀπὸ τούτους ἀνθρώπους νὰ
λέγουν: «Ἀφοῦ λέγει «ὅς προέγνω ὁ Θεός, τούτους
καὶ προώρισεν» οὗς δὲ προώρισε τούτους καὶ ἐκάλε-
σεν» οὗς δὲ ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδόξασε», ποῖα θὰ εἴ-
να ἡ ὠφέλεια μοι εἰάν καταβάλλω μεγάλους κόπους
διὰ τὴν ἀρετὴν, εἰάν δείξω ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν, ἄ-
φοῦ δὲν μὲ ἀναγνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων ὡς ἰδικόν
τοῦ ὁ Θεὸς αὐτὲ εἶμαι προωρισμένος νὰ σωθῶ καὶ νὰ
γίνω ὁμοῖος κατὰ τὴν δόξαν μὲ τὸν Υἱόν τοῦ καὶ Θεόν»⁴.
10 Πρὸς αὐτοὺς δικαιολογημένως πρέπει νὰ ἀπαντήσῃ
κανεὶς καὶ νὰ εἴπῃ: «ὦ ἀνόητοι, διατί δὲν σκέπτεσθε
ἐκεῖνα ποὺ σὰς σώζουν ἄλλα ἐκεῖνα ποὺ σὰς ὁδηγοῦν
εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ διατί διαλέγετε ἀπὸ τὴν θεοπνευ-
στον Γραφὴν τὰ δυσκολονόητα χωρία καὶ κατακόπτε-
τε καὶ διαστρεβλώνετε⁵ αὐτὰ καὶ τὰ ἐρμηνεύετε κατὰ

1 Ρωμ. η' 29-30

2 Πρὸς Β' Πτρ. γ' 18.

3 Πρὸς Ρωμ. η' 29

4 1εζ λγ 11

- τρόπον πού διευκολύνει τὴν καταστροφήν σας. Δὲν ἀκούτε καθε ἡμέραν τὸν Κύριον τοῦ θροντοφωνεῖ, «Ζῶ ἐγώ, ὅτι οὐ θελήσει, θέλω τοι θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὡς το ἐπστρέψα καὶ ζῆν αὐτόν», Δὲν ἀκούτε αὐτόν πού λέγει, «Μετανοεῖτε ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁵ καὶ πάλιν «Ἀμήν λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι»⁶. Μήπως εἶπεν ἡ λέγει εἰς μερικούς μεν «Μὲ μετανοεῖτε διότι δὲν θά σᾶς δεχθῶ», εἰς ἄλλους δὲ δηλαδὴ εἰς ἐκείνους τοῦ κατὰ κάποιον τρόπον εἶναι, προωρισμένοι νὰ σωθοῦν «Ξεῖς δε μετανοήσατε, διότι εὐδὲς σᾶς θνα γνωρίζω ὡς ἱδικούς μου», Καθόλου, ἀλλὰ τί κάνει, Κάθε ἡμέραν εἰς ὅλοι τὸν κόσμον καὶ εἰς κάθε ἐκκλησίαν φωνάζει «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, ἐγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς»⁷. Ἐλᾶτε, λέγει, ὅλοι σεῖς που θαρύνεσθε μὲ πολλὰς ἁμαρτίας πρὸς ἐκείνον τοῦ σηκώνει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου⁸ ἐλᾶτε ὅσοι διψᾶτε εἰς τὴν ἀστείρευτον καὶ ἀθάνατον πηγὴν⁹.
- Μήπως διέκρινεν ἡ διαχωρίζει κάποιον ἄλλον μὲν δηλαδὴ νὰ τὸν προσκαλῇ πλησίον του ἐπειδὴ τὸν ἔχει ἐκ τῶν προτέρων θνα γνωρίσει, ἄλλον δὲ νὰ τοῖ ἀπομακρύνῃ ἐπεὶ δὴ δὲν εἶναι, «προεγνωσμένος», Καθόλου.
- Διὰ τοῦτο λυπὸν «μὴ τροφαιοῖσθε προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις»¹⁰, οὔτε νὰ ἐπιδιώκετε νὰ παρνετε ἀφορμὰς ἀπὸ τὴν ἀσάφειαν ἢ τὸ δυσνήτην ὠρισμένων χωρίων τῶν ἀποστόλων, διὰ νὰ ὑποστηρίξετε πλανημένας ἀπόψεις που σας ὀδηγοῦν εἰς ἀπώλειαν, ἄλλα τρέξατε ὅλοι πλησίον τοῦ Κυρίου του σᾶς καλεῖ. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι κάποιος τελωνῆς (ἡ ἐκμεταλλευτής), καὶ ἂν εἶναι τερνῆς¹¹, καὶ ἂν εἶναι μοιχός, καὶ ἂν εἶναι φονεὺς καὶ ἂν εἶναι ὁτιδήποτε ἄλλο δὲν τοῦ γυρίζει τὸ πρόσωπον μὲ περιφρόνησιν ὁ Κύριος, ἀλλὰ τοῦ ἐνός μὲν σηκώνει τὸ φορτίον τῶν ἁμαρτημάτων, τὸν δὲ ἄλλον τὸν καθιστᾷ ἀμέσως ἐλεύθερον. Καὶ μὲ ποῖον τρό-

5 Ματθ γ' 2

6 Λουκ ε' 7

7 Ματθ ια 28

8 Ιωάν α 28

9 Ιωάν ζ 37

10 Ιωάν ρι 4

11 Πρβλ Ματθ κα 31

- τον σηκώνει τὸ φορτίον του; Ὅπως κάποτε ἐπήκωσε καὶ τοῦ παραλυτικοῦ, λέγοντας εἰς αὐτόν «Τέκνον, ἀφένωτα' σοι αἱ ἁμαρτίαι σου»¹² καὶ ἀμέσως ἀπηλλάγη ἀπὸ τοῦ θάρους καὶ ἐπλούτισε μὲ τὴν θεραπείαν τοῦ σώματος του. Λοιπὸν ὡς πλησιάσῃ τὸν Κύριον καθέννας πού θέλει καὶ ἄλλος μὲν ὡς φωναῇ «Υἱὲ Δαβὶδ, ἐλέησόν με» καὶ ἔαν ἀκούσῃ «Τί θέλεις ποιήσω σοι,» ὡς εἴπῃ πολὺ γρήγορα: «Κύριε ἵνα ἀναβλέψω» καὶ ἀμέσως θὰ ἀκούσῃ. «Θέλω ἀνάβλεψόν.»¹³ Ἄλλος δὲ ὡς εἴπῃ: «Κύριε ἡ θυγάτηρ μου», (δηλαδὴ ἡ ψυχὴ) «κακῶς δαιμονιζέται»¹⁴ καὶ ἀμέσως θὰ πόρῃ τὴν ἀπάντησιν «Κἀγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτήν»¹⁵. Ἐάν ὁμως κάποιος εἶναι τεμπέλης καὶ ἀδιάφορος καὶ δὲν θέλει νὰ ἐλθῇ πλησίον τοῦ Δεσπότη, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτόν καὶ τοῦ λέγῃ «Ἀκολουθεῖ μοι»¹⁶, ὡς τὸν ἀκολουθητὴ ὅπως κάποτε ὁ τελώνης, ἀφοῦ ἐγκατέλειψε τὸ τελωνεῖν, καὶ τὴν πλεονεξίαν καὶ εἶμαι ἀπολύτως βέβαιος ὅτι θὰ τὸν μεταβάλλῃ ἀπὸ τελώνην πρὸς εἶναι εἰς εὐαγγελιστὴ. Κτ' ἔάν κάποιος ἐπὶ πολλὰ χρόνια εὕρσκεται παράλυτος ἀπὸ τὴν προσκόλλησιν του εἰς τὰς ὕλικας ἀπολαύσεις καὶ ἀπο τὴν ἀμέλειαν καὶ τὴν νωθρότητα καὶ τῇ νὰ ἔρχεται εἴτε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἴτε κάποιος μαθητὴς του καὶ νὰ τοῦ λέγῃ «Θέλεις ὕψους γενεσθαι;»¹⁷ ἀφοῦ δεχθῇ¹⁸ ἀμέσως τὸν λόγον μὲ ἰδιαιτέραν χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν ὡς εἴπῃ: «Ναί, Κύριε, ἀλλ' ἀνθώπον οὐκ ἔχω ἵνα εἰς τὴν κολυμβήθραν» τῆς μετανόιας «ἐμβαλῇ με» Καὶ ἔαν εἰς ἀπάντησιν ἀκούσῃ «Ἐγείραι καὶ ἄρον τὸν κράσβατόν σοι καὶ ἀκολούθει μοι»¹⁹ ἀφοῦ σηκωθῇ ἀμέσως νὰ τρέξῃ ὁπισθεν ἐκείνου τοῦ τὸν ἐκάλεσεν ἐξ ὅπου.
- 60 Ἐάν ὁμως κάποιος δὲν θέλῃ ἢ νὰ ἀγκαλιάσῃ καὶ νὰ φιλήσῃ τὸν Χριστόν, ὅπως ἡ πόρνη²⁰, ἢ νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς αὐτόν μὲ εἰλικρινῇ μετάνοιαν, ὅπως ὁ ἄσωτος

12 Ματθ θ 2

13 Λουκ ιν 41-42

14 Ματθ ιε 22

15 Ματθ η 7

16 Ματθ θ 9

17 Ιωαν ι 9

18 Πρδλ Πρξ θ 41

19 Ιωαν ι 7

20 Λουκ ζ 38

υἱός²¹ ἢ νά ἔλθῃ πληροῖον αὐτοῦ, ὅπως ἡ τράχουσα ἀπὸ αἱμαρραγίαν καὶ ραχιτ.α.ὸν γυναῖκα²², τότε διὰ ποῖον λόγον προβάλλει ὡς αἰτίαν τῆς στάσεώς του ἀθασίλους καὶ ἀμαρτωλὰς δικαιολογίας²³, ὅπως εἶπαι τὸ χωρίον «Οὓς προέγνων, τουτοὺς — καὶ μόνον αὐτοὺς — καὶ ἐκάλεσεν», Δικα.οὔται κανεῖς εἰς αὐτὸν που λέγει αὐτὰ νά τοῦ ἀπαντήσῃ ὅτι ὁ Θεός, ἐπεὶ εἶναι προαιωνίως καὶ ἐπειδὴ γνωρίζει, τὰ πάντα πρὶν αὐτὰ γίνουσι ἐγνώριζεν ἀπὸ πρὶν καὶ δι' ἐσέ, ὅτι καίτοι θά σέ καλέσῃ δὲν θά ὑπακούσῃς εἰς αὐτόν, ὅτι δὲν θά πιστεύσῃς εἰς τὰς ὑποσχέσεις καὶ εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ ἐν τούτοις ὁμῶς, πρὶν ὅλον ὅτι, τα ἐγνώριζεν αὐτὰ «κατῆλθε κλίνας τοὺς οὐρανούς»²⁴ καὶ ἀφ' οὗ ἐγένεν ἄνθρωπος ἦλθε διὰ σέ ἐκεῖ που εὗρισκεσαι, πεσμένος καὶ ἀνικανὸς να σηκωθῇς, καὶ ἀφ' οὗ σέ ἐπισκέπτεται πολλὰς φορὰς «ἀθε ἡμέραν, ἄλλοτε μὲν αὐτοπροσώπως, ἄλλοτε δὲ καὶ διὰ τῶν ἀπισταλμένων του, σὲ παρσκαλεῖ νά σηκωθῇς ἀπὸ τὴν πτώσιν ἡτοῦ εὗρισκεσαι καὶ νά τὸν ἀκολουθήσῃς κατὰ τὴν ἀνωκὸν του εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ νά εἰσελθῇς μαζί του εἰς αὐτήν. Καὶ ὁμῶς δὲν θέλεις. Πές μου, λοιπόν, ποῖος εἶναι αἴτιος τῆς καταστροφῆς σου καὶ τῆς ἰδικῆς σου παρακοῆς. Σὺ ὁ ὁποῖος δὲν ὑπακούεις καὶ δὲν θέλεις νά ἀκολουθῇς τὸν Δεσπότην σου, ἢ ὁ Θεὸς ποὺ σέ ἐπλασεν, ἐπειδὴ πᾶν προγνώστης τοῦ εἶναι σέ ἔξεραι ὅτι δὲν θά ὑπακούσῃς εἰς αὐτόν, ἀλλὰ θα μείνῃς ἀμετακίνητος εἰς τὴν σκληρότητά σου καὶ τὴν ἀμετανόητον καρδίαν σου²⁵; Νομίζω ὅτι ἀσφαλῶς θα εἶπῃς πῶς δὲν πτα.ε ἐκείνος, ἀλλ' ἐγὼ ὁ Ἰδιος. Διότι ἡ αἰτία τῆς ἰδικῆς μας ἀμετανοησίας δὲν εἶναι ἡ πρόγνωσις τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἡ ἰδική μας ἀνυπακοή.

Πράγματι ὁ Θεὸς γνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων τὰ πάντα, καὶ ὅσα ἐγέναν εἰς τὸ παρελθόν καὶ αὐτὰ ποὺ γίνονται τώρα, καὶ ὅσα πρόκειται νά γίνουσι μέχρι τὸ τέλος τοῦ κόσμου καὶ τὰ βλέπει μὲ τόση καθαρότητα ὥστε νά γίνονται αὐτὴν τὴν στιγμήν διότι, ὅλα ὑπάρχουν

21 Λουκ. ιε' 11 α &

22 Ματθ 8 20 Λουκ ιγ 11

23 Ψαλμ ρμ 4

24 Ψαλμ κζ' 18.

25 Ρωμ. β' 5.

70

B0

- και συντελοῦνται πλησίον αὐτοῦ καὶ κάτω ἀπὸ τὴν ἰδικήν του ἐποπτεῖαν.²⁶ Καὶ ὅπως ἀκριβῶς σήμερον εἰς τὸ στάδιον ὁ βασιλεὺς βλέπει μαζὶ καὶ ἐκείνους ποὺ τρέχουν καὶ ἐκείνους ποὺ ταλεύουν, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ γίνεται αἴτιος οὔτε διὰ τὴν ἡτταν τῶν ἡττημένων, οὔτε διὰ τὴν νίκην τῶν νικητῶν, ἀλλ' αἰτία τῆς νίκης τῶν μὲν ἢ τῆς ἡττης τῶν δὲ εἶναι ἡ δραστηριότης ἢ ἡ ἀποκοιμησις καὶ ἡ ραθυμία τῶν ἰδίων τῶν παλαστών (καὶ ὄχι ὁ βασιλεὺς) το ἴδιο νὰ φαντασθῇς ὅτι συμβαίνει καὶ μὲ τὸν Θεόν. Δὲ ἀφοῦ μᾶς ἐτίμησε μὲ τὴν ἐλευθερίαν νὰ πράττωμεν ὅτ θέλομεν καὶ ἀφοῦ μᾶς ἐδωσεν ἄντλιας ποὺ μᾶς διδάσκουν πῶς πρέπει νὰ ἀντικρουωμεν τοὺς ἀντιπαλοὺς, ἀφήνει τὸν καθένα νὰ ἀποφασίσῃ μόνος του ἂν θὰ ἀντιπαραστή καὶ θὰ νικήσῃ τὸν ἐχθρόν ἢ ἂν θὰ ἀποκοιμηθῇ καὶ θὰ νικήσῃ κατὰ τρόπον οἰκτρον ἀπὸ αἰσθάν. Καὶ εἰς τὸν δύσκολον αὐτὸν ἀγῶνα δὲν μᾶς ἀφήνει μότους, ὅτι γνωρίζει, τὸ ἀδύνατον τῆς ἀνθρωπίνης οὔσεως, ἀλλὰ καὶ σίλως ὁ ἴδιος εὐρίσκει τὰ δῖπλά μας καὶ ἐφ' ὅσον θεθαίως εἰμῆθα ἀποφασισμένοι, νὰ πολεμήσωμεν, συμμαχεῖ μαζὶ μας καὶ δίδει εἰς ἡμᾶς δύναμιν κατὰ τρόπον τοῦ δὲν τὸ ἀντιλαμβαίνομεθα καὶ τὴν νίκην ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ τὴν ἐπιτυχάνει ἐκεῖνος, ἄλλον τσρὰ ἡμεῖς. Αὐτὸ δὲν δύναται νὰ τὸ κάμῃ ὁ ἐπίγειος, βασιλεὺς, διότι ἀφοῦ καὶ αὐτὸς εἶναι ἀνθρώπος ἀδύνατος ἔχει ἀνάγκην τῶν κατωτέρων του, ὅπως καὶ ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην ἀλλήλων.
- Ὁ Θεὸς διὼς ἐπειδὴ εἶναι δυνατός καὶ ἀνίκητος, μὲ ἐκείνους μὲν ποὺ θέλουν γωρὶς κανένα ἐξαναγκασμόν καθὼς ἔχει λεγθῇ νὰ πολεμοῦν τὸν ἐχθρόν συμμαχεῖ καὶ τοὺς ἀναδεικνύει νικητὰς τοῦ πονηροῦ ὁ αὐτοῦ. τοὺς ἐκείνους δὲ οἱ ἄποιοι δὲν θέλουν νὰ πολεμοῦν ἢ νὰ παλεῦνται καὶ νὰ τρώγουν δὲν τοὺς ἀναγκάζει, διὰ νὰ μὴ καταστρέψῃ τὸ αὐτεξούσιον τῆς λογικῆς μας φύσεως ποὺ ἐτλάσθη σύμφωνα μὲ τὴν ἰδικήν του εἰκόνα καὶ μᾶς ὑποβάλλει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν γωρὶς λογικὴν ζώων. Το οὐ-στρόπως, λοιπὸν, ὁ Θεὸς μᾶς βλέπει ὡσάν νὰ εὐρυσκώμεθα μέσα εἰς στάδιον καὶ νὰ ἀγωνιζώμεθα, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ ἐπίγειος βασιλεὺς βλέπει τοὺς ἀγωνίζονται εἰς τὸ θέατρον, ὅπως ἔχει γραφῇ ἀνωτέ-

ρω. Ὑπάρχει ὁμως μία βασικὴ διαφορὰ μεταξύ τους: Ὁ μὲν ἐπίγειος βασιλεὺς δὲν γνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων αὐτοὺς ποὺ πρόκειται νὰ νικήσουν ἢ νὰ νικηθοῦν, ἐὰν δὲν ἴδῃ τὸ τέλος τῶν ἀγώνων, καὶ ἔχει μὲν τὰ στεφάνια ἐτοιμα ἐκ τῶν προτέρων, ἀλλὰ δὲν γνωρίζει εἰς ποίους θὰ τὰ ἀπονείμῃ ἀντιθέτως ὁ οὐράνιος βασιλεὺς γνωρίζει μὲ ἀκρίθειαν πρὶν ἀπὸ ὅλους τοὺς αἰῶνας ποῖοι θὰ σωθοῦν καὶ ποῖοι θῶσι. Δι' αὐτὸ ἀλλωστε καὶ εἰς ἐκείνους ποὺ ἐζήτησαν ἀπὸ αὐτῶν νὰ τοὺς θάλῃ νὰ καθίσουν ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀρστερῶν τοῦ θ'αν θὰ δοξασθῇ ἀπήντησεν «Οὐκ ἔστιν ἐμὸν τοῦτο δοῦναι ὑμῖν»²⁷, ἀλλὰ θὰ δοθῇ εἰς ἐκείνους δια τοὺς ὁποίους θ'η λαοὶ καὶ ἔχει ἐτοιμασθῇ.

Αὐτὸ λοιπὸν καὶ ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος ἐπειδὴ τὸ ἐγνώριζε πολὺ ὀρθῶς εἶπε «Οὓς προέγνω, τούτους καὶ προωρισεν οὓς δὲ προωρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσεν» οὓς δὲ ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαιώσεν»²⁸ Συνεπῶς τὸ αἴτιον τῆς νίκης ἐκείνων ποὺ πρόκειται νὰ νικήσουν μὲ τὴν ἰδικὴν τῶν θελήσων καὶ προσπαθεῖαν δὲν εἶναι ἡ πρὸ γνῶσις τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἐπίσης δὲν εἶναι αἴτιον τῆς ἡττῆς ἐκείνων ποὺ πρόκειται νὰ τέσων καὶ νὰ νικηθοῦν τὸ ὅτι ἐκ τῶν προτέρων γνωρίζει τοῦτο ὁ Θεός, ἀλλ' ἡ δραστηριότης καὶ ἡ διάθεσις καὶ ἡ γενναιότης τοῦ καθενὸς μας αὐτὴ εἶναι πρόξενος τῆς νίκης, καὶ ἀντιθέτως, ἡ ἀπιστία καὶ ἡ νωθρότης, ἡ ἀδιαφορία καὶ ἡ χαλαρότης προκαλοῦν τὴν ἡτταν καὶ τὴν καταστροφὴν μας. Ἀς μὴ λέγωμεν λοιπὸν, ἁπλωμένοι εἰς κρεββάτι ποὺ ἀρέσει, εἰς τὸν κόσμον καὶ τροκαλεῖ ἀπόλαυσιν, «Οὓς προέγνω ὁ Θεός τούτους καὶ προώρισε», γὰρ νὰ αἰσθανώμεθα τὴν σημασίαν αὐτοῦ τὸ ὁποῖον λέγομεν Ναί, πράγματι ἐγνώριζεν ὁ Θεός ὅτι σὺ θὰ εἶσαι ἀδιάφορος καὶ ἀνυπάκουος καὶ τεμπέλης, ἀλλ' ὁμως δὲν διέταξε οὔτε καθώρισε νὰ μὴ ἔχῃς σὺ τὴν δύναμιν νὰ μετανοήσῃς ἢ νὰ σηκωθῇς ἀπὸ τὴν πτώσιν σου ἢ νὰ πιστεύσῃς ἐὰν τὸ θελήσῃς. Σὺ δὲ ἐὰν λέγῃς κάτι τέτοιο, ὀνομάζεις τὸν Θεὸν ἀνοικτὰ ψεύστην²⁹, Διότι ἐνῶ ἐκεῖνος λέγει «Οὐκ ἦλθον καλεῖσαι δικαίους ἀλλὰ ἀ-

27 Ματθ κ' 23.

28 Ρωμ. η' 29-30.

29 Α' Ἰωάν π' 10 ε' 10.

120

130

140

μαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν³⁰, σὺ, τεμκελιάζων καὶ μὴ θέλων νὰ μετανοήσης καὶ νὰ ἀπομακρυνθῇς ἀπὸ τὴν κακίαν σου προβάλλεις ἀντιρρήσεις καὶ κατὰ κάποιον τρόπον ἰσχυρίζεσαι ὅτι ψεύδεται ὁ ἀφελὲς Θεός, μὲ τὸ νὰ προβάλλῃς τοιοῦτοι εἰδους δικαιολογίας. Ἰσχυρίζεσαι δηλαδὴ ὅτι αὐτοὶ τοῦ πράττειται νὰ μετανοήσουν εἶναι προωρισμένοι εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀπὸ ἐκείνους. Λοιπὸν, ἄς μετανοήσουν ἐκεῖνοι, αὐτοὶ δηλαδὴ ποὺ εἶναι γνωστοὶ εἰς τὸν Θεόν, τοὺς ὁποίους καὶ τρωρίσεν εἰς σωτηρίαν. Ποῖα ἀναισθησία, Θεέ μου! "Ω, ποῖα πλάνη τῆς ψυχῆς, χειρότερη καὶ ἀπὸ ἐκείνην τῶν δαιμόνων! Διότι πότε ἠκούσθη νὰ λεχθῇ ἀπὸ ἐκείνους τέτοιος λόγος, Ποῦ ἠκούσθη ποτὲ, ὅτι δαίμων εἶπεν ὅτι αἴτιος τῆς ἰδικῆς του ἀπωλείας εἶναι ὁ Θεός; 150 "Ἄς μὴ λοιπὸν τὰ θάζωμεν μὲ τοὺς δαιμονας διότι νὰ πού καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ σφίζεται χειρότερας ἀπὸ ἐκείνης θλασφημίας

Πές μου, λοιπὸν, ἀπὸ τοῦ ἔμαθες ὅτι σὺ δὲν εἶσαι ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εἶναι γνωστοὶ ἐκ τῶν προτέρων εἰς τὸν Θεὸν καὶ προωρισμένοι διὰ νὰ γίνουν ὅμοιοι μὲ τὴν εἰκόνα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, Πές μου, ποῖος σοῦ τὸ ἀνεκοίνωσεν αὐτό, Μήπως σοῦ τὸ ἐφάνέρωσεν ὁ Θεός εἴτε αὐτοπροσώτως εἴτε διὰ τῶν προφητῶν του εἴτε καὶ δι' ἀγγέλους, "Οχι ἀπαντᾷ, ἀλλ' ὑποθέτω μήπως δὲν εἶμαι προωρισμένος διὰ νὰ σωθῶ καὶ πάει χαμένος ὁλόκληρος ὁ κόπος μου. Καὶ διὰ ποῖον λόγον σκέπτεσαι 160 αὐτὸ καὶ δὲν εἶσαι ἀπολύτως βέβαιος ὅτι ὁ Θεός ἔσται ἐν εἰς τὴν γῆν τὸν Υἱόν του τὸν μονογενῆ³¹ πρὸς χάριν σου καὶ διὰ τὴν ἰδικήν σου σωτηρίαν³², ἐπειδὴ σὲ ἐγνώρισεν ἐκ τῶν προτέρων³³ καὶ σὲ προώρισε νὰ γίνῃς ἀδελφός του καὶ νὰ κληρονομήσῃς μαζί του τὴν αἰωνιότητα³⁴, καὶ τοιαυτοτρόπως νὰ φροντίζῃς μὲ ὁλόκληρον τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς σου νὰ τὸν ἀγατᾷς καὶ νὰ τηρῇς τὰς ἐντολάς του ποὺ χαρίζουν τὴν σωτηρίαν, καὶ νὰ πιστεύῃς ὅτι ἐπειδὴ ἐθυσιάσθη ἀποκλειστικῶς σχε-

30. Ματθ. 9 13

31. Ἰωάν. 1 10 Α Ἰωάν.

32. Ἀπὸ τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως

33. Βλ. Ρωμ. 8 29

34. Πρὸς Ρωμ. 8 17

δὸν διὰ σέ δὲν θὰ σέ ἐγκαταλείψῃ οὔτε θὰ σέ ἀφήσῃ να χαθῇς; Ἡ δὲν ἀκούεις αὐτὸν τὸν ἰδ.ον ποῦ λέγει· «Εἰ ἐπιλήσεται (— λησμονήσῃ) γυνὴ τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας αὐτῆς, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαι σου».³⁵ Ἐάν δὲ σὺ σπευδῇς πρὶν ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ χαρακτηρίσῃς τὸν ἑαυτὸν σου ὡς ἀνάξιον καὶ νὰ ἀποκόψῃς μὲ τὴν θέλησίν σου τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὸ κοπάδι τῶν προσβάτων τοῦ Χριστοῦ, πρόσεχε ὅτι κανεὶς ἄλλος, ἀλλ' ἐσὺ ὁ ἰδ.ος εἶσα, ὁ αἷτιος τῆς καταστροφῆς σου.

Λοιπὸν, ἀφοῦ πετάξωμεν μακριὰ ἀπὸ τὰς ψυχὰς μας κάθε ἀπιστίαν καὶ νωθρότητα καὶ ἀμοιβολίαν, ὡς πλησιασωμεν τὸν Κύριον μὲ ὅλην τὴν καρδίαν μας καὶ μὲ πίστιν ἀταλάντευτον καὶ φλογερὸν ποθόν, ὥσάν νὰ εἴμεθα νεοαγορασμένοι δοῦλοι, ἐξαγορασμένοι.³⁶ μὲ τίμιον αἷμα³⁷ καὶ ἀφοῦ σεθασθῶμεν τὸ ἀντίτιμον ποῦ ἐδόθη χάριν ἡμῶν καὶ ἀφοῦ ἀγαπήσωμεν τὸν Δεσπότην ποῦ κατέβαλε αὐτὸ καὶ ἀποδεχθῶμεν τὴν ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς, θὰ γνωρῶμεν ὅτι, ἐάν δὲν ἔθελε νὰ σώσῃ ὁ αὐτοῦ (τοῦ αἵματος) ἡμᾶς ποῦ ἐξηγοράσθημεν ἀπὸ τὴν δουλείαν τοῦ σατανᾶ, δὲν θὰ κατέβαιναν εἰς τὴν γῆν, οὔτε καὶ θὰ ἐσφάζετο χάριν ἡμῶν, ἀλλὰ καθὼς ἔχει γραφῇ, ἔπραξεν αὐτὸς, ἐπειδὴ θέλει ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ σωθοῦν.³⁸ Καὶ ἀκούσε αὐτὸν ποῦ λέγει αὐτό. «Οὐκ ἤλθον κρίναι τὸν κόσμον, ἀλλὰ σῶσαι τὸν κόσμον».³⁹ Ἀλλ' εἰς τὸ θέμα αὐτὸ θὰ ἐπανέλθωμεν κατωτέρω.

θ) Ὅτι ὅλοι ὅσοι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν εἶναι ἐκ τῶν προτέρων γνωστοὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ προωρισμένοι νὰ ὁμοιάσουν μὲ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ⁴⁰ καὶ ἐπὶ τοῦ ρητοῦ τοῦ Μωυσέως. «Ὅτε διεμέριζεν ἔθνη ὁ Ὑψίστος»⁴¹ καὶ ἐν συνεχείᾳ.

35 Ἡσ μθ 15

36 Πρδλ. Α Π.ρ α 29

37 Α Κορ στ 20' ε' 2

38 Α' Τιμ θ 4

39 ἰωάν ιδ 47

40 Ρωμ. η' 29

41 Δευτ λθ θ

- 1 Εἶναι θεθαίως ἐκ πρώτης ὁψεως καὶ αὐτὰ σαφῆ καὶ ἀβιαμφισῆγτητα. Ἄλλ' εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῶν τῶν λόγων καὶ ποῖον εἶναι τὸ πραγματικὸν θαυτερον νόημα τῶν ἀποστολικῶν λόγων, διὰ νὰ μάθῃς ἐξ αὐτῆς τῆς ἐμβλαδύνσεως ὅτι ὅλοι ὅσοι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν εἴτε μοναχοὶ εἶναι ἀπὸ' εἴτε λαϊκοί, εἶναι γνωστοὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ προωρισμένοι, καὶ γίνονται ὅμοιοι μετὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ὅχι μόνον αὐτὸ δέ, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ὅλοι αὐτοὶ, ἐπειδὴ εἶναι προωρισμένοι νὰ σωθοῦν εἶναι καὶ καλεσμένοι εἰς τοῦτο ἐπειδὴ δὲ εἶναι καλεσμένοι, ἔχουν γίνεαι δίκαιοι· ἐπειδὴ δὲ ἔχουν γίνεαι δίκαιοι, ἔχουν
- 10 κίολας δοξασθῇ⁴² Ὅσοι, ὅμως ἀπὸ αὐτοὺς πού ἐβαπτίσθησαν καὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐγιναν ὅμοιοι μετὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ δὲν παραμένουν σταθεροὶ εἰς αὐτὰ, γάνονται ἀντιθέτως, ἐκείνοι που μένουں συνεπεῖς, ὅλοι σώζονται. Ἄλλ' ἀπὸ ἐδῶ θὰ ἀρχίσω τὴν ἐξέτασιν τοῦ θέματός μου θὰ ἀρχίσω δὲ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πού εἶναι καλύτερον νὰ ἀρχίσω
- «Ὅτε», λέγει, «διεμέριζεν ὁ Ὑψιστος ἔθνη οὐς διέσπειρεν υἱοὺς Ἀδάμ· ἐστῆσεν ὅσα ἔθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ· καὶ ἐγεννῆθη μετ' ἐς Κυρίου καὶ λαὸς αὐτοῦ καὶ σχοίνισμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραὴλ»⁴³ Τὸ νόημα δὲ αὐτοῦ ποῖ λέγει εἶναι τὸ ἐξῆς. Διεχώρισεν ὁ Θεὸς ὅλα τὰ ἔθνη, ἀλλὰ ποῖα ὅμως εἶναι αὐτὰ τὰ ἔθνη, οἱ ἴδιοι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀδάμ. Ἐάν ὅμως ὅλοι εἶναι ἀπόγονοι τοῦ Ἀδάμ, πῶς τοὺς ὀνομάζει ἔθνη, Ἐπειδὴ, ὅπως ὁ Ἀδάμ πρὸ τοῦ παροῦσθαι τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ἦτο ἀθάνατος, ἀφθαρτος καὶ συμπολίτης καὶ σύντροφος τῶν ἀγγέλων, ἀφοῦ κατοικοῦσε ἐντὸς τοῦ Παραδείσου ἀπὸ ὅτε δὲ πού ἀθέτησε τὴν ἐντολὴν τοῦ Πατρὸς τοῦ Θεοῦ ἀποστερηθῇ ὅλων αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν καὶ ἀφοῦ ἐγίνε φθαρτὸς καὶ θνητὸς ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸν Παράδεισον, τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ὅλοι ὅσοι ἐγεννήθησαν ἀπὸ αὐτόν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐπλήθυναν⁴⁴ καὶ περιήλθον εἰς κατάστασιν ἀγνοίας τοῦ Θεοῦ ὅπως

42 Ρωμ. η' 28-30

43 Δευτ. 32' 8.

44 Γεν. στ' 1

- 30 ἐκεῖνος που εἶπεν. «Ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ θήσω τὸν θρόνον μου καὶ ἔσομαι ὁμοῖος τῷ Ὑψίστῳ»⁴⁵ καὶ αὐτοὶ ἀφοῦ ἔκαμαν κάτι τετοιούς ἀμαρτωλοὺς συλλογισμοὺς ἀρχ.σαν νὰ κτίζουν τυργὸν καὶ προσπαθοῦν νὰ ἀνεβοῦν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐν-τὶ νὰ τοὺς καταρασθῇ καὶ νὰ τοὺς τιμώρῃσῃ ἄμπερδεψε τὰς γλώσσας τῶν⁴⁶ δια νὰ μὴ δυναντὰ νὰ συνεννοηθοῦν, καὶ τοιουτοτρόπως ἐυταμάτισε τὴν ἐνόητῃ τῶν πρὸς διάτρηξιν τοῦ κακοῦ⁴⁷ αὐτὸ δὲ που ἔκαμε ὁ Θεὸς ὁμοιάζει σὰν νὰ ἔκοψε μέλη ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Ἀδάμ καὶ ἀφοῦ τὰ ἐχώρισε ἀπὸ αὐτὸ καὶ μεταξὺ τῶν καὶ τὰ δ.εσκόρπισε εἰς καθ' ἓνα μέρος ἔδωκε καὶ διαφορετικὴν διάλεκτον, διὰ νὰ μὴ δύνανται πλέον νὰ ἐνωθῶν καὶ συνεχ.σουν τὸ σατανικὸν τῶν ἔργων. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς, λοιπόν, ἔν ἀπεκάλεσεν αὐτοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' ἔθνη.
- 40 Ἀφοῦ διεχώρισεν αὐτοὺς εἰς ὁμάδας καὶ τοὺς δ.εσκόρπ.σεν εἰς ὁλόκληρον τὴν γῆν, ἐτόνω εἰς καθ.μερίδα ἔβαλε ἀγγελὸν φυλάκα. Καὶ προσηξ. διὰ νὰ ἀντιληφθῇς ὁρθῶς κατὰ πῦτον τρόπον βλα εἶναι εἰς τὸν Θεὸν γνωπτὰ καὶ προωρισμένα ἀπ' ἀρχῆς τοῦ κόσμου καὶ τῶν αἰώνων. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Θεὸς καθώρισ. ὅπως οἱ ἀνθρώποι, σωθοῦν διὰ τῆς ἐκ νέου γεννήσεως τῶν, ἐπῆ-ρεν ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ ἐνός, τοῦ Ἀδάμ, μίαν μερίδα, τὴν πλευράν, κατὰ κάποιον τρόπον τὸ τμήμα ποὺ ἐπῆρε ἀπὸ αὐτόν⁴⁸, καὶ τὸ μὲν κενὸν τοῦ ἐδημιουργήθη διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῆς πλευρᾶς το σὺνπλήρωσε μὲ σάρκα, τὴν δὲ πλευρίν τὴν μετέβαλεν εἰς γυναῖκα το.ουτοτρόπως, λοιπόν, ἔπε δὴ ἐδανείσθ. μὲν αὐτὴν ἐκ τοῦ σώματος τοῦ Ἀδάμ, ἀντὶ δὲ αὐτῆς ἐχαρίσεν εἰς πῦτόν ἄλλην
- 50 σάρκα, δι' αὐτὸ ἐκείνο ποὺ ἐδανείσθ. ἀνῆκεν εἰς τὸν Κύριον καὶ δὲν ἐθεωρεῖτο ὡς τμήμα τοῦ σώματος τοῦ Ἀδάμ, ἀλλ' ἦτο μερίδιον τοῦ Κυρίου, ἀφοῦ ἦτο πλέον ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Ἀδάμ, καίτοι ἀπὸ αὐτό

45. Ἡθ. 15' 14

46. Γεν. 16' 7

47. Πράκ. 2 Σολ. 1' 5

48. Γεν. 8' 21-22

ἀφηρέθη καὶ ἦτο συγγενὲς με αὐτό⁴⁹. Δι' αὐτὸ λοιπὸν εἰς τὴν μερίδα αὐτὴν τῶν ἀνθρώπων δὲν ἐποθετήθη ἄγγελος φυλάξ, ἀλλ' ἐδόθη εἰς αὐτοὺς ὁ ἀρχιστράτηγος Μιχαὴλ παιδαγωγὸς ὅπως συμβαίνει με τὰ παιδιά ἢ καὶ ὁδηγὸς τοῦ λαοῦ προκειμένου περὶ λαοῦ καὶ στρατοῦ· ὁ Θεὸς ἦτο ὁ προστάτης αὐτῶν⁵⁰, διὰ τοῦτο καὶ ἐκάλεσεν αὐτόν· Ἰσραὴλ ποὺ σημαίνει νοὺς ποὺ θέλει τὸν Θεόν. Ἰδοὺ διατι λέγομεν ὅτι ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη ὡς ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἀπόγονον τοῦ Ἀδὰμ καὶ τοῦ Δαβὶδ· δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ τὸ τμήμα αὐτοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, ἐννοῶ αὐτὸ ποὺ κατάγεται, ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ, καὶ μόνον αὐτὸ γενεαλογεῖται⁵¹ ἀπὸ τὸν ἀπόστολον Ματθαῖον καὶ ὅχι ὁλόκληρον τὸ σῶμα τῆς πρὸ Χριστοῦ ἀνθρωπότητος, ἐπειδὴ αὐτὸ προφανῶς ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τὴν ἐκλεκτὴν μερίδα καὶ ἔπαυσε νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸν Θεόν, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁλόκληρος ὁ Ἀδὰμ ἐστερήθη τῆς θεϊκῆς δόξης.

Κατὰ ποῖον τρόπον καὶ διὰ ποῖον λόγον ἐγένεν αὐτό, "Ὡστε, ὅπως ἀπὸ ὁλόκληρον τὸ σῶμα τοῦ Ἀδὰμ ἀφηρέθη μία πλευρά καὶ με αὐτὴν κατεσκευάσθη ἡ γυναῖκα, τοιοῦτοτρόπως πάλιν ἀφοῦ ληφθῇ ἀπὸ τὴν γυναῖκα ἡ ἰδία πλευρά νὰ μεταβληθῇ εἰς ἄνδρα καὶ γίνῃ νέος Ἀδὰμ⁵², ὁ Κύριος ἑμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς αὐτὴ ἡ μερίδα ἐξελέγη ἀπὸ τὸν Θεόν ὅπως λέγει ὁ Θεὸς Παῦλος καὶ ὅπως ἀπὸ τὸ ἀποσπασθὲν τμήμα⁵³, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν μερίδα, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν γυναῖκα, προ-

49 Με τὴν περίπλοκον αὐτὴν διατυπώσιν θέλει νὰ εἰπῇ κατὰ ποῖον τρόπον ὁ Θεὸς ἐδιόλεξε ὅσο τὰ ἄλλα ἔθνη τὸ Ἰσραὴλ διὰ νὰ γίνῃ τὸ εὐτρώσιον αἱ ὅπου θεὸς ἐδόξασαν τὸ γλυκύκαρπον δένδρον τῆς σωτηρίας μας, ὁ Χριστὸς.

50 Εφεσ ιε 2.

51 Ματθ α' 1-18.

52 Α Κορ ιε' 45.

53 Ρωμ ια 5 Ὁ ἄρας εἰς τὴν Γραφὴν ἀπαντᾷται ὑπὸ διπλὴν γραφὴν Ἀλλοτε μὲν ως Λεμμα (ἀπὸ τὸ λαμβάνω), ἄλλοτε δὲ ως Λεῖμμα (ἀπὸ τὸ ἐγκαταλείπω). Ἡ σημασία τῶν λέξεων εἶναι θεοσάμως διαφορετικὴ, τὸ νόημα τῶν ὁμοῦς δύναται νὰ συμπίσῃ κατὰ τὸν εἶδος τῶν ὁμοῦς. Λεμμα εἶναι τὸ ὑπολοίπον τῆς ἀνθρωπότητος ποὺ ἐμείνε πιστὸν εἰς τὸν Θεόν, ὁ Ἰσραὴλ Λεμμα πάλιν εἶναι τὸ τμήμα ἐκεῖνο ποὺ ἐπῆρεν ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς ἀνθρωπότητος διὰ νὰ μείνῃ πιστὸν εἰς αὐτόν καὶ νὰ ἀποτελέσῃ τὴν ζῶσιν τῆς σωτηρίας τῆς, δηλ. ὁ Ἰσραὴλ.

ακλήθη ἡ αἰτία⁵⁴ τῆς κατάρσεως καὶ ἐπέρασεν εἰς ὁλόκληρον τὸ σῶμα, δηλαδή εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος τοιουτοτρόπως πάλιν διὰ τοῦ ἰδίου προσλήμματος, δηλαδή τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου θὰ διαδοθῇ ἡ εὐλογία καὶ ἡ σωτηρία εἰς ὁλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἄλλωστε κατέβη καὶ εἰς τὸν Ἄδην, ὥστε ἀφοῦ συντελεσθῇ καὶ εἰς τοὺς ἁγίους τοῦ ἐξησαν πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπὶ γῆς παρουσίαν τοῦ ἁγίου καὶ ἡ ἀποκάλυψις⁵⁵ αὐτοῦ νὰ ἐνωσῇ ὅλους ὅσοι ἀπέθανον ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ κόσμου μετὰ τοὺς ἁγίους ποὺ πρόκειται νὰ ὁπάξουν μέχρι τὸ τέλος τοῦ κόσμου τοιουτοτρόπως ἐτοποθετήθη καὶ εἰς τάφοι, διὰ νὰ κάμῃ ὁ ἅγιος νεκρώσεως τοῦ σώματος τοῦ καὶ τὰ σώματα ποὺ ἀπέθανον πρὶν συμμετοχὰ αἰώνιου ζωῆς καὶ ἀναστάσεως. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Ἰσραὴλ ἔγινε κληρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπετέλεσε τὴν ἐκλεκτὴν μερίδα αὐτοῦ, πολὺ ὀρθῶς ὠνόμασε αὐτὸν ἀμπέλι τοῦ καὶ ἐτοποθέτησε γύρω ἀπὸ αὐτὸν φράκτιν⁵⁶, καὶ ἀπετέλεσε κατὰ κάποιον τρόπον ἕνα ἄλλον νέον παράδεισον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον πάλιν ὁ Ἄδάμ ἐξεδιώχθη διὰ τοῦτο, οἱ ἀπόγονοι τοῦ σώματός του, ἐννοῶ θεβαίως τοὺς ἐθνικοὺς. Καὶ ὁ μὲν ἄγγελος ἐφύλασσε μὲ τὴν φλογώδη ρομφαίαν⁵⁷ αὐτὴν τὴν ἀμπελὸν, ὁ δὲ νὰ μὴν εἰσελθοῦν εἰς αὐτὴν οἱ εἰδωλολάτραι, ὁ δὲ γεωργὸς τῆς γῆς ὁ Θεός⁵⁸.

Ὅπως λοιπὸν πρώτη ἡ Εὐα, ἡ ὁποία ἦτο μέρος τοῦ ὅλου σώματος τοῦ Ἄδαμ, ὠμίλησεν εἰς τὸν ὅφιν καὶ πρώτη αὐτὴ ἐφανερώσεν εἰς αὐτὸν ὅσα παρήγγειλεν ὁ Θεός καὶ πρώτη ἐδέχθη ὅσα ψεύδη τῆς εἶπεν ὁ ὄφις καὶ παρέβη τὴν ἐντολὴν μὲ τὸ νὰ φάγῃ ἀπὸ τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν (ὁ Ἄδάμ δὲν ἦτο παρὼν), ἐν συνεχείᾳ δὲ αὐτὴ ἔγινε καὶ ὑπηρέτης αὐτοῦ, ἀφοῦ ἐπροθυμοποιήθη νὰ δώσῃ καὶ εἰς αὐτὸν νὰ φάγῃ ἀπὸ τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν, τὸ ἴδιον συνέβη θοαδύτερον καὶ μὲ τὸν Ἰσραὴλ. Ἀφοῦ δηλαδή καὶ αὐτός, ὅπως καὶ ἡ Εὐα, παρέβη τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν ἀγάπην ποὺ ὁ

54 Πρὸς Ρωμ. Ζ' 11

55 Πρὸς Εἰς Τιμ. α' 10

56 Ἦσ. α' 1-2

57 Γεν. γ' 24

58 Ἰωάν. α' 1

- φειλε πρὸς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος τὸν ἐξελεξεν ὡς ἰδικόν
του μεταξὺ ὅλων τῶν ἐθνῶν καὶ ἀφοῦ ἀπειμακρύνθη ἀ-
πὸ τὴν λατρείαν πρὸς αὐτόν, προσέφερε θυσίαν καὶ συν-
θήκην μετὰ τὰ εἰδῶλα ἔτρωγε καὶ ἐπινε μετὰ αὐτά. Αὐτὸ
λοιπὸν ἐπειδὴ ἐγνώριζε ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων ὁ Θεός, διότι
100 ὡς Θεὸς ποὺ εἶναι γνωρίζει τὰ πάντα, πάλιν ἀπὸ τοὺς
ἰδίους αὐτοὺς τὸ τμήμα, τὴν μερίδα, τὸ ἴδιον αὐτὸ τε-
μάχιον, ποὺ ἀπεσπασθῇ ἀπὸ τὴν πλευράν τοῦ Ἀδάμ,
ἀφοῦ τὸ ἐπήρε ἀπὸ τὴν σπλήν τοῦ Ιούδα τὸ διεφύλα-
ξε διὰ λογαριασμὸν του. Ἐπεὶ δὲ οἱ ἄλλοι οἱ ὑπόλοιποι
ἐκλεισθῇσαι⁵⁹ εἰς τὴν ἀπιστίαν ἀπὸ αὐτοὺς μὲν ἀφοῦ
ἐπῆρε τὸ τμήμα ἐκεῖνο ποὺ τὸ μετέβαλεν εἰς γυναῖκα,
δηλαδή τὴν καθαρωτάτην Μαρίαν, ἀπὸ αὐτὴν δὲ τὴν
ἀγίαν Θεοτόκον καὶ δια παντός παρθένον Μαρίαν ἐπῆ-
ρε τὴν σαοκα τὴν ὅποιαν ἐφόρεσεν ὁ Κύριος καὶ ἡ ὁ-
ποία ἀτετέλει τὸν σπέρμα τῆς πίστεως πρὸς τὸν ἀλη-
θινον Θεόν αὐτὴν τὴν σάρκα τὴν μετέβαλεν ὁ Πανά-
γος Θεὸς εἰς ἅγιον νπὸν⁶⁰ διὰ τὸν ἑαυτον του, μετὰ
να γίνῃ ἄνδρας Θεάνθρωπος. Ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ καὶ
αὐτὴ ἡ σαρκα τὴν ὅποιαν ἐπῆρεν ὁ Κύριος ἀπὸ αὐτὴν
110 τὴν ἀγνὴν Θεοτόκον δὲν προήρχετο ἀπὸ τὴν γυναῖκα,
ἀλλ' ἦτο τὸ τμήμα ἐκεῖνο ποὺ ἀνίστασιν ὁ Θεὸς ἀπὸ
τὸν Ἀδὰμ διὰ νὰ πλάσῃ τὴν γυναῖκα, δι' αὐτὸ λέγεται
δι' ὁ Χριστὸς ἐφόρεσε τὸν Ἀδὰμ καὶ ἔχε, γραφὴ ὅτι
ἔχει γίνῃ δεῦτερος Ἀδὰμ⁶¹ προερχομενος ἀπὸ τὸν πρῶ-
τον — καίτοι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ — καὶ ὀνομαζετα, ὅχι
υἱὸς τῆς γυναίκος, ἀλλὰ τοῦ Ἀδάμ. Αὐτὸ ὅμως ποὺ
ἔχει γραφὴ, Ἀναφέρεται εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ
καί, ἔαν θελῇς, ἐρευνῇ καὶ θὰ εὗρῃς νὰ περ. γράφεται
ὡς ἐξῆς ἡ καταγωγή του. Ἀφοῦ εἶπε περ. τοῦ Χρι-
στοῦ ὅτι ἔθεωρετο υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ, συνεχίζει «τοῦ
Ἰακώβ, τοῦ Ματθαίου» καὶ ἀφοῦ ἐν συνεχείᾳ ἀναφέρει ὁ-
120 λους τοὺς προγόνους τῆς προσληθεῖσας ἐκ τῆς Θεο-
τόκου σαρκός, τέλος λέγει «του Εὐνοῦ, τοῦ Σάββ, τοῦ
Ἀδὰμ, τοῦ Θεοῦ»⁶² Ἀφοῦ ἀνῆλθεν ἀπὸ τὸν Ἰωσήφ εἰς
τὸν Ἀδὰμ κατ' ἀντίστροφον πορείαν, χωρὶς νὰ ἀναφέ-

59 Πρὸς Ρωμ. ια' 32

60 Ἰωάν. θ' 20

61 Πρὸς Α' Κορ. ιε' 48-49

62 Λουκ. γ' 23-38

ρη καθόλου τὴν γυναῖκα, ἄφησε καὶ αὐτὸ νὰ εἶναι δι' ἡμᾶς ἓνα μυστήριον.

Ἀφοῦ, λοιπόν, ἐπῆρε σάρκα ἀπὸ τὸ πιστὸν εἰς τὸν Θεὸν τμῆμα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καθὼς ἔχει λεχθῇ, ἐγένεν ἄνθρωπος. Ἀπεφάσισεν ὁ Θεὸς νὰ σω-
 130 σῇ διὰ τοῦ σπόρου τῆς πίστεως καὶ πάλιν μέσω τῆς πρὸς αὐτὸν πίστεως ὁλόκληρον τὸν Ἀδάμ, δηλαδὴ ὁ-
 λους τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ που τότε ἀπεκλείσθησαν ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ Θεοῦ καὶ ἐδιώχθησαν ἔξω ἀπὸ τὸν νῆον Παράδεισον καὶ τὴν ἐκλεκτὴν μερίδα καὶ τὸν
 140 θεῖον ἀμπελῶνα (τὸν Ἰσραήλ), καθὼς καὶ εἰς τὸν Ἀβραάμ ὑπεσχέθη τοῦτο⁶³ καὶ δὲν τὸ ἐνεθυμήθη τοῦτο ὁ Θεὸς τότε — ὅπως θὰ ἐνόμίζε κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ θεωροῦν τὸν ἑαυτὸν τῶν ἁριστῶν γνωστὴν — ὅταν ὁ Ἀβραάμ ἀπέδειξε τὴν ἀνετανάλκτον ἐκείνην πί-
 στιν μὲ τὸ νὰ προθυμοποιηθῇ νὰ θυσιάσῃ τὸ παιδί τοι Ἰσαάκ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγνώριζεν αὐτὸ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀρ-
 χὴν τοῦ κόσμου⁶⁴ καὶ προωρῖζε τὸ μὲν ἐκλεκτὸν τμῆ-
 μα τοῦ λαοῦ νὰ σωθῇ διὰ τῆς πίστεως, ὅλοι δὲ ἐκείναι ποὺ πρυηγουμενῶς ἀπεστάσθησαν καὶ ἀπεμακρύνθη-
 σαν ἀπὸ τὸ πιστὸν τμῆμα νὰ σωθοῦν διὰ τῆς ἀδυσίαςτου πίστεως τῶν εἰς τὸν Χριστόν, ἀργότερον ἐφανερώσε
 κατὰ καποῖον τρόπον εἰς τὸν Ἀβραάμ, ποὺ ἀπεδείχθη πιστός⁶⁵ τὴν πρῶταιων. αὐτὴν ἀπόφασιν του⁶⁶. "Ὁ-
 140 ταν ἡμεῖς ἀκούωμεν αὐτὴν τὴν ὑπόσχεσιν, σκεπτόμεθα ὅτι ἐπειδὴ ὁ Ἀβραάμ ἐπίστευσεν εἰς τὸν Θεόν⁶⁷, δι' αὐτὸ ἐτήραμεν αὐτὴν τὴν ἐὺλογίαν⁶⁸ καὶ τῇ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ εὐοθεσίαν⁶⁹ διὰ τῆς πίστεώς μας πρὸς τὸν Χριστόν ὁ ὁποῖος (Θεός) εἶπε πρὸς αὐτόν (τὸν Ἀβραάμ) ὅτι «ἐν σοὶ ἐνευλογήσονται πάντα τὰ ἔ-
 70 θνη»⁷⁰· ἔχομεν δηλαδὴ ἐσφαλμένως τὴν ἐντύπωσιν ὅτι αὐτὴ ἡ ὑπόσχεσις ἐδόθη εἰς ἡμᾶς ὡς ἀντὶδώρον τῆς πίστεως ποὺ ἐπέδειξεν ὁ Ἀβραάμ, καὶ ὄχι, ὁρθότερον,

63 Ἰεν κ' 18 μδ 18

64. Εφεσ ο 4 Α' Πτρ σ' 20

65 Σοφ Σειρ μδ 20.

66 Πρδλ Πρωξ 6 23

67 Γεν κ' 6 Ρωμ δ' 3

68 Γαλ γ 14.

69 Γαλ δ' 8.

70 Γεν κδ' 18

ἔπειδὴ προαιωνίως ὑπῆρχε τὸ μυστικὸν αὐτὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἡ ὁποία διὰ πρώτην φοράν ἐδίδετο ὡς ὑπόσχεσις εἰς τὸν πιστὸν Ἀδὰμ καὶ δι' αὐτοῦ ἐφανερώθη εἰς ἡμᾶς. Ἀλλὰ δὲν πρόκει-
 150 τα περὶ αὐτοῦ, ὅχι, διότι τὸ λῆμμα αὐτὸ (ὁ Ἰσραὴλ) τὸ ὁποῖον προέκυψε κατὰ τὸν διαχωρισμὸν τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀδὰμ εἰς διάφορα ἔθνη, ἀφοῦ ἀπετέλεσε τὴν ἐκλεκτὴν μερίδα τοῦ Κυρίου, ὅπως λέγει ἡ Γραφή, τὸ ἐφύτευσε ὥσάν κάποιον ἄλλον δεύτερον παράδεισον, ὁ ὁποῖος ἔχει εἰς τὸ μεσον του τὸ δένδρον τῆς ζωῆς, δη-
 λαδῇ τὴν πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ προ-
 ἔρχετο, ἀπὸ τὸν Θεόν Ἐπειδὴ δὲ τὸ τμήμα αὐτὸ προ-
 ἦλθεν ἀπὸ τὴν πλευρὰν τοῦ Ἀδὰμ, τὸ ὁποῖον μετεβλή-
 θη εἰς γυναῖκα, ἡ δὲ γυναῖκα πρώτη παρέβη τὴν ἐντο-
 λὴν τοῦ Θεοῦ, ἐγνώριζε δὲ ὁ Θεὸς ὅτι καὶ αὐτὸ πάλιν
 τὸ τμήμα (Ἰσραὴλ) — ὅπως ἄλλοτε ἡ Εὐα — δὲν θὰ
 ἐφύλασσε τὴν πίστιν πρὸς αὐτόν καὶ ὅταν ἐγνώριζε
 αὐτὸ προαιωνίως, τότε καὶ διὰ τὰ ἔθνη ποῦ ἀπεβλή-
 θησαν ἀπὸ τὸν νέον παράδεισον, δηλαδὴ τὰ ἀποχωρι-
 σθέντα γὰρ νὰ ἐγκατασταθοῦν ἄλλου καὶ ἀποξενωθέν-
 τα ἀπὸ αὐτὸ τὸ λῆμμα (τὸν Ἰσραὴλ), εὐδόκησεν ὁ Θε-
 ὸς νὰ τὰ καλέσῃ πάλιν πληροῖον του καὶ νὰ εἰσαχθοῦν
 ἐκ νέου εἰς τὸν Παράδεισον καὶ νὰ προστεθοῦν καὶ νὰ
 ἐνωθοῦν μετ' αὐτὸ λῆμμα (Χριστὸν) ποῦ προῆλθεν ἀπὸ τὸ
 λῆμμα (τὸν Ἰσραὴλ).

Συγκέντρωσε ὁμοῦς ἀλόκληρον τὴν προσοχὴν σου
 160 διὰ νὰ ἀντιληφθῇς τὰ λεγόμενα ἐπειδὴ εἶναι δυσνόη-
 τον τὸ νόημα ποῦ ὑπάρχει εἰς αὐτὰ Ὅταν λοιπὸν ὁ

71 Εἰσβάλλεται νὰ διαβάσωμεν μετὰ πολλὴν προσοχὴν διὰ ὅ-
 σα προηγούνται διὰ νὰ τὰ ἀντιληφθῶμεν, διότι περικλείουν πολὺ θα-
 θέα ναήματα. Δίδομεν ἓνα σχεδιάγραμμα τῶν συλλογισμῶν του Ὁ-
 πως ὁ Θεὸς ἐπῆρε ἓνα τμήμα ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ καὶ ἔκτισε τὴν γυναι-
 κα ἐκτοῦ ἐπὶ τὸν ἓνα τμήμα ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς ἀνθρωπότητος διὰ νὰ ὁ
 κατελθῇ τὸ δένδρον ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ προέλθῃ ὁ καρπὸς τῆς σωτη-
 ρίας μας ὁ Χριστὸς Ὅπως ἡ γυναῖκα παρέβη τὴν ἐντολὴν ἔτσι καὶ
 τὸ δεύτερον λῆμμα ὁ Ἰσραὴλ δὲν ἐμείνε πάντα πιστὸν εἰς τὸν Θεόν
 Τὸ σῶμα ποῦ ὁ Κύριος ἐδανείσθη (λῆμμα) ἀπὸ τὴν Θεοτόκον δὲν
 εἶναι ὅλον τοῦ γυναικεῖου φύλου, ἀλλὰ τοῦ ἀνδρικοῦ, διότι εἶναι
 τὸ τμήμα (λῆμμα) ἐκεῖνο ποῦ ὁ Ἀδὰμ ἐδανείσεν εἰς τὴν Εὐάν δι'
 αὐτὸ λεγόμενον ὅτι ὁ Κύριος καπύεται ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ καὶ ὅχι ἀπὸ τὴν
 γυναῖκα Ἐστὶ ἡ γυναῖκα δὲν ὀφείλει νὰ ποιεῖ πλῆθος εἰς τὸν ἄνδρα,
 ἀφοῦ ἐπέστρεψεν ὅ,τι ἐπῆρε.

Ἰουδαϊκός λαός, ὁ ὁποῖος καὶ Ἰσραὴλ ὠνομάσθη (διότι, αὐτὸς εἶναι τὸ τιμῆμα που ἀφηρέθη ἀπὸ τὴν πλευρὰν τοῦ ἀνδρός) παραβῇ τὴν ἐντολὴν που ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸν Θεόν — διότι λέγει «ἀκουε Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ Θεός σου Κύριος εἰς ἔσθιν»⁷² —, ὅταν θά παραβῇ αὐτὴν καὶ λατρεύσῃ τὰ δαιμόνια καὶ προσκυνήσῃ τὰ εἰδωλα καὶ φαγῇ ἀπὸ τὰ θυσιαζόμενα εἰς αὐτὰ ζῶα, τότε ἀπὸ αὐτὴν πάλιν, κατὰ κάποιον τρόπον ὡσάν ἀπὸ ἑνα σῶμα, τὸ ὁποῖον ἀπὸ πολλὰ μέλη ἀπετέλεσεν ἓνα λαόν, ἀφοῦ πάσῃ ὁ Θεὸς τὴν ἰδικὴν του μερῖδα, θά διαφυλάξῃ αὐτὴν ἀκεοαίαν χάριν τοῦ ἑαυτοῦ του τὸ ὑπόλοιπον ὅμως σῶμα δηλαδὴ τὸ τμήμα ἐκεῖνο τῆς ἀνθρωπότητος τὸ ὁποῖον ἀτεσπάρσθη ἀπὸ τὴν ἐκλεκτὴν αὐτὴν μερίδα καὶ ἐτράπη πρὸς τὴν εἰδωλολατρείαν, θά τὸ σπρῶξῃ καὶ θά τὸ θγάλῃ ἔξω ἀπὸ αὐτὸν τὸν παράδεισον, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ ἀμπέλι τῆς μερίδος του (τοῦ Ἰσραὴλ) ἀπὸ δὲ τὴν ἐκλεγείσαν με θάσιν τὴν πίστιν μερίδα του, ἡ ὁποία πρυέσχεται ἀπὸ τὴν πλευρὰν τοῦ Ἀδάμ, ἀφοῦ θά παρῇ ἀργότερον ἓνα μικρὸν σπόνον, ὁ Θεὸς Λόγος θά γίνῃ ἀνθρώπος, δηλαδὴ, διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ αὐτὸ πού εἶπα ἀνωτέρω. δευτέρως Ἀδάμ, ἀπογόνος τοῦ πρώτου, θπειδὴ θά προέλθῃ ἀπὸ τὴν πλευρὰν τοῦ πρώτου καὶ θά γεννηθῇ χωρὶς νὰ μεσολαβήσῃ σαρκικὴ συνάφεια ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς καὶ σπορά καὶ τότε θά ἐύλογγηθῇ ὀλυκληρον τὸ σῶμα καὶ τὰ μέλη τοῦ πρώτου Ἀδάμ, δηλαδὴ ὁ ἀτομοακρινθεὶς τοῦ Θεοῦ λαὸς τῶν ἐθνῶν ἀφοῦ ἐνωθῇ ἡ ὁ τῆς πίστεως, μέσω τοῦ ἀπογόνου τοῦ θεανθρώπου ἀνδρός (Χριστοῦ) με τὸ τμήμα ἐκεῖνο πού ἀτεσπάρσθη ἀπὸ τὴν πλευρὰν τοῦ Ἀδάμ

Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι τὸ νόημα αὐτοῦ πού λέγει καὶ ὁ θεὸς Παῦλος ὅτι ὥρ' ἔθη καὶ ἦτο γνωστὸν⁷³ προαιωνίως ἀπὸ τὸν Θεόν πού γνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων τὰ πάντα, δια νὰ προσκληθεῶν⁷⁴ ὅλα τὰ ἔθνη ἀπὸ τὸ ἐν ἄκρον τῆς γῆς ἕως τὸ ἄλλο καὶ ὅσοι μὲν πιστεύουσιν θά προσκολληθεῶν⁷⁵ εἰς τὸν λαόν-τα σάρκα ἐκ τῆς πλευ-

72 Δευτ στ 4

73 Α' Κορ. 8' 7

74 Πρὸς Ματθ η' 11

75 Α' Κορ στ' 17

190 ρᾶς τοῦ πατρὸς των (Ἀδὰμ) Χριστὸν τὸν Θεόν, ὁ ὅποιος εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπόγονος τοῦ Ἀδὰμ· τοιοῦτοτροπῶς θὰ γίνουν καὶ ο' ἄλλοι — ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς καὶ τὰ ἔθνη ποὺ διεσκαρπίσθησαν καὶ ἐκαταίκησαν μακρὰν τοῦ Θεοῦ — ἕνα⁷⁶. ἕνα σῶμα δηλαδὴ μὲ τὸν Χριστὸν καὶ συμμέτοχοι εἰς τὰ ἀγαθὰ τῆς βασιλείας καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ κληρονόμοι⁷⁷ μαζί του τῆς αἰωνιότητος ὅσοι ὅμως ἀπιστήσουν θὰ μείνουν ἔξω ἀπὸ τὴν σωτηρίαν μαζί μὲ ἐκείνους ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὸ τμήμα ἐκεῖνο τῆς ἀνθρωπότητος ποὺ ἐξελέγη ἀπὸ τὸν Θεὸν ἕνεκα τῆς πίστεως του, ἐννοῶ δηλαδὴ αὐτοὺς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι ἕνεκα τῆς ἀπιστίας των πρὸς τὸν Χριστὸν ἐξεδιώχθησαν καὶ ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὴν σωτηρίαν⁷⁸. Καὶ αὐτὸ γίνεται ὁλοφάνερον εἰς τοὺς ἀκούοντας ἀπὸ τὰ εὐαγγέλια καὶ λόγια διότι λέγει ὁ Κύριος πρὸς τοὺς μαθητάς του: «Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἀπαντα κηρύξατε τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας· ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακρηθήσεται»⁷⁹.

200 Ἀλλ' ἀφοῦ ξαναπάρω τὸν λόγον θὰ διηγηθῶ καὶ πάλιν συνοπτικῶς καὶ κατὰ τὰ οὐσιώδη αὐτῶν μέρη ὅσα ἐλέγχθησαν ἀνωτέρω, ὥστε νὰ γίνουν περισσότερον κατανοητὰ τώρα εἰς ὅλους.

γ) Ἀνακεφαλαίωσις ὅσων ἐλέγχθησαν εἰς τὸν πρῶτον λόγον⁸⁰ περὶ τῆς (δημιουργίας) τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὐας καὶ τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν καὶ τῶν ἑπτὰ περιόδων τὰς ὁποίας αὐταὶ συμβολίζουν καὶ περὶ τῆς φυσικῆς θέας τοῦ Παραδείσου.

1 Ἐδημιούργησε, λοιπόν, ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν

76. Ἐφεσ. 8' 14

77. Ἐφεσ. γ' 6.

78. Ποία θλίβερά ἐξελίχθη διὰ τὸν λαὸν αὐτὸν! Ἐγέννη ἡ γέφυρα τῆς σωτηρίας των εἰδωλολατρῶν καὶ ὁ ἴδιος ὠδηγήθη εἰς τὴν ἀπώλειαν! Καὶ ἡμεῖς, δυνατόν νὰ συντελέσωμεν εἰς τὴν σωτηρίαν ἄλλων καὶ νὰ κρατήσωμεν διὰ τὸν ἑαυτὸν μας τὴν ἀπώλειαν.

79. Μάρκ. 16' 15-17.

80. Ματθ. 1, πορ. α - β.

- γῆν καὶ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν εἰς αὐτά — διὰ νὰ ἐρευνήσωμεν καὶ πάλιν τὰ κρυπτόμενα θαυότερα νοήματα τῆς θείας Γραφῆς — καὶ ἔπε-ται ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον σύμφωνα μὲ τὴν ἰδικὴν του εἰκόνα καὶ προωρισμένον νὰ ὁμοιάσῃ ἠθικῶς μὲ Αὐτόν, δηλαδὴ μόνον αὐτόν· τὸν Ἄδாம்.⁸¹ Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐδημιουργήσῃ εἰς ἑξ ἡμέρας καὶ κατὰ τὴν ἐβδόμην ἡμέραν ἐσταμότησε, χωρὶς νὰ πρᾶξῃ τίποτε κατ' αὐτὴν οὔτε θεβαιῶς τὴν ἐν συνεχείᾳ ἡμέραν ὠνόμασε· ὀγδόην κλπ., ὥστε νὰ μὴ εἶναι ὀκτῶ αἱ ἡμέραι τῆς ἐβδομάδος, ἀλλ' ἑπτὰ καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐπαναλαμβάνονμενα, νὰ ἀποτελοῦν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐβδομάδων. Εἰς αὐτάς, λοιπόν, ταῖς ἡμέρας ὁ Δημιουργὸς φαίνεται ὅτι ἠθέλησε νὰ συμβολίσῃ τοὺς ἑπτὰ αἰῶνας. Ἀφοῦ λοιπόν, καὶ αὐτὰ τοιοῦτοτρόπως ἔπραξεν ὁ Δεσπότης τῶν ὅλων, ἐπειδὴ — ὡς Θεὸς ποῦ ἦτο — ἐγνώριζε ἐκ τῶν προτερων ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρόκειται νὰ παραβῇ τὴν ἐντολὴν του καὶ νὰ καρικελῇ ἀμετανόητος, ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος δὲν μετανοεῖ εἶναι ἀτίμωτος ἀνάγκη καὶ νὰ τιμωρῆται καὶ νὰ καταδικάζεται, δὲν ἄφησεν αὐτόν νὰ ζῇ μετὰ εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος ἐκτίσθη μαζὶ με αὐτόν (τὸν Ἄδாம்) κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἑξ ἡμερῶν, ἀλλ' ἀφοῦ διέκυψε κατὰ τὴν ἐβδόμην ἡμέραν καὶ ὅταν αὐτὸς συνεπληρώθη τότε καὶ ὅστερα ἀπὸ ὅλα τα ἄλλα ἐφύτευσε τὸν Παράδεισον πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος.
- 20 Κατὰ ποῖον τρόπον καὶ δια ποῖον λόγον, διὰ νὰ ἀποχωρῶσθῃ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ ὑπόλοιπον κόσμου καὶ, ὡς ἐν ἄλλος βασίλει, εἰσαχθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς ἐν εἰς κάποιον παλάτι καὶ εἰς πολὺν περιλαμπρὸν ὡστε, ὅταν θὰ παραβῇ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ θὰ πρόκειται νὰ χάσῃ τὸ βασιλικὸν του ἀξίωμα καὶ νὰ ἐξορισθῇ καὶ πεταχθῇ ἔξω ἀπὸ τὰ βασιλικά ἀνάκτορα, νὰ καταδικασθῇ νὰ ζῇ καὶ πάλιν εἰς αὐτόν τὸν κόσμον μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτ' θὰ ἐπανέλθῃ καὶ πάλιν εἰς τὸν Παράδεισον ὅθεν ἐξεδωχθῇ.⁸² Διότι ἐάν δὲν εἶχε τακτοποιήσει τοιοῦτοτρόπως τὰ πράγματα ὁ Θεός, ἀλλ' ἐδημιούργει μόνον τὸν ὑπόλοιπον κόσμον (χω-

⁸¹ Τοῦτο συνάγεται ἐκ τῆς συνδυασμένης μελέτης τῶν κεφ. ο' καὶ θ' τῆς Γενέσεως.

⁸² Ρωμ. η' 20

ρίς τὸν Παράδεισον) καὶ εἰς αὐτὸν ἐτοποθέτει τὸν ἀνθρώπου, ὅταν θά παρέβαινε τὴν ἐντολὴν του καὶ δὲν ἐξωμολογεῖτο οὔτε μετενόει. ποῦ θά τὸν ἔβαλε διὰ τῆς τῶριαν. Ποῦ δὲ θά ἔπρεπε αὐτός νά ζήσῃ καὶ νά ἀποθάνῃ καὶ πάλιν νά ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν γῆν ἀπὸ τὴν ὅπου ὄν ἐτλασθῇ, μετὰ τὴν καταδίκην του: Ἀσφαλῶς πουθενά, ἀλλὰ θά ἔπρεπε αὐτός νά καταδικασθῇ νά μεταβῇ εἰς τὸν ἄδην ζωντανός⁸³, χωρὶς νά ἀναμμένη οὐδεμίαν ἔκτοτε πρόσκλησιν εἰς σωτηρίαν καὶ ὅχι μόνοι τοῦτο ἀλλ' οὔτε δημιουργία θά ὑπῆρχεν, οὔτε πλησασμός τοῦ ἀνθρώπου γένους καὶ θά ἐχάνετο ὁ ἄνθρωπος, τὸ τόσον θαυμαστὸν αὐτὸ ἔργον τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ προαιωνίως ἐγνώριζεν ὁ Θεὸς ὅτι, ὁ ἄνθρωπος πρόκειται νά παροσθῇ τὴν ἐντολὴν του καὶ ὥρισε ἀπὸ τότε νά ξαναδημιουργηθῇ διὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἀναγεννήσεως του διὰ τοῦτο ἐν εἶδε, θεωμεντικῆς ὑποσχέσεως περὶ τῆς μελλοντικῆς ἀναδημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου. ἀφοῦ ἐδημιούργησε τὰ πάντα καὶ διέκοψε καὶ ἀφοῦ προεἰκόνισε κατὰ τὸν μυστικὸν εἰς τὰς ἑπτὰ ἡμέρας, τὰς ἐποχὰς καὶ τοὺς αἰῶνας. ἐπῆρε κατὰ τὸν ὅσον εἶδος μαγὰς σφόδρον καὶ τμήμα ἀπὸ καθ' ἓνα ἀπὸ τὰ ἔργα του, ὥστε μὲ τὸ νά μὴ πάρῃ τὰ τμήματα ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ ἐδημιουργήθησαν κατὰ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὁγδόην, ἡμέραν, νά προεἰκονισθῇ διὰ τῆς κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς δημιουργίας τοῦ Παραδείσου τὸν μέλλοντα αἰῶνα αἰτήν τὴν ὁγδόην ἡμέραν δὲ τὴν συμπεριέλαθεν εἰς τὰς ἑπτὰ οὔτε τὴν ἐφανέρωσεν, ἀλλ' ἀφῆκεν αὐτὴν νά μένῃ τελείως μὲν ἀγνωστὴ δι' ὅλους ἔζησαν πρὶν ἀπὸ τὴν παραδοσιν τοῦ νόμου, ἐφανέρωσε δὲ θαμπὰ κάπως αὐτὴν εἰς τοὺς προφήτας τοῦ ἔζησαν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ νόμου καὶ τοὺς ἐφώτισε νά τὴν προσαναγγείλουν, εἰς ἡμᾶς δὲ τοὺς πιστοὺς ἐφανερῶθη καὶ ἐλαμψεν ἐκτεφλωτικῶς ὥσον νά εἶναι πρῶτ' ἀφοῦ ἀλλῶστε ἀναμνόμενοι⁸⁴ ὥρα μὲ τὴν ὥσον νά ἀνταπελθῇ⁸⁵ ὁ ἄδυστος ἡλίας τῆς δικαιοσύνης. Εἶπον ὅτι ἐπῆρεν ὁ Θεὸς διάφορα

83. Ψαλμ γδ 18.

84. 5 Π.ρ γ 13

85. Μολ γ 20

τμήματα, από ολοκληρον μὲν τὴν γῆν μίαν περιοχὴν εἰς τὴν ὅποιαν ἐφύτευσε τὸν Παράδεισον, ἀπὸ τὸ ὅλον δὲ σῶμα τοῦ Ἀδάμ μίαν πλευράν, δηλαδή ἓνα μέρος, ἐνῶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας δὲν ἐπῆρε τίποτε διὰ ποῖον λόγον; Ἐπειδὴ τὰ τμήματα μὲν αὐτὰ ἐλήφθησαν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀνακαινισθοῦν καὶ νὰ ἐνωθοῦν μὲ τὰ οὐράνια διὰ μέσσω αὐτῶν (τῶν μερίδων) τὰ συγγενῆ καὶ ὁμοειδῆ δημιουργήματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐλήφθησαν, ἐνῶ αἱ ἡμέραι παρελείφθησαν, ἐπειδὴ δὲν πρόκειται νὰ ἀνακαινισθοῦν, ἀλλὰ νὰ καταργηθοῦν τελείως ὑπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, δι' αὐτὸ ὁ Θεὸς δὲν ἔλαβεν ἀπὸ αὐτὰς μερίδα ἢ ὁποῖα θὰ ἐστήμιανε τὴν μελλοντικὴν των ἀνανέωσιν, ἐνῶ ἀπὸ τοὺς αἰῶνας ἐπῆρε κατὰ ποῖον τρόπον; Ἀκούσε.

60

Ἐπρεπε νὰ συμπληρωθῶν ἑπτὰ αἰῶνες, ὅσος εἶναι καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν. Ἀπὸ αὐτοὺς οἱ μὲν ἕξ ἐπέρασαν, ὁ δὲ ἑβδομος δὲν τελειώνει, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὸν παρκεῖ ὁ Θεὸς τὸ τμήμα καὶ τὸ ἐνώνει μὲ τὸν ἀναρχον καὶ μὴ ἔχοντα τέλος αἰῶνα. Πόρον δὲ ἐπρόκειτο νὰ τάρῃ ἕξ αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἡ πότε πρόκειται νὰ ἔλθῃ τὸ τέλος τῶν ἡμερῶν αὐτῶν, καπεῖς δὲν το γνωρίζει παραμόνον ἢ ἁγία Τριάς, ἢ μια καὶ ἀδισίρετος θεότης. Διότι ἐκεῖνο που εἶπεν ὁ Σωτὴρ Ἰησοῦς Χριστός, ὅτι οὔτε ὁ

70

Υἱὸς γνωρίζει αὐτὴν τὴν ἡμέραν καὶ ὥραν, εἶπεν ὅτι, τὸ ἀγνωεῖ ὡς πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν του καὶ ὅχι κατὰ τὴν θείαν τοιαύτην. Διὰ ποῖον λοιπὸν λόγον δὲν ἔπρεπε τμήμα ἀπὸ τὰς ἡμέρας ἐνῶ ἐπῆρε ἀπὸ τοὺς αἰῶνας, Ἐπειδὴ οἱ μὲν αἰῶνες αὐτοὶ καίτοι ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἡμέρας καὶ ἑβδομάδας καλοῦνται αἰῶνες, ἐνῶ ὁ μέλλων αἰὼν που εἶναι καὶ αἰὼν ὅς, δὲν μετρεῖται μὲ ἡμέρας, ἀλλ' εἶναι ἀμέτρητος καὶ εἶναι καὶ θὰ εἶναι ἀτελείωτος ἐπειδὴ, λοιπόν, κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην δὲν θὰ ὑπάρχουν ἡμέραι, ἀλλ' αἰὼν μόνον διὰ τοῦτο δὲν ἐπῆρε τμήμα ἀπὸ τὰς ἡμέρας, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς αἰῶνας καὶ τὸ ἐνώνει μὲ τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Τὸ τμήμα θεοθαίως καὶ ἐλήφθη ἀπὸ τὴν γῆν, δηλαδή ὁ Παράδεισος εἰς τὸν ὅποιον ὁ Θεὸς ἔβαλε τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ ἀνέλθῃ προσθεύων διαρκῶς εἰς τὴν ἀρετὴν ἀπὸ τὸν συμβολισμόν καὶ τὴν σκιάν πρὸς τὴν ἀλήθειαν, συμβόλιζε

80

τὴν ἀνω Ἱερουσαλήμ⁸⁶, ἐννοῶ θεβαίως τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Τὸ ξείδρον τῆς ζωῆς ποὺ εὑρίσκετο εἰς τὸ μέσον τοῦ Παραδείσου ἦτο εἰκὼν τῆς αἰώνιου ζωῆς, ἢ ὁ ἰοῦα εἶναι ὁ Θεός. Ἡ πλευρὰ δὲ τοῦ Ἀδάμ, ἡ ὁποία μετεβλήθη εἰς γυναῖκα, συμβόλιζε τὴν Ἐκκλησίαν, ἄλλο πάλιν καὶ τοῦτο μυστήριον μέσα εἰς τὸ ἄλιν οὐχέδιον τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε, ὅταν ὁ ἀνθρώπος θά ἔλεπ πτεν ἀπὸ τὴν εἰκόνα ἡ ὁποία εἶχε γίνεи διὰ νὰ ἀποτελέσῃ συμβολ αἰμὸν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν — ποὺ ἦτο ὁ Παράδεισος — καὶ τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς, νὰ ἐνωθῇ διὰ μέσου αὐτῆς τῆς πλευρᾶς (ἡ ὁποία τελικῶς ἀπετέλεσε καὶ τὴν ἀνθρωπίνην σαρκὰ τοῦ Χριστοῦ) μετὰ τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ ἀποκτήσῃ καὶ πάλιν ἐκείνην τὴν ἀρχαίαν καὶ πρωτὴν ἡθικὴν ὡραιότητα.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Εὐὰ πρώτη ἐγελάσθη καὶ παρέβη τὴν ἐντολὴν καὶ ἔφαγεν ἀπὸ τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν, ἔπειτα ἔδωκεν εἰς τὸν Ἀδάμ καὶ ἐκεῖνος ἔφαγε, δὲν ἠθέλησαν καθόλου δὲ νὰ μετανιώσουν καὶ πίκουν ἐνώπιον τοῦ Δεσπότη καὶ νὰ ζητήσουν συγχώρησιν, διὰ τοῦτο ἐκδωκονται ἀπὸ τὸν Παράδεισον καὶ κατεδικάσθησαν νὰ κατοικοῦν εἰς τὸν ἀτελῆ αὐτὸν κόσμον. Προσεχε δὲ καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θέματος ἀνέκφραστον ἀγαθότητα τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὠδηγήθη ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας εἰς φθοράν, διὰ νὰ μὴ τυχὸν φάγη πρὶν ἀπὸ τὸν ὀρισμένον καιρὸν ἀπὸ τὸ δένδρον τῆς ζωῆς καὶ γινῇ ἀθάνατος, καὶ θά συμβῇ τοῦτο τὸ ἀντιφατικόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ εἶναι φθαρτός, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀθάνατος, μετὰ ἀποτέλεσμα εἰς τὸ τραυλὸν τοῦ ἀνθρώπου νὰ γίνῃ καὶ τὸ κακὸν ἀθάνατον — δι' αὐτὸ ὁ Θεὸς ἔβαλε τὸ ἔλφος ἀπὸ φωτιά νὰ φυλάσῃ τὴν εἰσοδὸν τοῦ Παραδείσου ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκετο τὸ δένδρον τῆς ζωῆς⁸⁷.

δ) Περὶ τοῦ κατακλισμοῦ⁸⁸ καὶ ποίων πραγμάτων σύμβολα ἦσαν ὅσα συνεκεντρώθησαν ἐντὸς τῆς κ.θ.ω.τ. καὶ περὶ τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ ἐκλεγέντος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τμήματος τῆς ἀνθρωπότητος⁸⁹ καὶ τί

⁸⁶ Γαλ. 5' 26

⁸⁷ Γεν γ' 24

⁸⁸ Γεν κεφ. στ — ζ'

⁸⁹ Βλ. Ἠθικὰ Λόγος Β' γαρ θ' σι. 66.

εἶναι αὐτὸ τὸ τμήμα (λήμμα)* καὶ περὶ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τῆς περιτομῆς.

- 1 Ἀφοῦ λοιπὸν οἱ πρωτόπλαστοι ἦλθον εἰς σαρκικὴν συνάφειαν μεταξύ των⁹⁰ ἐτεκνοποιήσαν καὶ ἀτέκνησαν ἀγόρια καὶ κορίτσια καὶ ἐκάλεσεν ὁ Ἀδάμ ὕαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ζῶην, ὅτι αὕτη ἦν μήτηρ τίνων τῶν ζώντων⁹¹. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἄνθρωποι ἐπληθύνθησαν πολλὰ καὶ ἐπεσαν εἰς μεγάλο βάθος κακῶν καὶ εἰς πύρα πολλὰ ἀμαρτημάτων καὶ ἐπειδὴ ὁ Θεὸς διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐπροέκειτο νὰ σκετάσῃ τὸν κόσμον μὲ νερὸ καὶ νὰ ἐξαφανίσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τάλιν δὲν ἐγκατέλειπε τὴν ἰδικὴν του μερίδα (τοὺς ἐκλεκτοὺς του), ἀλλὰ ὁ ἔσωσεν εἰς τὴν κιθωτὸν τὸν Νῶε καὶ τ' ἀγόρια καὶ τὰ κορίτσια του. Ἡ μὲν κιθωτὸς συμβόλιζε τὴν Θεοτόκον⁹² καὶ ὁ Νῶε τὸν Χριστόν, οἱ ἄνθρωποι δὲ οἱ ὅποιοι ἐσῆλθον εἰς τὴν κιθωτὸν μαζί με τὸν Νῶε ἀπετέλεσαν τὴν ἀπαρχὴν τοῦ τμήματος ἑκείνου ποῦ προήρχετο ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, συμβόλιζαν ὅσους ἐτρόκειτο νὰ πιστεύσουν εἰς τὸν Χριστόν, ἐνῶ τὰ θηρία καὶ ὅλα τὰ κτῆνη καὶ τὰ πετεινὰ καὶ ἔρπετά ἦσαν εἰκὼν τῶν εἰδωλολατρικῶν ἐθνῶν. Συναπῶς ἡ μὲν κιθωτὸς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν εἶχε τὸν Νῶε, ἡ δὲ Θεοτόκος Μαρία τὸν σαρκωθέντα Θεόν καὶ ἄνθρωπον ἀλλ' ἡ μὲν κιθωτὸς ὁ ἔσωσε μόνον ἐκείνους καὶ ὅσους ἔσσαν μαζί του⁹³, ὁ Χριστὸς ὅμως ἐλύτρωσε καὶ τὴν κιθωτὸν (δηλ. τὴν Θεοτόκον) καὶ ὁλόκληρον τὸν κόσμον ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸν τῆς ἀμαρτίας καὶ ἀπὸ τὸν νόμον τῆς δουλείας καὶ τοῦ θανάτου.
- 20 Ἀλλ' ἐπειδὴ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν⁹⁴ οἱ ἄνθρωποι καὶ πάλιν περ ἦλθον εἰς ἀγνοίαν τοῦ Θεοῦ καὶ καθ' ὁμοιον τρόπον τάλιν ἐταπνεστάτησαν κατὰ τοῦ Θεοῦ ἐπειδὴ εἶχον τὸ ἴδιον στόμα, δηλαδὴ ὠμολοῦσαν τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, ἤρχισαν νὰ οἰκοδομοῦν πύργον καὶ ἐπι-

⁹⁰ Γεν δ' 1

⁹¹ Γεν γ' 20

⁹² Γεν στ' 1 κ ε

⁹³ Κατ' ἄλλην გავერძენ ზემენიენ ἡ ἁποία μᾶλλον καθιερώθη ἡ κιθωτὸς συμβόλιζε τὴν Εκκλησίαν

⁹⁴ Πρδλ Α' Πτρ γ' 20

⁹⁵ Γεν ια' 1 κ ε

χειροῦσαν νά ἀναθοῦν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐπειδὴ ἐσκέ-
 φθησαν καὶ τάλ.ν⁹⁰ ὅτι δύνανται νά γίνουν ἴσοι. μὲ τὸν
 Θεόν Προτιθεμένος λοιπὸν ὁ Θεὸς νά ἀνακατέψῃ τὰς
 γλώσσας αὐτῶν καὶ συνεπεία αὐτοῦ νά διαχωρίσῃ καὶ
 νά διασκορπίσῃ αὐτοὺς εἰς ὅλοκληρον τὴν γῆν, ἐπειδὴ
 ἀπὸ τὴν πλευρὰν τοῦ Ἀδάμ προῆλθον πολλοὶ ἄνθρωποι,
 οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς μιᾶς γλώσσης τοῦ ὠμιλοῦσαν ἦσαν ἡ-
 νωμένοι ὡσὺν εἰς ἓνα σῶμα, πάλιν ἀπὸ αὐτοῦ ἐπῆρε τὸ
 30 μεριδόν του, δηλαδὴ τὴν πλευρὰν ἐκ τῆς ὁποίας θὰ ἔ-
 παῖρνε τὸ ἀνθρωπινον σῶμα, τὸ ὑπόλοιπον σῶμα τῆς ἀν-
 θρωπότητος ἀφοῦ το ἔκαμε πολλὰ τεμάχια τὸ ὁλοκῶρ-
 πισε⁹¹ καὶ ὠνόμασεν αὐτοὺς, ἔθ.τῇ, ἐπειδὴ ἔχουν τελείαν
 ἀγνοίαν τοῦ Θεοῦ⁹². Τὸ τμήμα, λοιπὸν, ἐκεῖνο τῆς ἀν-
 θρωπότητος ποὺ ἐδιάλεξε διὰ τὸν ἑαυτὸν του τὸ ὠνό-
 μασε Ἰσραήλ, ποὺ σημαίνει τὸν βλέποντα τὸν Θεόν⁹³
 αὐτὸ δὲ ἦτο ὁ Ἀβραάμ εἰς τὸν ὁποῖον ἐδόθη ὑπὸ τοῦ
 Θεοῦ καὶ διετηρήθη καὶ μετ' αὐτὸν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γε-
 νεαν ὁ σπόρος τῆς πίστεως καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ,
 εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ἐνεφανίσθη ὁ Θεὸς λέγων, «Ἐξέλθε
 ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ δεῦρο εἰς
 ἡν γῆν ἢν ἂν σοὶ δείξω· καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέ-
 γα.⁹⁴ εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ἔδωκε τὴν περ.τομήν, δηλώ-
 σας εἰς αὐτὸν ὅτι αὐτὴ θὰ εἶναι ἓνα ἔθνος σημαδιοῦ καὶ
 σφραγίδος πρὸς διάκρισιν τῶν ἀπογόνων του ἀπὸ τοὺς
 40 ὑπολοίπους λαοῖς¹⁰⁰ καὶ ὑπεσχέθη δι' ὅρκου εἰς αὐ-
 τὸν ὅτι θὰ πληθύνῃ τοὺς ἀπογόνους του ὥστε νά
 γίνουν ὅσα εἶναι, τὰ ἀστρα τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὅση
 ἡ ἄμμος ποὺ εὐρίσκεται εἰς τὸ χεῖλος τῆς θαλάσ-
 σης¹⁰¹. Ὑστερὰ ἀπὸ αὐτὰ ἐνεφανίσθη πάλιν εἰς αὐτὸν
 ὁ Θεὸς καὶ τοῦ εἶπε «Γινώσκων γνώση ὅτι πάροικον
 ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ οὐκ ἰδ' αὖ¹⁰², προαναγγελλας
 τοιοῦτοτρόπως εἰς αὐτὸν τὴν μετάβασιν εἰς Αἴγυπτον
 τοῦ Ἰωσήφ καὶ τοῦ πατρὸς του Ἰακώβ καὶ τῶν ἀδελ-

⁹⁰ Τὴν πρώτην φοράν ἐσκέφθησαν ταῦτα οἱ πρωτόπλαστοι

⁹¹ Ψαλμ. σπ. 8 Α' Θεο. 5' 5.

⁹² Ἠθικὸς Λόγος Β' παρ. 5' στ 37

⁹³ Γεν. 16' 1 καὶ

¹⁰⁰ Γεν. 12' 10

¹⁰¹ Γεν. 15' 5 καὶ 6

¹⁰² Γεν. 15' 13

φῶν του ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ἐπληθύνθη¹⁰³ ἐκεῖ τὸ τμήμα αὐ-
τὸ τοῦ κοιμῶν καὶ μετεβλήθη εἰς πολυαριθμὸν ἔθνος,
τούς ὁποίους καὶ ἐβγαλεν ἀπὸ ἐκεῖ διὰ τοῦ Μωυσέως,
ἀφοῦ προηγουμένως διεταξεῖν νὰ σοφάζουν καὶ νὰ θάνε
τὸν ἀμνόν¹⁰⁴, τοῦ ἡ-ο εἰκὼν τοῦ ἀληθινοῦ Ἀμνοῦ (Χρ-
στοῦ). Ἐπειτα καὶ ἀφοῦ δ' ἐχωρίσῃ τὴν θάλασσαν καὶ
ἐτέρασεν αὐτοὺς δ' αὖ μεσου αὐτῆς ἀπέναντι¹⁰⁵ καὶ ἀφοῦ
50 τοὺς ὠδήγησεν εἰς τὴν ἔρημον καὶ τοὺς δεθρεψεν ἐκεῖ
ἐπὶ σαράντα ἔτη¹⁰⁶ ἔγινε μερίς Κυρίου, λαὸς καὶ τοῦ Ἰα-
κώβ σχοίνισμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραὴλ.¹⁰⁷

Εἶχον λοιπὸν αὐτοὶ τὴν περιτομὴν ὥσπερ σφραγιδα
γνησιότητος καὶ ὅλοι περ ἐτέμνοντο καὶ, καθὼς ἐχρ- λε-
χθῆ, διὰ τοῦ διακριτικοῦ αὐτοῦ σημείου καθίστατο γνω-
στὴ ἡ μερίς τοῦ Κυρίου ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει μετὰ
κάδι βασιλικῶν προθέτων, καθεὶς ἀπὸ αὐτοὺς εἶρε ἀν-
τὶ σφραγιδος τὴν περιτομὴν εἰς τὸ ἀποκρυφὸν σημεῖον
τοῦ σώματός του· καὶ αὐτὸ διὰ νὰ μὴ ἀναμειγνύονται
60 μετὰ τὰ ὑπόλοιπα πρόβατα, δηλαδὴ μετὰ τοὺς ἐθνικοὺς, οἱ
ὅποιοι περ ἦλθον λόγῳ τῆς ἀγνοίας τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν
κατηγορίαν τῶν θηρῶν καὶ τῶν ἀλόγων ζῶων, καὶ ἀ-
ποτελεῖ αὐτὰ σοφίαν αὐθιμοῖν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Διὰ
ποῖον λόγον δε καθωρσεν ἡ σφραγὶς αὐτὴ νὰ τίθεται
εἰς αὐτὸ τὸ μέρος τοῦ σώματος καὶ οὐχι εἰς ἄλλο; Ἐπε-
δὴ ἀπὸ αὐτὸ ἐξελαχεται τὸ σπέρμα ἀπὸ τοῦ ὁποῖον γίνε-
ται τὸ σῶμα τοῦ ὅλου ἀνθρώπου. Δι' αὐτοῦ ἀκόμη ἀνα-
παριστᾷ εἰς ἡμᾶς τὸ ἀνθρώπινον γένος ποὺ ἀποβάλλει
τὴν σάρκα, ὥστε ἐξ αὐτοῦ (τῆς περιτομῆς) καὶ ἐκεῖνο,
νὰ εἶναι γνωστὸ ὡς παῖδια τῆς σαρκὸς καὶ νὰ γίνῃ σύμ-
βολον τῆς πνευματικῆς περιτομῆς¹⁰⁸ ἐκείνων οἱ ὅποιοι
πρόκειται νὰ γεννηθῶσι πάλιν εἰς μίαν νέαν ζωὴν χωρὶς
σποράν καὶ σαρκικὴν συνάφειαν καὶ φθορὰν τῶν μετέ-
πειτα πνευματικῶν τέκνων, ὥστε ὅταν ἐλθῇ ἐκεῖνη (ἡ
70 πνευματικὴ περιτομή), τότε αὕτη νὰ παύσῃ καὶ ἐνῶ θα
εἶναι σαρκικῶς ἀπερίτμητοι¹⁰⁹ καθεὶς ἀπὸ τὰ πρόβατα

103 ΕΞ α 7

104 ΕΞ α 1 α 4

105 ΕΞ α 5 β 2

106 Νεμ θ 21

07 Δευτ Αδ 9

108 Ρωμ β 29

109 Καλ β 13

(πιστούς) ἀντί τῆς περιτομῆς θά σφραγισθῇ μέ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ· εἰς τὴν κατάστασιν δηλαδή τῆς πνευματικῆς αὐτῆς περιτομῆς, ὅπως λέγει ὁ Παῦλος, καὶ τῆς ἀποβολῆς τῆς σαρκός¹⁰, ἐνῶ τὴν προσκόλλησιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰ γήινα καὶ ἁμαρτωλά¹¹, ἐνῶ ἡμεῖς θά περιτεμνόμεθα κατὰ τρόπον μυστικόν, ταυτοχρόνως θά ἔχωμεν ἐντὸς τῆς ψυχῆς μας συναίσθησιν καὶ γνῶσιν αὐτῆς τῆς περιτομῆς.

ε) Περὶ τοῦ ὅτι ἕκτος ἀπὸ τὸν πρῶτον κόσμον τοῦ ἐδημιουργήθη ἀρχικῶς ἔγιναν ἐν συνεχείᾳ ἄλλοι δύο, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ δεύτερος συμβολίζει, ἐκείνους πού πρόκειται νὰ γίνουν μετὰ ἀπὸ αὐτά, εὕρισκόμενος εἰς τὸ ἐνδιάμεσον τῶν παλαιῶν καὶ τῶν μελλόντων καὶ ποῖον πρᾶγμα συμβολίζει ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας.

- 1 Αὐτὸς λοιπὸν ὁ λαὸς ὁ ὁποῖος προήλθεν ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ, δηλαδή τὸ τμήμα πού ἀντιπροσωπεύει τὴν πλευρὰν τοῦ Ἀδὰμ, ἔγινε κατὰ κάποιον τρόπον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἕνας νῆος ἄλλος καὶ τρίτος* κόσμος, ὁ ὁποῖος φέρει τὴν εἰκόνα τοῦ πρώτου ἐκείνου κόσμου καὶ τοῦ Παραδείσου καθὼς καὶ τοῦ δευτέρου κόσμου, τοῦ κλεισθέντος δηλαδή εἰς τὴν κιβωτὸν καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλ' ἀπετέλεσε καὶ συμβολισμὸν ὧσων ἐπρόκειτο νὰ γίνουν βραδύτερον, εὕρισκόμενος εἰς τὸ ἐνδιάμεσον τὰ μὲν παλαιὰ διγύεται εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, εἰς δὲ τὰ μεταγενέστερα φανερώνει κατὰ ποῖον τρόπον συνδέονται μὲ τὰ παλαιὰ. Διότι εἶχεν (αὐτὸς ὁ τρίτος κόσμος) τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας εἰς τὴν θέσιν τοῦ πρώτου ἐκείνου Παραδείσου ὡσάν νὰ ἦτο καὶ αὐτὴ ἕνας ἄλλος δεύτερος Παράδεισος, τὴν κιβωτὸν τῆς Διαθήκης ἀντὶ τῆς Θεοτόκου, προαναγγέλλων εἰς ἡμᾶς δι' αὐτῶν καὶ συμβολίζων τὴν ἐπάνοδον καὶ κληρονομίαν ὑπὸ τῶν

110. Καλ δ' 11.

111. Ρωμ η 8-7

* Σημείωσας περιθωριακῶς Πρώτος κόσμος εἶναι ὁπὸ τοῦ Ἀδὰμ μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ δεύτερος ὁπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ τοῦ Νῶε μέχρι τοῦ Ἀβραάμ καὶ τρίτος ὁπὸ τοῦ Ἀβραάμ μέχρι τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ

ἀγίων τοῦ Παραδείσου ἐκείνου, ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νά γίνη δια τῆς πνευματικῆς ἀνακαινισαίως των ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος¹¹². Εἶχε τὸν μωσαϊκὸν νόμον ὅπως οἱ πρωτόπλαστοι εἶχον τὴν ἐντολὴν νά μὴ φάνε ἀπὸ τὸν καρπὸν ἢ ὑποδουλώσῃς δὲ εἰς τὸν νόμον ἐσῆμαινε τὴν ἀνω-έραν τοῦ νόμου ἐλευθερίαν ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νά δοθῇ καὶ εὐρ'σκεται εἰς τὸν πνευματικὸν νόμον τῆς Κ. Διαθήκης. Εἶχεν (ὁ τρίτος κόσμος) τὴν στάμναν¹¹³ μὲ τὸ μάννα ἀντὶ τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς τοῦ εὐρίσκετο εἰς τὸ μέσον τοῦ Παραδείσου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν ἀφέθησαν νά φάνε οἱ πρωτόπλαστοι, καὶ ἀπετέλει εἰκόνα καὶ σύμβολον τῆς σταμνίας ἡ ὅτι α ἐπρόκειτο νά κρατήσῃ ἐντὸς τῆς τοῦ Χριστοῦ (δηλ. τῆς Θεοτόκου). Εἶχε τὸ μάννα ἀντ. τοῦ Χριστοῦ διότι αὐτός εἶναι ὁ ἄστος ὁ ὁποῖος κατήλθεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἔδωκε ζωὴν εἰς τὸν κόσμον¹¹⁴ δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ τὸ μάννα κατήλθεν ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς· «Ἄρτον γάρ, λέγει, ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος»¹¹⁵. Καὶ διὰ νά συνοψίσω ὅλα αὐτά, ἀφοῦ ἔκαμε αὐτὸν νέον Παραδεισον, ἔβαλε μέσα εἰς αὐτοὺς πολλὰ πλοῦσι μόνιμα καὶ ἡψηλότερα ἀπὸ ὅ,τι εἶχεν ἐκεῖνος ὁ Παράδεισος, τόσον πολυτιμότερα ὅσον μεγαλυτέρας ὑποσχέσεις καὶ πραγματά συνεβολίζαν.

Καὶ ἐτοιμωθῆτε λοιπὸν, εἰς αὐτὸν (τὸν νέον παράδεισον) τὸν Μωϋσῆν ὅπως ἐκεῖ τὸν Ἀδάμ καὶ ὦμι-λει εἰς αὐτόν ὁ Θεὸς ὅπως εἰς τὸν Ἀδάμ καὶ ὁ Μωϋσῆς ὦμιλε.¹¹⁶ εἰς τὸν Θεὸν καθὼς ὁ Ἀδάμ ἀλλὰ δὲν εἶχεν ὁ Ἀδάμ ὅπως ὁ Μωϋσῆς ὑποσχέσεις καὶ ἔλπιδα ὅτι θά πῆγαινε σωματικῶς ἐκεῖ ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός. Εἶχε μὲν ἐκεῖνος τὸ δένδρον τῆς ζωῆς, ἀλλ' ὅχι αὐτὴν τὴν ἰδίαν τὴν ζωὴν¹¹⁷ ὁ νέος παράδεισος ἀντιθέτως κατεῖχε πλεον φανεράν καὶ ἀνωτέραν ἀπὸ τὸ δένδρον τῆς ζωῆς τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος εἰς τὸ πρόσωπον τῶν προφητῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπέσχοντο καὶ διεκήρυσσον ὅτι θά δοθῇ διὰ τοῦ Χριστοῦ ἡ τελεία καὶ ἀληθ.

112 Πρὸλ. Τιν γ 5

113 Εφεσ. ια' 33.

114 Ιω ιτ' 31-32

115 Ψαλμ. αζ' 25.

116 Εφεσ. ιθ' 18.

117 Πῶς εἶναι ὁ Χριστός (Ιωάν. ιδ' 6)

20

30

νὴ ζωὴ. Εἶχεν ὁ παραδεισος ἐκεῖνος ζωὴν ἀκοπον καὶ
 χωρὶς φροντίδας, καὶ ἀκόμη δένδρα καὶ καρποὺς εὐ-
 γέστους καὶ καταλλήλους εἰς τροφὴν εἶχεν ὁμῶς καὶ
 ὁ ἄλλος τὸ μῖνον πού κατήλθεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν πού
 ἦτο τροφή προταρπενσκευασμένη καθὼς εἶχε λεχθῆ¹¹⁸
 καὶ ἔπνον οἱ κάτοικοι τοῦ νέου παραδείσου νερόν πού
 40 ἀνεβλυζε ἀπὸ ἀνυδοῦ πέτρα¹¹⁹ πού ἦτο γλυκὺ περσὸς
 τερεν ἀπὸ μέλι καὶ ὄχι μένον αὐτο, ἀλλ' ἀκόμη καὶ «τά
 ἱμάτια αὐτῶν καὶ τὰ ὑποδήματα οὐκ ἐπαλαιούντο οὐδὲ
 ἐφθέροντο»¹²⁰, ἀλλὰ ἐμεγάλωναν καὶ αὐτὰ ἀναλόγως
 μετὰ το μεγαλωμα τῶν σωμάτων των καὶ δὲν ὑπῆρχε με-
 ταξύ των κανεὶς ἀσθενείας.¹²¹ Οἱ κάτοικοι τοῦ πρώτου
 παραδείσου εἶχον τὴν ἀπειλὴν ὅτι θά θανατωθοῦν καὶ
 θά δεχθοῦν τὴν κατάραν τοῦ Θεοῦ ἐὰν παραδοῦν τὴν ἐν-
 τολήν του. Εἶχον παραλλήλως καὶ οἱ κατοικοὶ τοῦ δευ-
 τέρου παραδείσου τὴν ἐλπίδα νὰ συγχωρηθοῦν αἱ ἁ-
 μαρτίαι των καὶ εὐλογίαν αἰωνίου ζωῆς καὶ ὅταν ἀκό-
 μη κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἐφαρμόσει τὸν νόμον τοῦ
 Θεοῦ, τοῦ Χριστοῦ ὑποσχομένου ὅτι θά ἔλθῃ καὶ θά κά-
 μη πραγματοποιησά μιν ὅτι ἦτο δὲ αὐτοὺς πρωτοπλάστους
 50 ἀδελφάτων ὄχι δὲ νὰ καταδικάσῃ καὶ τιμωρήσῃ τοὺς
 παραθεῖτας, ἀλλὰ νὰ σωθῇ ὅσους ἐπίστευσαν. Εἶχεν
 ὁ πρῶτος τὸ ξίφος ἀπὸ φλόγα τοῦ ἐφύλασσε τὴν
 εἰσοδὸν τοῦ Παραδείσου καὶ ἐμπόδιζε νὰ εἰσέλθῃ
 εἰς αὐτὸν ὁ Ἄδამ καὶ οἱ ἀπόγονοί του εἶπεν ὁμῶς καὶ
 ὁ δεῦτερος τὸν ἰσχυιπρά-ηγον Μ χαήλ, ὁ ὁποῖος πε-
 ρισσότερον ἐπροστάτευσεν καὶ ἐφύλασσε ὁσους ἦσαν ἐν-
 τὸς αὐτοῦ ἀλλὰ συγχρόνως δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τὰ δια-
 σκορπισμένα ἔθνη νὰ ἐπιστῇ εἰς αὐτόν. Ἐκεῖ ὁ Θε-
 ὸς ἐμερίμνησεν, ὥστε νὰ γινῇ ἡ ἀναδημιουργία τοῦ Ἀ-
 δάμ δια τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ κα. δ. αὐτὸ ἀπὸ τὸν
 60 ἄνδρα τότε καὶ χωρὶς σαρκικὴν συνάφην ἐγένετο ἡ γυ-
 ναικα ὥστε θραδύτεροι νὰ ληθῇ πάλιν ἀπὸ τὴν γυ-
 ναίκα ἡ πλευρά τοῦ Ἀδάμ καὶ χωρὶς σποράν καὶ συν-
 ουσίαν νὰ γεννηθῇ ἄνδρας, ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς καὶ
 δι' αὐτοῦ νὰ ἀνακαινισθῇ ὁ παλαιωθείς ἀπὸ τὴν ἁμαρ-
 τίαν Ἀδάμ ὁ Θεὸς ὅπως ἐσχέθη εἰς τὸν Ἀβραάμ ὅτι εἰς

118. Ἐξ ιστ 14 κ.ε

119. Α. Κορ. ι 4

120. Δευτ. η' 4 αθ' 5

121. Ψαλμ. ρδ 37

τόν νέον αὐτόν παραδίδουν καὶ μαζί μὲ τοὺς ἀπογόνους του¹²² θὰ βάλῃ ὅλα τὰ ἔθνη ποὺ ἐδιωχθῇσαν ἐξ αὐτοῦ καὶ θὰ μεταβάλλῃ αὐτοὺς εἰς ἓνα ποιμνόν.²³

Ἐπε δὴ λοιπὸν αὐτοὶ ποὺ εὐρίσκοντο μέσα εἰς αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ καὶ πρὶν εἰσελθοῦν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας καὶ μετὰ τὴν ἐσοδὸν τῶν εἰς αὐτὴν καὶ αὐτοὶ παρέβησαν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ποὺ λέγει: «Ἀκούε, Ἰσραὴλ! Κύριος ὁ Θεὸς σου Κύριος εἰς ἔσθ. καὶ οὐ προσκυνήσεις Θεῷ ἄλλοτρίῳ»¹²⁴ καὶ «ἔθυσαν τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις»¹²⁵ καὶ «ἤσθον καὶ ἔπινον τὸν οἶνον τῶν σποιδῶν αὐτῶν»²⁶ καὶ «προσεκύνησαν οἷς ἐποίησαν οἱ βακτυλοὶ αὐτῶν»¹²⁷ «ἀπέκτειναν τε τοὺς ἁγ.οὺς καὶ ἐλιθοβόλησαν τοὺς προφῆτας»²⁸ «ἐστράφησαν εἰς τόξον σπασθλόν»²⁹ καὶ «παρώξυναν ἐπ' ἀλλοτριῶν καὶ ἐν βδελύγμασιν»¹³⁰ αὐτῶν «τὸν Θεὸν τὸν θρέψαντα αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἐπελάθοντο αὐτοῦ»¹³¹, τί ἔπραξε λοιπὸν δι' ὅλα αὐτὰ ὁ Κύριος ποὺ ἐδιδάλεν αὐτοὺς ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη. Μὴ πως ἐθυμῶσε καὶ ἔστρεψε μὲ ἀπιδίαν ἄλλοι το πρόσωπόν του Καθόλου· ἀντιθέτως μαλιστα, ἔστειλε τὸν Υἱόν του¹³² νὰ ἀποπλυνῇ τελείως τὰς ἁμαρτίας των, ἔπειδὴ τόσον πολὺ διεφθόρησαν ὥστε καὶ αὐτοὶ νὰ ἐξομωθοῦν μὲ τοὺς εἰδωλολάτραις καθὼς ἔχει γραφῇ «Καὶ ἐμύγησαν ἐν τοῖς ἔθνεσι καὶ ἔμαθον τὰ ἔργα αὐτῶν»¹³³ καὶ «οὐ συνῆκαν ἐν τιμῇ ὄντες»¹³⁴ Ἐνθυμήσου μαζί μου, λοιπόν, τὴν κιθωτόν, τὰ παιδιὰ τοῦ Νῶε καὶ τὰ θηρία κα' τὰ ἔρμιατα ποὺ εἰσῆλθον ἐντὸς αὐτῆς, καθὼς εἶπα, ὅταν ἀνωτέρω ἐξιστοροῦσα τὰ σχετικὰ γεγονότα, ὅτι ὁ μὲν Νῶε ἦτο σύμβουλον τοῦ Χριστοῦ, τὰ παι-

122 Γεν ιζ' 4-5

123 Ἰωάν' 16

124 Εξ κ' 2-5

125 Ψαλμ. ρε' 37.

126 Δευτ λβ' 38

127 Ηο θ' 8

128 Μο·θ. κγ' 37

129 Ψαλ αζ' 57

130 Δευτ λβ' 21 Ιερ. λβ' 28

131 Δευτ λβ' 18.

132 Α' Ἰωάν δ' 10

133 Ψαλμ. ρε' 35.

134 Ψαλμ. λη' 21

διὰ δὲ αὐτοῦ τοῦ λαοῦ τῆς ἐποχῆς τοῦ νόμου καὶ τὰ
 θηρία καὶ ἐρπετὰ τῶν ἐθνῶν. Οἱ ἄνθρωποι λοιπὸν ποῦ
 ἐδέχθησαν τὸν νόμον οἱ ὅποιοι ὠνομάσθησαν μερὶς τοῦ
 Κυρίου, ἡ κληρονομία αὐτοῦ, μετὰ τὰ θηρία, δηλαδὴ τοὺς
 εἰδωλολάτρους ἐξωμοιωθήσαν ἐπειδὴ ὁμοῦς ὁ Θεὸς ἡ-
 θέλησε νὰ ἀποσπάρῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὴν πλάνην καὶ νὰ
 τοὺς ἐπαναφέρῃ πάλιν ἐκεῖ ἀπὸ οὗπου ἐξέτεσον, κατέ-
 90 θῇ εἰς τὴν γῆν καὶ ἐσαρκώθῃ, καὶ ἀφοῦ ἔλαθε ὡς σῶ-
 μα τὴν πλευρὰν τοῦ Ἀδάμ ἀπὸ τὰς ἀγνωσιᾶς σάρκας
 τῆς Θεοτόκου, ἔγινεν ἄνθρωπος ὁμοῖος καθ' ὅλα μετὰ ἡ-
 μᾶς ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν¹³⁵. Διὰ τί ἔγινεν αὐτό; Διὰ
 νὰ τελειοποιήσῃ μὲν διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν πίστεως ὁ-
 σους ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐδέχθησαν τὸν νόμον τὸν ἐφύ-
 λαξαν, ὅσους δὲ ἀπὸ αὐτοὺς τὸν ἐπρόδωσαν καὶ προσ-
 εχώρησαν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν νὰ τοὺς ἐνώσῃ διὰ
 τῆς πίστεως μετὰ τὸ ὑπόλοιπον σῶμα, καὶ τοιοῦτοτρόπως
 νὰ εὕρουν ἑπίσης καὶ τὰ ἔθνη τὴν σωτηρίαν διὰ τῆς πί-
 στεως σύμφωνα μετὰ αὐτὸ ποῦ εἶπε, εἶπει, ὁ Παῦλος: «Εἰ
 γὰρ τὸ αὐτῶν παράπτωμα πλοῦτος, λέγει, τοῦ κόσμου
 γέγονε, πόσω μᾶλλον ἡ σωτηρία αὐτῶν γενήσεσθαι ἐ-
 100 μελλεν;»¹³⁶

Ἡ ἐξέτασις ὁμοῦς αὐτοῦ τοῦ χωρίου, καὶ ὅσον ἐπι-
 τρέπει, τὸ γράμμα, μοῦ δῶκε νὰ ἐννοήσω καθαρά ὅτι
 κρύπτεται, εἰς αὐτὸ καὶ ἄλλο νόημα. Προσέχετε, λοι-
 πόν, διὰ νὰ ἀντιληφθῇτε καλῶς τί εἶναι αὐτὸ ποῦ λέ-
 γει ὁ θεὸς Παῦλος «Εἰ τὸ αὐτῶν παράπτωμα πλοῦτος
 κόσμος γέγονε, πόσω μᾶλλον ἡ σωτηρία αὐτῶν γενή-
 σεσθαι ἐμελλεν;».

στ) Ἀνάλυσις τοῦ ρητοῦ τοῦ Ἀποστόλου: «Εἰ
 γὰρ τὸ αὐτῶν παράπτωμα πλοῦτος κόσμος γέγο-
 νε»¹³⁶ κλτ' καὶ χαρακτηρισμός τῶν δύο λαῶν, ἐν-
 νοῶ τῶν ἐθνικῶν καὶ τοῦ Ἰσραὴλ.

† Μετὰ τὸν διασκορκισμόν τῶν διαφόρων ἐθνῶν, κα-
 θὼς ἤδη ἔχω εἶπει, ὁ Ἰσραὴλ ἔγινεν ἡ ἐκλεκτὴ μερὶς

135. Ἐφρ. δ' 15

136. Ρωμ. ια' 12.

- τοῦ Κυρίου. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Ἰσραήλ, ἀφοῦ ἔγνε μέγα-
λο ἔθνος καὶ πολυπληθὺς λαὸς, ἔπεσεν εἰς τὴν εἰδωλο-
λατρείαν ὅπως ἑπρατίον τὰ ἔθνη καὶ μόνον πολὺ ἐλά-
χιστοι ἔμεινον πιστοὶ καὶ δὲν ἐλάτρευσαν τὰ εἰδωλα
ὥς ἕνα εἶδος μαγίας καὶ μερίδος τοῦ Θεοῦ. "Ὅταν λοι-
πὸν ἦλθεν ὁ Χριστὸς, ἐνὶ ἐπιστευον εἰς αὐτὸν καὶ τὸν
προσκυνοῦσαν ὡς Θεό., ἐπρὸς τοὺς ἄλλοι, καὶ οἱ δ' αἰσῶ-
καὶ οἱ ἄδικοι, καὶ ἐκεῖνοι, ποὺ ἐνέβουντο τὸν ἀληθινὸν
Θεὸν καὶ οἱ εἰδωλολάτραι, νὰ ἐνωθοῦν εἰς τὸ ὄνομα
τοῦ καὶ νὰ σωθοῦν συγχρόνως καὶ ἐάν συνεβάνεν αὐ-
τό, θὰ ἠδύναντο νὰ εἰπουν τὰ ἔθνη πρὸς αὐτόν «Θεὸς
10 τῶν ἁλίων καὶ Δέσποτα, Κύριε τῶν αἰώνων, νὰ, χωρὶς
μερικοὶ ἀπὸ αὐτοῦς νὰ ἔχουν διαπράξει τίποτε τὸ κα-
λόν¹³⁾ τους ἔσωσες ὅλην τὴν ἀσκήτως. Διὰ τὸ λοιπὸν;
Ἡμεῖς τάχα δὲν εἰμεθα ἔργα τῶν χειρῶν σου καὶ πλά-
σμα σου, + θὰ ἀπαντοῦσαν δὲ εἰς αὐτοὺς οἱ Ἰουδαῖοι
καὶ θα ἔλεγαν «Ὁχι, διότι, μόνον ἡμεῖς εἰμεθα μερ-
δα τοῦ ἡμεῖς μόνον κληρονόμοι τοῦ μόνον εἰς ἡμᾶς ἐ-
δόθησαν αἱ τράπεζαι τῆς διαθήκης, ἡ περιτομὴ καὶ τὰ
λοιπὰ, τὰ ὅτα μόνον εἰς ἡμᾶς ὑπεσχέθη καὶ ἔδωκεν.
ἐνῶ εἰς σᾶς δὲν θὰ δώσῃ τίποτε». Ἰπρὸς αὐτὰ πάλιν θα
ἀνταπαντοῦσαν οἱ ἔθνηκοί, χωρὶς ὅμως νὰ καταδευθοῦν
νὰ ἀπειθύνουν τὸν λόγον πρὸς τοὺς φθονεροὺς Ἰουδαί-
ους «Ἡμεῖς μὲν, ὦ Δέσποτα καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ, ὁ καί-
ως μᾶς ἔσωσες μακρόν σου ἐτειδὲ, εἰμεθα ἀνάξιοι,
20 μᾶς ἐγκατέλειψες χωρὶς καμμίαν φροντίδα ἐπειδὴ εἰ-
μεθα ἀνυπότακτοι καὶ ἀπειθαρχοί, καὶ μᾶς ἀφῆρες μὲ
τὸ δ' κιο σου νὰ πεινᾶμε χωρὶς τὴν τροφήν τῆς γνώσεώς
σου καὶ νὰ διψᾶμε ἀπὸ τὴν ἐλλειψίν τοῦ νεροῦ ποῦ προσ-
φέρει ἡ ἀκρόασις τῶν ἁγίων λόγων σου. Εἰς αὐτοὺς ἀν-
τιθέτως ποῦ λέγουν αὐτὰ εἰδείξας ὁλόκληρον τὴν ἀγά-
πην καὶ τὸ ἐνδ' ἀφ' ὧν σου ἔδωκες εἰς αὐτοὺς προφή-
τας καὶ κριτὰς καὶ διδασκάλους διὰ νὰ τοὺς ὁδηγοῦν
εἰς τὸν ὁσθὸν δρόμον καὶ νὰ τοὺς παιδαγωγοῦν τοὺς ἔ-
δωκες τὸν νόμον καὶ τὴν περιτομήν καὶ ἕκαμες εἰς αὐ-
τοὺς κατεπληκτικὰ καὶ πρωτοφανῆ θαύματα καὶ ἐπει-
δὴ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐθεώρησαν ἀσήμαντα, σὲ ἐγκατέλειψαν
καὶ ἐλάτρευαν μαζὶ μὲ ἡμᾶς τὰ εἰδωλα ὡς ἂν νὰ ἦσαν

30 θεοί· καὶ ὅσα ἁμαρτωλά ἔργα ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ὅλα τὰ ἐπράξαν καὶ ἐκεῖνοι καὶ ἔρνηθησαν σὲ τὸν εὐεργέτην τῶν ὅπως ἀνθρώπων καὶ ἡμεῖς. Τώρα δὲ ἐξ αἰτίας τῆς πίστεως τῶν πρὸς σὲ καὶ μόνον τοὺς συνχωρήσεις, τοὺς ἐλεήσεις καὶ τοὺς ἐλυτήθης καὶ τοὺς ἐθαλές μαζί με τοὺς ἁγίους σου τοῦ θεοῦ, ἡμάρτησαν. Δὲν θὰ ἐλεγήσης, λοιπόν, καὶ ἡμᾶς. Δὲν θὰ μᾶς λυτήθῃς, Δὲν θὰ μᾶς δεχθῇς πληροῖν σου, φιλόφθωπε. » Καὶ τοιοῦτο-τρόπως πολλοὶ ὁρθῶς καὶ δικαιολογημένως οἱ ἀπερίτμητοι, εἰδῶλοι, λάτραι σινηνοῦντο, με τοὺς περιτετμημένους Ἰουδαίους ποὶ ἰθαυσίασαν εἰς τὰ εἰδῶλα καὶ ὅλοι ἐπρόκειτο νὰ γίνουν ἐν ἐν ὀνόματι, καὶ ὁ αὐτοῦ Χριστοῦ.

Ἐπεὶ δὲ μαζί με τὰ προηγούμενα κακὰ ποὶ διέπραξαν ἐφώνησαν καὶ τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν ὥσαν νὰ ἦτο κακοῦργος ἐνῶ τὸν Βαραδβᾶν ποὺ ἦτο ἀντίγραφον τοῦ Ἀντιχοίστου ἐζήτησαν καὶ τὸν ἀπέλυσαν.¹³⁸ καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ἐδίωξαν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀποστολοὺς τοῦ ἀφοῦ τοὺς ἐξεδίωξαν, ὅπως εἶπομεν, 40 ἀπὸ τὸν παράδεισον, τοὺς διεσχόρησεν εἰς ὅλα τὰ ἔθνη.¹³⁹ ἐπεὶ δὲ ἀντήλλαξαν τῇ ἀληθειᾷ τὴν πίστιν τῶν μετὴν ἀσέβειαν τῶν ἐθνικῶν. Τα δὲ ἔθνη τὰ καταγόμενα ἀπὸ τὴν πλευράν τοῦ Ἀδάμ τὰ ἐπῆρε καὶ τὰ ἔφερε πλησόν του ἐκεῖνος ποὺ ἐπῆρε τὴν πλευράν τοῦ Ἀδάμ, ἀπὸ τῆς γυναῖκα καὶ μετέβαλεν αὐτὴν εἰς ἄνδρα τέλει.¹⁴⁰ καὶ ἐγένετο δι' αὐτῆς ὁλοκληρὸς σάρκα αὐτὸς ποὺ ἦτο κατὰ τὴν φύσιν τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τοιοῦτο-τρόπως ἐγένετο καὶ ὁ αὐτοῦ Ἀδάμ ἀφοῦ περιεβλήθη τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Αὐτὸ εἶναι ὁ πλοῦτος τοῦ κόσμου καὶ ἐάν αὐτὸ ἐγενετο πλοῦτος τοῦ κόσμου, διὰ μέθα νὰ φαντασθῶμεν πόσον μεγαλύτερος πλοῦτος θὰ 50 ἐγίνοντο ἐκείνη (οἱ Ἰουδαῖοι) ἐάν ἐπίστευον εἰς τὸν Χριστὸν. Ἦτο μὲν λοιπὸν ὁλοκληρὸς ὁ Ἰσραὴλ τμήμα ἀπὸ τὴν πρώτην διαστοράν καὶ ἦτο ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἐγνώρισε καὶ προσώρισεν εἰς σωτηρίαν ὁ Θεός· καὶ ὅταν ἔλθεν εἰς τὴν γῆν ὁ Χριστὸς τὸν ἐκάλεσε νὰ πιστεύσῃ εἰς αὐτόν. Ἐπειδὴ ὁμοῦ αὐτὸς δὲν ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν Χριστὸν, οὗτος ἀφοῦ ἐπῆρε

138. Ματθ. κζ' 16, 28.

139. Λευὶν κγ' 33 Δευτ. δ' 27.

140. Εφ. δ' 13.

ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν μερίδα (τὸν Ἰσραὴλ) μικρὸν τιμῆμα ἐκείνους που ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, δηλαδὴ τὸν Ἰωάννην τὸν πρόδρομον, τοὺς ἀποστόλους καὶ ἄλλους τοὺς ἄλλους ποὺ γνωρίζομεν, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς μερίδος (τοῦ Ἰσραὴλ), τὸ ὅποῖον ἀπὸ ἰδικήν του θελήσιν ἔπεσεν εἰς τὴν ἀπιστίαν τὸ ἀπέριψε καὶ τὴν θέσιν αὐτῶν ἐπῆραν οἱ ἐθνικοὶ καὶ ἠνώθησαν καὶ αὐτοὶ διὰ τῆς πίστεως μετὰ τὴν μερίδα ἢ ὅτινα ἐξελέγη διὰ τὴν πίστιν τῆς (τοὺς ὀλίγους δηλαδὴ Ἰουδαίους ποὺ ἐπίστευσαν εἰς Χριστόν).

60 Καὶ παρακολουθεῖ μαζί μου ἀπὸ τοῦ σημείου αὐτοῦ τὴν ἐξελικτικὴν πορείαν τοῦ λόγου, ὁ ὁποῖος θὰ ἀρχίσῃ νὰ διηγῆται πλεον ὅσα ἔχουν σχέσιν μετὰ τὴν καινουργίαν καὶ θαυμαστὴν μερίδα (τὴν Ἐκκλησίαν)

ζ) Περὶ τοῦ ὅτι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι νέος κόσμος καὶ ἡ πρὸς αὐτόν πίστις νέος παράδοσος. Καὶ ἐπιπλέον γίνεται σύντομος ἀναφορὰ εἰς τὸν πρῶτον κόσμον καὶ συσχετισμὸς τῶν ὁσων ἐγέναν εἰς ἐκεῖνον μετὰ ὅσα ἐπραγματοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ λόγου ἐπαναλαμβάνεται τὸ ἀποστολικὸν ρητόν, «Ὅς προέγνω, τούτους καὶ προώρισε.»¹⁴¹

1 Ἔχομεν λοιπὸν καὶ παλιν τὴν ἀρχὴν νέας μερίδος καὶ νέου κόσμου καὶ μαζί μετὰ τὴν μερίδα ζυμάρη ἀγνωστοὶ μέχρι τώρα, καινουργοὶ καὶ παράδοξοι. Ὅσα μὲν συνέβησαν μέχρι τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ τοῦ κόσμου ἦσαν εἰκόνες καὶ σκιαί καὶ σύμβολα αὐτῆς τῆς νέας μερίδος, ἐνῶ αὕτη εἶναι ἡ πραγματικότης καὶ ἡ ἀνακαινίσις καὶ ἀνανεώσις ὁλοκληροῦ τοῦ κόσμου. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ μερίς ἢ ὅτινα προήλθεν ἀπὸ τὸν Ἀδάμ ἦτο φθαρτὴ καὶ ἀφροῦ ἠυξήθη εἰς πολυπληθεῖ λαὸν φθαρτόν καὶ θνητόν ἐχάθη ὁλόκληρος ἐξ αἰτίας τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἀπέμειναν ἀπὸ αὐτὴν μόνον ὁ Νῶε καὶ τὰ παιδιὰ του καὶ ἐσχηματίσθη οὕτως ἀπὸ αὐτὴν ἄλλη μερίς, ἡ

- 10 ὅποια ἀπετέλεσε τὴν ἀρχὴν δευτέρου κόσμου Ἐπειδὴ ὁμως παλιν προσεπάθουν νὰ ἀνέλθουν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐπειδὴ ὑπεσχέθη ὁ Θεὸς νὰ μὴ ξανακάμῃ κατακλυσμὸν οὗτε νὰ θανατώσῃ κάθε ζῶσαν ὑπαρξίαν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν¹⁴², ἐπῆρε καλὴν ὡς μερίδα τὸν Ἀβραάμ, τὸν ὁποῖον ἐδιάλεξε ὁ ὁτὶ τὴν πίστιν του¹⁴³ καὶ ὅλους τοὺς ὑπολοίπους τοὺς διεσκόρτισεν εἰς τὸν κόσμον Ἀπὸ αὐτὴν λοιπὸν τὴν μερίδα τοῦ Ἀβραάμ ἄλλην μερίδα τοῦ ἀπογόνου του — αὐτὴν θεβαίως τὴν πλευράν, ὅπως τοῦ Ἰσραὴλ φορὰς εἶπον — ἐτῆρεν ἐπάνω του ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς καὶ οἰκοδόμησε χάριν τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ μετεβλήθη ὁ ἴδιος εἰς πόρκα καὶ χωρὶς νὰ μεταβληθῇ κατὰ τὴν θείαν του φύσιν ἔγινε πραγματικὸς ἄνθρωπος. Δὲν ἔγινε θεβαίως ὁ θεάνθρωπος Χριστὸς γενάρχης
- 20 παιδιῶν σαρκικῶν, λαοῦ φθαρτοῦ ὅπως καὶ ὁ Νῶε ἔγινε τότε, ὡσάν νὰ ἐπροκειτο, ὅταν ὁ λαὸς αὐτὸς θὰ ἐπληθύνετο καὶ θὰ ὠδηγῆτο εἰς καταστροφὴν, νὰ πάρῃ ἀπὸ αὐτοῖν κατόπιν ἄλλο τμήμα ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ προήρχετο ἄλλος λαὸς, ἀλλ' ἔγινε ὁ Χριστὸς ἡ ἀθάνατος καὶ πάντοτε ζῶσα ἀρχὴ πνευματικῶν παιδιῶν, τὰ ὅποια ἀποκοτῶν ἐντὸς των τὸν ἰδικόν του χαρακτήρα, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος· Ἡ ἀρχὴ Χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ Χριστοῦ¹⁴⁴ καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον· «μέχρις οὐ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὁμῖν»¹⁴⁵ Διότι οἱ μὲν πρόγονοί μας ἐκείνοι ἦσαν ὅλοι θνητοί, ἐνῶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ὅπως ἐπῆρε μερίδα ἀπὸ ἐκείνην τὴν μερίδα τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοιοῦτοτρόπως ἔγινε υἱὸς καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀδάμ, εἶναι ἀφθαρτος καὶ ἀθάνατος, δὲν ἀποκτᾷ σαρκικὸς ἀπογόνους, ἀλλ' ἀναγεννᾷ τοὺς ἀνθρώπους πνευματικῶς.
- 30

Καὶ ἔλα νὰ ἐξετάσωμεν μαζὶ τὸν τρόπον αὐτῆς τῆς ἠθικῆς ἀναγεννήσεως. Ποῖος εἶναι αὐτός, εἰς τὸν παρὰδεδεικτον ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ἡ γυναῖκα, ἡ ὅποια εἰς νὰ μητέρα ὄλων ὅσοι ἐγεννήθησαν σύμφωνα μὲ τοὺς γηίνους νόμους εἰς δὲ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν ἀπὸ τὴν γυναῖκα ἐγεννήθη ἄνδρας, Χριστὸς ὁ Θεός, σὺν ἐπικεφαλῇ καὶ ζωῇ ὄλων ὅσοι ἀναγεννῶνται πνευματι-

142 Γεν θ' 15.

143 Ρωμ θ' 11' κα' 5

144 Α' Κορ x 23

145 Γαλ δ' 19

- κῶς διὰ τῆς πίστεως τῶν εἰς αὐτόν. Ἐκεῖ ὑπῆρχε δένδρον διὰ τοῦ ὁπρίου θά ἐπιτυγχάνετο ἡ γνώσις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ὁ καρπὸς τοῦ ὁπρίου ἐπειδὴ ἐφαγώθη ἐγίνετο εἰς τοὺς πρωτοπλαστοὺς πρόξενος τοῦ θανάτου εἰς τὸν νέον παράδεισον ὑπάρχει τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκαρφώθη ὁ Χριστὸς ὁ δεῦτερος
- 40 Ἀδὰμ καὶ Θεός, εἰς μὲν τὰ χεῖρα ἀντὶ τῶν χειρῶν τοῦ Ἀδὰμ ποῦ ἄγγξαν τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν, εἰς δὲ τὰ πόδια (ἐκαρφώθη) ἀντὶ τῶν ποδιῶν ποῦ ἐβάδισαν διὰ τὰ παραδοῦν τὴν ἐντολήν. Καὶ ὁ μὲν Ἀδὰμ, μὲ τὸ νὰ φάγῃ ἀπὸ τὸν καρπὸν τοῦ δένδρου ἐκείνου, ἐγίνετο αἴτιος νὰ ἔλθῃ ὁ θάνατος καὶ ἡ κατάρρα τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς ἀπογόνους τοῦ ὁ δὲ Χριστὸς καὶ Θεός, μὲ τὸ νὰ γευθῇ τῆς χολῆς καὶ νὰ πιῇ τὸ ξύδι, ἐκείνους μὲν τοὺς ἀπηλλοτριῶν¹⁴⁶ ἀπὸ τὴν κατάραν καὶ τοὺς ἡλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν φθορὰν τοῦ θανάτου εἰς ὅσους δὲ πιστεύουν εἰς αὐτοὺς ἐχάρισε ζωὴν καινουργίαν καὶ τοὺς ἐδυνάμωσε νὰ συμπιερφέρωνται εἰς τὸν κόσμον αὐτὴν ὅπως οἱ ἄγγελοι. Ἐκεῖ τὸ δένδρον τῆς ζωῆς εὗρίσκετο εἰς τὸ μεσοῖ τοῦ παραδείσου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὅταν ἔφαγεν ὁ Ἀδὰμ δὲν συνεχωρήθη μὲ ἀνοχὴν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐδώχθη ἀπὸ τὸν παρόντα, δι' αὐτὸ καὶ ἐτοποθετήθη τὸ φλογισμένον ξίφος διὰ νὰ φυλάττῃ τὴν ἐξοδὸν τοῦ ἔδω ὁ Χριστὸς ἐτρυπτήθη εἰς τὴν πλευρὰν μὲ λόγχην¹⁴⁷ καὶ τὸ ξίφος ἐκείνο τὸ κατήργησε καὶ τὴν ἐξοδὸν ἀνοίξε καὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἐφύτευσε τὸ νέον δένδρον τῆς ζωῆς, καλύπτει ὅμως νὰ εἴπω ὅτι ἔδωσεν εἰς ἑαυτὸς τὴν ἐξουσίαν νὰ τὸ φυτευκὼν καθ' ἡμέραν, τὸ ὁποῖον καὶ μεγαλῶναι ἀλματωδῶς καὶ χαρίζει τὴν αἰώνιον ζωὴν εἰς ὅλους ὅσοι τρώγουσι ἀπὸ αὐτοῦ¹⁴⁸.
- 50 "Ὡς οὖν σὺ παράδεισε, ποῦ ἐφυτεύθης ἀπὸ Χριστὸν τὸν Θεόν." "Ὡς καινούργιον σὺ μυστήριον καὶ φοβερὰ θαύματα! Διότι ἐκεῖ μὲν ὑπῆρχον πράγματα ὡς ἀλλὰ δένδρα ὁρατὰ καὶ ἀντιληπτά μὲ τὰς αἰσθήσεις, ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐὰ ἐνῶ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως καθὼς καὶ τὸ δένδρον τῆς ζωῆς¹⁴⁹ ἦσαν διαφορετικὰ μεταξύ των

146. Εδρ. β 15

147. Ἰωάν. ιθ' 34

148. Εδὼ φανερὸν νὰ υπονοῇ τὸν Θεὸν τὸν Κύριον καὶ κατ' ἐκτέλεσιν τὴν ἐκκλησίαν

149. Γεν. θ' 9.

- ἐδῶ ἀντιθέτως ὁ νέος Ἀδαμ γίνεται διὰ τοὺς πιστοὺς
 ὅλα μαζί καὶ ἀπόλαυσις καὶ γνώσις, ἡ ὁποία ἔμως δὲν
 προκαλεῖ τὸν θάνατον οὔτε μᾶς κρατᾷ μακρὰν ἀπὸ τοῦ
 δειδρὸν τῆς ζωῆς. ἀλλὰ μᾶς διδάσκει ποίους λόγους
 πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦμε διὰ νὰ δίδωμεν τὴν καταλ-
 ληλαὶ ἀπάντησιν εἰς τὸν δφ.ν (σατανᾶν) : "Ἀπελθε,
 λέγει ὁ σω μου Σατανᾶ,¹⁵⁰ κτλ. καὶ ὅχ. μόνον αὐ-
 τό, ἀλλ' ἡ γνώσις αὐτὴ μᾶς ὁδηγεῖ πλῆσιον τῆς ζωῆς,
 ἡ ὁποία πάλιν εἶναι αὐτὴς ὁ ἰδὸς. Ἀλλὰ ποῦ εἶναι, θὰ
 ἐρωτήσῃς κάποιος, ὁ νέος παραδεισος τὸν ὁποῖον μᾶς
 λέγεις ὅτι ἐδημ οὐρνησεν ὁ Χρῖστος. Διότι νὰ, ἡμεῖς
 70 θά λέγομεν ὅτι, ὁλόκληρος ὁ κόσμος εἶναι ἀκριβῶς ὅπως
 κατεσκευάσθη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ κατοικοῦμε τὴν γῆν
 εἰς τὴν στολὴν κατεδικάσθημεν νὰ τρῶμε τὸ ψωμί μας
 μὲ κόπον καὶ μαχθὸν καὶ μὲ τὸν ἰδρώτην τοῦ προσώπου
 μας¹⁵¹ Ποῦ εἶναι λοιπὸν ὁ παράδεισος διὰ τὸν ὁποῖον
 μᾶς ὁμιλεῖς, Ἐάν ἐπιθυμῇς νὰ μάθῃς τοῦ ἀκατανόητου
 καὶ ἀοράτου Θεοῦ τὰ ἀόρατα καὶ ἀκατανόητα ἔργα
 καὶ μυστήρια συγκεντρώσας τὸν νοῦν σου ἀπ' ἐδῶ καὶ
 ἐνῶ θὰ ἐκτίθενται, θὰ τὰ γνωρίσῃς καὶ θὰ τὰ μάθῃς.
 Πρῶτα ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν
 γῆν καὶ ὅλα ἅλα ὑπάρχουν εἰς αὐτὰ καὶ μετὰ ἀπὸ ὅλα
 αὐτὰ ἔπλασε μὲ τὰ ὅρια τοῦ τὰ χεῖρα τὸν ἄνθρωπον, ἔ-
 80 πηκτικὰ τελευταῖον ἔφαξεν τὸν παραδεισὸν καὶ ὅλα ὅσα
 ὑπῆρχον μέσα εἰς αὐτὸν καὶ ἔβαλεν ἐντὸς αὐτοῦ τὸν
 ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ἔπλασεν καὶ ἀφοῦ ἐπῆρε μίαν
 ἀπὸ τὰς πλευράς τοῦ Ἀδαμ μετέβαλεν αὐτὴν εἰς γυ-
 ναῖκα καὶ μοῖνον τότε ἔβωσεν εἰς αὐτοὺς ἐντολὴν νὰ μὴ
 φᾶνε ἀπὸ τὸν καρπὸν τοῦ δένδρου τῆς γνιουσεως τοῦ
 καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ ὁ ὅτι ἄλλοῶς θὰ μετεβάλλοντο
 εἰς θνητοὺς, ἀλλὰ νὰ ἐργάζονται, σύμφωνα μὲ τὴν ἐν-
 τολὴν καὶ νὰ φυλάττουν τὸν παράδεισον¹⁵² Αἱ τοὶ ὁμοῦς
 μετὰ ἀπὸ αὐτὴ ἔταυσαν πρῶτ' ἀπ' ὅλα νὰ ἐνθυμοῦνται
 τὸν Θεον καὶ τὰς εἰεργεσίας τοῦ αὐτοῦ ἡτο ἡ ἐργα-
 σία ποῦ τοὺς εἶπεν ὁ Θεὸς νὰ ἐκτελοῦν —, ἔπειτα πα-
 ρέλεψαν νὰ τηροῦν τὴν ἐντολὴν καὶ ἀπὸ τὸ δένδρον
 ἀπὸ τὸ ὁποῖον τοὺς διέταξε νὰ μὴ φᾶνε ἔφαγαν καὶ
 90 ἀμέσως μὲν ἀπέθανον ψυχικῶς, ὕστερα δὲ ἀπὸ πολλὰ

150 Ματθ 8' 10

151 Γεν γ' 19

152 Γεν 8' 15, 17

χρόνια απέθανον καὶ σωματικῶς καὶ ὠδηγήθησαν εἰς τὸν ἄδην. Καὶ ἔχει μόνον αὐτοί, ἄλλα καὶ ὅλοι ὅσοι ἐγεννηθησαν ἀπὸ αὐτοὺς (οἱ ἀπόγονοί των) μέχρι τῆς ἐπὶ γῆς παρουσίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ νέου Ἀδάμ, καὶ τῆς καθοδοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἄδην καὶ τῆς ἀναστάσεώς του ἀπὸ τοὺς νεκροὺς ἔπαθαν τὸ ὅτιον. Ὅταν ὁμοῦς ἦλθεν εἰς τὴν γῆν ἐκεῖνος ποῦ τότε ἐδημιουργησε τὰ πάντα ἐπειδὴ ἠθέλησε νὰ καμῇ πάλιν νέα αὐτὰ, δὲν ἠβέλησε νὰ τρώῃ διὰ τὴν ἀνακαίνισιν των τὴν σειρὰν κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἐδημιούργησεν. Ἀλλὰ πῶς ἐτηρήσῃ κατὰ τὴν ἀνακαίνισιν, Πρῶτα ἀνακαίνισε τὸν ἀνθρώπον καὶ ἀφοῦ ἔγινεν αὐτὸ ἀνακαίνισε καὶ τὴν ὑπόλοιπον κτίσιν. Κατὰ τοῖον τρόπον καὶ δια τοῖον λόγον, Ἐπειδὴ τότε μὲν ὥς ἄλλα ἀνακτιοῦν χάριν τοῦ Ἀδάμ ὅλα τὰ ὁρατὰ δημιουργήματα ἀφοῦ πρῶτα τὰ ἐπεριποιήθη καὶ τὰ ἐστόλισε διὰ νὰ γίνουν κατοικία τοῦ καὶ τοιοῦτο-τρόπως ἔπειτα ἐδημιούργησεν αὐτὸν τώρα δὲ πάλιν, ἐάν ἐνεργοῦσε κατὰ τὸν ὅριον τρόπον καὶ προσέβαινε πρῶτα εἰς τὴν ἀνανέωσιν τῆς κτίσεως καὶ μετέβαλεν αὐτὴν εἰς πνευματικὴν καὶ ἀφθαρτον καὶ αἰώνιον, καὶ λοιπὸν θὰ ἠδύνατο νὰ κατοικήσῃ ὁ περιβαλλόμενος μὲ φθαρτὴν σαρκα δηλαδὴ ὁ «ψυχικός»¹⁵³ καὶ θνητός αὐτός ἄνθρωπος. Εἰς πῶς κόσμον θὰ ἔπρεπε τότε νὰ ζῇ, νὰ ταπεινῶνται καὶ νὰ διαζευγνύσται¹⁵⁴ νὰ γεννᾶ καὶ νὰ γεννᾶται καὶ νὰ μεγαλῶνῃ, Πράγματι δὲν ὑπάρχει ἀπάντησις¹⁵⁵. Δι' αὐτὸ, λοιπὸν, πρῶτα σηκώνει, ἀναγεννᾷ καὶ ἀνανεώνει τὸν πεσόντα καὶ συντριβέντα καὶ ἐρεπωθέντα ἄνθρωπον καὶ μετὰ τὴν ὑπόλοιπον κτίσιν.

Ἀλλὰ θεοβιαῶς ὅπως, ἀναλύοντες ἀνωτέρω τὰ πράγματα, εὗρήκαμεν ὅτι ἐτηρήθη μια τάξις τόσον εἰς τὴν δημιουργίαν ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐκπτώσιν τοῦ κόσμου, τὸ ὅριον πρέπει νὰ εἰπώμεν ὅτι ἔγινε καὶ μὲ τὴν ἀνακαίνισιν αὐτοῦ Παρατήρησε τοῖαν πορείαν ἠκολούθησαν τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα πράγματα διὰ νὰ διαπιστώσῃς ὅτι.

153 Α' Κορ. θ' 14 Ἰουδα 19.

154 Λουκ. κ 35

155 Τὸ νόημα εἶναι τοῦτο. Πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ κατοικήσῃ εἰς ἓνα τέτοιον κόσμον ὁ μὴ ἀνανεωμένος ὁ βρωμικός. Θὰ ἐμόλυνε μὲ τὴν παρουσίαν του αὐτὸν τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ δὲ θὰ μπορούσε νὰ ζῇ εἰς αὐτόν.

- ὕπάρχει μία ἀντιστοιχία (παράλληλισμός) με τὰ γεγονότα τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ. Πρῶτα, λοιπόν, εἰσηχθῇ ὁ Ἀδάμ εἰς τὸν παράδεισον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ ἐδημιουργήθῃ ἡ Εὐὰν πρῶτα καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἴδιος δηλαδὴ ὁ δημιουργὸς τοῦ Ἀδάμ, κατέβῃ
- 120 καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀμόλυντον μήτραν τῆς Παρθένου καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐτῆρεν ἀπὸ αὐτὴν τὴν πλευράν τοῦ Ἀδάμ, δηλαδὴ τὴν καθαρωτάτην σάρκα, καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἀντὶ τῆς Εὔας ἡ ὁποία ἐγελάσθη ὑπὸ τοῦ ὑφείως νέου Ἀδάμ ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ φονεύσῃ τὸ φίδι τὸ ὁποῖον ἐκορόιδεψε τὴν Εὐάν. Πρῶτα ἐξαπατήθηκε ἡ Εὔα, ἐπειδὴ ὠμίλησε πρὸς αὐτὴν τὸ φίδι, καὶ ἀπὸ τὸν ἀτηγορευμένον καρπὸν ἔφαγε καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ἀθέτησε καὶ ἀπέθανε ψυχικῶς. Πρῶτη ἡ θεοτόκος Μαρία ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου δέχεται τὸ εὐχαριστὸν μῆνυμα καὶ τὴν μεταφερθεῖσαν εἰς αὐτὴν θέλησεν τοῦ Θεοῦ πιστεύει καὶ πειθαρχεῖ λέγουσα, «Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου γένοιτό μοι, κατὰ τὸ
- 130 ῥῆμα σου»¹⁵⁶. Καὶ μετὰ ἐδέχθη ἐντός της πρῶτη αὐτὴ κατὰ τὴν οὐσίαν τοῦ τοῦ Λυγαν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἐλύτρωσε τὴν ψυχὴν της ἀπὸ τὸν αἰώνιον ἐκείνουν θάνατον. Καὶ ὅταν ἐσαρκώθῃ τότε ἐδημιουργήσεν ἐκ νέου τὸ σῶμα τοῦ Ἀδάμ, εἰς τὸ ὁποῖον ἐφύσηξεν ἀμέσως τὴν πνοὴν ἡ ὁποία ἐγίνετο ψυχὴ ζωσα· ὁ ὅτι ὅταν ἐτῆρε ἀπὸ αὐτὸν τὴν μετὰ ψυχῆς πλευράν καὶ μετέβαλεν αὐτὴν εἰς γυναῖκα, δὲν λέγει ἡ Γραφὴ ὅτι μετέβαλε καὶ τὴν πνοήν¹⁵⁷. Καὶ διὰ νὰ γίνω περισσώτερον σαφές, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναλύσω περατέρω τὸ σχετικὸν χωρίον τῆς Γραφῆς.
- Ἐτῆρεν ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ ἕνα τμήμα ἀπὸ τὴν σάρκα του καὶ εἰς τὸ μέρος τοῦ ἔβαλεν ἄλλην σάρκα, καὶ μετὰ τὴν σάρκα τοῦ ἐπῆρκεν κατεσκευάσεν ὁλόκληρον
- 140 ἄνθρωπον· ψυχὴν ὅμως οὔτε εἰς αὐτὸν τὸν Ἀδὰμ πρόσθεσεν ὥστε νὰ συμπληρωθῇ τὸ τμήμα ποὺ ἀφηρέθη μαζί με τὴν πλευράν, ὥστε τάλιν ἐμεγάλωσεν ἐκείνην ποὺ περιείχετο εἰς τὴν πλευράν ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐγίνετο ἡ Εὔα· ἀλλ' ἐνῶ ἡ σὰρξ ἀνεπλήρωσε τὴν πλευράν, μετὰ τὴν ψυχὴν δὲν συνέβη το ἴδιον. Ἀλλ' ἀκόμη καθαρώτερον ἔκρουσε αὐτὸ. Ὁ Θεὸς ἐτῆρεν ἀπὸ τὴν Παρθένον σάρκα

156. Λουκ. α' 38.

157. Γεν. 8' 7, 22-23.

- μέ λογικὴν καὶ ψυχὴν, τὴν ὁποῖαν ἐπῆρεν ἀπὸ τὸν Ἄ-
δὰμ καὶ τὴν συμπλήρωσε με ἄλλην κα ἀφοῦ ἐπῆρε
αὐτὴν ἀπὸ ἐκείνην ἔδωκεν εἰς αὐτὴν ὡς ἀντάλλαγμα τὸ
Ἅγιον Πνεῦμα καὶ συνετλημῶθη ἡ ψυχὴ τῆς με τὴν
αἰωνίαν ζωὴν ποῦ δὲν εἶχε Διότι ἡ σὰρκα ἢ ὁποῖα συνε-
150 πλήρωσε τὸ κενὸν τοῦ ἀφῆκεν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Ἀδὰμ
ἢ ἀφαίρεσις ἀπ' αὐτοῦ τῆς πλευρᾶς, αὐτὴ ἦτο ἡ διασφά-
λισις καὶ ἡ ἐγγυησις ὅτι θὰ πραγματοποιηθῇ τὸ σχέ-
διον τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι
παλιν θα πάρῃ ἀπὸ τὴν πλευρὰν (γυναῖκα) ἄλλην πλευ-
ραν (τὸν Χριστόν) καὶ θὰ θάλλῃ εἰς τὴν θέσιν τῆς πλέ-
ων ὅχι πάλιν σὰρκα — διότι αὐτὴ ἔχε, ἥδη συμπληρω-
θῇ —, ἀλλὰ τὸ ἴδιον τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὥστε, ὅπως
ἀπὸ τὴν πλευρὰν τοῦ Ἀδὰμ ἐγένεν ἡ γυναῖκα καὶ ὅλοι
οἱ ἄνθρωποι, νὰ καταστιοῦν ἐξ αἰτίας αὐτῆς θνητοί, τοι-
οιοτρόπως ἀπὸ τὴν σὰρκα τῆς γυναίκας νὰ γίνῃ ὁ ἄν-
δρας Χριστὸς ὁ Θεὸς καὶ δι' αὐτοῦ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι
νὰ μεταβληθοῦν εἰς ἀθανάτους καὶ νὰ συμπληρώσῃ ἐ-
κεῖνο τὸ ὁποῖον εἶχε περ σῶτερον ὁ Ἀδὰμ ἀπὸ τὴν γυ-
ναῖκα. Τί ἦτο δὲ αὐτὸ ποῦ εἶχε περισσότερον ἐκεῖνος,
160 ἢ σὰρκα ἢ ὁποῖα συμπλήρωσε τὸ σῶμα τοῦ εἰς τὴν θέ-
σιν τῆς πλευρᾶς ποῦ ἀφῆρεθῇ Διότι ἀφοῦ ἐτῆρε — διὰ
νὰ σοῦ ἐπαναλάβω πάλιν τὰ ἴδια — ἀπὸ τὴν Παρθένον
τὴν σὰρκα ὁ Χριστὸς, ἔπρεπε αὐτὴν καὶ πάλιν νὰ τὴν
συμπληρώσῃ, ὅπως καὶ ὅτε συμπλήρωσε τὸ σῶμα τοῦ
Ἀδὰμ Ἐπειδὴ ὅμως τὴν φορὰν αὐτὴ ἡ ἀντάλλαγή δὲν
θὰ κατέληγεν εἰς φθοράν, ἀλλ' εἰς ἀφθαρσίαν, δι' αὐτὸ
ἡ ἀναπλήρωσις δὲν ἐγενε με σὰρκα ἀλλὰ με Πνεῦμα,
ὥστε διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ καὶ τὴν φθαροῖσαν ὑπὸ τῆς
ἁμαρτίας φύσιν τοῦ Ἀδὰμ, νὰ ἀναγεννηθῇ καὶ ὅσα ἐ-
πρόκειτο νὰ γίνουν τέκνα τοῦ Θεοῦ¹⁵ νὰ ἀναγεννηθοῦν
καὶ τοιοιοτρόπως ἐν Πνεύματι Θεοῦ ὅλοι ὅσοι πιστεύ-
ουν εἰς αὐτόν νὰ γίνουν συγγενεῖς τοῦ καὶ ἑνα σῶμα
(με αὐτόν)
- 170 Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἐλέχθη διὰ τοὺς πρωτογλάστους·
«Ἐνεκεν τούτου», λέγει, — Παίσι, τῆς γυναικὸς ἀσφα-
λῶς, ἐννοῶ θεθαίως τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδὰμ — «κατα-
λείψει. ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα
αὐτοῦ καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ», δηλα-

¹⁵ Ἰωάν. α' 12. Ρωμ. η' 10-17.

δὴ εἰς τὴν πλευράν τοῦ Ἀδάμ· καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς
σάρκα μίαν»¹⁵⁹· τὸ ἴδιον συμβαίνει, καὶ μετὰ Χριστὸν τὸν
Θεόν· Ἐπεὶ δὴ δηλαδὴ ὁ Χριστὸς ἐτῴρε σάρκα ἀπὸ τῶν
καθαρῶτατος αἵματι τῆς Θεοτοκοῦ καὶ ἐχάρισεν εἰς
αὐτὴν Ἁγ. Ὁν Πνεῦμα, ἐφόρεσε σάρκα καὶ ἔγενεν ἄν-
θρωπος, χάριν αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ)· θὰ ἐγκαταλέψῃ
180 ὁ ἄνθρωπος τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα, ἀκόμη ὁ
καὶ τὴν γυναῖκα του καὶ παρὰ καὶ ἀδελφούς καὶ ἀ-
δελφάς¹⁶⁰, καὶ θὰ προσκολληθῇ ὅχι εἰς τὴν γυναῖκα οὗ-
τε σωματικῶς ὅπως συμβαίνει μετὰ ὅλους ἡμᾶς, οἱ ὁ-
ποῖοι γεννώμεθα μετὰ σῶμα ἀπὸ τὴν γυναῖκα καὶ ζοῦμεν
μετὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ μετὰ τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔγεν-
νηθὲ ἀπὸ τὴν γυναῖκα χωρὶς ἀνδρικοῦ σπέρματος, δηλα-
δὴ μετὰ τοῦ νυμφίου Χριστοῦ· Καὶ τοιαυτοτρόπως, ἐνού-
μενοι πνευματικῶς μετὰ αὐτόν καὶ προσκολλημένοι εἰς
αὐτόν, θὰ γίνωμεν καθένας μετὰ αὐτόν· Ἐνα πνεῦμα κα-
θὼς καὶ ἓνα σῶμα· ἐπειδὴ μετὰ τὸ σῶμα μας τρώμε τὸ
σῶμα τοῦ καὶ πίνουμε τὸ αἷμα τοῦ.

Διότι τὸ ἴδιον ἀκριβῶς εἶπε καὶ ὁ Κύριός μας Ἰη-
190 σοῦς Χριστὸς καὶ Θεός· «Ὁ τρωγων μου τὸ σῶμα καὶ
πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει· ἀγὼ ἐν αὐτῷ»¹⁶¹. Με-
τὰ αὐτόν δὲ τὸν Θεόν λέγει οὐ μόνον ἀπολύτως καὶ ὁ
λόγος τοῦ Ἀποστόλου ποῦ λέγει τὸ ἐξῆς, «Ὁ κολλώ-
μενος τῇ πόρῃ ἐν σῶμά ἐστι μετὰ αὐτῆς ὁ δὲ κολλώ-
μενος τῷ Κυρίῳ· Ἐν πνεύμα ἐστὶ μετὰ αὐτοῦ»¹⁶². Ἐνα
δὲ ἐννοῶ ὅχι ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα, ἀλλ' ἕνα ὡς πρὸς
τὴν φύσιν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς πρὸς
μὲν τὴν φύσιν τῆς θεότητος ἐπειδὴ γινόμεθα καὶ ἡμεῖς
κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ σύμφωνα μὲν ἐκεῖνο ποῦ λέγε-
ται ἀπὸ τὸν Ἰωάννην· «Καὶ οἶδαμεν ὅτι φανερωθέντος
αὐτοῦ λεγε, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα»¹⁶³. Κατὰ παῖον τρό-
πον, διότι ἀπὸ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ, λεγει, ἡμεῖς
200 πάντες ἐλάβομεν»¹⁶⁴· ὡς πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν δὲ,
ἐπειδὴ ἐγίναμεν συγγενεῖς καὶ ἀδελφοὶ τοῦ, καθὼς εἶ-

159. Εφ. σ' 31, Γεν. 2 24 Ματθ. 23 2

160. Λουκ. 15 26

161. Ἰωάν. 6 57 καὶ

162. Α' Κορ. 13 17

163. Α' Ἰωάν. 4 2

164. Ἰωάν. 1 16

παμε εἰς ἄλλο σημεῖον Ἐπειδὴ ἐγνώριζαν αὐτὰ καὶ οἱ
 ἀγ.α. πατέρες μας ἔλεγαν μὲ ταροησιαν. «Δος αἷμα
 καὶ λαβὲ Πνεῦμα» ¹⁶⁵. Ἐπειδὴ τὸ Πνεῦμα δεν διδεται εἰς
 ἡμᾶς κατ' ἄλλον τρόπον, παρὰ μόνον διὰ τῆς θελημα-
 τικῆς σταυρώσεως καὶ νεκρώσεως μας ὡς πρὸς τὸν ἁ-
 μαρτωλὸν κόσμον ¹⁶⁶. Διότι ὡς Πνεῦμα που εἶναι, ὁ Θε-
 ὸς ¹⁶⁷ συμφωνοῦν με τὸν θεῖον λόγον, θέλει, διὰ τοῦ Ἁγι-
 ου Πνευματος νὰ ἐνωσῶμεθα καὶ νὰ προσκολλώμεθα ¹⁶⁸
 εἰς αὐτὸν καὶ νὰ εἰμεθα εἰς ἓν σῶμα με αὐτὸν καὶ νὰ κλη-
 ρονομήσωμεν μαζί τὴν αἰων. ὀφεία ¹⁶⁹, καθὼς λέγεται
 εἰς καθὲ σημεῖον τῆς θείας Γραφῆς. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ θέμα-
 τος αὐτοῦ θα ἐπανέλθωμεν

210 Ἐπῆρε, λοιπόν, ὁ Θεὸς Λόγος σάρκα ἀπὸ τὴν ἁ-
 γνήν Θεοτοκὸν καὶ τῆς ἔδωσεν εἰς ἀντικατάστασιν ὀχι
 σάρκα, ἀλλὰ τὸ ἑκ φύσεως Ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ πρῶτ'
 ἀπ' ὅλα ἐξωποίησε δι' αὐτοῦ τὴν τιμίαν καὶ καθαρά-
 τάτην ψυχὴν αὐτῆς, ἀφοῦ τὴν ἀνέστησεν ἀπὸ τὸν θάνα-
 τον ποὺ τὴν κατέδικαεν ἡ παράβασις τῆς Εὐας· ἔγι-
 νε δὲ αὐτὴ Ἐπειδὴ ἡ Εὐα πρῶτη ἀπέθανε τὸν ψυχικὸν θά-
 νατον. Αφοῦ δὲ ἐσαοκώθη ἔγινεν ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος
 ἀπέκτησε σῶμα λογικὸν μαζί με ψυχὴν αὐτὴν λοιπὸν
 τὴν σάρκα καὶ τότε ἀπὸ τὸν Ἄδαν καὶ τώρα ἀπὸ τὴν
 Θεοτόκον τὴν ἐπῆρε μαζί με ψυχὴν κατὰ τρόπον ἀγνω-
 στον εἰς ἡμᾶς καὶ τοιοῦτο-τρόπως ὁλόκληρον τὴν φύσιν
 μας ποὺ ἐφθάρη ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν τὴν ἀνακαίνισε. Ἄ-
 φοῦ δὲ ἐγεννήθῃ κατὰ τρόπον ἀπεριγραφτόν, ὅπως μόν-
 ον αὐτὸς γνωρίζει, εἰσῆλθε μέσα εἰς τὸν κόσμον τῶν
 220 ἀνθρώπων, τὸν ἁμαρτωλὸν αὐτὸν κόσμον. Πρὸς χάριν
 τινος καὶ διὰ τοῦ λόγον ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον. Διὰ
 νὰ ἀναζητήσῃ τὸν Ἄδαν τοῦ ἐξωαίσθη εἰς αὐτὸν ἔδω-
 τὸν κόσμον καὶ ἀφοῦ τὸν εὑρῇ νὰ τὸν ἀναδημιουργήσῃ.
 Καὶ προσεξέ με διὰ νὰ ἴδῃς ἀπὸ τὸ σημεῖον αὐτοῦ τὸ φο-
 θερον μυστήριον τοῦ σωτηριώδους σχεδίου τοῦ Θεοῦ,
 ἐπαναλαμβάνοντάς ὅσα εἶπα προηγουμένως.

Ἐνῶ εὐρίσκετο ἀκομὴ εἰς τὸν παράδεισον προσεκλή-

165. Ἀπόφθεγμα Λογγίνου εκ. Ρ G + 85 267 B

166. Γαλ. στ' 14.

167. Ἰωάν. δ' 24

168. Α Κορ στ' 17

169. Εφεσ γ δ

- 230 θη ὁ Ἀδάμ νά μετανοήσῃ διότι εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν: «Ἀδάμ, τοῦ εἶ,» καὶ «Γίε ἀνήγγελέ σοι ὅτι γυμνὸς εἶ, εἰμὶ ἀπὸ τοῦ ξύλου οὗ ἐνετελάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἐφαγες.»¹⁷⁰ Καὶ παρ' ὅλον ὅτι ἤκουσε τοὺς ἐπιτιμητικούς αὐτοὺς λόγους δὲν ἠθέλησε νά μετανοήσῃ ἢ νά κλαυθῇ καὶ νά ζητήσῃ συγχωρησιν. Ἀλλὰ τί ἔκαμε. Ἀποδίδει τὴν εὐθυνὴν τῆς ἰδικῆς του ἀνοησίας καὶ ἁμαρτίας εἰς τὴν γυναῖκα διὰ τοῦτο καὶ πολλὸ ὀρθῶς διώκεται ἀπὸ τὸν παραδεισον. Ἐπειδὴ δὲ τότε ὁ Ἀδάμ δὲν ἠθέλησε νά μετανοήσῃ, καὶ αὐτὸ κατοπιν εἰσηγήσεως τοῦ πονηροῦ δαίμονος, δι' αὐτὸ διὰν ἦλθεν εἰς τὴν γῆν ὁ Θεὸς προσκαλεῖ πόλιν ὅλους νά ἔλθουν τλησίον του διὰ τῆς μετανοίας καὶ λέγει «Μετανοεῖτε ἡγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.»¹⁷¹ Ἐπληρίσαστε, εὐρίσκεται εἰς τὴν θύραν¹⁷² τῶν καρδιῶν καὶ τῶν στομάτων σας ἀνοίξατε διὰ τῆς πίστεως τὰς καρδίας σας καὶ ἀμέσως θὰ εἰσέλθῃ καὶ αὐτοματως θὰ ἀνοιχθοῦν τὰ στόματά σας καὶ θὰ φωνάξῃτε. «Ἐχομεν ἐντός μας τὸν Θεοσαυρὸν τοῦ Πνεύματος»¹⁷³ τὸν ἔχομεν ἔχομεν ἀποκτήσει εἰς τὰς καρδίας μας τὴν αἰώνιον ζωὴν. Πικριτήρησε δὲ κατ' ἀρχὴν ὁ Θεὸς ἐκάλεσεν εἰς τὴν σωτηρίαν τοὺς Ἰουδαίους καὶ αὐτοὶ δὲν ἐπειθήσαν νά ἐπιστρέψουν· ἐκάλεσε τελευταίως διὰ τοῦ Υἱοῦ ὅλα τὰ ἔθνη καὶ ἀφοῦ ἐπειθήσαν εἰς τὴν πόρνησιν ἐπῆγαν πλῆσιον του· διὰ τοῦτο καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀποστόλους του λέγει. «Ἐξέλθετε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ οὔμας τῆς πόλεως καὶ πάντας τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους, χωλοὺς τε καὶ τυφλοὺς, εἰσαγάγετε ὧδε.»¹⁷⁴ ὀνομάζων πόλιν ὀλόκληρον τὸν παρόντα κόσμον, πλατείας δὲ καὶ δρόμους τὰς διαφόρους εἰδωλολατρικὰς φυλάς καὶ τὰς εὐρισκομένας μακρὰν ἀποκρῦφους χώρας πτωχοὺς τέλος καὶ ἀναπήρους καὶ κουτσούς καὶ τυφλοὺς ἐκείνους ποὺ ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν τῶν ἁμαρτημάτων καὶ διαφόρων σφαλμάτων καὶ παραδόσεων ἔχουν συντριβῇ καὶ ἀπὸ τὴν ἀγνοίαν τοῦ Θεοῦ ἔχουν τυφλωθῇ

170 Γεν γ 8-11

171 Ματθ γ' 2

172 Αποκ γ 20 κ δ

173 Β Κορ 6 /

174 Λουκ ιδ 21.

- 260 "Ολους λοιπόν τούς προσκαλεῖ ἀπο τὴν ἀνατολήν
 ἕως τὴν δυσιν, ἐννοῶ τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς Ἑλλη-
 νας. Ἐγνωρίζε δὲ ἐκ τῶν προτερων, ὅαν θεὸς που εἴ-
 ναι, καθὼς πολλὰς φορές ἀνωτέρω εἶπομεν, τὴν ἀπὸ ἀ-
 πιστίας ἀπειθαρχίαν τῶν Ἑβραίων καὶ τὴν ἐπιστρο-
 φὴν τῶν εἰδωλολατρῶν λόγῳ τῆς πίστεως τῶν καὶ
 καθώρισε πρὶν ἀπὸ τοὺς αἰῶνας, ὥστε, ὅσοι πιστεύουσιν
 εἰς αὐτὸν καὶ βαπτισθῶν εἰς τὸ ὄνομά του, δηλαδὴ εἰς
 τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύ-
 ματος, καὶ φάνε τὸ πανάγ.ον σῶμα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ καὶ
 πιαίνε τὸ τίμιον αἷμα του, νὰ δικαιωθῶν ἀπο τὴν ἀ-
 μαρτίαν, νὰ ἐλευθερωθῶν δι' αὐτὴν καὶ νὰ δοξασθῶν
 καὶ νὰ γίνουι μέτοχοι αἰωνίου ζωῆς, καθὼς αὐτὸς ὁ Ἰ-
 ἰδους ὁ Δεσπότης τῶν ὅλων λέγε· «Ὁ τρώγων μου τὴν
 σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον»¹⁷⁵
 καὶ «εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται ἀλλὰ μετεθέθηκεν ἐκ τοῦ
 270 θανάτου εἰς τὴν ζωὴν»¹⁷⁶. Νά, λοιπόν, ἀδελφέ μου, δι-
 καὶ σὺ ἐγνωρίσθης ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ προωρίσθης διὰ
 νὰ σωθῇς καὶ ἐκλθῇς καὶ ἐδοξάσθης καὶ ἐδικαιώθης
 καὶ προσεκληθῇς ἡ ἡ τῆς πίστεως εἰς τὸν Χριστὸν καὶ
 τοῦ ἁγίου βαπτισματος εἰς ζωὴν αἰώνιον καὶ ἐισήχθης
 εἰς παράδεισον ὡς κόν ὅπως τῷτ' ὁ Ἀδάμ, ἀλλ' εἰς τὸν
 οὐρανόν καὶ τὰ ἀγαθὰ που ὑπάρχουν εἰς τοὺς οὐρα-
 νούς, «ἃ ὀφθαλμός οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ τ' ἡς
 καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη»¹⁷⁷. Ἀπόκτιψε, λοιπόν,
 τὰς ἀρετάς καὶ ἐφαρμοξε τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καλῶ-
 τερα δὲ νὰ ἐπὶ οὐλύγῃς τὸν ἑαυτὸν σου διὰ μέσου τῶν
 ἐντολῶν διὰ νὰ μὴ παραθῇς κάτι ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἐπὶ ἡ-
 280 ρες ἐντολήν, καὶ πάθῃς δι' αὐτὴν καὶ ὁ Ἀδάμ ἢ μᾶλλον καὶ
 χειρότερα, ὅσου θα χάσῃς τὰ μεγαλύτερα καὶ οὐράνια
 ἀγαθὰ. Ἀκόμη νὰ μὴ προτιμήσῃς κάποιο ἀπὸ τὰ ἐπί-
 γεια, αὐτε νὰ σὲ κατανικήσῃ κάποια ἐπιθυμία αὐτῶν
 ποὺ φθειρονται, διὰ νὰ μὴ γυμνωθῇς ἀπὸ τὴν δόξαν διὰ
 τῆς ὁποίας ἐδοξάσθης ἀπὸ τὸν Χριστὸν καὶ ἐπειδὴ δὲν
 θὰ εἶσαι ντυμένος με ἐνδυμα γάμου θὰ δεθῇς χε ροπό-
 δαρα καὶ θὰ τεταχθῇς εἰς τὸ τιὸ βαθὺ σκοτάδι ποὺ ἐπὶ-
 κρατεῖ μακριὰ ἀπὸ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ εἰς

175 Ιωάν. στ 34

176 Ιωάν. ε 24

177 Α Κορ 5 8

τὸ ὁποῖον ὑπάρχει θρήνος καὶ τριξίμο ἀπὸ τὰ βάσανα τῶν δοντιῶν¹⁷⁸.

- Ἡ πιστις εἰς τὸν Χριστὸν εἶναι ὁ νέος παράδεισος. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγνωρίζεν ὁ Θεὸς πρὶν ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου ὅλους ὅσοι ἐπίστευσαν καὶ πρόκειται
 190 νὰ πιστεῦσουν εἰς αὐτόν τὸς ὁποίους καὶ ἐκάλεσε καὶ δὲν θα παύσῃ μέχρ. τὸ τέλος τοῦ κόσμου νὰ κυλῇ, καὶ τοὺς ἐδοξάσῃ καὶ θὰ τοὺς δοξάσῃ, καὶ τοὺς ἐδικαίωσῃ καὶ θὰ τοὺς δικαιοσῇ, θὰ καταστήσῃ δηλαδὴ αὐτοὺς ὁμοίους μὲ τὴν δόξαν τῆς εἰκόνης τοῦ Υἱοῦ τοῦ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ δια τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος, μεταβάλλων ὅλους αὐτοὺς κατὰ τρόπον μυστικὸν σὲ
 παιδιὰ τοῦ Θεοῦ καὶ σὲ καινούργιους ἀπὸ παλαιοὶ ⁷⁹ καὶ εἶναι, καὶ ἀπὸ θνητοὶ τοῦ εἶναι τοὺς κάνει πάλιν ἀθανάτους, ὁ ὧντας εἰς αὐτοὺς ἐντολὰς, ὅπως κάποι-
 τε εἰς τὸν Ἀδὰμ. Ὅσοι λοιπὸν τηρήσουν ὅλας τὰς ἐν-
 τολὰς τοῦ ἀψηφώντας ἀκόμη καὶ τὸν θάνατον¹⁸⁰, αὐτοὶ
 δεκνύουσιν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ τὴν ἀρμόζουσαν
 300 εἰς τὸν Θεὸν ἀγάπην καὶ ἀνέρχονται εἰς μεγαλυτέραν δόξαν λόγῳ τῆς κατ' ἀρετὴν τροῆδος των. Ὅσοι ὁμως φεθθοῦν μὲ περιφρόνησιν καὶ ἀδιαφορίαν καὶ ἀχαρι-
 στίαν πρὸς τὸν ἡμετέραν καὶ δὲν τηρήσουν τὰς ἐντο-
 λὰς ποὺ ἐδόθησαν ἀπὸ αὐτὴν, ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ ἐκ-
 πίπτουν, ὅπως ὁ Ἀδὰμ, ἐδιώχθη ἀπὸ τὸν παράδεισον, ὅχ. ἐπειδὴ δὲν τοὺς ἐγνώρισεν ἐκ τῶν προτέρων ὁ Θε-
 ὸς, ἀλλὰ παθαίνουν αὐτὸ ἀπὸ ἑδική τους ἀνοησίαν καὶ
 310 πονηρίαν. Δι' αὐτὸ ἄλλωστε εἰς τὸ μέσον τοῦ παραδεί-
 σου αὐτοῦ ἐτοποθέτησεν ὁ Θεὸς τὸ σωτήριον φάρμα-
 κον, δηλαδὴ τὴν μετάνοιαν, ὥστε ὅσοι ἀπὸ πνευματι-
 κὴν ὀκηρίαν καὶ ἀδιαφορίαν χάνουν τὴν αἰώνιον ζωὴν
 νὰ ἐπανέρχωνται εἰς αὐτὴν διὰ τῆς μετανοίας μὲ λαμ-
 προτέραν καὶ ἀπὸ ὅλους ὁρατὴν δόξαν διότι ἐὰν δὲν
 εἶχε ρυθμίσει ἔτσι τὰ πράγματα ὁ φιάνθρωπος Θεός,
 δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ σωθῇ κανεὶς ἄνθρωπος⁸¹.

178. Ματθ. κδ' 13.

179. Βλ. Ἡθεὶς Λόγος Α' παρ κδ' 163.

180. Τὸ «μέχρ. θανάτου» δύναται νὰ σημαίῃ καὶ μέχρ. τοῦ τέ-
 λους τῆς ζωῆς των. Γνωστὴν ὅμως νὰ σύμβαινε καὶ τὸ χερίον
 Ἀποκ. β' 10.

181. Ματθ. κδ' 22.

Λοιπόν, ἀφοῦ ἀφήσωμεν εἰς τὴν ἄκρην κάθε ἑλλην ἀπασχόλησιν καὶ φροντίδα ἃς ἐπιδοθαῖμε μὲ ὁλοκλη-
ρον τὴν δυνάμιν μας εἰς τὴν μετάνοιαν, ὥστε νὰ ἐπιτύ-
χωμεν καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ μὲ τ
χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ
Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις
εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας ἀμή!

ΛΟΓΟΣ Γ'.

Εἰς τὸ πρῶτον τοῦ Ἀποστόλου εἰς τὸ ποῖον λέγει: «Καὶ ἔδον τὸν τοιαῦτον εἰς τρίτον οὐρανὸν ἀρπαγέντα καὶ ἀκούσαντα ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἔχον ἀνθρώπων λαλῆσαι». Τί εἶναι λοιπὸν ἐκεῖνα τὰ ἀνέκδοκτα λόγια τοῦ ἤκουσαν ὁ Παῦλος, Ποῖα δὲ εἶναι τὰ ἀγαθὰ «ἃ ὁφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐκ ἤκουσε καὶ ἐν καρδίᾳ ἀνθρώπου οὐκ ἐνέδθη»;² Ποῖα δὲ ἢ πῶς θὰ εἶναι καὶ εἶναι εἰς τῆς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ κοίτα ἡ ἐνέργεια αὐτῆς ἐντός μας.

Ἰ. Ἐπειδὴ, λοιπὸν, ὁ Δεσποτὴς τῶν ὅλων φωνάζει καθαρά καὶ δυνατὰ καθ' ἡμέραν διὰ τῶν Εὐαγγελίων, καὶ ἄλλα μὲν τὰ λέγει μὲ εἰκόνας καὶ ἀλληγορίας, ὅταν διδάσκη μὲ παραβολὰς, ἄλλα δὲ τὰ ἀναλύει ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς μαθητάς του, λέγων το ἑξῆς: «Ὑμῖν δεδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς»³, καὶ ἄλλοτε τὰ λέγει ὅλα δη μοσίᾳ καὶ φανερά πρὸς ὅλους ἡμᾶς, καθὼς λέγουν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀπόστολοι, «Ἰδε, λέγουν παρηγοία λαλεῖς καὶ παρομίσιν οὐδεμίαν λέγεις»⁴, εἶναι ἀνάγκη νὰ ζητήσωμεν καὶ νὰ μάθωμεν ποῖα ἔχουν λεχθῇ ἀπὸ τὸν Κυρίον καὶ Θεὸν ἀνοικτα καὶ καθαρά καὶ ποῖα κατὰ τρόπον ἔμμεσον καὶ ἀλληγορικόν. Ἐκεῖνα λοιπὸν τῶν ἐντολῶν που εἶναι φανερά καὶ ἀπληλαγμένα ἀπὸ συμβολισμοὺς εἶναι, ὅταν ὁ Εὐαγγελιστὴς λέγῃ: «Εἶπεν ὁ Κύριος ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισούντας ὑμᾶς»⁵ καὶ ὅταν θεωρῇ μὲν εὐτυχεῖς

1 B' Κορ ιθ 3 4 Εἰς τὸ χωρίον εἶναι ὁλόγηται παρελλογισμένο

2 Α Κορ θ 8

3 Λουκ η' 10

4 Ιωάν ιστ' 29

5 Ματθ ε 44

- τοὺς πενθοῦντας⁶, δυστυχισμένους δὲ τοὺς γελῶντας⁷
καὶ ὅταν λέγῃ· «Μετανοεῖτε ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν»⁸ καὶ πάλιν· «Ὁ θέλων σῶσαι τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐ-
τοῦ ἐνεκεν ἐμοῦ εἰς ζωὴν αἰώνιον εὕρησκει αὐτήν»⁹ καὶ
20 «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν ἀταρνησάσθω ἑαυτόν
καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθήτω μοι»¹⁰
Αὐτὰ λοιπὸν καὶ ὅσα ὁμοιάζουν μὲ αὐτὰ δὲν ἔχουν λε-
γθῆ κατὰ τρόπον παραβολικόν, ἀλλ' εἶναι φανερὰ εἰς
ὁλοκλήρ καὶ δὲν ἔχουσι καμμίαν ἔννοιαν κρυμμένην πού
θα πρέπει νὰ τὴν ἀνακαλυψωμεν Παραβολὰς ἀντιθετως
ἔχομεν ὅταν λέγῃ· «Τινὶ ὁμοιωσομεν τὴν βασιλείαν τοῦ
Θεοῦ; Ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπεως ὃν λαθὼν ἄνθρω-
πος ἐβάλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ καὶ αὐξήθῃ ἐγένετο εἰς
δένδρον μέγα»¹¹ καὶ ὅταν πάλιν λέγῃ· «Ὁμοία ἐστὶν ἡ
30 βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ζητοῦντι καλοὺς μαρ-
γαρίτας»¹² καὶ πάλιν· «Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν ζύμῃ ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυπεν εἰς ἀλεύρου
σάτα τρία ἕως οὗ ἐξυμώθη ὅλον»¹³ Αὐτὰ καὶ ἄλλα
πολλὰ ἔκτος ἀπὸ αὐτὰ εἰς τὰ ὁποῖα τοιοῦτοτρόπως ὁ-
μιλεῖ καὶ παρωμοιάζει μὲ αὐτὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐ-
ρανῶν, τὰ ὀνομάζει παραβολὰς.

- καὶ πρόσθε νὰ διαπιστώσῃς ἐξ αὐτοῦ τὴν σοφίαν
τοῦ Θεοῦ κατὰ τοῖον τρόπον δηλαδή μὲ τὰ ὕλικά πα-
ραδείγματα καὶ τὰ ἐκείνων τὰ ὁποῖα φανοῦνται εἰς ἡ-
μᾶς ὅτι εἶναι ἀσήμαντα ἀνυπαριστάνει ἀληθείας καὶ
ἐννοίας τοῦ δὲν δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν διὰ τοῦ
νοῦ. Αὐτὸ δὲ ὅλον τὸ κάνει, ὥστε οἱ μὲν ἀπιστοὶ καὶ
καταστάντες διὰ τῆς ὀπιστίας ἀνάξιον αὐτῶν τῶν ἀ-
ληθεῶν νὰ παραμείνουν τυοῖοι καὶ ἀγευστοὶ αὐτῶν
40 τῶν ἀγαθῶν, ἐνῶ οἱ πιστοὶ καὶ οἱ δεχόμενοι μὲ ἀγαθὴν
συνείδησιν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ νὰ ἴδουν τὴν κρυπτομέ-
νην εἰς τὰς παραβολὰς ἀλγύθειαν καὶ καθάραν τὴν πρᾶ-

6 Ματθ ε' 4

7 Λουκ στ 25

8 Ματθ γ' 2.

9 Ματθ 38

10 Ματθ ιστ 24

11 Ματθ ιγ 31

12 Ματθ ιγ 45

13 Ματθ ιν 33

γματοποιήσιν εἰς αὐτοὺς δάων ὑπόσχεται ὁ θεῖος λόγος· Διότι αὐταὶ αἱ παραβολαὶ εἶναι, συμβολαὶ τῶν θεῶν πραγμάτων που γίνονται· ἄκουσε τι συμβολίζει τὸ κάθε τ. Ἰὸ στε ρὶ τοῦ σιναιτιοῦ εἶναι τὸ πανάγιον Γνεῦμα· Μποροῦμε ἀκούει θεοβαίως νὰ δεχθούμε ὅτι συμβολίζει καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τίποτε ἄλλο· Ἀνθρώπος δὲ εἶναι ὁ καθὲν τιστος ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ καὶ ἐπιδέκεται δια τῆς προήσεως τῶν ἐντολῶν νὰ ἀποκτήσῃ αὐτὸν τὸν κόκκον· Κῆπος δὲ δὲν εἶναι κανένας τύπος ἄλλῃ ἢ καρδία καθενος ἀπὸ ἡμᾶς· ὅποιος τὸν μοναδικὸν αὐτὸν κόκκον — ὅς τοὺς πολλοὺς, οὔτε ἀλλωστε εἶναι ἀπὸ ἐνείκους τοῦ ὁχοτομοῦνται —, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπὸ τὴν φρεσὶν τοῦ ἀτεμάχιστος καὶ ἀδιαίρετος ἀφροῦ τὸν πάρομεν, τὸν κρυβόμεν εἰς αὐτὴν· ἔαν δὲ ἡμεῖς παρῶμεν ὅλα τὰ ναγκαία προφυλακτικὰ μέτρα¹⁴ καὶ διπουλάξωμεν τοὺς ἐαυτοὺς μας, αὐτοὺς μεγαλώνει μὲ τρόπον που ἡμεῖς δὲν γνωρῶμεν¹⁵ καὶ ὅταν φυτρώσῃ βλέπεται καὶ ὅταν μεγαλώσῃ πολὺ γίνεται ἀνιλήπτης ἀπὸ ἐκείνους εἰς τοὺς ὅτους ἐφυτρώσῃ καὶ ἀφροῦ γίντ δένδρον καὶ θγαλὴ κλαδοὺς πολλοὺς προκαλεῖ ἀνέκφραστον γαρὰ εἰς ἐκείνον τοῦ τὸν κατέχει· Ὅπως λοιπὸν, χωρὶς τὸν σπὸρον ἡ κῆπος δὲν παράγει τίποτε χοήσιμοι παρὰ μόνον ἀγκάθια καὶ ἀγρία χόρτα καὶ ὅπως ὁ σπὸρος χωρὶς νὰ φυτῶθῃ εἰς τὸν κῆπον δὲν καρποφορεῖ· ἄλλα μένει μόνος ὅπως εἶναι, τοικετοιστρόπως λοιπὸν, καὶ αἱ ὅσκιαι μας ψυχαι, χωρὶς τὸν θεῖον σπὸρον γίνονται καὶ παραμένουν ἀκαρποὶ καὶ ἀκαρποταραγωγοί· Διότι ὁ θεῖος σπέρρος, προτοῦ εἰσελθῇ ἐντος ἡμῶν, δηλαδὴ εἰς τὰς καρδίας μας, αὐτὸς μὲν παραμένει ἀκρ., ὅπως εἶναι ὁλόκληρος Θεός, γὰρὶς νὰ ἐπιδέχεται προσθήκην οὔτε νὰ ἡνέγεται ἀφαιρέσιν (μείωσιν) τοῦ μεγέθους τοῦ ἐντος ἡμῶν δὲ οὔτε φυτρώει οὔτε μεγαλώνει καθόλου· Διότι πῶς εἶναι δυνατὸν ὁ εὐοισκόμενος εἰς ἀπόστασιν καὶ μὴ ἔχων καρμὶαν ἐπαφήν (μὲ τὸν Θεόν) νὰ παρουσιάζῃ τὴν ἰδίαν ἀνάπτυξιν μὲ ἐκείνους που εἶναι ἡνωμένοι μαζί του, εἶναι ἀδύνατον αὐτὸ ὅπως οὔτε ἡ φωτιὰ μπορεῖ ποτὲ ν' ἀνάψῃ τὰ ξύλα ἔαν δὲν ἔλθῃ εἰς ἐπαφήν μαζί τους, οὔτε τὰ ξύλα (ἢ καύσι-

14. Πρὸς Παρ. 6 23

15. Πρὸς Μαρκ. 6 27

μη ὕλη γεν.κῶς) καίγεται, ἐάν δὲν ἐνωθῇ με τὴν φω-
τιάν κατὰ τὴν οὐσίαν της

- 70 "Ε, λοιπόν. "Ὅπως ἀκριδῶς αἱ διδασκαλίαι τῶν
θείων Εὐαγγελίων καθὼς ἔχει λεχθῇ ἄλλαι μὲν λέγον-
ται κατὰ τροπὸν θαυτὸν καὶ μὲ παραβολὰς¹⁶ πρὸς ἡ-
μᾶς, ἄλλαι δὲ εὐθεως κα' χωρὶς κακῆς κάλυμψας. οἱ
αὐτοτρόπως κα' αἱ ἀποστολικαὶ καὶ θεοπνευσταὶ διδα-
σκαλίαι, δὲν ἀπευθύνονται, ὅλαι πρὸς ἡμᾶς κατὰ τρό-
πον φανερόν κα' χωρὶς καμμίαν δυσκολίαν, ἀλλὰ με-
ρικὰς φαρὰς ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ πολλὴν μελέτην καὶ
ἐρμηνησάν, ἐπεὶδὴ κρυπτοῦν εἰς τὸ ρητὸν μεγάλο θά-
θος νοημάτων καὶ μυστηρίων. Καί, ἐάν νομίζῃς, ὅς ἐπι-
χειρήσωμεν νὰ πλησιάσωμεν μίαν μόνον ἐπὶθεσιν καὶ
διδασκαλίαν ἀπὸ τοὺς ἀποστολικοὺς λόγους καὶ θα
80 ἴδωμεν ποῖον θάθος νοημάτων περικυλεῖ, εἰς αὐτοὺς τὸ
Πνεῦμα, ἐπεὶδὴ, ὅπως λέγει ὁ θεὸς λόγος, «τὸ Πνεῦμα
τὰ πάντα ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ»¹⁷.

- Ποῖα εἶναι λοιπὸν αὐτὴ ἡ διδασκαλία καὶ ποῖα εἶ-
ναι ἡ ἀρχὴ τῆς θεωρίας τοῦ Θεοῦ λόγου; Τὰ ἀνεκφρα-
στα λόγια τοῦ ἤκουσεν ὁ θεὸς Παῦλος ὅταν μετεφέρ-
θη εἰς τὸν τρίτον οὐρανόν. Ἀλλὰ θεβαιῶς ὅς ἐξετάσω-
μεν κατ' ἀρχὰς καὶ εἰσαγωγῶς εἰς αὐτὰ τί εἶναι ρῆ-
μα, ὥστε προχωροῦντες τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν ἀνάλυ-
σιν τοῦ χωρίου νὰ γνωρίσωμεν πολὺ καλὰ τὴν δύνα-
μιν καὶ τὸ θάθος τῶν ἀποστολικῶν λόγων. Ρῆμα λοι-
πὸν εἶναι, ὁ λόγος, ὅπως θεβαιῶς καὶ ὁ λόγος καλεῖται
ρημα' ὅ ὅτι λέγει τὸ Εὐαγγέλιον «Εἰπέ λόγον καὶ
90 ἰσθῆσεται ὁ παῖς μου»¹⁸ Καὶ εἰς τὸν 1ωθ «Εἰπέ ρῆμα
τι πρὸς Κύριον καὶ τελεύτα»¹⁹ Καὶ εἰς ἄλλο μέρος· «τὰ
ρηματα τοῦ στόματος αὐτοῦ»²⁰ Καὶ τὰ μὲν ρήματα καὶ
οἱ λόγοι τῶν ἀνθρώπων λεγόντα με ἀνθρώπινα στόμα-
τα καὶ ἀκούγονται ἀπὸ ἀνθρώπων· αὐτὰ ἐνῶ τὸ ρῆμα

16 Ποροβολή εἶναι φανταστική διήγησις παρμένη ἀπὸ τὴν ζωὴν
τῶν ἀνθρώπων ἢ τῆς υἱολογίας οὕτως με τὴν ὁσίαν ἐκδιδωκεται ἡ
ἀπλοῦστατος κοπιὸς διδασκαλίας ἀνθρώπων διὰ πραγματὰ ἀσχετὰ με
τὸν πορόντο κόσμον. Αἱ ποροβολαὶ τοῦ Κυρίου εἶναι πραγματικά ἀρι-
στοφνήματα, θαύματα.

17 Α' Κορ θ' 10

18 Ματθ η' 8

19. 1ωθ θ' 9

20 Ψαλμ λς 4

τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος βγαίνει ἀπὸ τὸ στομα αὐτοῦ, εἶναι ἐντελῶς ἀνέκφραστος ἀπὸ ἀνθρωπίνην γλῶσσαν καὶ εἰς τὴν σαρκικὴν καὶ μὴ ἀναγεννημένην ἀκοὴν ἐντελῶς ἀγώρητος, καὶ ὄχι μόνον αὐτὸ δέ, ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν γίνεται καθόλου αἰσθητὸς ἀπὸ τὸν ἀνθρώπον, ἢ ἀνθρωπινῇ αἰσθησίᾳ δηλαδὴ δὲν δύναται νὰ αισθανθῇ ὅσα εἶναι πάνω ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις.

- Ἡ πρωταρχικὴ λοιπὸν καὶ οὐδ' ὡδὴς σημασία τοῦ λόγου καὶ τοῦ ρήματος δὲν εἶναι καμμία ἄλλη εἰμὴ ὁ
- 100 Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ὁ ἴδιος ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὁποῖος εἶναι, ὁ πραγματικὸς Θεὸς στόμα δὲ αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον λέγει τὰ ἀνέκφραστα λόγια δὲν εἶναι, καὶ νὰ ἄλλο παρὰ αὐτὸ τὸ ἅγιον καὶ ὁμοούσιον Πνεῦμα, ὅπως λέγει ὁ Προφήτης «Τὸ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα»²¹ ἀντὶ νὰ εἴπῃ τὸ Πνεῦμα Κυρίου. Στόμα λοιπὸν, τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ρῆμα δὲ καὶ λόγος ὁ Υἱὸς αὐτοῦ καὶ Θεός. Διὰ τί ὅμως τὸ μὲν Πνεῦμα καλεῖται ἱστόμα Θεοῦ, ὁ δὲ Υἱὸς ρῆμα καὶ λόγος, Ἐπειδὴ ὅπως διὰ τοῦ στοματός μας ὁ λόγος ποῦ εὐρίσκεται ἐντός μας βγαίνει, καὶ φανερώνεται εἰς τοὺς ἄλλους καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος νὰ τὸν εἰπώμεν
- 110 ἢ νὰ τὸν φανερώσωμεν, παρὰ μόνον ὁ ὅς τῆς προφορᾶς τοῦ μὲ τὸ στομα, τοιοῦτοτρόπως οὔτε ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν δύναται, νὰ γινῇ γνωστὸς καὶ νὰ ἀκουσθῇ, παρὰ ἂν λαληθῇ — δηλαδὴ ἂν ἀποκαλυφθῇ — διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποῦ ἐνεργεῖ ἐν προκειμένῳ σὰν στόμα. Ἡ ἔννοια τοῦ δὲν δύναται, ποῦ λέγομεν ἐδῶ, εἶναι ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν²², οὔτε καὶ τὸ θέλει, μὲ τὴν ἔννοαν ποῦ λέγομεν ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ εἴπῃ ὁ Θεὸς ψέματα²³. Καθὼς ἔάν δὲν ἀνοιῖωμεν τὸ ἰδ.κὸν μας στόμα δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ ὁ λόγος, πῶσο μᾶλλον ὅταν αὐτὸ εἶναι κλειστὸν τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ τὸ ἰδ.ο δηλαδὴ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἔάν δὲν ἀνοιχθῇ διὰ τοῦ συντελουμένου ἐντός ἡμῶν φωτισμοῦ του, ὄχι φυσικὰ τὸ ἰδιον τὸ Πνεῦμα, ἀλλ' ὁ φωτιζόμενος ἀπὸ αὐτὸ νοῦς μας (ἔάν δὲν ἀνοιχθῇ) ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ
- 120

21 Ἦσ α' 20

22 Καὶ ἄλλως εἶναι ἀνεπίτρεπτον, δογματικόν μετὰ τὴν θέσιν τοῦ αὐτοῦ

23 Εβρ στ 18

Θεοῦ οὔτε βλέπεται, οὔτε γνωρίζεται οὔτε θεβαίως φανερώνεται εἰς τὰς αἰσθήσεις τῆς ὁράσεως καὶ τῆς ἀκοῆς μας.

Τὰ ἀνέκφραστα λοιπὸν λόγια, τὰ ὁποῖα ὁ θεὸς Παῦλος, καθὼς εἶπεν, ἤκουσε, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο — σύμφωνα θεβαίως μὲ ὅσα δύναται νὰ ἀντληφθῇ ἡ ἰδὴ κή μας ἀσθενὲς καὶ περιωρισμένη διάνοια —, παρὰ ἀσφαλῶς αἱ μυστικαὶ καὶ τράγματι ἀνέκφραστοι διδασκαλῆαι καὶ καταπληκτικαὶ ἀγνωστοὶ γνώσεις ποὺ ἀποκαλύπτονται, διὰ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δηλαδὴ αἱ μὴ θλεπόμεναι ὀψεις τῆς λαμπροτέρας τοῦ φωτός καὶ περισσότερον ἀπὸ ἀγνωστοῦ βόξης καὶ θεοτήτος τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ αἱ ὁποῖαι, φανερούμεναι καθαρώτερον καὶ περισσοτέρον εἰς τοὺς ἀξιούς, εἰκνύονται αἱ μὴ δυναμεναι νὰ ἀκοῦσθουν ἀκοα.²⁴ (ἤχοι) τῶν λόγων ποὺ δὲν προφέρονται καὶ ἡ κατανόησις διὰ τῆς ἀκατανοήσιας τῶν ἀκατανοήτων πραγμάτων. Ἐὰν ἐκεῖνος μὲν εἶπεν, «Ἀκήκοα ρήματα ἄρρητα», ἡμεῖς δὲ εἰς ἄλλο σημεῖον εἶπομεν δι' αὐτὰ εἶναι ὁ Ὑῶς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ὁ ὁποῖος λαλεῖται διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ συγχρόνως διὰ τοῦ φωτισμοῦ αὐτοῦ ἀποκαλύπτεται, εἰς τοὺς ἀξιούς, ἡ δὲ ἑλλαμψίς, δηλαδὴ ἡ φανέρωσις γίνεται μᾶλλον μὲ τὴν πνευματικὴν καὶ μυστικὴν θέσιν καὶ ὄχι μὲ τὴν ἀκοὴν μὴ παραξενευθῆς δι' αὐτό, ἀλλ' ἀφοῦ ἀκούσης τὴν ἐξηγήσιν αὐτοῦ μάθε νὰ εἶσαι πιστὸς καὶ μὴ εἶσαι ἄπιστος.²⁵ Ἡ ἐξηγησις δὲ εἶναι ἡ ἑξής.

Ὁ Θεὸς ποὺ ἐδημιούργησε τὰ πάντα εἶναι ἓνας αὐτὸ δὲ τὸ ἓνα ποὺ εἶναι ὁ Θεὸς εἶναι φῶς καὶ ζωὴ, πνεῦμα καὶ λόγος, σῶμα καὶ ρῆμα, σοφία καὶ γνώσις, χαρὰ καὶ ἀγάπη, βασιλεὺς οὐρανῶν, οὐρανὸς οὐρανῶν, ὅπως λέγομεν καὶ ἥλιος ἡλίων καὶ Θεὸς θεῶν²⁶ καὶ ἡ μέρα ποὺ δὲν τελειώνει ποτὲ ὀνομαζεται, καὶ ὁ,τιδὴπο-

24 Μὲ τὰς φράσεις «ἀγνωστοὶ γνώσεις» «ἀθέατοι θεωρίαι», «ἀνήμεροι ὀκοί» κ.λ.η ἐπιχειρεῖται μία προσέγγισις τῶν θεϊκῶν ἐννοιῶν διὰ τοῦ συνδυασμοῦ δυο ἀντιθέτων μεθόδων τῆς ἀποφοροιστικῆς καὶ καταφατικῆς. Θέλει δι' αὐτῶν νὰ δεῇ ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἶναι ἀπληροῦσαι διὰ τῶν γνωστικῶν μέσων ποὺ διαθέτομεν.

25 Πρβλ. ἰσὼν 4 27.

26. Ψαλμ. μθ 1

- τε άλλο καλὸν ἀπὸ τὰ βλέπομενα ἂν εἴπῃς καὶ ἂν ἀναζητήσῃς καὶ κάτι ἀκούῃ πέρα ἀπὸ τὰ ὅλα, θὰ ἀνυκαλυφθῇς ὅτι αὐτὸ τὸ ἓνα εἶναι πραγματικῶς καὶ ὅτι εἶναι τὸ μόνον ποῦ δικαιούται νὰ ὀνομάζεται ἀγαθόν. Ἀὖν εἶναι ὅτε καὶ ἐκεῖνο ὅπως αὐτὰ ποῦ βλέπομεν, ἀλλ' ἀσυγκρίτως καὶ ἀνεκφράστως ὁμωτερον καὶ τελειώτερον ὑπὸ ὅλα ὅσα βλέπονται οὔτε εὐρίσκεται. καὶ τὸ ἓνα ἐκεῖνο χωριστὰ ὅπως «αὐτὸ ἓνα ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ παραινενεὶ ἓνα ἐμμετὰβλ-τον καὶ τὸ ἴδιον εἶναι πανάγαθον καὶ τερσσότερον ἀγαθόν ἀπο κάθε τι ἄλλο. Μὲ αὐτὰς τὰς ἰδιότητας, λοιπὸν ἔχει τιμηθῇ (προικισθῇ) καὶ ὁ ἀνθρώπος τοῦ ἐδ-μοιοσγῆθῃ συμφωνῶν μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καὶ προωρισθῇ νὰ ὁμοιωθῇ μὲ αὐτόν», ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ἔχει μίαν μόνον αἴσθησιν εἰς μίαν ψυχὴν καὶ νοῦν καὶ λόγον, ἔστω καὶ ἂν ἡ μία αὐτῇ αἰσθησίς διαμορφωθῇ εἰς τέτε μέρη ἀναλόγως μὲ τὰς φυσικὰς ἀνάγκας τοῦ σώματος, καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὰς σωματικὰς ἐκδηλώσεις ἐμοιανίζεται διανοημένη χωρὶς ὁμῶς νὰ διαρῇται εἰς πέντε αἰσθησεις καὶ ἐμφανίζεται νὰ ἐνεργῇ μὲ αὐτὰς μετασβαλλομένη χωρὶς νὰ μεταβάλλεται, δὲν βλέπει αὐτῇ, ἀλλὰ δι' αὐτῆς βλέπει. ἡ ψυχὴ τὰ ἴδια συμβαίνει καὶ ὅταν ἀκούῃ καὶ ὁσφραίνεται καὶ γεύεται καὶ διακρίνει, διὰ τῆς ἀφῆς. Εἰς τὴν πνευματικὴν ὁμῶς σφαίραν δὲν εἶναι ἀναγκασμένη νὰ διαιρηθῇ εἰς θυρίδας αἰσθησεων, οὔτε ἔχει ἀνάγκην ν' ἀνοχθῶν τὰ ματὰ διὰ νὰ ἴδῃ ἢ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν θέαν κάποιου πράγματος, οὔτε νὰ δεχθῇ τὸν λόγον ἀπὸ τῶν αὐτῶν οὔτε νὰ καθαρῶσιν τὴν μύτην διὰ νὰ ἔχη δυνατότητα ὁσφραίνειν οὔτε ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ χεὶλη καὶ στόμα διὰ νὰ δύναται νὰ γευθῇ τὸ γλυκὺ ἢ τὸ πικρὸν καὶ συγχρόνως νὰ διακρίνῃ αὐτὰ, οὔτε ἀπὸ χέρια διὰ νὰ ἔρχεται μὲ αὐτὰ εἰς ἐπαφὴν καὶ νὰ γνωρίζῃ τὸ σκληρὸ καὶ τὸ γυαλιστερό καὶ ὁμαλὸ. Ἀλλ' ἡ αἴσθησις (ἡ μία καὶ πραγματικὴ) ἀφοῦ ἀπηλλάγη ἀπὸ ὅλα αὐτὰ καὶ ἐνώθη ὁλόκληρῃ ἐν-τλῶς μὲ τὸν νοῦν, ἐπειδὴ ἐκ φύσεως ὑπάρχει μαζί μὲ αὐτόν καὶ εἶναι ἀχωρίστως μία μὲ αὐτόν, περιλαμβάνει ἐντὸς τῆς τὰς πέντε σωματικὰς αἰσθήσεων εἴτε αὐταὶ θεωρηθοῦν ὡς μία ἢ καὶ πολλαί, διὰ τὸ εἶμεθα ἀκριθέστεροι.

Καὶ παρακολούθησε μαζί μου ἀπὸ τοῦ σημείου αὐ-
τοῦ τὴν λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τοῦ θέματος. Καθὼς ἔχει
λεχθῇ, ἡ ψυχὴ, οὐκ οὐκ καὶ τὸ λογικὸν εἶναι ἓνα, ἡνωμέ-
να καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν φύσιν. Αὐτὸ δὲ τὸ ἓνα
αἰσθάνεται, σκέπτεται. ὁ δὲ εἶναι, λογικὸν —, ἀντι-
λαμβάνεται, παράγει ἰδέας, ἐνθυμεῖται σκεπτεται,
ἐπιθυμεῖ, θέλει, δὲν θέλει, προτιμᾷ, δὲν προτιμᾷ, ἀγα-
πᾷ, μισεῖ καὶ ὁ αὐτὸς μὴ τραθήξῃ πολὺ ὁ λόγος, αὐτὸ
τὸ ἓνα εἶναι, ζωιτανόν, τὸ ὑπὸ ὅν ταυτοχρόνως καὶ θλέ-
πει καὶ ἀκούει καὶ ἀσφραῖνεται, γεύεται, ἀγγίζει, γνω-
ρίζει, ἀναγνωρίζει, γνωρίζει δὲ ἐπίσης καὶ ὁμιλεῖ. Πρό-
σεχε διὰ τὸ αὐτὸ ληοθῆς ἀκριβῶς ποῖα εἶναι ἡ θαυτέ-
ρα σημασία τῶν λεγομένων, ὥστε νὰ δυιγθῇ ἀπὸ αὐ-
τὸ νὰ μάθῃς τί ἦσαν τα ἀνεκφραστοι λογισμοὶ καὶ κατὰ
πᾶσαν ῥοπὸν ὁ Παῦλος ἤκουσε αὐτὰ καὶ ποῖα ἦσαν ἐ-
κεῖνα ποὺ ἀπεκαλῶνθησαν εἰς αὐτόν καὶ πᾶσι αὐτὸς εἶ-
δε μὲ τὴν μεσολάβησιν τοῦ Θεοῦ Πνεύματος. Ὁ δημι-
ουργὸς τῶν ὅλων Θεὸς εἶναι ἓνας αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἓνα
εἶναι ἡ συμπερίληψις ὅλων τῶν ἀγαθῶν, ὅπως ἔχει λε-
χθῇ. Μία εἶναι ἡ τῆς καὶ ἡ λογικὴ καὶ ἀθάνατος, ἡ
αὐτὴ λοιπὸν ἡ μία εἶναι ὅλα αἱ αἰσθήσεις, δηλαδὴ
ἔχει ἐντὸς τῆς ὅλας τὰς αἰσθήσεις ἐξῆς εἶναι μερικαί.
Ὅταν λοιπὸν ὁ ἓνας Θεὸς τῶν ὅλων ἐμφανισθῇ δι' ἀ-
ποκαλύψεως εἰς τὴν μίαν καὶ λογικὴν ψυχὴν, φανερώ-
νεται εἰς αὐτὴν καθεὶ ἀγαθὸν καὶ δι' ὅλων μαζί τῶν αἰ-
σθήσεων θλέπεται, ὑπὸ αὐτῆς αὐτό, θλίπεται καὶ ἀκού-
γεται, γλυκαίνει, τὴν αἴσθησιν τῆς γεύσεως καὶ εὐω-
διάζει τὴν αἴσθησιν τῆς ἀσφρήσεως, ψηλαφᾷται καὶ
γνωρίζεται, ὁμιλεῖ καὶ ἐκφράζεται διὰ τῆς ὁμιλίας,
γνωρίζει καὶ γνωρίζεται καὶ γίνεται ἀντιληπτὸν πῶς
γνωρίζει. Διότι ἐκεῖνος τοῦ γνωρίζεται ἀπὸ τὸν Θεὸν
γνωρίζει καὶ ὁ ἴδιος δι' ὃν γνωρίζεται καὶ ἐκεῖνος ποὺ
θλέπει, τὸν Θεὸν γνωρίζει, ὅτι καὶ ὁ Θεὸς τὸν θλέπει, ὁ
ἐκεῖνος ὁμοῦς τοῦ δὲν ἐλέπει τὸν Θεὸν δὲν γνωρίζει, ὅτι
ὁ Θεὸς τὸν θλέπει, ὅπως ἄλλωστε δὲν θλέπει, ὅτι ὁ Θε-
ὸς θλέπει, τὰ πάντα καὶ τίποτε δὲν τοῦ διαφεύγει.

Ἐκεῖνοι λοιπὸν οἱ ὁποῖοι ἡξιώθησαν νὰ ἴδουν
δι' ὅλων συγχρόνως τῶν αἰσθήσεων τῶν τὸ συνα-
ψίζον ὅλα ἐν ἑαυτῷ τὰ ἀγαθὰ καὶ εἶναι ὑπερανῶ ὅλων
τῶν ἀγαθῶν ὥσάν αἱ πολλαὶ αἰσθήσεις τῶν νὰ εἶναι
μία τὸ ἐν αὐτῷ τοῦ εἶναι ταυτοχρόνως καὶ πολλὰ, ὅσοι

- ἐγνώρισαν καὶ καθ' ἡμέραν γνωρίζουν τὰ διάφορα μαζὶ ἀγαθὰ ὥσαν νὰ εἶναι ἕνα μὲ τὰς διαφόρους αἰσθήσεις (ἐνεργείας) τῆς μιᾶς αἰσθήσεως, δὲν διακιστῶνουν εἰς αὐτὰ οὐδεμίαν διαφορὰν, ἀλλ' ὀνομαζοῦν τὴν θεωρίαν γνωσ.ν καὶ τὴν γνῶσιν θεωρίαν, τὴν ἀκοὴν δρᾶσιν καὶ τὴν δρᾶσιν ἀκοὴν, ὅπως διατ. λέγει ὁ Ἀββακούμ. «Κύριε, εἰσακήκοα τὴν ἀκοὴν σου καὶ ἐφοθήθην. Κύριε, κατενόησα τὰ ἔργα σου καὶ ἐξεστην»²⁸. Ἀπὸ πο.ον ἄλλον λυ.κόν -α ἤκουε, Ἀφοῦ ὁ Ἰδιος ἐκήρυττε τὸν Θεὸν διὰ τῆς προφητείας. Καὶ πῶς τότε λέγει «Κύριε, ἀκήκοα τὴν ἀκοὴν σου». Καὶ τί θέλει νὰ σημάνῃ με τὴν διπλὴν ἐπιαναληψὶν τῆς λέξεως ἀκοή, παρὰ ὅτι διὰ τῆς ἐλλάμψεως τοῦ Πνεύματος δηλαδὴ τῆς ἀποκαλύψεως, ἀφοῦ ἐγνώρισε καλὰ τὸν Κύρ.όν μας καὶ Υἱόν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπὶ πλέον διδασχθεὶς διὰ τῆς μυστικῆς φωνῆς αὐτοῦ τὰ ἀναφαιρόμενα εἰς τὸ σχεδίου αὐτοῦ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, κα' ἀφοῦ ἔκαμε κατὰ καὶ ποῖον τρόπον ἰδικήν του τὴν διδασκαλίαν περὶ αὐτοῦ τὴν ὁποῖαν ἔμαθε ἀπὸ ἐκεῖ. ἔλεγε πρὸς τὸν Κύριον γεμάτος χαράν, ὥσαν νὰ ἔλεπε αὐτόν, ὅπως καὶ ἐβλέπετο ἀπὸ αὐτόν. «Ἐν μέσῳ δύο ζῶων γνωσθήσῃ ἐν τῷ ἐγγίζειν τὰ ἔτη ἐπιγνωσθήσῃ ἐν τῷ παρῆναι τὸν καὶ ρὸν ἀναβιχθήσῃ»²⁹. Ὅστε ἀκοὴν λέγει τὴν συντελουμένην ταυτοχρόνως διδασκαλίαν κα' γνῶσιν διὰ τῆς θεωρίας τῆς δόξης τοῦ Πνεύματος, τὴν ὁποῖαν (δ.δ.α.σκαλίαν) ἤκουσε περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως καὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Διότι καὶ μόνον ποῦ εἶπε τὸ «Κύριε», ἔχει τὴν ἐννο.αν ὅτι ἐβλεπε αὐτόν καὶ τοῦ ὠμίλει. Διότι πο.ος ὠμιλεῖ εἰς κάποιον ποῦ δὲν τὸν βλέπει ὥσαν νὰ τὸν βλέπῃ. Μήπως ἐκεῖνος ποῦ δὲν βλέπει τὸν ἐπίγειον θαο.λέα δύναται νὰ εἴπῃ πρὸς αὐτόν. «³⁰ Ὁ βασιλεῦ, ἀκουσα τὰ ὅσα θέλει καὶ διατάζει ἡ μεγαλειότης σου», Καθόλου. Διότι. δὲν λέγει, ὅτι θὰ ἀκούσῃ μόνον τὴν φωνὴν του, ἀλλὰ λέγει ὅτι δι' αὐτῆς θὰ γνωστῇ ὁ Θεὸς καὶ θὰ ἀναγνωρ.σθῇ καὶ θὰ φανερωθῇ, ἐπειδὴ δηλαδὴ ἔμαθε ποῖον εἶναι, τὸ θέλημά του καὶ τὸ γνωρίζει μὲ κάθε βεβαιότητα καὶ λέγει κατὰ
- 230 κάποιον τρόπον εἰς αὐτόν. «Αὐτὰ καὶ αὐτὰ θὰ κάμῃς,

28. Αβ. γ' 2

29. Αβ. γ' 2

Κύριε, καθώς άλλωστε φρονεί ἡ μεγαλειότης σου» Περιοριστέρη δὲ ἀπὸ αὐτὸ νοήματα κρύπτουν καὶ ὅλα τὰ προφητικά λόγια.

Τοιοῦτοτρόπως, λοιπὸν, ἡ θεία Γραφὴ καὶ τὴν θέαν τοῦ Θεοῦ ὀνομάζει ἀκοὴν καὶ συνήθως εἰς τὴν θέαν τῆς ἀκοῆς θάζει τὴν θέαν αὐτοῦ. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὁ θεὸς Παῦλος πολὺ ὀρθῶς ὠνόμασε ῥήματα τὰς ἀνεκφράστους πνευματικὰς θέας καὶ τὰς καταλυώσεις τοῦ Πνεύματος καὶ τὰς ὑπερβαινούσας τὰ ἔρρα τῆς ἀνθρώπινης φύσεως καὶ δυναμειῶς διδασκαλίας καὶ ἀποκαλύψεις καὶ εἶπεν ὅτι ἤκουσεν αὐτὰ καὶ ὅτι τὰ παρὰ δυνάμει γραπτῶς Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγε. «Ἐν δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων, ἵνα μὴ ἐπαίρωμαι (ὑπεραίρωμαι), ἐδόθη μοι ἐκλόαφ τῇ σαρκί»³⁰. Ἐάν λοιπὸν τὰ ἤκουσε προηγουμένως, τὼς ἐν συνεχείᾳ ὠνόμασεν ἀποκαλύψεις ἐκεῖνα ποῦ ἤκουσε, παρὰ μὲ τὴν ἐννοαν ποῦ ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν; Διότι καὶ ὁ Δαβὶδ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον παρακαλεῖ νὰ ἐλευθερωθοῦν τὰ ματια του, διὰ νὰ δινηθῇ νὰ κατανοήσῃ τὰς θαυμασίας ἰδιότητας τοῦ Θεοῦ διὰ μέσου τοῦ νόμου του³¹. Ἐκεῖνος ποῦ προηγουμένως εἶπεν «Εἴτε ἐν σώματι οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος»³² ἠρπάγην, πὼς ὀλίγον κατωτέρω λέγει ὅτι «ἤκουσα» παρὰ μόνον κατὰ τὸν τρόπον ποῦ ἀνωτέρω μὲ κάθε λεπτομέρειαν ἐξεθέσαμεν ποῦ εἶναι. Ἄλλωστε καὶ ἡ πραγματικότης: Ἀσπὸν διὰ μὲν τῆς ἀρπαγῆς εἰς τὸν παράδεισον ἐφανέρωσε τρωτίστως τὴν θέαν τῶν οὐρανῶν πραγμάτων, μέσα δὲ εἰς τὴν θέαν περιλαμβάνονται καὶ ἐκεῖνα ποῦ φανερόνουν περισσότερο τὴν μεγάλως ἀπασπράπτουσαν δόξαν καὶ θεότητα, ἐπειδὴ γεννοῦν τὴν γνώσιν καὶ διδάσκουν ἐκεῖνον τοῦ τὰ βλέπει καὶ φανερόνουν ἐκεῖνα ποῦ εἶναι εἰς ὅλους μυστικά καὶ ἀκατανόητα, αὐτὰ λοιπὸν εἶπεν ὅτι τὰ ἤκουσε, ἐπειδὴ προφανῶς εἰς τὰ πνευματικὰ τράγματα αἱ αἰσθήσεις τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς ὁράσεως εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτό. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν δύναται ποτὲ νὰ περιγράψῃ ἕνα ἀπὸ αὐτὰ ποῦ βλέπει ἢ ἀκούει, τὴν ὥρα ποῦ τὰ βλέπει καὶ τὰ

30 B Κορ. α' 7

31 Ψαλμ ρη' 18

32 B Κορ. α' 2

ἀκούει, καὶ νῦν μᾶς εἶπη τί εἶναι καὶ πῶς λέγεται· διὰ τοῦτο καὶ προσέθεσεν ὅτι εἶναι ἀδύνατον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην γλῶσσαν νὰ τὰ διηγηθῇ.

- Ἀλλ' ὅς προσπαθήσωμεν ἐνταυτῷ, ὥς νῦν καθαρῶς μὲν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς ταπείνωσεως καὶ νὰ ἐνωσωμεν μὲ τὸν ἀγαθὸν καὶ παραπάνω ἀπὸ ἀγαθὸν Θεὸν ὅλας μας τὰς αἰσθήσεις ὥσάν· τὰ εἶναι μίτ· καὶ τότε ὅλα αὐτά, τὰ ὅποια ἡμεῖς μὲ ὅσους δῆποτε λόγους εἰμεθα ἀνισχυροὶ νὰ τα περιγραφῶμεν καὶ παραστήσωμεν, ἐοικὸς θὰ τὰ διδαχθῇτε ὅλα μαζί μὲ τὴν ἐν αἴαν αὐτὴν πνευματικὴν αἰσθησίν, ἁπλῶς μὲ τὴν ὁρασίν θὰ ἀκούτε καὶ μὲ τὴν ἀκοήν θὰ ἑλεπετε, μὲ τὴν θεωρίαν θὰ μαθαίνετε καὶ μὲ τὴν ἀποκάλυψιν τάλιν θὰ ἀκοῦτε Ὑπάρχει ὁμοίως εἰς τὰς ἀκροτάτας πνευματικὰς σφαίρας καὶ μία ἄλλη ἀκοή ἰσοία δὲ εἶναι αὕτη, ἡ ἐξαγγελία τῶν ἀγαθῶν³³ ποὺ τρήκεται νὰ δοθοῦν Ὅπως δὲ λαβὴ ἡ πρώτη ἐπὶ γῆς παρουσία τοῦ Κυρίου ἡ ὁποία διεκηρύσσεται ὑπὸ τῶν προφητῶν καίτοι αὐτοὶ τὴν ἔλεγον ὡς γεγονὸς καὶ τὴν ἐγνώριζον ἀκριβῶς, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦν ἐπραγματοποιήθη αὕτη κατὰ τὴν ὁσκειαν τῶν ἰδικῶν τῶν ἡμερῶν ἀλλ' ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ θραδύτερον, διὰ τοῦτο ὅσα ἀπεκαλύπτοντο καὶ ἐδεικνυοντο εἰς τοὺς προφῆτας περὶ αὐτῆς ἐκείνοι ἐλεγον ὅτι τα ἀκούουν ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ γίνουιν πραγματικότης μεταγενεστέρως, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Παῦλος, ἐπειδὴ εἶδε τὰ ἀγαθὰ ποὺ ἐπιφύλλουσονται εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους³⁴ δικαίους, καὶ ἐπειδὴ ἐγνώρισεν καὶ ἔμαθεν ἀπολύτως ὅτι θὰ πάρουν αὐτὰ ἐκεῖνο ποὺ ἠγάπησαν τὸν Θεὸν μὲ ὅλην τὴν τὴν ψυχὴν³⁵ μετὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ἀνάστασίν των ἀπὸ τοὺς νεκρούς, ἀφοῦ κατέταξεν αὐτὰ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὑποσχέσεων, ἀνεφώνησεν· «Ἦκουσα, λέγε, ἄρρητα ῥήματα ἃ οὐκ ἔξον ἀνθρώπῳ λαλῆσαι»³⁶ Ὑπὸ ποίαν ἐννοίαν δὲ ὠνόμασεν αὐτὰ ῥήματα; Διότι εἶπε πρῶτα ἀγαθὰ καὶ μετὰ ῥήματα, ἐπειδὴ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα εἶναι μερικὰ ῥήματα πράγματι ταράξενα καὶ λόγοι διὰ τῶν ὁποίων κά-

33 Πράξ. Α. Τίμ. δ' 8

34 Β' Τίμ. δ' 7-8.

35 Ματθ. κδ' 37

36 Β' Κορ. ιδ' 4

θε λογική ὑπαρξίς ἀπολαμβάνει τὴν πράγματι ἀστεί-
ρευτον καὶ παντοτινὴν ἀπολαυσιν καὶ ζωογονεῖται κα-
τὰ θεῖον τρόπον καὶ εὐφραίνεται. Διότι ἐάν εἶναι Θεὸς
ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, πολὺ δικαιολογημένα
θα ὀνομασθοῦν ῥήματα αἱ ἀποκαλύψεις τοῦ Θεοῦ Λό-
γου ὅτι ὅταν ὁ ἀνθρώπινος λόγος πάρῃ τὴν μορφήν
ἐκτενοῦς διηγήσεως δὲν λέγεται τλεον λόγος, ἀλλὰ
ῥήματα διηγῆσεως ὅπως συμβαίνει μετ' αὐτοῦ. «Τὰ ῥήμα-
τά μου ἐνωπίᾳ, Κύριε σῦναι τῆς κραυγῆς μου» πρόσ-
χες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεως μου»³⁷.

290 Κατ' ἐξοχὴν, λοιπόν, καὶ ἐνυπόστατος λόγος εἶναι
ὁ Θεός, ῥήματα δὲ αὐτοῦ εἶναι αἱ ἀκτίνες καὶ αἱ ἀποκα-
λύψεις τῆς θεότητος, αἱ ὁποῖαι ὥσάν νά ἀναπηδῶν ἀ-
πὸ κάτοαν ἀστρατὴν καὶ ζωηρότητον νά φανερώων-
ται ἢ καλύπτρον, νά εἶπω νά ἀποκαλύπτωνται εἰς ἡμᾶς,
τα ὁποῖα ἡμεῖς δὲν εἴμεθα εἰς θεοῖν νά περιγραφωμεν.
Ὁ Ἰωάννης ὅμως, ὁ πολυαγαπημένος μαθητὴς τοῦ Χρι-
στοῦ, σύμφωνα μὲν ὁ θεῖον χάρισμα τοῦ ἐδόθη³⁸ ἡδυ-
νήθη μέχρις ἐνός σημείου νά εἶπῃ καὶ νά φανερωῇ
αὐτά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἤκουσε καὶ ὁ Παῦλος λέγων ὡς
ἔζη, «Ἀδελφο, νῦν τέκνει Θεοῦ ἔσμεν, ἀλλ' οὕτω ἐ-
φανερώθη τί ἐσόμεθα οἶδαμεν δὲ ὅτι, ἐάν φανερωθῇ,
ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα»³⁹. Ὁ μὲν Παῦλος εἶπεν ὅτι «Ἦ-
κουσα ἀρρητὰ ῥήματα ἃ οὐκ ἔξιν ἀνθρώπων λαλῆσαι»,
300 ὁ Ἰωάννης δὲ ὅτι οἶδαμεν, ἐάν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐ-
τῷ ἐσόμεθα καὶ θά ἴδωμεν αὐτόν καθαρωτερα. Αὐτὸ
ἀλλωστε τὸ λέγει καὶ ὁ Παῦλος: «Νῦν δὲ γινώσκω ἐκ
μέρους, τότε δεῖ ἐπιγνώσομαι καθ' ὃ καὶ ἐτιγνώσθην»⁴⁰.
Προσέχεις κατὰ ποῖον τρόπον ταυτίζονται εἰς τὰ πνευ-
ματικά ἢ γνώσεις καὶ ἡ ὁμοιότης, ἡ θεωρία καὶ ἡ τλή-
ρης γνώσις. Τοιοῦτοτρόπως ἀφοῦ ἔγινε δι' ἡμᾶς τὰ πάν-
τα ὁ Χριστὸς, γνώσις, σοφία, λόγος, φῶς, ἑλλαμψίς, ὁ-
μοιότης, θεωρία, ἐτίγνωσις, δίδει τὴν δυνατότητα εἰς
ἐκείνους που τὸν ἀγαποῦν⁴¹ νά ἀπολαμβάνουν τῶν ἀ-
γαθῶν τοῦ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παρουσίας ζωῆς
νά ἀντιλαμβάνονται μερικῶς καὶ νά ἀκούουν ὑπὸ α-

37. Ψαλμ. ε' 2.

38. Πρὸς Β' Πτρ. γ' 15.

39. Α' Ἰωάν. γ' 2.

40. Α' Κορ. ιγ' 12.

41. Πρὸς Α' Κορ. θ' 9.

γνωστούς συνθήκας τὰ ἀφανέρωτα εἰς τοὺς πολλοὺς ἀνέκφραστα λόγια.

- 310 Διότι ἐὰν ὁ Χρ. στός δὲν γίνῃ δι' ἡμᾶς τὰ πάντα⁴², θὰ εἶναι ἀσφαλῶς λε ψή κάποτε ἡ βασ. λεία τῶν οὐρανῶν καὶ ἡ ἀναμενόμενη ἀπόλαυσις εἰς τὴν βασ. λείαν. Ἐὰν ἐκτός ἀπο ἡσα ἔχομεν εἶπει δὲν γίνῃ διὰ τοὺς δικαιοὺς καὶ δι' ὅσοις τὸν ἀγαποῦν ἔτ' πλέον σιολή καὶ στεφάνι καὶ ὑπόδημα, χαρὰ καὶ γλυκύτης, τροφή, ποτό, τράπεζα, κρηθῶντι, ἀσάτουσις καὶ θέας ἀνυπερβλήτος ὥρα ὁ-της καὶ ὁ,τιδὲ ποτε λο,πέν ἄλλο κυτάλληλον δι' ἀπόλαυσιν ἢ δοξαν καὶ εὐχαριστήριον, ἀλλ' ἐὰν λείψῃ κάποτε ἔστιν καὶ ἕνα ἀπὸ αὐτὰ ἀπὸ ἕνα ἐξ ἐκείνων που εὐρίσκονται ἐκεῖ (εἰς τὴν βασ. λείαν) ἀμέσως ἢ ἐλλειψίς τοῦ καλοῦ θα γίνῃ πρὸς ἐνός λύτης καὶ θὰ εἰσέλθῃ αὐτὴ εἰς τὴν ἀπειράγραπτον χαρὰν τῶν εὐφραινομένων καὶ θὰ τὴν μείωση καὶ τοιοῦτοτρόπως θὰ φανῇ νὰ διασφύδεται, τὸ θεῖον λόγιον ποὺ λέγει ὅτι ἐκεῖ «Ἀτέδρα ὀδυνη, λύπη καὶ στεναγμός»⁴³. Ἀλλὰ δὲν θὰ συμβῇ αὐτό, δὲν θὰ σκηθ⁴⁴, ἀλλὰ θὰ γίνῃ ὁ Χριστός τὰ πάντα δι' ὅλους καὶ ὅλα τὰ ἀγαθὰ εἰς ὅλους τοὺς ἀγαθοὺς, καὶ μάλιστα θὰ διδῇ πλεονασησιατικῶς καὶ θὰ γεμίσῃ μὲ τὸ παρατιανῶ ὅλας τὰς αἰσθήσεις ἐκείνων που ἔχουν καθῆσει νὰ φᾶνε⁴⁴ εἰς τὸ τραπέζ τῶν γάμων τοῦ βασ. λέως Χριστοῦ εἰς τὸ ὁποῖον θὰ τρώγεται, καὶ θὰ πίνετα. αὐτός ὁ ἕνας, ἐπειδὴ εἶναι ὁ ἴδιος κάθε εἶδος τροφῆς, γλυκύτητος καὶ ποτοῦ. Ἀπὸ ἐκεῖ λοιπὸν καὶ βλέπεται ἀπὸ ὅλους καὶ βλέπων ὁ ἴδιος ὅλας τὰς ἀναριθμήτους μυριάδας καὶ ἔχων διαρκῶς τὸ μάτι του νὰ ἀτενίσῃ κα νὰ στέκειαι ἀμετακίνητον, καθέναν ἀπὸ τοὺς συνδικητημένους τῆς βασιλείας ἔχει τὴν αἰσθησιν ὅτι τὸν βλέπει ὁ Χριστός κα. ἀντανακλῶν, τὴν ὁμολίαν ἐκείνου καὶ καταφιλεῖται ἀπὸ αὐτόν, ὥστε κανεὶς ἀπὸ αὐτοῦ νὰ μὴ λυπηθῇ ἐπειδὴ τυχὸν δὲν θὰ τὸν ἴδῃ. Ὁ ἴδιος καθὼς ἔχει λεχθῇ, θὰ εἶναι καὶ ὁ στεφάνν, τὸ ὁποῖον θὰ τοποθετηθῇ εἰς τὰ κεφάλια ὅλων τῶν ἁγίων κατὰ τρόπον ἀναλλοίωτον καὶ ἀμετάβλητον, ἐμφανιζόμενος εἰς τὸν καθέναν ὡς κάτι διαφορετικὸν καὶ

42 Κολ γ 11 Α Κορ κ 28

43 Μα Λε 10

44 Πρὸς Λουκ. ιθ' 37 ιγ' 28.

μοιράζει τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τὸν καθένα σύμφωνα μὲ
τὴν ἀξίαν του· ὁ ἴδιος θὰ γίνῃ εἰς ὅλους καὶ ἔνδυμα
τὸν ὁποῖον ἀπὸ τὴν παροῦσαν ἤδη ζωὴν καθέννας διὰ
τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος θὰ τὸν φορέσῃ⁴⁵, ἐπεὶ δὴ κα-
340 νεῖς δὲν εἰσέρχεται εἰς τὸν μυστικὸν γάμον ἐὰν δὲν φο-
ρᾷ αὐτὸν τὸν ἀπλησιαστον χιτῶνα· ἐὰν δὲ κάποιος ἀ-
νακατευσθῇ μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους καὶ καταφέρῃ νὰ εἰσ-
έλθῃ κριοῦ — πράγμα ἀδύνατον — καὶ πάλιν κατὰ τὸν
ἴδιον τρόπον θὰ δωχθῇ.

Θέλοντας, λοιπὸν ὁ Λεσπότης νὰ δείξῃ εἰς ἡμᾶς
ὅτι δὲν θὰ εἰσέλθῃ κανεὶς μαυροφορεμένος εἰς τὴν βα-
σιλείαν του, ἐφανερώσεν αὐτὸ διὰ τῆς παραβολῆς ὅταν
εἶπεν: «Ἐταῖρε πῶς ἐσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γά-
μου,». Ἐπειτα προσέειπεν: «Δήσαντες αὐτοῦ γεῖρας καὶ
πόδας, ἐκβάλλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τοῦ ἔξωτερον»⁴⁶.
Δὲν δέχομαι δὲ ὅτι ἐξεφρασθῇ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον,
350 ἐπεὶ δὴ δέφυγε τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ τοῦ ἀλαλήτου, ἀλλ'
εἶπε δὴ δὲν ἦτο ἀκόμη καιρὸς νὰ φανερώσῃ αἰτίαν τὰ μι-
σῆρια. Ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν ἠθέληε τότε νὰ εἴπῃ καθαρω-
τερον ὅτι «Οὐδεὶς θὰ εἰσέλθῃ ἐκεῖ ἐὰν δὲν φορῇ τὸ ἱμά-
τιον τῆς θεότητός μου», διετύπωσε αὐτὸ κατὰ τὸν ἑμμε-
σαν αὐτὸν τρόπον. Αὐτὸ δὲ ἀφοῦ τὸ ἐδιδάχθη καὶ ὁ Παῦ-
λος ἀπὸ τὸν Χριστὸν ποῦ ὠμιλοῦσεν ἐντός του ἔλεγε·
«Καὶ καθὼς ἐφορέοαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοῦκοῦ, φορέ-
σωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου»⁴⁷. Διὰ τοῖσιν λό-
γον: Ἐπειδὴ «ὁὶος ὁ χοῖκός», λέγει, «τοιοῦτοι καὶ οἱ
χοῖκοί, καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος το αὐτο καὶ οἱ ἐπουρά-
νιοι»⁴⁸. Ποία ὁμοῦς εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου, Ἀ-
κουσε τὸν ἴδιον τὸν θεῖον Παῦλον ποῦ μᾶς τὸ λέγει·
360 «Ὅς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑπο-
στάσεως»⁴⁹ καὶ ἀκριβὲς ἀποτύπωσις τοῦ Θεοῦ καὶ
Πατρὸς. Συνεπὺς εἰκόνα τοῦ Πατρὸς εἶναι ὁ Υἱ-
ός, εἰκόνα δὲ τοῦ Υἱοῦ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα· ἄρα ἐκεῖνος
ποῦ εἶδε τὸν Υἱὸν εἶδε τὸν Πατέρα⁵⁰ καὶ ἐκεῖνος ποῦ εἶ-

45. Πρὸλ. Ρωμ. γ' 14. Γαλ. γ' 27

46. Ματθ. κβ' 12-13.

47. Α' Κορ. ιε' 49.

48. Α' Κορ. ιε' 48.

49. Ἐβρ. σ' 3.

50. Ἰωάν. ιδ' 9.

δε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἶδε τὸν Υἱὸν διότι, λέγει ὁ Ἀπόστολος «Τὸ Πνεῦμα ὁ Κυριὸς ἐστι»⁵¹ καὶ πάλιν, «Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοὺς ἀλαλήτοις»⁵², τὸ ὁποῖον κράζει «ἄβδᾶ ὁ πατήρ»⁵³. Πολὺ καλῶς λοιπὸν εἶπεν ὅτι τὸ Πνεῦμα εἶναι ὁ Κύριος δταν ἀναφωνῇ ἄβδᾶ, ὁ πατήρ' ὅχι ἐπειδὴ τὸ Πνεῦμα εἶναι Υἱὸς - φυλάξου ἀπὸ ἑνα τέτοιο λαθος' -, ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος βλέπεται ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ οὐδέποτε ἀποκαλύπτεται εἰς κάποιον ἢτε ὁ Υἱὸς χωρὶς τοῦ Πνεύματος, εἴτε τὸ Πνεῦμα δίχως τὸν Υἱόν, ἀλλ' ἐντός τοῦ Πνεύματος ὑπάρχει ὁ Υἱὸς καὶ διὰ τοῦ Πνεύματος ἀναφωνεῖ αὐτός. Ἀβδᾶ ὁ Πατήρ.

Ἐάν ὁμως, ἀγαπητέ, ἀγνοῇς αὐτὰ μὴ ρίψης τὸν ἑαυτὸν σου εἰς ἀτόγνωσιν λέγων «Αὐτὰ ἐγὼ οὔτε τὰ γνωρίζω οἷψ ἤσκαμαι γὰ τὰ μαθῶ οὔτε θεθαίως θά δινηθῶ τότε νὰ φθάσω καὶ νὰ ἀνεβῶ εἰς τὸ ὕψος αὐτῆς τῆς γνώσεως καὶ θεωρίας». Οὔτε πάλιν νὰ εἴπης, «Ἐπειδὴ, ἐάν κάποιος δέν γίνῃ τέτοιος καὶ δέν ἐνδυθῇ τὸν Χριστὸν ὡς Θεὸν ἀπὸ αὐτὴν ἐδῶ τὴν ζωὴν καὶ δέν ἴδῃ τὸν ἴδιον αὐτὸν ολόκληρον καὶ δέν καταστήσῃ αὐτὸν κάτοικον ἰδὸν τὸν δέν πρόκειται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν του, τοῖα θὰ εἶναι ἡ ὠφέλειά μου ἔστω καὶ ἂν ἀγωνίζωμαι ἐντατικῶς ἢ καὶ ἂν ἀποφεύγω νὰ ἀπολαμβάνω τὰ ἐπιγεια ἀγαθὰ,». Μή, λοιπὸν, εἴπης κάτι τέτοιο, οὔτε κἂν νὰ τὸ σκεφθῇς' ἀλλ' ἐάν θέλῃς, ἀκουσε τὴν συμβουλὴν μου καὶ θὰ σοῦ ὑποδείξω τὸν δρόμον ποῦ ὁδηγεῖ εἰς τὴν σωτηρίαν, μὲ τὴν βοήθειαν θεθαίως πάντοτε τῆς χάριτος τοῦ παναγίου Πνεύματος. Τὸ πρῶτον, λοιπὸν ποῦ ὀφείλεις νὰ τριέλῃς εἶναι νὰ πιστεύσῃς μὲ δλὴν σου τὴν ψυχὴν ὅτι διὰ ὅσα εἶπαμεν εἶναι, ἀκριβῶς ἔτσι καὶ σύμφωνα μὲ τὰς θείας καὶ θεοπνεύστους Γραφὰς εἶναι ἀληθινὰ καὶ τέτοιος ὀφείλει νὰ γίνῃ καθένας τοῦ πιστεύει εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὴν δυνατότητα νὰ γίνωμεν παιδιὰ τοῦ Θεοῦ⁵⁴, καὶ ὅτι ἐάν τὸ θελήσωμεν, δέν ὑπάρχει τίποτε πού νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ ἐπὶ τέλος νὰ πιστεύσῃς ὅτι δι' αὐτὸ ἐγένινεν ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Υἱοῦ τοῦ

51 Β' Κορ. γ' 17

52 Ρωμ. η' 26

53 Ρωμ. η' 19

54 Ἰωάν. α' 12

- Θεοῦ κα' ὅλα ὅσα συνιδεονταὶ με αὐτὴν, ὥστε διὰ
 τῆς πίστεως πρὸς αὐτοὺς καὶ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν
 τοῦ να μᾶς καταστήσῃ μετόχους τῆς θεότητός τοῦ καὶ
 τῆς βασιλείας τοῦ. Καὶ πραγματι, ἐὰν δὲν παραδεχθῆς
 ἀδιαιτῆτως ὅτι αὐτὰ ἀληθῶς ἔτσι γίνονται, ἀσφαλῶς
 καὶ δὲν θα τὰ ζητήσης ἐὰν δὲ δὲν τὰ ζητήσης, οὔτε θὰ
 τὰ πάρῃς διότι, λέγει, Ζητεῖτε καὶ λήψετε αἰτεῖτε
 καὶ δοθήσεται ὑμῖν.⁵⁵ Ἔτσι δὲ πίστευς ἀκολουθῆσε
 400 τὰς θείας Γραφάς καὶ κάμε ὅσα σοῦ λέγουν, καὶ θὰ
 τὰ εὖρης ὅλα χωρὶς να λείπῃ τι ποτε καθὼς ἔχει γρα-
 φῇ· μαλίστα δὲ καὶ πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἀναφέ-
 ρονται εἰς τὰς θείας Γραφάς. Τοῖα εἶναι λοιπὸν αὐτά:
 «Ἦ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ
 καρδίᾳ ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη· τὰ ἀγαθὰ ἃ ἠτοιμα-
 σεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσι αὐτόν».⁵⁶ Αἰτὰ, ἐὰν θεοβίως
 πιστεύῃς, καθὼς ἐλέγχῃ, θὰ τὰ ἴδῃς ἀσφαλῶς καὶ συ-
 ὅπως ὁ Ἰαὺλος καὶ ὄχι, μόνον αὐτό, ἀλλὰ θὰ ἀκούσῃς
 ἀνεκφραστοὺς λόγους ἐπεὶ δὴ προφανῶς θὰ ὁδηγηθῇς
 ἐνωρίτεροι εἰς τὴν παράδεσιν. Ποίος εἶνα αἰτὸς ὁ
 410 παράδεισος, ἑκείνος εἰς τὸν ὁποῖον εἰσῆλθεν ὁ λη-
 ιτικὸς μαζί με τὸν Χριστὸν καὶ ὅπου ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι.
 Ὁλέεις δὲ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον να σοῦ εἰπῶ ποῖα
 εἶναι τὰ ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα μάτι δὲν εἶδε καὶ αὐτὶ δὲν ἤ-
 κουσε καὶ καρδία ἀνθρώπου δὲν ἐπεθυμήσε ποτέ, Γνω-
 ρίξω ὅτι ὅπως ὁρῶντες λαχταροῦν νὰ ἀκούσῃς δι' ἐκείνα
 τὰ ὁποῖα οὔτε καὶ ἐκεῖνος που τὰ εἶδε τὰ περὶ ἔγραψε ἢ
 τὰ ἐξήγησε. Διὰ αὐτό, Νομίζω διὰ νὰ μὴ τυχόν καὶ
 δὲν τὸν πιστεύσῃς· νὰ τοὶ ἀκούουν· Ἐὰν λοιπὸν πρό-
 κειται καὶ συ νὰ μὴ πιστεύσῃς εἰς ὅσα θὰ λεχθοῦν, στά-
 σου μέχρις ἐδῶ καὶ μὴ ζητῇς περισσότερα διότι σὲ συμ-
 φέρει νὰ μὴ προχωρήσῃς καθόλου με τὸ μάτι τῆς διανο-
 υας σου εἰς ὅσα ἐκτείνονται τέρα ὅπῃ τῆς δυνάμεις
 σου, ἐπειδὴ ἐὰν τυχόν ὅσα θὰ σοῦ εἰπῶ τὰ παραθῇς καὶ
 420 δὲν ὑπακούσῃς εἰς τοὺς λόγους μοι, καλύτερον νὰ εἰ-
 πῶ εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἰδίου τοῦ Θεοῦ — ἐπειδὴ καὶ ἡ-
 μεῖς καὶ οἱ λόγοι μας εἶναι δικοὶ τοῦ⁵⁷ —, αὐτὸς ὁ Λόγος

55. Ματθ. Ζ' 7.

56. Α. Κορ. θ' 8.

57. Πρὸς Σαφ. Σολ. Ζ' 18.

θά σέ κρινῇ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως⁵⁸, ἐπεὶ δὲ καί-
τοι ἤκουσες τὴν ἀληθεῖαν δὲν ἐπίστευσες Ἄλλ' ἄκουσε
χωρὶς ἀμφιταλάντευσιν τοὺς λόγους μου, καλύτερον δέ,
καθὼς ἐλέχθη τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ καὶ μαθεῖς ἀπὸ αὐ-
τοῦς τὴν ἐξηγησιν αὐτοῦ ποιῇ ζητεῖς ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὅ-
ποιοι μὲ σφίαν σοῦ τὴν διδασκούν

- 430 Τὰ ἀνέκφοραστα οἰήματα καὶ ἄκουσε ὁ Παῦλος εἰς
τὸν παράθε σου ἐννοῶ διπλασθὲ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, τὰ ὅ-
ποια μάτι δὲν εἶδε καὶ αὐτὸ δὲν ἤκουσε καὶ δὲν εὐρέθη
καρδίᾳ ἀνθρώπου νὰ τὰ ἐπιθυμήσῃ, τὰ ὅποια ἐτοιμασθῇ
ὁ Θεὸς δι' ἐκείνους τοὺς τὸν ἀγαποῦν δὲν εὐρίσκονται
εἰς κάποιο ὥς, δὲν εἶναι κλεισμένα εἰς κάποιον τόπον,
δὲν εἶναι κρυμμένα εἰς κάποιο θάθος, δὲν κρατοῦνται
εἰς κάποιο ἀπομακρυσμένο σημεῖο τῆς γῆς, ἀλλ' εἶναι
μπροστά σου καὶ ἐνώπιόν τῶν ματιῶν σου⁵⁹ Ποῖα ὅμως
εἶναι αὐτά Μαζὶ μετὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ εὐρίσκονται εἰς τοὺς
οἰκτιροῦς καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν
'Ιησοῦ Χριστοῦ, τὰ ὅποια καθὲς ἡμέραν βλέτομεν καὶ
τρῶμε καὶ πίνομεν, αὐτὰ εἶναι, κατὰ κρίσιν ὁμολογίαν
ἐκείνα τὰ ἀγαθὰ μακρὰ δὲ ἀπὸ αὐτὰ ποιεῖν αὐτὰ ὥστε
ἀπὸ ὅσα εἰπομεν θὰ δινηθῇς νὰ ἀνευρεθῇς, ἔστι καὶ ἂν
διατρέξῃς ἀλόκληρον τὴν κτίσιν Ἐάν δι' ἐλπίς νὰ δια-
πιστώσῃς ὅτι εἶναι ἀληθινὰ ὅσα λέγονται γίνε διὰ τῆς
440 ἐκτελέσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ὅς καὶ τοῖς νὰ πά-
ρης ἐντὸς σου τὰ ἁγία μυστήρια καὶ θὰ γνωρίσῃς τό-
τε ἀπολύτως τὴν σημασίαν καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν
καὶ σοῦ λέγω Ἄλλ' ὅμως δὲ νὰ γίνουν αὐτὰ περισ-
σότερον ἀξιόπιστα ἤκουσε καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίου
τοὺς λόγους ὁ ὅποῦς διηγεῖ ὡς ἐξῆς πρὸς τοὺς Ἰου-
δαίους καὶ τοὺς μαθητάς του· Ἄκου, ἀμὴν λέγω ὅ-
τι ὁ πατὴρ μου δίδωκε ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,
ἀλλ' ὁ πατὴρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρα-
νοῦ τὸν ἀληθινόν Ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ὁ κα-
ταβαίνειν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ διδοῦς τῷ κόσμῳ ζωὴν
450 Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν Κύριε, πάντοτε δός ἡμῖν τὸν ἄρ-
τον τοῦτον Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρ-
τος τῆς ζωῆς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με οὐ μὴ πενησῇ καὶ

58. Ἰωάν. 96' 48.

59. Πρβλ. Ρωμ. 6-8 Δευτ. 12-14

ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ σὺ μὴ διψήσῃ πώποτε.⁶⁰ Ὁ Ἰωάννου οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν· «ὧς εἰμὶ ὁ ἄρτος ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ» καὶ ἔλεγον· «Οὐκ οὗτος ἐστὶν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ οὗ ἡμεῖς οἶδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, Πῶς οὖν λέγει οὗτος ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;»⁶¹.

460 Ἄς μὴ ὁμοιάσῃς καὶ σὺ λοιπὸν με τοὺς Ἰουδαίους μετὰ τὸ νὰ μου μοιρίσῃς καὶ νὰ λέγῃς· «Μα δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ ἄρτος που εὑρίσκεται εἰς τὸν δίσκον καὶ ὁ οἶνος μετὰ εἰς τὸ κατήριον τοῖς ὀφείον ἡμεῖς κάθε ἡμέραν βλέπομεν καὶ τρώμε καὶ πινόμεν συγχρονως, Πῶς αὐτὸς λέγει ὅτι αὐτὰ εἶναι τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα· ὁ δὲ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὗς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη»⁶². Ἀκούει ὁμοως τι εἶπεν ὁ Κύριος ἀπαντῶν εἰς ἐκεῖνους τοὺς εἶπαν αὐτὰ· «Μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων· Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ Πατήρ ὁ πέμψας με ἑλκύσῃ αὐτὸν καγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ»⁶³. Δηλαδή· «Διηκτί, λέγει, δὲν πιστεύετε καὶ ἀμφισβallestε περὶ αὐτοῦ; Κανεὶς δὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ τὴν φύσιν τῆς θεότητός μου — διότι αὐτὸ σημαίνει, νὰ ἔλθῃ πλησίον μου —, ἐὰν δὲν τὸν τραβήξῃ ὁ Πατήρ μου». Εἶπε δὲ τραβηγμὰ ὅχι διὰ νὰ δειλῇ ὅτι χρησιμοποίησεν κάποιον ἄνθρωπον, ἀλλὰ μάλλον διὰ νὰ περαιοσθῇ ὅτι ἐκάλεσε διὰ τῆς ἀποκαλύψεως «οὗς προέγνω» καὶ «οὗς προὐώρουν»⁶⁴, τοὺς ἐτραβήξε δηλαδή πλησίον τοῦ διὰ τῆς ἀγάπης ἐκεῖνου ποὺ ἀπεκαλύφθη εἰς αὐτούς. Αὐτὸ δὲ τὸ κανεὶ περισσότερο κατανοητὸν ὁ ἀμέσως ἐπόμενος στίχος, διότι λέγει· «Ἔστι γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις καὶ ἔσονται πάντες διδασκτοὶ Θεοῦ»⁶⁵. Ἐκείνους λοιπὸν ποὺ ἐδιδάχθη ἀπὸ τὸν Θεὸν δύναται νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποὺ ἔμαθε ἀπὸ τὸν Πατέρα ἔρχεται πλησίον μου, ὅχι ἐπειδὴ εἶδε τὸν Πατέρα ὅτι μόνον «ὁ ὢν παρὰ τοῦ Θεοῦ οὗτος ἑώρακε τὸν Πατέρα»⁶⁶. Καὶ παλιν λέγει

60 Ἰωάν. στ' 32-35

61 Ἰωάν. στ' 41-42

62 Α Κορ 8' 9

63 Ἰωάν. στ' 43-44

64 Ρωμ. η' 29-30

65 Ἰωάν. στ' 45 Ἡσ νδ' 13 Α Θεο 5 9

66 Ἰωάν. στ' 46

- 480 Ἐμὴν, ἄμὴν λεγὼ ὑμῖν· ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ ἔχει ζωὴν αἰώνιον· Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. Οἱ πατέρες ὑμῶν το μίνα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον· οὗτος δὲ ἔστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ· Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς· ἐάν τις φάγῃ ἐκ τοῦτου τοῦ ἁρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω ἡ σὰρξ μου ἔστιν ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς· Ἐμαχοντο οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, πρὸς ἀλλήλους λέγοντες· Πῶς δύναται οὗτος δοῦναι ἡμῖν τὴν σάρκα αὐτοῦ φαγεῖν;
- 490 Ἐμὴν, ἄμὴν λεγὼ ὑμῖν, ἐάν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνετε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν αἰωνίαν· Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ γὰρ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ· ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθὴς ἔστι θρώσις καὶ τὸ αἷμα μου ἀληθὴς ἔστι πόσις.⁶⁷
- 500 Ἄκουσες κατὰ ποῖον τρόπον ἡ κοινὴ τῶν θείων καὶ ἀγναιῶν μυστηρίων εἶναι ζωὴ αἰώνιος καὶ οἱ ἐκείνους ποῦ ἔχουν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, αὐτῶς λέγει, ὅτι θὰ ἀναστήσῃ κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν ὁ Κύριος, ὁ Χ. Θεδαίως ὅτι οἱ ὑπόλοιποι, θα ἔγκασται φθοῦν ἐκ τὰ μνήματα ἀλλ' ὅτι, ἐκεῖνοι, μὲν ποῦ ἔχουν τὴν ζωὴν θὰ ἀναστήθωσιν ὑπὸ τῆς ζωῆς (τὸν Χρ. στον) εἰς αἰώνιον ζωὴν, ἐνῶ οἱ ἄλλοι θὰ ἀναστήθωσιν διὰ νὰ τιμωροῦνται μετὰ τὸν αἰώνιον θάνατον.⁶⁸ Καὶ διὰ νὰ πεισθῇς ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθές, ἀκουσε τί λέγει ἐν συνεχείᾳ· Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ· Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν Πατήρ· καὶ γὰρ ἐγὼ διὰ τὸν Πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με κἀκεῖνος ζήσεται, δι' ἐμέ.⁶⁹ Βλέπεις τί λέγει, Ὅτι ἡ ἐνοότητά μας με αὐτόν, φωνάζει με σαφηνεῖαν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, θὰ γίνῃ διὰ τῆς θέας κοινωνίας τέτοια ὥσαν τὴν ἐνότητα καὶ τὴν κοινὴν ζωὴν ποῦ ἔχει αὐτὸς μετὰ τὸν Πατέρα· Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖνος κατὰ τροπὴν φυσικὴν καὶ αἰσθητικὴν εἶναι ἡνωμένος μετὰ τὸν Θεόν του καὶ Πατέρα, τοιοῦτοτρόπως λέγει, καὶ ἡμεῖς, ἐφ' ὅσον θὰ φάμε τὴν σὰρκα τοῦ καὶ ποιῶ.
- 510

67 Ἰωάν. στ 47-55

68 Πρὸς Ματθ κε' 48

69 Ἰωάν. στ 56-57

με τό αἷμα τοῦ θά ἐνώθοῦμε κατὰ χάριν με αὐτόν καί
θα ζοῦμε ἐντός αὐτοῦ· Διὰ τὸ μὴ νομιζόμεν δὲ ὅτι ἡ
δὴ ὑπόθεσις ἐγκείται εἰς τὸ ὁρατὸν φῶμι πού χρησιμο-
το εἶται κατὰ τὴν θέσαν κοινωνίαι, δι' αὐτὸ εἶπε κατ' ἐ-
πανάληψιν· «Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατα-
βαίνων»⁷⁰· Καὶ δὲν εἶπεν «ὁ καταβάς» διότι αὐτὸ ση-
μαίνει μίαν μόνον κάθοδον, τί λέγει διωὺς ὁ Κύριος; «Ὁ
καταβαίνων», δηλαδὴ καταβαίνει συνεχῶς καὶ πάντοτε
εἰς τοὺς ἀγγέλους καὶ τώρα κάθε ὥρα ἐρχεται⁷¹. Ἀκόμη
δὲ, ἀπομακρύνων τὸν νοῦν μας ἀπὸ τὰ ὁρατά, μάλ-
λον δὲ ὁδηγῶν ἡμᾶς διὰ μέσου αὐτῶν πρὸς τὴν ὁρά-
520 τον δόξαν τῆς προσωπικῆς θεότητός του, ἔλεγεν· «Ἐ-
γὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς»⁷², καὶ παλιν· «Ὁ Πατήρ μου
δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον οὐχὶ ἐκ τῆς γῆς, ἀλλ' ἐκ τοῦ οὐ-
ρανοῦ τὸν ἀληθινόν»⁷³. Μὴ -ὁ νὰ χαρακτηρίσῃ ἀληθινόν
τὸν προερχόμενον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, σημαίνει, ὅτι ὁ γήινος
εἶναι ψευτικός καὶ δὲν ὠφελεῖ τίποτε⁷⁴.

Καὶ διὰ τὸ νὰ κάμῃ αὐτὸ περισσότερον σαφές, λέγει
«Ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐ-
ρανοῦ καὶ δίδους τῷ κόσμῳ ζωὴν»⁷⁵. Πάλιν «ὁ καταβαί-
νων» λέγει, καὶ πάλιν «ζωὴν ὁ δίδους». Διατὶ αὐτό; Διὰ
τὸ μὴ φαντασθῆς ὅτι ὑπάρχει κατ', ὑλικὸν οὔτε νομίσῃς
530 ὅτι πρὴκεῖται διὰ κάτι γήινον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν μι-
κρόν ἄρτον, τὴν ὀλίγην μερίδα πού χρησιμοποιεῖται εἰς
τὴν μετουσίωσιν τὴν θλίψεως μετὰ τὰ πνευματικὰ μά-
τια ὡς μεταβλήθησαν εἰς Θεὸν καὶ ὅτι ἔγινε ὁλόκληρος
ὁμοῖα μετὰ τὸν ἄρτον τοῦ καταβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ὁ
ὁποῖος εἶναι ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ἄρτος καὶ πο-ὅ πού χα-
ρίζει ζωὴν ἀθάνατον, ὥστε μὴ τυγόν, παραμένοντας εἰς
τὴν ἠπιστίαν καὶ εἰς τὸν κοινόν ὁρατὸν μετὰ ὅλας τὰς αἰ-
σθησεῖς ἄρτον, δὲν φάγῃς τὸν οὐρανὸν ἄρτον ἀλλὰ μό-
νον τὸν ἐπιγειον, καὶ στερηθῇς τῆς ζωῆς, ἐπειδὴ δὲν θά-
φας πνευματικῶς τὸν οὐρανὸν ἄρτον, καθὼς ὁ Ἰδὸς ὁ
Χριστὸς λέγει· «Τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιούν, ἡ σὰρξ

70. Ἰωάν. στ' 52

71. Πρὸς Ἀποστόλου τοῦ Σινάτου εἰς Ρ. Γ. τ. 88, 1088 C.D.

72. Ἰωάν. στ' 48

73. Ἰωάν. στ' 32

74. Ἰωάν. στ' 53

75. Ἰωάν. στ' 33

- οὐκ ὠφελεῖ ὁ δένει·⁷⁶ Ποῖους ὁμως δέν ὠφελεῖ, Ἐκεί-
 540 νους λεγε. οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι
 κοινὸς ἄνθρωπος καὶ ὄχι Θεός. Συνεπῶς, ἔαν καὶ αὐτὸς ὁ
 πιστὸς μειωλαμβαίνει κοινὸν ἄρτον καὶ ὄχι σῶμα ποῦ
 ἔχει θεωθῇ, ὥσαν νὰ δέχεται ἐντὸς σου ὁλόκληρον ἐκεῖ-
 νον τὸν Χρ. στον. πῶς δύνασαι νὰ ἐλτ'ῆς ὅτι θὰ πάρῃς
 ἀπὸ αὐτοῦ ζωὴν καὶ νὰ τὴν ἔχῃς ἐντὸς σοι αἰσθητῶς,
 ἀφοῦ ὁ Κύριος λέγει: «Ὁ τρώγων τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
 καταβαίνοντα ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα»⁷⁷ καὶ τάλιν
 «Ἡ σαρεὺς οὐκ ὠφελεῖ οὐδὲν τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποι-
 οῦν»⁷⁸ Πράγματι, τὸ πνεῦμα εἶναι ἡ ἀληθινὴ τροφή καὶ
 το ἀληθινὸν ποτό· τὸ Πνεῦμα εἶναι, ἐκεῖνο τοῦ μεταβάλλ-
 550 λει τὸν κοινὸν ἄρτον εἰς σῶμα τοῦ Κυρίου· πράγματι τὸ
 Πνεῦμα εἶναι τοῦ μᾶς καθαρίζει καὶ μᾶς κάνει νὰ κοι-
 νωνοῦμε ἀξίως τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Διότι, ἐκεῖνοι ποῦ
 κοινωνοῦν αὐτὸ ἀναξίως, καθὼς λεγεὶ ὁ Ἀποστολὸς,
 «κρίμα ἑαυτοῖς ευθινοῦσι καὶ πίνουσι, μὴ διακρίνοντες τὸ
 σῶμα τοῦ Κυρίου»⁷⁹.

- Ἀλλ' ἐλάττε λοιπόν, ὅσοι εἰσθε π.στοί, ὅσοι γνωρί-
 ζετε καλῶς τὴν διναμὴν τῶν μυστηρίων διὰ τὴν ὁριστὴν
 ὁμιλοῦμεν, ὅσοι ἐφάγατε τὸν οὐρανιον ἄρτον, ὅσοι ἀπο-
 κτήσατε δι' αὐτοῦ τὴν προερχομένην ἐξ αὐτοῦ καὶ ὑ-
 πάρχουσαν εἰς αὐτὸν καὶ μαζί μὲ αὐτὸν αἰώνιον ζωὴν,
 560 θὰ μεταφερθῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ Πνεῦματος εἰς αὐ-
 τὴν τὴν ἀληθινὴν ζωὴν τὴν εὐρισκόμεναι εἰς τὸν τρίτον οὐ-
 ρανιον μάλλον δὲ θὰ μεταφερθῶμεν πνευματικῶς εἰς τὸν
 οὐρανὸν τῆς ἁγίας Τριάδος ὥστε θὰ ἔσῃς ἐλεχθῆσαι
 καὶ ἐκεῖνα ποῦ δέν ἐλεχθῆσαι ἀφοῦ τὰ ἴδωμεν καὶ τὰ
 ἀκουσῶμεν καὶ τὰ γευσθῶμεν καὶ τὰ μυρισθῶμεν καὶ τὰ
 ἀγγίξωμεν καλὰ μὲ τὰ χέρια τῆς ψυχῆς μας, νὰ ἀπει-
 θυνῶμεν εὐχαριστήριον ὕμνον εἰς τὸν φ.ἀνθρώπων Θεὸν
 λέγοντες ὡς ἐξῆς: «Δόξα εἰς σέ, ὁ ὁποῖος ἐφανερώ-
 θης καὶ εὐδόκησες νὰ ἀποκαλυφθῇς καὶ νὰ ἐμφανισθῇς
 εἰς ἡμᾶς» Ἄς ἐπ'ὼμεν ὁμως καὶ πρὸς ὅλους ἀπὸ κοι-
 νοῦ τοὺς ἀδελφοὺς μας: Ὡ πατέρες, ὦ ἀδελφοί, σεῖς
 ποῦ μονάζετε καθὼς καὶ σεῖς ποῦ ζεῖτε εἰς τὸν κόσμον,
 πλοῦσιοι, πτωχοί, δούλοι, ἐλευθεροί, νέοι καὶ γέροντες,

76 Ἰωάν στ 63

77 Ἰωάν στ 58

78 Α Κορ ια 29

570 κάθε ηλικία και δόξακληρον τὸ ἀνθρωπινον γένος, ἀκου-
σατε. Μήπως ὁ Θεὸς εἶναι ψευτής, ἢ δὲν εἶναι μὲν
ψεύτης, εἶναι ἀδύνατος ὁμῶς καὶ δὲν θά δυναθῇ νὰ πρα-
γματοποιήσῃ ὅσα ἐπιοχέσῃ. Μήπως θά ἀργήσῃ νὰ ἐ-
πισκεφθῇ ὅλα τὰ ἔθνη. Μήπως καποιος θά καταφέρῃ
νὰ κρυφθῇ ἀπὸ τὰ μάτια του, Μήπως θά δυνηθῇ κά-
ποιος ἀνθρώπος νὰ ἀνθέξῃ νὰ ἀντὶ κρύψῃ τὸ φανέρωμα
τῆς δοῆς του. Ὁχι θεόσαιως. Διότι, πῶς εἶναι δυνατόν,
ὅταν οἱ οὐρανοὶ διαλύωνται με τάταγον καὶ τὰ διάφο-
ρα συστατικά τῆς φύσεως καιγονται καὶ χάνονται⁷⁹
καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, ὁ ἀνθρώπος ἐκείνην τὴν ἡ-
μέραν νὰ ἀνέλθῃ⁸⁰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ ἀπλησιόστου Θεοῦ
ὁ ὁποῖος κατοικεῖ εἰς ἀτλήσιστον φῶς⁸¹, καὶ ὁ ὁποῖος
θά ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον ἐν τῷ Χριστῷ καὶ μαζί με τὸν
Χριστὸν καὶ θά ἐμφανισθῇ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.
580 Τότε πράγματι, θά κυριεύσῃ μεγάλος φόβος καὶ τρό-
μος τοὺς ἀμπερτωλους καὶ δὲν θά ὑπάρχῃ τίποτε ποῦ
νὰ δύναται νὰ συγκριθῇ με τὴν θλῖψιν καὶ τὸν πόνον
καὶ τὴν τιμωρίαν αὐτῶν

Ἄλλ' ἐμεῖς που πιστεύετε αὐτὰ καὶ ἐπθυμεῖτε νὰ
σωθῇτε ἀκούσατε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον που λέγει αὐ-
τά. Ἀποστρέψατε ἕκαστος ὁμῶν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ
αὐτοῦ τῆς ποιητικῆς⁸² μαθετε καλὸν ποιεῖν καὶ ρύ-
σαισθε ἀδικουμένοι⁸³, ἐκζητήσατε τὸν Κύριον καὶ ζή-
σεται ἡ ψυχὴ ὁμῶν⁸⁴, ἐκκλίνατε ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιή-
σατε ἀγαθόν⁸⁵. Οἱ βασιλεῖς ποθήσατε περισσότερον
νὰ φορῇτε τὴν ἐγκράτειαν, τὴν ὁ καιροσυνην, τὴν ἐλεη-
μοσύνην, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εὐσεβῆ πίστιν παρὰ τὸ
590 θαυσιλκὸν στέμμα καὶ τὴν ἀλουργίαν⁸⁶. Οἱ πατριάρχαι,
ἐάν δὲν εἰσθε φίλοι τοῦ Θεοῦ, ἐάν δὲν εἰσθε παῖδιά του,
ἐάν δὲν εἴθε θεοὶ κατὰ χάριν, νὰ εἰσθε δηλαδὴ ὅμοιοι
με τὸν φύσει Θεόν με τὴν χάριν τοῦ οὐκ ἐδόθη ἐξ οὐ-

79. B Πτρ γ 10.

80. Μαλ γ' 2.

81. A' Τιμ στ' 16.

82. Ἱερ. κε 6.

83. Ἱερ σ' 17.

84. Ψαλμ. Εη' 33.

85. Ψαλμ. λστ 27.

86. Ενδυμα πορφουραν τοῦ το φορουσαν συνήθως οἱ βασιλεῖς

ρανθῇ ἐγκαταλείψατε τοὺς θρόνους σας καὶ πηγαίνετε
 πρῶτα νὰ ἀντλήσετε συμβουλὰς διὰ τὸν ἑαυτὸν σας
 ἀπὸ τὰς θείας Γραφῶν· καὶ ἀφοῦ γίνετε ἠθικαὶ εἰκόνες
 τοῦ Θεοῦ, τότε με φοβοῦν νὰ ἀγγίξετε τὰ θεῶν ἄλλοιως,
 ὅταν θὰ ἐμφανισθῇ ἐκεῖνος ὡς κριτὴς, τότε θὰ μάθετε
 ὅτι ὁ Θεὸς μας «πῦρ καταναλίσκον ἐστίν»⁸⁷, ὅχι διὰ τοὺς
 φίλους του οὔτε δι' ἐκείνους τοὺς ὄν ἡγάπησαν, ἀλλὰ
 δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι δὲν τὸν ἐδέχθησαν ὡς φῶς ποὺ
 ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον. Οἱ ἀρχόντες καὶ οἱ πλοῦσοι
 600 φροντίσατε μᾶλλον νὰ γίνετ' ἀρχόμενοι, καὶ πτωχοί, ἐ-
 πειδὴ πάλυ δυσκολὰ θὰ εἰσέλθῃ πλοῦσιος εἰς τὴν βα-
 σίλειαν τῶν οὐρανῶν⁸⁸, ἐάν δὲ δύσκολα θὰ εἰσέλθῃ ὁ
 πλοῦσιος, ἀρα ὁ ἀρχὼν πῶς θὰ εἰσέλθῃ, Αὐτὸς καθό-
 λω· Διότι ὁ Κύριος λέγει πρὸς τοὺς μαθητὰς του «Οἱ
 ἀρχόντες τῶν ἔθνων κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν οἷχ οὐ-
 τως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν»⁸⁹ ἀλλ' «ὁ θέλων εἶναι πρῶτος ἐν
 ὑμῖν, ἔστω πάντων ἑσχατος καὶ πάντων δούλος καὶ
 πάντων διάκονος»⁹⁰.

Ποῖον ὁμῶς ὀνομάζει, ἀρχόντα ἢ Γραφὴ Ἐκείνον
 ποὺ ἐπιδίδωκει νὰ τιμᾷται, ἔκείνον ὁ ὅποιος διὰ τῆς ἐ-
 λουπίας πραγματοποιεῖ τὸ ἴδικόν του θέλημα. Ἐάν ὁ
 610 μὴς ὁ Κύριος καὶ Θεὸς μας ὅταν ἦλθεν εἰς τὴν γῆν χά-
 ριν ἡμῶν καὶ μᾶς ἔδωκε τοῦτοπον καὶ ὑπόδειγμα σω-
 τήρας ἔλεγεν «Εγὼ ἔλθω οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα
 τοῦ ἑμοῦ, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός»⁹¹,
 ποῖος ἄλλος ἀπὸ ἐκείνους ποὺ πιστεύουν εἰς αὐτόν,
 ὁ ὁποῖος δὲν πράττει τὸ θέλημα Ἐκείνου ἀλλὰ τὸ ἴδι-
 κόν του, θα δυνηθῇ ποτέ νὰ σωθῇ; Πράγματι κανεῖς κα-
 τὰ κανένα τρόπον. Καὶ πῶς δυναίμα νὰ ἐρωτῶ εἰ θὰ
 σωθῇ αὐτός, καθ' ὅτι ἐν αὐτῇ γῇ ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος δὲν
 δύναται νὰ εἶναι πιστὸς ἢ τέλειος Χριστιανός. Καὶ θέ-
 λοντας νὰ φανερώσῃ αὐτὸ ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἔλεγε·
 «Πῶς δυνασθε ὑμεῖς πιστεῦσα· εἰς ἐμὲ προφανῶς «ἐδ-
 620 ραν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες καὶ τὴν δόξαν τὴν πα-
 ρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες»⁹² Καθένας λοιπὸν

87 Δευτ δ 24

88 Ματθ ιθ 23

89 Ματθ κ 25-26

90 Μαρκ θ 35

91 Ιωάν στ 38

92 Ιωάν ε' 44

ποῦ ἐπιδιώκει νὰ ἀποκτήσῃ τὴν δόξαν ποῦ δίδει ὁ Θεὸς καὶ μὲ κάθε τρόπον καὶ μὲ κάθε πρᾶγμα ἀγωνίζεται νὰ πρῶτῃ τὸ θέλημα Ἐκείνου, δὲν θὰ σκεφθῇ ποτὲ νὰ ἐξουσιάζῃ κάποιον ἢ καθ' οἷονδῆποτε τρόπον νὰ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ κάποιον μικρὸν ἢ μεγαλόν, ἀλλ' ὅσῳ περισσοτέρων τοῦ ἀνατεθεῖ ἡ ὁροντίδα καὶ ἡ διατηροφῇ, τόσῳν περισσότερον θὰ θεωρῇ τὸν ἑαυτὸν τοι κατώτερον καὶ ὑπέρτερον τῶν πολλῶν ἐκείνων λαῶν καὶ θὰ τὸ κάνῃ αὐτὸ μὲ ἐσωτερικὴν πεποιθήσιν καὶ ὅχι ὑποκριτικῶς Ἐκεῖνοι δὲ οἱ ὁποῖοι, δὲν θὰ γίνουιν τέτοιοι κατὰ τὸ φρόνημα ἀλλὰ κατέχονται ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἀνθρωπίνης δόξης καὶ ἀπέκτησαν δρεξίν πλουτισμοῦ καὶ ἀπολαύσεως, πράγματι δὲν δι-
 630 ὀχῇ πραγματι καὶ Χριστιανοὶ σύμφωνα μὲ τὴν θεϊὰν φωνὴν τοῦ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ διότι λέγει· «Ταῦτα δε τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ· Ἐσεῖς ὅμως λέγει· «ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα τρῶσθ' ἐθήσεται ὑμῖν»⁹³

Ἄλλ' ὅμως γνωρίζετε καλὰ ποίαν βασιλείαν μᾶς λέγει νὰ ζητοῦμεν; Τὴν εὐρισκομένην εἰς τὸ ὕψος τῶν οὐρανῶν ἐκείνην ποῦ μᾶς ἀναμένει μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἡ ἐκείνην ποῦ εὐρίσκεται τοπικῶς μακρὰν καὶ χρονικῶς ἀναμένεται, αὐτὴν λέγει νὰ ζητοῦμεν; Καθόλου, Τότε ἄρα ποίαν μᾶς παραγγέλλει νὰ ζητοῦμε, Πρόσε-
 640 γε δ.α ν' ἀντιληφθῇς σωστά ποῖα εἶναι ἡ βασιλεία τὴν ὁποίαν ὀφειλομεν νὰ ζητοῦμεν Ὁ Θεὸς ἐπιβὴ εἶναι κτίστης καὶ δημιουργὸς τῶν ὅλων, βασιλεύει διαρκῶς ἐφ' ὅλων ὅσα εὐρίσκοντα, σπὸν οἰκοδόμῳ, πάντῳ εἰς τὴν γῆν καὶ κάτω ἀπ' αὐτὴν βασ. λεύει ὡς αὐτὸς καὶ εἰς ἐκείνα ποῦ δὲν ἔχουν ἀκμή γίνε, ὡσάν νὰ ἔχουν γί-
 νει δι' αὐτόν, δ' ὅτι δι' αὐτοῦ θὰ γίνουιν ἔστω καὶ ἂν κά-
 τι πρόκειται νὰ γίνῃ κατὰ τὴν διαδρομὴν τῶν αἰώνων, βασιλεύει δὲ ὅχι ὁλ γωτερον καὶ ἐπάνω εἰς καθένα χωριστὰ ἀπὸ ἡμᾶς μὲ δ καιοσύνην καὶ γνώσιν καὶ ἀ-
 λήθειαν, Αὐτὴν λοιπὸν τὴν βασιλείαν λέγει νὰ ζητοῦ-
 μεν ἡμεῖς ὥστε καθὼς «ἐβασίλευσεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τὰ ἔθνη»⁹⁴, καθὼς ἔχει γραφῇ, θὰ βασιλεύσῃ καὶ ἐπάνω εἰς

93 Ματθ στ' 32 - 33

94. Ψαλμ. μόν' 6.

- ἡμᾶς ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὰ ἔθνη προερχόμεθα. Κα-
 650 τα ποῖον ὁμῶς τρόπον θά βασίλευσῃ; Καθήμενος ἐπά-
 νω μας ὡσαν ἐπάνω εἰς κατο ο ὄχημα καὶ κρατῶν τὰ
 θελῆματα τῶν ψυχῶν μας εἰς τὸ χερὶ τοῦ ὥσαν νὰ εἶ-
 ναι χαλκινάρια, ὁ ὁποῖος καὶ θά ὁδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς ἐ-
 κεῖνα που θέλει καὶ εἰς τὸ ἰδικόν του θελῆμα ἀφοῦ θά
 μᾶς ἐύρῃ τῆσισεμένους ὡς ἄλλους ἵπτους θὰ μετα-
 χειρισθῇ τὰ θελῆματά μας, τὰ ὅποια ὑποτάσσονται προ-
 θυμῶς εἰς τὰς ἰδικὰς τοῦ νομοθετοῦ καὶ ἐντολὰς. Τοι-
 ουτοτρόπως λοιπὸν βασιλεύει ὁ Θεὸς εἰς ἐκείνους που
 οὐδέποτε ἐβασίλευσε, ὅταν αὐτοὶ καθαρίζωνται με βά-
 κρυα μετανοίας καὶ τελειοποιῶνται με τὴν σοφίαν καὶ
 τὴν γνώσιν τοῦ Πνεύματος. Τοιουτοτρόπως οἱ ἄνθρωποι
 μεταβάλλοντα καὶ εἰς Χερουθιμ²³, φέροντες εἰς αὐτὸν
 660 ἐδῶ τὸν κόσμον ὡς ἄλλον ἵπκον εἰς τὴν ράχην τῆς ψυχῆς
 τῶν τῶν Θεὸν που εὑρίσκεται ἐπάνω ἀπὸ ὅλα. Ποῖος λοι-
 πον εἶναι τόσων πελὺ ἀνόητος καὶ ἀναισθητος, ὁ ὁποῖος,
 πρὶν νὰ ᾔδῃ καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν δόξαν αὐτὴν, θὰ ἐπι-
 θυμήσῃ ἐξουσίαν ἢ δόξαν ἐπίγειον ἢ πλοῦτον; Καλύτε-
 ρον δε νὰ εἶπω ποῖος εἶναι τόσων πασάρων καὶ ἐλεει-
 νός, ὁ ὁποῖος νὰ σκεφθῇ, ὅτι ὑπάρχει ἄλλη δόξα ἢ βασι-
 λεία ἢ πλοῦτος ἢ τιμὴ ἢ ἐξουσία ἢ ἀπόλαυσις ἢ ὁτιδήποτε
 ποτε ἄλλο ἀπὸ ἐκεῖνα που ὀνομάζονται ἢ θεωροῦνται
 κηλὰ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν ἢ εἰς τὸν οὐρανὸν μεγαλύτερα
 τῆς βασιλείας καὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ προτιμή-
 σῃ ἐκεῖνα ἀντὶ αὐτῆς. Πράγματι δὲν ὑπάρχει, ἀπὸ αὐ-
 τὴν κανένα ἄλλο ἐπιθυμητότερον δι' ἐκείνους θεθαίως
 670 ποὺ ἔχουν λογικὴν
 Συναπῶς τὴν στιγμήν που ὁ Χριστὸς περιφέρεται
 καὶ ζητεῖ νὰ βασίλευσῃ εἰς ὅλους ἡμᾶς, ἅς μὴ εὐρεθῇ
 κανεὶς τόσων ἀνόητος που νὰ τὸν διώξῃ²⁴ ἐπιμένω, κα-
 νεὶς νὰ μὴ στερόσῃ τὸν ἑαυτὸν του τοῦ μεγάλου αὐτοῦ
 καὶ ἐπιθυμητοῦ δώρου²⁵ κανεὶς νὰ μὴ καταστήσῃ τὸν
 ἑαυτὸν του ἀνάξιον τῆς ἀληθινῆς δόξης κανεὶς νὰ μὴ
 ἐγκαταλέγῃ τοὺς χαρμὰς τοῦ πλοῦτος καὶ δημιουργὸν
 τῶν ὅλων Θεὸν διὰ ἐξασφάλισιν προσωαίνου πλοῦτου
 κανεὶς νὰ μὴ ἀρνηθῇ τὸν Δεσπότην τῶν ἀγγέλων ἀπὸ
 ὑπερθολικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς γονεῖς καὶ φίλους καὶ
 συγγενεῖς του²⁶ κανεὶς νὰ μὴ στερηθῇ τὴν γλυκύτητα

- 680 τῆς πραγματικῆς ζωῆς διὰ νὰ ἱκανοποιηθῇ ἐπιθυμίαν
 τῆς σαρκὸς κανεὶς νὰ μὴ ἀποξενωθῇ ἀπὸ τὴν αἰώνιον
 καὶ ἀτελείωτον δόξαν, διὰ ν' ἀποκτήσῃ δόξαν προω-
 ρινὴν. Ἄλλ' ἔλατε ὅλοι, ἐὰν εἶναι δυνατόν, νὰ συγκεν-
 τρωθῶμε εἰς τὸ ἴδιον ἡμεῖς⁹⁶. νὰ ποθησώμεν καὶ νὰ
 ζητιυώμεν νὰ ἔλθῃ εἰς ἡμᾶς καὶ νὰ θασαλεύσῃ εἰς τὸν
 καθένα μας χωριστὰ ἐκεῖνος τοῦ εἰσκέταται παροπα-
 νῶ ἀπὸ καθε ἀρχῇ καὶ ἐξουσία καὶ ἀπὸ κάθε ὄνομα
 ποῦ ἀναφέρεται⁹⁷, ὥστε καθένας ἀπὸ ἡμᾶς, ἀφοῦ πά-
 ρῃ ὁλόκληρον αὐτὸν μαζί του, νὰ τὸν ἔχῃ ἀχώριστον
 καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ κατὰ τὴν νύκτα, νὰ ἀστρά-
 πτῃ εἰς τὸ ἀπληροῦστον φῶς⁹⁸, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ
 καταφαγῇ τότε τοὺς ἀντιθέτους, διὰ ν' ἔλθῃ διὰ τοὺς
 ἀπίστους, οἱ οὐκ οἶον τῶρα δὲν τὸν δέχονται οὔτε θέλουν
 690 αὐτὸν νὰ εἶναι βασιλεὺς τῶν⁹⁹ θὰ ἔχῃ αὐτὸν ἐπίσης νὰ
 εἰσερχεται μαζί του καὶ εἰς τὸ σπιτι καὶ νὰ ξαπλώνῃ
 μαζί του εἰς τὸ κρεβάτι καὶ νὰ τὸν ἀγκαλιάζῃ μέσῃ
 εἰς τὸ ἀθάυτακτον φῶς καὶ νὰ τὸν καταφιλή με τρόπον
 ἀγνωστον εἰς ἡμᾶς νὰ τὸν παρηγορῇ διὰ τὴν ἀσθενήσῃ,
 νὰ ἀπομακρυνῇ τὰς λύτας καὶ τὰς θλίψεις, νὰ διώ-
 κῃ μακριὰ τοὺς δαίμονας νὰ διδῇ κάθε ὥραν χαρὰν
 καὶ δακρυὰ γλυκύτερα ἀπὸ τὸ μέλι καὶ τὸ κηρίον¹⁰⁰, νὰ
 θεραπεύῃ τὰ ἀρρωστήματα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώμα-
 τος, νὰ ἐξαφανίσῃ τοὺς θάνατον, νὰ ἀναβλύσῃ ζωὴν κα-
 τὰ τρόπον ἀνεκφραστον καὶ ὁ ὁποῖος μετὰ τὸν χωρι-
 σμόν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἀνεβαίνει τὸν καθένα μας
 εἰς τοὺς οὐρανούς τῶν οὐρανῶν, καὶ μεταφέρων αὐτὸν
 καθέναν ἐπάνω εἰς τοὺς ὠμούς του, θὰ τὸν ἐπαναφέ-
 ρῃ ἐκεῖ ἀπὸ οὐδένποτε ἀπεμακρύνθη.
- 700 Αὐτὰ πρέτει νὰ σοῦ συμβοῦν, ἀγαπητέ, καὶ νὰ μά-
 θῃς με πληρὴν ψυχικὴν συναισθήσιν, ὅτ' ἐὰν θὰ ἔχῃς τὸν
 Θεὸν τῶρα μέν νὰ σε ἀνθεάξῃ μαζί του χωρὶς σῶμα,
 μετὰ δὲ τὴν δευτέραν παρουσίαν καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα σου
 νὰ ἀναστήσῃ καὶ νὰ σοῦ τὸ δώσῃ πλέον πνευματικόν,
 ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι καὶ θασαλεύς σου εἰς τοὺς ἀτελείω-

⁹⁶ Ψαλμ. 8' 2 κ. 4

⁹⁷ Ἐφεσ. σ' 21

⁹⁸ Πρὸς Α' Τιμ. στ' 16 κ.λ.π.

⁹⁹ Λουκ. 10-27

¹⁰⁰ Ψαλμ. 111

τους αἰῶνας νὰ σὲ θαυμάζῃ διαρκῶς εἰς τὸν αἴρα¹⁰¹
καὶ ἀπὸ σένα νὰ θαυμάζεται διαρκῶς, ὁ εὐρ.σκόμενος
ὑπεράνω ὅλων Θεός, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλεται κάθε εὐ-
χαριστία, τιμὴ καὶ προσκύνησις μαζὶ μὲ τὸν ἄναρχον
Πατέρα του καὶ πανάγιον καὶ ἀγαθὸν καὶ ζωοποιὸν
αὐτοῦ Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς ὅλους τοὺς
αἰῶνας· ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Δ'.

Περὶ τῆς κατεστάσεως τῆς νεκρώσεως τῶν ἁμαρτωλῶν παθῶν καὶ περὶ τῶν θωραγῶν καὶ χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος εἰς ἐκείνους τοὺ προοδεύουν εἰς αὐτὴν (τὴν ἀπάθειαν)· καὶ ποῖα εἶναι ἡ ὁλοκλήρωσις τῆς κατὰ Χριστὸν πνευματικῆς ἡλικίας.

- 1 "Ὅπως ἐκεῖνος που θέλει νὰ ἀντικρύσῃ τὸ ἄκτυφλωτικόν φῶς τοῦ ἡλίου ὀφείλει νὰ ἔχῃ καθαρὰ καὶ ὑγιῇ τὰ σωματικά του μάτια, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἐπιχειρεῖ νὰ ὁμολήσῃ περὶ ἀπαθείας ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἀπηλλαγμένα ἀπὸ κάθε πονηρὰν ἐπιθυμίαν καὶ σκεψὶν ἁμαρτωλοῦ πάθους τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του, δηλαδὴ τὰς αἰσθήσεις του, ὥστε νὰ μὴ, ἐνοχλούμενος ὑπὸ τινος τῶν τοιούτων (παθῶν) εἰς τὸν νοῦν, δυνηθῇ νὰ ἀτενίσῃ ὅπως πρέπει εἰς τὸ ἀμέτρητον ὕψος τῆς καθαρότητος αὐτῆς καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς ἡ νὰ περ. γράψῃ μὲ σαφήνειαν καὶ νὰ ἀντιληφθῇ εἰς τὸν ἀπαιτούμενον βαθμόν τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἐνεργειῶν καὶ τῶν
- 10 χαρισμάτων τῆς. Διότι, ἐάν τυχόν ἀρχίσῃ νὰ διατυπώνῃ περὶ αὐτῆς διαφόρους θεωρίας καὶ ὑποθέσεις μὲ θολωμένον ἀπὸ τὰ πάθη νοῦν καὶ μὲ ἀκάθαρτον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καρδίαν, ἐπιβδῇ δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπισημάνῃ καὶ ἀναπτύξῃ τὰς ἐνεργείας αὐτῆς, θὰ στερη-

1 Ἡ ἀπάθεια διὰ τὴν ὁποίαν οἰμεῖ ἐδῶ ὁ ἱερός πατήρ καὶ ἡ ὁποία ὁποτελεῖ ἓνα ὅπν τὸ προσφ. ἡ θέματα τῆς μυστικῆς θεολογίας δὲν εἶναι ἀναισθησία, οὔτε ἓνα θυσιάζω εἰς πνευματικὴν νόρη (νιρβάνα), ἀλλ εἶναι ἐπαθλὸν ἀγωνίων πνευματικῶν καὶ κοπῶσεως ἐντόνου ἐγρηγόρεως. Μία κοπῶσις ποὺ διοφιλῶσεται μόνον μὲ διαρκῇ παρμονίᾳ εἰς τὰς ἐπάλλεας τῆς ψυχῆς. Ἀπάθεια κατὰ τὴν ποικρικὴν διδασκαλίαν εἶναι ἡ ὅ ἐντόνου ἀσκήσεως νεκρώσεως τῶν ἐν ἡμῖν ἁμαρτωλῶν ροσῶν, εἰς τέτοιον σημεῖον ὥστε νὰ μὴ αὐθῶντο: ὁ ὁνθρωπὸς τὴν ἐλπίν τῆς ἁμαρτίας, νὰ μὲν ἀδιάφορος καὶ ἀνεπηρέαστος καίτοι ἐκείνη τὸν περιβάλλει. Εἶναι ἡ τελεία ἀποβολὴ ἀπὸ τὴν ψυχὴν τῆς ἁμαρτίας καὶ ἡ πλήρωσις αὐτῆς μὲ ὁγιότητα.

θῆ και τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων, τὰ ὅποια ἀπεκόμισεν ἐν-
δεχομένως ἀπὸ αὐτὴν εἰς περιορισμένον ἄρθρον καὶ
ποσότητα, ἐπειδὴ μὲ αὐτὸ πού κάμνει περιφρονεῖ καὶ
ἐξευτελεῖ αὐτὴν καὶ τῆς ἀφαιρεῖ τὴν θείαν λαμπρό-
τητά της διότι ἔχει γραφῇ· «Παντὶ τῷ ἔχοντι δοθησε-
ται, καὶ πεοισσειθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ
δοκεῖ ἔχειν ἀρθησεται ἀπ' αὐτοῦ»².

- 20 Ὅσοι λοιπὸν κατέχουν τὴν ἀπάθειαν, δηλαδὴ τὴν
ἀγαποῦν καὶ ἀγαπῶνται δυνατὰ ἀπὸ αὐτὴν καὶ συζη-
τοῦν ἀχόρταστα γύρω ἀπὸ αὐτὴν, γίνονται, ἀπὸ αὐτὴν
περσσύειρον ἀπαθείς, φλεγόμενοι ἀπὸ τὸν πόθον δι'
αὐτὴν Ὅσοι ὅμως εἶναι δεμένοι ἀκόμη καὶ εἰς τὴν
παραικίρην καὶ ἀσήμενον ἐπιθυμίαν τοῦ κόσμου καὶ
τῶν πραγμάτων του, ἢ σὲ κατὰ τὸ σωματικὸν ἢ ψυχικὸν
τάθλα, ευρισκονται πολὺ μακρὺν ἀπὸ τοῦ λιμάνι τῆς ἀ-
παθείας συνετῶς καὶ ἐὰν ἀρχίσουν νὰ ὁμιλοῦν περὶ
ἀπαθείας καὶ προσπαθήσουν νὰ σηκώσουν τὸν νοῦν των
εἰς τὸ ὕψος αὐτῆς, ἐπειδὴ θὰ συρῶνται ὡσάν δοῦλοι
καὶ θὰ μαγνητίζωνται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πάθους
εἰς τὸ ὅποῖον εἶναι δεμένοι, χάνουν ἀπὸ τὰς σκέψεις των
καὶ τὴν εἰρήνην πού ἐνομιζον πρὶν ὅτι ἔχουν καὶ εἶναι
30 πολὺ φυσικὸν αὐτό· «Ὡ γὰρ τις ἡττητα, λέγει, τούτῳ
καὶ δεδούλωται»³. Καὶ ἀφοῦ λοιπὸν κατακλυσθῶν μὲ
σκοτάδι πού θὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἰδικὴν των ἀναξιο-
τητα δὲν ἀποδίδουν εἰς τὸν ἑαυτὸν των τὴν αἰτίαν τῶν
δσων τοὺς σιμθαίνουν, ἀλλὰ ἔχουν τὸ θράσος νὰ κατα-
λογίζουν ἀσθένειαν εἰς τὴν παντοδύναμον ἀπάθειαν.
Συμβαίνει δὲ αὐτὸ εἰς αὐτοὺς, ἐπειδὴ δὲν ἀπέκτησαν
ποτὲ πρωσιωπικὴν πείραν τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως καὶ
θεωρίας κα' τῆς ἐργαζομένης τὰ πάντα ἐνιργείας τῆς
ἀπαθείας ἀλλὰ τροσταθῶντες νὰ κατανοήσουν καὶ ἐ-
ξηγήσων καὶ διδάξων ὅσα σχετίζονται μὲ αὐτὴν μὲ
καθαρῶς νοητικὸς σιλλογισμοὺς καὶ μὲ ποικίλας καὶ
παντοε δεῖς ὑποθέσεις καὶ ἐπινοήσεις, ἀναπτύσσων γύ-
ρω ἀπὸ αὐτὰ ἀλλοτροσάλλους καὶ ἀτέρμονας συζητή-
σε ς κομμάζοντες διὰ τὴν ψευδῶνυμον γνώσιν των καὶ
ὁμιλοῦν πρὸς ἐκείνους πού τοὺς ἐρωτοῦν μὲ αἰθεντίαν

2 Μαρθ κα 28

3 Β Πτρ 6 18

4 Α Τιμ στ 20 Α Κορ α' 1

40 και αὐτοπεποιθῆσιν διὰ πράγματα ποῦ δὲν γνωρίζουν
Δια τοῦτο θεβναιως καὶ δὲν πείθονται ποτὲ νὰ προσέ-
ξουν εἰς τὸ θάθος ἢ νὰ ὁμολογήσουν τὴν ἀσθένειαν
ἢ ὁποῖα ὑπάρχει ἐντὸς των καὶ ἡ ὁποῖα προεκλήθη εἰς
αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν προκατάληψιν καὶ
τὴν μακροχρόνιον συνύθειαν καὶ ἀδιαφορίαν, ἀλλ' ἐπι-
διώκουν νὰ καταστήσουν καὶ ἄλλους τοὺς ἄλλους ἀν-
θρώπους ὁμοίους των καὶ τοὺς πειθαναγκάζουν νὰ ὑ-
ποδουλωθοῦν εἰς τὰ ἴδια αὐτὰ πάθη διότι δὲν τοὺς ἐπι-
τρέπει ὁ ἐγωϊσμός των καὶ ὁ φθόνος νὰ παραδεχθοῦν
ποτὲ ὅτι κάποιος ἄλλος εἶναι ἀνώτερός των κατὰ τὴν
ἀρετὴν καὶ τὴν ἐγκράτειαν.

50 Ἀλλ' ἄς μὴ συμβῇ ποτὲ ἡμεῖς, οἱ τιποτένιοι καὶ ἀ-
νάξιοι ἀκόμη καὶ νὰ ὁμολῶμεν, προσποιούμενοι τὸν γνῶ-
στην αὐτῶν τῶν τριγυρίτων, νὰ ἐμπαίζωμεν τὴν ἀλή-
θειαν καὶ νὰ δίδωμεν μαρτυρίαν⁵ διὰ πράγματα ποῦ δὲν
ἐγνωρίσαμεν προηγουμένως τὴν δύναμιν ἐκείνων ποῦ
πρόκειται νὰ εἰπώμεν ἐξ ἴδιας πέρας μᾶλλον παρὰ μὲ
λόγους ἐκεῖνα δὲ τὰ ὁποῖα ἡξιωθῶμεν νὰ ἀντιληφθῶμεν
καὶ νὰ μάθωμεν ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἐφωτίσθημεν κατὰ
τὸν νοῦν ὑπὸ τῆς εὐλογημένης ἀπαθείας, καὶ τὰ ὁποῖα
ἀπὸ αὐτὴν — ὁμοιάζομεν μὲ παράφρονες ὅταν λέγωμεν
κάτι τετυιο⁶ — ἡκούσαμε νὰ λέγονται εἰς τὸ αὐτ' μας
κατὰ τρόπον μυστικόν, ὡσάν νὰ εἴμεθα κόπιοι παραπε-
ταμένοι καὶ τελείως ἀνάξιοι, αὐτὸ ποῦ ἡκούσαμεν μυσ-
τικῶς θὰ τὸ κηρύξωμεν δημοσ⁷ σύμφωνα μὲ τὸ πα-
ράγγελμα τῆς ἐξ οὐρανοῦ χάριτος, ὥστε νὰ μὴ καταδι-
κασθοῦμεν ὅπως συνέβη μὲ τὸν δοῦλον ποῦ ἐκρυψε τὸ
τάλαντον⁸. Ὅπως λοιπὸν ἡκούσατε τὸν Κύριον νὰ λέ-
γῃ 60 «Πολλοὶ μὲν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί»⁹ κα' «Ἐν
τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρὸς μου μοναὶ πολλαὶ εἰσὶν»¹⁰, τοιοῦτο
τρόπος θέλω ὅλοι ἐσεῖς νὰ γνωρίζετε, ὅτι ὑπάρχουν
πολλοὶ μὲν ἄγιοι, ἀλλ' οἱ ἀπαθείς εἶναι ὀλίγοι κα' ἐπὶ
πλέον (θέλω νὰ γνωρίζετε) ὅτι ὑπάρχει μεγάλη δια-
φορὰ μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν. Καὶ πρόσεχε διὰ ν' ἀντλη-

5 Α' Τιμ α' 7

6 Β' Κορ ια' 23.

7 Ματθ ι' 27

8 Ματθ ιε' 25.

9 Ματθ κ' 16.

10 Ιωάν. ιδ' 2

φθῆς ἀκριβῶς ποῖα εἶναι ἡ δύναμις καὶ ἡ ἀκρίβεια τῶν λεγομένων.

- Εἶναι ἄλλο πρᾶγμα ἡ ἀπάθεια τῆς ψυχῆς καὶ ἄλλο ἡ ἀπάθεια τοῦ σώματος· διότι ἡ μὲν ἀπάθεια τῆς ψυχῆς ἀγιάζει καὶ τὸ σῶμα, ἐνῶ ἡ ἀπάθεια τοῦ σώματος μόνη χωρὶς τὴν πρώτην δὲν ὠφελεῖ τίποτε· ἐκείνοι πού τὴν ἔχει εἶναι ἄλλο ἡ ἀποκτῆσις ἀρετῶν· διότι τὸ πρῶτον προέρχεται ἀπὸ τὴν φύσιν, ἐνῶ τὸ δευτέρον συνηθίζει. νὰ καταπραύνη καὶ ὅλας τὰς φυσικὰς κινήσεις. Εἶναι ἄλλο τὸ νὰ μὴ ἐπιθυμῆς τίποτε ἀπὸ τὰ εὐχάριστα καὶ ἀπολαυστικά τοῦ κόσμου καὶ ἄλλο τὸ νὰ ἐπιθυμῆς τὰ αἰώνια καὶ οὐράνια ἀγαθὰ, ἐπειδὴ τὰ μὲν πρῶτα ἄλλοι τὰ ἀντήλλαξαν μὲ κατὰ ἄλλο καὶ πολλοὶ τὰ περιεφρόνησαν, ἐνῶ διὰ τὰ δευτέρως πολλοὶ ἐλάχιστοι ἐνδοξερθήσαν. Ἄλλο μὲν εἶναι νὰ μὴ ζητῆς νὰ βοξασθῆς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἄλλο τὸ νὰ κρέμεσαι ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ζητῆς αὐτὴν διαρκῶς· διότι τὴν πρώτην πάρα πολλοὶ καίτοι ἐκυριεύθησαν καὶ ἀπὸ ἄλλα τόθη τὴν ἔκαμαν τέρα, ἐνῶ τὴν δευτέραν ἐλάχιστα ἡξιώθησαν νὰ τὴν ἀποκτήσουν μὲ πολὺν κόπον καὶ ἀγῶνα. Ἄλλο τὸ νὰ ἀρκῆσαι εἰς τὸ πτωχὸν ἐνδυμα καὶ νὰ μὴ ἐπιθυμῆς στολὴν πολυτελεῆ καὶ ἄλλο το νὰ ἐνδύεσαι τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ· διότι τὴν μὲν (λαμπρὰν στολὴν) τὴν περιεφρόνησιν μερικοὶ καίτοι ἐσύροντο ὀπισθεν ἀναοιθμῶντων ἄλλων ἐπιθυμιῶν, ἐνῶ τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ τὸ ἔχουν φορέσει μόνον ἐκεῖνοι πού κατηξιώθησαν νὰ γίνουν παιδιὰ τοῦ φωτός καὶ τῆς ἡμέρας¹¹.

- Εἶναι πολὺ διαφορετικόν τὸ νὰ δμιλῆς περὶ τῆς ταπεινοφροσύνης¹² ἀπὸ τοῦ νὰ εἶσαι ταπεινόφρων· καὶ ἄλλο εἶναι ἡ ταπείνωσις καὶ ἄλλο τὸ ἀνθος τῆς ταπεινώσεως καὶ ἄλλο ὁ καρπὸς αὐτῆς καὶ ἡ ὠραιότης καὶ ἡ γλυκύτης αὐτοῦ καὶ ἄλλο αἱ ἐξ αὐτοῦ ἐνέργειαι. Ἀπὸ αὐτὰ ἄλλα μὲν ἐξαστῶνται (τροφῶνται) ἀπὸ ἡμᾶς, ἄλλα δὲ δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς¹³· καὶ ἀπὸ ἡμᾶς μὲν ἐξαρτῶνται νὰ ἀντιλαμβανώμεθα τὰ πάντα, νὰ σκεπτώμεθα, νὰ ἐκτιμῶμεν νὰ λέγωμεν καὶ νὰ πράτ-

11 Α. Θεο ε 5.

12 Ἡ νὰ παριστάτης τὸν ταπεινόφρον.

13 Βλ. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ εἰς P.G. τ. 94, 967 D.

τῶμεν ὅσα μας ὀδηγοῦν εἰς τὴν ταπεινώσιν· ἀντιθετως, ἡ ἀγία ταπεινώσις καὶ αἱ ὑπάλωποι αὐτῆς ἰδιότητες καὶ τὰ χαρίσματα καὶ αἱ ἐνέργειαι αὐτῆς εἶναι δῶρον τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνα τοῦ ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς, διὰ νὰ μὴ καυγηθῇ κανεὶς ὅτε καὶ δι' αὐτὸ· οὐτὰ καὶ κανεὶς ποτὲ ἔξεν θά ἀξιώθῃ νὰ τα ἐπιτύχῃ, ἐάν δὲν καταβάλῃ κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον ὅσα σπέρματα ὁ ἴδιος διαθέτει.

- Ἄλλο τὸ νὰ μὴ δαγκῶνεσαι, καὶ ἐξοργίζεσαι διὰν ἀντιμετωπίζῃς ἀδικίαν καὶ ἔβρεις καὶ περιπατοῦς καὶ θλίψεις, καὶ ἄλλο τὸ νὰ αἰσθάνεσαι εὐχαριστῆμένος εἰς αὐτὰ· ἄλλο τὸ νὰ προσευχώμεθα δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι
- 100 μᾶς προξενοῦν αὐτὰ καὶ ἄλλο τὸ νὰ τοὺς συγχωροῦμεν καὶ ἄλλο τὸ νὰ τοὺς ἀγαπῶμεν ἀπὸ τὰ θαθῇ τῆς ψυχῆς μας ὡς ἐν ἐργετας μας καὶ ἄλλο τὸ νὰ ἀναπαριστάνουμε ἐν ὄψι μᾶς μὲ τὸν νοῦν μας τὰ πρόσωπα καθὼς ἀπὸ αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς καταφιλοῦμεν μὲ δάκρυα εὐκρινεῶς ἀγάπης χωρὶς ἴχνος κακίας ὡς ἂν νὰ εἶναι γνήσιοι φίλοι μας, χωρὶς δηλαδὴ νὰ ὑπάρχῃ κρυμμένα μέσα εἰς τὴν ψυχὴν μας ὅτι ἡ παραμικρὰ ἀηδία καὶ ἀποκτροφὴ ἐναντίον τῶν Μεγαλύτερων δὲ ἀπὸ αὐτὰ τοῦ εἰπόμεν εἶναι τοῦτο "Ὅταν κανεὶς καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν τῆς μεγάλῃς δοκιμασίας ἔχῃ τὴν αὐτὴν καὶ ἀμεταβλήτως ὁμοίαν διέθεσιν καὶ ἀτέναντι ἐκείνων οἱ ὁποῖοι τὸν περιττοῦν καὶ τὸν συκοφαντοῦν κατὰ πρόσωπον καὶ πρὸς ὅλους τοὺς ἄλλους οἱ ὁποῖοι
- 110 ἢ τὸν κατακρίνουν ἢ τὸν ὑβρίζουν ἢ τὸν καταδικάζουν ἢ τὸν φτύνουν εἰς τὸ πρόσωπόν· ἀκόμῃ δὲ καὶ πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐξωτερικῶς μὲν παριστάνουν τὸν φίλον, κρυφὰ δὲ ὡς πλάττουν μὲν ἐναντίον τοῦ τῶ ἴδια μὲ τοὺς προαναφερθέντας, δὲν κατορθώνουν ὁμῶς νὰ διαφύγουν τῆς προσεχῆς του. Καὶ ἀπὸ αὐτὰ τάλιν ἀσυγκρίτως ἀνώτερον εἶναι νομίζω τὸ νὰ λησμονήσῃ κανεὶς τελείως ὅλα ὅσα ὑποφέρει καὶ νὰ μὴ θυμηθῇ ποτὲ ἐκείνους τοῦ τὸν ἐλύπησαν ἢ κατ' ἄλλον τρόπον τὸν προέβαλον εἴτε ἐκεῖνοι τοῦ τὸν ἐλύπησαν εἶναι παρόντες ἢ ἀπόντες, καὶ νὰ φέρεται, μᾶλλον καὶ πρὸς αὐτοὺς ὅπως καὶ εἰς τοὺς φίλους τοῦ χωρὶς καμμίαν σκέψιν ἐμπαθείας ἢ πικρίας καὶ εἰς τὰς συναναστροφὰς καὶ εἰς τὰς συνεστιάσεις. Αὐτὰ μὲν λοιπὸν ὅλα εἶναι
- 120 ἐργα καὶ πράξεις τῶν ἀνθρώπων τοῦ περιπατοῦν

εἰς τὸ φῶς¹⁴ ὅσο δυνάμει ἀντιλαμβάνονται ὅτι δὲν συγκυριαλέγονται μεταξὺ αὐτῶν, ἅς μὴ ἐλάνθωνται οὔτε νὰ κοροιδεύουν τοὺς ἑαυτοὺς των, ἀλλ' ὅς γνωρίζουν μετὰ θεσιότητος ὅτι θαδίζουσιν εἰς τὸ σκοτάδι.¹⁵

Καὶ ἐπὶ τλέον εἶναι ἄλλο τὸ νὰ φυσιόμεθα τὸν Θεόν καὶ ἄλλο τὸ νὰ πράττωμεν τὰς ἐντολάς του, καθὼς ἔχει γραφῇ «Φοδίθητε τὸν Κυρίον πάντες οἱ ἅγιοι αὐτοῦ»¹⁶ καὶ πάλιν «Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιήσον ἀγαθόν»¹⁷ Ἄλλο ἢ ἀργία καὶ ἄλλο ὁ ἡσυχασμός καὶ ἄλλο ἢ σιωπὴ· ἀκομὴ δὲ εἶναι ἄλλο ἢ ἀναχώρησις καὶ ἡ μετακίνησις ἀπὸ τὸν ἑνα τόπον εἰς τὸν ἄλλον καὶ ἄλλο ἢ ἐξενιτεῖα Ἄλλο ἢ μὴ διάπραξις ἡμαρτίας καὶ ἄλλο ἢ ἐκτελεσις τῶν ἐντολῶν. Καὶ ἐκτὸς ἀπὸ ὅλα αὐτὰ εἶναι ἄλλο τὸ νὰ ἀντιστέκεσαι, καὶ νὰ πολεμᾷς τοὺς ἐχθρούς καὶ ἄλλο τὸ νὰ τοὺς νικήσῃς ὁλοσχερῶς καὶ νὰ τοὺς ὀποδουλώσῃς καὶ τοὺς θανατώσῃς τὸ μὲν πρῶτον εἶναι γινώρισμα ἡγωνιστῶν καὶ ἀγίων, ἔάν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον φθάσουν εἰς τὴν τελειότητα, τὸ δὲ δεῦτερον ἀπηλλαγμένοι παθῶν καὶ ἄθ κῶς τελείων, ἐκείναι δὴ οἱ ὁποῖοι με πολλοὺς κόπους καὶ ἰδρωτὶς κατετρόπωσαν τοὺς ἐχθρούς των καὶ ἐπέτυχον τελείαν ἐναντίον των νίκην καὶ περιβλήθησαν μὲ λαμπρότητα τὴν ἑωφόρον νέκρωσιν τοῦ Κυρίου.¹⁸

140 Ἀς ποῖν πολλὰ μὲν ἀφ' ἑρῶσαν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς τὴν ἀποκρίσιν αὐτῶν διὰ διαφορετικούς ὁ καθένας λόγους, πολλὰ δὲ ἐλάχιστα, εἶναι ἐκεῖνα, οἱ ὁποῖοι ἐπιδιδόνται εἰς τὴν διακρίσιν αὐτῶν μὲ πηγαῖον φῶς καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν καὶ τίσιν ἀδ' ὅστακτον, οἱ ὁποῖοι καὶ μόνοι δοηθόμενοι ἀπὸ τὴν θείαν χάριν, ἐπιτυχάνουν πολὺ γρήγορα τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀρετῆς καὶ προσδεύουν εἰς τὴν ἀπόκρυσιν ὅλων ὅσα εἶπομεν κα' ἐπιτείνονται κάθε ὥραν. Οἱ δὲ ὑπόλοιποι ἀφίενται ὥς ἐν ἀβάτῳ» ὅπως ἔχει γραφῇ «τεριπλανῶσθαι καὶ οὐχ ὁδοῦ»¹⁹ περὶ τῶν ὁποίων ἔχει γραφῇ «Ἐξα-

14 Α' Ιωάν. σ' 3

15 Α' Ιωάν. σ' 6

16 Ψαλμ. λγ' 10

17 Ψαλμ. λστ' 27

18 Β' Κορ. δ' 10.

19 Ψαλμ. ρατ' 40

- πέστειλα αὐτούς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν πορεύσαντα ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν»²⁰
- 150 •Καθὼ γὰρ οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα»²¹. Ἐκεῖνοι λοιπὸν οἱ ὁποῖοι κατέθεσαν στερεὸν τὸν θεμέλιον τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τρόμον καὶ ἔκτισαν ἐπάνω εἰς τὴν πέτρην τῆς ὑπακοῆς πρὸς τοὺς πνευματικοὺς πατέρας καὶ οἱ ὁποῖοι δέχονται, ὅσα ἐκεῖνο παραγγέλλουν ὥσάν νά προέρχονται ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀδυστάκτως οἰκοδομοῦν μὲ πλήρη ἐμπιστοσύνην ἐπάνω εἰς τὸν θεμέλιον αὐτὸν τῆς ὑποταγῆς, ἐπιτυγχάνουν πολὺ εὐκόλως νά ἀπαρηθῶν τοὺς ἑαυτοῦς τῶν Διῶτι τὸ νά μὴ κάμνῃ κανεῖς τὸ ἰδικόν του θέλημα ἀλλ' ἐκεῖνο τοῦ πνευματικοῦ του πατρὸς πρὸς συμμόρφωσιν εἰς ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀσκήσιν δι' ἀποκτῆσιν τῆς ἀρετῆς, δὲν ὁδηγεῖ μόνον εἰς τὴν αὐταπάρανσιν, ἀλλὰ συντελεῖ καὶ εἰς τὴν νέκρωσιν ἐναντι ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου.
- 160 "Ἐπειτα ἀφοῦ εὑρεθῇ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἐν πλήρει συνειδήσει ὥσάν εἰς τὴν ἔρημον, καλύτερον νά εἶπω ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ ἀφοῦ καταληφθῇ ἀπὸ ἀνείπωτον φόβον καὶ τρόμον, φωνάζει πρὸς τὸν Θεὸν μὲ ὁλόκληρον τὴν ψυχὴν του ὅπως ὁ Ἰωνᾶς ἀπὸ τὸ κῆτος²², ὅπως ὁ Δανιὴλ ἀπὸ τὸν λάκκον μὲ τοὺς λέοντας²³, ὅπως οἱ τρεῖς νέοι μέσα ἀπὸ τὸ τυρακτωμένον καμ' ἑ²⁴, ὅπως ὁ Μανασσῆς μέσα ἀπὸ τὸ ἀγαλλασσομένο εἶον²⁵. Καὶ ὁ Πανάγστος Δεσπότης, ὁ ὁποῖος ἐθυσίᾳσε τὴν ζωὴν του χάριν ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν, ἀφοῦ εἰσακούσῃ ἀμέσως τοὺς γεμάτους πόνον στενυγμούς τῆς ἱκετηρίου φωνῆς του, σὺζῆι αὐτὸν ὥσάν ἀπὸ κῆτος μέν, τοῦ εἰς τὴν περιπτώσει σου εἶναι ὁ θυτὸς τῆς ἀγνοίας κα' τὸ σκοτάδι τοῦ προκαλεῖ ἢ πρὸς τὸν κόσμον ἀγάπῃ, ὥστε οὐδὲ ποτε πλέον αὐτὸς οὔτε κἀν μὲ τὴν σκέψιν του νά ἐπιστρέψῃ εἰς αὐτά ἀπὸ τὰς τὸν ἡρώας δι' ἐτιθυμίας αἱ ὁποῖαι.
- 170

20 Ψαλμ. η' 13.

21 Ρωμ. α' 28.

22 Ἰωνᾶς θ' 1 κ.ε.

23 Δαν. στ' 18.

24 Δαν. γ' 24.

25 Β' Πατρ. λγ' 10-12.

δοτάζουν και κατατρωγουν τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς (σώ-
ζει) ὡσάν ἀπὸ πιρακτωμένον καμίνι, ποῦ εἰς τὴν περί-
πτωσιν εἶναι αἱ κατέχουσαι ὁλους τοὺς ἀνθρώπους γε-
μάτα πάθη προλήψεις, α' ὁποῖαι ὡς ἄλλη φωτὶα κατα-
καίουν καὶ καταστροφούν ἡμᾶς καὶ μᾶς αἰρουν διὰ τῆς
βίας εἰς ἀνετ τρέπτους πράξεις καὶ ἀνάπτουν μέσα μας
τὴν φλόγα τῶν ἀμαρτωλῶν παθῶν, καὶ τὸν δοοσιζει με-
τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὸν καθιστᾷ ἄκαυ-
στον ὡσάν μέσα ἀπὸ ἀγαλματοποιεῖοι δέ ποῦ ἐν προ-
κειμένῳ εἶναι ἡ χωματίνη καὶ βαρεῖα καὶ γεμάτη πά-
θη αὐτὴ σὰρκα μας, εἰς τὴν ὁποῖον κατοικεῖ ἡ ψυχὴ μας
καὶ κρατεῖται μὲ σκληρότητα δεσμία καὶ καταπιεζο-
μένῃ δὲν δεκνυεὶ κανένα ἐνδ.αφέσον καὶ καμμὶαν δρα-
στηριότητα διὰ τὴν ἀπόκτησιν ὁποιοσδήποτε ἀρετῆς καὶ
τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ Ἀπὸ αὐτὴν τὴν
σὰρκα ἀφοῦ ἐλευθερωθῇ μὲν ἡ ψυχὴ χωρὶς ὅμως νὰ
χωριοσθῇ φωνάζει μαζί με τὸν προφήτην Δαβὶδ καὶ λέ-
γει «Διέρρηξας τὸν σάκκον μου καὶ περιέζωσάς με εὐ-
φροσύνην, ὅπως ἐν ψάλλῃ σοι ἡ δόξα μου»²⁶ Ὅχι μό-
νον αὐτὸ δέ, ἀλλὰ καὶ εὐχαριστεῖ μαζί με τὸν Παῦλον
λέγουσα «Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ
Κυρίου ἡμῶν»²⁷ διότι «ὁ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς
ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἡλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἀ-
μαρτίας καὶ τοῦ θανάτου»²⁸

Αὐτὰ λοιπὸν ἀφοῦ γίνουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον με-
τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀφοῦ λυτρωθῇ ἀπὸ τὴν ἀ-
γνοίαν καὶ ἀπο τὸν σκοτισμὸν τῆς ψυχῆς καὶ προκαλεῖ
ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου — διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ πάλιν τὰ ἱ-
δία — καὶ ἀφοῦ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰς πονηρὰς καὶ αἰσχροῦς
ἐπιθυμίας καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον
μᾶς κρατᾷ ὑποδουλωμένους εἰς τὸν νόμον τῆς ἀμαρ-
τίας, ἀφοῦ ἐλευθερωθῇ, μετὰ ἀπὸ αὐτὰ τί ἄλλο πρό-
κειται νὰ κάμῃ αὐτός ὁ ἀνθρώπος, Ἄρα γε θα χρη-
σιμοποιήσῃ αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν ποῦ θὰ ἀποκτήσῃ δι'
ἀνάπαυσιν καὶ ἀδιαφορίαν; Φιλάξου ἀπὸ μίαν τοιαύ-
την ἀντιλήψιν αὐταὶ αἱ ἀντιλήψεις εἶναι πράγματα δοῦ-
λων καὶ ὅχι ἐλευθέρων διότι ἐκεῖνος ποῦ κατηξέωθη

26. Ψαλμ. μθ' 12.

27. Ρωμ. Ζ' 25

28. Ρωμ. η' 2

αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας γνωρίζει, ὅτι ἡλευθερώθη ἀπὸ τὸν νόμον τῆς ἁμαρτίας ὥστε νὰ μὴ εἶναι ποτὲ πλέον δοῦλος τῆς ἁμαρτίας²⁹, ἀλλὰ νὰ εἶναι ὑπηρέτης τῆς δικαιοσύνης³⁰. Πού εἶναι ὁ Χρῆστος ὁ Θεός, αὐτός πού καὶ ὀνομάζεται καὶ πράγματι εἶναι ἥλιος τῆς δικαιοσύνης³¹. Καὶ διὰ τὰς ὁδοὺς δεῖξω με παρίδειγμα πόσον μεγαλύτερον ἀγάπην δεικνύει εἰς τὸ ἐξῆς πρὸς τὸν Θεὸν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, θὰ τὴν παραστήσω με κατ' πού συμβαίνει πάντοτε εἰς τοὺς ἄνθρωπους καὶ εἰς ἡμᾶς.

- 210 Ὅπως δηλαδὴ ἓνας βασιλεὺς ὁ ὁποῖος εἶναι πονόμοχος καὶ φιλάνθρωπος, δταν κάποιος δοῦλος του παραδοθῇ οἰκεοθελῶς ἀ' γυμνάσιον εἰς ἓνα τύραννον ὁ ὁποῖος τὸν ὑποχρεῶναι νὰ ἐργάζεται, εἰς τὴν λασπὴν καὶ τοὺς πλ. νθου³² καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν, δταν ἴδῃ αὐτὸν (ὁ βασιλεὺς) νὰ ὑποφέρει ἀλυτῶτα καὶ νὰ ἱκανοποῖ ἢ τὰς ἀκαθάρτους ἐτ. θυμίας τοῦ τυνηροῦ ἐκείνου τιράννου, ἔρχεται αὐτοπροσώπως, τὸν ἀρπάζει καὶ τὸν ἐλευθερώνει ἀπὸ τῆς ἀπαισίαν ἐκείνην καὶ γυμνάσιον μίσος ὑπερησίων, ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιον τὸν παίρνει, καὶ τὸν ἐπαναφέρει πάλιν εἰς τὰ ἀνάκτορά του, χωρὶς νὰ τὸν μαλλώσῃ καθόλου καὶ διὰ τίποτε ὁ δοῦλος δὲ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν ἀπὸ - ὅσον - μεγάλα καὶ τόσον πολλὰ δεινὰ κινούμενος ἀπὸ πολλὰν ἀγάπην πρὸς τὸν κύριόν του, προσπαθεῖ νὰ θανῇ προθυμότερος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ κυρίου του ἀπὸ τοὺς συναδελφους του πού δὲν αἰχμαλωτίζονται ὥστε νὰ δεῖξῃ δι' αὐτὸ τοῦ τρόπου μεγαλ. ἔργον καὶ θερμότησιν ἀγάπην πρὸς αὐτόν, ἐπειδὴ ἐνθυμῆται διαρκῶς ἀπὸ πόσον κακὰ τὸν ἔσωσε· τὸ ἴδιον φοντάσου μαζί μου ὅτι συμβαίνει, καὶ με ἐκείνον τοῦ ἐδέχθη τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἔχει λεχθῇ. Καὶ ὅπως ἀκρ. ὡς ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος, ἐλέτην-ας τὸν δοῦλον ἐκεῖνον νὰ ἱκανοποιῇ βλας τοῦ τὰς θελήσεις με πολλὴν προθυμίαν καὶ με καθεταπνέωσιν, καίτοι δὲν ἔχει καμμίαν ἀνάγκην ἀπὸ τὰς ὑπηρεσίας του, ἀφοῦ ἔγη ἀντιθέματα πλήθη ὑπηρετῶν ἐν ταῦτοις ἐπειδὴ ἐδειξε μεγάλην εὐγνωμοσύ-

29 Ρωμ στ 8.

30 Ρωμ στ 18

31 Ματ γ' 20

32 Εἰς α' 14

- 230 νην θά δειξῇ εἰς αὐτόν ἀμέτρητον ἀγαπὴν, τὸ ἴδιον φαν-
τάσου ὅτι θά συμβῇ καὶ μὲ αὐτοὺς διὰ τοὺς ὁποῖους ὡ-
μ λήσασμεν. Διότι ὅτε ἐκεῖνος πού ἐδέχθη ἀπὸ τὸν Θεὸν
τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Πνεύματος θά παύσῃ ποτὲ νὰ πράτ-
τῃ περισσότερον καὶ διαρκῶς περ.σσότερον καὶ μὲ θερ-
μότεραν τὴν προθυμίαν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, οὔτε ὁ
αἰὼν ὡς θαυσιλεύς καὶ Θεὸς θά παραλείψῃ νὰ χορηγῇ
εἰς αὐτόν πλουσιῶς τὰ ἀγαθὰ τῆς αἰωνίου ζωῆς, καὶ
θά τοῦ διδῇ τόσον περισσότερα δοῶ θά θλέπῃ αὐτόν
νὰ τὸν ὑπηρετῇ καθ' ἡμέραν καὶ περισσότερον. Δὲν εἰ-
μεθα δὲ εἰς θεοὶς ἡμεῖς νὰ ἀντιληφθῶμεν οὔτε ὑπάρχει
ἀριθμὸς τῶν εὐτοχεσιῶν καὶ τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ,
τάς ὁποίας κάμνει εἰς τοὺς δούλους τοῦ καὶ ἄλλα μὲν
βίβει εἰς αὐτοὺς τώρα, ἄλλα δὲ θά τὰ δώσῃ εἰς τὴν ἄλ-
λην ζωὴν
- 240 Ἄπο ἐκεῖνα, λοιπόν, τὰ ὁποῖα ὁ φιλεύσπλαγχνος
Θεὸς δίδει εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν εἰς ἐκείνους πού τὸν
ἀγαποῦν³³, ἑλαχίστα εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναφέρω εἰς τὴν
ἀγαπὴν σας, ἄλλα μὲν θά τα πάρω ἀπὸ τὰς θείας Γρα-
φάς, ἄλλα δὲ ἀπὸ αὐτῆς τὴν προσωπικὴν μου πείραν.
Ἐπειδὴ διὰ τὰ τρία αὐτὰ οἱ ἄνθρωποι ἐπιδεικνύουν κά-
θε δραστηριότητα καὶ ἐνδιαφέρον, ἐννοῶ δηλαδὴ διὰ
τὸν πλοῦτον, διὰ τὴν τιμὴν διὰ τὴν δόξαν καὶ διὰ τὴν
προκαλομένην ἀπὸ αὐτὰ ἐντος ἡμῶν ἐλευθερίαν καὶ
χαρὰν καὶ ἀπόλαυσιν, δι' αὐτὸ πρῶτον³⁴ ἀπ' ὅλα ὁ Δεσπότης
μας καὶ Θεὸς δίδει αὐτὰ ἀφθόνηως εἰς ἐκείνους οἱ
ὁποῖοι ἐπέταξαν τὰ πάντα καὶ ἐσῆκωσαν τὸν σταυρὸν
τῆς αἰταπαρνησιᾶς³⁴ καὶ βαδίζουσιν κίσω ἀπὸ αὐτόν χω-
ρίς νὰ τὸν ἐγκαταλείπουν ποτέ· διότι ἀντὶ τοῦ τὸν φθαρ-
τὸν ὕλικόν πλοῦτον αὐτὸς δίδει εἰς αὐτοὺς ὀλοκληρον
250 τὸν ἑαυτὸν τοῦ Ἀντελήφθης τὴν θαυτέραν σημασίαν
τοῦ λόγου, "Ἀκουσες πόσον φοβερόν θαῦμα; "Ὅπως δη-
λαδὴ οἱ πλούσιοι τοῦ κόσμου σπαταλοῦν τὸν πλοῦτον
τῶν εἰς ὁποιασδήποτε θέλουν ἀνάγκας καὶ ἐπιθυμίας
καὶ ἀπολαύσεις, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ καλὸς μας Δε-
σπότης δωρίζει -ὄν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τοὺς γνησίους δοῦ-
λους τοῦ καὶ ἱκανοποιεῖ κάθε πόθον αὐτῶν καὶ ἐπιθυ-
μίαν ὅσον θέλουν καὶ περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνο πού θέ-

33 Α' Κορ. 8' 9

34 Ματθ. κατ' 24

λουν καὶ γεμίζει αὐτοὺς χωρὶς τοιγγαυιὰ μὲ κάθε ἀ-
γαθὸν καὶ δίδει εἰς αὐτοὺς τλουσιονταρόχως καὶ διαρ-
κῶς τὴν ἀφθαρτον καὶ πα-ποτινὴν ἀτόλαιον

260 Καὶ ἀρχικῶς μὲν γεμίζει τὸ ἐσωτερικόν των ἀπὸ
ἀνέκφραστον χαράν, ἐπειδὴ δὲν ἀπέκτησαν εἰτὸς
των τὸν κόσμον οὔτε ὅσα εὗρισκονται εἰς τὸν κό-
σμον³⁵, ἀλλὰ τὸν Δημιουργόν των ἄλων καὶ Κύ-
ριον καὶ Δεσπότην. Ἐπειτα ἐνδύονται³⁶ τὸ φῶς, δηλα-
δὴ τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν καὶ Θεόν, ὁλόκληρον εἰς ὁλό-
κληρον τὸ σῶμα των καὶ βλέπουν τοὺς ἑαυτοὺς των
στολισμένους μὲ ἀνέκφραστον δόξαν καὶ μὲ ἀταστρά-
πτουσαν θείαν στολὴν καὶ σκετάζουσι τὰ μάτια των, ἐ-
πειδὴ δὲν ἀντέχουν νὰ βλέπουν τὴν ἀκατανόητον καὶ
ἀθέατακτον λαμπρότητα τῆς στολῆς των, ὥστε νὰ ἀ-
ναζητοῦν αὐτοὶ τότεν διὰ νὰ κρυθοῦν, διὰ νὰ πᾶνε ἐκεῖ
καὶ νὰ ἀποθεσούν τὸ ἀσήκωτον βάρος τῆς δόξης³⁷. Με-
270 τὰ ἀπὸ αὐτὰ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος γίνεται δι' αὐτοὺς διαρ-
κὴς καὶ ἀθάνατος τροφή καὶ ποτὸ εἰς τοὺς μὲν ἐμφανί-
ζεται, ὡς μαστος τοῦ ὁμοῦ ἀζει μὲ φῶς, ὁ ὁποῖος εἰσέρ-
χεται εἰς το σῶμα τοῦ νοῦ τῶν καὶ ἐπιτρέπει εἰς αὐ-
τοὺς νὰ θηλάζουν, ὅσοι ἀκόμη εἶναι ὡς πρὸς τὴν ἐν Χρι-
στῷ ζωὴν των νήπιον³⁸ καὶ δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ πάρουν
καὶ νὰ ἀφομοιώσουν στερεαν πνευματικὴν - τροφήν, εἰς
τοὺς ὁποίους γίνεται ὁ ἴδιος συγχρόνως καὶ τροφή καὶ
ποτὸ, προκαλοῦν εἰς αὐτοὺς τοσοῦτο μεγάλην γλυκύτη-
τα, ὥστε νὰ μὴ θέλουν, καὶ ὑπερὸν δὲ νὰ εἶπω οὔτε νὰ
δύνανται, κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ
αὐτὸν εἰς ἐκείνους ὅμως οἱ ὁποῖοι ἐνηλικώθησαν πνευ-
ματι κῶς καὶ ἔταυσαν νὰ τρώει γαλα ὥσπερ ἄλλος πα-
τήρ ποῦ ἀγαπᾷ τὰ παιδιὰ του γίνεται ὁδηγὸς των καὶ
τοὺς δίδει ἀγωγὴν.

280 Ὅπως δηλαδὴ ὁ στοργικὸς πατέρας κάθε-αι μὲν
εἰς τὸ ἴδιον τραπέζι καὶ τῶγε μαζί μὲ τὰ παιδιὰ του,
ὅταν ὅμως διηπιστώσῃ διὰ αὐτὰ ἀδιαφοροῦν διὰ τὰ μα-
θήματά των καὶ ἀσχολοῦνται, ὅπερ σκέπτως μὲ ὠρισμέ-
να ἀνωφελα πραγμασια, τὰ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸ τρα-
πέζι του καὶ παραγγέλλει εἰς τοὺς ὑπηρέτας του νὰ

35. Πρὸς Α' ἱερὸν 8' 15

36. Γαλ γ' 27

37. Β' Κορ. 8' 17

38. Α' Κορ. γ' 1-2

- μή δώσουν εἰς αὐτὰ τροφήν, διδάσκων τοιοῦτοτρόπως αὐτὰ νὰ μὴ ἀδιαφοροῦν καὶ περιφρονοῦν τὸ καθήκον τῶν τοιοῦτοτρόπως φέρεται καὶ ὁ καλὸς Δεσπότης μας καὶ Θεὸς πρὸς τοὺς δούλους τοῦ ποῦ ἀπὸ ὑπερβολικὴν ἀγάπην καὶ κηρὰ ταραχώρησιν τοὺς θεωρεῖ παιδία τοῦ εἶδει ἐηλατῆ τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς αὐτούς. «ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ αἵρανοῦ καταβαίνων καὶ ζωὴν διδούς τῷ κόσμῳ»³⁹ καὶ ἀπὸ αὐτὸν καὶ μαζὶ με' αὐτὸν τρέφονται διαρκῶς μέχρι νὰ χορτασθῶν καὶ διὰ τῆς μετ' Αὐτοῦ ἐνωσεως τῶν προετοιμαζόντων δια τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἀγιαζόμενοι καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν. Ὅταν ὁμοῦ παραμελήσουσιν τὴν τηρεσὶν τῶν ἐντολῶν καὶ θηλήσουσιν νὰ φερόντων με' θαρσεσημάρα ἢ με' περιφρόνησιν πρὸς τὸ αὐ-εξούσιον καὶ πρὸς κολλήθωσιν εἰς κάτι ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, ἐκτρέπόμενοι εἰς ἀνωφελῆ καὶ εἰς ἐκεῖνα τοῦ δὲν ἀρμοζόντων εἰς τὴν θεοσέβειαν, τότε ὁ τροφοδότης τοῦ συμπαντος (Θεὸς) στρεφὶ ἀπὸ αὐτοῦ τὸν ἑαυτὸν τοῦ (τὴν ὑπερούσιον αὐτὴν τροφήν). Ἀλλ' ὁμοῦ, ἐπειδὴ συνηθάνθησαν ποιοῦ μεγάλου ἀγαθοῦ ἐστερήθησαν καὶ ἀφοῦ ἐπέστρεψαν πάλιν καὶ ἐζήτησαν αὐτὸν ὅπως καὶ πρῶτα καὶ ἐπειδὴ δὲν τὸν εὑρον, κτυποῦν τὰ στήθη τῶν καὶ κλαίουσιν καὶ θρηνητοῦσιν τοὺς ἑαυτοῦ τῶν, καὶ προκαλοῦν εἰς τοὺς ἑαυτοῦ τῶν καθ' ἑαυτοῦσιν καὶ λυγταροῦν νὰ δοκιμασσοῦν κάθε θλίψιν καὶ κάθε δοκιμασίαν καὶ ἐξευτελοῦσιν διὰ νὰ εἶδῃ ὁ φιλόδοξος πατέρας τῶν τὰς θλίψεων τῶν καὶ τὴν θεληματικὴν ταλαιπωρίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἐποβάλλονται καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐλεήσῃ νὰ ἐπινέληθῃ πλησίον τῶν καὶ δώσῃ πάλιν τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς αὐτούς τὸ ὁποιόν καὶ γίνεται καὶ ἐπαναφέρονται ἐκ νέου, με' μεγαλυτέραν μάλιστα ταρρησίαν, εἰς τὴν προηγουμένην συγγενεὴν σχέσιν με' τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν δόξαν τοῦ εἶχον καὶ εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν «ὁ ἀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐτὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη»⁴⁰ σέβονται περισσότερον ἀπὸ προηγουμένως τὸν πατέρα τῶν καὶ τὸν τρέμουν ὡς δεσπότην, μὴ τυχόν ἀπὸ ἀπροσεξίας περιπέσουν καὶ πά

λιν εἰς τὰ ἴδια κακὰ καὶ ριφθοῦν μακρὰν τοῦ παναγά-
θου Πατρὸς.

Καὶ αὐτὰ μὲν κήνουν ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι μετανοοῦν
μὲ πραγματικὴν συντριβὴν καὶ δι' αὐτὸ ἐπιτυχάνουν
τὰ ἀγαθὰ που ἔχομεν εἶπει "Ὅσοι ὁμῶς δείξουν ἀπρο-
θυμῖαν δια τοὺς πόνους καὶ τὰς θλίψεις καὶ τὰς στενο-
χωρίας τῆς μετανοίας, στρέψουν δὲ τοὺς ἑαυτοὺς
τῶν πρὸς τὴν πνευματικὴν ὁκνησίαν καὶ τὰς ἀνεσεις,
ὡς ἀνάξια καὶ ἰσθὰ πρὸς τοῦ Θεοῦ, καλύτεροι δὲ νὰ
εἰπῶ ὡς περιφρονηταὶ αὐτοῦ, καὶ προσμύσουν τὰς ἀπο-
λαύσεις τοῦ σώματος περισσότερον ἀπὸ τὰ αἰώνια
ἀγαθὰ καὶ πεισσοτερον ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Θεόν,
δὲν ἀξιώνονται αὐτῆς τῆς τροφῆς οὔτε τοῦ ἐνδυ-
ματός τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ στεροῦν δικαιολαγῆ-
μένως τοὺς ἑαυτοὺς τῶν καὶ τοῦ θησαυροῦ τῆς χρηστό-
τητος τοῦ Θεοῦ καὶ ἔξομα οὖνται μὲ ἀδέσποτα σκυ-
λιά⁴¹. Λιότι ὁμῶς τὰ ἀδέσποτα σκυλιά περιφέρονται
εἰς τὰς πλατείας καὶ εἰς τοὺς δρόμους⁴² τῆς πόλεως,
διὰ νὰ εὑρουν κάπου κανένα κόκκαλον ἢ τμῆμα παλαιοῦ
δέρματος ποῦ ἔχει πεταχθῇ, ἢ καὶ νὰ γλειφουν αἷμα ἢ
κοπριά σφαγέντων ζώων, ἐὰν δὲ τυχόν καὶ εἵρουν κα-
νένα ψοφίμν, τρώγουν ἀχόρτιαστα καὶ δὲν ἀποχωρίζον-
ται ἀπὸ τοῦ τιμῶμα προηγούμενως, ἀλλ' ἀγωνίζονται νὰ
διωξουν ἀπ' αὐτὸ καὶ τὰ ἄλλα σκυλιά, ἕως οὔτου κατα-
στήσουν γυμνὰ ὅχι μόνον τὰ σπλιχνὰ ἀλλὰ καὶ τὰ
κόκκαλα ἀπὸ τὰ νεῦρα, τοιουτοτρόπως καὶ αὐτοὶ (που
ἐπιθίδονται εἰς τὰς ὕλικας ἀπολαύσεις) περιφέρονται
ὡσάν ζητιάνοι, εἰς τὰς τὸρτας τῶν πλουσίων καὶ τῶν
πτωχῶν, διὰ νὰ θάλλουν εἰς τὰ θηλάκ' αὐτῶν χρυσὸν ἢ
ἄργυρον ἢ χαλκὸν τοῦ θά τους δίδουν, καὶ τοῦτο ἐπει-
δὴ ἐκρίθησαν ἀνάξιοι τοῦ ἀληθινοῦ καὶ ἀναλλοιώτου
πλοῦτος καὶ οὕτω ἐπιτυχουν αὐτὸ ποῦ ἐπιδιωκουν, τό-
τε δι' ὀλίγον χρονικὸν διάστημα συμπεριφέρονται, ὡσάν
χορτασμένοι καὶ μὴ ἔχοντες ἀπὸ τίποτε ἀνάγκην· οὕτω
ὁμῶς τοὺς κυρ.εὐση χωρὶς νὰ τὸ περιμένουν ἢ πείνα
τοῦ ἀν.κανοποιήτου, παραδίδουν καὶ πάλιν τὸν ἑαυτὸν
τῶν εἰς τὴν προηγούμενην ἐπαιτείαν, ἐστερημένοι ἀπὸ

41. Πρὸς. ψαλμ. νη' 7

42. Πρὸς. Λουκ. α' 21

τά παρόντα, ἔστω καὶ ὅν ἀποκτήσουν ὁλόκληρον τὸν πλοῦτον τοῦ κόσμου, περισσότερον ἐστερημένοι ἀπὸ τὰ μέλλοντα, ἐπειδὴ μὲ τὴν θελησὶν τῶν ἐδίωξαν μακρὰν τὴν αἰώνιον ζωὴν.

- 340 Διότ' ἐφανέρωσεν εἰς αὐτοὺς ὁ Θεὸς τὸν θησαυρὸν τῆς χάριτός⁴³ του, διὰ νὰ μὴ δυνηθοῦν νὰ εὕρουν καμμίαν δικαιολογίαν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως⁴⁴ καὶ ἀξίωσεν αὐτοὺς ὁ Κύριος νὰ γευθοῦν τῆς ἐπουρανίου δωρεᾶς καὶ τοὺς ἔκαμε κοινωνοὺς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος⁴⁵, καθὼς καὶ ὁ Θεὸς Παῦλος ἀνεφώνει: «Οἱ δὲ οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν», εἰτε ὅν ἠγάπησαν, οὔτε ἐνετρέψισαν ἀπὸ τὴν ἀπεροὶ ἀγαθότητά του, «ἢ αὐτῷ εὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἑμαυωθήσαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν καὶ ἐσκοτίσθη ἡ συνείσθεος αὐτῶν καρδία φάσκοντες γὰρ εἶναι σοφοὶ ἑμάρτυρήσαν»⁴⁶. Δὲν συμβαίνει ὁμοίως αὐτὸ μὲ ὁλοὺς ἐκείνους τοῦ φοβοῦνται τὸν Κυρίον; ἀλλ' ὅσοι ὑπομένουν μὲ χαρὰν καὶ ἀδιαμαρτυρήτως τὰς παιδαγωγικὰς ἐνέργειας τοῦ πατρὸς τῶν καὶ κυρίου ὡσὺν εὐχάρωμονες δοῦλο, καὶ γνήσια παιδιά, λέγοντες «Παιδεῖαιον Κυρίου ὑποῶσι δι. ἡμαρτον αὐτῷ»⁴⁷, καὶ κατ' ἄλλον τρόπον: «Οὐκ ἄξια τὰ παρόντα παθῆματα πρὸς τὴν ἀποκλιπτομένην ἡμῖν δόξαν εἰσεῖ»⁴⁸, καὶ τοιοῦτοτρόπως μένουσι σταθεροί, καθὼς εἶπομεν, εἰς τὴν καθημερινὴν ἀσκήσιν καὶ τὴν συνεχὴ μετάνοιαν, χωρὶς νὰ τὴν ἐγκαταλείπουν ἢ νὰ σπιννοχωροῦνται ἀπὸ αὐτῆν, ἐπειδὴ θὰ ἀσκούνται εἰς τὴν ἀρετὴν κατὰ τὸν τρόπον ποὺ εἶπομεν, αὐτοὶ θὰ διαμένουν διαρκῶς εἰς τὸ πατρικὸν τῶν σπῖτ' ἀσμπροφορεμένοι, τρώγοντες εἰς τὸ ἴδιον τραπέζι μὲ τὸν πατέρα τῶν καὶ θλέποντες τὴν δόξαν του καὶ τὸν πλοῦτον, τὸν ὁποῖον πρόκειται νὰ κληρονομήσουν. Ὅταν δὲ ἀνατραφοῦν καθὼς τρέπει καὶ ἀποῶν διὰ τῆς παιδαγωγήσεως τῶν ὁλοκληρωθῶν πνευματικῶς ὡς τέλειοι ἄνδρες⁴⁹, τότε καὶ ὁ πανάγαθος Πα

43 Εφεσ. α' 7

44 Ρωμ. α' 20

45 Εβρ. σν' 4

46 Ρωμ. α' 21

47 Πρδλ. Λουκ. ιε' 18 Δὲν φανταί νὰ εἶναι ἀπογραφικὸ τὸ χωρίον.

48 Ρωμ. η' 18 Τὸ χωρίον εἶναι παραφρασμένον

49 Ἐφεσ. δ' 13

τῆρ θά δώσῃ εἰς τὰ χέρια αὐτῶν⁵⁰ ὅλα ὅσα ἔχει.

Ἄλλ' ὅς εἰπωμεν ὁμῶς προηγουμένως τοῖον εἶναι τὸ μέτρον τῆς πνευματικῆς ἡλικίας καὶ ποῖον εἶναι τὸ μεγαλεῖον τῆς τελειότητος τοῦ Χριστοῦ καὶ μετὰ θά ἀναπτύξωμεν ποῖα εἶναι ἐκεῖνα ποῦ ἔχε ὁ Πατὴρ καὶ κατὰ ποῖον τρόπον δίδει αὐτὰ εἰς τὰ χέρια ἐκείνων ποῦ πιστεύουν εἰς αὐτόν. Πρόσθετε λοιπόν μὲ σύνεσιν εἰς τὴν δύναμιν αὐτῶν ποῦ θά σοῦ εἰπω.

370 Ἐκεῖνα ποῦ ἀποδεικνύουν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀπέκτησε τὴν πνευματικὴν ὠριμότητα ποῦ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν τελειότητα τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὰ κατωτέρω λαμβανόμενα ὑπὸ πνευματικὴν ἔποψιν· καὶ διὰ τὰ ἀρχίσω ἀπὸ κάτω νὰ προσδιορίζω αὐτήν. Πόδια αὐτῆς εἶναι ἡ πίστις καὶ ἡ ἅγια ταπείνωσις, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν ἀμετακίνητον καὶ ἀσάλευτον θάσιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Σκέλη καὶ ἀστράγαλοι, κνῆμαι καὶ γόνατα καὶ μηροὶ εἶναι ἡ ἀκτημουμένη, τὰ λιτὰ ἐνδύματα, ἡ στέρησις φίλων καὶ συγγενῶν, ἡ ἐνσυνείδητος ὑποταγὴ χάριν τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὑπακοή καὶ ἡ πρόθυμος ὑπηρετήσις τῶν ἄλλων. Μέλη καὶ ὄργανα ποῦ ἐτξάλλεται νὰ τὰ κρύπτωμεν εἶναι ἡ συνεχὴς ἐνδύμυος (νοερά) προσευχή, ἡ γλυκύτητα ποῦ προκαλεῖται ἀπὸ τὰ δάκρυα τῆς μετάνοίας, ἡ χαρὰ τῆς καρδίας καὶ ἡ ἀνέκφραστος αὐτῆς ταρτηγορία (ἀνακούφισις). Νεφρά καὶ μέση, εἶναι ἡ ταρταμένη κα' ἡ ὕπουσις κατὰ τὰς λατρευτικὰς συν-
380 αθροίσεις καὶ ἡ προκαλουμένη ἀπὸ αὐτὰς ἔξωμς τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἴδωμεν τὸν Θεόν καὶ νὰ ἐνωθοῦμε μαζί του, καθὼς ὁ θεῖος Δαβὶδ ἀναφέρει λέγων τὸ ἔξῃς· «Πύρωσον τοὺς νεφροὺς μου καὶ τὴν καρδίαν μου»⁵¹. Καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Στήτε οὖν περιζωσάμενοι τὰς ὀσφύς ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ»⁵². Καὶ ὁ ἐξοχώτερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀποστόλους Πέτρος λέγει· «Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύς τῆς διανοίας ὑμῶν, νύφοντες τελείως, ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς τέκνα ὑπακοῆς»⁵³. Χάριν ὀνημάζει
390 τὴν δωρεάν τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία μᾶς κα-

50 Πρβλ. Ἰωάν. γ' 3.

51 Ψαλμ. κς' 2.

52 Ἐφεσ. στ' 14.

53 Α' Πιτρ. α' 13.

θιστῶ μετόχους καὶ κοινωνοὺς⁵⁴ τοῦ Θεοῦ.

Κοιλία καὶ στομάχι καὶ τὰ ἄλλα ἐσωτερικὰ ὄργανα εἶναι τὸ εὐρύχωρον πνευματικὸν ἐργαστήριον τῆς ψυχῆς, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ φαντασθῇς ὡς κέντρον τῆς καρδίας τὸ λογικόν, καὶ εἰς τὸ λογικὸν ὑπάρχει τὸ ἐπιθυμητικὸν (αἱ διάφοροι ἐπιθυμίαι καὶ ὀρέξεις) καὶ τὸ κέντρον τοῦ θάρρους καὶ τοῦ θυμοῦ· ἡ πραότης, ἡ ἀπλότης, ἡ ἀνεξικακία, ἡ συμπίθεια καὶ ἡ εὐλάβεια ὡς ἄλλα πλευρὰ καὶ μὺς καὶ νεῦρα καὶ τάχος συγκρατοῦν καὶ συνδέουν, περιβάλλουν καὶ σκεπάζουν τὴν ψυχὴν καὶ δὲν τὴν ἀφήνουν νὰ προσπλῶνεται εἰς τὰ ὄρατα ἢ νὰ ἐπιθυμῇ κατοιοῦ ἀπὸ αὐτὰ ἀλλ' αἱ ἀρεταὶ αὐταὶ δὲν ἐπ'τρέπουν εἰς τὸν ἄνθρωπον οὔτε να κρατῇ κακίαν ἢ νὰ φοβῇ ἢ νὰ ζηλιῇ ἢ νὰ ὀργίζεται ἢ νὰ προσβλέπῃ πρὸς αὐτά. Διότι ἄφου δὲν ἐκδηλοῦται καθ' ὅσον οὐδὴποτε τρόπον ἀμαστωλὴ ὁρμὴ αὐτῶν πρὸς τὰ ἔξω, παραμένουν σκεπασμένα ἐφ' ὅσον δὲ αὐτὰ ὑπάρχουν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μόνον καὶ φυλάττονται μὲ ἀσφάλειαν ἀπὸ ἐκείνου τοῦ εἰπομεν, τὸ μὲν συλλογιστικὸν διακρίνει καὶ διαχωρίζει, τὸ χειρότερον ἀπὸ τὸ καλύτερον καὶ δείχνει εἰς τὸ ἐπιθυμητικὸν ποία πρέπει περ σόφτερον να προτιμᾷ καὶ ποία πρέπει νὰ ἀγαπᾷ καὶ ποία εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποστρέφεται καὶ νὰ μισῇ τὸ δὲ θυμικὸν στέκεται εἰς τὰ μέσον ὥσάν τις κάποιος ὑπηρέτης ἐγγνώμων, ἐξυπηρετῶν τὰς θελήσεις ἐκείνων καὶ συνεργῶν εἰς τὴν πραγμαματοποίησιν τῶν θελημάτων, μὲ τὸ νὰ ἐρεθίσῃ πρὸς ἐπίθεσιν καὶ ἀμυναν τὴν ὑπάρχουσαν εἰς καθὲ μίαν ἀπὸ αὐτὰς δυνάμιν ἀντιστάσεως εἰς τὰ πράγματα τῶν ἀγαθῶν ἢ πονηρῶν ἀνδρῶν ποὺ θέλουν⁵⁵.

Ἐπεὶ δὲ εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνωτερος ἀπὸ ὅλα τὰ ἐλεπτόμενα ὁ δημιουργὸς αὐτῶν Θεὸς πολὺ δικαιολογημένως ὁ ἀνὴρ ποῦ ἔχει τιμηθῇ μὲ τὸ λογικόν καὶ ἔχει, καθὼς εἰπομεν, τὸν νοῦν τοῦ διαυγῆ καὶ καθαρόν ἀπὸ τὰ πάθη τῶν προλήψεων θὰ προτιμήσῃ ἀντὶ ὅλων τῶν δημιουργημάτων καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα τὸν δημιουργόν τῶν ὅλων καὶ δεσπότην καὶ θὰ τὸν ἀγαπήσῃ καὶ εἰς μόνον ἐκείνον θὰ κατευθύνῃ ὅλας τοῦ τὰς ἐ-

54. Ἐφεσ. γ' 6 Α' Κορ. Β' 23.

55. Τὸ εἶδος εἶναι ἐκδηλωτὸ διότι τὸ κεκρυμμένον δὲν φανταίνεται ὁμοίως. Ἀπὸ ὅσων ἀπολαύουσιν ἰσῶς γίνεαι πόθος καὶ ἀναστροφή.

πιθυμίας, ὥσάν νά προτρέπη αὐτόν καί, νά τοῦ λέγῃ τὰ
 420 ἐξῆς· «Ἀκουσέ με καί παρατήρησε ἀγγίξε μέ φόβον,
 γεύσου τήν ἀμόλυντον γλυκύτητα, μύρισε τὸ πνευματι-
 κόν μύρον καί μαθε ὅτι κανεῖς δέν εἶνα ἀπὸ αὐτόν ὡ-
 ραιότερος ἢ πῶς εὐχαριστος ἢ γλυκύτερος ἢ κατὰ τὸ
 σύνολόν του δινατώτερος ἢ ἐνδοξότερος. ὅχι μόνον αὐ-
 το ἀλλ' ἐπὶ πλεόν οὔτε νά δύναιται νά σοῦ χάριση ζωὴν
 ἢ νά σέ κάμῃ ἀφθαρτον ἢ ἀθάνατον. Καί διὰν λοιπόν
 μέ δλα αὐτὰ ἱκανοποιηθῇ ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρώπου,
 τότε καί ὁλόκληρον τὸ τμήμα τῆς ψυχῆς που ἐδρευεῖ
 ἡ γενναιότητα, ἀφοῦ ἀναμιχθῇ μέ τὸ συλλογιστικόν καί
 τὸ ἐπιθυμητικόν αὐτῆς, τὰ τρία αὐτὰ γίνονται ἓνα κα-
 430 τα ἴην θεωρησῶν τῆς τριαδικῆς μονάδος (Θεοῦ) καί
 κατὰ τὴν εὐχαρίστησιν που προκαλεῖ εἰς αὐτὰ ὁ δεσπό-
 της των. Διότι τότε ἡ διαίρεσις αὐτῶν εἰς τρία δέν γί-
 νεται, καθόλου ἀντιληπτῇ, ἀλλ' εἶναι ἀπολυτῶς ἓνα.
 "Όταν, λοιπόν, μέ ἰδικήν του πρωτοβουλίαν λόγῳ τῆς
 ἀπλότητος πού τὸν διακρίνει ὁ ἓνας καί ἀγαθός (Θεός)
 ἐπιστρέψῃ καί ἰάλιν πρὸς τὰ ἐδῶ τὰς θείας αὐτὰς ἰ-
 διωτητίας ἔνεκα (ἢ ἐπ' εὐκαιρίᾳ) τῆς διαχωρίσεως καί
 τοῦ διαχωρισμοῦ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν πραγμά-
 των, τότε ἀποδεκνύεται, κατὰ τρόπον ταιμῶσται, ἡ θεί-
 440 λησις αὐτῶν κα' ὁ διαχωρισμός καὶ ἡ ἀποφυγὴ ἐκεί-
 νων πού εἶναι, ἀντιθετὰ πρὸς τὰ θεῖα θελήματα διότι
 μόνον δι' αὐτῶν γίνεται ἡ δραστηριοποίησις τοῦ θυ-
 μικοῦ

Θά εἶχαμεν ἀκόμη καί ἄλλα περισσότερα ἀπὸ αὐ-
 τὰ νά εἰπώμεν περὶ τοῦ στομάχου καί τοῦ σηκωτιστοῦ,
 περὶ τῆς τροφῆς, περὶ τῶν ποτῶν, περὶ τῆς πείας καί
 τῆς δίψας· ἀλλὰ διὰ νά μὴ γίνῃ ὁ λόγος μακροσκελὴς
 καὶ καταστήσω εἰς τοὺς κυνηγούς τῶν λόγων γνωστὰ
 440 ἐκεῖνα πού δέν παρίστανται μέ λόγια, εἰς ἐκείνους πού
 συνηθίζουν νά πλουτίζουν μέ ξένα χρήματα⁵⁴ ἐγκατε-
 λείψαμεν αὐτὰ νά μείνουν σκεπασμένα μέ τὴν σιωπὴν
 δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι θέλουν νά τὰ γνωρίσουν μέ τὴν
 κοινὴν ἀνθρωπίνην γνῶσιν⁵⁵. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ θέματος αὐ-
 τοῦ θά ἐπανέλθωμεν. Ἐπειδὴ ὁμως μέχρι τὴν κοιλία

καὶ τὸ στομάχι συγκροτήσαμε τὸ σῶμα τῆς ἡλικίας τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναβοῦμε μέχρι τὸ κεφάλι ἕως τοῦ καταστήσωμεν αὐτὸ τέλειον καὶ ὁλοκληρωμένον πνευματικῶς.

- Μὲ τὸ στῆθος λοιπὸν καὶ τὴν πλάτην (τὰ ὀπίσθια γενικῶς), τοὺς ὤμους, τοὺς θραχίονας, τὰ χέρια καὶ τὸν σῆρκον ὁλοκληρώνομεν σχεδὸν αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς πνευματικῆς ἡλικίας. Καὶ στῆθος μὲν εἰς αὐτὸ νὰ θεωρήσης τὴν εὐσπλαγχνίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχουν οἱ μαστοὶ τῆς φιλανθρωπίας οἱ ὁποῖοι, δίδουν ἀφθονον τὸ γάλα τῆς ἐλεημοσύνης εἰς τὰ ὀρφανὰ καὶ τὰς χήρας καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους ὅπως λέγει, ὁ ἅγιος, Ἐδελφοί, κτήσασθε σπλάγχνα οἰκτερμῶν.⁵⁸ Ἀπὸ τοῦ τὸ γάλα αὐτὸ χορηγεῖται εἰς τοὺς μαστοὺς καὶ κατὰ ποῖον τρόπον δοῦν, θὰ τὸ ἀφήσω νὰ τὸ εὑρετε οἱ Πλάτη δὲ εἶναι νὰ σηκώνωμεν με προθυμίαν ἐπάνω μας τὰ θάρη τῶν ξένων ἀδυναμιῶν καὶ προβλημάτων καὶ νὰ ἔχωμεν πάντα ἐντὸς μας τὰ σημάδια τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, Ἐμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ θάρη τῶν ἀδυνάτων βαστάζετε.⁵⁹ καὶ πάλιν: Τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς παρεγέτω ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω.⁶⁰ Καὶ ὁ Κύριος διὰ στόματος τοῦ προφήτου, Τὸν νῶτον μου, λέγει, δέδωκα εἰς μίσσησιν καὶ τὰς σιαγόνας μου εἰς ραπισμὸν.⁶¹ Τὰ ὁποῖα, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν τὸ ἀπαιτήσουν αἱ περιστάσεις νὰ τὰ ὑποστούμεν, εἶναι ὅμως ἀνάγκη νὰ τὰ περιμένωμεν ὁποῶς καὶ νὰ προετοιμαζώμεθα κάθε ὥραν διὰ νὰ τὰ ἀντιμετωπίσωμεν. Ὁμοίως δὲ καὶ θρηγύονες εἶναι ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ καρτερία εἰς τὰς δοκιμασίας καὶ τὰς θλίψεις μετὰ τὰς ὁποίας καὶ διὰ τῶν ὁποίων δύνανται νὰ ἐνεργοῦν τὰ χέρια. Χέρια δὲ ὀνομάζω τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν προθυμίαν διὰ κάθε ὑπακοήν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, τὰ ὁποῖα χωρὶς πολλὴν ὑπομονὴν καὶ καρτερίαν κανεὶς κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νὰ τὰ ἀποκτήσῃ. Ἐχει δὲ

⁵⁸ Κολ. γ' 12

⁵⁹ Ρωμ. ιε' 1. Τὸ χωρίον εἶναι παραλλαγμένον

⁶⁰ Γαλ. στ' 17

⁶¹ 1. Ἠσ. ν' 9

ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ καὶ πνευματικά χέρια αὐτὸ τὸ σῶμα, μετὰ τὰ ὁποῖα τοὺς μὲν ἀπελπισμένους παρηγορεῖ, ἐκείνους δὲ που τῶν τοῦ σῆκωνει, τοὺς κατατσακισμένους τοὺς συναρμυλογεῖ καὶ τοὺς δένει, ρίπτοντας εἰς τὰς πληγὰς τῶν λάδ. καὶ κρασί⁶² μετὰ τὰ ὁποῖα καὶ ἄλλα πολλὰ κάμνει μετὰ λόγους καὶ μετὰ ἔργα κάθε ἡμέραν πρὸς τοὺς συνανθρώπους καὶ τ.ἀνε.⁶³ (μετὰ αὐτὰ) τὸ κατὰ μέρος τοῦ δεσποτικοῦ (ἐνδύματος) καὶ προσφέρει φωμὶ εἰς τὸν Κύριον τοῦ καὶ δίδει ποτὶρι εἰς τὰ χέρια τοῦ. Καὶ τοιοῦτοτρόπως τρέφει ἐκεῖνον τοῦ μετὰ μισοῦ τοῦ κίνησιν τρέφει ὅλας τὰς ζωσας ὑπάρξεις, μετὰ τὴν τροφήν τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος συνέστησε νὰ ἐτ.θυμούμεν⁶⁴ καὶ εἶναι πανευτυχὲς ὅπως γνωρίζε. αὐτὰ καὶ τὰ εχει καὶ τὰ πρὸςφέρει εἰς τὸν δεσπότην τοῦ, διότι καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κάθεται ἐπάνω εἰς τὰ Χερουβίμ ὡς εἰς ἄρμα⁶⁵, θά τὸν βάλλῃ νὰ καθίσῃ⁶⁶ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ἀφοῦ ζωσθῇ τὴν τοῦ ἰδίου τοῦ ὑπέρτου, σύμφωνα μετὰ τὴν ἀληθινήν τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἰδίου, θά τὸν ὑπηρετήσῃ⁶⁷. Αὐχένος δὲ τοῦ σώματος αὐτοῦ εἶναι ἡ χωρὶς ἐπὶ φυλάξε ρ καὶ ἐνδοιασμοῦς ἐλπίς.

Να, λοιπὸν, παύει μετὰ τὴν βοήθειαν καὶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ συνεπιπρόσωπον ὁλόκληρον τὸ σῶμα τελείου, καθὼς νομίζω, ἀνδρὸς, τὸ ὁποῖον εχει ὅλα τὰ μέλη ὁλόκληρα (ἀστ.μελές). Λεῖπει ὁμως ἀπὸ αὐτοῦ μόνον τὸ κεφάλ. Ἄλλ' ἴσως ἐνομισάτε ὅτι τὰ εἶπομεν ὅλα καὶ δὲν παρελείψαμεν ἀπολύτως τιποτε, διότι τάχα καὶ αὐτὰ ποῦ εἶπομεν εἶναι ἀρκετὰ δια νὰ ολοκληρώσουν τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ ἐξαιμφοβάλουν τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ δὲν συμβαίνει αὐτό, ὅχι διότι ὅπως τὸ σῶμα, ἔστω καὶ ἂν ἔχη ὅλα τὰ μέλη, στερεῖται δὲ τῆς κεφαλῆς, εἶναι τελείως νεκρὸν καὶ ἀνίκανον νὰ καμῇ ὅτιδήποτε, καθὼς καὶ τὸ κεφάλι χωρὶς ὁλόκληρον τὸ ὑπολοιπὸν σῶμα δὲν παύει μὲν νὰ εἶναι κεφάλι, ὅταν ὁμως εἶναι χωρισμένον ἀπὸ τὸ σῶμα ἀδυνατεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς ἐργασίας τοῦ, τὸ ἴδιον νὰ φαντασθῇς ὅτι συμβαίνει, καὶ μετὰ τὸ πνευματικὸν σῶμα ποῦ κατεσκεύα

62 Γρηγόριος Λουκ. ι. 34

63 Γρηγόριος Λουκ. ιδ. 36

64 Λουκ. ιδ. 25

65 Ψαλμ. αθ. 2

66 Λουκ. ιδ. 37

67 Λουκ. ιδ. 37

500 σα μέ την βοήθειαν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος καὶ ὅτι βλα-
 βσα εἴπομεν χωρὶς τὸ κεφάλι. εἶναι ἀχρηστοὶ καὶ ἀνω-
 φελῆ, ἀν καὶ πολλοὶ ἐπειδὴ ἐπέδοθησαν εἰς αὐτὰ καὶ
 ἀπέκτησαν μερὰ ἐπαναταύουνται ἀνοήτως εἰς αὐτὰ
 ὥσάν νά ἐπέτυχον τὸ πᾶν καὶ ἐπεὶ εἰ ἴα. νεκροὶ πνευ-
 ματὶ κῶς δὲν ἔχουν συνείδησιν τοῦ ἀγαθοῦ τὸ ὁποῖον
 τοὺς λείπει. Διότι αὐτὰ που ἔχομεν εἶπει, ἂν καὶ τὰ ἐξε-
 θέσαμεν ἕνα - ἕνα γωρισμένα πρὸς καλυτέραν κατα-
 νόησιν των, χωρὶς ὅμως τὸ κεφάλι καὶ τὴν φυσικὴν ἐνό-
 τητα μετὰ των εἶναι ἀδυνατον νά ὑπάρξουν καὶ νά
 στερεωθῶν. Κιςὼς δηλαδὴ -ὁ σῆμα μικροῦ παιδιοῦ
 ποῦ δὲν ἔχει τὸ κεφάλι του δὲν ἔχει ποτε πιθανότητος
 νά αὐξηθῇ ἐνῶ ὅταν καὶ τὰ δύο εἶναι, ἡνωμένα καὶ βέ-
 χονται, τὴν τροφήν τοῦ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, διλαδὴ τὸ σῶ-
 510 μα διὰ τοῦ στόματος καὶ τὸ κεφάλι πάλιν διὰ τῶν ἀπο-
 στελλομένων ἀπὸ τὸ σῶμα ἀρροιωμένων οἰσῶν καὶ
 τοιοιουτοτρόπως -ρέφεται καὶ μεγαλύνει ὁλόκληρος ὁ
 ἄνθρωπος τὸ ὅτι ὡς φαντάσῃ καὶ θά ἴδῃς νά γίνεταί
 μετὰ τὴν τοποθέτησιν τῆς κεφαλῆς καὶ εἰς τὸ πνευματι-
 κὸν σῶμα. Καὶ διὰ νά καμῶ αὐτὸ εἰς σὲ περισσότερον
 κατανοητὸν ἀκουε μέ τροσυχὴν διὰ νά σοῦ ἐπαναλά-
 βω βσα ἔχουν λεχθῇ.

Ἐχεῖς λοιπὸν τὰ θάβρα τῶν ἀρετῶν, δηλαδὴ τὴν
 πίστιν καὶ τὴν ταπεινώσιν καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὰς οἰκο-
 δομημένας ἡλᾶς τὰς ἀρετὰς, τὰς ὁποῖας ἀνέφερον προ-
 ηγουμένως, με τὰς ὁποῖας δηλαδὴ κατεσκευάσθη ὁλό-
 κληρον τὸ σῶμα καὶ συνετληρώθη μέγιστον τὸν αἰχένα, ὁ
 ὁποῖος εἶναι ἡ ἐλπίς αἰτή τοῦ μὲν ὑπολοίτου σώματος
 (ὅπως ὁ αἰχένος εἰς τὸ ὀλικὸν σῶμα) προεξέχει, ἡ ἱ-
 520 δια ὅμως αὐτοτελὴς ἐπειδὴ δὲν συνηνώθη μετὰ τὸ κεφά-
 λι. ἔχει νεκρωθῇ μαζί με τὰ ὑπόλοιπα μέλη τοῦ σώμα-
 τος, ἐπειδὴ δὲν ἔχει ἀπὸ ποῦ νά ἄρχῃ τὴν ἀναπνοὴν τοῦ
 Πνεύματος ποῦ χαρίζει ζωὴν καὶ κινητοποιεῖ τὸ σῶμα
 καὶ τὰ μέλη του καὶ κατὰ ποῖον τρόπον νά πάρῃ τρο-
 φὴν ἀφθαρτον. Διὰ τοῦτο λοιπὸν, διὰ νά μὴ ἀφίσωμεν
 ἀσυμπλήρωτον τὸ μέγεθος τῆς ἡλικίας τοῦ Χριστοῦ,
 τοποθετοῦμεν ἐπάνω εἰς αὐτὴν ὥσαν πραγματικὴν κε-
 φαλήν τὴν ἀγίαν ἀγάπην δὲν ἐκένῃσαι αὐτὸ μόνος μου
 οὔτε τὸ κατεσκευάσαι - μακρὰ ἀπὸ μιᾶ τέτοια σκέ-
 ψι - ἀλλὰ τὸ ἐδιδάχθην ἀπὸ τὸ Ἅγιον ἐκεῖνο Πνεῦμα,
 τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐκεῖνος ποῦ εἶπε: «Μένει δὲ τὰ τρία
 ταῦτα, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη» μείζων δὲ πάντων ἡ ἀγά-

530 πη⁶⁶, καὶ πάλιν· «Ἐάν ἔχω τᾶσαν τὴν πίστιν ὥστε ὁ-
 ρᾷ μεθιστάνειν, καὶ ἔάν ἔχω τᾶσαν τὴν γνῶσιν καὶ εἰδῶ
 τὰ μυστηρια πάντα καὶ ἔάν φωμισθῶ πάντα τὰ ὑπάρ-
 χοντά μοι καὶ ἔάν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λα-
 λῶ καὶ τῶν ἀγγέλων καὶ ἔάν παραδῶ το σῶμα μου ἵ-
 να καυθῶμαι, ἀγάπῃ δὲ μὴ ἔχω οὐδὲν ὠφελοῦ-
 μαι⁶⁹. Διότι ἡ πίστις διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῆς ἐλπί-
 δος — ὁμιλῶ δ' ἐκείνους που εἶναι ἀκομῇ πνευματικῶς
 νῆπιοι — καὶ παρακηνημένη καὶ διδασκόμενη καὶ δινα-
 μωμένη ἀπὸ τὴν ἁγίαν ἀγάπην ἀοράτως καὶ χωρὶς νά
 γίνεται ἀντιληπτὸν ἐπιτυγχάνει ὅλα ὅσα ἐλεχθῆσαν
 540 ἀνωτέρω· ἐπιτυγχάνουσα δὲ αὐτὰ ἡ πίστις τρέφει καὶ
 ὑπηρετεῖ καὶ κάνει με αὐτὰ τὴν κεφαλὴν νά αὐξάνῃ.
 ἐννοῶ τὴν ἴδιαν τὴν ἀγάπην· ὅσον πάλιν αὐτὴ καλλιερ-
 γεῖται καὶ μεγαλυνεῖ, δίδει κατ' ἀναλογίαν εἰς τὸ ὑ-
 πόλοιπον σῶμα τῶν ἀρετῶν μεγαλυτέραν δύναμιν καὶ
 τὸ καθιστᾷ ἀκμαιότατον ὃ ἂν προχωρῇ περισσότερον
 εἰς τὰς κατακτήσεις τῆς ἀρετῆς⁷⁰.

Καὶ τοιουτοτρόπως μεγαλυνουν σιγὰ σιγὰ ὅλα
 τὰ μέλη τοῦ πνευματικοῦ σώματος, τοποθετούμενα μα-
 ζὶ καὶ συναρμολογούμενα⁷¹ καὶ συνδεόμενα ὑπὸ τῆς
 ἁγίας ἀγάπης, ὅπως εἰς τὸ ὕλικόν σῶμα τὸ κόκκαλο
 550 μὲ κόκκαλο καὶ ὁ ἄρμος μὲ τὸν ἀρμόν⁷². Ἡ ἀγάπη δὲ
 αὐτῇ, δηλαδὴ ἡ κεφαλὴ ὅλων τῶν ἀρετῶν, εἶναι ὁ Χρι-
 στὸς καὶ Θεὸς, ὁ ὁποῖος δι' αὐτὴν ἀκριβῶς κατέθηκεν
 εἰς τὴν γῆν καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ ἐνώθηκε μὲ τὴν
 ἰδικήν μας χωματίνην νάρκα, διὰ νά μεταδώσῃ εἰς ἡ-
 μᾶς πράγματι κάτι ἀπὸ τὴν θεότητά του καὶ ἀφοῦ μᾶς
 555 κατιστήσῃ πνευματικούς καὶ μᾶς μεταβάλλῃ εἰς ἀ-
 φθάρτους νά μᾶς ἀνιῇ εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Αὐτὴ εἶ-
 ναι ἡ ἀγάπη τὴν ὁποῖαν λέγε ὁ Θεὸς Ἀπόστολος ὅτι
 ἔχε, χυσε, ἀφθόνως εἰς τὰς καρδίας μας⁷³, δηλαδὴ ἡ
 συμμετοχὴ καὶ ἡ κοινωνία τῆς θεότητός του, διὰ τῆς ὁ-
 ποίας ἐνοίμεθα μὲ τὸν Θεόν. Δι' αὐτὴν λέγει καὶ ὁ Ἰ-
 ωάννης ὁ Θεολόγος· «Ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω θάλλει τὸν

66 Α. Κορ γ' 13.

69 Α' Κορ γ' 1-3

70 Φιλ γ' 13

71 Εφεσ δ' 16

72 Ιεζ λζ' 7-8

73 Τιτ γ' 8

560 φόβον», καὶ ὅτι «Ὁ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ»⁷⁴, καὶ τάλιν «Ἰδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ Πατήρ, ἵνα τέκνα Θεοῦ κληθῶμεν»⁷⁵. Ἀγάπην ἐδῶ ὀνομαζει τὸ «Ἅγιον Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐπιτυγχάνομεν τὴν υἱοθέτησιν μας ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ»⁷⁶.

Αὐτὴν λοιπόν, τὴν ἀγάπην κανεῖς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν ἡδυνήθη νὰ τὴν ἴδῃ ἢ νὰ τὴν πάρῃ ἢ νὰ ἐνωθῇ μαζί της καὶ νὰ τὴν κάμῃ κατὰ τρόπον ἐμφανῆ κεφαλή της. Ἐάν, καθὼς εἴπομεν, δὲν ἐφυλάξε σταθεράν καὶ ἀμετακίνητον τὴν πίστιν πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν ἑστῆσιν δὲν οἰκοδόμησε μὲ ζῆλον ὅλας τὰς πράξεις πού εἴπομεν· ἐκεῖνος ὅμως πού δὲν τὴν εἶδε, ὅτε ἡνωθῇ μὲ αὐτὴν, οὔτε ἐδοκίμασε τὴν γλυκύτητά της, ὅτε δύναται νὰ ἀγαπήσῃ αὐτὴν καθὼς ἀρμόζει. Διότι, αὐτὸν ποῦ δὲν εἶδε κάποιος τῶς εἶναι δυνατὸν νὰ τὸν ἀγαπήσῃ. «Ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ λέγει ὁ ἑώρακε τὸν Θεόν ὃν οὐχ ἑώρακε πῶς δύναται ἀγαπᾶν»⁷⁷. Ἐξ αἰλλοῦ δὲ ἔαν δὲν ἀγαπήσῃ αὐτὸν προηγουμένως ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν ψυχὴν καὶ ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν καρδίαν⁷⁸, μὲ τὴν συνήθη ἐννοίαν τῶν λέξεων καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ὑπάρχουσαν ἐντὸς ἡμῶν ἐκ φύσεως φυλὴν διδῶσιν καὶ ἀγάπην, δὲν πρόκειται νὰ ἴδῃ αὐτὸν. Διότι, εἶπεν: «Ὁ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου» καὶ συνεχίζει καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίτω αὐτῷ ἐμοὶ τὸν»⁷⁹. Ἀπὸ αὐτὰ ἀποδεικνύεται καθαρά, ὅτι ἔαν κάποιος δὲν ἀγαπήσῃ τὸν Θεόν ἀπὸ ὁλοκληρον τὴν ψυχὴν του καὶ δὲν δεῖξῃ τὴν ποδὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην του διὰ τῆς ἀπαριτήσεως τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ὁλοκληρῶν τοῦ κόσμου δὲν πρόκειται νὰ ἀξιώθῃ νὰ ἴδῃ τὴν μυστικὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου ἢ ὁπεία ἀποκαλύπτεται διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οὔτε θ' ἔγινῃ αὐτὸς πνευματικὸν κεφάλαι του, ἀλλ' εἶναι σῶμα νεκρὸν ὡς πρὸς τὰ

74 Α' Ἰωάν. 5' 18

75 Α' Ἰωάν. γ' 1

76 Ρωμ. η' 15

77 Α' Ἰωάν. 5' 20

78 Πρὸς Μάρκ. 16' 30

79 Ἰωάν. 16' 21

πνευματικά ἔργα, ἀφοῦ στερῆται τὴν ζωὴν τῶν ὅλων, τὸν Χριστόν.

Ἐκεῖνοι, λοιπόν, οἱ ὁποῖοι ἀξιώθηκαν νὰ ἐνωθοῦν με αὐτὸν καὶ νὰ τὸν καταστήσουν κεφαλὴ τῶν προσε-
 χε εἰς αὐτὸ τοῦ λέγω παρακαλῶ - γίνονται καὶ αὐ-
 τοὶ θεοὶ κατὰ χάριν, ὁμοιοῦ με τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Ὡ-
 ποῖον θαῦμα! Φορεῖ δηλαδὴ εἰς αὐτοὺς ὁ Πατὴρ τὴν
 590 ἐκλεκτότερη φορεσιά⁸⁰ τὸ ἔνδυμα τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖ-
 ον ἐφόρε ἡρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου⁸¹. Δὲν λέ-
 γει: «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύ-
 σασθε»⁸², δηλαδὴ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον καὶ ἀλ-
 λήλας, ὅλους αὐτοὺς κατὰ τρόπον τοῦ ἀρμολύει εἰς τὸν
 Θεὸν καὶ μίαν ἀγνωστον (ξένην) καὶ ἀνέκφραστον
 θείαν ἀλλαγὴν περὶ τῆς ὁποίας λέγει ὁ Δαβὶδ: «Ὁ-
 ῖ ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου»⁸³ καὶ ὁ ἀγαπη-
 μένος μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ λέγει: «Ἀδελφοί, νῦν τέ-
 κνα Θεοῦ ἐσμεν ἀλλ' οὕτω ἐφανερώθη» εἰς ἐκείνους
 οἱ ὁποῖοι ζοῦν εἰς τὸν κόσμον τροφαντῶς «τὶ ἐσόμεθα
 οἰδομεν δὲ» με τὸν φωτισμὸν τοῦ Πνεύματος τὸ ὁποῖον
 600 ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς⁸⁴. Ὅτι, ἐὰν φανερωθῶ, ὁμοιοὶ αὐτῷ ἔ-
 σόμεθα»⁸⁵. Καὶ ὅχι μόνον ἀπὸ, ἀλλὰ χαρίζει εἰς αὐτοὺς
 καὶ τὸν νοῦν τοῦ Χριστοῦ⁸⁶ ὁ ὁποῖος νὰ λάμπη ὑπερά-
 νω τῆς κεφαλῆς τῶν καὶ νὰ ἀποκαλύπτῃ εἰς αὐτοὺς μυ-
 στήρια, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι εἰς θέσιν γλῶσσα ἀνθρωπί-
 νη⁸⁷ νὰ παραστήσῃ. Ἐκτός ἀπὸ αὐτὰ δίδει, εἰς αὐτοὺς
 καινούργια μάτια καὶ καινούργια ἀκοή. Καὶ διὰ τὴν νὰ
 λέγω πολλά, Ἄφοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ τὰ εἴπω ὅλα θὰ
 τὰ συνοψίσω ὁμῶς εἰς μίαν φράσιν. Ὁ Ἰσὸς ἐκεῖνος ὁ
 Λόγος τοῦ Θεοῦ μαζὶ με τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα κα-
 τοικεῖ ἐντὸς αὐτῶν γίνεται, λοιπόν, καθέννας ἀπὸ αὐ-
 τοὺς ναὸς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιᾶς καὶ ἐν γνώσει του
 καὶ τότε ὁμιλῶν με θάρρος ἀναφωνεῖ: «Ζῶ μὲν οὐκέτι

80 Λουκ. ιε' 22

81 Πρὸς Ἰωάν. ιζ' 24 κλη.

82 Γαλ. γ' 27

83 Ψαλμ. οσν' 11

84 Α' Ἰωάν. γ' 26

85 Α' Ἰωάν. γ' 2

86 Α' Κορ. β' 10

87 Β' Κορ. ιδ' 4

610 ἐγώ, ἡ δὲ ἐν ἐμοὶ Χοῖστος⁸⁸, καὶ πάλιν. «Ὅτε ἡμῖν νήπιος, ὡς νήπιος ἐφροῖνουν, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐλογζόμην. ὅτε δὲ γέγονα ἀήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου.⁸⁹ Διὰ τοῦτο «πάντα στέγω, πάντα ὑπομένω,⁹⁰ καὶ ὅταν μὲ περιγελοῦν ἐγὼ τοὺς εὐλογῶ καὶ ὅταν μὲ βλασφημοῦν ἐγὼ προσεύχομαι δι' αὐτοὺς καὶ ὅταν διωκώμαι δὲν ἀγανασκῶ⁹¹. ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐν ἐμοί, λέγει, ἡ δύναμις τοῦ Χοῖστοῦ»⁹².

Αὕτη λοιπὸν εἶναι ἡ τελεία καὶ συγχρόνως ἀτελής ἡλικία τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν· τελεία μὲν εἶναι σύμφωνα μετὰ τὰς ἰδικὰς μας δυνατότητας, ἀτελής δὲ, ὅτι ἡ τελειότης τῆς εὐρίσκεται κρυμμένη⁹³ εἰς τὸν Θεόν, ὁλοκλήρωμα δὲ αὐτῆς εἶναι ὁ θάνατος χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ ὥστε, ὅπως ἐκεῖνος ὁλόκληρον μὲν τὸν νόμον τοῦ ἐφήρμοσε⁹⁴ παρέδωκε δὲ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὑπομείνας σταυρὸν καὶ θάνατον, προσευχόμενος καὶ διὰ τοὺς σταυρωτάς του καὶ λέγων: «Αφαιρῶ αὐτοῖς, Πάτερ, τὴν ἁμαρτίαν ταύτην· οὐ γὰρ οἶδας τί ποιοῦσιν»⁹⁵, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡμεῖς ὀφειλομέν νά κουβαλοῦμε ἐντὸς μας τὴν εἰς θάνατον καταδίκην μας χάριν ἐκεῖνου καὶ τῶν ἐντολῶν του, ἀλλ' ἐπὶ πλέον καὶ χάριν τῆς σωτηρίας τῶν συνανθρωπῶν μας. ἵνα μὴ ὦμεν πεποιθότες ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ἐγγείροντι τοὺς νεκρούς⁹⁶. Ὅτι καὶ ἂν ἀκόμη δὲν συμ-
620 βῇ τοῦτο εἰς ἡμᾶς τὸ νά τελειώσωμεν δηλαδὴ τὴν ζωὴν μας μὲ θάνατον, ἀλλὰ παραμείνῃ μόνον ὡς θέλησις καὶ ἀπόφασις νά ἀποθανώμεν μαρτυρικῶς ἂν αἱ περιστάσεις τὸ καλέσουν, θά μῶς ἀναγνωρισθῇ ἀπὸ τὸν φιλόανθρωπον καὶ ἀγνοοῦντίν Θεόν μας ὡς ἂν νά ὑπέστημεν τράγῳατι τὸν μαρτυρικὸν θάνατον μὲ καρτερίαν, σύμφωνα μὲ ἐκεῖνο ποὺ λέγει, ὁ ἅγιος Ἀπόστολος· «Νῆ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, καθ' ἡμέραν ἀποθνή-

88 Γαλ. 6, 20

89 Α' Κορ. ιγ' 11

90 Α' Κορ. ιγ' 7

91 Α' Κορ. 5' 12-13

92 Β' Κορ. ιδ' 9.

93 Κολ. γ' 3

94 Ιωάν. 8, 28

95 Λουκ. κγ' 34

96 Β' Κορ. σ' 9

σκω»⁹⁷ Ὅχι πὼς τὸ ἐπαθε αὐτὸ παλλὰς φορὰς εἰς τὴν πραγματικότητά, ἀλλὰ κατὰ τὴν θέλησίν του, λέγει· καὶ πάλιν «Διώκω εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην»⁹⁸ Ἀκόμη δὲ ὀφείλομεν νὰ προσερχώμεθα καὶ ὑπὲρ ὧν ἐκείνων οἱ ὅποιοι δι' ὅπο· αὐδὴποτε αἰτίαν μᾶς λυποῦν ἢ μᾶς περιπαιζοῦν καὶ δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι φέρονται διαρκῶς πρὸς ἡμᾶς ἐχθρικῶς ἀπὸ κακὴν διαθέσιν, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλους τοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς ἀπίστους, ὥστε νὰ δυνηθοῦν οἱ μὲν νὰ φθασοῦν εἰς τὴν τελειότητα, οἱ δὲ (ἀπίστοι) νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴν πλάνην καὶ νὰ προσέλθουν εἰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν.

640

Αὐτὰ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν θὰ δυνηθῇ ποτὲ μὲ τὰς ἰδικὰς του δυνάμεις νὰ τὰ κατανοήσῃ ἢ νὰ τὰ περιγράψῃ ἢ νὰ τὰ παραδεχθῇ διὰ τῆς ἀκοῆς⁹⁹, ἐὰν θεοθαίως προηγουμένως δὲν ἠδυνήθῃ νὰ τὰ ἐφαρμόσῃ ἐμπράκτως, ἐὰν προηγουμένως ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ δὲν ἐχύθῃ πλουσία μέσα εἰς τὴν καρδίαν του καὶ δὲν ἀπέκτησε τὰ μέσα αὐτῆς ὡς κάτοικον ἐκείνον ποὺ εἶπεν «Οὐ δύνασθε χωρὶς ἐμοῦ ποιεῖν οὐδέν»¹⁰⁰ Ἀλλ' οὔτε αὐτὴν τὴν ἰδιαιτέραν εὐνοίαν καὶ εὐεργεσίαν ἐδέχθη κανεὶς, ἐὰν προηγουμένως δὲν ἀπτηρήθῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ¹⁰¹, καθὼς ταρήγγελεν ὁ Σωτὴρ καὶ ἐγὼ ἀναλυτικώτερον ἐξέθεσα, ἐὰν δηλαδὴ δὲν ἔθεσεν ἐξ ὁλοκλήρου τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπόλυτον προθυμίαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κυρίου καὶ δὲν τὸν ἠγάτησεν. Ἐὰν δὲ δὲν ἀπέκτησεν αὐτὴν μόνιμον, κανεὶς ὅς μὴ κοροϊδύῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, ὅς γνωρίζῃ δὲ τοῦτο, ὅτι οὔτε ἠξιώθῃ ἢ θὰ ἀξιωθῇ ποτὲ νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸν Θεόν, ἢ ὁποῖα συντελεῖται μὲ τὴν μυστικὴν ἐσωτερικὴν πληροφορίαν καὶ γνῶσιν καὶ θεωρίαν. Διότι οἱ ἀναδειχθέντες ἄνδρες

650

97 Α' Κορ. ιε' 31

98 Φιλ. γ' 12

99 Τὸ νόημα εἶναι ὅτι οἱ ἀποκεκαλυμμένοι θεοὶ ἀλλήθως δὲν γίνονται κατανοητοὶ μὲ διδασκαλίαν. Κατανοοῦνται καὶ μορσινονται μόνον διαύμενοι ἢ διδασκαλία διδρὶ ἀπλῶς τὸ ἐντελὲς ἀπαρατήρητον ὁ ἄκον τὸ ὅποιον πρὲπει ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀφομοιωθῇ καὶ νὰ μεταστοιχειωθῇ εἰς πρόβιν. Ἐὰν δὲν γίνῃ αὐτὴ ἡ διεργασία αὐτὸ μὲν θὰ μείνῃ νεκρὸν γράμμα. ὁ δέκτης δὲ τελείως ξένος πρὸς τὸ θεῖο νοήματο

100 Ιωάν. ιε' 5

101 Ματθ. ιστ' 24

πνευμασι κῶς (ἡθικῶς) τέλει αἰ διὰ τῆς κοινωνίας των
 μέ τῇ χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ ὅποιοι ἀπέκτησαν τὴν
 πνευματικὴν ἡλικίαν εἰς τὸν τέλειον βαθμὸν καθὼς εἴ-
 πομην, ὅλοι αὐτοὶ μεταβαίνουν πλησίον τοῦ Θεοῦ, καὶ
 τὸν βλέπουν τὸσον καθαρά ὅσον τοὺς βλέπει καὶ Ἐ-
 660 κείνος. Ὁ Θεὸς δηλαδὴ παραμένει ἐντὸς αὐτῶν κατὰ
 τρόπον συνεδητὸν καὶ αὐτοὶ μένουσιν ἐντὸς τοῦ Θεοῦ
 πάλιν κατὰ τροπον συνιδητῶν χωρὶς νὰ χωρίζωνται
 καὶ νὰ ἀπομακρυνῶνται ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον

Ὅταν δὲ ἀποκτησούν αὐτὰ καὶ ὁλοκληρωθοῦν ἡ-
 θικῶς, τότε καὶ ὁ οὐρανὸς Πατὴρ των θὰ παραδώ-
 σῃ εἰς τὰ χέρια των¹⁰² ὅσα ἐκεῖνος ἔχει. Ὡς χάρις δὲ
 νὰ φαντασθῇς τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν δεσαιοῦτητα¹⁰³ τὰ
 ὑπάρχοντα δὲ τοῦ Θεοῦ εἶναι, τὰ ἑξῆς· ἡ ἀθανασία, ἡ
 ἀφθαρσία, τὰ σταθερόν, τὸ ἀμετάβλητον, ἡ αἰωνιότης,
 ἡ ἀπειρος ὥρα ὅτις τῆς δόξης, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ Ὑῶς
 προτοῦ ἀκόμη ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ δημιουργῆσθαι τὸν
 πνευματικὸν καὶ ὕλικόν κόσμον, καθὼς λέγει ὁ Ἰδὼς ὁ
 670 Λόγος καὶ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς «Δόξασόν με σύ, Πάτερ,
 τῇ δόξῃ ἣ εἶχον» πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρα σοί¹⁰⁴,
 καὶ, πάλιν· «Τὴν δόξαν ἣν ἔδωκάς μοι δέδωκα αἱ τοῖς»,
 ἵνα ἔνῳσι, καθὼς σύ, Ἰατερ, ἐν ἑμοὶ καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς¹⁰⁵.
 Ἀπὸ τὸν ὁποῖον πηγάζει, τὸ φῶς τὰ ὁποῖον εἰς ὅλους
 μέν τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἶναι, ἀπλησίαστον¹⁰⁶, κατανοη-
 τὸν δὲ ἀφοῦ ἀνατελλῇ μέσα εἰς αὐτοὺς (τοὺς ἐντρέ-
 τούς) καὶ γίνεται δι' αὐτοὺς χαρὰ ἀνεκφράστος, εἰρή-
 νη παύ δὲν δύνата, νὰ τὴν συλλάβῃ καί τις ἀνθρώπι-
 νος νοῦς¹⁰⁷, ἡδοῦη καὶ ἀτόλαιος καὶ εὐχαρίστησις εἰς
 ἀχόρταστον χαρταμῶν τῶρα καὶ εἰς τοὺς ἀτελειώτους
 αἰῶνας. Καὶ διὰ τὰ ὁμολήσω συνοπτικά, καλῦτερα δὲ
 680 ἐπειδὴ δὲν δύναμαι νὰ περιγράψω τὸσον εἴμαι καὶ
 ἐγὼ κατὰπληκτος — τον ἀθέρα δλων ἐκείνων τῶν ἀγα-
 θῶν, τῶν ὁποίων τὴν ὠραιότητα δὲν εἶδε μάτι θωλω-
 μένον ἀπὸ τὰ πάθῃ, οὔτε ἤκουσε αὐτὶ βουτηγμένον εἰς
 τὴν ἀγνοίαν τοῦ Θεοῦ, οὔτε ἠσθάνθη ποτὲ ἀκάθαρτας

¹⁰² Πρὸς Ἰωάν. γ' 3

¹⁰³ Ἰωάν. ιζ' 5.

¹⁰⁴ Ἰωάν. ιζ' 22

¹⁰⁵ Πρὸς Α' Τιμ. στ' 18

¹⁰⁶ Φιλ. δ' 7.

ἀνθρωπινῇ καρδίᾳ¹⁰⁷, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς ἡ' ὅσους τὸν ἀγαποῦν¹⁰⁸, καὶ τὰ ὁποῖα δίδει εἰς τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τὴν παροῦσαν ἤδη ζωὴν ὡς ἐγγυήσεις τῆς μελλούσης κληρονομίας ὁ ἀληθέστατος καὶ ἀξιόπιστος Θεός.

Αὐτὰ εἶναι, λοιπόν, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα σᾶς ὑπεσχέ-
 θην προηγουμένως δι. θά σᾶς εἰπῶ ποῖα εἶναι τὰ ὑπάρ-
 χοντα τοῦ Πατρὸς. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δίδει
 αὐτὰ καθὼς ἡκούσατε, εἰς ὅσους τὸν ἀγαποῦν καὶ ζοῦν
 εἰς τὴν γῆν ὡσάν νά εὐρίσκωνται εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ
 εὐρίσκονται εἰς τὸν θάνατον ὡσάν νά ἔχουν κινήσας ἐξα-
 σφαλίσει τὴν ἀθανασίαν, καὶ περπατοῦν εἰς τὸ σκο-
 τᾶδι¹⁰⁹ ὡσάν μέσα εἰς ἡμέραν καὶ εἰς φῶς καὶ δὲν κρύ-
 βεται ἀναπνέουν δέ εἰς τὸ ἀκάθαρτον αὐτὸ αἶμα, ὡσάν
 νά εὐρίσκωνται εἰς τὸ μέσον τοῦ παραβέ'σου καὶ ἔχουν
 τὸ ξύλον τῆς ζωῆς¹¹⁰ ἀκόμη δέ καὶ αὐτὴν τὴν ἀγγελι-
 κὴν τροφήν¹¹¹, τὸν αὐράνιον ἄρτον¹¹² ἀπὸ τὰ ὁποῖα
 τρέφονται χωρὶς νά μολύνωνται ὅλας αἱ πνευματικαὶ δυν-
 αμίαι τῶν αἰρανῶν καὶ παίρνουν ζωὴν αὐτοὶ καίτοι πε-
 ριφέρονται μέσα εἰς τὸν κόσμον καὶ ἀναμ γίνονται μὲ
 τὰ πράγματα τοῦ κόσμου ἀναφωνοῦν ἐλίκρινως μαζί
 μὲ τὸν Παῦλον: «ἡμῶν δὲ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑ-
 πάρχει»¹¹³, ὅπου εὐρίσκεται ἡ ἀγία ἀγάπη ἡ ἥποια πα-
 ραμένουσα μαζί μὲ τοὺς ἐραστάς της καὶ φωτίζουσα αὐ-
 τοὺς μὲ ἀπλετοῦν θεῖον φῶς, τοὺς καθ' ὅτ' ἀπαθεῖς^{113α}
 καὶ πραγματικούς ἀγγέλους. Ἐκείνος ὅμως ὁ ὁποῖος
 προτοῦ νά ἐνωθῇ μὲ αὐτὴν (τὴν ἀναμνὴν - κεφαλὴν) καὶ
 ἀναιμνηθῇ τελείως μαζί της ὀνησί'ζει τὸν ἐσυτὸν τοῦ ἀ-
 παθ^α ἢ διδάσκει ἄλλους τὴν ἀπάθειαν, ἢ προσπαθεῖ νά
 πράξῃ τὰ ἔργα τῶν ἀπαθῶν ἢ πάλιν, δὲν παραδέχεται
 ἐκεῖνα καὶ ἐκεῖνοι τράπτουν ὁμοιάζει μὲ τρυφερόν νή-
 πιον τὸ ὁποῖον εἰς ἡλικίαν πρόωρον παίρνει τὰ ὅπλα

107 Πρὸλ. Α' Κορ. θ. θ.

108 Α' Κορ. θ. θ.

109 Πρὸλ. Α' ὡσάν ο' 7

110 Πρὸλ. Γεν. β. β.

111 Σοφ. Σολ. ιστ' 20

112 Πρὸλ. Ἰωάν. στ' 31-32

113 Φιλ. γ' 20

113 α. Μὲ τὴν ἐννοίαν ποὺ ἀναπτύσσεται ὀνησί'ζει (στίχοι 48 κ.έ.)

- τῶν ἀνδρῶν καὶ ὑποσχεταὶ νὰ διδάξῃ καὶ ἄλλους τὴν τέχνην τοῦ πολέμου· καὶ οὐ μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἀναμιγνύεται μὲ τοὺς ἀνδραὶ καὶ κάνει τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἴσου μὲ αὐτοὺς καὶ τοὺς πολεμιστὰς καὶ ἐπιδιώκει νὰ πάῃ μαζί τους εἰς τὸν πόλεμον. Πράγμα ποῦ δὲν εἶναι μόνον ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ ἱκανὸν νὰ προκαλέσῃ πολὺ γέλιο· διότι ἀπὸ τὰ ὅπλα τὰ ὁποῖα φέρει μαζί του ἀσφαλῶς θὰ σκιντάσῃ καὶ θὰ τέσῃ καὶ θὰ τσακισθῇ καὶ δὲν θὰ διηθηθῇ ἰσως οὔτε νὰ σηκωθῇ. Καὶ εἶναι πολὺ φυσικόν· διότι δὲν γνωρίζει ὅτι, ἐκεῖνο, ποῦ κτιπιοῦνται εἰς τὸν πόλεμον καὶ νικῶνται σηκώνονται πάλιν καὶ γίνονται πρὸς πεπειραμένοι πολεμισταὶ καὶ μὲ μεγαλυντέραν γενναιοτητα πολλαπλασιάζουσιν τοὺς ἐχθρούς. Διότι ἐάν ὁ Θεὸς διεταξέ τὸν Μωυσῆν νὰ μὴ ὀδηγήσῃ εἰς πόλεμον δευτὸν ἀνδρῶν¹¹⁴ πόσω περισσότερον θεοβίως ἰσχυεῖ τοῦτο διὰ τὸ νήπιον ἀκομή, τὸ ὅποιον δὲν δύναται νὰ περισταῇ μὲ τὰς ἰδικὰς τοῦ θανάμεις οὔτε νὰ ζωσθῇ· διὰ τοῦτο θὰ πρέπει νὰ ἀναμένῃ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν καὶ νὰ μὴ ἐπιδιώκῃ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνδρωπίν τοῦ τὰ ἀδύνατα.
- Παρά ταῦτα ὅμως καὶ ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ
 720 πᾶσι πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις¹¹⁵, οὔτε τὰ ὅπλα μας εἶναι σαρκικά¹¹⁶ καὶ, ὁρατά, ἀλλὰ πνευματικὰ καὶ ὁρατὰ μόνον μὲ τὸν νοῦν, ἀλλὰ καὶ ὁ πόλεμος εἶναι ἀόρατος καὶ διεξάγεται ἀορατικῶς ἐναντίον ἀοράτων ἐχθρῶν, διὰ τοῦτο ὅλοι δοιοὶ νομίζουν ὅτι, εἶναι στουδαῖοι¹¹⁷ ἐμφανίζουσιν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὡς τολμηροὺς καὶ γενναίους γύρω ἀπὸ αὐτὰ καὶ πολὺ πεπειραμένους ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀνάλυσιν καὶ τὴν παροχήν ὁδῶν πρὸς διεξαγωγὴν αὐτῆς τῆς πάλης καὶ τῆς ἀντιστάσεως ἀλλ' ἀκόμη παρουσιάζουσιν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ὡς σοφοὺς καὶ γνώστας καὶ διδασκάλους ἐπάνω
 730 εἰς τὰ θέματα τῆς ἡττας καὶ τῆς νίκης τῶν πονηρῶν

114 Δευτ. κ' 8.

115 Ἐφεσ. vi' 12

116 Β' Κορ. i' 4

117 Γαλ. vi' 3

Δι' αὐτό καὶ σπεύδουν νὰ ἐμφανισθοῦν εἰς ὅλους ὡσάν κάποιοι μονομάχοι καὶ νικητὰ τῶν ἐχθρῶν διὰ τῆς ἀερολογίας καὶ τῆς ἀπάτης τῶν σοφιστικῶν συλλογισμῶν αὐτοί, καίτοι ἐλέγχονται καὶ κατακρίνονται ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τῶν συνείδησιν ὡς μαλθακοὶ καὶ χωρὶς οὐδεμίαν προσωπικὴν ἐμπειρίαν τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ πολέμου, δὲν δύνανται νὰ παραδεχθοῦν καὶ νὰ ὁμολογήσουν εὐθέως τὴν ἰδικὴν τῶν ἀτέλειαν (ἀδυναμίαν) καὶ τὴν ἑλλειπὴν πειρας, ἔπειδὴ εἶναι δέσμιοι τῆς φιλοδοξίας καὶ τῆς ἐπιθυμίας τῶν νὰ ἀρέσουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους διότι φοβοῦνται πολὺ μὴ τυχόν καὶ χάσουν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων.

740 Ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν βλέπονται κατὰ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοὺς συνανθρώπους τῶν ποιοὶ ἀκριβῶς εἶναι, οὔτε δύνανται οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι νὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι εἶναι γυμνοὶ ἀπὸ τὰ ὀπλά τοῦ Πνεύματος, οὔτε ὅτι εἶναι ἀκόμῃ ἀδυνατοὶ καὶ θρόνη, κρύπτουν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν μὲ τὴν προδιὰν τῆς ὑποκρίσεως καὶ μὲ τὸ δέριμα τοῦ προβάτου ¹⁸ καὶ θέλουν ὁ ἅ τους κενοὺς περιεχομένου λόγους τῶν περὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς νὰ ἐμφανισθοῦν καὶ αὐτοὶ εἰς ὅλους ἐκείνους ποὺ εἶναι δοσι μὲ σκληροὺς ἀγῶνας ἀπέκτησαν τὴν τελείαν κατὰ Χριστὸν ἡλικίαν, χωρὶς νὰ σφριώσουν ἐπάνω εἰς τὴν πέτραν οὔτε τὰς θάσεις τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος, οὔτε ἀνυψώσαν τὸ οἰκοδόμημα τῶν ἀρετῶν ἐπάνω εἰς τὸν θεμέλιον, ποὺ εἶναι ὁ Χριστός ¹⁹ Δι' αὐτὸ λοιπόν, ἔπειδὴ εἶναι ἀμφεταλαντευόμενοι εἰς τὴν πίστιν καὶ ἡθικῶς ἀνωρῆμοι, σπρωχνόμενοι ἀπὸ τὴν ὁρμὴν τῶν πειρασμῶν καὶ ἀπὸ τὴν καταιγιδα τῶν σκέψεων, πεδ. κλώνονται καὶ ἀνατρεπόμενοι, ὡρ ἄζονται κάτω εἰς ἀθλίαν κατάστασιν Δὲν ἐάν ἐβλέποντο ἀπὸ ὅλους ποιοὶ πραγματικῶς εἶναι αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι περιθάλλονται ὡσάν μὲ σκηνὴν μόνον μὲ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα τῆς εὐσεβείας ²⁰, δὲν θὰ ἠδύναντο ὅστε καὶ νὰ σταθοῦν ἐνώπιον ἀνθρώπου, οὔτε νὰ ἐμφανισθοῦν εἰς κάποιον κτ' ἰδιαιτέρως ἐκείνοι ποὺ θέλουν νὰ παρουσιάζωνται ὅτι ὡ-

118 Ματθ. 2. 15 Πλεονασμός. Κάδιον καὶ δορὸ εἶναι σχεδὸν ταυτόσημα. Συνήθισμένον ἄλλωστε φωνόμενον εἰς τὸν Σαμαεὶν

119. Α. Κορ. γ' 11

120. Β'. Τίμ. γ' 5

περτεροῦν τῶν ἄλλων κατὰ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν ρητορικὴν δεινότητα καὶ νομιζοῦν ὅτ. φέρουν ἐντὸς τῶν καὶ τὸν τέλειον χαρακτήρα αὐτοῖ. καίτοι καταφέρνουν διὰ τῆς ὑποκρισίας νὰ ἐξαιπαστοῦν τοὺς πολλοὺς οἱ ὁποῖοι τοὺς τιμοῦν καὶ τοὺς σέβονται ὡς σοφοὺς καὶ εὐσεβεῖς καὶ συνετοὺς, ἐν τούτοις κατα τὰς κρυφίας ἐπιθυμίας καὶ διαθέσεις τῆς ψυχῆς τῶν οὐδὲν διαφέρουν ἐκείνων ποῦ εἶναι πλούσιοι εἰς κακίαν.

760

Ἄλλ' εἶναι καιρὸς πλέον, ὅσοι θέλετε, νὰ διδαχθῆτε καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν πραγμάτων ἀγ' ὧν καὶ ἀπαθῶν ἀνδρῶν, ὅσοι δηλαδὴ ἐπιθυμοῦν αὐτὴν (τὴν δόξαν) καὶ ἐπιθυμοῦν διακαῶς νὰ τὴν ἀποκτήσουν θὰ χρησιμοποίησω λοιπὸν μίαν εἰκόνα ἢ ὁποία παρ στάνε. τὰ δ-πλα μὲ τὰ ὅτῳα εἶναι αὐτοὶ ἀρματωμένοι. καὶ τὴν λαμπρότητα ἐκείνων καὶ θὰ γνωρίσετε, συγκρίνοντας καθένας τὸν ἑαυτὸν τοῦ μὲ τοὺς ἀγ' ὄνους ἐκείνους, μὲ ποῖους ἐξ αὐτῶν ὁμοιάζετε καὶ πόσον ὅλοι μᾶς ὑπεροῦμεν τῆς ἀνδρείας ἐκείνων μαζὶ καὶ τῆς ἀξίας καὶ τῆς δυνάμεως.

770

Λοιπὸν φαντάσου πῶς εἶναι ὁ οὐρανὸς κατὰ μίαν αἰθρίαν καὶ ἀνέφελον νύκτα καὶ κοιταξέ μαζὶ μου εἰς αὐτὸν τὸν δίσκον τῆς σελήνης, ὁ ὅτι' ὅς εἶναι ὁλόκληρος γεμάτος μὲ τὸ ἀτίλουν καὶ καθαρῶτατον φῶς. γύρω δὲ ἀπὸ αὐτὴν τὸν κύκλον ὁ ὁποῖος συχνὰ σχηματίζεται γύρω τῆς καὶ ἀφοῦ ἐξετάσης αὐτὰ προσεκτικῶς, πηγαινέ ἐν συνεχείᾳ μὲ τὸν νοῦν σου καὶ εἰς ἐκεῖνο ποῦ θέλω πάλιν νὰ εἶπω. Καθένας ἀπὸ τοὺς ἀγίους ὁμοιάζει, ὅταν ἀκόμη εὐρίσκωνται εἰς τὸ σῶμα, μὲ οὐρανόν, ἢ δὲ καρδία τῶν ὁμοιάζει μὲ τὸν δίσκον τῆς σελήνης. Ἡ ἀγία ἀγάπη εἶναι τὸ ζωογόνον καὶ παντοδύναμον φῶς τὸ ὁποῖον εἶναι ἀσυγκρίτως λαμπρότερον τοῦ ἡλιακοῦ αὐτοῦ φωτός, ἢ ὁποία, ἀγγίζουσα τὰς καρ-

780

δίας αὐτῶν καὶ κάθε ἡμέραν μεγαλύνουσα, γεμίζει τελείως αὐτάς· διότ. ἡ ἀγάπη δὲν τελεῖ ὡνεὶ ποτὲ ὅπως συμβαίνει μὲ τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἀλλὰ παραμένει πάντοτε ὁλόφωτος, ἐπεὶ δὴ συντηρεῖται διὰ τοῦ ἀγῶνος καὶ τῶν καλῶν ἔργων τῶν ἀγίων. Ἡ ἀγία δὲ ἀπόθεια, ὡσάν στρογγυλὸ στεφάνι καὶ ὅαν σκηνὴ ποῦ κρατεῖ εἰς τὸ μέσον τῆς αὐτοῦς καὶ τοὺς περιβάλλει, τοὺς σκεπάζει ἀπὸ παντοῦ καὶ τοὺς προστατεύει καὶ τοὺς διατηρεῖ ἀθίκτους ἀπὸ κάθε πονηρὰν σκέψιν — πολλῶ μᾶλλον ἀ-

πὸ τὴν ἁμαρτίαν —, καὶ τοὺς καθ' ὅσῃ ἀβλαβεῖς καὶ ἐλευθέρους ἀπὸ ὅλων τοὺς ἐχθρούς καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ κάμνει, αὐτοὺς τελείως ἀπλησ-ἀστοὺς διὰ τοὺς ἐχθρούς.

790 Εἴδοτε ποῖαν δόξαν περιβάλλονται ὅσοι πράγματι τὴν ἐπιθυμοῦν; Ἀντιληφθήκατε τὸ μεγαλεῖον τῆς χρησιμοποιοῦσας εἰκονος καὶ πόσον καθένας ἀπὸ ἡμᾶς ὑστερεῖ τῆς δόξης καὶ τῆς λαμπρότητος τῶν ἁγίων; Διότι, ἡ εἰκόνα αὐτῆ εἶναι τὸ ἀντίτυπον τῶν ὅσων συντελοῦνται ἐντὸς μας· δὲν ἐφευρέθη ἀπὸ ἐμὲ — ἅς μὴ σκεφθῇ κακῶς κάτι τέτοιο — ἀλλὰ προετίθηκε καὶ ἐγένεν ἀπὸ τὸν Θεόν· Διότι εἰς τὴν κτίσιν ὁ ἀφθαστος καλλ.τέχνης Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐζωγράφησεν ἐκ τῶν προτέρων ὥσαν εἰς πίνακα ὅσα ἐπρόκειτο νὰ γίνουιν θραβύ-ερων δ' αὐτὴν σωτηρίαν καὶ τὴν ἀναγέννησιν μας, ὥστε, βλέποντας τὴν εἰκόνα νὰ φαίνεται, εἰς τὰ ὕλικά 800 πράγματα, νὰ μὴ ἀπιστήσωμεν ἐπειδὴ καὶ εἰς τὸν ἰδικὸν μας πνευματικόν κόσμον πραγματοποιεῖται καὶ ὁλοκληρώνεται ἡ αὐθεντικὴ ἀλήθεια, ἀλλ' ἀφοῦ γνωρίσωμεν ὅτι καθένας ἀπὸ ἡμᾶς γίνεται ἀπὸ τὸν Θεόν ἓνα δευτερον σῶματιν, μεγάλῳ μέσῳ εἰς τὸν μικρόν τοῦτον καὶ ὁρατὸν κόσμον, καθὼς δεχεται μαζὶ μὲ ἐμὲ καὶ κάποιος ἀπὸ τοὺς θεολόγους¹²¹, ἅς μὴ θελήσωμεν συνεπῶς νὰ φανῶμεν εἰς τιποτε χειρότεροι ὅσων ἐδημ.οὐργήθησαν ἀπὸ τὸν φιλόανθρωπον Θεόν ἀλόγων καὶ ἀφύχων πραγμάτων δι' ἰδὴν μας διδασκαλίαν, ἀλλὰ τὰ μὲν καλὰ ἐξ αὐτῶν νὰ ζηλέψωμεν καὶ νὰ τὰ μιμηθῶμεν, τὰ δὲ ἀντίθετα νὰ ἀποφύγωμεν μὲ ὅλην μας τὴν δύναμιν νὰ τὰ μνηθῶμεν.

Καὶ διὰ νὰ ἀντιταρέλθω τὰ ἄλλα, ἐπειδὴ εἶναι πολ- 810 λά, ἀφοῦ εἶπω αὐτὸ μόνον πρὸς ὑπόνησιν σας, θὰ τε λειώσω τὸν λόγον. Ἄς γνωρίξῃ καθένας πού ἀκούει, ὅτι, ὅπως βλέπομεν νὰ γίνεται ἀπὸ νύκτα ἡμέρα καὶ ἀπὸ ἡμέραν πάλιν νύκτα, καθ' ὅμοιο τρόπον εἶναι ἀνάγκη νὰ πιστεύωμεν καὶ νὰ μὴ ἔχωμεν οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν περὶ αὐτοῦ, ὅτι ὅσοι ζοῦμεν εἰς τὸ σκοτάδι τῆς ἁμαρτίας καὶ παραμένομεν εἰς αὐτὸ ἀπὸ τὴν ὥραν τῆς γεννήσεώς μας δυνάμεθα διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐντολῶν νὰ ἀνέλθωμεν εἰς θεῖαν ἡμέραν

121 Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, Λόγος 35, 11 (P.G. 35, 324 A)

καὶ πνευματικὸν φωτισμόν, ὅπως ἐπίσης εἶναι δυνατόν
 εἶναι ἐπιδειξόμεν ἐκ νέου πνευματικὴν νωθρότητα καὶ
 περιφρόνησιν καὶ ἀδιαφορίαν νὰ ὑποπέσωμεν καὶ πάλιν
 εἰς τὰ προηγούμενα κακὰ καὶ νὰ εὐρεθῶμεν κάτω
 ἀπὸ τὴν νύκτα τῆς ἁμαρτίας. Πρέπει, λοιπόν, ἡμεῖς ὡς
 πρὸς αὐτὸ νὰ μιμηθῶμεν, ἂν ὅχι κάποιον ἄλλον, τὸν
 ὑπηρέτην μας καὶ θοῦτον ἥλιον. Καθὼς δηλαδὴ ἔκλει-
 νος οὐδέποτε παύει νὰ ἀνατέλλῃ καὶ νὰ φωτίζῃ, ἀλλὰ
 ἀκαταπαύστως ἐκτελεῖ τὴν διαταγὴν τοῦ Δεσπότης,
 τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡμεῖς ἄς μὴ θελήσωμεν ἀπὸ ἀδιαφο-
 ρίαν νὰ καθήσωμεν εἰς τὸ σκοτάδι πού δημιουργοῦν
 αἱ ἀπολαύσεις καὶ τὰ πάθη· ἀλλ' ἀφοῦ θὰ τη-
 ρῶμεν μᾶλλον τὴν ἐντολὴν ἐκείνου πού εἶπε: «Μετα-
 νοεῖτε ἡγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»,¹²² καὶ ἀ-
 φοῦ θὰ καθαρίζόμεθα διὰ τῆς συνεχοῦς μετανοίας καὶ
 μὲ τὰ δάκρυα τοῦ χύνονται ἀπὸ αὐτὴν καὶ δι' αὐτῆς
 καὶ μὲ καθ' ἑτέραν ἀγαθοεργίαν, ἄς τρέξωμεν νὰ ἐπα-
 νέλθωμεν πρὸς τὸ ἀδύτῳ φῶς ὡς «υἱοὶ φωτός». Διότι
 τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡμεῖς οἱ Ἰδιοὶ διὰ τοῦ παραδείγμα-
 τός μας θὰ γίνωμεν εἰς τοὺς πλησίον μας ἡμέρα πνευ-
 ματικῆ καὶ καινουργίας γῆ καὶ καινούργιο. οὐρανοί¹²³,
 ἐφ' ὅσον θὰ ἔχωμεν ἐντός μας νὰ λάμπῃ τὸν ἥλιον τῆς
 δικαιοσύνης¹²⁴ ἀναπτύσσοντες δηλαδὴ εἰς αὐτοὺς τὰ
 παραγγέλματα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δόξαν¹²⁵ αὐτοῦ ὅχι
 μὲ λόγια χωρὶς περιεχόμενον καὶ ἀνώφελα, ἀλλὰ μὲ ἔρ-
 γα, γινόμεθα εἰς κάθε χρόνον καὶ διὰ κάθε ζήτημα ἐ-
 πὶ πάντων εἰς τὰ πράγματα διδάσκαλοι τῶν πλείον ἀδιαφό-
 ρων ἀδελφῶν μας ὥστε αὐτοὶ νὰ μὴ ἔχουν καμμίαν δι-
 καιολογίαν διὰ τὴν τυχόν παραμέλησιν τῆς σωτηρίας
 τῶν¹²⁶.

Ἄς μὴ, λοιπόν, ὀδηγοῦμεν εἰς νωθρότητα τοὺς συν-
 ανθρώπους μας μὲ τὸ νὰ λέγωμεν: «Πῶς ἄρα εἶναι δυ-
 νατὸν νὰ κατορθωθῇ ἀπὸ ἀνθρώπους τοῦτο ἢ ἐκεῖνο;»
 καὶ μὲ αὐτὸ κάνομεν αὐτοὺς τεμπέληδες ὡς πρὸς τὴν
 ἐφαρμογὴν τῶν ἐντολῶν. Ὅτι, θεθαίως πολλὰ ἀπὸ ὅ-
 σα παραγγέλλει ὁ Θεὸς εἶναι διὰ τοὺς πολλοὺς ἀκα-

¹²² Ματθ γ' 2

¹²³ Β Πιρ γ' 13

¹²⁴ Ματ γ' 20

¹²⁵ Πρβλ Ρωμ α' 20

- 840 τὸρθῶτα, συμφωνῶ καὶ ἐγώ, ἀλλ' αὐτὸ ἰσχυεῖ δι' ἐκεῖ-
 νους τοὺς ὁποίους ἐγὼ χαρακτηρίζω πνευματικῶς τεμ-
 πεληδες καὶ, δὲν ἔχουν διάθεσιν νὰ περιφρονήσουν τὸν
 κόσμον καὶ νὰ θεωρήσουν ὅλα ὅσα ὑπάρχουν εἰς αὐ-
 τὸν ὡς σκουπίδι.¹²⁶ δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐπιδιώκουν
 τὴν πρόσκαιρον δόξαν καὶ ἐτ' θυμοῦν νὰ ἀποκτήσουν
 πλοῦτον καὶ εὐχαριστοῦνται νὰ δέχωνται ἀπὸ τοὺς ἀν-
 θρώπους ἐπαίνους κα' τιμὰς, δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εἴ-
 ναι δεμένοι με' αὐτὰ κατὰ τρόπον ἀξιοθρήνητον διὰ τοῦ
 ἐγωισμοῦ καὶ τῆς ἀλαζονείας. Θὰ παραλείψω ὅμως,
 πρὸς στιγμὴν τουλάχιστον, με' τὴν θέλησιν μου ἐκεῖ-
 νους οἱ ὁποῖοι ὡς ἄλλοι χοῖρο κυλῖονται εἰς τὰ ἀκα-
 θάρτα ἀπὸ τὰ κακὰ τῆς ἁμαρτίας πραγματικά, οἱ ὁποῖοι
 περιφέρουν τὴν οἰκίαν τῆς ψυχῆς των ἄδειαν ἀπὸ ἐκεῖ-
 νου τοῦ κατοικεῖ εἰς τοὺς πιστοὺς καὶ ὁ ὁποῖος ὡς ἐ-
 ξῆς κάθε ἡμέραν ἀναφωνεῖ· «Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξε-
 850 τε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον»¹²⁷, αὐ-
 τομωλοῦν καὶ πᾶν με' το μέρος τοῦ ἐχθροῦ. δι' ἐκεῖ-
 νους ὅμως οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς πλήρους
 αὐταπαρνήσεως των ἠκολούθησαν τὸν Χριστὸν καὶ
 Θεὸν με' πίστιν καὶ ἀγαπὴν καὶ ταπείνωσιν καὶ ἀπέ-
 κτησαν ἐντὸς αὐτῶν αὐτὸν μαζί με' τὸν Πατέρα καὶ τὸ
 Πνεῦμα ὅλα εἶναι κατορθωτά¹²⁸ κα' γίνονται εὐκόλα
 σύμφωνα με' ἐκείνον που εἶπε φωτισθεῖς ἀπὸ τὸ Πνεῦ-
 μα, «Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ»¹²⁹
 Αὐτὸν ὅσοι τὸν κατέστησαν κάτοικον τῆς ψυχῆς των
 βλέπουν ἀοράτως τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ τὴν ἀνέκφραστον
 ὥραδότητα, πιάνουν χωρὶς νὰ ἀγγίζουσιν, αἰσθάνονται
 τὴν ἀμορφον μορφήν του χωρὶς νὰ τὴν ἀντιλαμβάνων-
 860 ται αὐτὸν ὁ ὁποῖος εἶναι στολισμένος χωρὶς στολίδια
 με' τὴν μορφήν χωρὶς μορφήν καὶ τὸ ἀσχημάτιστον σχή-
 μα καὶ εὐρίσκεται εἰς κατὰστασιν ὁρατὴν καὶ εἰς ὡ-
 ραιότητα ἀπλήν

Τί εἶναι ὅμως αὐτὸ τὸ ὁποῖον βλέπουν καὶ ἀντι-
 λαμβάνονται. Τὸ χωρὶς προσμ'εξεις αὐτὸ φῶς τῆς θεό-
 τητος αὐτὸ βλέπουν ἀφθόνως με' τὰ πνευματικά των

126. Φιλ. γ' 8

127. Ἰωάν. 1στ' 33

128. Μάρκ. 8' 23

129. Φιλ. 5 13

μάτια, τὸ ὁποῖον ἀφοῦ ἀγγίζουσιν μὲ πνευματικά χεῖρα καὶ ἀσυγκράτητον ἔρωτα, τὸν τρώγουσι χωρὶς νὰ τον τρώγουν μὲ τὸ πνευματικὸν στόμα τοῦ τοῦ καὶ τῆς ψυχῆς των τοῦ ὁποίου δὲν δύνανται ποτέ νὰ χορτάσουν ἀπολυτῶς τὴν θεὰν τῆς ὠραιότητός του καὶ τὴν γλυκύτητά. Διότι συνεχῶς τὸ νεώτερον ἀναβλύζει νέαν γλυκύτητα καὶ φλογίζει, περισσευτερον τὴν ἐπιθυμίαν των

670 ἔάν δὲ κάποτε δὲν ἤθελε φανῇ μεγάλο τὸ κατόρθωμά των ἔτε δὴ ζοῦν στέρημένοι τοῦ ὄλου καὶ ἔάν πρὸς στιγμήν θελήσουσιν νὰ κριθοῦν τελείως αὐτοὶ θα προκαλέσῃ ἐντὸς των πόνον δυνατόν καὶ ἀφόρητον ἐνὸς πόθου ἀνεκφράστου.

Ἄλλ' ὅμως αὐτοῦ τοῦ πάθος τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀνάγκην θὰ τὴν κατανοήσωμεν δι' ἐνὸς παραδειγματος. Φαντάσου μιαν κοπέλλαν ἣ ὁποία ἔρωτευθη κάποιον πτωχόν ἢ ὁποία ἀφ' ἐνὸς μὲν κατάγεται ἀπὸ βασιλικὴν γενίαν καὶ εἶνα στεφανωμένη μὲ τὸ βασιλικὸν στέμμα ἀφ' ἑτέρου δὲ εἶναι ὥρα, στέρα ἀπὸ ὄλας τὰς γυναίκας ἑπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ παραμένει, εἰς τὸ

880 ἐσωτερικὸν τοῦ δωματίου της, ὁ ἔραστής της δὲ πλησιάζει ἀπ' ἑξῶ, ὥσάν νὰ εἶναι παρρησιασμένος λόγῳ τῆς πτωχείας του καὶ τῆς ταπεινότητος του καταγωγῆς. Ἐάν λοιπὸν ἡ κοπέλλα ἀπὸ μιαν μικράν καὶ πολὺ στενὴν τρύπαν, ἀπλώσῃ μόνον τὸ χεῖρ της ἐξω γεμᾶτο μὲ χρυσόν, δὲ νὰ τὸ δώσῃ εἰς τὸν ἔραστήν της, καὶ ἐκεῖνος ἀφοῦ τὴν ἀρπάξῃ καὶ ἀφοῦ ἀντιληφθῇ τὴν ὑπερβολικὴν ὠραιότητα της τὴν καταφιλεῖ, ἐπειδὴ ἐλπίζει νὰ τὴν παντρευθῇ καὶ νὰ θαυσιεύσῃ μαζί της, ἀφοῦ ἐκείνη ὑπόσχεται μὲ ὄρκους τοῦτο εἰς αὐτόν, ἀν' ἔπειτα ξαφνικὰ ἡ κοπέλλα ἀρπάξῃ τὸ χεῖρ της ἀπὸ τὰ χεῖρια ἐκείνου, τὸ μαζέψῃ πρὸς τὸν ἑαυτὸν της καὶ τὸ ἀποκρυψῇ τελείως δὲν θὰ προκαλέσῃ εἰς αὐτὸν θλίψιν ἀθά-

890 στακτὸν κα' δὲ τῆς ἐνεργείας της αὐτῆς δὲν θὰ προκαλέσῃ εἰς αὐτόν πολὺ μεγαλυτέραν ἑξαψιν τῆς πρὸς αὐτόν ἐπιθυμίας του. Νομίζω, ὅτι θὰ συμφωνήσετε καὶ σεῖς μαζί μου ὡς πρὸς τὸ συμπέρασμα τοῦ παραδειγματος.

Ἐάν δὲ τοιοῦτοτρόπως αὐτὰ συνηθίζεται νὰ συμβαίνουν εἰς τὰ ὁρατὰ καὶ αἰσθητὰ σώματα καὶ πράγματα, τὰ ὁποία εἶναι φθαρτὰ καὶ γρήγορα παρέρχονται, πόσον περισσότερον θὰ συμβῇ αὐτὸ εἰς τὰ πνευ-

- ματικά καὶ ἀόρατα, τὰ ὅποια ἐκ φύσεως εἶναι ἀφθαρ-
 τα καὶ αἰώνια διότι ὅσον ἄνωτερα ἀπὸ τὰ πρόσκαιρα
 εἶναι τὰ αἰώνια ἀγαθὰ τόσο κατ' ἀναλογίαν δυνατω-
 900 τερον ἔρωτα προκαλοῦν εἰς τὰς ψυχὰς ἐκείνων πού τὰ
 ἀγαθοῦν διὰ τοῦτο οὔτε ἀφήνει αὐτοὺς ὁ πόθος τοῦ Θε-
 οῦ νὰ προσκολληθοῦν οὔτε κατ' ἐλάχιστον εἰς κάποιαν
 ἐγκόσμιον ἐπιθυμίαν ἢ προσπάθειαν. Αὐτοὶ δηλαδή δὲν
 ἐπιθυμοῦν οὔτε δόξας ἀνθρωπίνην, οὔτε ἀπόλαυσιν, οὔ-
 τε χρήματα ἀλλ' οὔτε ἐπιτρέπουν νὰ ἀγγίξῃ καὶ τὴν
 σκέψιν των σωματικὸς ἔρωτας ἀλλ' ὅπως ἀκριβῶς ὁ
 νυμφίος βλέποντας τὴν κατεσκευασμένην ἀπὸ χρώματα
 ἄψυχον εἰκόνα τῆς νύμφης κάθεται πλησίον τῆς καὶ
 τὴν κοιτάζει ὡς σαρκῶς καὶ θελεῖ νὰ τὴν βλέπῃ, ἀναζω-
 πυρωνώντας τοιοῦτοτρόπως τὸν πόθον του κατ' τὴν ἐπι-
 910 θυμίαν δι' αὐτὴν ὅταν δὲ ἴδῃ αὐτὴν τὴν ἴδιαν τὴν νυμ-
 φην νὰ τερνᾷ καὶ νὰ μὴ ὁμοιάζῃ μὲ τὴν μορφήν τῆς εἰ-
 κόνος, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ σκηλίδεωτον τὴν ὄψιν τοῦ προσώπου
 τῆς μὲ αἰσχύροισιν καὶ ἀπεργασίον ὠραιότητα καὶ
 τὴν ἀγκαλίσσῃ καὶ τὴν φιλεῖ δὲν καταδέχεται καθό-
 λου πλέον νὰ στρέψῃ τὸ ὤπτι του πρὸς τὴν εἰκόνα αὐ-
 τῆς, τὸ ἴδιο λοιπὸν καὶ εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν παθαί-
 νουν καὶ ἐκεῖνοι οἱ ἄποιοι, ἀπὸ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ὠ-
 ραιότητα τῶν ὁρατῶν δημιουργημάτων συμπεραί-
 νουν¹³⁰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ δημιουργοῦ
 καὶ ἡργαζοῦνται ἀπὸ αὐτὰ προσδευτικῶς εἰς ἀγάπην
 καὶ πίστιν καὶ ἀγνόν¹³¹ πόθον πρὸς αὐτόν. Ὅταν ὁ-
 μως ἐνωθοῦν πραγματικῶς μὲ αὐτόν τὸν ἴδον τὸν
 Θεόν κατ' ἀξιοθεῖν νὰ βλέπουν καὶ νὰ ἔχουν κοινωνίαν
 920 μαζί του, οὐδέποτε πλέον προσέχουν μὲ τάθος ἢ μὲ ἀ-
 φοσιωκεῖν ἢ τυχαίως εἰς τὴν εἰκόνα τῶν δημιουργημά-
 των, οὔτε εἰς τὴν σκιάν τῶν ὁρατῶν πραγμάτων. Ἐ-
 πειδὴ δηλαδή ὁ νοῦς των εἰσέρχεται εἰς τὰ πράγματα
 πού δὲν ὁτοπίττουν εἰς τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις καὶ
 κατὰ κάποιον τρόπον ὁσμιγνυόμενος μὲ αὐτὰ καὶ ἐν-
 θυόμενος (ἀφοῦ ἀποβαλλὼν τὴν ὕλικν του φουσιν) τὴν
 λαμπρότητα τῆς θείας φύσεως, δὲν ἔχουν πλέον τώρα
 καθὼς τροπηγαιμένως τὴν ἱκανότητα νὰ βλέπουν τὰ
 ὁρατά.

130 Σοφ. Σολ. γ' 5.

131 Πρὸς. Ψαλμ. η' 10.

- Αυτό, λοιπόν, τὸ εὐλογημένον κάθημα — διότι θὰ μιμηθῶ ὡς πρὸς αὐτὸ ἐκεῖνον ποῦ εἶπεν «Ὡςπερ εἰ τῷ ἐκτρωματι ὤφθη κάμσι»¹³² — ἡξιώθημεν νὰ παθῶμεν καὶ ἡμεῖς (ἐγώ) οἱ παρσπεταμένοι, χάρις εἰς τὴν πολλὴν ἀγάπην καὶ τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ ὅστερα ἀπὸ πολλὰς παρακλήσεις δι' αὐτοῦ ἀφοῦ ἐδοκίμασαμεν
- 930 ὅλα ὅσα ἀνωτέρω ἐλέγχθησαν καὶ τὰ ἐδιδάχθημεν κατὰ τρόπον μυστικόν δια τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς πνευματικῆς ὁράσεως καὶ γνώσεως, παρεδωσαμεν αὐτὰ γραπτῶς πρὸς ὠφελειαν καὶ παρότρυνσιν ἐκείνων τοῦ θέλουσιν νὰ ἐπιζητοῦν καὶ νὰ εὑρουν τὸν Θεόν. Πονέσατε, λοιπόν, καὶ προσευχηθῆτε μαζί μου ὅσοι ἀπὸ τὸν παρόντα λόγον ἀπεκομίσαστε τὴν ὠφέλειαν καὶ ἐπιθυμεῖτε νὰ ἀναβῆτε ἐμπράκτως εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς ποῦ σας ὑποδεικνύω ὥστε μὲ τὰς εὐπροσδεκτοὺς δεήσεις σας πρὸς τὸν Θεόν ὅχι μόνον νὰ διατηρηθῇ ἀσθεστή ἐντός μου ἡ φλόγα τοῦ θείου πόθου, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀναφθῇ μᾶλλον δυνατώτερος ἀπὸ τὴν φλόγα καὶ μὲ διαφυλάξῃ καθαρὸν καὶ ἀκατηγόρητον καὶ ἀκηλίδωτον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀνέβασεν ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐδόξασε τὸ γένος ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων. Μάλιστα, θὰ μὲ συγκολληθῇ ἀκόμη περισσότερον καὶ θὰ μὲ συνενώσῃ ἀχωρῶσις καὶ θὰ μὲ ἀξιώσῃ ἐνσυνεδήτως νὰ ἀναμιχθῶ ὁλόκληρος μὲ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ καὶ μαζί σας, εἰς μιαν κατάστασιν ἀμίκτου ἀναμίξεως καὶ ἀνεκφράστου συνενώσεως σύμφωνα μὲ τὰς ἀληθιντάτας ὑποσχέσεις τοῦ εἰς αὐτὸν ἀρμόζει πᾶσα δοξολογία, τιμὴ καὶ λατρεία, μαζί μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ πανάγιον αὐτοῦ Πνεῦμα τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀτελειώτους αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.
- 940

**ΣΥΜΕΩΝ
ΤΟΥ
ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ**

ΤΟΜΟΣ 4

**ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ
ΗΘΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ Α' - Δ'**

Κατάλογος · Jean Darrouzes.

**Symeon le Nouveau Theologien :
·TRAITES THEOLOGIQUES ET ETHIQUES·,**

Τόμ. I, σελ. 88 - 440, Τόμ. II, σελ. 8 - 76.

Sources Chretiennes N° 122, 129.

Paris 1966, 1967.

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΣΥΜΕΩΝ
ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ
ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΥ ΜΑΜΑΝΤΟΣ ΤΗΣ ΞΥΛΟΚΕΡΚΟΥ.

ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΑ

Στίχοι λαμβανοὶ Νικήτα τοῦ θεοφιλεστάτου διακόνου καὶ
διδασκάλου τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας.

. . .

Ἡ ἐπιγραφή

Ταῦτα βδέλυγμα πατρὶ τῷ σπασμῷ,
Πλὴν πίστεως ἐνδεύμα τῆς ἐμῆς μόνον.

. . .

Ὡς ἄλλον εἰδότες σε θεῖον Μωσῆα,
ἐξ οὐρανοῦ τε μᾶλλον ἢ περ ἐξ ὄρους
τὰς μυστικὰς λαβόντα πανσέπτους πλάμας
ἐκ χειρὸς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Δεσπότου
καὶ δόντα πᾶσι προξένους σωτηρίας
τὰς σωστικὰς σου πανσόφους, πάτερ, βίβλους,
τιμῶμεν ὡς μάλιστα σε πρὸς ἀξίαν,

5

10

Versus post indicem praevidetur ponit V post Theologicos U ante
collectionem Hymnorum Paris. Suppl. gr 103 et Marcianus 494
om. cett. Versus jam edidit ALLATIUS v. PG. 120, 307-308.

1-3 Ἐπιγραφή post versus ponunt V Paris. Marc.

- ὡς μυσταγωγὸν ἐνθέων διδασμάτων
 καὶ πρᾶξιν αὐτὴν καὶ θεωρίας βάθην,
 πολλοῖς ἐφικτὰ μηδαμῶς πεφυκότα,
 σαφῇ προθέντα τοῖς θέλουσιν εἰδέναι
 15 καὶ μὴ φθόνῳ φεύγουσι τούτων τὴν θέαν.
 Φλεχθεὶς γὰρ αὐτὸς ἄνθρακι * τρισηλίῳ *
 ψυχὴν, λόγον, νοῦν, καὶ καθαρθεὶς τὰς φρένας,
 φέγγεις ὁμοῦ τε καὶ φλογίζεις τοῖς λόγοις.
 Τοὺς μὲν πονηροὺς πυρπολεῖς τε καὶ φλέγεις,
 20 χρηστοὺς δὲ φωτίζεις τε καὶ σφίζεις ὅλως
 συγγράμμασι σοῖς ἀσμένως κειθηνίοις.
 Ὡν περ τὸ πλῆθος, κάλλος, ὕψος καὶ βάθος
 καὶ τὰ κραταῖον ἰσχύος νοημάτων,
 διδασμάτων τε ποικίλας διακρίσεις
 25 τίς ἐξιχνιάσειεν, Ἡ σιγῇ μόνῃ
 τούτοις τὸ σεπτὸν νοῦν ἔχων τις προσνέμοι,
 νικᾷσι μήκει καὶ κράτει τὰ τῶν λόγων ;

a. Is. 6, 6 b. Cf. Grégoire de Nazianze, Or. 31, 14 · PG 36,
 149 A, Jean Damascène, *De fide orth.* · PG 94, 828 B.

27 μήκει, κράτει corr. -κη, -τη σημαίνει (quod stare possit ; tunc
 post προσνέμοι signum interrogacionis ponendum)

< ΠΙΝΑΞ >

Θεολογικῶς πρῶτος καὶ κατὰ τῶν τιθεμένων τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ Πατρὸς

Θεολογικῶς δεύτερος καὶ κατὰ τῶν ἐπαχειρούντων θεολογεῖν ἐν Πνεύματι ἁγίῳ.

Θεολογικῶς τρίτος καὶ ὅτι εἴ τι ὁ Πατὴρ τοῦτο καὶ ὁ Υἱὸς καὶ εἴ 6
 τὸ ὁ Υἱὸς τοῦτο καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ὅτι ἐν ταῦτα πνεῦμα
 ὁμοῦσιν, ὁμοούσιον καὶ ὁμόθρονον.

Ἡ δύναμις τῶν κεφαλαίων τῆς βίβλου τῶν ἡθικῶν

Α' Μερικὴ τις φυσιολογία περὶ τῆς τοῦ κόσμου κτίσεως καὶ τῆς 10
 πλάσεως τοῦ Ἀδὰμ καὶ ἑτέρων ἀναγκασιωτάτων ὑποθέσεων

Β' Προτρεπτικὸς ἐκ προαιμάτων εἰς μετένοον καὶ εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ

Ἀποστόλου « Ὁδὸς προέγνω τοὺτους καὶ προώρισε » καὶ εἰς τὰ ἐξῆς

Γ' Εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου ἐν ᾧ λέγει· « Καὶ εἶδον τὸν τοιοῦτον 15
 εἰς τρίτον οὐρανὸν ἀρπαγέντα καὶ ἀκουσάντα ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ
 ἐξὸν ἀνθρώπῳ ἀκούσαι. »

Δ' Περὶ ἀπαθείας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κατὰ προκοπὴν χαρισμάτων καὶ 20
 δωρεῶν καὶ τίς ἡ τελείωσις τῆς πνευματικῆς κατὰ Χριστὸν ἡλικίας

Ε' Κατὰ τῶν αἰσθητῶν ἀγνώσεως ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ 25
 ἅγιον, μὴ ἀπαισθανομένων δὲ καθόλου τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ καὶ περὶ
 τῶν λεγόντων μὴ δύνασθαι τινα τῶν ἀνθρωπίνων κατὰ τὴν παρούσαν

ζωὴν ὁρᾶν τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἀπέδειξε διὰ χρήσεως περὶ τοῦτου 30
 καὶ κοδείῃς περὶ τινων τοῦ λόγου ζητήσεων

Σ' Περὶ ἀπαθείας καὶ ἐναρέτου ζωῆς καὶ ὅπως χρῆ τὸ οἰκεῖον 35
 ἐκκόπτειν θάλημα καὶ εἰς ὄψος ἀνέρχεσθαι τελειότητος· καὶ περὶ
 συναφείας Θεοῦ πρὸς ψυχὴν καὶ ψυχῆς πρὸς σῶμα καὶ ἐνώσεως τῶν

τριῶν παραδόξῳ καὶ πρὸς τοὺτους, περὶ πνευματικῆς ἰατρείας καὶ 40
 ὅπως χρῆ θεραπεύειν τοὺς ψυχικῶς ἀσθενούντας

Ζ' Περὶ τῶν δουλευόντων Θεῷ, τίνας τε εἶεν καὶ ὅποιοι καὶ ποδαπαὶ 45
 καὶ τίς ἐστὶν ὁ μετανοῶν καὶ ἡ ἐργασία αὐτοῦ καὶ τίς ὁ τὴν ἀσκητικὴν

ζωὴν μεταρχώμενος καὶ ἡ ἐργασία αὐτοῦ καὶ τίς ὁ δουλεύων Θεῷ καὶ 50
 τὸ ἔργον αὐτοῦ· καὶ ὅτι, ἐάν μὴ τὰς ἀρετὰς κτησώμεθα, οὐδὲν ἡμεῖς
 ἢ ἀπολαγῇ μένουν τῶν παθῶν ἀφελέσθαι.

Index A V tantum colligo. Singulis capitulis inscriptio Τοῦ
 αὐτοῦ praemittitur

14 ῥήματα οὗτ' Α. || 28 ποταπαὶ Α

Η' Περὶ ἀγάπης Θεοῦ καὶ πίστεως καὶ ὅπως τις ἐγκόμειν γίνεται
 τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης καὶ περὶ ἐλλάμψεως καὶ θεωρίας φωτὸς καὶ
 35 μυστικῆς ὁμιλίας τοῦ Πνεύματος.

Θ' Περὶ γνώσεως ἀληθινῆς καὶ ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ γνώσις οὐκ ἐκ μαθημά-
 των ἀλλ' ἐκ καθαρότητος καὶ τῆς ἐνωθεν χάριτος ἐπιγίνεται τῷ
 σπουδαίῳ.

Ι' Περὶ τῆς φοβερᾶς τοῦ Κυρίου ἡμέρας καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως,
 40 ὡς ἐστὶ καὶ πρὸ τοῦ θανάτου ἐνθὺν ἤδη καθαιρουμένοις διὰ δακρύων ἐν
 ἡμῖν ἐνεργεῖται.

ΙΑ' Περὶ τῆς ζωοποιῶν νεκρώσεως τοῦ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ τῆς δεῖ
 γινωσκτικῆς εὐαισθητικῆς ἐν τοῖς τελείοις.

ΙΒ' Εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου τὸ λέγον «Ἐξαγοραζόμενοι τὸν
 45 καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσι» καὶ πῶς ἐξαγοράζεται τις φρονιμῶς
 τὸν καιρὸν τῆς παρούσης ζωῆς.

ΙΓ' Εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου τὸ φάσκον «Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος
 ἐκ γῆς χοιρὸς, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ» καὶ πῶς
 τὸν χοιρὸν ἀποτιθέμεθα ἄνθρωπον, ἐκδυόμεθα δὲ τὸν Χριστὸν, συγγενεῖς
 50 αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ χρηματίσαντες.

ΙΔ' Περὶ ἑορτῶν καὶ ὅπως χρὴ ἑορτάζειν καὶ εἰκὼν σύμβολα τὰ
 τελούμενα ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ κατὰ τῶν ἐναβρυνομένων ἐν αὐταῖς.

ΙΕ' Περὶ ἡσυχίας καὶ ὁποίας ἐργασίας ὀφείλει ἔχειν ὁ ἐν ταύτῃ
 ἀνδρείως προσκαρτερῶν.

ΒΙΒΛΟΣ ΤΩΝ ΘΕΟΛΟΓΙΚΩΝ

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Καὶ κατὰ τῶν τοθεμένων τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ Πατρὸς.

Τὸ περὶ Θεοῦ λέγειν ἢ φθέγγεσθαι καὶ τὰ κατ' αὐτὸν
ἐρευνᾶν καὶ τὰ ἀνέκφορα ποιεῖν ἐκφορα καὶ τὰ πᾶσιν
ἀκατάληπτα ὡς καταληπτὰ ὑπεμφαίνειν τολμηρᾶς ἂν εἴη
καὶ αὐθαδοῦς ψυχῆς ἐνδειγμα. Καὶ τοῦτο πάσχουσιν οὐχ
8 ὅσοι ἀφ' ἑαυτῶν τι λέγειν τολμῶσι μόνον περὶ Θεοῦ, ἀλλὰ
καὶ ὅσοι τὰ πρὸς αἰρετικούς πάλαι λαληθέντα παρὰ τῶν
θεσπεσίων θεολόγων καὶ γραφῇ παραδοθέντα ἀποστιγθίζουσι
τε καὶ πολυπραγμονοῦσιν, οὐχ ἵνα πνευματικὴν τινα ὠφέλειαν
καρπώσωνται, ἀλλ' ἵνα θαυμάζωνται παρὰ τῶν ἀκούοντων
ἐν πότῳ καὶ συνεδρίοις καὶ θεολόγοι ἐπισημίζωνται · ὁ καὶ 10
μᾶλλον λυπεῖ με καὶ ἐν ἀδημονίᾳ ποιεῖ, ἐννοοῦντα τὸ φρικτὸν
τοῦ ἐγχειρήματος καὶ τὸ τοῖς τολμητίαις ἀποκαίμενον
κρίμα. Οἷα δέ φασι τῶν θείων κατατολμῶντες ! Κατὰ τοῦτο,
φησί, μόνον μείζων ὁ Πατὴρ τοῦ Υἱοῦ, καθ' ὃ αἰτιῶς ἐστὶ
τῆς ὑπάρξεως τοῦ Υἱοῦ. Καὶ ἡ ἀνθυποφορά · μείζονα τοῦ 15
Υἱοῦ τὸν Πατέρα πῶς φήσ ; "Ὅτι δὴ, φησί, μείζων ὁ Πατὴρ
τοῦ Υἱοῦ — λέγω δὲ ἀντὶ τοῦ πρώτος — ἐκ τοῦ Πατρὸς
γάρ. Ταῦτα τῆς καινῆς κενοφωνίας αὐτῶν καὶ ἀσυνέτου
θεολογίας, τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ταῦτα πρὸς τῶν θεολόγων
ἐλέγχθησαν πρὸς αἰρετικούς ἀγνοοῦντων τὴν γὰρ δύναμιν 20
τῶν γεγραμμένων νοῆσαι μὴ βιανῶς ἔχοντες, κενεμβατοῦσιν
καὶ ἃ λέγουσιν ὡς βέβαια καὶ ἀληθῆ καὶ οὕτως ἔχοντα
διαβεβαίουσιν. Πρὸς οὗς εἰκότως οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐκ
τοῦ διδάσκοντος ἀνθρώπου γινώσκοντες μυσταγωγούμενοι, τῷ
ὑπηρχοῦντι ἀνωθεν πειθόμενοι Πνεύματι, εἰπώμεν ὧδε. 25
Εἰ ἀδιαίρετος ἦν, ὡ οὔτοι, καὶ ἐστὶ καὶ ἐσται ἀεὶ ἡ παναγία
Τριάς, ἣ τὸ πᾶν ἐκ τοῦ μὴ ἄντος παραγαγοῦσα, τίς ἐδίδαξε.

- τίς ἐνενόησε μέτρα καὶ βαθμούς, πρῶτον καὶ δεύτερον, μείζον καὶ ἑλαττον ἐν αὐτῇ. Τίς τοῖς ἀθεάτοις καὶ ἀγνώστοις
 30 καὶ πάντῃ ἀνερμηνεύτοις καὶ ἀκατανοήτοις ταῦτα ἐξέθετο ; Τὰ γὰρ αἰεὶ ἡνωμένα καὶ αἰεὶ ὡσαύτως ὄντα, ἀλλήλων πρῶτα εἶναι οὐ δύνανται. Εἰ δὲ πρῶτον βούλει σὺ τὸν Πατέρα εἶπειν τοῦ Υἱοῦ, ὡς ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντος, καὶ κατὰ τοῦτο μᾶλλον καὶ μείζονα, λέγω σοι καὶ γὰρ πρῶτον εἶναι τοῦ Πατρὸς
 35 τὸν Υἱόν· εἰ μὴ γὰρ οὗτος ἐγεννήθη, οὐκ ἂν πατήρ ὁ Πατήρ ὀνομάζετο. Εἰ δὲ προτάσσεις ὅπως τοῦ Υἱοῦ τὸν Πατέρα καὶ πρῶτον αὐτὸν ὡς αἷτιον τῆς τοῦ Υἱοῦ γεννήσεως ὀνομάζεις, καὶ τὸ εἶναι τοῦ Υἱοῦ αἷτιον ἀποβάλλομαι. Ὑπόνοιαν γὰρ παρέχεις ὅτι οὐκ ἦν ὁ Υἱὸς πρὸ τοῦ γεννηθῆναι
 40 καὶ θέλων ἐγεννήθη ἢ μὴ θέλων, καὶ θέλοντος τοῦ Πατρὸς ἢ μὴ θέλοντος, καὶ ἔγωγε ὅτι ἐγεννήθη καὶ πῶς ἢ οὐδαμῶς. Ὅρας εἰς ὅσας ἀτοπίας, ἵνα μὴ λέγω βλασφημίας, ἐκ τῶν τοιοῦτων ἐμπίπτομεν συζητήσεων. Ἡ τοίνυν τὸ πρῶτον λέγειν τοῦ Υἱοῦ τὸν Πατέρα ἀπόδραθι, καὶ τηλικαῦτα τὸ
 45 αἷτιον λέγειν σε τὸν Πατέρα δεξιόμεθα ἢ τοῦτό σου λέγοντος, τὸν λόγον οἰκονομοῦντες ἐν κρίσει, τό γε νῦν ἔχον καὶ αὐτὸ παραιτούμεθα τὰ γὰρ αἰεὶ, ὥσπερ εἴρηται, ἡνωμένα καὶ αἰεὶ ὡσαύτως ὄντα ἀλλήλων αἷτια εἶναι οὐ δύνανται. Μὴ δὲ ἐννοήσης προὑπαρξαι ποτὲ τοῦ Υἱοῦ τὸν Πατέρα καὶ οὕτε
 50 πρῶτον οὐτε μείζονα καλέσεις αὐτὸν τοῦ Υἱοῦ· τὸ γὰρ προὑπάρξαν πρῶτον ἂν κληθῇσεται τοῦ ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντος ἢ προελθόντος ἢ ποιηθέντος, ὁ δὲ μήτε προὖν, μήτε ποτὲ γεγενῶς ἢ γενόμενος πρῶτος τοῦ συναϊδίου καὶ συνανάρχου Υἱοῦ, ἀλλ' ὅλος ὢν ἐν ὅλῳ τῷ ὁμοτίμῳ Υἱῷ, ὡς καὶ ὁ Υἱὸς
 55 ἐν ὅλῳ τῷ ὁμοουσίῳ Πατρὶ, πῶς πρῶτος τοῦ συναϊδίου κληθῇσεται ; Εἰ δὲ αἷτιον λέγεις τοῦ Υἱοῦ τὸν Πατέρα, φημί καὶ γὰρ, εἰ μὴ που ὑπόνοιαν ἐμποιεῖς ὅτι ἦν ποτε ὁ Θεὸς μόνος, ὅτε οὐκ ἦν ὁ Υἱός, καὶ ὅτι ἐγέννησεν αὐτὸν ὥστερον αἷτιος γενόμενος τῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως, ὅπερ σε
 60 πόρρω τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀληθείας ἀπάγει, ὡς ἀσεβοῦντα, καὶ μετὰ τῶν λεγόντων ἀσεβῶν τὸν Υἱὸν ὑπὸ τοῦ Πατρὸς γεγενῆσθαι ποιεῖ· τοῦτο γὰρ καὶ τὸ μόνον ἐννοῆσαι πάσης ἀθεότητος καὶ ἀσεβείας ἐστίν.
- Αἷτιον γὰρ τοῦ γεννωμένου υἱοῦ τὸν πατέρα εἶναι ἐπὶ τῆς

σωματικῆς γεννήσεως λένομεν ἐπὶ δὲ τῆς Θείας καὶ 65
ἀνυπόστατου ὑπάρξεως καὶ ἀγεννήτου γεννήσεως καὶ ἀνυπο-
στάτου ὑποστάσεως καὶ ὑπερουσίῳ οὐσιώσεως, ἥ τι ἕτερον
εἶπω οὐκ οἶδα, ὁ πρῶτον λέγων ἀνάγκη καὶ δεύτερον ὀνομάσαι
καὶ τρίτον, ὅπερ ἐν τῇ πεναγίᾳ Τριάδι. Ἐμφασιν ὅμως οὐκ
ἔχει λέγεσθαι. Τὸ γὰρ μετρεῖν τὰ ἀμίτρητα καὶ τὰ ἀρρητα 70
λέγειν καὶ τὰ ἀφθεγκτα φθέγγεσθαι ἐπισηφαλὲς ὑπάρχει καὶ
ἐπικίνδυνον. Τοιγαροῦν καὶ ἐπὶ τῆς ἀρρήτου καὶ θείας τοῦ
Θεοῦ Λόγου γεννήσεως αἴτιον μὲν τοῦ Υἱοῦ λέγομεν τὸν
Πατέρα, ὡς νοῦν λόγου καὶ πηγὴν ρεύματος καὶ ρίζαν τῶν
κλάδων αὐτῆς, πρῶτον δὲ οὐδαμῶς, ἵνα μὴ τὸν ἀριθμὸν 75
πλεονάσωμεν, εἰς τρεῖς θεοὺς τὴν ἀδιαίρετον καὶ μίαν
θεότητα διαιροῦντες. Οὕτε γὰρ πρῶτον, οὕτε δεύτερον, οὕτε
τρίτον, οὐ μείζον, οὐκ ἔλασσον ἐστὶν ἐννοῆσαι ἢ εἰπεῖν ἐν
τῇ ἀδιαίρετῳ καὶ ἀσυγχύτῳ Τριάδι. ἀφθεγκτα γὰρ πάντα
καὶ ἀρρητα καὶ ἀκατανόητα τὰ τῆς θείας καὶ ὑπερουσίῳ 80
φύσεως καὶ ἀνθρωπίνῳ νοῒ ἀκατάληπτα. Εἰ βούλει δὲ καὶ
ἄλλως γυμνάσαι τὸν λόγον καὶ μαθεῖν ὡς ἀκατάληπτός
ἐστὶν ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τὸ πᾶν οὐσιώσας Θεός, καὶ τὸ
Πνεῦμα προτάξης, εἰ γε καὶ οὕτως θεολογεῖν ἔξεστι, τοῦ
Υἱοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς, ὅλην ἐν αὐτῷ εὐρήσεις καὶ τῶν 85
συναϊδίῳ ὡς ὁμοουσίῳ τὴν συμφύλαν. Καὶ ὅρα ὡς ἀκα-
τάληπτα τὰ τῆς θείας φύσεως τοῖς ἀνθρώποις ἡμῖν. « Πνεῦμα,
φησὶν, ὁ Θεός » καὶ πάλιν · « Τὸ δὲ πνεῦμα ὁ Κύριός
ἐστίν. » Εἰ οὖν πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τὸ πνεῦμα ὁ Κύριός
ἐστι, ποῦ ἡ πατρότης ἐνταῦθα καὶ ἡ υἰότης, ἵνα καὶ πρῶτον 90
καὶ μείζον μοι ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἀκατάληπτῳ φύσει, ὦ σύ,
καινὰ θεολόγη, διδῶς καὶ λέγῃς καὶ ἀριθμῇς.

Ἰωάννης α' Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος » ἔφη θεολογῶν,
καὶ οὐχ ὁ Πατήρ. Σὺ δέ, καὶ τούτου βαθύτερα ὑπὸ τῆς
αὐτασσοφίας Ἰησοῦ μυσταγωγηθεὶς, δίδως ἡμῖν καὶ τῷ 95
κόσμῳ παντὶ τὸ πρῶτον ἐν τῷ Πατρὶ, ἵνα καὶ δεύτερον
τούτου τὸν Υἱὸν ἀποδείξῃς καὶ τρίτον αὖθις τὸ Πνεῦμα τὸ
ἅγιον, κηρύσσειν ἡμῖν ὡς ἄλλος τις θεολόγος τοῦ πρώην
βαθυτερός τε καὶ τῷ Πῶ τοῦ Θεοῦ οὐκείωτερος ἕτερον
εὐαγγέλιον ; Τῆς βλασφημίας ! Πῶς, εἶπέ, ὁ τὴν τριθεῖαν 100
ἡμῖν δογματίζων ὑπόυλος, οὐκ εἶπεν ἡ θεολόγος φωνή,

- ὁ ἐπιστήθιος τοῦ Χριστοῦ « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Πατήρ », ἀλλ' « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος » ; Διὰ τί δὲ οὐκ εἶπεν ὁ Υἱός, ἀλλ' ὁ Λόγος, ἡ ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι οὔτε Υἱὸς ἀπὸ τινος
- 105 ἐγνωρίζετο πρὸ τοῦ κατελθεῖν καὶ σαρκωθῆναι τὸν Θεὸν Λόγον, οὔτε Πατὴρ ὁ Θεός, οὐχ ὅτι οὐκ ἦν ἡ τὰ πάντα παραγαγοῦσα τρισυπόστατος θεότης, ἀλλ' ὅτι οὐπω ἦν γνωρισθὲν τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον. Μετὰ γὰρ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ Πατρὸς ὁ Θεός καὶ
- 110 Πατὴρ ἐγνωρίσθη ἡμῖν τοῖς πιστοῖς καὶ Υἱὸς Θεοῦ ὁ σαρκωθείς δι' ἡμᾶς Θεὸς Λόγος κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Πατρὸς ἀνωθεν εἰρημένον · φησὶ γάρ · « Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός · αὐτοῦ ἀκούετε . » Καὶ ὁ Υἱός · « Πάτερ Δίκαμε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δὲ σε ἔγνω » καὶ
- 115 αὖθις · « Ἐγνώρισά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις » καὶ πάλιν · « Πάτερ, δόξασόν σου τὸν Υἱόν, ἵνα καὶ ὁ Υἱός σου δοξάσῃ σε » καὶ « Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἑσμέν » . Εἰ τοίνυν καὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐν ὁ Υἱός καὶ ὁ Πατήρ εἰσι, πολλῶ μᾶλλον πρὸ τῆς σαρκώσεως.
- 120 Καὶ σκόπει μοι συνετῶς τῶν βημάτων τὴν δύναμιν. Λέγει γάρ · « Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἑσμέν » καὶ προέταξεν ἑαυτὸν τοῦ Πατρὸς. Τί τοῦτο ; Ἵνα δείξῃ τὸ ἐν πᾶσιν ἰσότημον καὶ ὁμόδοξον ἑαυτοῦ μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ ὅτι οὔτε ὁ Πατήρ πρῶτος, καὶν αἴτιος τοῦ Υἱοῦ, οὔτε δευτέρος
- 125 ὁ Υἱός, καὶν ἐκ τοῦ Πατρὸς, οὔτε τρίτον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶν ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται. Εἰ γὰρ ἐν ἐξ ἀρχῆς ἡ Τριάς καὶ τοῦτο καλεῖται κατὰ τὰς ὑποστάσεις Τριάς, ἄρα τὸ ἐν οὔτε ἑαυτοῦ πρῶτον δύναται εἶναι, οὔτε τῶν σὺν αὐτῷ ὑποστάσεων οὐδὲ γὰρ κρουπέστη τοῦ ἑτέρου τὸ
- 130 ἕτερον, ἵνα τὸ προϋπαστὸν πρῶτον τοῦ ἐξ αὐτοῦ λάμψαντος γένηται. Μία γὰρ θεότης ἡ μία Τριάς καὶ τοῦτο διὰ τὰ πρόσωπα, ὥσπερ εἴρηται, καὶ τὰς ὑποστάσεις καλεῖται · ἐπεὶ δὲ μερίζεται μὲν ἀμερίστως, ἡνῶται δὲ ἀσυγχύτως, μία καλεῖται Τριάς ὁ Θεός, μὴ προὑπάρχοντος τούτων ἐνὸς
- 135 οὐδαμῶς πικς, ἡ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ, ἡ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ Πατρὸς, ἡ τῶν ἀμοτέρων τοῦ Πνεύματος, ἵνα καὶ πρῶτον τοῦ ἑτέρου τὸ ἕτερον γένηται· σὺνδρομον γὰρ τὴν ἀναρχον ἔσχον ἀρχὴν καὶ συναῖδιον.

Τοιγαροῦν εἰς Θεὸς ἡ Τριάς, ἄφραστος, ἀναρχος, ἀκτιστος, ἀκατάληπτος, ἀμέριστος, μήτε νοηθῆναι παρ' ἡμῶν μήτε 140
 ῥηθῆναι δυναμένη. Ἵνα δὲ μὴ τῇ μακρᾷ σιωπῇ λήθην Θεοῦ
 παντελῇ νοσησωμεν καὶ ὡς ἄθεοί τινες ἐν τῷ κόσμῳ διάξω-
 μεν, συνεχωρήθη ἡμῖν κατὰ τὸ ἐγχωροῦν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει
 λαλεῖν τὰ περὶ Θεοῦ καὶ τῶν θείων, καθὼς ἀπὸ τῶν θείων
 ἀποστόλων καὶ τῶν θεοπνεύστων πατέρων ἡμῶν ἐδιδάχθημεν, 145
 ὡς ἂν συνεχῇ τὴν περὶ αὐτοῦ μνήμην ἀναλαμβάνοντες
 δοξαζώμεν τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα καὶ τὴν περὶ ἡμᾶς φιάν-
 θρωπον οἰκονομίαν αὐτοῦ. Ἡμεῖς δέ, οἱ γῇ καὶ σποδὸς,
 ὥσπερ ἑαυτοὺς οἶονεἰ ἀγνοήσαντες εἰς ἀμετρίαν ἐπεκτεινόμε-
 νοι, τὰ ἀγγέλοις καὶ πάσαις ταῖς οὐρανίαις δυνάμεσιν 150
 ἀκατάληπτα καὶ ἀνέκφορα ἐξερευνᾶν καὶ πολυπραγμονεῖν,
 νοεῖν τε καὶ ἐπινεεῖν καὶ ἀνεπλάττειν οὐ φρίτομεν, ἀλλ' ὡς
 ἄπιστοί τινες καὶ πάντῃ τῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων ἀμύητοι
 οὕτω καὶ φρονοῦμεν καὶ ἀφειδῶς λαλοῦμεν ἀνασχύντῃ
 ψυχῇ τὰ περὶ Θεοῦ. 155

Εἰπέ οὖν μοι, ὦ οὗτος, ὁ τὰ τῆς θείας φύσεως μὴ φειδόμενος
 ἐρευνᾶν· πιστεύεις ὅτι ἐστὶ Θεὸς τρισυπόστατος, ἀναρχος,
 ἀκτιστος, ἀκατάληπτος, ἀνεξιχνίαστος, ἀόρατος, μήτε νῦν
 καταληπτός, μήτε λόγῳ ῥητός, καὶ ὅτι ἦν ἀεὶ ὁ αὐτός,
 μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε χρόνον ἢ αἰώνων ποτὲ ἐσχηκώς, 160
 ἀλλὰ ἀεὶ ὢν; Ναί, φησὶν. Εἰ οὖν τοῦτο πιστεύεις ὅτι ἦν,
 ὥσπερ καὶ ἦν, μόνος Θεὸς ἡ ἀγία Τριάς, ὅτε δὲ ἡδουλήθη,
 τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς ἐκ τοῦ μὴ
 ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε καὶ τὰς οὐρανίους πάσας δυνά-
 μεις ἐποίησεν, εἴτα καὶ τὸν ἀνθρώπον τοσούτων ἀπάντων 165
 ἐποίησεν ἔσχατον, καὶ οὐδέν ἐστιν ἢ τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ
 ἢ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἢ τῶν ἐν ταῖς καταχθονίαις ὃ μὴ παρήχθη
 καὶ γέγονεν ἐξ οὐκ ὄντων, μόνος δὲ ὁ τούτων ποιητὴς καὶ
 κτίστης Θεὸς ἀκτιστος, ἀναρχος, καὶ ἀεὶ ὢν καὶ πρὸ πάντων
 ὢν, τί καὶ αὐτὸς οὐ σιωπῇ καὶ φόβῳ τὸν δημιουργὸν προσ- 170
 κυνεῖς, καθὰ πᾶσαι τῶν οὐρανῶν αἱ δυνάμεις, ἀλλὰ τὸ ἑαυτὸν
 ἀφείς ἐπισκέπτεσθαι, τὴν ἀκατάληκτον αὐτοῦ φύσιν τολμηρᾷ
 καὶ αὐθάδει περιμεργάζῃ ψυχῇ; Οὐ φρίτεις μὲν, που σκηπτὸς
 ἀνωθεν κατελθεὶν παρανέλωμά σε ποιῆσαι πυρός; Εἰ γὰρ
 ἀκτιστος, ἀναρχος, καὶ ἀεὶ καὶ πρὸ πάντων ἦν ἡ τρισυπό- 175

- τατος μονὰς ὁ Θεός, πάντα δέ, εἴτε ὁρατά, εἴτε ἀόρατα, εἴτε ἐνσώματα, εἴτε ἄσώματα, εἴτε γινωσκόμενα παρ' ἡμῶν, εἴτε ἀγνοούμενα, διὰ τῆς ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος τῆς μιᾶς παρήχθη θεότητος, πῶς, εἰπέ, τὰ παραχθέντα τὸν
- 180 παραγκνόντα καὶ τὰ γεγονότα τὸν αἰὶ ὄντα, τὰ κτιστὰ τὸν ἄκτιστον, καὶ τὸν ἐναρχον τὰ ὑπερὸν παρ' ἐκείνου λαβόντα τὴν ὑπαρξίν, ἐπιγνῶναι τὸ οὖς καὶ ὅσας καὶ ὅπως ἐγενήθη ὅλως δυνήσονται, Οὐδαμῶς, εἰ μὴ ὅσον πάντως ὁ ποιητὴς αὐτὸς τῶν ποιηθέντων ἐκάστη, ὥσπερ δὴ πνοὴν καὶ ζωὴν,
- 185 ψυχὴν τε καὶ νοῦν καὶ λόγον χαρίζεται, οὕτω καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ γνῶσιν φιλανθρώπως καθ' ὅσον συμφέρει δωρήσεται.
- Ἄλλως δὲ πῶς εἴποις ἄρα τὸ ποιηθὲν ἐκ Θεοῦ τὸν ἑαυτοῦ ποιητὴν ἐπιγνῶναι; Ἀμύχανον ἐτέρως τοῦτο γενέσθαι καὶ πᾶσι πάντῃ ἀδύνατον. Ἀλλὰ γὰρ καὶ τὸ μέτρον τῆς γνώσεως
- 190 κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεως ἡμῖν τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν δέδωκεν, ὥς ἂν ἡ γνῶσις τὴν δίχα γνώσεως πίστιν ἐπιβεβαιώσῃ, καὶ βεβαιωθῇ, διὰ τῆς γνώσεως ὁ τὸν λόγον κατηχηθεὶς καὶ πιστεύσας ὅτι ἐστὶ Θεός, εἰς ὃν διὰ τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας ἐπίστευσεν. Τούτην οὖν διὰ ποικίλων
- 195 καὶ πολυτρόπων σημείων λαμβάνουσιν οἱ πιστοί, δι' αἰνιγματικῶν, δι' ἐσόπτρων, διὰ μυστικῶν καὶ ἀνεκφράστων ἐνεργειῶν, διὰ θείων ἀποκαλύψεων, δι' ἐλλάμψεων ἀμυδρῶν, διὰ θεωρίας τῶν λόγων τῆς κτίσεως, καὶ ἐξ ὧν πολλῶν ἐξ ὧν καθ' ἑκάστην αὖξει ἡ πίστις τῶν τοιούτων καὶ εἰς ἀγάπην
- 200 Θεοῦ ἀνεισιν. Οὐ μόνον δέ· ἀλλὰ γὰρ καὶ πληροφορεῖ αὐτοὺς ὁ Θεός, ὥσπερ τοὺς ἀποστόλους, διὰ τῆς ἀποστολῆς καὶ παρουσίας τοῦ ἀγίου Πνεύματος καὶ φωτίζονται τελειώτερον καὶ διδάσκονται διὰ τοῦ φωτός, ὥς ἔρρητος καὶ ἀνέκφραστος, ἀκτιστος καὶ αἰώνιος καὶ αἰδῖος καὶ
- 205 ἀκατατάληπτός ἐστιν ὁ Θεός. Πᾶσαν γὰρ γνῶσιν καὶ ἐπίγνωσιν καὶ πάντα λόγον σοφίας καὶ λόγον γνώσεως μυστικωτέρας, πρὸς δὲ καὶ θαυμάτων ἐνεργεῖαν καὶ προφητείας χάριν καὶ γένη γλωσσῶν καὶ ἐρημικῶν γλωσσῶν, ἀντιλήψεις τε καὶ κυβερνήσεις πόλεων καὶ λαοῦ, καὶ
- 210 ἐπίγνωσιν τῶν μελλόντων ἡ ἀθῶν, καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐκτελεῖν, υἱοθεσίαν τε καὶ αὐτὸ τὸ ἐνδεδυσθαι Χριστὸν καὶ τὸ εἶδέναι τὰ μυστήρια Χριστοῦ καὶ τὸ γνῶναι

τὸ περὶ ἡμᾶς τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ μυστήριον καὶ ἀπαξιαπλῶς
πάντα, ὅσα μὲν οἱ ἄπιστοι ἀγνοοῦσιν, ἡμεῖς δέ, οἱ καταξιω-
θέντες εἶναι πιστοί, εἰδέναι καὶ φρονεῖν καὶ λέγειν δινόμεθα, 216
διὰ μόνου τοῦ Πνεύματος ἐκδιδάσκονται.

Ἐκ τούτων οὖν καὶ τῶν τοιούτων πληροφορούμεθα καὶ
βεβαιούμεθα ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τὰ πάντα ποιήσας Θεός, ὁ
καὶ παραγαγὼν ἡμᾶς χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς, ὁ νοῦν καὶ
λόγον καὶ ψυχὴν νοεράν ἡμῖν χαρίσμενος, ὁ κατ' εἰκόνα 220
καὶ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ ποιήσας ἡμᾶς καὶ τὸ σκότος τῆς
ἀγνωσίας ἀποδιώξας ἡμῶν · καὶ αὐτός ἐστιν ὁ τὰ ὑπὲρ
ἡμᾶς ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀμυδρῶς πῶς καταξιώσας ὡς ἐν
σκιᾷ ὑποδαίξει ἡμῖν ἀφ' ὧν καὶ ἐμάθομεν, δι' ὧν καὶ ὀρώμεν,
παρ' ὧν καὶ πιστεύομεν, ὅτι ὥσπερ τὸν νοῦν τὸν ἡμέτερον 225
καὶ τὴν ψυχὴν καὶ αὐτὸν ἡμῶν τὸν ἐνδιάθετον λόγον ἐν τῇ
πλάσει τοῦ σώματος ἡμῶν ἅμα παρήγαγε, — τὸ γὰρ εἰπεῖν
ὅτι « ἐπλάσεν ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς
γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνεῦμα ζωῆς
καὶ ἐγένετο αὐτῷ εἰς ψυχὴν ζῶσαν » δεικνυσιν ὅτι συνυπῆρχε 230
τῇ ψυχῇ ὁ νοῦς ἡμῶν καὶ ὁ λόγος, μὴ προϋπάρξαντος ἐνός
ἐξ αὐτῶν μὴδὲ προϋποστάντος, ὡς ἐν ὄντων ἅμα τῶν τριῶν
καὶ εἰς ἐν πνεῦμα ζωῆς δοθέντων ἡμῖν — ὥσπερ οὖν ἐν τοῦτοις
οὐ προϋπῆρξεν ἐν οὐδὲ προϋπέστη τοῦ ἐτέρου τὸ ἕτερον,
μᾶς οὐσίας ὄντων καὶ φύσεως, οὕτως οὐδὲ ἐν τῇ ἀγίᾳ καὶ 235
ἁμοουσίᾳ καὶ ὁμοτίμῳ Τριάδι προϋπῆρξε τοῦ ἐτέρου τὸ
ἕτερον. Οὐδὲ γὰρ ἔσχε ποτὲ ὁ ποιητὴς τῆς εἰκόνης Θεός,
τρισυπόστατος ὢν, προϋποστᾶν τῶν τριῶν ἐν, ἀλλ' ἅμα
τὰ τρία ἐν ὁ Θεός καὶ τὸ ἐν ὡσαύτως αἰεὶ τρία.

Τοῦτο τοιγαροῦν ὁμολογοῦντες πιστεύομεν καὶ πᾶσιν 240
ἄλλοις οἷς οὐ τολμηρόν τὰ περὶ Θεοῦ λέγειν καὶ ἐρευνᾶν
διαμαρτυρούμεθα ὅτι ἐστὶ Θεός τρισυπόστατος, Πατὴρ
Υἱὸς καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἡ ἀγία Τριάς, εἰς ἣν βεβαπτίσμεθα
ὁ ἐκ τῶν εἰς ἡμᾶς γεγενημένων ἐνεργειῶν καὶ χαρισμάτων
τοῦ Πνεύματος καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἱερῶν θεσμῶν τε καὶ 245
εὐαγγελίων ἐβεβαιώθημεν. Πῶς δὲ Τριάς ἢ πότε ἢ ὅποια
καὶ ποδαπή, ἢ ὁσα κτίσεις τῶν ὧν, αἱ κτισθέντες οὐκ
ἴσμεν ἡμεῖς. Εἰ δὲ οὐκ ἴσμεν, ὥσπερ οὐδὲ οἶδαμεν, πόσων
ἴσμεν σκεπτῶν ἄξιοι, περὶ ὧν οὐκ οἶδαμεν λέγοντες ; Τὸ

γάρ μὴ ὅν τῶν γεγενημένων ἀπάντων μηδέν, μήτε τῶν
 ὁραμένων, μήτε τῶν ἀοράτων, πῶς εἶδέναι δυναμέθα, ἡμεῖς
 οἱ ὁρατοὶ καὶ κτιστοὶ, οἱ φθαρτοὶ, οἱ αἰσθητοὶ, οἱ τυφλοὶ
 καὶ ἀφώτιστοι ; Καὶ ταῦτα, ὥσπερ τεῖχος μέσον ἡμῶν καὶ
 Θεοῦ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν προκειμένων καὶ διεργόντων
 255 ἡμᾶς ἀπ' αὐτοῦ, ὃ εἰ μὴ διὰ μετανοίας ἀνέλωμεν ἢ καὶ
 υπερβῶμεν, οὐ μόνον οὐ γνωνοῖ Θεὸν βυνηθῶμεν, ἀλλ'
 οὐδ' ὅτι ἄνθρωποι ἐσμεν εἰσόμεθα. Τοῦ γὰρ φραγμοῦ
 ἱσταμένου καὶ χωρίζοντος ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ φωτός, πῶς ἐν
 σκοτίᾳ διαύγοντες ἑαυτοὺς καταμαθεῖν ἰσχύσομεν, ἢ ὅποιοί
 260 ἐσμεν καὶ ποδαποὶ, ἢ ποῦ καὶ πόθεν φερόμεθα, ἢ ποῦ
 ἀπαγόμεθα καὶ τίνες ἐσμέν ἐν ἀληθείᾳ ἐπιγνωσόμεθα. Εἰ δὲ
 ἡμᾶς αὐτοὺς ἀγνοοῦμεν, πολλῶν μᾶλλον τὸν ὄντα ἀσυγκρίτως
 ὑπὲρ ἡμᾶς ; Εἰ γὰρ μὴ ἑαυτοὺς ἠγνοοῦμεν, οὐκ ἂν τολμηρῶς
 περὶ Θεοῦ ἐφθεγγόμεθα τὸ γὰρ περὶ Θεοῦ καὶ τῶν θείων
 265 λέγειν ἀφωτιστοὺς ὄντας ἡμᾶς καὶ κενούς Πνεύματος ἁγίου,
 ἀγνοῖαν ἡμῶν ἑαυτῶν ἐμφανίζει. Καὶ εἰκότως · εἰ γὰρ
 ἑαυτοὺς ἀκριβῶς ἐγινώσκουμεν, οὐδὲ εἰς οὐρανὸν ἀτενίσαι
 οὐδὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπειν, οὐδὲ πατεῖν τὴν
 γῆν αὐτὴν ἀξίους ὅν ἡμᾶς ἑαυτοὺς ἐλογισάμεθα πώποτε,
 270 ἀλλ' ὑπὸ γῆν κατορούζαι προεθυμῆθημεν ἂν.

Τί γὰρ ἀκαθαρτότερον, εἰπέ μοι, τοῦ μετὰ οἰήσεως καὶ
 ὑπερφηκίας διδάσκειν ἐπιχειροῦντος τὰ τοῦ Πνεύματος
 ἄνευ Πνεύματος ; Τί μιαιρώτερον τοῦ μὴ μετανοήσαντος καὶ
 προκαθάραντος ἑαυτόν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀφέντος, διὰ μόνης
 275 δὲ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως καὶ τῆς ἔξω σοφίας βουλομένου
 θεολογεῖν καὶ περὶ τῶν ὄντων καὶ αἰὶ ὡσπευτως ὄντων
 τολμηρῶς διαλέγεσθαι ; Εἰ γὰρ καὶ μηδὲν ἕτερον ἁμαρτήσας
 ἐστίν, ὅπερ ἄδυνατον, τοῦτο δὲ αὐτὴ μόναν ὑπόδικον κρίσεως
 αἰωνίου καθίστησι τὸν τοιοῦτον, ἐπειδὴ « ἀκάθαρτος παρὰ
 280 Κυρίῳ πᾶς ὑψηλοκάρδιος ». Εἰς τοσοῦτον γὰρ ἀνοίας
 ἐξώκειλαν τῶν τοιούτων τινές, ὥστε μὴδὲ λέγειν μὴδὲ
 νομίζειν ἡμαρτηρεῖν αὐτοὺς. Τῆς μαλίας ! Οὐδεὶς ἀνα-
 μάρτητος, εἰ μὴ εἰς ὃ Θεός · « Πάντες γὰρ » φησὶν
 « ἡμαρτον » ὁ θεὸς Ἀπόστολος, « καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης
 285 τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενοι θεωρεῖν τῇ αὐτοῦ χάριτι ». Εἰ δὲ,
 κατὰ τὸ ὅσιον λόγιον, οὐδεὶς ἀναμάρτητος εἰ μὴ εἰς ὃ Θεός

καὶ πάντες ἡμαρτον καὶ ὑπεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ὁ λέγων μὴ ἡμαρτηκέναι, ὡς οὐκ οἶδεν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶ τῷ Θεῷ καὶ ἔστιν ὁμοίος τῷ εἰπόντι « Ἐθήσω τὸν θρόνον μου ἐπὶ τῶν νεφελῶν καὶ ἔσομαι ὁμοίος τῷ Ὑψίστῳ » 290

Εἰ δὲ ἡμαρτηκέναι ὁμολογεῖς, δεῖξόν μοι τὴν γνησίαν ὑπὲρ τῶν ἡμαρτημένων ἐξομολόγησιν, τὴν πρὸς τὸν ἀναδεξάμενόν σου τοῖς λογισμοῦς πνευματικὸν πατέρα πίστιν εὐκρινή, τὴν ὑποταγὴν, τὴν ἐν τοῖς εὐτελέσιν ἔργοις ὑπακοήν, τὴν ἐν τοῖς ὑποδεεστέροις τῶν ἀδελφῶν ὑπηρεσίαν, τὴν ἐν τοῖς 295 ἀσθενοῦσι διακονίαν, ἐπὶ δὲ τὴν ἀπὸ ψυχῆς ταπεινώσιν, τὸ ἀσχημάτιστον, τὸ ἀκλαστον καὶ ἀνυπόκριτον ἦθος. Καὶ εἰ ἐνδιαθέτω γνώμῃ ψυχῆς ὑποκάτω πάντων ἑαυτὸν ἔσχες, ὅθεν ἡ διηγετικὴ κατάνυξις καὶ τὰ χαροποιὰ δάκρυα τίκτονται, ἀφ' ὧν καὶ δι' ὧν ἡ κάθαρσις ἐπιγίνεται τῆς ψυχῆς τῇ 300 σπουδαίῳ καὶ ἡ τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων ἐπίγνωσις, καὶ τότε λάλει περὶ θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καγὼ σου τῶν λόγων γνωρίσω τὴν δύναμιν.

Ὁ γὰρ καρπὸς καὶ τὸ ἔργον τῆς μετανοίας ταῦτά εἰσιν, ἃ τὴν μὲν ἀγνοίαν ἀποδιώκουσι, τὴν δὲ γνώσιν ὁμοῦ προσ- 305 τιθέασιν· γνώσιν δὲ λέγω τὴν περὶ ἡμᾶς πρῶτον καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς, ἔπειτα τῶν ὑπὲρ ἡμᾶς καὶ τῶν θεῶν τῶν τοῖς ἀμετανοήτοις ἀθεάτων καὶ ἀγνώστων μυστηρίων, φημὶ δὴ τῆς καθ' ἡμᾶς πίστεως, ἣν οὐδεὶς ἂν πλουτήσῃ πρὸ τῆς ἐργασίας τῶν εἰρημένων, εἰ καὶ πᾶσαν ἐγκύκλιον διέλθοι 310 φιλοσοφίαν· εἰ δὲ μὴ ταύτης ἐν μετοχῇ γένηται πλᾶσις, ἐν σκοτεινῇ βαθυτάτῃ διάξει τῆς ἀγνωσίας τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον. Εἰ γὰρ καὶ ἐν γράμμασι καίονται καὶ παρὰ πάντων τὰ θεῖα καὶ περὶ τῶν θεῶν πᾶσιν ἀναγκυνώσκονται, ἀλλὰ μόνοις ἐκείνοις ταῦτα ἀποκαλύπτονται τοῖς θερμῶς 315 μετανοήσασιν καὶ διὰ τῆς εὐκρινούς μετανοίας καλῶς καθαρθεῖσι, καὶ τοσοῦτον, καθ' ὅσον ἡ ἀναλογία καὶ τὸ μέτρον ὑπάρχει τῆς αὐτῶν μετανοίας ὁμοῦ καὶ καθάρσεως· οἷς καὶ φανεροῦνται τὰ βᾶθη τοῦ Πνεύματος καὶ ἀφ' ὧν ὁ λόγος πηγάζει τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας καὶ γνώσεως, ὡς 320 ποταμὸς παλῦρρους κατακλύζων τὰς φρένας τῶν ἐναντίων. Τοῖς δὲ γε ἄλλοις ἀπασιν ἀγνωστα καὶ κεκρυμμένα ὑπάρχει καὶ μηδὲν ἄκαπтусσόμενα ὑπὸ τοῦ διανοίγοντος τὸν νοῦν

- τῶν πιστῶν εἰς τὸ συνίεναι τὰς γραφάς . Καὶ εἰκότως
 325 α Τὸ γὰρ μυστήριόν μου, φησὶν, ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς ἢ.
 Τοῖνυν καὶ δοκοῦσι βλέπειν μὴ βλέποντες οἱ τοιοῦτοι καὶ
 ἀκούειν μὴ δόλως ἀκουόντες καὶ συνίεναι ἀσυνετοὶ ὄντες,
 αἰσθησὶν τῶν ἀναγινωσκομένων λαβεῖν μὴ δυνάμενοι. Καὶ
 καθάπερ ἕκαστος τῶν ἀπίστων φρονεῖν οἴεται μὴ φρονῶν,
 330 καὶ εἰδέναι τι δοκεῖ μὴδὲν ὁλως εἰδώς, — εἰ τι γὰρ καὶ
 οἶδε, κακῶς οἶδεν, ὃ καὶ χειρόν πάσης ἀγνοίας ἐστίν —
 οὕτως, οἶμαι, καὶ οὔτοι. Δοκοῦντες γὰρ εἶναι σοφοί, μωροὶ
 τῷ ὄντι γεγόνασιν, ὥσπερ ἐξεστηκότες καὶ ἑκφρονες τὰς
 335 Χριστοῦ μυστηρίων εἰδότες, ὥς δεῖ ὢν τῆς οἰήσεως καὶ
 ὑπερηφανίας ῥύσαιτο ἡμᾶς ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ καὶ μμητὰς
 γενέσθαι τῆς αὐτοῦ ταπεινώσεως ἀξιώσει.

- Ταύτης οὖν τῆς ὁδοῦ, φημί δὴ τῆς μοικρίας ταπει-
 νοφροσύνης, ὃ παρακαλίνων καὶ ἄξω που, δεξιὰ τυχόν ἢ
 340 ἀριστερά, βαδίζων καὶ πορευόμενος καὶ τοῖς ἰχνεσι τοῦ
 Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ μὴ καταδεχόμενος ἐπισθαι, πῶς εἰς τὸν
 νυμφῶνα αὐτοῦ σὺν αὐτῷ εἰσελεύσεται; Μὴ συνεισελθὼν
 δέ, πῶς τὴν αὐτοῦ δόξαν θεάσεται; Μὴ θεασάμενος δὲ
 ταύτην, πῶς τὰ κατ' αὐτὴν ἢ τὰ περὶ αὐτὴν ἄλλοις ἐκδιηγῆσ-
 345 ται. Πῶς περὶ ὧν οὐκ οἶδε καὶ οὐκ ἐθεάσατο πώποτε εἰπεῖν
 καθόλου τολμήσειεν; Εἰ δ' ἐπιχειρήσειε περὶ τοιούτων καὶ
 τηλικούτων διδάσκειν, ἄρα τοῦ τοιούτου ἀνθρώπου ἔστιν
 ἐπὶ τῆς γῆς ἀφρονέστερος; Ἄρα οὐχὶ καὶ αὐτῶν τῶν
 350 κτηνῶδων κτηνῶν ἀλογώτερος ἔσται καὶ παντάπασι
 κτηνωδέστερος. Πάντα γάρ, ὥς ὁράται, τὰ ἄλογα ζῶα
 τὴν ἑαυτῶν φυλάττει καὶ φύσιν καὶ τάξιν, καὶ τοὺς ἰδίους
 ὁρὸς ἕκαστον αὐτῶν οὐχ ὑπερβαίνει ποτέ. Οὗτος δὲ ὁ χειρὶ
 Θεοῦ πλασθεὶς, ὁ λόγῳ καὶ αὐτεξουσιότητι παρ' αὐτοῦ
 τιμηθεὶς, οὐκ εἰς δέον ἐχρήσατο τῇ ἀξίᾳ, οὐδὲ τὴν ἰδίαν
 355 ἐπέγνω ἀσθένειαν, οὐδὲ ἐνέμεινεν ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ
 ἐντεθεῖσι τῇ φύσει αὐτοῦ ἀγαθοῖς, οὐδὲ ἐντὸς τῶν ἰδίων
 ὅρων ἔστη ἢ τὰ ἑαυτοῦ μέτρα συνῆκεν· ἀλλ' ὥς ὁ Ἑωσφόρος
 ἢ καὶ ὁ Ἀδάμ ὕστερον, ὃ μὲν ἄγγελος ὢν, ὃ δὲ ἄνθρωπος,
 360 οὕτως οἶμοι καὶ οὗτος, τοὺς ὁρὸς τῆς ἰδίας φύσεως ὑπερβὰς

καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτὸν ἐπιθυμίας καὶ φαντασθεῖς, οὐ διὰ
ταπεινώσεως καὶ χριστομιμῆτος πολυτείας πρὸς ὕψος
πνευματικῆς γνώσεως ἀνελθεῖν ἠδουλήθη, ἀλλὰ διὰ ὑπερηφα-
νίας καὶ ἐπάρσεως· οἶοναι πλίνθους τῆς ψευδωνυμου
γνώσεως ἄλλοθεν ἄλλους συλλέξας καὶ δι' ἐπιμόνου μελέτης
ἐξοπτήσας αὐτούς, δια φιλοδοξίας τε καὶ ἀνθρωπαρεσκίας
μετὰ οἰήσεως οἰκοδομήσας αὐτούς, πύργον θεολογίας καὶ
πνευματικῆς γνώσεως κτήσασθαι προσεδόκησε· πρὸς δέ,
καὶ εἰς οὐρανοὺς ἢ καὶ ὑπὲρ τοὺς οὐρανοὺς εἶναι οἰόμενος
καὶ ὑπεράνω αὐτῶν ἱστασθαι φανταζόμενος, περὶ τοῦ
ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς
διαλέγεται. Τὸν τοιοῦτον οὖν τίς ἄρα καλέσειεν ἄνθρωπον,
ἢ τῶν κτηνῶν αὐτῶν ἴσον ἢ ὅλως αἰσθησὶν ἔχοντα· Εἰ γάρ
ὁ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθεὶς ἄνθρωπος καὶ καταξιωθεὶς
ἰσαγγέλου καὶ ἀθανάτου ζωῆς, διὰ μιᾶς ἐντολῆς Θεοῦ
παράβασιν οὐ μόνον τῆς ἀγγελικῆς ἐκείνης διαγωγῆς, ἀλλὰ
καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, δικαίως ἀπεστερήθη, θανάτῳ καὶ
φθορᾷ καὶ κατὰρα καταδικασθεὶς, τί πείσονται ἄρα οἱ ἐξ
αὐτοῦ γεννώμενο. ἅπαντες καὶ ἐτι τοῦ χοικοῦ τὴν εἰκόνα
φοροῦντες καὶ θεολογεῖν ἀνάγκης ἐπιχειροῦντες ;

Ἄλλὰ γὰρ εἰπέ μοι, πᾶς τις ὁ περὶ Θεοῦ καὶ τῶν θείων μὴ
διδάσκεισθαι, ἀλλὰ διδάσκειν ἐπιχειρῶν, εἰ ἐκ τοῦ ἄδου
πρῶτον ἀνῆλθες καὶ πρὸς τῇ γῇ γέγονας, καὶ πῶς τοῦτό
σοι παθεῖν ἐξεγένετο, καὶ δια ποίων τῶν ἐπιστηρηγμάτων
καὶ ἐπιβάσεων, διὰ τίνων δὲ καὶ ὁποίων τῶν συνεργησάντων
καὶ βοηθησάντων πρὸς τὴν ἀνάβασιν. Ἀνελθὼν δὲ ὁδωδῶς
καὶ βρύων φθοράν, μᾶλλον δὲ ὑπὸ τοῦ θανάτου κρατούμενος
καὶ νεκρὸς ὢν ἔτι, πῶς ἐζήσας καὶ ἰσχυρότερος γέγονας
τοῦ θανάτου καὶ τὰς ἀκείνου χεῖρας διαδρᾶναι ἐξίσχυσας ;
Φράσον οὖν ἡμῖν καὶ εἰθ' οὕτως ἐρεῖς πάντως καὶ πῶς μετὰ
τὸ ἀνελθεῖν ἐκ τοῦ ἄδου καὶ ἐπιθῆναι τῇ γῇ τῆς τε φθορᾶς
ἀπηλλάγης καὶ τῆς κατάρας ἡλευθερώθης. Εἰτα διδάξεις
ἡμᾶς πῶς πάλιν ἀνήχθης ἀπὸ τῆς γῆς, ποίαις χρησάμενος
βαθμίσι, ποίοις πτεροῖς πετασθεὶς ὑψώθης πρὸς οὐρανοὺς,
τοίου ἀρματος ἐπιβάς, ἐν σώματι ὢν χωρὶς σώματος·
ὑπερέβης αὐτούς, ποῖα σε νεφέλη ὑπέλαβε. Δεῖξον ἡμῖν
ταῦτα καὶ διδάξον ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἡμᾶς καὶ τότε δεξιόμεθα

σε περί Θεοῦ μετρίως πως καὶ μετὰ φόβου καὶ τρόμου
λέγοντα. Εἰ δὲ χωρὶς τῶν εἰρημένων τούτων, τῶν αἰ
400 μυστικῶς γινομένων ἐν ταῖς εἰς ἄνδρα τέλειον εἰς μέτρον
ἡλικίας τοῦ πληρώματος ἀναδεραμηκόσι Χριστοῦ, καὶ
πρὸ τῆς πράξεως τῶν ἐντεταλμένων ὑπὸ Θεοῦ φθέγξασθαι
τολμηρῶς ἐπιχειρήσεις, ὥς μακρόμενον καὶ ἐκφρονα καὶ
δαιμονῶντά σε ἀποστραφησόμεθα, ἐπειδὴ οὔτε Ἥλιος ἄνευ
405 τοῦ φλογεροῦ ἄρματος ἐκείνου σωματικῶς πρὸς οὐρανὸν
ἦρθη, οὔτε ὁ δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεὸς ἄνευ τῆς ὑπολαβούσης
αὐτὸν νεφέλης τοῦ Πνεύματος.

Καίτοι καὶ τὸν Ἥλιον αὐτὸν δίχα τοῦ ὀφθέντος ἄρματος,
ὥσπερ τὸν Ἑνώχ, μεταθεῖναι ἀπὸ τῆς γῆς εἰς οὐρανὸν
410 ἔσχε καὶ αὐτὸς πάλιν ὁ Δεσπότης ἄνευ νεφέλης καὶ τῶν
συνεπομένων ἀγγέλων εἰς οὐρανοὺς ἀνελθεῖν ἠδύνατο, ἀλλὰ
τοῦτο οὐ ποιεῖ. Τί τοῦτο; Ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι καὶ ὁ νοῦς
ἡμῶν θέσται τινος πάντως τοῦ ἀναφεροντος αὐτὸν εἰς τὸν
οὐρανὸν καὶ τὰ ἐκείσε θεάματα ὑποδεικνύοντος αὐτῷ καὶ
415 τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ ἐκκαλύπτοντος ὥς γὰρ οὐκ ἐνδέχεται
ἄνευ πτερύγων εἰς ὕψος πετασθῆναι πτηνόν, οὕτως οὐδὲ
νοῦν ἀνθρώπου ἀναθῆναι πρὸς τὰ ἐξ ὧν ἐξέπεσεν, εἰ μὴ τὸν
προάγοντα καὶ ἀναφέροντα αὐτὸν σχῆ. Ἀλλως δὲ καὶ Ἵνα
δι' αὐτῶν τῶν ἔργων πιστώσῃται τὴν τοῦ βούλου καὶ τὴν
420 ἰδίαν ὁ Δεσπότης ἀνάληψιν καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνοδὸν καὶ
διδάξῃ ἡμᾶς μὴ λόγοις μόνοις ἐξαπατᾶσθαι καὶ πάντα
ἄνθρωπον πιστεύειν πνευματικὸν ἑαυτὸν εἶναι λέγοντα, ἀλλὰ
ἀπὸ τοῦ βίου καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ πρότερον βεβαιωμένους,
καὶ μάλιστα ἐὰν ταῖς τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ
425 τῶν ἀγίων πατέρων διδασκαλίαις συνῆδωσαν οἱ λόγοι αὐτοῦ
καὶ αἱ πράξεις, καὶ τηνικαῦτα προσδέχασθαι καὶ ἀκοῦσιν
τοὺς λόγους αὐτοῦ ὥς λόγους Χριστοῦ εἰ δ' οὖν, ἀλλ' εἰ καὶ
νεκροὺς ἀνιστᾷ, καὶ μυρία ἄλλα θαύματα ἐπιδεικνύεται, ὥς
δαίμονα αὐτὸν ἀποστρέψασθαι καὶ μισεῖν, καὶ μάλιστα θαν
430 νοσητοῦμενον μὴ καταδεχόμενον ὀρώμεν μεταθεῖναι τὸ
ἴδιον φρόνημα, ἀλλ' ἐπὶ ἐμμένοντα τῇ πεπλανημένῃ γνώσει
αὐτοῦ καὶ εἰς οὐρανοὺς οἰόμενον τὸ παλίτευμα καὶ τὴν
διαγωγὴν ἔχειν.

Οὕτω γὰρ ἀνοδὸν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων Χριστοῦ καὶ τῶν
435 θεοπεσιῶν πατέρων ἡμῶν τῆς θεοπνεύστου μυσταγωγηθέντες

διδασκαλίας, ἀποτρεπόμεθα τὰς διακίλους τῶν εἰς μηδὲν
 ἕτερον εὐκαιρούντων, ἢ εἰς τὸ περιεργάζεσθαι καὶ πολυπραγ-
 μονεῖν τὰ καὶ ἀγγέλοις ἀνέφικτα, κενοφωνίας· κρατοῦμεν
 δὲ τὴν ὁμολογίαν ἡμῶν τῆς πίστεως αἰνῇ καὶ ἀκράδαντον, 440
 ἣν ἐνώθεν παρ' αὐτῶν παρελάβομεν, τὴν ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ
 καὶ ἁγίῳ Πνεύματι τῆς μιᾶς θεότητος καὶ ἀσυγχύτου καὶ
 ἀδιαιρέτου Τριᾶδος, ἐν ᾗ βεβαπτίσμεθα, δι' ἧς καὶ ζῶμεν
 καὶ γινώσκομεν καὶ νοοῦμεν, ὅφ' ἦν καὶ ἔσμεν καὶ εἰς αἰῶνας
 αἰώνων ἑσόμεθα, ὡς ἐξ αὐτῆς ἐσχηκότες τὸ εἶναι καὶ τὸ εὖ 445
 εἶναι τῆς τὸ πᾶν ἐξ οὐκ ὄντων παραγαγούσης σοφίας, μεθ' ἧς
 καὶ μετασταίημεν τῶν ἐνταῦθα εἰς γαληνοῦς λιμένας ζωῆς
 ἀκηράτου, ἐνθα πάντων εὐφραينوμένων ἡ κατοικία καὶ ὁ
 χῶρος τῶν ἑορταζόντων ἐν Πνεύματι, ἥ πρόπει πᾶσα δόξα,
 τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν 450
 αἰώνων· ἀμήν.

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

Καὶ κατὰ τῶν ἐπιχειρούντων θεολογεῖν ἄνευ Πνεύματος.

- Ὁ ἄνωθεν εὐληθὴς τὴν τοῦ Θεοῦ ἀνέκρινεν ἐν τῷ στόματι διὰ παντός περιφέρειν, ὁ ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ ἐκλύων πνεῦμα ζωῆς, εὐρυχωρότερον σπουδάζει τοῦτο καθ' ὧραν ποιεῖν εἰς ἀφθονωτέραν ὑποδοχὴν τοῦ λόγου τῆς
- 5 ζωῆς, ὅς ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, περὶ οὗ εἰρηται· « Πλάτυνον τὸ στόμα σου καὶ κληρώσω αὐτό ». Τοῖνον καὶ ὁ γενέσθαι τοιοῦτος ἀξιώσεις ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δύναται ἐντετυπωμένην ἀπαξ καὶ οἶονεϊ ἐσφραγισμένην τῷ ἡγεμονικῷ τῆς ψυχῆς τὴν περὶ Θεοῦ ἐννοιαν ἔχειν διὰ
- 10 παντός ἐνυπάρχουσαν τῇ ψυχῇ, δύναται δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ὑποθήκην πάντοτε χαίρειν, ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι, ἐν παντὶ εὐχαριστεῖν, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖν, καὶν εἴτε ἐσθίῃ καὶν εἴτε πίνῃ, ὑπὸ τοῦ ἄρτου δηλαδὴ τῆς ζωῆς διηγεκῶς τρεφόμενός τε καὶ δυναμούμενος. Τοῦ
- 15 τοιοῦτου καθεύδοντος ἡ καρδία ἐγρήγορε καὶ ἐγρηγορότος οὐδέποτε τοῦ Θεοῦ καθ' οἶονδῆποτε τρόπον χωρίζεται· καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Ἀπόστολος λέγει· « Ὁ κολλώμενος τῇ γυναικὶ ἐν σῶμά ἐστι καὶ ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἐν πνεύμα ἐστι » « Πνεῦμα γὰρ ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνοῦντας
- 21 αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν ». Τοιγαροῦν καὶ ὁ οὕτω συναφθεὶς πνευματικῶς τῷ Θεῷ, ὥστε ἐν πνεῦμα γενέσθαι μετ' αὐτοῦ, ἀμαρτάνειν οὐ δύναται· φησὶ γὰρ ἡ θεολόγος φωνή· « Εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ καὶ ἀμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἐστι·
- 23 πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων οὐχ ἀμαρτάνει, πᾶς ὁ ἀμαρτάνων οὐχ ἑώρακεν αὐτὸν οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν ». Καὶ πάλιν « Πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ οὐ δύναται ἀμαρτάνειν ὅτι ἐκ Θεοῦ γεγέννηται ». »

Εἰ οὖν πᾶς ὁ ἁμαρτάνων τὸν Θεὸν οὐχ ἑώρακεν οὐδὲ 30
 ἔγνωκεν αὐτόν, ὁ δὲ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ
 ποιεῖ, τέκνον χρηματίζων αὐτοῦ, θαυμάζειν μοι ἔπεισιν ἐπὶ
 τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων οἱ, πρὸ τοῦ γεννηθῆναι ἐκ τοῦ
 Θεοῦ καὶ τέκνα χρηματίσαι αὐτοῦ, θεολογεῖν καὶ περὶ Θεοῦ 35
 λέγειν οὐ φρίττουσι. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὅταν περὶ θεῶν καὶ
 ἀνεφίκτων πραγμάτων ἀκούω τούτων τινὰς φιλοσοφούντας
 καὶ ἀνάγνως θεολογούντας καὶ τὰ περὶ Θεοῦ καὶ τὰ κατ'
 αὐτὸν ἐξηγουμένους ἀνευ τοῦ συνετιζόντος Πνεύματος,
 φρίττει μοι τὸ πνεῦμα καὶ οἶονεῖ ἔξω ἐμαυτοῦ γίνομαι,
 ἀναλογιζόμενος καὶ σκοπῶν τὸ πᾶσιν ἀκατάληπτον τῆς 40
 θεότητος καὶ ὅπως, τὰ ἐν ποσὶν ἀγνοοῦντες καὶ αὐτοὺς
 ἡμᾶς, περὶ τῶν ἀνεφίκτων ἡμῖν ἀφοβία Θεοῦ καὶ τολμῇ
 φιλοσοφεῖν προθυμούμεθα, καὶ ταῦτα κενὸι Πνεύματος
 ὄντες τοῦ ταῦτα φωτίζοντος ἢ καὶ ἀναπτύσσοντος καὶ αὐτὸ
 τοῦτο τὸ περὶ Θεοῦ λέγειν τι ἁμαρτάνοντες. Εἰ γὰρ τὸ 45
 γινῶναι μόνον ἑκαστον ἑαυτὸν χαλεπὸν καὶ κοιμῶν ὀλίγοις
 φιλοσοφοῦμενον, μικροῦ δὲ οὐδ' ὀλίγοις ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ
 καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ, ἤνικα καὶ ὁ τῆς φιλοσοφίας ἔρως
 ἐσθέσθη τῇ βιαίᾳ φορᾷ καὶ ἀντιπνεύσει τῆς κατασχύσεως
 ἡμᾶς ἀμελείας καὶ τῶν πραγμάτων τοῦ βίου, ἀνταλλατ 50
 τοιμένοις τῶν αἰώνιων τὰ μηδενὸς ἄξια καὶ μηκέτ' ὄντα ἢ
 αὐθαμῶς ὄντα, ἄλλοτε ἄλλως μετατυπούμενα καὶ ὅρον μὴ
 ἔχοντα στάσεως, πολλῷ μᾶλλον τὸ γινῶναι Θεὸν χαλεπώτερον
 καὶ προσέτι πάντῃ ἄλογον καὶ ἀσύνητον καὶ φύσιν Θεοῦ
 καὶ οὐσίαν ἔξερευνᾶν. Ἀλλὰ τί τὰ ἑαυτῶν ἀφέντες, ὧ οὗτοι, 55
 καλῶς διατίθεσθαι, τὰ περὶ Θεοῦ καὶ τῶν θεῶν ἐξερευνᾶτε,
 Μεταβῆναι δεῖ πρῶτον ἡμᾶς ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν,
 εἰθ' οὕτω δέξασθαι σπέρμα ἐν ἑαυτοῖς ἀνωθεν τοῦ ζῶντος
 Θεοῦ καὶ γεννηθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, ὥς χρηματίσαι τέκνα αὐτοῦ,
 καὶ ἐλκύσαι Πνεῦμα ἐν ταῖς ἐγκάτοις καὶ οὕτως ἐλλαμπό- 60
 μένους τὰ περὶ Θεοῦ φθέγγεσθαι, καθόσον οἶόν τε καὶ ἀπὸ
 Θεοῦ ἐλλαμπόμεθα.

Τὸ δὲ νῦν ἔχον πιστεῦέ μοι εἰς ἓνα Θεόν, ὁ καὶ οὕτω
 θεολογεῖν ἐπιθέμενος, τὸν μὴ παρ' ἑτέρου γεγονότα τινός
 (οὐδὲ γὰρ ἦν πρὸ αὐτοῦ τι πρεσβύτερον οὔτε γέγονε), μήτε 65
 πεποιηκότα ἑαυτόν, ὥς τινες τῶν λίαν ἀνοήτων ὑπέλαβον
 (αὐτομάτως γὰρ τὸ μὴ ὂν γενέσθαι ἀδύνατον), τὸν αἰεῖ

- ὄντα καὶ πρῶτα καὶ ἀδίκως ἐσόμενον ἓνα Θεὸν ἐν τρισὶν
 ὑποστάσεσιν. Οὐδὲ γὰρ ἀνωτότατον τὸν ἐνυπόστατον καὶ
 70 τρισυπόστατον φαίη τις ἂν, κρεσθεύων ὀρθῶς τὴν ἀλήθειαν,
 ἀλλ' ἐκ τῶν κατ' αὐτὸν τὰ ὑπὲρ αὐτὸν διδασκόμενος ἐν
 τρισὶν ὁμοουσίοις προσώποις προσκυνεῖ τὴν μίαν θεότητα.
 Εἰ γὰρ τὸ κατ' εἰκόνα τοῖς παθεσι μὴ συνέχεε τε καὶ συνεζό-
 φησε, πρῶτον μὲν ἐπιγνοὺς ἐπιστάται ἑαυτὸν ὅτι δὴ ψυχὴν
 75 ζῶσιν καὶ ἐνυπόστατον παρὰ τοῦ κτίσαντος εἴληφεν, αὐτὴ
 δὲ τριμερὴς ἐστὶ, νοῦν καὶ λόγον τὰ συνεπόμενα ἔχουσα·
 καὶ οὕτως ἐκ τῶν κατ' αὐτὸν τὰ περὶ Θεοῦ νῦν σοφιστάτω
 καὶ λαμπροτάτω νοεῖ. Κινεῖται γὰρ νοεῖν ἀπὸ τοῦ κινεῦντος
 ἄνωθεν Πνεύματος ὅτι, δὴ ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, ὁ τὸ πᾶν ἐξ
 80 οὐκ ὄντων τῷ ἑαυτοῦ Λόγῳ ὑποστηράζμενος καὶ δυνάμει τοῦ
 Πνεύματος αὐτοῦ συνέχων αὐτὸ καὶ διακρατῶν, γεννᾷ τὸν
 ὁμοούσιον ἀχρόνως καὶ ἀδίκως Υἱὸν μηδαμῶς ἐξ αὐτοῦ
 χωριζόμενον, μεθ' οὗ καὶ τὸ θεῖον Πνεῦμα συνεκπορεύεται,
 ὁμοουσίον ὃν τῷ Υἱῷ, ἐξ ὁμοουσίου Πατρός. Οὕτω δὲ
 85 καλῶς περὶ Θεοῦ νοῦν καὶ ἅμα ὁμολογῶν, κατ' εἰκόνα τοῦ
 κτίσαντος ἑαυτὴν ἀποδείκνυσι ψυχὴν λογικὴν τε καὶ νοερὰν
 καὶ ἀθάνατον περιφέροντα, νῦν καὶ λόγῳ τοῖς ὁμοουσίοις
 καὶ ἐνυποστάτοις δεδημιουργημένην· εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἔνουν
 πάντως καὶ ἄλογον κατηγορεῖ ἑαυτὸν. Πόθεν γὰρ ἂν ἄλλοθεν
 90 καὶ ἐκ ποίων ἄρα τῶν χαρακτήρων κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος
 ἔσται, τῶν θείων ἐκπίπτων ιδιωμάτων; Εἰ δὲ ταῦτα μὲν τις
 ἑαυτῷ προσμαρτυρεῖ καὶ ὀρθῶς ἐπιγράφεται, τὸν δὲ ποιητὴν
 ἑαυτοῦ καὶ Θεὸν ἀλόγως τῶν εἰρημένων ἀποστερεῖ τὸ γε
 ἂν' ἑαυτὸν, οὐδὲν μοι τῶν ἐθνικῶν διενήνοχεν ὁ τοιοῦτος
 95 ὁκνῶ γὰρ εἰπεῖν κτηνῶν ἢ ἐρπετῶν καὶ θηρίων.

- Ἐγώ γε οὖν πιστεύω ὅτι, ὥσπερ οὐ προυπέστη ἡ προοφίς
 τатаται ἡ ψυχὴ τοῦ νοῦς ἢ ὁ νοῦς τοῦ ἐξ αὐτοῦ γεννωμένου
 λόγου, ἀλλ' ἅμα μὲν ἔχουσι τὸ εἶναι ὑπὸ Θεοῦ, ὁ δὲ νοῦς
 τὸν λόγον ἀπογεννᾷ καὶ ἐξάγει δι' αὐτοῦ τὴν βούλησιν τῆς
 100 ψυχῆς, οὕτως αὐδὲ ὁ Πατὴρ καὶ Θεός, ἡ τοῦ Υἱοῦ, ἡ τοῦ
 Πνεύματος προυπέστη, ἀλλ' ὥς ὁ νοῦς ὑπάρχει ἐν τῇ ψυχῇ
 τὸν δὲ λόγον ἔχει παρ' ἑαυτῷ, τῷ ὁμοίῳ τρόπῳ ὁ Θεὸς καὶ
 Πατὴρ ἐν ὅλῳ ὑπάρχει τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ καὶ τὸν Θεὸν
 Λόγον γεγεννημένον ἔχει ὅλον ἐν ἑαυτῷ· καὶ καθάπερ

αδύνατον δίχα ψυχῆς λόγον ἢ νοῦν εἶναι, οὕτως ἀμήχανον 105
 Υἱὸν σὺν Πατρὶ ἀνευ ἁγίου λέγεσθαι Πνεύματος. Πῶς γὰρ
 τὸν ζῶντα Θεὸν δίχα ζωῆς ὑπάρξει ποτέ, ζωὴ γὰρ καὶ
 ζωοποιὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Τοιγαροῦν ὁμολόγει μοι
 τὸν Πατέρα αὐ προόντα γεννῶντα, τὸν Υἱὸν οὐχ ὕστερον
 γεννηθέντα ἢ γεγονότα, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορευτὸν 110
 μέν, συναίδιον δὲ καὶ ὁμοουσιον αὐτῷ σὺν Υἱῷ τῷ Πατρὶ·
 προσκύνει ὅλον τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐν ὅλῳ καὶ μόνῳ τῷ
 συνανάρχῳ Πατρὶ, καὶ ὅλον τὸν Πατέρα ἐν ὅλῳ καὶ μόνῳ τῷ
 συναίδειῳ Υἱῷ καὶ ὅλον τὸν Υἱὸν ἐν ὅλῳ καὶ μόνῳ τῷ Πατρὶ
 καὶ τῷ Πνεύματι, τὴν μίαν τρισυπόστατον καὶ συναίδιον 115
 καὶ ὁμοούσιον, ἀδιαίρετόν τε καὶ ἀσύγχυτον οὐσίαν καὶ
 φύσιν, ὡς μίαν τῶν ὅλων ἀρχὴν καὶ ἓνα Θεὸν τὸν δημιουργόν
 τοῦ παντός, ἐπειδὴ καὶ ἐν ὅλῳ τῷ ἐνυπάρχοντί σοι νῶ,
 ἐν' ἐκ τῶν κατὰ σε τὰ ὑπὲρ σε μυσταγωγούμενος τῆς εἰκόνος
 μὴ ἐπιλάβῃ, ἧς πρὸς αὐτοῦ ἡξιώθης, ὅλος ὁ λόγος ἐστὶ 120
 καὶ τὸ πνεῦμα ἐν τοῖς δυσὶν ἡ ψυχὴ ἀδιαφύετως, ἀσύγχυτως.
 Τοῦτο γὰρ ἡ εἰκὼν καὶ τοῦτο πεπλουτήκαμεν ἀνωθεν τὸ
 ἀφομοιωθῆναι ὅτῳ τῷ Πατρὶ καὶ τὴν εἰκόνα φέρειν τοῦ
 γεγεννηκότος καὶ κτίσαντος ταύτη γὰρ καὶ ἀνθρώπον
 προσκυνοῦντες μίαν αὐτῷ προσέχομεν τὴν τιμὴν, ὡς νοῦν 125
 ἔχοντι καὶ ἐμφύχῳ καὶ λογικῷ, οὐ διαιροῦντες ἢ προτιμῶντες
 τούτων ἐν τῶν τριῶν, ἀλλ' ὡς ἀδιαίρετα ἔχοντι τὰ τρία ἐν
 ἑαυτῷ καὶ ἀσύγχυτα· καὶ οὐχ ὡς τρία ὄντα, ἀλλ' ὡς
 ἀνθρώπον ἓνα, προσκυνοῦμεν καὶ τιμῶμεν αὐτὸν διὰ τὴν
 κοινὴν εἰκόνα τοῦ κτίσαντος. 130

Οὕτω μοι ἐκ τῶν θεῶν ιδιωμάτων ὧν ἐπιφέρει νοῦν καὶ
 τὰ περὶ Θεοῦ τοῦ ταῦτά σοι δωρησαμένου, ὡς ἓνα Θεὸν
 εὐσεβῶς τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον καὶ συνάναρχον προσκύνει
 Τριάδα καὶ βρα οἷος σε τιμήκεν ὁ Θεὸς ἀγαθoῖς, δημιουρ-
 γήσας σε κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ τοῖς αὐτοῦ συνδοξάσας σε 135
 ιδιώμασιν. Ἰσότημον ὁμολογοῦμεν καὶ ὁμοούσιον καὶ ὁμο-
 δύναμον τὸν Πατέρα σὺν Υἱῷ καὶ τῷ Πνεύματι, τὴν ἁγίαν
 Τριάδα, ὡς μίαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν καὶ κυριότητα· ἰσότημον
 ἴσθι καὶ ὁμότημον καὶ ὁμοούσιον τὸν ἐν σοὶ νοῦν σὺν τῷ λόγῳ
 καὶ τῇ ψυχῇ, ὡς μιὰς ὄντα οὐσίας καὶ φύσεως. Τοῦτο γὰρ 140
 ἡ τιμὴ καὶ τὸ εἶναι ἀπὸ Θεοῦ, ἐν' ὡς πατέρα καὶ δημιουργόν

- οἱ ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντες καὶ γεγονότες γνωρίζωμεν καὶ
σεβώμεθα τὸν Θεόν. Τοίνυν καὶ εἰ ἐνός λείκεται τούτων ὁ
ἄνθρωπος τῶν τριῶν, ἄνθρωπος εἶναι οὐ δύναται· κἂν γάρ
145 τὸν νοῦν συστείλῃς, συνέστειλῃς αὐτῷ καὶ τὸν λόγον καὶ
ἔσται ἄνους καὶ ἄλογος· κἂν τὴν ψυχὴν, συνανείλῃς ταύτῃ
τὸν νοῦν καὶ τὸν λόγον· κἂν μόνον τὸν ἐνδιάθετον λόγον,
ἀκινέργηται τὸ ὅλον ζῶον πεποίηκας. Νοῦς γὰρ μὴ προιέμενος
λόγον οὐδὲ λόγον ἐτέρου εἰσδέξεται· πῶς γάρ, ὁ ἅπαξ
150 κωφευθεὶς καὶ τῆς οἰκείας παρακινήθεις φύσεως, Καθάπερ
γάρ τὸ ἀκαπνεῖν ἡμεῖς φυσικῶς ἔχομεν καὶ τὸ πνεῦμα ἐν
ἡμῖν αὐτοῖς, καὶ ἐὰν μὴ, ἀλλ' ἐκλείπομεν ἅμα, οὕτω καὶ ὁ
νοῦς τὸ λογιστικὸν φυσικῶς ἔχει ἐν ἑαυτῷ, οὐ μὴν ἀλλὰ γάρ
καὶ τὸ τὸν λόγον ἀπογεννᾶν ἐὰν οὖν τοῦ φυσικῶς ἀπογεννᾶν
155 στερηθῇ, οἷον εἰ τεμνόμενος καὶ διχοτομούμενος τοῦ συνόντος
αὐτῷ λόγου, νεκροῦται καὶ εἰς οὐδὲν ἐστι χρήσιμος. Καὶ ἵνα
σαφέστερον, ὃ λέγω, ἐκ τῶν σωματικῶς ἐπιτυμβαινόντων
ποιήσωμαι, εἰκόνα τοῦ λόγου τὴν ὠδίνουσαν τεκεῖν λήψομαι.
Καθάπερ οὖν ἡ συλλαβοῦσα τὸ βρέφος γυνή, ἐὰν μὴ εἰς τὸν
160 ἐπιτήδειον φυσικῶς τέκη καιρὸν, σὺν αὐτῷ τὸ ἐμδρῶν
ἀπόλλυται, οὕτω δὴ καὶ ὁ ἡμέτερος νοῦς τὸ γεννᾶν δεῖ τὸν
λόγον φυσικῶς λαβὼν ἐκ Θεοῦ, ὃν ἀδιαίρετον ἔχει καὶ
συνουσιωμένον ἐν ἑαυτῷ, ἐὰν τοῦτον ἀνέλῃς, συνανείλῃς καὶ
τὸν τούτου γεννήτορα.
- 165 Μετάβηθι τοιγαροῦν, εἰ δοκεῖ, τῇ διανοίᾳ πρὸς τὰ πρωτό-
τυπα καὶ μάθε ἀκριβῶς ὅτι ὁ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἀπαρνούμενος
καὶ αὐτὸν ἀπαρνεῖται τὸν τούτου γεννήτορα. Ὁ δὲ τὸν
Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν ἀπαρνούμενος, πῶς οὐχὶ καὶ τοῦ
ἁγίου Πνεύματος ἀρνητὴν ἑαυτὸν καὶ μὴ βουλόμενος
170 ἀποδείκνυσιν; Ὁ τοίνυν ἡ μείζονα ἢ ἐλάττωνα ἵνα τούτων
τῶν ἄλλων προσώπων ἀποκαλῶν, οὕτω τοῦ βυθοῦ τῶν
καθῶν τὴν κεφαλὴν τοῦ νοῦς ἀνετήξατο, ἵνα καὶ δινηθῇ
βλέψαι τοῖς νοεροῖς ὀφθαλμοῖς καὶ ἐπιγινῶναι καλῶς ἑαυτὸν
κάκειθεν μαθεῖν ὅτι, ὥς οὐκ ἐστι μείζων ὁ νοῦς τῆς ψυχῆς,
175 οὐδὲ ἡ ψυχὴ τοῦ νοῦς, οὐδὲ ὁ λόγος τῶν ἀμφοτέρων μείζων
ἢ ἐλάττων, οὕτως οὐδὲ ὁ Πατὴρ τοῦ Υἱοῦ, ἢ ὁ Υἱὸς τοῦ
Πατρὸς, ἢ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τούτων δὴ τῶν συνανάρχων
καὶ ὁμοτίμων μείζων ἢ διαττόν ἐστιν· ὁλας γὰρ ταῦτα

ἐν τῇ ἀγίᾳ καὶ ὁμοτίμῳ Τριάδι οὐ χρὴ ἐννοεῖν. Ἐννόει
 μοι, ἄνθρωπε, τὰ ὑπὲρ σέ ἐκ τῶν κατὰ σέ καὶ ἀρ' ὧν εἰκὼν 180
 ἐδείχθης Θεοῦ τῶν ἄλλων ἀπάντων κτισμάτων ὑπερτιμηθεὶς
 τῇ τοῦ λόγου ἀξίᾳ, δι' οὗ καὶ ἀρχεὺς καὶ βασιλεῖς αὐτῶν,
 ἴσθι ὅτι, ὥσπερ ὁ νοῦς ὁ ἀνθρώπινος διὰ τοῦ λόγου
 καλὸν γὰρ δεῖ καὶ διὰ παντὸς τοῦ λόγου ἐν τοῖς αὐτοῖς
 διατρίβειν, ὥς ἂν δυναθῇς τρανωθῆναι τὰ αἰσθητήρια καὶ 185
 γινῶναι καλῶς τὰ ἐν σοὶ κεκρυμμένα τῆς βασιλείας μυστήρια
 — καὶ ἡ ψυχὴ διὰ τῶν δύο τούτων γνωρίζεται, οὕτω καὶ ὁ
 Θεὸς καὶ Πατὴρ διὰ τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ καὶ Λόγου αὐτοῦ,
 καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τῶν συναϊδίων Πατρὸς καὶ
 Υἱοῦ ἐγνωρίσθη ἡμῖν τοῖς πιστοῖς καὶ γνωρίζεται. 190

Καὶ καθάπερ τοῦ νοῦ τὸν λόγον γεννῶντος, τὸ τῆς ψυχῆς
 θέλημα, ὡς κοινὸν ἀμφοτέρων, τοῖς ἀκούουσι γνωρῆσαι
 γίνεται ἢ διὰ ζωσσης φωνῆς, ἢ διὰ γραμμάτων, μὴ συγχεομένων
 αὐτῶν δηλαδὴ ἢ διαφυομένων εἰς τρία, ἀλλ' ἐν ἐνὶ ἐκάστῳ
 ἅμα τῶν τριῶν νοουμένων ἢ ὁρωμένων ἐν μιᾷ τῇ οὐσίᾳ καὶ 195
 ἐν ἐνὶ τῷ θελήματι, οὕτω μοι νῆει καὶ εὐσεβῶς ὁμολόγει καὶ
 ἐπὶ τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος τὸν
 μὲν Πατέρα γεννᾶν ἀφράστως τὸν Θεὸν Λόγον, ὃν ἐν ἀρχῇ
 ἔσχεν ἐν ἑαυτῷ καὶ ἔχει γεγεννημένον ἀχωρίστως καὶ
 ὑπὲρ λόγον, τὸν δὲ Υἱὸν γενᾶσθαι τὸν δεῖ ἀδιαιρέτως πρὸς 200
 τὸν γενῶντα Πατέρα ὄντα συναϊδίως καὶ μηδαμῶς ἐκ
 αὐτοῦ χωριζόμενον, τὸ δὲ ἅγιον Πνεῦμα ἐκ τοῦ Πατρὸς
 ἐκπαρέεσθαι συμφυές ὃν καὶ συνηνωμένον τοῖς ὁμοουσίοις
 Πατρί τε καὶ Υἱῷ, ὡς συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζό-
 μενον αὐτοῖς παρὰ πάσης πνοῆς. Τούτων ἐν καὶ τὸ αὐτὸ 205
 θέλημα γνώριζε, ἐπειδὴ οὕτω πᾶσι τοῖς ἐλλαμπομένοις
 ἔνωθεν καὶ ἡμῖν τοῖς ταπεινοῖς γνωρίζομένον τε καὶ ἀποκα-
 λυπτόμενόν ἐστιν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι εὐδοκία τοῦ Πατρὸς
 δι' Υἱοῦ. Τούτων τὴν ὑπερούσιον οὐσίαν τῆς μιᾶς θεότητός
 τε καὶ βασιλείας — ἵνα πάλιν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένομαι, τῇ 210
 μνήμῃ καὶ τῷ λόγῳ ἀγιαζόμενος τρισυγκόσμιτον πίστευε
 καὶ πιστεύων συνομολόγει μοι τρανῶς καὶ ἀνυποστόλως, ὥς
 μήτε εἰς ἐν συγχεομένων τῶν τριῶν ὑποστάσεων, μήτε
 διαιρουμένων εἰς τρία τῶν φυσικῶς ἡνωμένων ἐν γὰρ ἐνὶ
 τούτων ἐκάστῳ τὰ συναμφότερα νοούμενα καθορῶνται, ἐν 215

μὴ τῇ οὐσίᾳ καὶ φύσει καὶ δόξῃ καὶ ἐνὶ τῷ θελήματι Ταῦτα ἕνα Θεὸν πιστεύω, πάντων ποιητὴν καὶ δημιουργὸν ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων.

- Ὁ γὰρ πιστεύων ὅτι ὁ Θεὸς πάντων ἐστὶ ποιητὴς καὶ ὅτι
 220 τὰ πάντα ἐξ οὐκ ὄντων παρήγαγε, τὰ τε ἐν οὐρανῷ, τὰ τε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ ἐν τοῖς καταχθονίοις, ὑπὸ Θεοῦ κτισθεῖς, μένει τῶν ἰδίων ὄρων ἐντός, τὸν πεποιηκότα γινώσκων· καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν γενεσιουργὸν ἀπὸ τῆς καλλοῦνης ἀναγόμενος τῶν κτισμάτων, ἀνυμνεῖ καὶ δοξάζει αὐτὸν ὡς
 225 δημιουργὸν τῶν ἀπάντων καὶ οὐδαμῶς τὴν ἀκατάληπτον αὐτοῦ φύσιν περιεργάζεται. Οἶδε γὰρ κτίσμα ἐαυτὸν ἐκείνους καὶ τάλλα πάντα, ὡς εἶρηται, αὐτὸν δὲ τὸν τοῦ παντός ποιητὴν, ἀκτιστον, ἀναρχον, ἀκατάληπτον, ἀνερμήνευτον, ἀνεξιχνίαστον, αἰεὶ ὄντα καὶ προόντα. Οὐ γὰρ ἦν χρόνος ποτὲ,
 230 ὅτε οὐκ ἦν ὁ Θεός, τοὺς γὰρ αἰῶνας αὐτὸς ἐποίησε καὶ πρὸ πάσης ἀρχῆς αὐτὸς ἦν, ὡς μήτε ἀρχὴν περὶ αὐτὸν ἐννοεῖσθαι μήτε τέλος εὐρίσκεισθαι· ἄλλ' ἦν μὲν ἀναρχος, ἐστὶ δὲ τῶν ὄλων ἀρχὴ καὶ ἐστὶ ἀίδιως εἰς ἀπείρους καὶ ἀτελευτήτους αἰῶνας ὁ ἀπρόσιτος, ὁ ἀόρατος, ὁ ἀνεκδιήγητος,
 235 ὁ ἀφραστός, ὁ πᾶσιν ἀκατανόητος τοῖς ὑπ' αὐτοῦ γενομένοις, ὃς καὶ ἡγνοήθη ἡμῖν περὶ πολλοὺς πρότερον θεοὺς πλανωμένους καὶ λατρεύουσι τῇ κτίσει καὶ προσκυνοῦσιν εἰδώλοις, γηένοις οὖσιν ἔτι καὶ ταπεινοῖς, ὃς καὶ κατελέησας ἡμῶν τὴν ἄνοιαν, τοσοῦτον συγκατέβη τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν,
 240 ὅσον ἵνα γνῶμεν ὅτι ἐστὶ Θεὸς τελεία Τριάς, ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι εὐσεβῶς ὁφείλουσα προσκυνεῖσθαι. Ὅποια δὲ ἐστὶ τῇ οὐσίᾳ, ἡ ποδαπὴ τῇ ἰδέᾳ, ἡ τοῦ, ἡ πῶς τῷ μερθεῖ, ἡ πῶς τῇ συνουσίᾳ ἢ τῇ ἐνώσει, οὐ μόνον οὐκ ἀνθρώποις ἐννοῆσαι γέγονε ποτε, ἀλλ' οὐδὲ ταῖς θνω δυνάμεισι
 245 καταληπτὸν ἐξεγένετο τὸ τῆς ὑπερουσίου φύσεως ἀκατάληπτον.

- Καὶ μὴ μοι τὰς ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς λέγειν ἐπιχειρήσης θεολογίας· πρὸς γὰρ τὰς βλασφήμους ἐκείναι τῶν αἰρετικῶν ἀντιθέσεις πρὸς τὴν θεολόγῳ ἐρρέθησαν. Ἄλλ' ἐκεῖνο
 250 ἐννοεῖ μοι, ὅτι ἀπρόσιτος οὐσα ἡ θεία φύσις καὶ ἀκατανόητος δηλονότι, τὸ δὲ ἀκατανόητον πάντη καὶ ἀφραστον· αὐτὸ γὰρ πολλάκις, ὃ κατανοοῦμεν τοῦ εἰπεῖν, ἐκφράσαι ὁλως

οὐκ ἐφικνούμεθα. Τὸν οὖν ἀόρατον καὶ ἀκατανόητον καὶ τοῦτο παρὰ πάσης μαρτυρούμενον τῆς θεοπνεύστου γραφῆς εἰς ἀνθρώπων ἢ ἀγγέλων ἐρμηνεύσαι ἰσχυρεῖ; Οὐδεὶς 255 οὐδαμῶς· οὐ γὰρ δύναται ποτε τὸ μηδὲν ἂν ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἐννοίας ἐννοηθῇναι καὶ ἐκσημανθῇναι ὀνόματι. Παριστῆται δὲ πᾶσα θεία Γραφή διὰ πασῶν τῶν περὶ Θεοῦ λεγομένων ἐννοιῶν τε καὶ λέξεων ὅτι ἔστιν, οὐχ οἷος δὲ ἔστι, προσμαρτυροῦσα μόνον αὐτῷ τὸ αἰετῆ εἶναι καὶ τὸ ὁ ὢν, Θεὸς ὁ 260 αἰετῆς, τρισυπόστατος, παντοδύναμος, παντοκράτωρ, παντεπόπτης, κτίστης καὶ δημιουργὸς τῶν ἀπάντων, ἀνεκδήξ, ὑπερφύης, τοσοῦτον παρ' ἡμῶν γινωσκόμενος, ὅσον τις πέλαγος ἀόριστον ὑδάτων θαλάσσης, ἐν νικτὶ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἱστάμενος καὶ λαμπάδα φαίνουσιν κρατῶν, καθορᾷ. 265 Τοῦ γὰρ ὅλου τῶν ἀπείρων ἐκείνων θαλασσῶν πόσον οἶει ὄραν τὸν τοιοῦτον; Πάντως μικρὸν ἢ οὐδέν. Πλὴν ὁμῶς ἀκριδῶς βλέπει τὸ ὕδωρ ὅποιον καὶ ἀπλανῶς, εἰ καὶ μὴ ἐφικνεῖται εἰπεῖν ποταπόν. Καὶ οἶδε μὲν ὅτι θάλασσα τὸ ὁρώμενον καὶ ὅτι πέλαγος ἀχανές καὶ ὅτι θεαθῆναι ὅλον 270 ὑπ' αὐτοῦ τῶν οὐκ ἐνδεχομένων ἐστὶ τὸ δὲ ὅλον, εἰ καὶ μὴ ὄρα, ἀλλὰ δοκεῖ πως καθορᾶν ἀπὸ τοῦ μέρους καὶ τὸ ἀπειρον τῶν ὑδάτων τριμαίρεσθαι.

Εἰ δοκεῖ δέ, καὶ παραδείγματι ἀμυδρῷ τῷ σκοπῷ τοῦ λόγου χρησάμεθα. Ἐάν οὖν ἀνθρωπὸς τις πηρὸς τὰς ὕψεις 275 μὴ θεασάμενός ποτε πηγὴν ὑδατος εὗρεθῇ, ἢ τοῦτο αὐτὸ τὸ ὕδωρ ὁποῖόν ἐστι μὴ εἰδώς, ἦν δὲ ἀπειρος τοῦτου καὶ ἄγευστος· αὐτὸς δὲ ἐξηγοῦ τοῦτω τὰ περὶ τῆς φύσεως τῶν ὑδάτων καὶ ὅτι, φησί, καλὸν τὸ ὕδωρ, λίμνας καὶ φρέατα καὶ θαλάσσας ποταμῶν ὑποτιθέμενος· ὁ δὲ ἤρετο μαθεῖν 280 τὴν φύσιν, τὴν ἰδέαν, τὴν ποιότητα, αὐτὴν αὐτοῦ τὴν ποσότητα καὶ πῶς κινεῖται καὶ πόθεν τὴν ἀρχὴν ἔχει καὶ πῶς διὰ παντός ἐκχεῖται καὶ οὐκ ἐκλείπει. Τί πρὸς ταῦτα ἂν τῷ πυνθανομένῳ σου ἀπεκρίθης; Ἐγώ γε οὖν οἶμαι, καὶ εἰ λίαν διαδατικώτατος ἦσθα καὶ θεωρητικώτατος τὴν διάνοιαν, 285 οὐδαμῶς παραστήσαι τῷ λόγῳ ἰσχυσας τὴν τοῦτου ἀρχὴν καὶ οὐσίαν καὶ κίνησιν, οὐδ' ὅποιόν ἐστι τῇ ποσότητι καὶ ποιότητι διδάξαι τὸν ἀπείρως περὶ τὴν μέθεξιν καὶ θεωρίαν ἔχοντα τοῦ τοιούτου καὶ ποσῶς ἡδυνήθης. Εἰ δὲ περὶ ρεοῦσης

- 290 και ὁραμένης καὶ κρατουμένης οὐσίας οὕτως οὐκ ἐφρονούμεθά
 τι εἰπεῖν ἢ διερμηνεύσαι τῷ λόγῳ τοῖς πυνθανομένοις ἡμῶν,
 τίς ἐστὶν ἡ φύσις αὐτῆς καὶ πόθεν ἢ ἐκ ποίων εἰδῶν τὴν
 σύστασιν ἔχει, πῶς ἂν τις τῶν ἀγγέλων ἢ τῶν ἀπάντων
 ἀγίων τοὺς ἀγνοοῦντας τὰ περὶ Θεοῦ καὶ τὰ κατ' αὐτὸν
 295 διδάξαι, οἷός ἐστιν ὁ τὸ πᾶν οὐσιώσας καὶ τίνα τὰ τῆς
 οὐσίας καὶ δόξης αὐτοῦ, ἰσχύσει καὶ ὅλως ποτέ ; Οὐδεὶς ἂν
 οὐδαμῶς Ὁ δὲ γε ἰδεῖν καὶ ποσῶς ἀξιωθαίς τὸν Θεὸν ἐν
 τῇ ἀπροσίτῳ δόξῃ τοῦ ἀπείρου καὶ θείου φωτὸς αὐτοῦ τῷ
 τρόπῳ, ᾧ προσειρήκαμεν, διδασκαλίας ἐτέρου οὐ δεηθήσεται
 300 ἔχει γὰρ αὐτὸν ὅλον ἐν ἑαυτῷ μένοντα καὶ κινούμενον καὶ
 λαλοῦντα καὶ μυσταγωγοῦντα αὐτὸν τὰ κεκρυμμένα τούτου
 μυστήρια κατὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένον ὁσιώτατον λόγιον ·
 « Τὸ μυστήριόν μου, φησὶν, ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς . »
 Ἄλλως δὲ θεασασθαι τοῦτον ἀμήχανον εἰ μὴ διὰ τῆς τῶν
 305 ἐντολῶν αὐτοῦ ἀκριβοῦς φυλακῆς, μὴ παραφθειρομένης
 δηλονότι τῇ ἀμελείᾳ καὶ καταφρονήσει τῆς ἐργασίας αὐτῶν
 ἐν μηδενὶ μηδαμῶς, ἀλλὰ διατηρουμένης καὶ ἐρναζομένης
 ἐμμελῶς καὶ σπουδαίως. Τοιγαροῦν « καὶ ὅσοι τῷ κανόνι
 τούτῳ στοιχήσουσιν » « οὐ μακρὰν εὐρεθήσονται τῆς
 310 βασιλείας τῶν οὐρανῶν » ἀλλὰ κατὰ ἀναλογίαν τῆς σπουδῆς
 καὶ τῆς μετὰ προθυμίας καὶ ἐν χαρᾷ ἐργασίας αὐτῶν, ἢ
 συντομώτερον ἢ βραδυτερον, κλείον ἢ πλαττον, τὸν μισθὸν
 τῆς θεοπτίας κομίσονται καὶ κοινωνοὶ θείας γενήσονται
 φύσεως καὶ θεοὶ θέσει καὶ υἱοὶ Θεοῦ χρηματίσουσιν ἐν
 315 Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν
 τῷ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς
 τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων · ἀμήν.

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

Καὶ ὅτι, εἴ τι ὁ Πατήρ, τοῦτο καὶ ὁ Υἱός, καὶ εἴ τι ὁ Υἱός, τοῦτο καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ὅτι ἐν ταῦτα πνεῦμα ὁμότιμον, ὁμοούσιον καὶ ὁμόθρονον.

Ἄξι μὲν ὁ Θεὸς ὑμνούμενός τε καὶ παρ' ἡμῶν δοξαζόμενος ὁ ἀναρχος Πατήρ, ὁ συναναρχος Υἱὸς τοῦ Πατρὸς, τὸ συναἰδιον καὶ ὁμοούσιον τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ πανάγιον Πνεῦμα, ἡ μία ταῦτα φύσις καὶ δόξα καὶ συμφυία, ἡ ὁμοούσιος τριάς, ἡ μία θεότης, ἡ ὁμότιμος οὐσία καὶ τρισυπόστατος, ἡ τῶν ὅλων ἀρχὴ καὶ ὑποστατικὴ καὶ δημιουργὸς δύναμις, ἡ ὁμόθρονος, ἡ ὁμόδοξος, ἡ μία ἐξουσία καὶ παντοκρατορικὴ κυριότης καὶ βασιλεία, εἰς Θεὸς καὶ ἔστι καὶ λέγεται, ὅς ποτὲ μὲν μόνως θεωρούμενός τε καὶ πιστευόμενος μοναδικῶς παρ' ἡμῶν καὶ λατρεύεται, ποτὲ δὲ τριάς ὁμολογούμενος 5
τριάδικῶς ἀνυμνεῖται ἐν διηρημέναις ταῖς ὑποστάσεσιν, ὡς παρ' αὐτοῦ τοῦ ἑνὸς τῆς τρισυποστάτου θεότητος κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεμυσταγωγήμεθα, βαπτίζειν προτρεπομένου εἰς ὄνομα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος καὶ πάλιν οὕτω λέγοντος· «Ὁ Πατήρ μου μείζων μου 15
ἐστίν» ἕτερον ἑαυτὸν παρὰ τὸν Πατέρα δευνόντος, καὶ «Ἐγὼ ἀπ' ἑαυτοῦ ποιῶ οὐδέν» καὶ πάλιν «Ἐρωτήσω τὸν Πατέρα καὶ ἄλλον παρόμοιον πέμψει ὑμῖν τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται», ἄλλον 20
πάλιν παρόμοιον ὀνομάζων τὸ Πνεῦμα.

Ἐντεῦθεν οὖν ἡμῖν ἡ χάρις ἔννοεῖν διδῶσι τὸ ἐν κατὰ πάντα τῆς τρισυποστάτου καὶ ὁμοουσίου θεότητός τε καὶ βασιλείας καὶ τὸ ταῦτόν καὶ ὡσαύτως ἐν τῶν αὐτῆς ὑποστάσεων τῆς διδίου δόξης καὶ ἀχωρίστου ἐνότητος, ὡς εἰδέναι ὅλον ἐκείσε εἶναι τὸν Πατέρα μετὰ τοῦ Πνεύματος 25
ἐνθα ὅλος ὁ Υἱὸς καὶ Θεὸς ὀνομάζεται, καὶ ὅλον ἐκείσε εἶναι τὸν Υἱὸν διὰ τοῦ Πνεύματος ἐν οἷς ὅλος ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ

- ἀνυμνεῖται, καὶ ὧν ἐκεῖσε εἶναι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐνθα
 ὁλος ὁ Πατὴρ τῷ Υἱῷ συνομολογεῖται καὶ συνδοξάζεται.
- 30 Οὕτω δὲ μυσταγωγηθέντες παρὰ τοῦ Πνεύματος ταῦτα
 οὕτως ἔχειν ὁμοουσίας καὶ ὁμοτίμως τὰ πρόσωπα, εἰτ' ὅν
 ἀσυγχύτους εἶναι τὰς ὑποστάσεις αὐτῶν καὶ ἀδιαιρέτους
 ἅμα ἐν τῇ μιᾷ τούτων καὶ θεῖς τῶν ὧν ὑποστατικῇ φύσει
 τε καὶ αἰτία, ὁπόταν πρὸς τὸν Πατέρα καὶ Θεὸν ἀναγώμεθα
- 35 τῷ συναναφέροντι Πνεύματι διὰ τοῦ Λόγου καὶ τὰς χεῖρας
 ἐκτείνωμεν πρὸς αὐτὸν καὶ τὰ ὁμματα, « Πάτερ ἡμῶν »
 λέγομεν « ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς » Ὁπλήναι δὲ τῷ μονογενεῖ
 τοῦ Πατρὸς Υἱῷ ἐν τῷ συνεπίζοντι Πνεύματι προσερχόμεθα
 τὰς εὐχὰς ἀποδοῦναι, « Ὁ μονογενὴς Υἱός », λέγομεν « ὁ
- 40 συναῖδος Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ὁ μόνος ἐκ μόνου,
 ὁ ἐκ Θεοῦ Θεός, ὁ ἀναρχος ἐξ ἀνάρχου, ὁ ἐξ αἰδίου αἰδίας, ὁ
 ἐξ αἰωνίου αἰώνιος, τὸ ἐκ τοῦ φωτὸς φῶς, ἡ ἐκ τῆς ζωῆς ζωή,
 ὁ ἐκ τοῦ ἀπροσίτου ἀπρόσιτος, ὁ ἀκατάληπτος ἐξ ἀκατάληπ-
 του, ὁ ἀφραπτος ἐξ ἁφράπτου, ὁ ἀνελλοιώμετος ἐξ ἀνελλοιώτου,
- 45 ὁ ἀκατανόητος ἐξ ἀκατανόητου, ὁ ἀλάσθητι ταῖς ἁμαρτίαις
 ἡμῶν ». Οὕτω δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπικαλούμενοι
 λέγομεν · « Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἀφράστως
 ἐκπαρευμένον καὶ δι' Υἱοῦ ἡμῖν ἐπιφαιτῶν τοῖς πιστοῖς,
 Πνεῦμα ζωῆς καὶ συνέσεως, Πνεῦμα ἀγνωσύνης καὶ τελειότη-
- 50 τος, Πνεῦμα τὸ ἀγαθόν, τὸ σοφόν, τὸ φιλόανθρωπον, τὸ ἡδύ,
 τὸ ἐνδοξον, τὸ τρέφον ἡμῶν καὶ ποτίζον, τὸ ἐλκοῦν, τὸ
 φωτίζον, τὸ δυναμοῦν, Πνεῦμα θεῖον ὑπομονῆς, Πνεῦμα
 χαρᾶς μεταδοτικόν, εὐφροσύνης, σωφροσύνης, σοφίας,
 γνώσεως, πράγτης, ἀμνησικαχίας, ἀμεριμνίας τῶν κάτω,
- 55 θεωρίας τῶν ἄνω, διωκτῆριον ἀκηδίας, ἀμελείας ἀπελατῆριον,
 περειαγίας καὶ πονηρίας φυγαδευτῆριον, Πνεῦμα μυστηριῶν
 δηλωτικόν, ἀρρεβῶν οὐρανῶν βασιλείας, προφητείας πηγὴ,
 διδασκαλίας κρατῆρ, ἁμαρτίας ἀναιρετικόν, μετανοίας θύρα,
 τὴν εἰσοδὸν τοῖς ἐγνωζομένοις ὑποδεικνύον οἷα δὴ θυρωρός,
- 60 Πνεῦμα ἀγάπης, εἰρήνης, πίστεως, ἐγκρατείας, Πνεῦμα
 πόθου καὶ πόθον ἐμποιοῦν, ἐλθεῖ καὶ ἐνοσηκώσων καὶ μέινον
 ἐν ἡμῖν ἀχωρίστως, ἀδιαιρέτως, ἀγιάζον καὶ μεταποιοῦν
 καὶ φωτίζον ἡμῶν τὰς καρδίας, ὡς ὁμοούσιον καὶ ὁμότιμον
 τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Πατρὶ καὶ ὡς θεοὺς τοὺς ὑποδεχομένους σὺ
- 65 ἔργαζόμενον καὶ πᾶσαν μὲν ἁμαρτίαν ἐξαφανίζον, πᾶσαν

δὲ ἀρετὴν συνεισφέρον τῇ εἰσόδῳ σου, οὐκ ἔξωθεν ταῦτα συνεπαγόμενον, ἀλλ' αὐτὸ θεῖνο ὑπάρχον πᾶν ὅτι οὖν καὶ ἔστιν ἀγαθόν· ἐν οἷς γὰρ ἐγκατοικήσεις, ἔχουσιν οὐσιωδῶς ἐν ἑαυτοῖς τὸ πᾶν ἀγαθόν. »

Τοιγαροῦν καὶ οὐχ ὡς διαιροῦντες τὸ ἀτμητὸν τῆς ὁλικῆς 70
ἐνάδας, τρισὶ θεοῖς καὶ οὐχ ἐνὶ τὸν ὅμιον προσφέροντες,
ἀλλ' ὡς ἐν τῷ Πατρὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα, ἐν δὲ τῷ
Υἱῷ τὸ Πνεῦμα καὶ τὸν Πατέρα, ἐν δὲ τῷ Πνεύματι τὸν
Πατέρα προσκυνοῦντες καὶ τὸν Υἱόν· ἡ καὶ μίαν φύσιν
δοξάζομεν μιᾷς τρισυποστάτου θεότητος· ὁμοούσιον, ὁμοδυ- 75
ναμον, αὐτοδύναμον, παντοδύναμον, αὐτεθελήτον, συναλδιον,
συνάρχον, ὑπερούσιον, ἀσύγχυτον τε καὶ ἀδιαίρετον. Οὐ
γὰρ ἄλλο καὶ ἄλλο καὶ ἄλλο ἐτέρας καὶ ἐτέρας καὶ ἐτέρας
φύσεως, τὴν μὴ ταμνομένην ἐνάδα τε καὶ θεότητα διαιροῦντες,
φρονοῦμεν, εἰς ἐκφύλους ἄλλοτριώτητας ἀσυνέτως ἐκωλίνοντες, 80

ἀλλ' ἕνα ταῦτα Θεὸν ἀδιαίρετως ταῖς ὑποστάσεσι διαιρούμενον
καὶ ἀσύγχυτως τῇ ἐνότητι τῆς μιᾷς οὐσίας ἐκουμενον
ἐγνωμεν· ὅλον ἐν ταῖς ὑποστάσεσι ἐνιζόμενον καὶ ὅλον ἐν τῇ
ὑπερουσίῳ ἐνάδι· τρισυούμενον τὸν σὺν τῷ τρία τοῖς προσώ-
ποις καὶ ἐν τῇ ἐνότητι τῆς οὐσίας εἴτε φύσεως χρῆ λέγειν.

Οὕτω γὰρ καὶ ὁ μονογενὴς αὐτὸς Υἱὸς τοῦ Πατρὸς τὸ
κατὰ πάντα ὁμότημον καὶ ὁμοούσιον καὶ ὁμοθρόνον ἑαυτοῦ 85
μεθ' ἑμα τῶν ὁμοουσίων Πατὸς καὶ Πνεύματος πᾶσιν
ἡμῖν διετράνωσεν οὕτως εἰπών· « Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν
ἑσμεν »· Καὶ πάλιν ἐτέρωθι περὶ τοῦ Πνεύματος, τὸ ἐκ
τῆς οὐσίας ἐκείνης ἀπαραλλόστως εἶναι δηλῶν, οὕτω φησί·
« Τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύε- 90
ται »· Ὡς γὰρ ἐξ ὀφθαλμοῦ, ἔτσι πηγῆς ὕδατος, ὕδωρ ὃ
ποταμὸς ἐκπορεύεται, οὕτως ἐκ Θεοῦ τοῦ Πατρὸς Θεὸς
ἐκπορεύεται τὸ Πνεῦμα, διὸ καὶ φησί· « Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ
τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ
προσκυνεῖν »· Εἰ οὖν ὁ Πατὴρ πνεῦμά ἐστι, καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ 95
γεννηθεὶς Υἱὸς πνεῦμα δηλονότι ἐστὶ· καὶ τοῦτο δηλῶν
ὁ Παῦλος ἔλεγε· « Τὸ δὲ πνεῦμα ὁ Κύριός ἐστιν. »· Εἰ
γὰρ καὶ σάρκα ἀνέλαθεν, ἀλλὰ καὶ ταύτην θεώσας πνευμα-
τικὴν ἀπειργάσατο· Πνεῦμα τὸ Πνεῦμα τὸ ἀγιον, διὸ ἐκ τοῦ
Πατρὸς ἐκπορεύεται καὶ διὰ τοῦ Υἱοῦ διδοται τοῖς ἀναξίοις 100

ἡμῖν, οὐχ ὥς μὴ θέλον πεμπομένον ἢ διανεμόμενον, ἀλλ' ὥς
 δι' ἐνός τῆς Τριάδος, αὐτοῦ τοῦ Ποῦ, τὰ τῷ Πατρὶ δοκοῦντα
 105 ὥς οὐκεία θελήματα ἐκπληροῦν. Τῇ γὰρ φύσει καὶ τῇ οὐσίᾳ
 καὶ τῇ θελήσει ἀμέριστος ἡ ἁγία Τριάς, ταῖς δὲ ὑποστάσεσι
 προσωπικῶς ὀνομάζεται Πατήρ, Υἱός καὶ ἅγιον Πνεῦμα,
 εἰς ὧν ταῦτα Θεός, ὄνομα δὲ αὐτοῦ Τριάς, ὅς, ὑπερένω
 παντός ὀνόματος ὀνομαζομένου καὶ λόγου καὶ ῥήματος ὧν,
 110 ὑπέρκειται καὶ πάσης διανοίας κατάληψιν ὑπερεκπύπτει,
 μηδὲν ὧν.

Ἄλλὰ σῶνες ἐνταῦθεν πῶς ἐν τὰ τρία ἡ ἁγία λέγει Γραφή.
 Καλὸν γὰρ πάλιν τὰ αὐτὰ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀναλαβεῖν καὶ
 εἰπεῖν, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐντροφᾶν τοῖς τοιοῦτοις αἰεὶ ἡδονὴν
 115 ἐμποιεῖ· τῷ τὰ τοιαῦτα θεοπρεπῶς εἰδότε τρυφᾶν καὶ τὰς
 ψυχικὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ ὁ λόγος ὁ θεὸς καθαρῶς
 « Πνεῦμα » φησὶν « ὁ Θεός », τοῦτο δὲ καὶ ὁ Υἱός, ὥσπερ
 εἴρηται. Εἰ οὖν « ὁ Θεὸς πνεῦμά ἐστι » καὶ « τὸ πνεῦμα ὁ
 Κύριος » καὶ ὁ Κύριος πνεῦμα παρὰ τῆς θείας καλεῖται
 120 Γραφῆς, ἐν πνεῦμά ἐστιν ἐν τρισὶ προσώποις εἴτ' οὖν ὑποσ-
 τάσεσι γνωριζόμενον ὁ Θεός (καθὼς ἔφη τοῦτο παραδηλῶν
 ὁ Υἱός « ἐν »), ἰσοδύναμον, ὁμόθρονον, ὁμοφυές, ὁμοούσιον.
 Ταῦτα διὰ τοῦτο οὕτως εἴρηται πνεῦμα ἐν, ἵνα μηδεμίαν
 ἀνισότητά ὑπεροχῆς ἢ ὑφέσεως ὑπολάβῃς ἐν τοῖς τρισὶ τῆς
 125 Τριάδος προσώποις, μήτε μὴν ὅλως κατ' οἰονδήποτε τρόπον
 ἐν αὐτοῖς χωρισμόν· οὐ γὰρ διὰ τοῦτο, ἀλλ' ὅπως διὰ μόνων
 τῶν ὀνομάτων τὰ πρόσωπα, αὐτὰς δὴ τὰς ὑποστάσεις,
 ἐκδιδαχθῆς, εἴρηται. Οὕτω ταῦτα μαθὼν καὶ οὕτω καλῶς
 τὰ περὶ Θεοῦ μυσταγωγηθεὶς, μηδὲν περαιτέρω πολυπραγμο-
 130 νῶν ἐκζητήσης, πίσται δὲ μόνῃ ταῦτα παραδεξάμενος μέχρι
 τούτου στήθι, ἀκατάληκτα πάντα τὰ ὑπὲρ ταῦτα καὶ κληρο-
 φορούμενος καὶ ὁμολογῶν.

Ἦνα δὲ εἰδῆς καὶ τὰ τῆς θείας φύσεως ἴδια, πῶς ὁ Θεός
 καὶ τὰ περὶ Θεὸν καὶ τὰ ἀπὸ Θεοῦ καὶ τὰ ἐν τῷ Θεῷ πάντα
 135 ἐν φῶς ἐστίν, ἐν ἐκείστῃ τῶν ὑποστάσεων προσκυνοῦμενον
 καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἰδιώμασιν αὐτοῦ καὶ χαρίσμασι καθορώμενον,
 καὶ οὕτω σε ταῦτα μυσταγωγήσομεν. « Ὁ Θεὸς φῶς
 ἐστὶ » καὶ φῶς ἀπειρόν τε καὶ ἀκατάληκτον· τὰ γὰρ περὶ
 αὐτὸν φῶς εἰσὶν ἐνομόμενά τε καὶ διαιρούμενα τοῖς προσώποις

ἀδιαίρετως καὶ ἵνα καθ' ἐν σοὶ τὰ ἀδιαίρετα διαίρων εἶπω 140
 — ὁ Πατὴρ φῶς ἐστίν, ὁ Υἱὸς φῶς ἐστί, τὸ Πνεῦμα τὸ
 ἅγιον φῶς ἔν ταῦτα φῶς ἀπλοῦν, ἀσύνθετον, ἀχρονον,
 συναίδιον, ὁμότιμον καὶ ὁμέδοξον. Πρὸς τοῦτοις καὶ τὰ
 ἐξ αὐτοῦ πάντα φῶς εἰσιν ὡς ἐκ φωτὸς ἡμῖν χορηγούμενα
 ἡ ζωὴ φῶς, ἡ ἀθανασία φῶς, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς φῶς, τὸ 145
 ὕδωρ τὸ ζῶν φῶς, ἡ ἀγάπη, ἡ εἰρήνη, ἡ ἀλήθεια, ἡ θύρα τῆς
 βασιλείας τῶν οὐρανῶν, αὐτὴ φῶς ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
 ὁ νυμφῶν φῶς, ἡ παστὰς, ὁ παράδεισος, ἡ τοῦ παραδείσου
 τρυφή, ἡ γῆ τῶν πραέων, οἱ στέφανοι τῆς ζωῆς, αὐτὰ τα
 τῶν ἁγίων ἐνδύματα φῶς ὁ Χριστὸς ὁ Ἰησοῦς, ὁ σωτὴρ 150
 καὶ βασιλεὺς τοῦ παντός, φῶς ὁ ἄρτος τῆς ἀχράντου
 σαρκὸς αὐτοῦ φῶς, τὸ ποτήριον τοῦ τιμίου αὐτοῦ αἵματος
 φῶς, ἡ ἀνάστασις αὐτοῦ φῶς, τὸ πρόσωπον αὐτοῦ φῶς ἡ
 χεὶρ, ὁ δάκτυλος, τὸ στόμα αὐτοῦ φῶς, οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ
 φῶς ὁ Κύριος φῶς, ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς ἐκ φωτὸς φῶς, ὁ 155
 Παράκλητος φῶς ὁ μαργαρίτης, ὁ κόκκος τοῦ σινάπεω
 ἡ ἀμπελος ἡ ἀληθινή, ἡ ζυμὴ, ἡ ἐλπίς, ἡ πίστις φῶς.

Ταῦτα τοιγαροῦν καὶ ἕτερα τούτων, ὅσα ἂν διὰ προφητῶν
 καὶ ἀποστόλων ἀκούεις λεγόμενα περὶ τῆς ἀνεκφράστου καὶ
 ὑπερουσίου θεότητος, αὐτὴν οὐσιωδῶς τὰ πάντα εἶναι μοι 160
 νθεὶ τὴν μίαν ὑπεράρχιον ἀρχήν, τὴν ἐν μονάδι τριαδικοῦ
 προσκινουμένην φωτός. Εἰς γὰρ Θεὸς ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ
 καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, φῶς ὢν ἀπρόσιτόν τε καὶ προαιώνιον,
 ὃ καὶ πολυώνυμον ὑπάρχον καλεῖται πάντα τὰ εἰρημένα καὶ
 τούτων ἕτερα πλείονα καὶ οὐ μόνον ταῦτα καλεῖται, ἀλλὰ 165
 καὶ ἐνεργεῖ, ὡς παρὰ τῶν ἐξ αὐτῆς τῆς πείρας διδαχθέντων
 καὶ τῇ θεωρίᾳ πιστωθέντων καὶ βεβαιωθέντων περὶ τῶν
 προσόντων καλῶν τῷ ὑπεραγάθῳ Θεῷ ἔμαθον. Καὶ ἵνα πρὸς
 τοῖς εἰρημένοις καὶ ἑτερά σοι πρῶτα Θεοῦ παραδηλώσω
 τινά, ἡ ἀγαθότης αὐτοῦ φῶς τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ἡ εὐσπλαγγνία, 170
 ὁ ἀσπασμὸς αὐτοῦ φῶς, ἡ χρηστότης αὐτοῦ φῶς ἡ βράβδος,
 ἡ βακτηρία καὶ ἡ παράκλησις αὐτοῦ φῶς.

Εἰ δὲ καὶ ἐν ἡμῖν τὰ πλείονα τούτων ἢ καὶ πάντα προσεῖναι
 λέγονται, ἀλλ' ἡμῖν μὲν ὡς ἀνθρώποις, ἐκείνῳ δὲ ταῦτα
 πρόσθετον ὡς Θεῷ. Καὶ, ἵνα μὴ κατοκνήσω καθ' ἐν σοὶ 175
 ταῦτα πάλιν εἰπεῖν, Πατὴρ ὀνομάζεται ὁ Θεός, πατέρες

- καλοῦνται καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ πλείονες Ὡς Θεοῦ ὁ Χριστὸς καὶ Θεός, υἱοὶ καὶ τῶν ἀνθρώπων ἡμεῖς · Πνεῦμα Θεοῦ τὸ πανάγιον Πνεῦμα, πνεύματα λέγονται καὶ ἡμῶν
- 180 αἱ ψυχαί· ζῶν ὁ Θεός, ζῆν λεγόμεθα καὶ ἡμεῖς · ἀγάπη ὁ Θεός, ἀγάπην ἔχουσιν εἰς ἀλλήλους καὶ οἱ λίαν ἁμαρτωλοί. Τί οὖν ; Τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀγάπην καλέσεις Θεόν , "Απαγε τῆς βλασφημίας ! 'Αλλ' εἰρήνην τὴν εἰς ἀλλήλους ἐν τῷ μὴ διαμάχεσθαι ἢ ἀμφιβάλλειν περὶ τινος, τοῦτο εἰποὺς
- 185 εἶναι αἰ εἰρήνην τὴν ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν " ; Οὐ μένουν. 'Αλλὰ ἀλήθειαν Θεοῦ τὸ μὴ εἰπεῖν σε λόγον ψευδοῦ πρός τινα ; Οὐδαμῶς. Ὡς περ γὰρ λόγοι μὲν ἀνθρώπων ῥευστοὶ καὶ διαμενεῖς, ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ Λόγος ζῶν τέ ἐστι καὶ ἐνυπόστατος καὶ ἐκτελής , Θεὸς ἀληθής, οὕτω δὴ καὶ ἡ ἀλήθεια,
- 190 ὁ Θεός, ὑπὲρ ἔνοιαν καὶ ὑπὲρ λόγον ἀνθρώπων ἐστὶν ἄτρεπτος, ἀρρευστος, ἐνυπόστατός τε ὑπάρχει καὶ ζῶν. Οὕτω τοιγαροῦν οὕτε τὸ ὕδωρ τὸ παρ' ἡμῖν ὡς τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο τὸ ζῶν, οὕτε ὁ ἄρτος ὁ παρ' ἡμῖν ὡς ἐκεῖνος ὁ ἄρτος ἐστίν, ἀλλὰ καθάπερ ἀνωθεν εἰρηται, ἀπαντα φῶς ἐκεῖνα
- 195 καὶ φῶς ἐν ὁ Θεός, οὗ μετασχόν τις τῇ μετοχῇ ἐκείνου μέτοχος ἀμφοῖν γίνεται πάντων ὧν εἴπομεν ἀγαθῶν. Γίνεται δὲ καὶ πρῶτος καὶ ταπεινός ταῦτα δὲ πάλιν φῶς σὺν τοῖς εἰρημένους εἰσὶ, μᾶλλον δὲ σὺν τῷ φωτὶ ἔχει καὶ ταῦτα ὁ ἔχων ἐκεῖνο τί φῶς.
- 200 'Αλλὰ γὰρ συνάμα ταύτοις καὶ ἐγγήγοις λέγεται ὁ Θεός, ὡς διεγείρων πρὸς τὰ καλὰ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ἣν κατοικεῖ, ὅς αὐτῇ γίνεται πᾶν ἀγαθόν · καὶ οὐχ ὑστερεῖται, ἐνοικον ἔχουσα τὸν Θεόν ἢ τοιαύτη, παντός ἀγαθοῦ , ἀλλ' ἐμπιπλάται καὶ περισσεύει ἀεὶ ἐν πᾶσι τοῖς
- 205 ἀπορρήτοις ἐκείνοις ἀγαθοῖς τοῦ Θεοῦ, συνδικαιτωμένη καὶ συνευφραϊνόμενη ταῖς τάξεσι τῶν οὐρανίων δυνάμεων, ὧν γένοιτο καὶ πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν καὶ ἐν ἀπολαύσει τούτων πλοῦσι γενέσθαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν
- 210 τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων · ἀμήν.

ΒΙΒΛΟΣ ΤΩΝ ΗΘΙΚΩΝ

ΛΟΓΟΣ Α'

Κεφάλαια τοῦ λόγου

α'. Μερική τις φυσιολογία περί τῆς τοῦ κόσμου κτίσεως καὶ τῆς κλάσεως τοῦ Ἀδάμ

β'. Περί τῆς παραβάσεως καὶ τῆς ἐξορίας τοῦ Ἀδάμ.

γ'. Περί τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως καὶ κατὰ τίνα τρόπον δι' ἡμῶς ἐσαρκώθη.

δ'. Πῶς αὐθις ἡ κτίσις μέλλει ἀνακατασθῆναι καὶ γενέσθαι καινοὺς οὐρανοὺς καὶ καινὴν γῆν κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον.

ε'. Ὅποια ἔσται ἡ ἐσχάτη λαμπρότης τῆς κτίσεως ἐν ᾗ καὶ περὶ ἀγγέλων καὶ περὶ φυγῆς.

ς'. Πῶς ἐνωῦνται τῷ Χριστῷ καὶ Θεῷ καὶ ἐν γίνονται μετ' αὐτοῦ πάντες οἱ ἅγιοι

ζ'. Πῶς δεῖ πληρωθῆναι τὸν ἄνω κόσμον καὶ ὁποῖός τις ἔστι καὶ κατὰ τίνα τρόπον πληρωθήσεται.

η'. Ὅτι εἰ μὴ πάντες οἱ προωρισμένοι κατὰ γενεάς καὶ γενεάς τελεθῶσιν τῶς ἐσχάτης ἡμέρας καὶ πληρωθήσονται, ὁ ἄνω κόσμος οὐ πληρωθήσεται.

θ'. Εἰς τὸ βῆτόν τοῦ Εὐαγγελίου · «Ὁμοιωθῇ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βασιλεῖ » Καὶ τίς ἐστὶν ὁ γάμος ὁ μυστικός τοῦ Θεοῦ.

ι'. Ὅτι καὶ πάντες οἱ ἅγιοι τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν καρτοῖς συλλογίσανται τῇ Θεοτόκῃ περὶ πληρώσεως καὶ γεννώσιν αὐτὸν καὶ γεννῶνται ἐν σπέρματι καὶ γεννῶνται ὑπ' αὐτοῦ καὶ πῶς υἱοὶ καὶ ἀδελφοὶ καὶ μητέρες αὐτοῦ χρηματίζουσιν.

ια'. Εἰς τὸ βῆτόν τοῦ Εὐαγγελίου · «Καὶ ἀπέστειλε τοὺς δοῦλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κολλημένους εἰς τοὺς γάμους καὶ οὐκ ἔθελον ἔλθεῖν. »

ιβ'. Ὅτι οὐ χρὴ πρὸς τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν καὶ τῆς εἰς ἀρετὴν προκοπῆς τε καὶ τελειώσεως τὰ κεκρυμμένα μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐρευνᾶν τῶν ἀμυγνάντων τινέ· καὶ ὅτι ἐν τῇ δευτέρᾳ τοῦ Κυρίου ἐλεύσει πάντες ἀλλήλους γνωρίζουσιν οἱ ἅγιοι.

*Ἀ μὲν οὖν ἀπολογησασθαι καὶ εἰπεῖν ἔδει πρὸς τοὺς ἀντιδιατεθειμένους ἡμῖν καὶ τὰς πικρὰς γλωσσομαχίας αὐτῶν

- αἷς τὰ προσπεσόν ἅπαν ὁμοῦ κατασφραγίζεται, καὶ εἰ τι τῶν
 τιμωτέρων ἐστίν, ἱκανῶς ἔχει καὶ ὡς ὁ Λόγος τὸν λόγον
 5 εὐωδωσεν, ἵνα μὴ ἐξ ἡμῶν ἢ τὰ τῆς εὐδρομίας τοῦ λόγου
 καὶ τῶν εὐστόχων βολίδων αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ ἀνωθεν καὶ ἀπὸ
 τῆς τοῦ Πνεύματος συμμαχίας, παρ' οὗ πᾶσιν εὐοδοῦται τὸ
 κατορθούμενον. Χρέων δὲ ἄρτι τῆς πρὸς ἐκείνους λήξαντας
 στάσεως ἰδεῖν καὶ κατασκοπεῖσαι καὶ σκέφασθαι τίνα τὰ
 10 ὑπὸ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν, Παύλῳ τῷ θεῷ πειθόμενος,
 τίς ὁ πλοῦτος τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ ἀγαθότητος ὃν ἡμῖν
 ἀπ' ἀρχῆς ἔχαρίσατο κτίσεως, τίς ἡ πλάσις ἡμῶν καὶ πῶς
 παρέβημεν τὴν δοθεῖσαν ἀνωθεν ἐντολὴν καὶ τῶν ἀθανάτων
 ἐκείνων ἀγαθῶν ἐξεπέσομεν, τίς δὲ ὁ νῦν βίος καὶ τίς ὁ
 15 κόσμος οὗτος ὑφ' ὃν καὶ μεθ' ὃν τὰ πᾶν ὁρᾶται κινούμενον,
 καὶ τίνα τὰ μετὰ ταῦτα διαδεξόμενα τοὺς προσκυνητάς τῆς
 Τριάδος ἡμᾶς. Ἀρξομαι δὲ ἐντεῦθεν, ἀρχὴν τοῦ λόγου
 ποιούμενος τὸν Θεόν.

α'. Μερικὴ τῆς φυσιολογίας

περὶ τῆς τοῦ κόσμου κτίσεως καὶ τῆς πλάσεως τοῦ Ἀδάμ.

- Ὁ Θεὸς οὐχὶ τὸν παράδεισον μόνον, ὡς ἂν τινες οἴονται,
 τοῖς πρωτοπλάστοις δέδωκεν ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς, οὔτε φθαρτον
 μόνον ἐκεῖνον ἐδημιούργησεν, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον πρὸ
 ἐκείνου τὴν ἅπασαν γῆν, ταύτην δὴ ἦν ἡμεῖς κατοικοῦμεν,
 5 καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ ἅπαντα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ
 τὰ ἐν αὐτῷ ἐν πάντε ἡμέραις παραγαγών, τῇ ἑκτῇ ἡμέρᾳ
 ἔπλασε τὸν Ἀδὰμ καὶ πάσης τῆς ὀρωμένης κτίσεως κύριον
 αὐτὸν καὶ βασιλέα κατέστησε. Καὶ οὕτε ἡ Εὐα παραχθεῖσα
 ἦν τότε οὔτε μὴν ὁ παράδεισος, ἀλλ' οὗτος ὁ κόσμος ὥστερ
 10 τις παράδεισος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γέγονεν εἰς, ἀφθαρτος μὲν,
 ὠλικὸς δὲ καὶ αἰσθητὸς παραχθείς· τοῦτον, ὡς εἴρηται,
 τῷ Ἀδὰμ καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ εἰς ἀπόλαυσιν δέδωκεν. Ἀλλὰ
 μὴ φανῇ σοι τοῦτο παράδοξον, ἀνάμεινον δὲ τὸν λόγον καὶ
 ἐξ αὐτῆς τῆς θείας Γραφῆς ἀποδείξει τοῦτο σαφέστατα.
 15 Γέγραπται γάρ· « Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν αὐρανὸν
 καὶ τὴν γῆν· ἡ δὲ γῆ ἦν ἄορατος καὶ ἀκατασκεύαστος. »
 Καθεξῆς δὲ τὰ λοιπὰ ἅπαντα ἔργα τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας
 διεκτιδῶς ἐξηγούμενος, μετὰ τὸ εἰπεῖν « Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα

καὶ ἐγένετο πρωτὶ ἡμέρα πέμπτη », ἐπήγαγε · « Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν 20 καὶ καθ' ὁμοίωσιν καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς . » Ἄρσεν 25 δὲ καὶ θῆλυ λέγει, οὐχ ὡς τῆς Εὐας ἤδη γενομένης, ἀλλ' ὡς ἐν τῇ τοῦ Ἀδάμ πλευρᾷ οὐσυχ καὶ αὐτῷ συνούσης · καὶ τοῦτο μετὰ ταῦτα σαφέστερον γνώσεσθε. « Καὶ εὐλόγησεν αὐτούς ὁ Θεὸς λέγων· ἀξένησθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς καὶ ἄρχεστε 30 τῶν ἰχθυῶν τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς . »

Ἰρᾶς πῶς τοῦτον ὅλον τὸν κόσμον, ὡς ἕνα παράδεισον, τῷ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀρχῆς δέδωκεν ὁ Θεός. Ποίαν γὰρ ἄλλην 35 γῆν λέγει, εἰ μὴ ταύτην ἐν ᾗ καὶ νῦν, ὡς εἴρηται, κατοικοῦμεν ἡμεῖς, ἑτέραν δὲ οὐδαμῶς; Διὸ καὶ ἐπιφέρων φησὶ « Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πάντα χόρτον σπορίμον σπεῖρον σπέρμα ὃ ἐστὶν ἐπάνω τῆς γῆς· καὶ πᾶν ξυλον ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν σπέρματος σπορίμου ὑμῖν ἐστὶ εἰς 40 βρώσιν καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ παντὶ ἑρπετῷ ἑρποντι ἐπὶ τῆς γῆς . » Εἶδες πῶς τὰ ὀρώμενα ἅπαντα, τὰ τε ἐν τῇ γῇ καὶ τὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ, τῷ Ἀδάμ καὶ ἡμῖν τοῖς ἐξ αὐτοῦ δέδωκεν εἰς ἀπόλαυσιν καὶ οὐχὶ τὸν παράδεισον μόνον αὐτῷ ἐχαρίσατο; Ὅσα γὰρ 45 τῷ Ἀδάμ εἶπεν, ὡς πρὸς πάντας ἡμᾶς ταῦτα ἔλεγε, καθὼς καὶ πρὸς τοὺς ἀποστόλους ὕστερον ὁ αὐτὸς διὰ τοῦ ζῶντος Λόγου αὐτοῦ ἔφη· « Ἄ δὲ λέγω ὑμῖν, πᾶσι λέγω ἡ, ὡς, εἰδὼς ὅτι εἰς ἀπειρα πλήθη καὶ ἀναρίθμητα ἔμελλε τὸ γένος ἡμῶν πληθυνθῆναι ἐπὶ τῆς γῆς. Εἰ γὰρ καὶ παραβάντες 50 τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ καὶ βιοῦν καὶ ἀποθνήσκειν κατακριθέντες εἰς τοσούτον πλῆθος οἱ ἄνθρωποι ἐγενόμεθα, ἰνὼς μοι ὅσοι ἔμελλον εἶναι οἱ ἀπὸ κρίσεως κόσμου γεννηθέντες, εἰ μὴ ἀπέθανον, ὅποιοι δὲ ζῶν καὶ διαγωγὴν ἔχειν ἐν ἀφάρτῳ κόσμῳ ἀφθαρτοὶ διατηρούμενοι καὶ ἀθάνατοι, ἀναμάρτητον 55 δηλονότι καὶ ἄλπιον, ἀμέριμνόν τε καὶ ἀμοχθον διανύοντες

βίον, ὅπως τε κατὰ προκοπὴν τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐργασίας τῶν ἀγαθῶν ἐννοιῶν εἰς τελειότεραν ἐμμελλον ἀνάγεσθαι κατὰ καιρὸν δόξαν τε καὶ ἀλλοίωσιν, 80 πλησιάζοντες τῷ Θεῷ καὶ ταῖς πηγαζούσαις αὐγαῖς τῆς θεότητος, τὴν μὲν ψυχὴν λαμπροτέραν ἐκάστου γίνεσθαι, τὸ δὲ αἰσθητὸν καὶ ὑλῶδες σῶμα εἰς αὐλον καὶ πνευματικὸν ὑπὲρ αἰσθησιν πᾶσαν μεταποιεῖσθαι τε καὶ μεταβάλλεσθαι ὁπόση δὲ καὶ ἡ ἐκ τῆς μετ' ἀλλήλων διαγωγῆς εὐφροσύνη 85 καὶ ἀγαλλίασις ἡμῖν προσγίνεσθαι ἐμμελλεν, ἀρρητος πάντως τῷ ὄντι καὶ λογισμοῖς ἀνεπίβητος

Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκειμένον ἐπανέλθωμεν. Ὡςπερ οὖν χώραν μίαν ἢ ἀγρὸν ἓνα, ἵνα τὰ αὐτὰ πάλιν εἶπω, οὕτω τὸν κόσμον ἅπαντα τῷ Ἀδὰμ, ὡς εἶρηται, ἐχαρίσατο. Ταῦτα δὲ ἐν ταῖς 70 ἔξ ἡμέραις συνετέλεσεν ὁ Θεός ὡς καὶ ἀκούε τῆς θείας Γραφῆς τοῦτο δηλοῦσης σαφέστατα. Μετὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν ὡς καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν ὡς περ καὶ ἡ γῆ ἐποίησεν αὐτούς καὶ εὐλόγησεν αὐτούς » καὶ τὰ λοιπὰ κατεξῆς, τότε ἐπήγαγεν οὕτως 75 εἰπὼν ὡς καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησεν καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν ὡς καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα ἕκτη ὡς καὶ συνετέλεσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ τὰ ἔργα αὐτοῦ ὡς ἐποίησε, καὶ κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ ὡς ἤρξατο ὁ Θεὸς 80 ποιῆσαι ». Εἰτα βουλόμενος διδάξαι ἡμᾶς ὅπως ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεὸς καὶ πέθεν, ἀνωκεφαλαιωσάμενος τὸν λόγον, οὕτω πως πάλιν φησὶν ὡς Ἀὐτὴ ἡ βίβλος γενέσθαι οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, ὅτε ἐγένετο ὡς καὶ μετ' ὀλίγα ὡς καὶ ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς », ὅπερ χρὴ 85 ἐννοεῖν οὕτως ἐποίησε δὲ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς, ὡς καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν . »

Τὸν οὖν τρόπον τῆς δημιουργίας δεῖλον ποιήσας ἡμῖν, τότε καθάπερ ἄνθρωπος τις βασιλεὺς ἢ ἄρχων καὶ πλούσιος 90 τὴν ὑπ' αὐτοῦ δεσποζομένην χώραν καὶ γῆν οὔτε πάλιν πᾶσαν περιτειχίσας μόνον ποιεῖ, οὔτε οἶκον ἓνα περιφράξας ὅλην ἀποτελεῖ, ἀλλὰ εἰς πολλὰ τὴν μίαν διαχωρίσας, τὴν μὲν σκορμὴν εἶναι ἐξ, τὴν δὲ εἰς ἀμπελῶνα ἀφορίζει,

ἑτέραν χέρσον εἶναι ἀφίησιν, ἐν ἐνὶ δὲ μέρει καὶ τότε
 τερπνῷ τε καὶ περιβάλλει τὰς κατασκευάσεις ποιεῖται, ἐντὶ 95
 καὶ παλατια οἰκοδομεῖ καὶ οἴκους κατασκευάζει, λουτρά τε
 κτιζε, καὶ παραδείσους φυτεύει καὶ πικνοΐας ἐκεῖσε ἀπο-
 λαύσεις ἐπινοεῖ καὶ φραγμὸν ἐξωθεν τούτων ἀπάντων
 περιτιθεῖ, κλειῖς τε καὶ πυλᾶς ἀνοιγομένας καὶ κλειομένας 11
 ποιεῖ οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ φύλακας, εἰ καὶ μηδὲνα
 ποιεῖται, ἀποκαθιστᾷ, ὥς ἂν τὸ αὐτοῦ οἰκητῆριον περιφανέσ-
 τατον καὶ ἐνηλλαγμένον ᾗ διὰ πάντων καὶ ἵνα τοῖς μὲν
 ἀγνώμοσι φίλοις καὶ πονηροῖς καὶ αὐτοῖς τοῖς προσκεκρουκόσι
 τῶν ὑπὸ χεῖρα καὶ δουλῶν, εἰ ποτὲ πινεῖ τοιοῦτοι φανῶσιν,
 ἄδατος ἔσται, τοῖς δὲ γνησίοις καὶ πιστοῖς φίλοις καὶ αὐτοῖς 105
 τοῖς ἀγνώμοσι δούλοις ἀκώλυτος ἡ πρὸς αὐτὸν ὑπάρχῃ
 εἰσοδὸς τε καὶ ἐξοδὸς ὡς δὴ καὶ ὁ Θεὸς τῷ πρωτοπλάστῳ
 ἐποίησε. Μετὰ γάρ τὸ κτίσαι πάντα ἐξ οὐκ ὄντων καὶ αὐτὸν
 πλάσαι τὸν ἄνθρωπον καὶ καταπαῦσαι αὐτὸν τῇ ἐβδόμῃ
 ἡμέρᾳ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ ὡς ἤρξατο ποιεῖν, τότε 110
 ἐφύτευσε τὸν παράδεισον ἐν Ἑδέμ κατὰ ἀνατολὰς, ὥσπερ
 τινὰ βασιλείαν ἐν ἐνὶ μέρει τοῦ κόσμου τούτου φυτεύσας, καὶ
 ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον ὃν ἐποίησε

Διὰ τοῦτο οὖν ἐν τῇ ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ οὐκ ἐποίησε τὸν παράδεισον
 μέλλοντα γενέσθαι, ἀλλὰ μετὰ τὴν παραγωγὴν πάσης ἅμα 115
 τῆς κτίσεως κατὰ ἀνατολὰς τοῦτον ἐφύτευσεν; Ἐπειδὴ ὁ
 Θεός, ὡς προειδὼς τὰ πάντα, τάξει καὶ καταστασεὶ εὐκόσμῳ
 τὴν κτίσιν ἐδημιούργησε καὶ τὰς μὲν ἑπτὰ ἡμέρας εἰς τύπον
 τῶν ἑπτὰ αἰώνων τῶν ὑστερον μελλόντων διαλθεῖν ἔταξε
 τὸν δὲ παράδεισον ἐφύτευσε μετὰ ταῦτα, ὡς τοῦ μέλλοντος 120
 αἰῶνος ὄντα σηματοποιῶν. Τίνος οὖν ἕνεκεν τὴν ἡμέραν
 ἥτις ἐστὶν ἡ ὀγδόη, ταῖς προλαβούσαις ἑπτὰ οὐ συνῆψε τ.
 Πνεῦμα τὸ ἅγιον, Ἐπειδὴ περ τῷ κύκλῳ τούτων τῶν
 ἡμερῶν συναριθμεῖσθαι ταύτην οὐκ ἤρμοζεν, ἐν ᾧ πρώτῃ
 καὶ δευτέρᾳ καὶ καθεξῆς αἱ ἑπτὰ ἀνακυκλοῦσαι τὰς ἐβδομάδας 125
 ἀποτελοῦσι, πολλὰς ἐν τούτῳ τὰς πρώτας καὶ τοσαύτας τὰς
 ἐβδόμους ἀπεργαζομένας ἡμέρας, ἀλλ' ἐξωθεν τούτων
 ἐκείνην εἶναι ἐχρῆν ὡς ἀρχὴν ἢ τέλος μὴ ἔχουσιν. Οὐδὲ γάρ
 νῦν μὲν οὐκ ἔστι, μέλλει δὲ γενέσθαι καὶ ἀρχὴν λήψεσθαι
 ἀλλὰ καὶ ἦν πρὸ τῶν αἰώνων καὶ ἐστὶ νῦν καὶ ἔσται εἰς 130
 αἰῶνα αἰώνων, ἀρχὴν δὲ λαβεῖν λέγεται, ὅτε πάντως

ἐλεύσεται καὶ ἡμῖν ἐσχάτως ἀποκαλυφθῇ ἀνέσπερος μία ἡμέρα καὶ ἀτελεύτητος ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς γυνομένη.

- Ὅρα δὲ ὅτι οὐδὲ γέγραπται α' Ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν
 135 παράδεισον », οὐδὲ ὅτι « Εἶπε Γενηθήτω, καὶ ἐγένετο », ἀλλ' ὅτι « ἐφύτευσεν αὐτὸν καὶ ἐξανέτειλεν ἔτι ἐκ τῆς γῆς ὁ Θεὸς πᾶν ξύλον ὡραῖον εἰς ἔρασιν καὶ καλὸν εἰς βρώσιν », καρποὺς παντοδαπεῖς τε καὶ ποικίλους ἔχον μήτε φθειρομένους καὶ ὅλως μήτε ἐκλείποντας, ἀλλὰ νεαροὺς αἰεὶ καὶ
 140 μάλα δὴ τὸ ἡδύνον ἔχον-αι καὶ ἀφραστον τὴν ἡδονὴν τοῖς πρωτοπλάστοις καὶ τὴν τροφὴν ἐμποιούντας Ἐπρεπε καὶ γάρ τοῖς ἀφθάρτοις αὐτῶν σώμασιν ἀφθαρτον καὶ τὴν τροφὴν ἐπιχορηγεῖσθαι ἔθεν καὶ ἀμοχθος ἦν αὐτῶν ἡ διαγωνὴ καὶ ἀκάματος ἡ ζωὴ, ἐν μέσῳ δηλονότι τοῦ παρα-
 145 δέισου, ὃν καὶ περιτειχίσας οἶονσί πως ὁ τούτου δημιουργὸς εἰσοδὸν ἔθετο αὐτοῖς δι' ἧς εἰσῆσαν καὶ ἐξήσαν.

β'. Περὶ τῆς παραβάσεως καὶ τῆς ἑξορίας τοῦ Ἀδάμ.

- Τοιγαροῦν καὶ ἐπλάσθη σῶμα μὲν ἔχων ὁ Ἀδὰμ ἀφθαρτον, ὕλικόν μέντοιγε καὶ ὅλον οὕτω πνευματικόν, καὶ ὡς βασιλεὺς ἀθάνατος ἐν ἀφθάρτῳ κόσμῳ, οὐ λέγω μόνῳ τῷ παραδείσῳ, ἀλλ' ἐν πάσῃ τῇ ὑπ' οὐρανόν, κατέστη ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ
 6 Θεοῦ. Ἐπεὶ δὲ καὶ νόμον αὐτοῖς δέδωκεν ἐντειλαμενος μὴ φαγεῖν ἐκ μόνου τοῦ ξύλου ἐκείνου, καταφρονήσας δὲ ἠπίστευσε τῷ πλαστοουργῷ καὶ δεσπότῃ οὕτως εἰπόντι αὐτῷ · « Ἡ δ' ἂν ἡμέρα φάγησθε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε », πιστότερον τὸν σκολιὸν ἠγησάμενος ὄφιν»
 10 οὕτως εἰπόντα · α' Οὐχὶ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε, ἀλλ' ἢ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε, ἔσσιθε ὡς θεοὶ γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν καὶ ἔφαγεν ἀπ' αὐτοῦ », πύθυς ἐγυμνώθη τῆς ἀφθάρτου καταστολῆς καὶ δόξης καὶ τὴν τῆς φθορᾶς γυμνότηता ἀνεδύσατο. Ἰδὼν οὖν ταυτὸν γυμνὸν ὁ Ἀδὰμ ἐκρύβη
 15 καὶ φύλλα συκῆς ῥάφας περιεζώσατο, τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ καλύψαι πειρώμενος. Ὅθεν καὶ τοῦ Θεοῦ εἰπόντος αὐτῷ α' Ἀδὰμ, ποῦ εἶ ; α' Τῆς φωνῆς σου » φησὶν « ἤκουσα καὶ τὴν γυμνωσίν μου κατενόησας, φοβηθεὶς ἐκρύβην. » Πρὸς μετάνοιαν δὲ αὐτὸν ἐκκαλούμενος ὁ

Θεός φησι πρὸς αὐτόν · « Καὶ τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνός 20
εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου οὗ ἐνετελάμην σοι τοῦτου μόνου μὴ
φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες ; » Ἐπεὶ δὲ εἰπεῖν ἐκεῖνος τὸ
ἡμάρτον οὐκ ἠθέλησε, τὸν κεντρίον μᾶλλον μὲν οὖν καὶ αἰτίαν
προσέθηκε τῷ τὰ πάντα καλὰ λίαν πεποιηκότι Θεῷ ἐν τῷ
εἰπεῖν · « Ἡ γυνὴ ἣν δέδωκας μοι, αὕτη ἔδωκέ μοι, καὶ 25
ἔφαγον », κακίστη ταλιν τῷ ἔφαι τὴν αἰτίαν ἐπεγράψατο
καὶ μετανόησαι καὶ προσπεσεῖν τῷ Δεσπότῃ ἢ συγχώρησιν
ἐξακτῆσθαι οὐδαμῶς ἡδουλήθησαν, τότε αὐτοὺς, ὥστερ
ἐκ παλατιῶν βασιλικῶν καὶ οἰκῶν πανευκρεπέων, αὐτοῦ δὴ
λέγω τοῦ παραδείσου, ἐξώθει καὶ ἐκβάλλει, ἵνα ἐν ταύτῃ τῇ 30
γῇ ὡς ἐξόριστοι διατελῶσι καὶ ὑπερόριοι.

« Καὶ εὐθὺς ἔταξε τὴν φλογίνην ῥομφαίαν τοῦ φυλάττειν
τὴν εἴσοδον τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς », οὐχ ὥς ἐν αὐτῷ μελλόν
των πάλιν τῷ αἰσθητῷ τε καὶ ὕλικῷ παραδείσῳ μετὰ τὴν
ἀνάκλησιν ἐπανάγεσθαι · οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο μέχρι τοῦ νῦν 35
ἐτηρέθη, οὐδὲ τοῦτου χάριν οὐ κατηράσατο αὐτὸν ὁ Θεός,
ἀλλὰ διὰ τὸ τύπον αὐτὸν ἐπέχειν τῆς μελλούσης ἀκαταλύτου
ζωῆς καὶ εἰκόνα τυγχάνειν τῆς αἰδίου βασιλείας τῶν οὐρανῶν ·
εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν, οὐκ εἴδον ἔδει καταραθῆναι μᾶλλον, ὥς
ἐν αὐτῷ καὶ τῆς παραβάσεως γενομένης Ἄλλὰ τοῦτο μὲν 40
οὐ ποιεῖ, τὴν δὲ λοιπὴν ἄπασαν γῆν, ἐπεὶ, ὥς ἔφαμεν,
ἀφθαρτος ἦν καθὼς καὶ ὁ παράδεισος, πάντα αὐτομάτως
προσφέρουσα, ἵνα μὴ κἀκεῖθεν ἐξερχόμενος ὁ Ἀδὰμ ἀμοχθον
ἔχη καὶ αὖθις βίον, κόπων καὶ ἰδρώτων ἀπηλλαγμένον,
προκατηράσατο αὐτὴν οὕτως εἰπών · « Ἐπικατάρατος ἡ γῆ 45
ἐν τοῖς ἔργοις σου ἐν λύπαις φαγῇ αὐτὴν πάσας τὰς
ἡμέρας τῆς ζωῆς σου · ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι
καὶ φαγῇ τὸν ἄρτον τοῦ ἀγροῦ τὸν τοῖς θηρίοις καὶ τοῖς
ἐλόγοις ζῴους ἀφωρισμένον ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου σου
φαγῇ τὸν ἄρτον σου, ἕως τοῦ ἐπιστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν ἐξ 50
τῆς ἐλήφθης, ὅτι γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. »

Εἰκότως οὖν ἔδει τῷ εἰς φθορὰν καὶ θάνατον κατένεχθέντι
διὰ τῆς παραβάσεως ρευστὴν καὶ φθαρτὴν ὥσπερ τὴν γῆν
κατοικεῖν καὶ τοιαυτῆς ἀξίως μετέχειν τροφῆς. Ἐπειδὴ
γὰρ ἡ ἀφθαρτος τροφή, ἡ ἀφθαρτος καὶ ἀκάματος διαγωγή, 55
εἰς λήθην τῶν παρὰ Θεοῦ γεγονότων ἀγαθῶν καὶ εἰς κατα-

φρόνησιν αὐτὸν τῆς δοθείσης ἡγάγεν ἐντολῆς, ἐν κόπῳ καταδικάσθη δικαίως καὶ ἰδρῶτι τὴν γῆν ἐργάζεσθαι καὶ οὕτω κατ' ὀλίγον ἐξ αὐτῆς ὡς, ὑπὸ οἰκονόμου τινὸς κομίζεσθαι ■ τὰς τροφάς. Εἶδες πῶς καταραθεῖσα ἡ γῆ πρότερον καὶ τῆς προτέρας αὐτομάτου βλαστήσεως στερηθεῖσα, οὕτως τὸν παραβάτην ἐδέξατο, Οὐ χεῖρ καὶ διατί; ἵνα ἐργαζομένη μὲν παρ' αὐτοῦ ἐν ἰδρῶτι καὶ κόπῳ παρέχῃ τὰ ἐξ αὐτῆς συμμέτρως φυόμενα εἰς αὐτάρκη χρεῖαν αὐτῷ, μὴ ἐργαζομένη
85 δὲ μὲνι ἄκαρπος, ἀκάνθας καὶ τριβόλους μόνον προφέρουσα.

Τοιγαροῦν καὶ ἐξελθόντα τοῦ παραδείσου αὐτὸν πᾶσα ἡ κτίσις, ἡ ὑπὸ Θεοῦ παραχθεῖσα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, θεασαμένη, οὐκέτι ὑποταγῆναι τῷ παραβάντι ἐβούλετο· ὁ ἥλιος λάμψαι οὐκ ἤθελεν, ἡ σελήνη φᾶναι οὐκ ἔφερε, τὰ ἄστρα ὀφθῆναι
70 τούτῳ οὐχ εἰλοντο, αἱ πηγαὶ βρῦναι οὐκ ἐμελλον· οὐκ ἐβούλοντο ῥεῖν οἱ ποταμοί, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμελέτα ὁ ἀήρ συσταλῆναι καὶ μὴ δεῦναι τῷ προσκεκρουκῶτι ἀναπνοῇ· τὰ θηρία καὶ πάντα τὰ ζῶα τῆς γῆς, γυμνωθέντα τοῦτον τῆς πρώην θεασάμενα δόξης, καταφρονήσαντα αὐτοῦ,
75 ἐτραχύνθησαν ἅπαντα εὐθὺς κατ' αὐτοῦ ὁ οὐρανὸς καταπσεῖν δικαίως ἐκ' αὐτὸν οἰονεῖ πως κελίγητο καὶ ἡ γῆ ἐπὶ τοῦ κώτου φέρειν τοῦτον οὐκ ἔστεγε.

Τί οὖν, Ὁ δημιουργήσας τὰ πάντα καὶ πλάσας τοῦτον Θεός, παραβῆναι μέλλοντα πρὸ καταβολῆς κόσμου γινώσκων τὴν ἐντολὴν τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν ἐκ καλιγγενεσίας αὐτοῦ
80 ζωὴν καὶ ἀνάπλασιν διὰ τῆς ἐνσαρκου γεννήσεως τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ καὶ Θεοῦ προορίσας, τί ποιεῖ, Συγκρατεῖ πάντα τῇ αἰκίᾳ δυνάμει καὶ εὐσπλαγχνίᾳ καὶ ἀγαθότητι, ἀναστέλλει τὴν ὁρμὴν τῶν κτισμάτων ἀπάντων,
85 εὐθὺς καὶ τούτῳ τὰ πάντα ὡσαύτως καθυποτάττει, ἵνα τῷ δι' οὗ γέγονεν ἀνθρώπῳ δουλεύσασα, φθαρτῷ φθαρτῇ γεγονοῦν, ὅτε πάλιν ἐκεῖνος ἀνακαινισθῇ καὶ πνευματικός, ἀφθαρτος καὶ ἀθάνατος γένηται, τότε καὶ αὕτη ἐλευθερωθεῖσα τῆς δουλείας ἡ κτίσις ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῷ προσκεκρουκῶτι
90 ὑποταγεῖσα καὶ αὐτῷ ἐκδουλεύσασα συνανακαινισθῇ αὐτῷ καὶ ἀφθαρτωθῇ καὶ πνευματικῇ ὅλῃ γένηται τοῦτο γάρ πρὸ καταβολῆς κόσμου ὁ πολυεύσπλαγχνος Θεὸς καὶ Κύριος προωρίσατο.

Ἄλλὰ τούτων οὕτω σοφῶς ἐκ Θεοῦ γεγονότων, τοῦ
 παραδείσου ἐκβληθεὶς ὁ Ἀδὰμ ἐτέκνωσεν, ἐβίωσε καὶ 95
 ἀπέθανεν οὕτω δὲ ὁμοίως καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ. Τοίνυν καὶ
 νεαρὰν τὴν μνήμην ἔχοντες οἱ τότε ἄνθρωποι τῆς ἐκπτώσεως,
 ὑπὸ τοῦ Ἀδὰμ πάντως καὶ τῆς Εὐας ταύτην ἐκδιδασκόμενοι,
 ἐσέβοντο τὸν Θεὸν καὶ ὡς δεσπότην ἐτίμων αὐτόν. Διὰ δὲ
 τοῦτο καὶ ὁ Ἄβελ σὺν τῷ Κάιν θυσίας ἐκ τῶν ὑπαρχόντων 100
 αὐτοῖς αὐτῷ προσέφερον ἔθεν καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ Ἄβελ τῇ
 προσφυρᾷ καὶ θυσίᾳ προσεσχηκέναι τὸν Θεὸν γέγραπται,
 ἐπὶ δὲ τοῦ Κάιν οὐκέτι καὶ τοῦτο γνόντα τὸν Κάιν λυπηθῆναι
 λέγεται ἕως θανάτου καὶ ἐντεῦθεν πρὸς φόβον καὶ φόνον
 τοῦ ἀδελφοῦ προχωρῆσαι. Ἄλλ' Ἐνώχ μὲν μετὰ ταῦτα 105
 εὐαρεστήσας Θεῷ ὑπ' αὐτοῦ μετετέθη, Ἡλίας δὲ ἐν ἄρματι
 ἀνελήθη πυρός, τοῦ Θεοῦ δεικνύντος ἐκ τούτων ὅτι, εἰ
 μετὰ τὴν ἀπόφασιν τὴν κατὰ τοῦ Ἀδὰμ καὶ τοῦ σπέρματος
 αὐτοῦ ἐξενεχθεῖσαν, εἰ μετὰ τὸ ἐξόριστον αὐτὸν παρ' αὐτοῦ
 γενέσθαι τοὺς εὐαρεστήσαντας αὐτοῦ υἱοὺς οὕτως τῇ μετα- 110
 θέσει καὶ μακροζωίᾳ ἐτίμησε καὶ τῆς φθορᾶς, ἥτοι τῆς
 εἰς γῆν ἀποστροφῆς καὶ τῆς ἐν τῷ ᾄδῃ καταβάσεως, αὐτοὺς
 ἡλευθέρωσεν ὑστερον τεθνήξεσθαι ἢ, ἀληθέστερον εἰπεῖν,
 ἀλλοτρήσεσθαι μέλλοντας, πόσης ἂν αὐτὸν ἐκείνων, εἰ μὴ
 παρέβη τὴν ἐντολήν, ἢ καὶ μετὰ τὸ παραβῆναι εἰ μετενόησε, 115
 δόξης καὶ τιμῆς καὶ συμπαθείας ἡξίωσεν ἔνδον ἑάσας εἶναι
 τοῦ παραδείσου αὐτόν;

Οὕτως οὖν ἐπὶ χρόνους τὰ περὶ Θεοῦ κατὰ διαδοχὴν
 διδασκόμενοι ὑπ' ἀλλήλων τὸν ποιητὴν αὐτῶν οἱ παλαιοὶ
 ἐπεγίνωσκον. Ὑστερον δὲ πληθυνθέντων τῶν ἀνθρώπων 120
 καὶ τὴν ἑαυτῶν διάνοιαν ἐκ νεότητος ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκδεδώ-
 κότων, εἰς λήθην καὶ ἀγνοίαν τοῦ πεποιηκότος αὐτοῦς
 Θεοῦ κατηνέχθησαν καὶ οὐ μόνον εἰδῶλα καὶ δαίμονας ὡς
 θεοὺς ἐσεβάσθησαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν κτίσιν τὴν εἰς
 ὑπηρεσίαν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθεῖσαν αὐτοῖς θεοποιή- 125
 σαντες, ταύτῃ ἐλάτρευσαν, εἰς πᾶσάν τε ἀσέλγειαν καὶ
 ἀκάθαρτον πράξιν ἑαυτοῦς ἐκδεδώκασι καταμιάναντες
 τὴν γῆν, τὸν ἄερα, τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ὑπ' αὐτὸν ἅπαντα
 ταῖς πράξεσι ταῖς ἀτόκαις αὐτῶν. Οὐδὲν γὰρ ἔτερον τῶν
 ἄλλων ἀπάντων οὕτω μιαίνει καὶ ἀκάθαρτον τὸ καθαρὸν, 130

ἔργον ἀπεργάζεται τοῦ Θεοῦ, ὡς τὸ θεοποιηθῆναι αὐτὸ ταῦτο καὶ λατρευθῆναι Ἰσα καὶ Θεῷ παρὰ τὸν πεποιηκότα καὶ κτίσαντα. Τοιγαροῦν καὶ πᾶσα ἡ κτίσις παρὰ τῶν ἀνθρώπων θεοποιηθεῖσα καὶ προσκυνηθεῖσα κατερρυπώθη καὶ εἰς
 135 τελείαν κατήχθη φθοράν · ὅτε δὲ ὁ κολοφὼν ἐπληρώθη τῆς ἄγαν κακίας καὶ εἰς ἀπειθείαν ἅπαντες συνεκλείσθησαν, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, τότε κατήλθεν ἐπὶ γῆς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἀναπλάσαι τὸν συντριβέντα, ζωοποιῆσαι τὸν τεθνατωμένον καὶ τὸ ἑαυτοῦ πλάσμα ἐκ τῆς πλάνης
 140 ἀνακαλέσασθαι.

Ἄλλα προσέχετε, παρακαλῶ, τῇ ἀκριθείᾳ τοῦ λόγου ἔσται γὰρ ἡμῖν τι ὠφέλιμος ὁ λόγος καὶ ταῖς μετέπειτα γενεαῖς. Χρεῶν δὲ ἐξ εἰκόνης τινὸς τὴν τοῦ Λόγου σάρκωσιν καὶ τὴν ἐκ τῆς δειπαρθένου Μαρίας ἀπόρρητον γέννησιν
 145 αὐτοῦ θεωρῆσαι καὶ γινῶναι καλῶς τὸ τῆς οἰκονομίας ἐκείθεν μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον πρὸ τῶν αἰώνων εἰς σωτηρίαν τοῦ γένους ἡμῶν.

γ'. Περὶ τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως καὶ κατὰ τίνα τρόπον δι' ἡμᾶς ἐσαρκώθη.

Καθάπερ οὖν ἐν τῇ κλάσει πάλαι τῆς προμήτορος Εὐδας τὴν τοῦ Ἀδὰμ πλευρὰν ἐψυχωμένην ἔλαβεν ὁ Θεὸς καὶ εἰς γυναῖκα ταύτην ἀνακοδόμησε — διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἐνεψύ-
 5 σησεν εἰς αὐτὴν ὡς εἰς τὸν Ἀδὰμ πνοὴν ζωῆς, ἀλλὰ τὸ μέρος, ὃ ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἐλήφεν, εἰς σῶμα γυναικὸς ἐλόκληρον ἀπέτέλεσε · καὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος, ἣν σὺν τῇ ἐψυχωμένῃ σαρκὶ ἐλήφεν, εἰς ψυχὴν ζῶσαν τελείαν πεποίηκε, τὰ ἀμφοτέρω ἀνθρώπον ἐργασάμενος ἅμα —, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἐκ τῆς ἁγίας θεοτόκου καὶ δειπαρθένου
 10 Μαρίας ἐψυχωμένην σάρκα λαβὼν ζῶμην αἰνεῖ καὶ μικρὰν ἀπαρχὴν ἐκ τοῦ φυρέματος τῆς φύσεως ἡμῶν, ἥτοι ἐκ τῆς ψυχῆς ὁμοῦ καὶ τοῦ σώματος, ὁ πλαστοουργὸς καὶ κτίστης Θεὸς ἤνωσε τῇ ἑαυτοῦ ἀκαταλήπτῳ καὶ ἀπροσίτῳ θεότητι, μᾶλλον δὲ τῇ ἡμετέρᾳ οὐσίᾳ ὅλην τῆς θεότητος αὐτοῦ τὴν
 15 ὑπόστασιν ἐνώσας οὐσιωδῶς, ἀμικτικῶς τε μέλας αὐτὴν ἐκείνῃ, τὴν ἀνθρωπίνην τῇ ἑαυτοῦ, ἀκοδόμησε ταύτην εἰς

καὶ ὅντιν ἄγιον ἐκ αὐτῶν καὶ ἀναλλοιώτως καὶ ἀτρέπτως αὐτὸς ὁ τοῦ
 Ἀδάμ ποιητὴς τέλειος ἐγένετο ἄνθρωπος.

Ὡς περ γὰρ ἐκ τῆς ἐκείνου πλευρᾶς τὴν γυναῖκα ἐποίησε,
 καθὰ πρόσθεν εἰρήκαμεν, οὕτως ἐκ τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς
 Μαρίας τῆς ἀειπαρθένου καὶ θεοτόκου σάρκα δανεισάμενος
 καὶ ἀναλαβὼν ἀνευ σκυρᾶς ὁμοίως ἐγεννήθη τῷ πρωτο-
 πλάστῃ, ἵνα καθάπερ ἐκεῖνος διὰ τῆς παραβάσεως ἀρχὴ
 τῆς ἐν φθορᾷ καὶ θανάτῳ γενέσεως ἡμῶν ἐχρημάτισεν,
 οὕτως ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς διὰ τῆς ἐκπληρώσεως ἀπάσης
 δικαιοσύνης ἀπαρχὴ τῆς ἐν ἀφθαρσίᾳ ἀναπλάσεως καὶ
 ἀθανασίας ἡμῶν γένηται. Τοῦτο γὰρ βούλεται καὶ Παῦλος
 οὕτω λέγων ὁ θεὸς « Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός,
 ὁ δεῦτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ οἷος ὁ χοϊκός,
 τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοὶ καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ
 οἱ ἐπουράνιοι. » Καὶ πάλιν « Ἀπαρχὴ Χριστός, ἔπει-
 οὶ τοῦ Χριστοῦ » Ἐπειδὴ γὰρ ψυχῇ καὶ σώματι τέλειος
 ἐχρημάτισεν ἄνθρωπος ὁμοῖος ἡμῖν κατὰ πάντα πλὴν
 ἁμαρτίας, διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως μεταδίδους ἡμῖν ἐκ τῆς
 αὐτοῦ θεότητος, συγγενεῖς καὶ ἡμᾶς αὐτοῦ κατὰ τὴν τῆς
 θεότητος αὐτοῦ φύσιν καὶ οὐσίαν ἐργάζεται. Καὶ ὅρα μοι τοῦ
 μυστηρίου τὸ καινὸν καὶ παράδοξον Ἐλαβεν ἐξ ἡμῶν ὁ
 Θεὸς Λόγος ἦν κατὰ φύσιν οὐκ εἶχε σάρκα καὶ ἐγένετο
 ἄνθρωπος, ὅπερ οὐκ ἦν μεταδίδωσι τοῖς πιστεύουσιν εἰς
 αὐτὸν τῆς αὐτοῦ θεότητος, ἦν οὐδεὶς οὐδέτις ἀγγέλων ἢ
 ἀνθρώπων ἐκτήσατο, καὶ γίνονται θεοί, ὅπερ οὐκ ἦσαν,
 θέσει καὶ χάριτι οὕτω γὰρ χαρίζεται αὐτοῖς ἐξουσίαν τοῦ
 υἱοῦς Θεοῦ γίνεσθαι, διὰ καὶ ἐγένοντο καὶ δεῖ ὡσαύτως
 γίνονται καὶ οὐδέποτε τοῦ μὴ γίνεσθαι λήξουσι. Καὶ ἀκούε
 Παύλου τοῦτο παραινούντος τοῦ θεοῦ « Καὶ καθὼς
 ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν
 εἰκόνα τοῦ ἐπουρανοῦ. » Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων
 ἐχέσθω δὲ καὶ αὐθις τῆς ἀκολουθίας ὁ λόγος.

Ἐπειδὴ γὰρ διὰ τῆς σωματικῆς παρουσίας αὐτοῦ ὁ ἐπὶ
 πάντων Θεὸς τοῦ ἀναπλάσαι καὶ ἀνακαινίσαι τὸν ἄνθρωπον
 ἐλήλυθεν ἐπὶ γῆς καὶ τὴν δι' αὐτὸν καταρθεῖσαν ἀπασαν
 κτίσιν ἐπευλόγησαι, ἀκούε νουνεχῶς ! πρῶτον μὲν τὴν
 ψυχὴν ἣν ἀνέλαβεν ἐζώωσε καὶ ἀφθαρτώσας ἐθεοποίησε,

- τὸ δὲ ἄφραντον αὐτοῦ καὶ θεῖον σῶμα, εἰ καὶ ἐθέωσεν,
 55 ἀλλ' ἔτι φθαρτὸν αὐτὸ καὶ ὑλικὸν περιέφερε. Τὸ γὰρ ἐσθίον
 καὶ πῖνον, τὸ κοπιῶν καὶ ἰδρωτὰς φέρον, τὸ δεσμούμενον
 καὶ τυπτόμενον, ἐπὶ σταυροῦ τε ἀναρτώμενον καὶ καθήλουμε-
 νον, φθαρτον ἐστὶ δηλονότι καὶ ὑλικὸν ταῦτα γὰρ ἅπαντα
 φθαρτοῦ σωματος ἰδιώματα καθεστήκασιν, ὅθεν καὶ ἀπέθανεν
 60 καὶ ἐν μνημείῳ κατετίθη νεκρός. Μετὰ δὲ τὸ ἀναστῆναι
 ἄφθαρτον, καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα πνευματικόν, θεῖον πάντῃ καὶ
 αὔλῳ, συνανέστησεν· ἔνθεν τοι οὐδὲ τὰς σφραγίδας τοῦ
 μνήματος ἔλυσεν ἐξελθὼν, ἀλλὰ καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμέ-
 νων ἀκωλύτως εἰσῆρχετο καὶ ἐξέρχετο. Διὰ τί δὲ οὐκ
 65 εὐθὺς σὺν τῇ ψυχῇ καὶ τὸ σῶμα ὅπερ ἀνέλαβε πνευματικόν
 καὶ ἄφθαρτον ἀπειργάσατο; Ἐπειδὴ φαγὼν καὶ ὁ Ἀδάμ ἐκ
 τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετείλατο αὐτῷ ὁ Θεὸς μὴ φαγεῖν, εὐθὺς μὲν
 τὸν τῆς ψυχῆς παραβάς ἀπέθανε θάνατον, τὸν δὲ τοῦ σωματος
 μετὰ πολλοὺς ὕστερον ἑνωτούς, καὶ διὰ τοῦτο τὴν τὴν
 70 ἐπιτίμιον δεξαμένην ψυχὴν τῆς τοῦ θανάτου τιμωρίας πρῶτον
 ἀνέστησέ τε καὶ ἐζώωσε καὶ ἐθέωσεν, εἰθ' οὕτως τὸ σῶμα,
 κατὰ τὴν πάλαι ἐξενεχθεῖσαν ἀπόφασιν ἀποστρέφειν διὰ τοῦ
 θανάτου εἰς γῆν, τὴν ἀφθαρσίαν διὰ τῆς ἀναστάσεως ἀπολαβεῖν
 ὑκονόμησεν οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ κατελθὼν ἐν τῷ ᾄδῃ, τῶν μὲν
 75 ἐκεῖσε κατεχομένων ἀγίων τὰς ψυχὰς τῶν αἰωνίων ἔλευθε-
 ρώσας δεσμῶν ἐξανέστησε καὶ εἰς τόπον ἀναπαύσεως καὶ
 φωτὸς ἀνεσπέρου κατέταξε, τὰ δὲ σώματα αὐτῶν οὐκέτι,
 ἀλλ' εἶπεν αὐτὰ ἐν σοροῖς μέχρι τῆς κοινῆς ἀναστάσεως.
 Τὸ γοῦν μυστήριον τοῦτο οὐ μόνον τῷ βηθέντι τρόπῳ
 80 γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς Χριστοῦ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ καὶ ἐφ'
 ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν πάλαι ἀγίων ἐγένετο καὶ μέχρι τοῦ νῦν αἰ
 γίνεται. Λαμβάνοντες γὰρ τὸ τοῦ Δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεοῦ
 Πνεῦμα, συμμέτοχοι αὐτοῦ τῆς θεότητος καὶ τῆς οὐσίας
 γινόμεθα ἐσθιόντες δὲ τὴν παναμώμητον αὐτοῦ σάρκα, τὰ
 85 θεῖα λέγω μυστήρια, σισσωμοὶ αὐτοῦ καὶ συγγενεῖς ἐν
 ἀληθείᾳ ὁλοκλήρως γινόμεθα, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς
 Παῦλός φησιν ὅτι « ὅσοῦν ἐσμεν ἐκ τῶν ὁστέων αὐτοῦ καὶ
 σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ » καὶ πάλιν, ὅτι « ἐκ τοῦ
 πληρώματος αὐτοῦ τῆς θεότητος, ἡμεῖς, δηλονότι πάντες,
 90 ἐλάβομεν καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος. » Τοῦτο δὲ γινόμενοι,

ἅμοιοι αὐτῷ τῷ φιλανθρωπῷ Θεῷ καὶ Δεσπότῃ ἡμῶν κατὰ
 χάριν γινόμεθα, ἀνακαινιζόμενοι καὶ ἀνανεούμενοι τὴν
 ψυχὴν, ἀφθαρτοποιούμενοί τε καὶ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντες
 ἐξανισταμένοι, αὐτὸν δηλαδὴ τὸν ὁμοιον ἡμῖν γενέσθαι
 καταξιώσαντα βλέποντες καὶ βλέπόμενοι ὑπ' αὐτοῦ οἱ 95
 ἀξιωθέντες ἅμοιοι γενέσθαι αὐτῷ, ὡς εἴ τις ἀπο μακροθεν
 πρόσωπον φίλου αὐτοῦ καθορᾷ καὶ διαλέγεται πότερ καὶ
 προσομιλεῖ καὶ φωνῇ ἀκούει αὐτοῦ

Οὕτω τοιγαροῦν οἱ ἀπ' αἰῶνος ἅγιοι, οἱ πάλαι τε καὶ νῦν
 πνευματικῶς βλέποντες, οὐ σχῆμα ἢ εἶδος ἢ ἔκτυπωμα 100
 βλέπουσιν, ἀλλὰ πῶς ἀσχημάτιστον, ὡς καὶ αὐτοὶ πῶς ἐκ
 τοῦ φωτὸς Πνεύματος χρηματίζοντες. Τοιοῦτος δὲ ἕκαστος
 τῶν ἁγίων γινόμενος, οὐχὶ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ εὐθύς ἀφθαρτον
 καὶ πνευματικὸν γίνεται, ἀλλὰ καθαπερ σίδηρος ὑπὸ τοῦ
 πυρὸς ἐκπυρούμενος τῆς λαμπρότητος μὲν αὐτοῦ μεταλαμ- 105
 βάνει καὶ τὴν μελανίαν εὐθύς ἀποβαλλεται, χωριζόμενος δὲ
 παλιν τοῦ πυρὸς ψυχρὸς καὶ μέλας καθοράται καὶ γίνεται,
 οὕτω δὴ καὶ τὰ σώματα τῶν ἁγίων ὑπὸ τῆς ἐκωθέσεως τῇ
 ψυχῇ αὐτῶν χάριτος, ἥτοι τοῦ θείου πυρὸς μεταλαμβάνοντα,
 ἁγιαζονται καὶ ἐκπυρούμενα διευγῆ καὶ αὐτὰ γίνονται καὶ 110
 πολὺ τῶν ἄλλων σωματέων διαφορώτερα καὶ τιμιώτερα
 ἀποκαθίστανται. Ἐπειδὴν δὲ ἡ ψυχὴ ἐξέλθοι καὶ τοῦ σώματος
 χωρισθῇ εὐθύς καὶ αὐτὰ τῇ φθορᾷ παραδιδόνται καὶ ἐκ τοῦ
 κατὰ μικρὸν διαλύονται τὰ δὲ καὶ ἐπὶ πολλοὺς χρόνους
 διαμένουσι, μήτε ἀφθαρτα μένοντα παντελῶς, μήτε παλιν 115
 τελείως φθειρόμενα, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀφθαρσίας καὶ τῆς
 φθορᾶς τὰ γνωρίσματα ἐν ἑαυτοῖς διασφύουσιν, εἰς τὴν
 τελευταίαν ἐξανίστασιν ἀφθαρτωθῆναι, τελείως καὶ ἀνακαι-
 νισθῆναι τηρούμενα.

Τίνος οὖν ἔνεκεν καὶ διὰ τί ; Ὅτι οὐκ ἔπρεπε πρὸ τῆς τῶν 120
 κτισμάτων ἀνακαινίσεως τὰ τῶν ἀνθρώπων ἀναστήσεσθαι
 καὶ ἀφθαρτωθῆσεσθαι σώματα, ἀλλ' ὥσπερ αὕτη κατηχηθῇ
 πρῶτον ἀφθαρτος, ἔπειτα ὁ ἄνθρωπος, ὥστερον, οὕτω πάλιν
 πρῶτον τὴν κτίσιν ἀπὸ τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἀφθαρσίαν χρή
 μεταποιηθῆναι, εἴτ' οὖν ἀλλαγῆναι, καὶ οὕτω σὺν αὐτῇ καὶ 125
 ἅμα αὐτῇ καὶ τὰ φθαρέντα σώματα τῶν ἀνθρώπων ἀνακαι-
 νισθῆναι, ἵνα καὶ αὐτίς πνευματικὸς καὶ ἀθάνατος ὁ ἄνθρωπος

- γεγονώς ἐν ἀφθάρτῳ χωρίῳ καὶ αἰδίῳ καὶ πνευματικῷ κατοικῇ. Καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές, ἀκούε Πέτρου λέγοντος
- 130 τοῦ ἀποστόλου · « Ἦξει δὲ ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτῃς ἐν νυκτί, ἐν ἣ οὐρανοὶ κυρούμενοι λυθῇσονται καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τήξεται », οὐχ ὡς ἀπολλυμένων τούτων, ἀλλ' ὡς ἀναχωρευομένων δηλονότι καὶ ἀναστοιχειουμένων εἰς κρεῖττονά τε καὶ αἰδίων λήξιν. Πόθεν τοῦτο δῆλον ; Ἐξ
- 135 αὐτῶν πάλιν τῶν ῥημάτων τοῦ ἀποστόλου, δι' ὧν ἐπιφέρει λέγων · « Καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ καινὴν γῆν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶμεν . » Κατὰ ποῖον καὶ τίνας ἐπάγγελμα ; Κατὰ τὸ τοῦ Χριστοῦ πάντως καὶ Θεοῦ ἡμῶν τοῦ εἰπόντος · « Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ
- 140 λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν . » Παρέλθουσιν τοῦ οὐρανοῦ τὴν ἐναλλαγὴν αὐτοῦ εἰρηκώς, καὶ γὰρ ὁ οὐρανός, φησὶν, ἀλλαγῆσεται, ἀλλ' οἱ ἐμοὶ λόγοι τὸ ἀκαλλοίωτον καὶ πάγιον ἔξουσιν. Τοῦτο γὰρ καὶ ὁ προφήτης Δαυὶδ προανακέκραγεν οὕτως εἰπών · « Καὶ ὥσει περιθόλαιον ἐλίξεις αὐτούς καὶ
- 145 ἀλλαγῇσονται · σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἰ καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι . » Τί τοίνυν τῶν λόγων τούτων σφφέστερον γένοιτ' ἂν ;

Ἄλλὰ σκοπήσωμεν πῶς ἡ κτίσις ἀνακαινισθῇσεται καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατασταθῇσεται κάλλος.

δ'. Πῶς αὖθις ἡ κτίσις μέλλει πᾶσα ἀνακαινισθῆναι καὶ γενέσθαι καινοὺς οὐρανοὺς καὶ καινὴν γῆν κατὰ τὸν Θεὸν Ἀπόστολον.

- Καινοὺς τοιγαροῦν οὐρανοὺς καὶ καινὴν γῆν ἐπαγγελλόμενου αὐτοῦ, οὐδεὶς ἀντερεῖ τῶν πιστῶν οὐδὲ μὴν ἀρα τῷ Κυρίῳ ταῦτα λέγοντι ἀπιστήσῃ. Καθάπερ γὰρ τὰ ἡμέτερα λυόμενα σώματα οὐκ εἰς τὸ μηδαμῇ, μηδαμῶς εἶναι χωρεῖ,
- 5 ἀλλὰ πάλιν διὰ τῆς ἀναστάσεως ἀνακαινίζεται, οὕτω δὲ καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πάντα, ἦγουν πᾶσα ἡ κτίσις, ἀνακαινισθῇσεται καὶ ἐλευθερωθῇσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς καὶ συμμετέξει τὰ στοιχεῖα ταῦτα μεθ' ἡμῶν τῆς ἐκεῖθεν λαμπρότητος καὶ ἐν τρόπῳ ἀπαντας
- 10 ἡμᾶς τὸ πῦρ δοκιμάσει , κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, οὕτως

καὶ ἡ κτίσις πᾶσα διὰ πυρὸς ἀνακαινισθήσεται. Καὶ τοῦτο, δι' ὧν ὁ ἀπόστολος Πέτρος γράφει, μαθεῖν ἔστιν « Ἦξει γάρ, φησὶν, ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτί, ἐν ἣ οὐρανοὶ βοῶντων παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται. » 15
 Ὅρᾳς πῶς διὰ πυρὸς λέγει τὰ πάντα ἀναχωνευθήσεσθαι καὶ ἀλλοιωθήσεσθαι ; Λιθὸ καὶ ἐπιφέρων φησί « Τούτων οὖν πάντων λυομένων, ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ἡμᾶς ἐν ἀγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις ; » Λυθήσονται δὲ ἄρα πῶς ; Ὡς περ σκεῦος χαλκοῦν πεπαλαιωμένον, ῥυπωθὲν 20 καὶ ἀχρειωθὲν ὑπὸ τοῦ, τῷ πυρὶ παραδίδοται ὑπὸ τοῦ τεχνίτου καὶ οὕτως ἀναχωνευόμενον καίνον ὑπ' αὐτοῦ πάλιν κατασκευάζεται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ κτίσις, ἐπεὶ ἐπαλαιώθη καὶ ὑπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐρρυπίσθη, ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὅλων διὰ πυρὸς λυθήσεται, εἴτ' οὖν ἀναχωνευθήσεται 25 καὶ ἀναστοιχειωθήσεται καὶ λαμπρὰ καὶ καινότερα ἀσυγκρίτως τῆς νυνὶ ὁρωμένης γενήσεται.

Οὕτως δὲ περὶ τούτων τοῦ ἀποστόλου γράψαντος Πέτρου, μετ' ὀλίγα πάλιν φησί : « Διό, ἀγαπητοί, ταῦτα προσδοκῶντες σπουδάσατε ἁσπλοὶ εὐρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ καὶ τῇ 30 τοῦ Κυρίου ἡμῶν μακροθυμίᾳ σωτηρίᾳ ἡγεῖσθε, καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς Παῦλος κατὰ τὴν αὐτῇ δοθεῖσαν σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστὶ δυσνόητά τινα, ἀ οἱ ἀμειβεῖς καὶ ἀσθήριχοι στρεβλοῦσιν ὡς καὶ τὰς 35 λοιπὰς γραφὰς πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. » Τοῦτο δὲ οὐχ οἱ τότε μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν οἱ πλεῖστοι * καὶ οἱ πάντες σχεδὸν εἰπεῖν πάσχομεν ἐξ ἀγνοίας, πάντα συγχέοντες, πάντα τὰ τῆς θείας Γραφῆς πρὸς τὴν ἀπώλειαν ἡμῶν στρεβλοῦντες ἤγουν παρερμηνεύοντες, συνηγοροῦς οἶονεὶ τῶν 40 ἰδίων παθῶν καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῆς ἀπωλείας ἡμῶν σπουδάζοντες ἔχειν καὶ κομεῖν τὰς θείας Γραφὰς.

Ἄλλ' ἰδῶμεν τί καὶ Παῦλος ὁ θεϊὸς φησὶ περὶ τῆς κτίσεως καὶ τοῦ ταύτης ἀνακαινισμού : εἰπὼν τοίνυν « Λογίζομα 45 ὅτι οὐκ ἔξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς », ἐπήγαγεν : « Ἡ γὰρ ἀποκαταδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ

Θεοῦ ἀπεκδέχεται . » Ἀποκαρδοκίαν τὴν προσδοκίαν, τὴν σφοδρὰν ἐπιθυμίαν φησὶν, ἀποκαλυψὶν δὲ τὴν ἐν τῇ
 60 ἀναστάσει φανέρωσιν ἐν ταύτῃ γὰρ διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ παρουσίας φανερωθῆναι δεῖ τοὺς υἱοὺς τοῦ Θεοῦ καὶ φανῆναι τὸ καλλὸς αὐτῶν καὶ αὐτοὺς ὅλους αἰοὶ εἰσι , καθὼς γέγραπται « Τότε λάμπουσιν οἱ δίκαιοι ὡς ὁ ἥλιος », οἱ τοῦ δικαίου Θεοῦ υἱοὶ δηλονότι. Ἵνα δὲ μὴ
 85 ὑπολάβῃς ἑτέραν τινα κτίσιν τὸν θεῖον λέγειν ἀπόστολον, ἐπιφέρων φησὶ « Τῇ γὰρ ματαιότητι ἣ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα, ἐκ' ἐλπίδι . »

Ὅρας ὅπως οὐκ ἀπὸ σκοποῦ ἐφθην εἰπὼν ὅτι οὐκέτι δουλεύσαι τῷ παραβάντι Ἀδὰμ ἡ κτίσις ἐδουλετο, τοῦτον
 60 ἰδοῦσα ἐκπεπτωκέτα τῆς θείας δόξης ὡς προσκεκρουκῶτα Θεῷ τῷ αὐτοῦ ποιητῇ ; Διὰ δὲ τοῦτο, πρὸ καταβολῆς κόσμου τὴν ἐκ παλιγγενεσίας αὐτοῦ σωτηρίαν ὁ Θεὸς προορίσας, ὑπέταξεν αὐτῷ τὴν κτίσιν, καταρυσάμενος ταύτην ἵνα, φθαρτῷ γενομένῳ τῷ δι' οὗ παρήχθη ἄνθρωπῳ, φθαρτῇ
 65 καὶ αὐτὴ γένηται, ὡς ἂν φθαρτὴν αὐτῷ τὴν τροφὴν ἐτησίως παρέχῃ ὅποταν δὲ ἀνακαινίσῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀφθαρτον καὶ ἀθάνατον καὶ πνευματικὸν αὐτὸν ἀπεργάσῃται, τηλικαῦτα καὶ αὐτὴν ὅλην τὴν κτίσιν, φημί, σὺν αὐτῷ ἀλλοιώσει, καὶ αἰδίου καὶ αἰῶλον ταύτην ἀποτελέσει τοῦτο γὰρ δι' ὧν
 70 εἶπεν ἐδήλωσεν « Τῇ γὰρ ματαιότητι, φησὶν, ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα, ἐκ' ἐλπίδι . »

Οἶον, οὐκ ἀφ' ἑαυτῆς, φησὶ, τῇ ἀνθρωποτητι ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα εἰς φθορὰν μετέχθη καὶ φθαρτοὺς προσφέρει καρποὺς καὶ βλαστάνει ἀκάνθας ὁμοῦ καὶ τριβόλους, ἀλλὰ τῇ τοῦ
 75 Θεοῦ πειθαρχούσα προστάζει τοῦ ἐκ' ἐλπίδι πάλιν ἀνακαινίσσεαι ταῦτα διορισμένου. Τοῦτο δὲ ποιῆσαι σαφέστερον βουλευτικὸς ἔφη « Καὶ γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ . »

80 Εἶδες πῶς οὐκ ἀπεικὸς εἶπομεν ὅτι καὶ ἡ κτίσις αὕτη ἀφθαρτος πᾶσα τὰ κατ' ἀρχὰς καὶ εἰς παραδείσου τάξιν παρήχθη παρὰ Θεοῦ, καταρυσθεῖσα δὲ εἰς φθορὰν καὶ δουλείαν μετέχθη, τῇ ματαιότητι τῶν ἀνθρώπων ὑποταγεῖσα. Ὅρα δὲ καὶ οἶα ἔσται ἡ εσχάτη λαμπρότης αὐτῆς.

ε'. Ὅποια ἔσται καὶ ἡ ἀσχήτη λαμπρότης τῆς κτίσεως.

Τοιγαροῦν καὶ ἀνακαινίζομένη, οὐχὶ οὐα ἐξ ἀρχῆς παρή-
χθη τοιαύτη καὶ αὐθις γενήσεται, μὴ γένοιτο ! ἀλλὰ,
καθάπερ σπεύρεται σῶμα ψυχικόν , ὥς τὸ λόγιον, καὶ
ἐγείρεται σῶμα οὐχ οἷον τὸ τοῦ πρωτοπλάστου πρὸ τῆς
παραδόσεως ἦν, ὕλικόν δηλαδὴ καὶ αἰσθητὸν καὶ τρεπτόν, 5
δεόμενον τροφῆς αἰσθητῆς, ἀλλὰ ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν
ὅλον καὶ ἀτρεπτον, οἷον τὸ τοῦ Δεσπότου ἡμῶν καὶ Θεοῦ
μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἦν, τοῦ δευτέρου Ἀδὰμ δηλονότι καὶ
πρωτοτόκου ἡμῶν γενομένου ἐκ τῶν νεκρῶν , κατὰ πολὺ
διαφέρον ἐκείνου, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἡ κτίσις ἅπασα 10
θεῶι γενήσεται, νεύματι οὐχ οὐα παρήχθη, ὕλική τε καὶ
αἰσθητή, ἀλλ' εἰς αὐλὸν καὶ πνευματικὸν ὑπὲρ πᾶσαν αἰσθησιν
ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ μεταποιηθήσεται οἰκητήριον. Ἄλλως
τε δὲ καὶ καθὼς ὁ θεὸς Παῦλός φησιν ὅτι « πάντες μὲν οὐ
κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ 15
ὀφθαλμοῦ » οὕτω καὶ ἡ κτίσις ὑπὸ τοῦ θεοῦ φλεχθεῖσα
πυρὸς ἀλλοιωθήσεται, ὥς ἂν καὶ τὸ προφητικὸν πληρωθῇ
λόγιον τὸ οὕτω φάσκον « Δίκαιοι δὲ κληρονομήσουσιν
τὴν γῆν », οὐκ αἰσθητὴν πάντως, — πῶς γάρ, οἱ πνευματικοὶ
χρηματίζοντες ; — ἀλλὰ πνευματικὴν πᾶσαν καὶ αὐλὸν, ἵνα 20
οἱ ἀσώματα κεκτημένοι τὰ σώματα καὶ ὑπὲρ αἰσθησιν ἐν
αἰσθήσει γενόμενοι, καὶ ἀπερίγραπτοι ἐν ἀπεριγράπτῳ ;
ὄντες οἱ περιγραπτοί, ἄξιον ἔχωσι τῆς ἑαυτῶν δόξης κατοικη-
τήριον.

Τοιγαροῦν καὶ νόει μοι ἄρτι κόσμον πνευματικὸν καὶ 25
ὑπὲρ τὴν ἡμῶν αἰσθησιν πέλοντα. Τὸ οὖν ὑπὲρ αἰσθησιν ὄν
καὶ πνευματικὸν χρηματίσαν ἀληπτόν ἐστι πάντως τὸ καθ'
ἡμᾶς καὶ ἀόρατον τὸ δὲ μῆτε ὁρώμενον, μῆτε ὁλως κρα-
τούμενον, πῶς ἂν ὁλως ἔσται περιριστόν παρ' ἡμῖν, ἢ τίς
εὐ φρονῶν τοῦτο εἰποιεν ; Οὐδεὶς οὐδαμῶς. Τοιοῦτος τοίνυν 30
ἐστὶν ἡμῖν καὶ ὁ περὶ τῶν ἀγγέλων λόγος. Καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ
οἰονεὶ σαματοὶ πῶς εἰσι καὶ περιγραπτοὶ τῇ ἀόλῳ καὶ
ἀσωμάτῳ φύσει συγκρινόμενοι τῆς θεότητος, καθὼς γέγραπ-
ται « σώματα ἐπουράνια καὶ σώματα ἐπίγεια », ὕλικά
μὲν ταῦτα, αὐλά δὲ τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς καὶ ἀλλαχοῦ : « Ὁ ποιῶν 35
τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ.

- πρὸς φλόγα » Ἐπεὶ οὖν λειτουργικά εἰσι πνεύματα καὶ
 οἱ νῆες οἱ ἐπουράνιοι εἰς διακονίαν ἀποσταλλόμενα, ὡς δοκεῖ
 τῇ ἀληθείᾳ καὶ Παύλῳ τῷ μυσταγωγῷ τῶν τοιούτων,
 40 ὅτε πάντως ἄγγελος θεῖος ἐνωθεν καταπεμψθῇ ἐκ Θεοῦ
 τῷ θεῷ λειτουργήσων προστάγματι ἐπὶ τῆς γῆς, τὰς μὲν
 οὐρανίους χοροστασίας καταλαμβάνει, πρὸς δὲ τὰ ἐγκόσμια
 καὶ ἡμᾶς ὁμολογουμένως γίνεται. Εἰ δὲ τοῦτο οὕτως δοκεῖ
 τῇ καταλήψει τῆς ἀληθείας, περιγραπτὸς ἐν τούτῳ ὢν
 45 δεικνύται καὶ περιοριστὴς πρὸς γὰρ ἐκείνην τὴν θεῖαν καὶ
 ἀκτιστον φύσιν, τὴν ἀσώματον πάντῃ καὶ ἀπερίγραπτον,
 κτιστοὶ καὶ περιγραπτοὶ πέλονται, πρὸς δὲ τὴν ἡμετέραν καὶ
 πάντῃ ἀσώματοι, ἄληπτοι καὶ ἀόρατοι.
 Τοιοῦτος καὶ ὁ περὶ ψυχῆς ἡμῖν λόγος Θεῷ γὰρ τῷ
 50 φύσει ἀσωμάτῳ καὶ ἀγγέλοις συγκρινομένη, σωματὴ πῶς
 οἰοεὶ ἔστι καὶ περιγραπτὴ, ἀλλὰ μόνῳ τῷ δεσμεῖν δυναμένῳ
 ταύτην καὶ ἐξουσίαν ἔχοντι σὺν τῷ σώματι εἰς γένναν
 ἐμβαλεῖν πρὸς, αἰσθήσει δὲ καὶ ὕψει βροτεῖα πάντῃ
 ἀσωματός τε καὶ ἀκατάληπτος, μὴ δυναμένη περιγραφῆναι
 55 τόποις ἢ χωρίοις αἰσθητοῖς τὸ καθόλου Καὶ θυμάσθῃ μηδεὶς
 ταῦτα ἀκούων, ἐννοούμενος ὅπως καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων
 ἀοράτως εἰσέρχεσθαι καὶ ἐξέρχεσθαι γίνεται τοὺς ἀσωμάτους
 ἀγγέλους, τῷ αὐτῷ δὲ τρόπῳ καὶ τὰς ψυχὰς λαμβάνειν
 αὐτοὺς τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀκουέτω τοῦ Κυρίου λέγοντος·
 60 « Ἐν τῇ ἀναστάσει, φησί, τῶν δικαίων, οὔτε γαμοῦσιν,
 οὔτε ἐγαμίζονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι Θεοῦ », καὶ
 Παύλου· « Σπείρεται » λέγοντος « σῶμα ψυχικόν, ἐγεί-
 ρεται σῶμα πνευματικόν », κάκειθεν ἀκριβῶς μανθανέτω,
 ὅτι τὰ σώματα ἡμῶν πνευματικά καὶ ὅλον εἰπεῖν τῶν
 65 ἀγγέλων παρόμοια μέλλουσι γενέσθαι, ἀνισταμένων ἀπὸ
 νεκρῶν. Εἰ γὰρ ψυχικὰ σπείρονται καὶ πνευματικά ταῦτα
 ἐγείρονται, ὡς τὸ λόγιον, καὶ εἶναι ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι
 ὑφέλομεν ὡς Θεοῦ ἄγγελοι, καθὼ καὶ ὁ Κύριος εἶρηκε,
 δηλονότι ὅμοιοι αὐτοῖς, εἰ καὶ μὴ τῇ φύσει, ἀλλὰ τῇ ἀξίᾳ
 70 ἐσόμεθα. Σωματοὺς δὲ αὐτοὺς ὡς πρὸς Θεόν φημι, ὡς δὲ
 πρὸς ἡμᾶς ἀόλους καὶ ἀοράτους· εἰ δὲ τοῦτο, πολλῷ μᾶλλον
 αἱ ψυχαὶ κατὰ τὸν ἀποδοθέντα ὅρον καὶ νόμον τῆς εἰρημένης
 συγκρίσεως.

Τοιοῦτων τοίνυν γινομένων ἡμῶν ἐν τῇ ἀναστάσει, ὡς
 ὁ λόγος ἀπέδειξε, ποία τοῦ λοιποῦ χρεία τοῖς οὕτω πνευμα- 76
 τικοῖς γενομένοις καὶ ὑπὲρ πᾶσαν αἴσθησιν τὴν ἐνταῦθα,
 τοῖς ὡς ἀγγέλοις οὖσι Θεοῦ . εἰ καὶ μὴ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ
 κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτῶν, αἰσθητῆς διωος γαίης καὶ κατοικίας.
 Ἀξία δὲ ἀγγέλων Θεοῦ καὶ πτάσις καὶ ἐφεσις τὸ ἐλλάμπεσθαι
 ἀπὸ τοῦ πρώτου καὶ θείου φωτὸς ὡς φῶτα δεύτερα, τὸ 80
 βλέπειν τὴν δόξαν καὶ λαμπρότητα αὐτοῦ τοῦ ἀπρσίτου
 καὶ ἀπείρου φωτὸς καὶ ἀπολαύειν τῆς ἀφράστου καὶ τρισυπο-
 στάτου θεότητος. Ἡ γὰρ ἅπανα κτίσις, ὡς εἰρηται μοι
 πολλάκις, ἀνακαινισθεῖσα, σὺν αὐτῷ παραδείσῳ δλη γενομένη
 πνευματικῇ, εἰς αὐλον καὶ ἀφθαρτον, ἀτρεπτόν τε καὶ αἰδιον 85
 καὶ νοερὸν μετασκευασθῆσεται οἰκητήριον. Καὶ οὐρανὸς μὲν
 ἀσηκηριτωσ λαμπρότερος ἔσται, οἷα δὴ καινὸς ἄλλος καὶ
 τοῦ ὁρωμένου φωτοειδέστερος. Γῆ δὲ ἀφραστον καὶ καινὸν
 ἀναλήψεται κάλλος καὶ χλόης εἶδος ἀμέραντον, ἐνθεσι 90
 δηλαδὴ φωτοειδέσι καὶ ποικιλίᾳ πνευματικῇ ὠραίζομένη,
 ἐν οἷς δικαιοσύνη, κατὰ τὸ ὅπριον λόγιον, κατοικεῖ . Ἀέμψει
 δὲ ἐπταπλασίως ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης , ἡ δὲ σελήνη τοῦ
 νυνὶ λάμποντος ἡλίου διπλοτερον ἐξαστράψει . τὰ δὲ γε 95
 ἄστρα ἔσονται τῷ ἡλίῳ τούτῳ παρόμοια, εἰ τινα ταῦτά ἐστι
 καὶ οἷσισιν ἀνοθεωροῦνται τοῖς λόγοις τοῖς ὑψηλοῖς τὴν
 διάνοιαν. Πάντα δὲ ὑπὲρ λόγον, ὡς πᾶσαν διάνοιαν ὑπερβαί- 98
 νοντα, πλὴν ὁμῶς πνευματικὰ ὄντα καὶ θεῖα, ἐνοῦνται τοῖς
 νοητοῖς καὶ γίνονται παράδεισος νοερὸς ἄλλος καὶ Ἱερουσαλήμ
 ἐπουράνιος , ἐξαμοιωθεῖσα τοῖς ἐπουρανίοις καὶ ἐνωθεῖσα,
 καὶ κληρὸς αὐλος τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ, ἧς κληρονόμος 100
 οὐδεὶς αὐδαμῶς τῶν ἐπὶ γῆς ἐχρημάτισεν, ἀλλ' οὐδὲ κατώ-
 κησεν ἐν ταύτῃ, οὐδὲ βήματος ποδὸς κύριος γέγονε . πάντες
 γὰρ πάροικοι ἐγενόμεθα καὶ ἐσμὲν καὶ ἐσόμεθα ἐν αὐτῇ,
 καθὼς πᾶσα θεῖα ὑπαγορεύει Γραφή.

Ὅπόταν οὖν ὁλοκλήρως πάντα τοῖς ἐπουρανίοις ἐνωθῇ 105
 τὰ ἐπίγεια, τηλικαῦτα καὶ οἱ δίκαιοι τὴν ἀνακαινισθεῖσαν
 ταύτην κληρονομήσουσι γῆν, ἣν οἱ μακαριζόμενοι πρσεῖς
 παρὰ τοῦ Κυρίου κληρονομοῦσι . Νῦν μὲν γὰρ τὰ μὲν ἡνώθη
 τοῖς οὐρανίοις, τὰ δὲ μέλλει . αἱ μὲν γὰρ ψυχαὶ τῶν ἀγίων,
 καθὰ πρόσθεν εἰρήκαμεν, διὰ τῆς θωρεῖς καὶ ἐνώσεως τοῦ 110

- ἀγίου Πνεύματος. ἔτι αὐτῶν ὄντων ἐν σώματι, κολλῶνται
 Θεῷ καὶ ἀνακαινιζόμενοι ἁλλοιοῦνται καὶ ἐκ τοῦ θανάτου
 ἀνίστανται καὶ ἐν ἀνεσπέρῳ φωτὶ ἐν δόξῃ ἀποκαθίστανται
 μετὰ κοίμησιν τὰ θεῶν σώματα αὐτῶν οὐκέτι, ἀλλ' ἐν
 116 σοραῖς καὶ φθορᾷ ἀφίενται, ἀφθάρτα καὶ αὐτὰ γενήσεσθαι
 μέλλοντα ἐν τῇ κοινῇ ἀναστάσει, ὅτε καὶ πᾶσα δηλονότι ἡ
 ἐπιγίαιος κτίσις, ἡ ὁρωμένη αὕτη καὶ αἰσθητή, ἁλλοιωθήσεται
 καὶ τοῖς ἐπουρανίοις ἡγουν τοῖς ἀοράτοις καὶ ὑπὲρ αἰσθησιν
 ἐνωθήσεται.
- 120 Τοῦτο τοιγαροῦν πληρωθῆναι δεῖ πρῶτον καὶ τηνικαῦτα
 ἐλπίσεται μετὰ δόξης πολλῆς καὶ δυνάμεως ὁ περιπόθητος
 ἡμῶν καὶ γλυκύτατος βασιλεὺς Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς
 κρῖναι τὸν κόσμον καὶ ἀποδοῦναι ἕκαστῳ κατὰ τὰ ἔργα
 αὐτοῦ. Εἴθ' οὕτως, καθάπερ ἐν οἴκῳ μεγάλῳ ἡ βασιλεία
 125 πολλὰς ἔχουσι τὰς ἀναπαύσεις καὶ τὰς κατασκηνώσεις καὶ
 τὴν διαφορὰν πολλὴν αὐθις ἐν ἀμφοτέροις ἡμοῦ καὶ θειοτάταις
 μοναῖς, οὕτως ἐν αὐτῇ τῇ κοινῇ κτίσει τὰς διαίσεις
 ποιήσει, ἀπονέμων ἕκαστῳ τὴν κληρουχίαν κατὰ τὴν αὐτοῦ
 ἀξίαν καὶ τὴν ἐκ τῶν ἀρετῶν καὶ ἔργων προσοῦσαν αὐτῷ
- 130 λαμπρότητα τε καὶ περιφάνειαν. Πνευματικῶν δὲ ὄντων
 αὐτῶν καὶ διαφανῶν καὶ συνημμένων ἐκείναις ταῖς θείαις
 μοναῖς τε καὶ ἀνακλίσεσιν, ὥς μία τις ὕλη καθόλου ἐστίν,
 ὥσπερ οὖν καὶ ἐστίν, ἐστία ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ
 τοῦτο τοῖς πᾶσι φανήσεται δικαίως, μόνον τὸν βασιλέα
- 135 ἔχουσα τοῦ παντὸς πανταχοῦ ὁρωμενον αὐτοῖς, συμπαράντα
 ἕκαστῳ καὶ συνόντα ἕκαστον αὐτῷ καὶ ἐν ἕκαστῳ ἐκλάμ-
 ποντα καὶ ἕκαστον λάμποντα ἐν αὐτῷ Ἄλλ' οὐαὶ τοῖς
 ἔξωθεν τότε τοῦ οἴκου ἐκείνου εὕρισκομένοις
- Ἄρκαόντως οὖν καὶ ἱκανῶς περὶ τούτων εἰπόντες καὶ
 140 τοὺς μὴ κατ' ἔριν ἀντιλέγειν τι πειρωμένους πληροφορή-
 σαντες, φέρε καὶ περὶ τοῦ πῶς ἐνοῦνται τῷ Χριστῷ καὶ ἐν
 γίνονται μετ' αὐτοῦ πάντες οἱ ἅγιοι, ὥς δυνατόν, ὑμᾶς
 βεβαιώσωμεν.

ς'. Πῶς ἐνοῦνται τῷ Χριστῷ καὶ Θεῷ καὶ
 ἐν γίνονται μετ' αὐτοῦ πάντες οἱ ἅγιοι.

Ἐπειδήπερ μέλη Χριστοῦ τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ ὄντως

οἱ ἅγιοι, χρηματίζουσι πάντες καί, ὡς εἴρηται, ἐν αὐτῷ εἶναι
 κεκολλημένοι καὶ συνημμένοι ὀφείλουσι τῷ σώματι αὐτοῦ
 ἵνα ἐκεῖνος μὲν ᾗ ἐν αὐτοῖς κεφαλὴ, οἱ ἅπ' αἰῶνος δὲ κα-
 μέχρις ἐσχάτης ἡμέρας ἅγιοι ὥς μέλη αὐτοῦ, ὅπως γένωνται. 5
 οἱ πολλοὶ ἐν σῶμα Χριστοῦ, οἳ δὲ ἄνθρωπος εἰς, οἱ μὲν
 τὴν εἰς χειρῶν τάξιν ἀπυτληροῦσιν ἐργαζόμενοι ὥς ἄρτι
 καὶ ταλοῦντες αὐτοῦ τὸ πανάγιον θέλημα, ἀξίους ἐξ ἀναξίων
 ἀναπλαττοντες καὶ αὐτῷ ἀνασῶζοντες· οἱ δὲ, τῶν ὤμων,
 ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζοντες ἢ καὶ τὸ ἀπολωλὸς αὐτὸ 10
 ἄρτι αὐτοῖς εὐρεθέν, τὸ πάλαι εἰς ὄρη καὶ βουνούς καὶ
 τόπους οὓς οὐκ ἐπισκοπεῖ Κύριος περιπλανώμενον, καὶ
 πληροῦντες τὸν νόμον αὐτοῦ· οἱ δὲ, τοῦ στήθους, πηγάζοντες
 τοῖς διψῶσι καὶ πεινῶσι τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, τὸ
 διεκδέσσασθαι νῆμα τοῦ λόγου τῆς ἀπορρητου σοφίας καὶ 15
 γνώσεως, καὶ χορηγοῦντες αὐτοῖς τὸν ἄρτον, ὃν ἐσθίουσιν
 αἱ ἄνω δυνάμεις τῶν οὐρανῶν, ὡς ἐπιστήθιοι καὶ φιλοῦμενοι
 ὑπ' αὐτοῦ· οἱ δὲ, κοιλίας, πάντας ἐγκαλοῦμενοι διὰ τῆς
 ἀγάπης καὶ ἐν τοῖς ἐγκάτοις Πνεῦμα σωτηρίας ἐγκυμο-
 νοῦντες καὶ χωρητικὴν ἔχοντες διαθεσιν τῶν ἀπορρήτων 20
 καὶ κεκρυμμένων μυστηρίων αὐτοῦ ἄλλοι, μηρῶν, το
 γόνιμον ἐν ἑαυτοῖς φέροντες τῶν θεοπρεπῶν νοσημάτων τῇ
 μυστικῇ θεολογίᾳ καὶ γεννῶντες Πνεῦμα σωτηρίας ἐπὶ τῇ
 γῆς, ἤγουν τὸν καρπὸν τοῦ Πνεύματος καὶ τὸν σπέρμα ἐν
 ταῖς τῶν ἀνθρώπων καρδίαις διὰ τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας 25
 αὐτῶν· οἱ δὲ, σκελῶν καὶ ποδῶν, τὴν ἀνδρείαν ἐν τοῖς
 πειρασμοῖς καὶ τὴν ὑπομονὴν ἐνδεικνύμενοι κατὰ τὸν Ἰωβ
 καὶ μηδοπώσοῦν σαλευόμενοι ἀπὸ τῆς ἐπὶ τὰ καλὰ στάσεως
 ἢ ἀτονοῦντες, ἀλλὰ τὰ βάρη τῶν αὐτοῦ χαρισμάτων βασ-
 τάζοντες.

Οὕτως οὖν τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ, συναρμο-
 λογούμενον διὰ τῶν ἅπ' αἰῶνος ἁγίων αὐτοῦ, ἄρτιον ὑπάρχει
 καὶ ὁλόκληρον εἰς ἔνωσην τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ τῶν πρωτοτόκων
 τῶν ἀπογεννημένων ἐν οὐρανοῖς, πρὸς οὓς « Μὴ χαίρετε » 30
 λέγει καὶ νῦν ὁ Θεός, « ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑποτάσσεται »
 ὅπερ ἐν τοῖς κουφοτέροις τύφον μᾶλλον καὶ οἴησιν ἐμποεῖ,
 « χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγγράφη ἐν τοῖς οὐρα-
 νοῖς » Ὅτι δὲ οἱ ἅγιοι πάντες μέλη ὄντες Χριστοῦ εἰς, ἐν
 γίνονται σῶμα αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ μέλλουσιν εἰσεῖτι γενέσθαι.

- 40 πειράσσομαι τοῦτο καὶ ἀπὸ τῆς θείας ἀποδείξεαι Γραφῆς. Καὶ ἐν πρώτοις ἀκουσον αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ, ὅπως τὴν μετ' αὐτοῦ ἔνωσιν ἀδιάσπαστον ἐμφαίνει καὶ ἀχώριστον ἐν τῷ λέγειν πρὸς τοὺς αὐτοῦ ἀποστόλους · « Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοὶ καὶ ὑμεῖς ἐν
- 45 ἐμοὶ καὶ γὰρ ἐν ὑμῖν », καὶ πάλιν « Οὐ περὶ τούτων δὲ ἔρωταῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, ἵνα πάντες ἐν ὧσι . » Βουλόμενος δὲ τὸν τρόπον πιστώσασθαι τῆς ἐνώσεως, ἐπαναλαμβάνων τὸν λόγον φησί « Καθὼς σύ, πάτερ ἐν ἐμοὶ, καὶ γὰρ ἐν σοί,
- 50 ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ὧσι » Σαφέστερον δὲ τοῦτο ποιῶν, ἐπιφέρει · « Καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν, ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἐν, καθὼς ἡμεῖς ἐν ἔσμεν · ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὧσι τετελειωμένοι εἰς ἐν », καὶ μετ' ὀλίγα « Πάτερ, οὗς δέδωκάς μοι θέλω ἵνα, ὅπου εἰμι
- 55 ἐγὼ, καὶ ἐκεῖνοι ὧσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμήν, ἣν δέδωκάς μοι », καὶ πάλιν « Ἴνα ἡ ἀγάπη, ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ἢ καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς » Εἶδες μυστηρίων βάθος; Ἐγὼς ὑπερβαλλούσης δόξης ὑπεράπειρον ὑπερβολήν, Κατενόησας ἐνώσεως τρόπον ὑπὲρ νοῦν ὄντα
- 60 καὶ ὑπὲρ ἀπασαν ἐννοίαν,
- Ὡ τοῦ θαύματος, ἀδελφοί, διὰ τῆς ἀφράστου συγκαταβάσεως τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, ὅτι οἶαν τὴν πρὸς τὸν Πατέρα αὐτοῦ ἔχει ἔνωσιν φυσικῶς, τοιαύτην καὶ αὐτὸς ἔχει ἐν χάριτι πρὸς ἡμᾶς, ἐὰν θέλωμεν,
- 65 ἐπαγγέλλεται, καὶ ἡμεῖς πρὸς ἐκεῖνον ὁμοίως ἔχομεν τὰς αὐτοῦ ἐντολὰς ἐργαζόμενοι · ὁ γὰρ ἐκεῖνος φυσικῶς ἔχει πρὸς τὸν Πατέρα, τοῦτο ἡμῖν πρὸς αὐτὸν τῇ θέσει διδῶσι καὶ τῇ χάριτι. Ὡ ἐπαγγελίας φρικτῆς, ὅτι τὴν δόξαν ἣν δέδωκεν ὁ Πατὴρ τῷ Υἱῷ καὶ ὁ Υἱὸς διδῶσιν ἡμῖν θεία χάριτι · καὶ
- 70 τὸ δὴ μεῖζον, ὅτι ὥσπερ ἐκεῖνος ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν αὐτῷ, οὕτως ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν καὶ ἡμεῖς ἐν αὐτῷ ἐσόμεθα τῷ Υἱῷ, εἰ βουλόμεθα, τῇ χάριτι. Ὡ χάριτος ἀνυπερβλήτου, ὅτι τὴν ἀγάπην ἣν ἠγάπησεν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν καὶ Θεὸν ἡμῶν, αὐτὴν
- 75 ἐν ἡμῖν λέγει ἔσεσθαι καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν. Καὶ εἰκότως συγγενὴς γὰρ ἀπ' αὐτῶν γεγονώς

τῇ σαρκὶ καὶ συμμετόχους αὐτοῦ τῆς θεότητος ἡμᾶς ἐρνασά-
μενος, συγγενεῖς αὐτοῦ παντας τοὺς τοιούτους πεποίηκεν.
Ἄλλως δὲ καὶ τῆς μεταδοθείσης ἡμῖν διὰ τῆς κοινωνίας
θεότητος ἀτμήτου οὐσῆς καὶ ἀχωρίστου, ἀνάγκη πᾶσα καὶ 80
ἡμᾶς τοὺς ἐν ἀληθείᾳ ταύτης μετεσχηκότας ἀχωρίστους ἐν
ἐνὶ Πνεύματι ἐν σῶμα μετὰ Χριστοῦ εἶναι.

Καὶ ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, ἀκούε Παύλου λέγοντος « Ἐν
γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὐκ ἔστι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ
Ἰουδαῖος, οὐχ Ἕλλην, οὐ Σκίθης, οὐ βάρβαρος, ἀλλὰ τὰ
πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός. » Ὅρῳς ὅπως οὐκ εἶπεν
« ἀλλ' οἱ πάντες χριστιανοί », ἀλλὰ « Χριστός » εἰς, ὥς
ἐκ μελῶν πολλῶν σῶμα ἐν. Καὶ ἀκούε πάλιν αὐτοῦ τοῦτο
δηλοῦντος ἐτέρωθι. Εἰπόντος γὰρ πρῶτον « Ἐκάστῳ
δίδεται ἡ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον » 90
καὶ τὰς διαφορὰς τῶν χαρισμάτων ἀπειριθμησαμένου,
ὕστερον πάλιν ὁ αὐτὸς ἐπηγάγε· « Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ
τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα διαίρου ἐν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς
βούλεται. » Τὰς δεδομένας δὲ διὰ τοῦ Πνεύματος ἐνεργείας
αὐτοῖς τοῖς ἁγίοις μέλεσι τοῦ Χριστοῦ γνωρίσας ἡμῖν 95
ἐπιφέρει καὶ φησι « Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἐν ἔστι καὶ
μέλη ἔχει πολλά, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἐνὸς
πολλὰ ὄντα ἐν ἑστὶ σῶμα, οὕτως καὶ ὁ Χριστός· καὶ γὰρ
ἐν ἐνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἐν σῶμα ἐβαπτίσθημεν,
εἴτε Ἰουδαῖοι, εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι, 100
καὶ πάντες εἰς ἐν κόμα ἐποτίσθημεν καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ
ἐστιν ἐν μέρος ἀλλὰ πολλά. » Καθάπερ δὲ πάλιν ἐκάστῳ,
ὥς προείπομεν, κατ' ἄξιον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς διανοήταις
μοναῖς ἡ ἀποκληρώσις δίδεται, οὕτως καὶ ἐν τῷ σώματι τῆς
Ἐκκλησίας ἑκαστος ἐν ᾧ ἐστιν ἄξιος καταριθμηθήσεται μέρος 105
τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τοῦτο αὐτὸς μετ' ὀλίγα δι' ὁλοῦ ἐν ταύτῃ
αὐτοῦ τῇ ἐπιστολῇ λέγων « Νῦν δὲ ὁ Θεὸς ἔθετο τὰ μέλη
ἐν ἑκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι καθὼς ἠθέλησε πολλά
μὲν οὖν μέλη, ἐν δὲ σῶμα. » Ἴνα δὲ καὶ τὰς διαφορὰς τῶν
μελῶν καὶ τίνα ταῦτα καὶ τίνες εἰσὶν ἀποδείξῃ, ἔφη· 110
« Ὑμεῖς δὲ ἐστε σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μερῶν· καὶ
ὅς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους,
δεύτερον προφῆτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις,

- εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γέννη
 115 γλωσσῶν » Εἶδες τὰς διαφορὰς τῶν μελῶν τοῦ Χριστοῦ ;
 "Εμαθες τίνες εἰσὶ μέλη αὐτοῦ ; "Ακουε καὶ τὴν ἑνωσιν τῶν
 μελῶν ἀκολουθῶς τῷ Δεσπότη καὶ τοῦτον δηλοῦντα.
- "Εκεῖνος μὲν γὰρ εἶεν πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα ἑνωσιν
 ἔχει, καὶ ἡμᾶς πρὸς αὐτὸν τοιαύτην ἔχειν ἐμοίως ἐδίδαξεν,
 120 ὁ δὲ γε τούτου μαθητὴς καὶ ἀπόστολος, οἷαν ὁ ἀνὴρ ἔχει
 πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ πρὸς τὸν ἄνδρα ὅτι
 καὶ φησιν « Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε
 ὡς τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἄνθρωπος ἐστὶ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, ὡς καὶ
 ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας καὶ αὐτὸς ἐστὶ σωτὴρ
 125 τοῦ σώματος », καὶ αὖθις ὅτι « Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς
 γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν τὴν
 ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν
 ἀγιάσῃ καὶ παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἑνδοξον τὴν ἐκκλησίαν
 μὴ ἔχουσαν σπλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα
 130 ᾖ ἀγία καὶ ἀμωμος . » Καὶ μετ' ὀλίγα « Ὁ ἀγαπῶν τὴν
 ἑαυτοῦ γυναῖκα » πρόσεχέ μοι τῷ βᾶθει τοῦ λόγου, παρα-
 καλῶ ὅτι αὐτὸν, φησὶν, ἀγαπᾷ οὐδεὶς γὰρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ
 σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλὰ τρεφεὶ καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ
 ὁ Κύριος τὴν ἐκκλησίαν, ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος
 135 αὐτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ . »
 Ὅρας ὅπως ἐδείξεν ἡμῖν ὅτι, ὡς περ ἡ Εὐα ἐκ τῆς σαρκὸς
 καὶ ἐκ τῶν ὀστέων ἐλήφθη τοῦ Ἀδάμ καὶ μία σὰρξ οἱ δύο
 ὑπῆρχον, οὕτω καὶ ὁ Χριστός, μεταδιδούς ἡμῖν ἑαυτὸν εἰς
 μετὰλήψιν ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ,
 140 ὧν ἐδείξε τοῖς ἀποστόλοις μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ
 νεκρῶν, οὕτως εἰπὼν ὅτι « Ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε ὅτι
 πνεῦμα σὰρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐγὼ θεωρεῖτε
 ἔχοντα », ἐξ αὐτῶν ἐκείνων τρώγει ἡμᾶς δίδωσι καὶ ἐν
 μετ' αὐτοῦ διὰ τῆς κοινωνίας ταύτης ποιεῖ καὶ ἡμᾶς Ἐτι
 145 δὲ καθ' ὑπερβολὴν δεῖξαι θέλων τὴν πρὸς Θεὸν ἡμῶν
 συνάφειαν, ἐπάγει λέγων ὅτι « Ἀντὶ τούτου καταλείψει
 ὁ ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα », ἀντὶ τοῦ
 Χριστοῦ, φησὶ, καταλείψει αὐτούς, « καὶ προσκολληθήσεται
 τῇ γυναικὶ αὐτοῦ », ἡγοῦν τῇ Ἐκκλησίᾳ, « καὶ ἑσονται οἱ δύο
 150 εἰς σάρκα μίαν », τὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ δηλοῦντα.

Καὶ ὅτι οὕτως ἔχεται τῆς διανοίας ὁ λόγος καὶ οὐκ ἀπὸ συλλαγισμῶν ταῦτα φθεγγόμεθα, ἐπιφέρει καὶ ὁσιν ὁ αὐτός · « Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν . » Ὅντως οὖν μέγα καὶ ὑπὲρ τὸ μέγα ἐστὶ καὶ ἔσται τὸ μυστήριον τοῦτο, ὅτι εἴαν 155 κοινωνίαν καὶ ἑνωσιν, οἰκειότητά τε καὶ συγγένειαν ἔχει, ἡ γυνὴ πρὸς τὸν ἄνδρα καὶ ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὴν γυναῖκα, τοιαύτην θεοπρεπῶς καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἔννοιαν καὶ λόγον ἔχει καὶ ὁ δεσπότης καὶ ποιητὴς τοῦ παντός μετὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀπάσης, ὡς πρὸς μίαν γυναῖκα, ἀμωμήτως ταύτη καὶ 160 ὑπεραρρήτως ἐνούμενος καὶ ἀδιασπᾶστος καὶ ἀχωρίστως ὢν καὶ συνὼν αὐτῇ, ὡς ἡγαπημένη καὶ περιημένη αὐτῷ. Οὕτω δὲ καὶ ἡ Ἐκκλησία τῷ αὐτῷ περιημένῳ Θεῷ ἐνωθεῖσα κεκόλληται ὡς ὁλόκληρον σῶμα τῇ κεφαλῇ τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ. Καθάπερ γὰρ οὐ δύναται σῶμα ἄνευ τῆς προσ- 165 πεφυκυίας αὐτῷ κεφαλῆς τὸ καθόλου ζῆν, οὕτως οἷδε ἡ τῶν πιστῶν Ἐκκλησία, τῶν υἱῶν, φημί, τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπογεννημένων ἐν τοῖς οὐρανοῖς, δύναται εἶναι εἰς σῶμα ἄρτιον καὶ ὁλόκληρον τῷ Θεῷ ἄνευ τῆς κεφαλῆς, αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ, ἡ ζῆν τὴν ὄντως ζωὴν καὶ ἀνώλεθρον, μὴ τρεφομένη 170 ὑπ' αὐτοῦ καθ' ἑκάστην τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, παρ' οὗ τὸ ζῆν καὶ αὔξειν εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος αὐτοῦ πᾶσι τοῖς ἐγαπῶσιν αὐτὸν ἐπιγίνεται.

Ἀλλὰ γὰρ τούτων οὕτως ἀποδειχθέντων λαμπρῶς καὶ τρανωθέντος ὑπὸ τοῦ λόγου τοῦ ῥιζέντος ζητήματος, ὅπως 175 οἱ ἀπ' αἰῶνος ἅγιοι οἱ μέχρι τοῦ νῦν καὶ ἕως τῆς συντελείας γινόμενοι ἐν σῶμα μέλλουσι γενέσθαι μετὰ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ Χριστῷ, ἄγε δὴ καὶ περὶ τοῦ πῶς πληρωθῆναι δεῖ τὸν ἄνω κόσμον φιλοσοφώσωμεν. Ἀλλὰ διατετάστέ μοι τὰς ἀκοὰς καὶ τὸν ἡγεμόνα νοῦν τοῖς βηθησομένοις προσέχειν 180 ἐπιστήσατε, ἐπειδὴ περὶ θεῶν πραγμάτων ἡμῖν ὁ λόγος ἑκάστῳ ζητήματι

Σ'. Πῶς δεῖ πληρωθῆναι τὸν ἄνω κόσμον καὶ ὁποῖός τις ἐστὶ καὶ τίνα πληρωθήσεται τρόπον.

Χρεὼν δὲ ζητῆσαι πρῶτον τίνα καλεῖ κόσμον ὁ λόγος,

- ὃν δεῖ πληρωθῆναι καὶ οὐ μὴ πληρωθέντος οὐχ ἔχει τὸ τέλος,
καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ τέλος ὃ λέγεται, τί ἐστίν Ἑμοὶ δοκεῖ
κόσμον ὠραϊσμένον εἶναι τὴν Ἐκκλησίαν Χριστοῦ καὶ αὐτὸν
Ε ὅλον τὸν ἄνθρωπον, ἐν ᾧ κατοικεῖν λέγεται καὶ ἐμπεριπατεῖν
τὸν Θεόν καὶ τὰς ἀκτῖνας τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ φαιδράς,
ὡς ἥλιος δικαιοσύνης ὢν, καταπέμπειν ἥν καὶ σῶμα
οἶδαμεν καλεῖσθαι Χριστοῦ καὶ νόμην, ὡς Παῦλος ὁ
ταύτης νομφαγωγὸς ἀνακράζει α Ἑρμοσαμην ὑμᾶς ἐν
10 ἀνδρὶ παρθένον ἀγνήν παραστήσαι τῷ Χριστῷ », καὶ
Δαβὶδ ὁ θεῖος ἡ Παρθένη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου ἐν
ἱματισμῷ διαχρύσῳ περιβεβλημένη, πεποικιλμένη » Εἰ
γὰρ καὶ περὶ τῆς Θεοτόκου μόνης τοῦτο φασιν εἰρησθαι,
ἀλλ' οἰκείως μάλα δὴ ἔχει καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ
15 τοῦ αὐτῆς καὶ Θεοῦ, ὡς δηλώσει τρανότερον τὰ ἐπόμενα ἡ
ἡ Ἀπενεχθήσονται, φησί, τῷ βασιλεὶ παρθένοι ψυχαὶ ὀπίσω
αὐτῆς αἱ πλεσίον αὐτῆς ψυχαὶ ἀπενεχθήσονται σοὶ ἡ
ἀπενεχθήσονται ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει, ἀχθήσονται
εἰς ναὸν βασιλείας . » Τίνα οὖν τὸν ναὸν τοῦτον ὑπολαμ-
20 βάνεις εἶναι ; Ἀρά γε ἕτερόν τινα οἶκον ἐννοεῖς εἶναι τὸν
ναὸν καὶ ἕτερον παρὰ τοῦτον τὸν βασιλέα ; Οὐδαμῶς δὴ.
Ὡσπερ γὰρ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας ὁ Χριστὸς ἐστὶ καὶ
Θεός, οὕτω καὶ ναὸς αὐτὸς ταύτῃ γίνεται, καθὰ δὴ πάλιν
καὶ ἡ Ἐκκλησία αὐτῇ ναὸς ἐκείνου καὶ κόσμος ὠραίος
25 καθέστηκεν, ὡς τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα μοι διατρανοῖ, ἡ καὶ
χρὴ πάλιν ἐπαναλαβεῖν καὶ εἰσεῖν εἰς περισσοτέραν ἀκριβείας
ἐπὶδείξιν.

- Ποῖα δὴ ταῦτα ; Ἄ Χριστὸς αὐτὸς ὁ Θεὸς πρὸς τὸν
ἐκτετοῦ Πατέρα περὶ τῶν πιστῶν καὶ αὐτῶν ἔφη τῶν ἀποσ-
30 τόλων αὐτοῦ ἡ Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ
περὶ πάντων τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς
ἐμέ, ἵνα πάντες ἐν ᾧσι . » Πῶς ἐν ; ἡ Καθὼς σύ, πάτερ, ἐν
ἐμοὶ καὶ ἐν σοὶ, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ᾧσιν . » Εἶδες
πῶς καὶ βασιλεὺς καὶ ναὸς πάντων αὐτὸς τῶν σωζομένων
35 καθέστηκεν ; Μάθε τοιγαροῦν καὶ ὅπως πάλιν οἱ πιστοὶ
πάντες, ἥτοι ἡ βασίλισσα Ἐκκλησία καὶ αἱ ὀπίσω αὐτῆς
ἀκολουθήσασαι, ναὸς καὶ κόσμος τοῦ Θεοῦ καὶ βασιλείας
γενήσονται. Καὶ τοῦτο πρῶτον ἐξ αὐτοῦ μαθήσῃ τοῦ βασιλέως

Χριστοῦ · φησί γάρ · « Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σύ, πάτερ, ἐ-
 ἔμοί, ἵνα ᾧσι τετελειωμένοι εἰς ἐν . » Τι δὲ ὁ Παῦλος ὁ 40
 αὐτοῦ μαθητὴς ; « Οὐκ οἶδατε ὅτι καθὼς Θεοῦ ἐστε καὶ τὸ
 Πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον οὕκεν ἐν ὑμῖν ; » Ὁρᾷ συνάδοντα
 τοῖς δεσποτακοῖς ῥήμασι μετὰ ἀκριθείας ἀπάσης τὰ τοῦ
 Ἀποστόλου ῥητά, ναὶν τοῦ βασιλέως Θεοῦ καὶ πόλιν καὶ
 κόσμον τὴν Ἐκκλησίαν ἀποδεικνύοντα, Γνωθὶ ὅτι αὐτὸς 45
 ἦν ὁ ἐν προφήταις καὶ ἀποστόλοις καὶ αὐτὸς ἐστὶν ὁ ἐν
 ἀμφοτέροις τούτοις λαλῶν καὶ τὰ νῦν.

η'. Ὅτι εἰ μὴ πάντες οἱ προωρισμένοι κατὰ γενεάς καὶ
 γενεάς τεχθῆσονται ἕως ἐσχάτης ἡμέρας καὶ πληρωθῇσονται,
 ὁ ἄνω κόσμος οὐ πληρωθήσεται.

Ἐπεὶ δὲ σῶμα Χριστοῦ καὶ νύμφη Χριστοῦ καὶ κόσμος
 ὁ ἄνω καὶ καθὼς Θεοῦ ἡ Ἐκκλησία ἐστί, τὰ δὲ μέλη τοῦ
 σώματος αὐτοῦ οἱ ἅγιοι καθεστήκασιν πάντες, οὕτω δὲ οἱ
 πάντες παρήχθησαν ἢ εὐηρέστησαν, οὐδὲ τὸ σῶμα δηλονότι
 ὁλόκληρόν ἐστι τοῦ Χριστοῦ, οὐδὲ ὁ ἄνω κόσμος πεπληρωται, 5
 αὐτὸς οὗτος τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας φημί, ἀλλὰ πολλοὶ μὲν
 εἰσιν ἐν τῷ κόσμῳ σήμερον ἄπιστοι οἱ καὶ πιστεύσουσι τῷ
 Χριστῷ, πολλοὶ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἄσωτοι οἱ καὶ μεταμελη-
 θήσονται μετανόησαντες, πολλοὶ ἀπειθεῖς οἱ καὶ πεισθήσονται.
 πολλοὶ ἐτι καὶ ἄκμῃν τεχθῆσονται καὶ εὐαρεστήσουσιν ἕως 10
 τῆς ἐσχάτης σάλπιγγος τῷ Θεῷ, τεχθῆναι βεῖ πάντας τούς
 προεγκωσμένους καὶ παραχθῆναι καὶ πληρωθῆναι το-
 ῦ ὑπεράνω τοῦ κόσμου κόσμον τῆς Ἐκκλησίας τῶν πρωτοτόκων.
 Ἰερουσαλὴμ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις · καὶ τηνικαῦτα τὸ τέλει·
 καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ σώματος Χριστοῦ πληρωθήσεται ὑπο 15
 τῶν προωρισμένων Θεῷ εἰς τὸ συμμόρφους γενέσθαι τῆς
 εἰκόνος τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ · εἰσὶ δὲ οἱ τοῦ φωτὸς υἱοὶ καὶ τῆς
 ἡμέρας αὐτοῦ .

Οὗτοι οὖν πάντες προωρισμένοι εἰσὶ καὶ ἀπογεγραμμένοι
 καὶ ἡριθμημένοι, οἱ καὶ προστεθῆναι καὶ κολληθῆναι μέλλουσι 20
 τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ καὶ τηνικαῦτα ὁλόκληρον οἶονεῖ
 γινόμενον, μηδενὸς μέλους λειπούμενον, πληρωθήσεται ἥγουν
 τελειωθήσεται, καθὰ τῇ ἀληθείᾳ δοκεῖ καὶ Πύλῳ τῷ

- ἀποστόλῃ οὕτω λέγοντι · « Μέχρις οὗ καταντήσωμεν οἱ
 25 πάντες εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος
 τοῦ Χριστοῦ . Οὗς γάρ προέγνω, τούτους καὶ προώρισεν ·
 οὗς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσεν · οὗς δὲ ἐκάλεσε,
 τούτους καὶ ἐδικαίωσε οὗς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ
 ἐδόξασε συμμόρφους γενέσθαι τῆς εἰκόνος τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ . »
 30 Εἶδες πῶς προωρισμένοι εἰσὶ καὶ προεγνωσμένοι πάντες οἱ
 ἅγιοι ; Γνωθὶ οὖν πῶς καὶ ἀπογεγράφθαι λέγει αὐτούς.
 Εἰπὼν γάρ « Προσεληλύθατε Σιών ὄρει καὶ πόλει ζώντος
 « Θεοῦ » Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ καὶ μυριάσιν ἀγγέλων
 πανηγύρει », ἐπήγαγε · « καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἐν
 35 οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων . » Εἰ οὖν ἀπογεγραμμένοι,
 εὐδὴλον ὅτι καὶ ἡριθμημένοι, καθὼς γέγραπται « Ὑμῶν δέ,
 Κύριος τοὺς αὐτοῦ » Καὶ τὸ ὅσιον λόγιον « Ὑμῶν δέ,
 φησί, καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ἡριθμημέναι εἰσὶν » Εἰ
 δὲ αἱ τρίχες ἡμῶν ἡριθμημέναι κατὰ τῷ τὰ πάντα εἰδότι
 40 Θεῷ, πόσω γε μᾶλλον ἡμεῖς ; Τῶν οὖν ἁγίων πάντων
 προσγνωσμένων ὄντων Θεῷ, προωρισμένων τε ἅμα καὶ
 ἡριθμημένων ὡς καὶ ἀπογεγραμμένων κατ' ὄνομα ἐν τοῖς
 οὐρανοῖς, μέλη δὲ ὄντων αὐτῶν ὁμοῦ τοῦ Χριστοῦ, εἰς σῶμα
 ἐν ὀφειλόντων γενέσθαι καὶ ἀποτελεσθῆναι αὐτοῦ, φανερώς
 45 ἀποδείδεικται διὰ τοῦ λόγου ὅτι, ὁπόταν οὗτοι πάντες εἰς ἓν
 σῶμα ἀποσυναχθέντες γένωνται τοῦ Χριστοῦ, τότε καὶ ὁ
 ἄνω κόσμος, αὐτὴ ἡ ἐπουράνιος Ἱερουσαλὴμ ἥτις καὶ
 ἐκκλησία τῶν πρωτοτόκων ἐστί, πληρωθήσεται, ἔχουν
 ὁλόκληρον τὸ σῶμα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳς,
 50 ὃ ἐστί Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, γενήσεται

- Ποῦ τοίνυν εἰσιν οἱ ἐξωθεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν
 πολλὰς μονὰς ἀναπλάττοντες ἐν τῇ ματαιότητι τῶν διανοιών
 αὐτῶν πρὸς ἀπώλειαν ἑαυτῶν ; Ποῦ εἰσιν οἱ λέγοντες ὅτι
 εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσελθεῖν οὐ θέλομεν, πολὺ
 55 γάρ τοῦτό ἐστιν, ἀλλ' ἐν τόπῳ ἀνέσεως εἶναι βουλευμεθα
 καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν , Ἐν σῶμα πάντες εἶναι μετὰ Χριστοῦ
 ὀφείλουσιν οἱ ἀπ' αἰῶνος ἅγιοι Καὶ ποῦ εἶναι ἀλλαχοῦ οἱ
 τοιοῦτοι ὑπονοοῦσιν, ἐὰν τοῦ σώματος αὐτοῦ εἰρεθῶσιν
 ἀνάξιοι καὶ ἀποτιμηθῶσιν ἐξ αὐτοῦ ; Ἀνωκαινιζομένου δὲ τοῦ
 60 κόσμου παντὸς διὰ κυρῆς, ἐν ποίῳ τόπῳ ὑπολαμβάνουσι

ποτε γενήσεσθαι ἑαυτοῖς, ἵνα μὴ πείραν ἐκείνου λάβωσι καὶ ὑπ' ἐκείνου δοκιμασθήσονται ; "Οὕτως « ἐματαιώθησεν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν καὶ ἐσκατίσθη ἡ ἀσύνετος καρδίᾳ ἡ φάσκοντες γὰρ εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν . »

Ἄλλ' ἀγωμεν καὶ τίς ἐστιν ὁ γάμος ὁ μυστικός του Θεοῦ 65 ἐκζητήσωμεν καὶ οὕτως ἐφ' ἑτέραν ὑπόθεσιν τὸν λόγον ἰθύνωμεν. Ποίαν δὲ ταύτην ; "Ἦν ζητοῦσί τινες τῶν ἀμυήτων μαθεῖν. Φασὶ γάρ · « Ἄρα ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι γνωρίζουσιν ἀλλήλους οἱ ἅγιοι, ἡνίκα ἐκαστῷ ἀποδίδεται ἀπὸ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἢ οὐ ; » Χρὴ οὖν ἀπὸ τῶν εὐαγγελικῶν 70 ῥημάτων ἡμᾶς ἐνάρξασθαι πρῶτον καὶ οὕτως ὁδῶ προβαίνων ὁ λόγος καὶ περὶ τούτων δηλώσει.

Β'. Εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Εὐαγγελίου · « Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βασιλεῖ . » Καὶ τίς ἐστιν ὁ γάμος ὁ μυστικός τοῦ Θεοῦ.

« Ὁμοιώθη » φησὶν « ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βασιλεῖ δστις ἐποίησεν γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ ἐκάλεσε πολλούς », τίνα λέγων βασιλεῖα, εἰ μὴ αὐτὸν ἐκείνον τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα καὶ Θεόν ; Τίτι δὲ ἑτέρῳ τοὺς γάμους πεποίηκεν, εἰ μὴ αὐτῷ τῷ μονογενεῖ αὐτοῦ Υἱῷ καὶ Θεῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν 6 Ἰησοῦ τῷ Χριστῷ . Μετὰ τίνας δὲ ἄρα ἡ τοῦ βασιλέως ὁ τῶν ἀπάντων δεσπότης καὶ κύριος τὸ τῆς μνηστείας κατεδέξατο ποιῆσαι συνάλλαγμα ; Ἐκαστος γάρ ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων νύμφην τῷ ἑαυτοῦ υἱῷ ἀγαγέσθαι βουλόμενος σπεύδει περιφανεστέρου καὶ ἐνδοξοτέρου καὶ πλουσιωτέρου 10 θυγατέρα νύμφην λαβεῖν Ὁ οὖν Θεὸς τίνα καὶ ἴσον εὐρήσει ἑαυτοῦ, ἵνα νύμφην ἐξ αὐτοῦ ἀγάγοιτο ἑαυτῷ ; Φησὶ γάρ περὶ αὐτοῦ ὁ προφῆτης « Ὁ κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὸν γυῖρον τῆς γῆς καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ ὡς ἀκρίδας . » Καὶ ἄλλος « Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος ὁ κατασ- 15 κευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς » καὶ θεμελιώσας ἐπ' οὐδενὸς τοὺς στύλους αὐτῆς . Καὶ ὁ Δαβὶδ · « Ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν » Ὁ γὰρ τοιοῦτος καὶ τηλικαῦτος τίνας ἄρα σκοπήσωμεν θυγατέρα νύμφην ἡγάγετο καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ γάμους πεποίηκεν. Βούλεσθε μαθεῖν τίνας , 20

- Ἄλλ' ἐξιστῆ μου τὸν λογισμὸν τὸ τῆς συγκαταβάσεως μέγεθος καὶ βουλομαι μὲν εἰπεῖν, φρίττω δὲ εἰς δὲ τὴν αὐτοῦ θαρρησαντες ἀγαθότητα ἐροῦμεν ὧδε. Θυγατέρα προσκεκρουκὸς αὐτῷ καὶ μοιχείαν καὶ φόνον πεπονηκὸς,
- 25 οἷον εἰπεῖν μοιχοῦ καὶ φονέως, νύμφην ἡγάγετο ἑαυτῷ.
- Εἶδες ἀσύγκριτον καὶ ἄφατον ἀγαθότητά τε καὶ συγκατά-
 βασιν ; Εἶδες φιλανθρωπίας ὑπερβολὴν ; Εἶδες ἀγάπης καὶ
 χρηστότητος μέγεθος , Μάθε μοι τοίνυν ἐντεῦθεν, πᾶς ὁ
 μεγάλα περὶ ἑαυτοῦ οἰόμενος, ταπεινοῦσθαι καὶ μετριοφρονεῖν
- 30 καὶ μηδέποτε τινα καταπαίρεσθαι, κἂν βασιλέων πάντων
 βασιλικώτατος, κἂν ἀρχόντων περιφανέστερος, κἂν πλουσίων
 ἀπάντων πλουσιώτερος ᾖ, τὸν δεσπότην βλέπων καὶ κύριον
 τῶν ἀπάντων, τὸν ἅγιον τῶν ἁγίων, τὸν μακάριον Θεὸν καὶ
 μόνον θυνάστην, τὸν ἐνοικοῦντα ἐν ἀπροσίτῳ καὶ ὑπεραρρήτῳ
- 35 φωτί, οὕτω συγκαταβαίνοντα καὶ ἐκ προσκεκρουκὸς
 νύμφην ἑαυτῷ ἀγόμενον εἰς τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Τίον, τὸν
 ἀόρατον, τὸν ἀκατάληπτον, τὸν ἀνεξιχνίαστον, τὸν ποιητὴν
 καὶ δημιουργὸν τῶν ἀπάντων, διὰ σὲ καὶ τὴν σὴν σωτηρίαν.
 Τίς οὖν ἐστὶν ὁ τὸν φόνον καὶ τὴν μοιχείαν πεπονηκώς, οὗ
- 40 τὴν θυγατέρα εἰς νύμφην ὁ Θεὸς ἑαυτῷ ἐξελέξατο ; Διαβὼ
 ὁ τοῦ Ἰεσοῦ, ὃς καὶ τὸν Ὀυρίαν ἀπέκτεινε καὶ τὴν τούτου
 γυναῖκα ἐμοίχευσε. Τούτου τοιγαροῦν τὴν θυγατέρα,
 Μαρίαν φημί τὴν ὑπεράμωμον, τὴν ὑπεραγνον καὶ ἁγνὴν
 παρθένον, νύμφην ἡγάγετο. Ὑπεραγνον δὲ λέγω καὶ ὑπερά-
- 45 μωμον ταυτην ὡς πρὸς ἡμᾶς καὶ τοὺς τότε ἀνθρώπους,
 συγκρίνων αὐτὴν ἐκείνοις τε καὶ ἡμῖν τοῖς δούλοις αὐτῆς,
 ὡς δὲ πρὸς τὸν ἑαυτῆς νυμφίον καὶ τὸν ἐκείνου Πατέρα,
 ἄνθρωπον μὲν, ἁγίαν δὲ καὶ ὑπεραγίαν καὶ ὑπὲρ ἅπαντας
 ἀνθρώπους πασῶν τῶν γενεῶν καθαρωτάτην καὶ ἄχραντον.
- 50 Ταύτην οὖν ἡγαγετο καὶ γάμους ἐποίησε τῷ υἱῷ αὐτοῦ.
 Τίνα τρόπον ; Ἄκουε νουνεχῶς
- Ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
 ἵνα τῶν αὐτοῦ δούλων, Γαβριὴλ, φημί, τὸν ἀρχαγγελον,
 ἑξαποστολὰς ἐξ οὐρὸς ἁγίου αὐτοῦ μηνυεὶ τῇ Παρθένῳ
- 55 τὸ χαῖρε ὃς καὶ κατελθὼν διακονεῖ τὸ μυστήριον τῇ
 Παρθένῳ καὶ λέγει αὐτῇ « Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος
 μετὰ σοῦ »· Καὶ σὺν τῷ λόγῳ συνεσιῆλθεν ὁ ἐνυπόστατος

καὶ δημοσίους καὶ συναϊδίους Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς
 ὅλος ἐν τῇ τῆς κόρης γαστρὶ καὶ ἐπελεύσει καὶ συνεργίᾳ τοῦ
 δημοσίου αὐτοῦ Πνεύματος ἀνελάβεται σάρκα ἔνουν καὶ 60
 ἐψυχωμένην ἐξ ἀγνῶν αἱμάτων αὐτῆς καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος
 Ἀδτὴ τοιγαροῦν ἡ ἀφραστός συνουσία καὶ τοιοῦτος ὁ γάμος
 ὁ μυστικὸς τοῦ Θεοῦ καὶ οὕτω γέγονε τὸ συναλλαγμα Θεοῦ
 πρὸς ἀνθρώπους, ἐνωθεὶς ἀσυγχύτως τῇ φθαρτῇ καὶ πτωχῇ
 ἡμῶν οὐσία καὶ φύσει ὁ ὑπὲρ φύσιν καὶ ὑπερούσιος. Συνέλαβεν 65
 οὖν ἡ Παρθένος καὶ ἔτεκεν ἐκ δύο φύσεων παραδόξως,
 θεότητος, λέγω, καὶ ἀνθρωπότητος, ἓνα υἱόν, Θεὸν τέλειον
 καὶ τέλειον ἄνθρωπον, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν,
 μήτε τὴν παρθενίαν αὐτῆς διαφθεύραντα, μήτε τοῦ κόλπου
 χωρισθέντα τοῦ πατρικεῦ.

Ἄλλὰ γὰρ ἐντεῦθεν ὅσον ἀπὸ τοῦ εὐαγγελικοῦ βήματος
 νοεῖν μοι καὶ ἑτερόν τι δίδωσιν ἡ χάρις καὶ εἰπεῖν κατεπείγει,
 ὁ μυστικῶς δεῖ γίνεται καὶ ἐν πᾶσι τοῖς υἱοῖς τοῦ φωτός
 Διατί γὰρ οὐκ εἶπεν ὁ Ἐποίησε γάμον τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἢ
 ἀλλὰ ἢ γάμους ἢ, Ἐνταῦθα μοι τὸ καινὸν τοῦ νοήματος. 70
 Διὰ τί; Ἐπειδὴ ἐφ' ἐνὶ ἑκάστῳ τῶν πιστῶν καὶ υἱῶν τῆς
 ἡμέρας ὁ αὐτὸς δεῖ γάμος παραπλησίως καὶ ἀπαραλλάκτως
 γίνεται. Πῶς καὶ τίνα τρόπον; Ἐν ὑπεραμώμῳ καὶ ὑπεράγνῳ
 γάμῳ ἐνούμενος ἡμῖν, ὁ Θεὸς ἐμπροσθεῖ τι μεῖζον ἡμῶν τῆς
 δυνάμεως. Τί οὖν ἐστι τοῦτο; Ἄκουε συνετῶς. 80

Ἰ. Ὅτι καὶ πάντες οἱ ἄγιοι τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν ἑαυτοῖς
 συλλαμβάνουσι τῇ θεοτόκῃ παραπλησίως καὶ γεννῶσιν
 αὐτόν καὶ γεννᾶται ἐν αὐτοῖς καὶ γεννῶνται ὑπ' αὐτοῦ, καὶ
 πῶς υἱοὶ καὶ ἀδελφοὶ καὶ μητέρες αὐτοῦ χρηματίζουσιν.

Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἐισελθὼν ἐν τῇ γαστρὶ τῆς
 παναγίας Παρθένου καὶ σάρκα ἀναλαβόμενος ἐξ αὐτῆς καὶ
 γενόμενος ἄνθρωπος ἐτέχθη, ὡς εἶπομεν, ἄνθρωπος τέλειος
 καὶ Θεὸς τέλειος, ὁ αὐτὸς ἀσυγχύτως τὰ ἀμφοτέρω ὢν.
 Πρόσεχε οὖν τί τὸ γεγονὸς μεῖζον εἰς ἡμᾶς, Ἐκαστος 5
 ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων πιστεύομεν εἰς αὐτὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ
 καὶ υἱὸν τῆς ἀειπαρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας καὶ πισ-
 τεύοντες δεχόμεθα τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον πιστῶς ἐν ταῖς

καρδίαις ἡμῶν, ἐν καὶ ὁμολογοῦντες τῷ στόματι καὶ ὑπὲρ
 10 τῶν προτέρων ἡμῶν ἀνομημάτων μετανοοῦντες ἀπὸ ψυχῆς,
 εὐθύς, ὥσπερ ἐν τῇ γαστρὶ τῆς Παρθένου εἰσῆλθεν ὁ Θεὸς
 Λόγος τοῦ Πατρὸς, οὕτως καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ὁ λόγος ἐν
 δεχόμεθα, διδασκόμενοι τὴν εὐσέδειαν, ὥσπερ σπόρος
 εὐρίσκεται. Ἐκστηθι τὸ φρικτὸν ἀκοῦων τοῦ μυστηρίου
 15 καὶ τὸν λόγον πιστὸν ὄντα μετὰ πάσης ὑπόδεξαι πληροφορίας
 καὶ πίστεως.

Συλλαμβάνομεν οὖν αὐτὸν οὐχὶ σωματικῶς, ὥς ἡ Παρθένος
 καὶ Θεοτόκος τοῦτον συνέλαβεν, ἀλλὰ πνευματικῶς μὲν,
 οὐσιωδῶς δὲ καὶ ἔχομεν αὐτὸν ἐκεῖνον ἐν καὶ ἡ ἀγνὴ

20 Παρθένος συνέλαβεν, ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, καθὼς ὁ θεὸς
 Παῦλὸς φησὶν · « Ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψει,
 δὲ λαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς
 γνώσεως τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ », ὅλον εἰπεῖν ἀντὶ τοῦ « αὐτὸς
 ὅλος οὐσιωδῶς γέγονεν ἐν ἡμῖν ». « Ὅτι δὲ οὕτως ἔχει τὸ
 25 λεγόμενον διανοίας, διὰ τῶν ἐξῆς ἐδήλωσεν οὕτως εἰπὼν ·
 « Ἐχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσι »,
 θησαυρὸν τὸ ἅγιον Πνεῦμα καλῶν. Ἐτέρωθι δὲ καὶ τὸν
 Κύριον εἶναι πνεῦμα καλεῖ · « Τὸ γὰρ πνεῦμα, φησὶν, ὁ
 Κύριός ἐστιν. » Ταῦτα δὲ λέγει ἵνα, καὶ Υἱὸν ἀκούης Θεοῦ,
 30 καὶ τὸ Πνεῦμα νοῆς καὶ συνακουῆς αὐτῷ καὶ Πνεῦμα
 πάλιν, καὶ τὸν Πατέρα ταύτῃ συνανοῆς, ἐπειδὴ καὶ περὶ
 αὐτοῦ « πνεῦμα » φησὶν « ὁ Θεός », πανταχοῦ διδάσκων
 σε τὸ ἀχώριστον καὶ ὁμοούσιον τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ ὅτι,
 ὅπου ὁ Υἱὸς ἐκεῖ καὶ ὁ Πατήρ, καὶ ὅπου ὁ Πατήρ ἐκεῖ καὶ
 35 τὸ Πνεῦμα, καὶ ὅπου τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκεῖ τὸ πᾶν τῆς
 τρισυποστάτου θεότητος, ὁ εἷς Θεὸς καὶ Πατήρ σὺν Υἱῷ
 καὶ Πνεύματι τοῖς ὁμοούσιος, « ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς
 αἰῶνας, ἀμήν ».

Ταγαροῦν καὶ ὁλοφύχως πιστεύοντες καὶ μετανοοῦντες
 40 θερμῶς, συλλαμβάνομεν, ὥς εἴρηται, τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ
 ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ὥς ἡ Παρθένος, παρθένους δηλαδὴ
 καὶ ἀγνάς ἐπιφερόμενοι τὰς ἰδίας ψυχάς · καὶ καθάπερ
 ἐκείνην ὑπεράμωμον οὖσαν τὸ πῦρ οὐ κατέφλεξε τῆς θεότητος,
 οὕτως οὐδὲ ἡμᾶς ἀγνάς καὶ καθαρὰς ἐπιφερομένους τὰς
 45 καρδίας καταφλέγει, ἀλλὰ δρόσος ἡ ἐξ οὐρανοῦ καὶ πηγῇ

ὕδατος καὶ ἀθανάτου ζωῆς βεῖθρον ἐν ἡμῖν γίνεται. Ὅτι δὲ
 καὶ ἡμεῖς τὸ ἀσπεκτον πῦρ τῆς θεότητος ὡσαύτως δεχόμεθα,
 αἰουσον τοῦ Κυρίου λέγοντος· « Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ
 τῆς γῆς. » Ποῖον ὄλλο, εἰ μὴ τὸ ὁμοούσιον αὐτοῦ τῆς
 θεότητος Πνεῦμα, μεθ' οὗ συνεισέρχεται καὶ συνθεωρεῖται 50
 σὺν τῷ Πατρὶ καὶ αὐτὸς καὶ ἕνδον ἡμῶν γίνεται, Ἐπεὶ δὲ
 ἀπαξ ἐσαρκώθη ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς Παρθένου καὶ
 σωματικῶς ἐξ αὐτῆς ἐγεννήθη ἀφράστως καὶ ὑπὲρ λόγον,
 πάλιν δὲ σαρκουῖσθαι ἢ σωματικῶς τίκεσθαι αὐτὸν οὐκ
 ἐνδέχεται ἐξ ἑνὸς ἐκαστοῦ ἡμῶν, τί ποιεῖ, Ἐκείνην αὐτοῦ 55
 τὴν ἀχραντον σάρκα, ἣν προσελάβετο ἐξ ἀνῶν λαγόνων
 τῆς παναχράντου Μαρίας καὶ θεοτόκου, μεθ' ἧς καὶ ἐτέχθη,
 σωματικῶς, ἐξ αὐτῆς μεταδιδῶσιν ἡμῖν εἰς βρώσιν· καὶ
 τρώγοντες αὐτήν, ὄλον τὸν σαρκωθέντα Θεὸν καὶ κύριον
 ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν, τὸν ὕλον αὐτὸν τοῦ Θεοῦ καὶ 60
 υἱὸν τῆς παρθένου καὶ παναμώμου Μαρίας, τὸν ἐν δεξιᾷ
 καθήμενον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ἕκαστος ἡμῶν τῶν πιστῶν
 τῶν ἀξίως ταύτην ἐσθιόντων τὴν σάρκα αὐτοῦ, ἐν ἡμῖν
 ἔχομεν, κατὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένον· « Ὁ τρώγων μου
 τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει καὶ γὰρ ἐν 65
 αὐτῷ », μηδέποτε ἐξ ἡμῶν προερχόμενον ἢ σωματικῶς
 γεννώμενον καὶ χωριζόμενον ἀφ' ἡμῶν. Οὐκέτι γὰρ κατὰ
 σάρκα γινώσκεται ὧν ἐν ἡμῖν ὡσπερ βρέφος, ἀλλὰ ὡσαύ-
 τως ἐστὶν ἐν σώματι, συνανακιρνάμενος ἡμῶν ταῖς οὐσίαις
 καὶ φύσεσιν ἀρρήτως καὶ θεοποιῶν ἡμᾶς ὡς συσσωμους 70
 αὐτοῦ καὶ σάρκα ὄντας ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ὁστοῦν ἐκ
 τῶν ὁστέων αὐτοῦ. Τοῦτο τὸ μαῖζον ἐν ἡμῖν τῆς ἀφράστου
 οἰκονομίας αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ λόγον συγκαταδόσεως, τοῦτο τὸ
 φρίκης ἀπάσης γέμον μυστήριον, ὃ καὶ ἀνέκυον γράφει καὶ
 πρὸς τὴν ἐγχείρησιν ἔτρεμον. 75

Ἄλλ' ἐπεὶ βούλεται αἰεὶ ὁ Θεὸς τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην
 αὐτοῦ ἐκκαλύπτεσθαι καὶ φανεροῦσθαι ἡμῖν, ἵνα καὶ ἡμεῖς
 ποτε τὴν πολλὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα ἐννοήσαντες καὶ αἰδεσ-
 θέντες ἀγαπήσῃς προθυμηθῶμεν αὐτόν, ὑπὸ τοῦ ἀνωθεν
 κινῶντος καὶ φωτίζοντος τὰς καρδίας ἡμῶν κινηθεῖς 80
 Πνεύματος διὰ γραφῆς ὑμῖν δῆλα ταῦτα πεποίηκα τὰ
 μυστήρια, οὐχ ἵνα τῆς τὸν Κύριον τεκούσης κατὰ τὸν τρόπον

- τῆς ἀπορρήτου γενήσεως αὐτῆς ἴσον τινά τῶν ἀνθρώπων ἀποδείξω· μὴ γένοιτο! οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται τοῦτο. Ἄλλη
- 85 γὰρ ἡ ἐνσαρκος τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀφραστός γενήσῃς ἐξ αὐτῆς, καὶ ἄλλη ἡ πνευματικὸς παρ' ἡμῶν γινομένη ἐκείνη μὲν γάρ, σαρκωθέντα τὸν Πλὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ τέξασα, τὸ μυστήριον τῆς ἀναπλάσεως τοῦ γένους ἡμῶν καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου παντός ἐπὶ τῆς γῆς τέτοκεν,
- 90 ἥτις ἐστὶν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ Θεός, ὁ τὰ διεσπῶτα ἐνώσας πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου ἀράμενος· αὕτη δέ, ἐν θεῷ Πνεύματι τὸν Λόγον τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ τίχτουςα, αἶν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν τὸ μυστήριον τῆς ἀνακαινίσεως τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν
- 95 καὶ τὴν κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ ἔκωσιν ἀπεργάζεται, ἣν καὶ τὸ θεῖον οὕτω λέγον ὑπαινίσσεται λόγιον· « Δι' οὗ ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν καὶ ὠδινῆσαμεν καὶ ἐτέκομεν πνεῦμα σωτηρίας, ὃ ἐκήρυξαμεν ἐπὶ τῆς γῆς » — ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ ἡ ὑπεράπειρος αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς καὶ γνησίᾳ ἀγάπῃ καὶ ὅτι,
- 100 εἰ βουλοίμεθα, καὶ πάντες ἡμεῖς κατὰ τὸ θεῖον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λόγιον μήτηρ κατὰ τὸ εἰρημένον τρόπον καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ χρηματίζωμεν καὶ ἴσοι πάντως τῶν αὐτοῦ μαθητῶν καὶ ἀποστόλων γινώμεθα, οὐχὶ κατὰ τὴν ἀξίαν ἐκείνων οὐδὲ κατὰ τὰς περιόδους καὶ τοὺς κόπους
- 105 οὕσπερ ὑπέστησαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δωρεάν, ἣν πλουσίως ἐξέχεον ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύειν καὶ ἠκολούθειν αὐτῷ ἀναπιστρόφως ἐθέλοντας, καθὼς αὐτὸς τοῦτο βουλόμενος ἀριδύλως βοᾷ· « Μήτηρ μου, φησί, καὶ ἀδελφοὶ μου εἰσιν οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ
- 110 ποιοῦντες αὐτόν. »
- Εἶδες πῶς πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον αὐτοῦ καὶ ποιοῦντας αὐτόν εἰς τὴν τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἀξίαν ἀνήγαγε καὶ ἀδελφούς αὐτοῦ λέγει καὶ συγγενεῖς τούτους πάντας ἀποκαλεῖ, Πλὴν ἐκείνη μὲν κυρίως μήτηρ αὐτοῦ καθέστηκεν
- 115 ὡς σωματικῶς, καθάπερ ἐφθην εἰπών, ἀφράστως τοῦτον καὶ ἀπειρανδρὸς ἀποτεκοῦσα, οἱ δὲ γε ἄγιοι πάντες κατὰ τὴν χάριν καὶ τὴν δωρεάν συλλαμβάνοντες αὐτὸν ἔχουσιν· καὶ ἐκ μὲν τῆς παναμύμου μητρὸς αὐτοῦ τὴν σάρκα αὐτοῦ τὴν παναμώμητον ἐδανείσατο, ἀντ' αὐτῆς δὲ τὴν θεότητα
- 120 αὐτῇ ἐδωρήσατο — ὦ ξένου καὶ καλοῦ συναλλάγματος! —

ἀπὸ δὲ τῶν ἁγίων σάρκα μὲν οὐ λαμβάνει, μεταδίδωσι δὲ αὐτοῖς τὴν τεθεωμένην σάρκα αὐτοῦ. Καὶ ὅρα μοι τὸ βάθος τοῦ μυστηρίου. Ἡ μὲν οὖν χάρις τοῦ Πνεύματος, ἤγουν τὸ πῦρ τῆς θεότητος, τοῦ Σωτήρος ἡμῶν ἐστὶ καὶ Θεοῦ ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, το δὲ σῶμα αὐτοῦ οὐκ ἐστὶν ἐκείθεν, ἀλλ' ἐκ τῆς πανάγνου καὶ ἁγίας σαρκὸς τῆς Θεοτόκου καὶ ἐκ τῶν παναχράντων αἱμάτων αὐτῆς, ἐξ ἧς ταύτην ἀναλαβὼν ἰδιοποιήσατο, κατὰ τὸ δοσιον λόγιον « Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο ». Ταύτη τοι καὶ μεταδίδωσι τοῖς ἁγίοις ὁ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀχράντου Παρθένου υἱὸς ἐκ μὲν τῆς φύσεως καὶ τῆς οὐσίας τοῦ συναϊδίου Πατρὸς αὐτοῦ τὴν χάριν, ὡς εἴρηται, τοῦ Πνεύματος, ἦτοι τὴν θεότητα, καθὼς διὰ τοῦ προφήτου φησὶ « Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα » δηλαδὴ τὴν πιστεύσασαν, ἐκ δὲ τῆς φύσεως καὶ οὐσίας τῆς κυρίως καὶ ἀληθῶς ἀποτεκούσης αὐτάν, τὴν σάρκα ἣν ἀνέλαθεν ἐξ αὐτῆς.

Καὶ ὥσπερ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, οὕτως καὶ ἐκ τῆς ἀμωμήτου σαρκὸς τῆς παναγίας Μητρὸς αὐτοῦ ἦν ἀνέλαβε μεταλαμβανομεν ἅπαντες ' καὶ καθάπερ υἱὸς αὐτῆς καὶ Θεὸς ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν γέγονεν, ἀδελφὸς δὲ ἡμῶν ἐχρημάτισεν, οὕτω καὶ ἡμεῖς — ὡς τῆς ἀφάρτου φιλανθρωπίας ' — υἱοὶ τῆς Θεοτόκου μητρὸς αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ γινόμεθα, ὡς διὰ τοῦ μετ' αὐτῆς καὶ ἐν αὐτῇ γεγονότος ὑπεραμώμου καὶ ὑπεργνώστου γαμου γεννηθέντος τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ «ἐξ» αὐτῆς, καὶ ἐξ αὐτοῦ πάλιν πάντες οἱ ἅγιοι. Ὡσπερ γάρ ἐκ τῆς συνουσίας καὶ σπορᾶς τοῦ Ἀδάμ ἡ Εὐὰ πρώτη ἔτεκεν καὶ ἐξ ἐκείνης καὶ δι' ἐκείνης πάντας ἐγεννήθησαν ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ἡ Θεοτόκος τὸν τοῦ Θεοῦ Πατρὸς Λόγον ἀντὶ σπορᾶς δεξαμένη συνέλαβε καὶ ἔτεκε μόνον αὐτὸν τὸν Μονογενῆ ἐκ τοῦ Πατρὸς πρὸ αἰώνων καὶ μονογενῆ ἐπ' ἐσχάτων ἐξ αὐτῆς σαρκωθέντα καὶ παυσάμενη τοῦ συλλαμβάνειν καὶ τίκτειν αὐτῇ, ὁ Υἱὸς αὐτῆς καὶ ἐγέννησε καὶ γεννᾷ καθ' ἐκάστην τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν καὶ φυλασσοντας τὰς ἁγίας αὐτοῦ ἐντολάς. Ἐπρεπε καὶ γάρ, ἐπεὶ ἡ ἐν φόρῳ γέννησις ἡμῶν διὰ τῆς γυναικὸς Εὐὰς ἐγενετο, τὴν

πνευματικὴν γέννησιν ἡμῶν καὶ ἀνάπλασιν διὰ τοῦ ἀνδρός,
 ἦτοι τοῦ δευτέρου Ἀδάμ καὶ Θεοῦ, γίνεσθαι. Καὶ ὅρα μοι
 160 ἐντεῦθεν τὴν τοῦ λόγου ἀκρίβειαν ἄνδρός θνητοῦ καὶ
 φθαρτοῦ ἢ σπορὰ φθαρτοῦς υἱοὺς καὶ θνητοὺς διὰ γυναικὸς
 ἀπεγέννησε καὶ γεννᾷ· ἀθανάτου καὶ ἀφθάρτου Θεοῦ
 ἀθάνατος καὶ ἀφθαρτος Λόγος ἀθάνατα καὶ ἀφθάρτα τέκνα
 ἀπεγέννησε καὶ ἀεὶ γεννᾷ, ἐκ τῆς Παρθένου πρῶτον αὐτὸς
 165 τεχνεῖς δηλονότι ἐν ἁγίῳ Πνεύματι.

Κατὰ τοῦτο οὖν δέσποινά καὶ βασιλὶς καὶ κυρία καὶ μητήρ
 πάντων τῶν ἁγίων ἡ τοῦ Θεοῦ Μητήρ ἐστί, οἱ δὲ ἅγιοι
 πάντες δοῦλοι μὲν αὐτῆς εἰσι, καθὼς Μητήρ ἐστί τοῦ Θεοῦ,
 υἱοὶ δὲ αὐτῆς, καθὼς μεταλαμβάνουσιν ἐκ τῆς παναχράντου
 170 σαρκὸς τοῦ Υἱοῦ αὐτῆς. Πιστὸς ὁ λόγος· ἡ γὰρ σὰρξ τοῦ
 Κυρίου, τῆς Θεοτόκου ἐστὶ σὰρξ· καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς
 θεωθείσης τοῦ Κυρίου σαρκὸς μεταλαμβάνοντες, ζῶν
 αἰώνιον μεταλαμβάνειν ὁμολογοῦμέν τε καὶ πιστεύομεν, εἰ
 μὴ τι ἀναξίως καὶ εἰς κατάκριμα ἑαυτῶν ταύτην μᾶλλον
 175 ἐσθίομεν. Συγγενεῖς δὲ αὐτῆς τρισσῶς οἱ ἅγιοι εἰσι· καθ'
 ἓνα μὲν τρόπον οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πληοῦ καὶ τῆς αὐτῆς πνοῆς
 εἰς· οὖν ψυχῆς συγγένειαν ἔχουσι κατὰ δεύτερον δέ, ὅτι
 ἐκ τῆς προσληφθείσης σαρκὸς αὐτῆς κοινωνίαν καὶ μετουσίαν
 ἔχουσι μετ' αὐτῆς· καθ' ἕτερον δέ, ὅτι διὰ τὴν κατὰ Πνεῦμα
 180 ἑγγινομένην ἀγαπασύνην αὐτοῖς δι' αὐτῆς ἐν ἑαυτῷ ἕκαστος
 συλλαμβάνων ὁμοίως ἔχει τὸν τῶν ἀπάντων Θεόν, καθάπερ
 κάκεινη τοῦτον ἔσχεν ἐν ἑαυτῇ· εἰ γὰρ καὶ σωματικῶς
 αὐτὸν ἀπεγέννησεν, ἀλλ' ὅλον αὐτὸν καὶ πνευματικῶς ἐν
 ἑαυτῇ πάντοτε εἶχε καὶ νῦν ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἔχει ἀχώριστον.
 185 Τοῦτο τοίνυν τὸ τῶν γάμων μυστήριον, ὃ τῇ μονογενεῇ
 αὐτοῦ Υἱῷ ἐποιήσατο ὁ Πατήρ, ὁ συναϊδὸς καὶ ὁμοτύπος καὶ
 ἐκάλεσε πολλοὺς καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλεῖσαι
 τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους καὶ οὐκ ἤθελον ἔλθεῖν.

κα'. Εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Εὐαγγελίου· «Καὶ ἀπέστειλε τοὺς
 δούλους αὐτοῦ καλεῖσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους
 καὶ οὐκ ἤθελον ἔλθεῖν.»

Τίνας οὖν ἦσαν οἱ ἀπεσταλμένοι; Οἱ προφῆται, φησί.
 Τίνας οἱ κεκλημένοι; Τῶν Ἰουδαίων οἱ παῖδες ἐκεῖνοι

γὰρ ἦσαν οἱ τότε καὶ ἐξ ἀρχῆς κεκλημένοι, καὶ οὐκ ἠθέλησαν
 ἀκούσαι αὐτῶν. « Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων
 Εἰπατε τοῖς κεκλημένοις Ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα, 5
 οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθωμένα καὶ πάντα ἔτοιμα·
 δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. Οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὁ μὲν
 εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· οἱ δὲ
 λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕδρισαν καὶ ἀπέκ-
 τειναν. » Ποίους λέγει δούλους; Τοὺς ἀποστόλους αὐτοῦ 10
 Τί δὲ ἐστὶ τὸ ἄριστον; Ἡ τῶν οὐρανῶν βασιλεία, ἣν προη-
 τοίμασε τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν ἀπὸ καταβολῆς
 κόσμου. Ταύρους δὲ τίνας λέγει καὶ σιτιστὰ; Αὐτὸν τὸν
 τῆς Παρθένου Υἱὸν καὶ Θεόν, τὸν μόσχον ὄντα τῇ θεότητι
 σιτευτὸν οὗτος γὰρ καὶ ταῦρός ἐστι τῇ δυνάμει ὄντως 15
 ἀήτητος, πληθυντικῶς δὲ ταύρους αὐτὸν ἐκάλεσεν, ὅτι εἰς
 πολλὰ μερίζεται ἡ ἀγία αὐτοῦ σὰρξ καὶ μία ἐκάστη μερίς ἡ
 ἐξ αὐτοῦ ὄλος ἐκεῖνος πάλιν ἐστί, τοσαῦτον ὢν δυνατός
 ὅτι καὶ τοὺς ἐχθροὺς τῶν λαμβανόντων αὐτὸν ἀποτρέπεται
 ἅπαντας κἀκείνους δύνανται διδωσιν, ὥστε νικῆσαι τὸν κόσμον 20
 καὶ δουληθῆναι γενέσθαι αὐτοὺς υἱοὺς Θεοῦ. Ἀμνός δὲ
 λέγεται ὁ πανάμωμος ἀμνός τοῦ Θεοῦ ὡς ἐναύσιος, κρύ-
 βει ὡς κερέτων δίκην τὸν σταυρὸν ἐπιφερόμενος ἀνωθεν, δι'
 οὗ καὶ τὴν πληγὴν καιρίαν τῷ ἀντιπάλῳ δέδωκε καὶ εἰς 25
 ὃν ἐκείναι τοῦτον σταυρώσαντες ἀπέκτειναν. Ἄλλους δὲ
 δούλους φησὶ τοὺς ἀγίους ἀποστόλους αὐτοῦ, οὓς καὶ ἀπέστειλε
 παραγγείλας αὐτοῖς εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπελθεῖν καὶ εἰς
 πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσελθεῖν, πορευθῆναι δὲ μᾶλλον πρὸς
 τὰ ἀπολωλότα πρόβατα τοῦ οἴκου Ἰσραὴλ· οἱ δὲ οὐδὲ 30
 τοῦτους ἐδέξαντο, ἀλλὰ τοὺς μὲν ὕδρισαν καὶ ἐτυφν, τοὺς δὲ
 καὶ ἀπέκτειναν, ἐξ ὧν καὶ Στέφανος ὁ πρῶτος τῶν μαρτυρῶν
 ὑπάρχει. « Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ὠργίσθη καὶ πέμψα-
 τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπόλωσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ
 τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε. » Τοὺς ἀσεβεῖς Ἑβραίους φησὶν, 35
 οὓς καὶ κατέσφαξε, διὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐφόδου τὴν
 παντελῇ ἐρήμωσιν αὐτῶν ἐργασάμενος. Στρατεύματα δὲ
 Θεοῦ καὶ οἱ πονηροὶ λέγονται, εἰς τιμωρίαν ἐτέρων πονηρῶν
 ἐκπεμπόμενοι, καθὼς φησὶ διὰ Μωϋσέως ὁ Θεός· « Ἐπα-
 ποσταλῶ εἰς αὐτοὺς θυμὸν καὶ ὀργήν, ἀποσταλὴν δι' ἀγγέλων 40
 πονηρῶν. »

- « Τότε τοίνυν λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ Ὁ μὲν γάμος
 ἐτοιμὴς ἐστίν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι πορεύεσθαι
 οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν καὶ ὅσους ἂν εὔρητε καλέσατε
 εἰς τοὺς γάμους. » Εἶδες ἀκολουθίαν πραγμάτων ; Εἶδες
 40 παραβολῆς ἀκριβεῖαν ; « Τότε » γάρ φησι Τότε ; Πότε , Ὅτε
 οἱ Ἰουδαῖοι δηλονότι, κληθέντες εἰς τὴν βασιλείαν τῶν
 οὐρανῶν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, οὐ μόνον οὐκ ἠνέσχοντο
 ἀκοῦσαι αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὑβρίσαντες αὐτοὺς ἀπέκτειναν,
 τότε ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν συμπαντα κόσμον καὶ εἰς
 50 πάντα τὰ ἔθνη. « Καὶ ἐξελθόντες, φησὶν, οἱ δούλοι ἐκεῖνοι
 εἰς τὰς ὁδοὺς, συνήγαγον πάντας ὅσους εὔρον πονηροὺς τε
 καὶ ἀγαθοὺς καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. » Τὴν γὰρ
 οἰκουμένην περιελθόντες οἱ ἀπόστολοι πᾶσαν, ἐκήρυξαν τὸν
 τοῦ Θεοῦ λόγον καὶ τοὺς ὑπακούσαντας πάντας εἰς μίαν
 55 συνήγαγον θεογνωσίας πίστιν πονηροὺς τε ἅμα τοῖς τρόποις
 καὶ ἀγαθοῖς, μεταβαλλομένους δηλονότι καὶ πρὸς ἀρετὴν
 ἐπαναγομένους Τοῦτο γάρ δηλοῖ τὸ « συνήγαγον » ὁ ἀλλὰ γὰρ
 καὶ ἀπὸ τῶν ἐξῆς τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν διδασκόμεθα. Φησὶ
 γάρ ὁ « Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους,
 60 εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἐνδυμα γάμου καὶ
 λέγει αὐτῷ Ὅτι ἔταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἐνδυμα
 γάμου ; Ὁ δὲ ἐφωμώθη. Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνους Ὅτι
 Δῆσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, ἄρατε αὐτὸν καὶ ἐμβάλλετε
 εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον ὅτι πολλοὶ γὰρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι
 65 δὲ ἐκλεκτοί. » Ὅπως οὖν τοὺς μεταβαλλομένους τὸν
 τρόπον συνάγεσθαι εἰς τοὺς γάμους λέγει, τοὺς δὲ μετὰ
 πονηρίας ἢ κακίας τινός, καὶν εἰσελθῶσι, πάλιν μετ' αἰσχύνης
 ὑπὸ τῶν ἀγγέλων ἐκβάλλεσθαι, οὕς καὶ διακόνους καλεῖ.
 Οἱ οὖν ἀνακειμένοι ἐν τοῖς γάμοις οἱ ἅγιοι εἰσιν. Αὐτὸν
 70 δὲ τὸν μὴ ἔχοντα ἐνδυμα γάμου, οἶδα ὅτι τινὲς τοὺς ἐν πορνείᾳ
 μόνον καὶ μοιχείᾳ καὶ φόνοις τὰ ἑαυτῶν καταρρυπώσαντας
 σώματα λογίζονται εἶναι. Ἀλλ' οὐκ ἐστὶ τοῦτο, οὐκ ἐστὶ ὅτι
 πάντα γὰρ τὸν ὑπὸ οἰουδηκοτοῦν πάθους ἢ κακίας λέγει
 βερυπωμένον. Καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές, ἄκουε Παύλου
 75 λέγοντος ὁ Μὴ πλεονέχετε οὔτε πόνοι, οὔτε μοιχοί, οὔτε
 μαλακοί, οὔτε ἀρσενικοῦται, οὔτε κλέπτει, οὔτε πλεονέχεται,
 οἱ καὶ εἰδωλολάτραι δηλονότι, οὔτε μέθυσοι, οὔτε λοιδοροὶ »,

προσθήσω δὲ οὐτε οἱ μῖσος πρὸς τινὰ ἀδελφὸν ἢ φθόνον
 ἔχοντες « βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν », οὐδὲ
 μερίδα ἔχουσιν ἐν τῇ εὐφροσύνῃ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ 80
 Χριστοῦ. Ὅρᾳς πῶς τὸ τῆς ψυχῆς ἐνδύμα πᾶσα πονηρία
 καὶ ἀμαρτία μολύνει καὶ ἡμᾶς ποιεῖ τῆς βασιλείας ἐκβαλ-
 λεσθαι ;

16'. Ὅτι αὐτὴ πρὸ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν καὶ τῆς
 εἰς ἀρετὴν προκοπῆς τε καὶ τελειώσεως τὰ κεκρυμμένα
 μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐρευνᾶν τῶν ἀμυήτων
 τινά· καὶ ὅτι ἐν τῇ δευτέρᾳ τοῦ Κυρίου ἐλεύσει πάντες
 ἀλλήλους γνωρίζουσιν οἱ ἅγιοι.

Τοιγαροῦν ἐσώσωμεν τὰς ματαίας καὶ ἀνωφελεῖς συζη-
 τήσεις καὶ μὴ τὰ τοῦ καιροῦ πρὸ καιροῦ μαρνασθῆναι
 σπουδάζωμεν, πειθώμεθα δὲ μᾶλλον οὕτω λέγοντι τῷ
 Δεσπότῃ. « Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς. » Ἐρευνᾶτε καὶ μὴ 5
 πολυπραγμονεῖτε Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς καὶ μὴ ἐξωθεν
 τῶν ἁγίων Γραφῶν συζητήσεις ποιῆσθε. Ἐρευνᾶτε τὰς
 γραφάς, ἵνα περὶ πίστεως καὶ ἐλπίδος καὶ ἀγάπης διδάσ-
 κησθε· περὶ πίστεως, ἵνα μὴ παντὶ ἀνέμῳ συμπεριφέρησθε
 κατὰ τὴν κωδεῖαν τῶν ἀσθηρῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ διὰ 10
 δογματῶν ὀρθῶν τῆς ἀποστολικῆς καὶ καθολικῆς Ἐκκλησίας
 στερεοῦσθε καὶ τὸν λόγον ὀρθοτομεῖτε » αὐτῆς. Οὐ
 μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τὸν τῆς πίστεως καρπὸν καὶ τὸ ἐκ ταύτης
 ὄφελος διὰ τῆς πράξεως τῶν ἐντολῶν τοῦ ἐκζητεῖν διδάχ-
 θήσεσθε καί, ὅταν εὐρεῖν τοῦτο δυναθῇτε, τηρικαῦτα καὶ
 τὴν ἐλπίδα ἀκαταίσχυντον κτήσεσθε καὶ τὴν πρὸς Θεὸν 15
 ἀγάπην ἐν αὐτῇ ὀλικὴν ἔχετε. Ἄλλως γὰρ ἀδύνατον παντὶ
 ἀνθρώπῳ τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην τελείαν κτήσασθαι εἰ μὴ
 διὰ πίστεως ἀκραιφνοῦς καὶ ἐλπίδος βεβαίας καὶ ἀδυστάκτου
 Τί οὖν καταλιπόντες τὰ ἀνακρίνειν ἑαυτοὺς περὶ τούτων,
 καὶ εἰ ἄρα πίστιν ἔσχομεν πρὸς τὸν Θεὸν τοιαύτην ὥστε 20
 αὐτὸς ἐκεῖνος, ὃ καὶ κρίνει μέλλων, καὶ ἀπαιτῆσαι ταύτην
 ἡμᾶς λέγει, τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς πολυπραγμονοῦμεν, καὶ ταῦτα,
 μηδὲ τὰ ἐν ποσὶν εἰδότες ποσῶς ;

Ὅποια δὲ ἐστὶν ἡ πίστις ἣν ἀπαιτούμεθα πρὸς Θεοῦ καὶ
 ποταπὴ ἣν ὀφείλομεν πρὸς αὐτὸν ἔχειν, αὐτὸς οὗτος διὰ τῶν 25

- εὐαγγελίων ἐδήλωσεν, οὕτως εἶπὼν « Ὁ θέλων ὀπίσω μου
 ἔλθειν ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
 καὶ ἀκολουθεῖτω μοι ὅστις γὰρ ἔρχεται πρὸς με καὶ οὐ
 μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς
 30 καὶ τὰς ἀδελφάς ἐτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν οὐ δύναται μου
 εἶναι μαθητής. » Καὶ πάλιν ἡ « Ὁ εὐρών τὴν ψυχὴν
 αὐτοῦ » ἐν τοῖς εἰρημένους δηλονότι « ἀπολέσει αὐτὴν ὅς
 35 δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγ-
 γελίου μου » ἡγοῦν τῆς τῶν ἐντολῶν μου ἐκπληρώσεως
 « εἰς ζωὴν αἰώνιον εὐρήσει αὐτὴν ». Ἠκούσατε τῆς πίστεως
 τὰ γνωρίσματα; Ἀρκεῖσθε τοῖς εἰρημένους ἢ ἐτι χρεῖαν
 ἔχετε καὶ τῶν ἐξῆς ἀναμνησθῆναι; Εἰ οὖν βούλεσθε μαθεῖν
 ὅτι τοιαύτην πίστιν ἀπατεῖ ἡμᾶς ὁ Θεός, ὥστε μηδὲ περὶ
 40 τῆς παρούσης ταύτης ζωῆς τὸ καθόλου φροντίζειν πιστεύον-
 τας εἰς αὐτόν, ἐξ αὐτοῦ μάθετε ἀκριδῶς τοῦ Κυρίου οὕτω
 διαρρήδην βοῶντος ἡ « Μὴ μεριμνήσητε περὶ τῆς αὔριον τί
 φάγητε ἢ τί πίητε ἢ τί ἐνδύσησθε. ἡ Κατὰ μικρὸν δὲ
 ἀνάγων ἐπὶ τὰ τελεώτερα φησιν ἡ « Ἐάν τις σε βαπίσῃ εἰς
 45 τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέφον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην ἡ καὶ τῷ
 θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν ἄφες αὐτῷ
 καὶ τὸ ἱμάτιον ἡ καὶ τῷ αἰρόντι τὰ σά μὴ ἀπαίτει. »
 Καὶ ἐτι καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν πίστewς εὐχεσθαι
 καὶ ἀγαπᾶν καλεῖται τοὺς ἐχθροὺς καὶ καλῶς ποιεῖν τοῖς
 50 μισοῦσιν ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ἡμᾶς εὐχεσθαι.
 Καὶ ἄλλα πλείονα καλεῖται ποιεῖν ἡμᾶς ἐξ ὧν πρότερον
 δηλονότι δείκνυνται ἢ πρὸς αὐτὸν πίστις ἡμῶν, καὶ τότε τὸ
 πιστοὺς ἡμᾶς αὐτοὺς εἶναι λέγειν χρεῶν χωρὶς γὰρ τούτων
 νεκροὶ ἢ πιστὶς ἡμῶν καὶ ἡμεῖς νεκροὶ δηλονότι.
 Ἐρευνήσον τοιγαροῦν σεαυτὸν ἀκριδῶς, ὦ οὗτος ἡ καὶ
 55 ἐάν μηδὲν τῶν εἰρημένων ἐλλείψαντα σεαυτὸν εὐρήσης,
 ἀλλὰ πάντα μεθ' ὑπερβολῆς ἀπὸ ζήουσης καρδίας καὶ
 προθέσεως πράξαντα, πάντως ἔχειν ἐν φωτὶ κατανοήσεις
 ἑαυτὸν καὶ ἐλπίδα δικαιοσύνης, οὐχὶ τὴν ἐξ αἰήσεως ἐν
 τοῖς ἀπολλυμένοις προσγινομένην, ἥς τὸ μάταιον καὶ
 60 ἀπατηλὸν οὐδεὶς τῶν κεκτημένων αὐτὴν ἐπιγινώκει δύναται,
 ἀλλὰ τὴν χρηστὴν ἐλπίδα καὶ ἀληθινὴν ἐν ἀληθινῷ καὶ
 δικαιοσύνῃ φωτί. Ἐν ταύτῃ δὲ ὥσπερ ἐπ' ὀχήματι

χερουδικῶ κατίδοις τὴν ἀγάπην ἐποχουμένην, ἥτις ἐστὶν ὁ
 Θεός· ἦν ἔάν οὕτως εὐρών ἴδῃς, οὐ πολυπραγμονήσεις·
 ἔκτοτε τῶν μελλόντων καὶ ἀοράτων οὐδέν, ἀλλὰ καὶ ἄλλους 85
 ἐπιστομίσεις καὶ παραγγελίης μὴ πολυπραγμονεῖν τι μὴδὲ
 συζητεῖν περὶ τῶν ἐκείσε, ὥς αὐτῇ τῇ πειρᾷ μαθὼν ὅτι νῦν
 καὶ λόγῳ ἀκτατάληπτα καὶ ἀφραστα πάντα εἰσὶ τὰ ἐκείσε.
 Εἰ δὲ τὰ πιστόν σε τέως καὶ χριστιανὸν ποιοῦντα ἐν πρώτοις
 γνωρίζεσθαι οὐκ ἔπραξας, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἀπίστων πιστός 70
 καὶ μετὰ τῶν πιστῶν κατακεκριμένος ὑπὲρ τοῦ συνειδότης
 ὡς ἀπίστος εἶ, καὶ οὐκέτι τελείαν ἔχεις ἐλπίδα καὶ πληρο-
 φορίαν σωθήσεσθαι, οὐδὲ ὡς ὁ ἅγιος Παῦλος λέγειν καὶ σὺ
 δύνασαι· « Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἡγώνισμαι, τὸν δρόμον
 τετέλεκα, τὴν κίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς 75
 δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδίωκει μοι ὁ Κύριος ὁ δίκαιος
 κριτής », τί πολυπραγμονεῖς καὶ μαθεῖν ἐρωτᾷς, εἰ ἄρα
 μέλλουσι γνωρίζειν οἱ ἅγιοι ἀλλήλους ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν
 οὐρανῶν, ὅταν ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ γενόμενοι
 ὁρῶσιν αὐτόν; Τί σοι ἐστὶ ἐκ τούτου ὄφελος; Εἰπέ μοι. 80

“Ἦθελον γάρ ἀκοῦσαι καὶ μαθεῖν παρὰ σοῦ τί σοι τὸ
 ὄφελος, ὑπὲρ τοῦ συνειδότης, ὡς ἔραμεν, κρινομένῳ σοι,
 ἐπεὶ δὴ τὰς ἐνταλθείσας ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ἐντολάς οὐκ
 ἐφύλαξας, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ Χριστοῦ μερίδα μὴ ἔχοντι,
 ἔάν τὰς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ ἀπολαύσεις καὶ δόξας καὶ 85
 τρυφάς καὶ ἀποκαταστάσεις μάθης διδασκόμενος παρ’ ἡμῶν.
 Οὐδέν οὐδαμῶς πάντως, ἀλλὰ καὶ κατάκριμα μεῖζον μᾶλλον
 σεαυτῷ προξενήσεις, ὅτι καὶ ταῦτα μαθὼν κατεφρόνησας
 καὶ τὴν οἴησιν ἀποβαλέσθαι καὶ ταπεινώσιν κτήσασθαι οὐκ
 ἠθέλησας· Ἄλλως δὲ καὶ ἐρωτῶντί μοι πρῶτως, ἐν εἰρήνῃ σὺ 90
 ἀποκρίθητι. Παιδί μικρῶ μὴδὲ τὰ στοιχεῖα καταδεξαμένῳ
 τῶν γραμμάτων μαθεῖν, τὰ περὶ γραμματικῆς καὶ ῥητορικῆς
 ζητοῦντι διερμηνεύεσθαι, ἄρα ἀνέξεταί ποτε ἄνθρωπος,
 λογισμοῦ κύριος ὢν, καὶ λόγου ψιλοῦ ἀξιῶσαι τὴν ἀφροσύνην
 αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἀκώσεται ὡς ἄφρονα καὶ παιδικά 95
 φρονοῦντα καὶ ἀναισθήτως αἰτοῦντα τὰ ὑπὲρ τὴν ἑαυτοῦ
 δύναμιν; Εἰ δὲ ἐν τούτοις δίκαιον τοῦτο καὶ πρέπον ἐστὶ,
 πόσω μᾶλλον ἐν τοῖς ὑπὲρ λόγον καὶ νοῦν καὶ διάνοιαν,
 Εἰ δὲ καὶ τὰ στοιχεῖα τῶν γραμμάτων μὴ μάθῃ τις, ἀκούσαι

- 100 δὲ ἅπερ δι' ἐτέρων λέξεων οἱ Ἕλληνες συνεγράψαντο καὶ νοήσει αὐτὰ τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λεγόμενα, οὐδὲν θαυμαστόν, ἐπειδὴ περὶ αἰσθητῶν ὁ λόγος αὐτοῖς καὶ μάταιοι περὶ ματαίων πραγμάτων αἱ διηγήσεις αὐτῶν
- Τὰ δὲ περὶ οὗ ἐρωτᾷς οὐ τοιαῦτα, ἀλλ' ὅποια καὶ πῶς ;
- 105 Ὡς ὁ προφήτης λέγει Δαβὶδ « Καὶ ἐκλινεν οὐρανοὺς καὶ κατέβη καὶ γνόφος ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ . » Τίς οὗτος ὁ γνόφος ; Ἡ σὰρξ αὐτῇ τοῦ Κυρίου, περὶ ἧς καὶ Ἰωάννης ὁ μέγας πρόδρομος αὐτοῦ ὕστερον ἔφη « Οὐ οὐκ εἰμι ἱκανὸς κύψας λῶσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ . » Κατέβη τοίνυν καὶ ᾤσθη ἐντὶ γνόφου περιεικμενος τὴν σάρκα Καὶ αὐθις « Ἐπέβη ἐπὶ Χερουβὶμ καὶ ἐπετάσθη, ἐπετάσθη ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων. Καὶ ἔθετο σκότος ἀπακρυβὴν αὐτοῦ ἡ κύκλω αὐτοῦ ἡ σκηνὴ αὐτοῦ . » Ὅρας ὅπως οὐ περὶ αἰσθητῶν σοι πραγμάτων ἡ ἐρευνα, ἀλλὰ περὶ θείων καὶ ἀκατάληπτων
- 115 καὶ οὐ ῥηδίως παρὰ πάντων καταλαμβανομένων, Εἰ γὰρ γνόφον καὶ σκότος ἔθετο ἀπακρυβὴν τῶν μυστηρίων αὐτοῦ καὶ πολλοῦ θέταται τις φωτὸς τοῦ παναγίου Πνεύματος εἰς τὴν κατανόησιν τῶν ἀποκεκρυμμένων αὐτοῦ μυστηρίων, πῶς, μήπω τοῦ θείου φωτὸς κατακτητήριον γεγονώς, ἐρευνᾷς
- 120 ἃ μαθεῖν οὐκ ἰσχύσεις, ἀτελής ἐστὶ καὶ ἀφώτιστος ὢν ; Ἴνα γὰρ μὴ ὑπολάβῃς, ὡς ἐν σκοτει καθήμενος, ὅτι καθεῖνος ἐν τῷ σκότει γεγονώς ἐκρύβη, « κύκλω αὐτοῦ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ » ἔφη ὁ προφήτης Δαβὶδ σκηνὴν δὲ λέγει τὴν ὁ Παῦλος φῶς ὀνομαζει φῶς γὰρ, φησὶν, οἰκῶν ἀπρόσιτον —, ἀμφοτέρω τὸ ἀκατάληπτον καὶ ἀσχεκτον αὐτοῦ τῆς θεότητος δηλοῦντες, οὐχὶ δὲ περιοριστὸν ποιοῦντες τὸ θεῖον, ἀλλ' οἷον οὕτω πως τὸν λόγον ποιούμενοι πρὸς τοὺς περιεργότερον ἔχοντας φασι. Μὴ ὑπολάβετε, ὡς ἀνόητοι, ὅτι ἐν σκότει ὁ ἀναληφθεὶς Κύριος καὶ Θεὸς εἰσελθὼν ἐκρύβη ἄλλὰ
- 130 ἐκεῖνος μὲν ἐν τῇ ἰδίᾳ δόξῃ τῇ τὰ πᾶν καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν πληροῦσθι θεότητι ἐστὶν ἐν ᾗ καὶ πρὸ τούτου ἦν, φειδόμενος δὲ ἡμῶν, ἵνα μὴ ἄρδην ἀπολώμεθα, ἔθετο σκότος καλύπτον οὐκ ἐκεῖνον, ἀλλ' ἡμᾶς « Ὁ Θεὸς γὰρ ἡμῶν, φησί, πῦρ κατακαλίσκον » οὐχὶ τοὺς δικαίους, ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτωλους.
- 135 Ἴδε οὖν ἡμας ὡς ἐν παραδρομῇ τὰ τῆς πίστεως ἡμῶν θεῖά τε καὶ φρικτὰ μυστήρια παρ' ἡμῶν, μᾶλλον δὲ παρὰ

τοῦ ἁγίου Πνεύματος δι' ἡμῶν ἔμαθες ὅτι καὶ κατήλθε
ἐπὶ τῆς γῆς ὁ Θεὸς καὶ ἀνῆλθεν αὐθις εἰς οὐρανοὺς καὶ ἐθετο
σκότος ἀποκρυθῆν αὐτοῦ οὐ γὰρ ἔδει πρὸ τῆς κρίσεως
μετὰ τῆς τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ δοξῆς φανῆναι ἡμῖν, ἀλλὰ τότε 140
τοῦτο γενέσθαι ὅτε καὶ τὸν καιρὸν ὁ Πατὴρ αὐτοῦ ἐν τῇ
ἰδίᾳ ἔθετο ἐξουσία . Εἰ οὖν οὕτως ὑπάρχει τὰ μυστήρια
κεκρυμμένα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ οὐ πᾶσι δέδοτα
γινώσκειν αὐτὰ κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν, τί, ἄφει:
ἐργαζεσθαι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, περὶ τῶν ἀποκεκρυμμένων 145
πᾶσιν ἀνθρώποις ἐπερωτᾷς , 'Ἰδοὺ γὰρ καθ' ἑκάστην ἀκούεις
τοῦ Ἀποστόλου βοῶντος περὶ ἐκείνων αὐτῶν « ἃ ὀφθαλμοῖς
οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώποι οὐκ
ἀνέβη », τὰ ἀγαθὰ « ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν
αὐτόν . » Πρὸ γὰρ τοῦ ἀναληθῆναι αὐτόν καὶ τὸ σκότο- 150
θεῖναι ἀποκρυθῆν αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν τὰς ἀγίας αὐτοῦ
ἐντολὰς, ὡς ἂν εἰποι τις, ἐργαλεῖα ἡμῖν δεδωκώς, τὴν δὲ
πίστιν τὴν εἰς αὐτόν ὥσπερ τινὰ τεχνίτην, ὡς εἶναι ἡμῶν

... δι' ἧς δὲ πίστιν τεχνίτην, τὰς δὲ ἐντολὰς ἐργαλεῖα,
δι' ἧς ὁ τεχνίτης Λόγος ἀναστοιχειοῖ καὶ νεουργεῖ τοὺς 155
ἐργάτας τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν, ὡς ἂν διὰ τῆς ἐργασίας αὐτῶν
καθαίρομενοι φωτιζώμεθα κατὰ προκοπὴν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος
τὴν γνῶσιν τῶν μυστηρίων τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Καὶ καθάπερ τὰ ἐργαλεῖα δίχα τεχνίτου καὶ ὁ τεχνίτης
δίχα ἐργαλείων ἐνεργεῖν τι οὐ δύναται, οὕτως οὐδὲ ἡ πίστις 160
δίχα τῆς τῶν ἐντολῶν ἐκπληρώσεως, οὐδὲ ἡ ἐκπλήρωσις
τῶν ἐντολῶν δίχα πίστεως ἀνανεοῖ καθόλου καὶ ἀναπλάττει
ἡμᾶς ἢ ἀπὸ παλαιῶν καινούς ἡμᾶς ἀπεργάζεται. Ὅσηνίκα
δὲ τὰ ἀμφοτέρω ἐν ἀδιστάκτῳ καρδίᾳ κτησόμεθα καὶ
εὐχρηστον σκεῦος τῷ Δεσπότη εἰς υποδοχὴν τοῦ νοητοῦ 165
μύρου γενώμεθα, τηλικαῦτα καὶ ὁ Θεὸς τὸ σκότος ἀποκρυθῆν
αὐτοῦ ἐγκαινίζει ἡμῖν τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος δωρεᾷ καὶ
καινοῦς ἐντὶ παλαιῶν καὶ ζῶντας ὡς ἀπὸ νεκρῶν ἐξανίστησι
καὶ διατέμνει τὸ σκότος καὶ διαβιβάζει ἐκείθεν τούτου τὸν
ἡμέτερον νοῦν καὶ ὡς ἐξ ὁπῆς τινος παροκύπτειν αὐτόν 170
καὶ βλέπειν χαρίζεται ἀμυδρῶς πως, ὅσον ἡλίου κύκλον ἢ
σελήνης ἔστιν ἔνθεν τοι καὶ διδάσκεται, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν
γινώσκει καὶ μυεῖται, πληροφоруόμενος ὅτι ὁντως ἄλλως

οὐκ ἐν ἑν μερικῇ μετοχῇ τῶν ἀπορρήτων γενέσθαι τοῦ Θεοῦ,
 175 ἀγαθῶν, εἰ μὴ ἐν ταπεινώσει καρδίας καὶ πιστεὶ ἀδιστακτικῇ
 ὁλοφύχου προσθέσεως πάντα τὸν κόσμον οὗτοι καὶ τὰ ἐν τῷ
 κόσμῳ σὺν τοῖς θελήμασιν αὐτῶν ἀπαρνήσονται ἐν πάσις
 ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ · καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἐὰν μὴ
 180 τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς πόρους ὁμοῦ καὶ πειρασμοὺς διελεύσονται
 οἱ πιστεύοντες εἰς Χριστὸν καὶ μάλιστα οἱ νήπιοι βαπτισ-
 θέντες καὶ μὴ ἐκπαιθανόμενοι ἔχειν « τὴν τῆς χάριτος τοῦ
 Θεοῦ δωρεάν ».

Σὺ οὖν, ὁ ταῦτα ἀναγνοὺς, μὴ ἐν οἴῃσιν τῆς ψευδωνύμου
 185 γνώσεως καὶ ἀναπλάσει λογισμῶν μεταίω, ἀλλ' ἐν φόβῳ
 καὶ τρόμῳ σεαυτὸν ἀνάκρινον · καὶ εἰ βούλει μαθεῖν ὅπως
 ἔχεις βίου καὶ καταστάσεως, ἐρώτησόν σου τὴν ψυχὴν καὶ
 εἰπὲ αὐτῇ « Ψυχὴ, ἐφυλαξας τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ πάσας
 ἡ οὐ, » Καὶ ἀνοίξασα τὸ τοῦ συνειδότος αὐτῆς στόμα,
 190 ἐρεῖ σοι πάντως τὸ ἀληθές · οὐ γὰρ αἰδεσθῆται σε, ἀλλ'
 ἀλέγξει σε καὶ ἀπροσέθου καὶ ἔχεις ἐν ἑαυτῷ, εἴτε ἀγαθὴ,
 εἴτε φαῦλα, ὑποδείξει σοι. Ἐν γὰρ τῷ συνειδότι αὐτῆς
 εὐρήσεις εἴτε τὸν κόσμον ἡγάπησας, εἴτε τοῦτου προατίμη-
 σας τὸν Θεόν, εἴτε τὴν τῶν ἀνθρώπων δόξαν ἐζητήσας, εἴτε
 195 τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ διδομένην μόνον ἐπόθησας · ἐν ἑαυτῷ
 παρακύψας ὡς ἐν κιβωτίῳ καὶ τὸ ὑποκειμενὸν ἀναψηλαφῶν,
 ἐν τῶν ἀποκειμένων ἐκβάλλων, πάντα γνωρίσεις τρανῶς.
 Ὑπόθου μοι γὰρ ἐν πρώτοις ἐναποκεῖσθαι φιλοδοξίας καὶ
 κenoδοξίας ἐρωτα, εἶδος ἀνθρωπαρεσκίας, ἡδυσματα τῶν
 200 ἐξ ἀνθρώπων ἐπαίνων, ὑποκρίσεως ἐνδυμα, σπέρμα φιλαρ-
 γυρίας ἐγκεκρυμμένον, καὶ ἀπλῶς πολλὰ ἐγκείμενα ἐν αὐτῷ
 καὶ ἕτερον ὑφ' ἑτέρου συγκαλυπτόμενον, ἐπάνω δὲ τούτων
 ἀπάντων ἔστιν ἀναιεμένη φυσίωσις — ἡ γὰρ γνώσις, φησί,
 φυσιοῖ —, σὺν ταύτῃ οἴησις καὶ τὸ δοκεῖν εἶναι τι μὴδὲν
 205 ὄντα τὸν πεφουσκωμένον τὸν λογισμὸν. Τούτων τοιγαροῦν
 ἐπικειμένων τοῖς ἄλλοις ὁσπερ προείπομεν ἅπασιν, πῶς
 ἰσχύσεις, εἰπέ μοι, ταῦτα θεάσασθαι; Πάντως ἐρεῖς ·
 οὐδαμῶς.

Λέγε μοι οὖν ἄρτι καὶ τοῦτο. Μὴ κειθόμενου σου ἐτι
 210 κάλυμμά τι τῶν τοιούτων ἐπικεῖται τῇ καρδίᾳ σοι, ἀλλ'
 ἀπιστοῦντος, καθά ἡ καὶ Ἑβραῖοι, τοῦτο αὐτὸ τοῦ Παύλου

λέγοντος πρὸς αὐτούς, ἀπιστοῦσι, καὶ μὴ περιαιροῦντός
 σου τὸ κάλυμμα τοῦτο ἐκ τῆς καρδίας σου, ἵνα καὶ τὰ ὑπ'
 αὐτοῦ καλυπτόμενα πάθη ἴδῃς καὶ τὴν ταλαίπωρόν σου ψυχὴν
 οἰκτειρήσῃς καὶ σπενδῇς αὐτὴν ἐκκαθαῖραι καὶ τοὺς νοεροὺς 215
 αὐτῆς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ πρόσωπον δάκρυσι θερμοῖς ἀπανίψῃς,
 πᾶσαν ἀπορριψάμενος ὀπίσθεν σοφίαν καὶ γνῶσιν τὴν
 ἐξωθεν, Παυλῷ πεπιθόμενος, ὥς ἦν γένῃ μωρὸς ἐν τῷ κόσμῳ
 τούτῳ ἵνα γένῃ φρόνιμος ἐν Χριστῷ τῷς, εἰπέ, μωροῦ
 ὄντος σου, τὰ περὶ Θεοῦ σοι καὶ τῶν θεῶν ἐκδιηγῆσθαι, 220
 ἀπακεκρυμμένων ὄντων καὶ ἀοράτων αὐτῶν ; Οὐκ αὐτὸς σὺ
 καταγνώσεις μου ὥς ἐνέξῃς πρᾶγμα ποιοῦντος καὶ ἐν
 σπαιτῷ δικαίως ἐρεῖς : « Οὗτος, φησὶν, ὄντως ἄφρων ἐστίν,
 ὃ ἐμοὶ τῷ ἄφρονι τὰ περὶ τῶν ἀοράτων καὶ ἀκαταλήπτων
 πάσης πνοῇ τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ πάσῃ κτίσει τῇ ὑπεράνω 225
 οὐσῇ τῶν οὐρανῶν διηγούμενος », Εἰ γὰρ τὰ τότε μέλλοντα
 γενέσθαι οὐδὲ οἱ ἄγγελοι ἐπίστανται τοῦ Θεοῦ, καθὼς οὐδὲ
 τὴν ἐπὶ γῆς αὐτοῦ παρουσίαν ὅποια ἢ ποταπὴ ἢ πότις ἢ ὅτε
 κατελθεῖν ἐμελλε καὶ ἄνθρωπος γενέσθαι ἐγίνωσκον, πόσω
 μᾶλλον τὴν μετὰ δόξης αὐτοῦ παρουσίαν ἔσχατον ἀγνοεῖν 230
 ὀφείλουσιν, ὅποτε γενήσεται καὶ ὑπόσῃ, ἢ τίνα ἄπερ τότε
 τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ ἐμέλλε χαρίσθαι ; Καὶ ὅτι ταῦτα οὕτως
 ἔχει ἐπὶ τῆς ἀληθείας, ὃ μὲν Παῦλος ἐδήλωσεν εἰπὼν :
 « Ἴνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις διὰ τῆς
 ἐκκλησίας ἡ πολυποικίλος σοφία τοῦ Θεοῦ », ὃ δὲ Κύριος 235
 περὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ὅτι « καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν
 σαλευθήσονται », ἀντὶ τοῦ ἐκπλαγῆσονται καὶ θαυμάσουσιν,
 αἰφνης θεώμεναι ἄπερ μέχρι τότε πάντως οὐκ εἶδον. Εἰ
 τοίνυν αἱ δυνάμεις ἀγνοοῦσι τῶν οὐρανῶν, σὺ, πῶς ὁλως
 ἀποτολμᾷς καὶ λέγεις ὅτι οὐ μὴ γνωρίζουσιν ἀλλήλους αἱ 240
 ἄγιοι ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, ὅπόταν ἐν τῇ θεωρίᾳ τούτου
 γενήσονται ; Ὁ δὲ γε τούτῳ πάλιν ἀντιπίπτων, σὺ, καὶ
 φάσκων : « Ὅντως ὁρᾶν καὶ γνωρίζειν ἀλλήλους ὀφείλουσι »,
 πόθεν τοῦτο μεμάθηκας ;

Ἦ ἀγνοία καὶ μακία καὶ σκότωσης ! οὐ φρίττετε, οὐ 245
 φοβεῖσθε ; Ἐκ γὰρ τῶν λόγων ὑμῶν ἀμφοτέροι καταδικασ-
 θήσεσθε παρὰ τοῦ δικαίου καὶ ἀπροσωπολήπτου κριτοῦ.
 Πρὸς γὰρ τοὺς λέγοντας μὴ ὁρᾶν μηδὲ γνωρίζειν ἀλλήλους

- τοὺς ἄγγελους, ἀλλὰ μόνον ἐκείνον ὁρᾶν, ταῖς αἰσθήσεσι πάσαις
 250 ὅλους ὅλῳ δῆθεν ἐνουμένους ἐκείνῳ, φθέγγεταί· πῶς καὶ
 εἶπη « Ἐγνώτέ με, ὦ οὗτοι ; Εἴδετέ μου τὸ φῶς ;
 Ἐνδέξασθέ με ἐν ὑμῖν , Τὰς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος μου
 τοῦ ἁγίου αὐτῇ τῇ πείρᾳ ἐμαθετε ἢ οὐ , » Οἱ οὐ μὴ τολμή-
 σωσιν ἀντιφθέγγεσθαι, οἶμαι, καὶ εἰπεῖν · « Ναί, φησί,
 260 δέσποτα. » Εἰ γὰρ τοῦτο ἐροῦσιν, ἀντρεῖ πρὸς αὐτοὺς
 « Πῶς οὖν, εἰ τούτων ἐν πείρᾳ γεγόνατε, τοὺς ἐμὲ ἐν ἑαυτοῖς
 ἔχειν μέλλοντας μὴ γνωρίζειν ἀλλήλους λέγετε , Ἐγὼ Θεὸς
 ἀψευδής, Θεὸς ἀληθινός, Θεὸς ἅγιος, ὁ ἐν ἁγίοις ἐγκατοικῶν.
 Πῶς οὖν ἐν αὐτοῖς κατοικῶ ; »
 260 Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί, οὕτω καὶ οἱ ἅγιοι ἐν ἐμοί·
 καὶ ἐν αὐτοῖς καὶ καθάπερ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ
 πάλιν ἐν τῷ Πατρὶ μου, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἁγίοις πᾶσιν ἐγὼ
 ἔσομαι κατοικῶν καὶ οἱ ἅγιοι πάντες κατοικήσουσιν ἐν
 ἐμοί. » Πρὸς δὲ τούτοις ἐρεῖ καὶ ταῦτα « Εἰ ταῖνον ἐγὼ
 265 ἐν τοῖς ἁγίοις μου καὶ οἱ ἅγιοι μου ἐν ἐμοί, ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ
 μου καὶ ὁ Πατὴρ μου ἐν ἐμοί, καθὼς δὲ γινώσκει με ὁ Πατὴρ
 καὶ ἐγὼ γινώσκω τὸν Πατέρα, εὐδὴλον ἔτι καὶ οἱ ἅγιοι ἐμὲ
 καὶ ἐγὼ τοὺς ἁγίους, καὶ ὡσαύτως ἀλλήλους οἱ ἅγιοι γνωρίζειν
 καὶ γινώσκειν ὀφείλουσιν. » Ἵνα δὲ σαφέστερον τοῦτο
 270 γένηται, ὥς ἂν δῆλον καὶ τοῖς ἀναισθήτοις ἔσται, χρεῶν
 προσθεῖναι καὶ ἔτι πάλιν εἰπεῖν ἐν πᾶσι τοῖς ἁγίοις Χριστὸς
 ἐνοικῶν ἔσται.

- Ὅποταν οὖν αἱ βίβλοι τοῦ συνειδότες ἐκάστου διανοιχθί-
 σονται, ἐν μὲν ταῖς τῶν ἁμαρτωλῶν καρδίαις καὶ συνεδῆσεν
 275 εὐρεθήσονται, εἰ μὴ τι ἄλλο, οἷσις ἢ κενοδοξία ἢ κίρσεις
 ἢ ζήλος ἢ φθόνος ἢ τι τῶν τοιούτων εἰ δ' οὖν, ἄλλ' ἀμέλεια,
 βεβουμία καὶ τὸ μὴ πάσῃ ἰσχύϊ ποιῆσαι τὰς τοῦ Θεοῦ ἐντολάς,
 ἔθεν ἑλκεῖς ἔσται τῆς ἀγαπῆς αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο οὖν
 « σκοτισθήσονται οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν » καὶ
 280 ἀσχηνοθήσονται καὶ ἀκουσονται « Ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε
 μίαν τῶν ἐντολῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἀλλὰ ταύτης κατεφρο-
 νήσατε, ἐμοὶ οὐκ ἐποιήσατε . Ἀπελθετε ἀπ' ἐμοῦ εἰς τὸ πῦρ
 τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις
 αὐτοῦ . » Ἐν δὲ τῷ διανοιγῆναι τὰς τοῦ συνειδότες τῶν
 285 ἁγίων βίβλους, πρόσσεχε ! λάμψει ὁ νῦν ἀποκεκρυμμένος

ἐν αὐτοῖς Χριστός ὁ Θεός· ὁ ἔλαμψε πρὸ τῶν αἰώνων ἐν
 τοῦ Πατρὸς, καὶ ἔσονται οἱ ἅγιοι ὅμοιοι τῷ Ὑψίστῳ.
 Πόθεν τοῦτο δῆλον; Αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἀκουσὼν τοῦτο
 λέγοντος· « Τότε ἐκλάμψουσιν οἱ δίκαιοι ὥς ὁ ἥλιος »
 Ποῖον δὲ ἄλλον λέγει καιρὸν ἢ ἥλιον, εἰ μὴ πάντως ὄντι· 290
 εἰρήκαμεν, καὶ ἑαυτὸν τὸν ἥλιον δικαιοσύνης μόνον ὄνομα
 ζόμενον καὶ ἐν δικαιοῇ μόνον ἀνατέλλοντα καὶ ἐκλάμποντα,
 Καὶ τοῦτο ὁ ἐπιστήθιος καὶ Χριστοῦ μαθητὴς ἡγαπημένος
 ἐκδηλότερον διατρανεῖ λέγων· « Ἀδελφοί, νῦν τέσσαρα Θεοῦ
 ἔσμεν, ἀλλ' οὕτω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα· οἶδαμεν δὲ ὅτι, 295
 ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα. » Καὶ ὁ Παῦλος
 « Νῦν γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι, καθὼς κα
 ἐπεγνώσθην »

Εἰ οὖν ὅμοιοι τοῦ Θεοῦ οἱ ἅγιοι καὶ τοσοῦτον ἐπιγνώσκονται
 τὸν Θεόν, ὅσον ὁ Θεὸς ἐπέγνω αὐτοὺς, καὶ καθὼς γινώσκει 300
 ὁ Πατὴρ τὸν Υἱὸν καὶ ὁ Υἱὸς τὸν Πατέρα, οὕτως ὀφείλουσι
 καὶ οἱ ἅγιοι ἀλλήλους καὶ ὁρᾶν καὶ γινώσκειν, ἀλλὰ καὶ οἱ
 μηδέποτε ἀλλήλους σωματικῶς ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἰδόντες
 τότε γνωρίζουσιν ἀλλήλους ὀφείλουσι, πῶς οὐκ ἐρυθρίατε περὶ
 ὧν οὐκ εἶδατε λέγειν καὶ ἐπερωτᾶν καὶ διδάσκειν, ὥς ἤδη 305
 καὶ τῶν ὑπὲρ ἡμᾶς τὴν γνώσιν δῆθεν πεπλουτηκότες καὶ
 ἀνωθεν προχειρισθέντες διδάσκαλοι, Ὡς περ γὰρ οὐδεποτε
 ἀγνοήσει ὁ Πατὴρ τὸν Υἱὸν ἢ ὁ Υἱὸς τὸν Πατέρα, οὕτως
 οὐδὲ οἱ ἅγιοι, θέσει θεοὶ γεγονότες ἐν τῷ ἔχειν οἰκοῦντα ἐν
 ἑαυτοῖς τὸν Θεόν, ἀλλήλους ποτὲ ἀγνοήσουσιν, ἀλλὰ βλέποντες 310
 ἔσονται ἀλλήλων καὶ ἑαυτῶν τὴν δόξαν, ὥς ὁ Υἱὸς τοῦ
 Πατρὸς καὶ ὁ Πατὴρ τοῦ Υἱοῦ· τίς δὲ καὶ ὅποια ἐστὶ τῶν
 ἁγίων ἡ δόξα; Οἷα ἐστὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· Καὶ τοῦτο
 αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ ἀριθήλως δεδήλωκε· φησὶ γάρ· « Καὶ
 ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὧσιν ἐν, 315
 καθὼς ἡμεῖς ἐν ἔσμεν. » Ὁρᾷς ὅτι ἡ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ
 Πατρὸς δοθεῖσα πρὸ τῶν αἰώνων τῷ Υἱῷ δόξα ὑπ' αὐτοῦ
 τοῦ Υἱοῦ τοῖς ἁγίοις δωρεῖται, καὶ εἰς ἐν οἱ πάντες εἰσὶ.

Τοιγαροῦν οἱ λέγοντες, ὅτι οὐ μὴ ὁρῶσιν, οὐδ' οὐ μὴ
 γνωρίζωσιν ἀλλήλους οἱ ἅγιοι ἐν τῇ θεωρίᾳ γινόμενοι τοῦ 320
 Θεοῦ, ὄντως ἐν σκότει πορεύονται καὶ ἐν μετουσίᾳ ἢ θεωρίᾳ
 καὶ ἐπιγνώσει Θεοῦ οὐκ ἐγένοντο καὶ λαλοῦσι καὶ διαμαρτύ-
 ρονται ἀ οὔτε ἐκίστανται, οὔτε ποτὲ ἐθέασαντο. Οἶονε γὰρ

- λέγουσιν ἐν ἐκστάσει καὶ τότε γίνεσθαι, ὥσπερ καὶ νῦν,
 825 τοὺς ἀγίους καὶ ἐπακινθάνεσθαι ἑαυτῶν τε καὶ τῶν σὺν
 αὐτοῖς, δοκοῦντες, ὡς οἶμαι, μᾶλλον δὲ κακῶς τὰ τῶν
 θείων νοοῦντες Γραφῶν, ὅτι ἡ αὐτὴ ἀλλοίωσις καὶ ἀρπαγὴ
 νῦν τε καὶ εἰς τὸ μέλλον ἐσται τοῖς ἀπ' αἰῶνος ἀγίοις.
 *Ὅταν γὰρ ἀκούσωσιν ὅτι ὁ δεῖνα ὁ ἅγιος, ἐν θεωρίᾳ Θεοῦ
 830 γενόμενος καὶ τὸν νοῦν ἀρπαγείς, τόσας ἢ τόσας ἡμέρας καὶ
 νύκτας ἐποίησε, μηδὲν ὅλως τῶν ἐπιγείων ἐνθυμηθεῖς,
 ἀλλὰ μετὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου σώματος
 ἐπαλάθετο, ὅλος ὅλη ψυχῇ καὶ πάσαις ὁμοῦ ταῖς αἰσθήσεσι
 κεκολλημένος ἔμεινεν, ὧν ἐκεῖ, τοιοῦτόν τι ὑπολαμβάνουσι
 835 καὶ τότε, ἐν τῇ βασιλείᾳ λέγω τῶν οὐρανῶν, ἵεσθαι,
 ἀγνοοῦντες ὅλως τὰ θεῖα τοῦ Πνεύματος καὶ τοῦ ἀοράτου
 Θεοῦ τὰ δόρατα καὶ ἀκατάληπτα καὶ ἄγνωστα τοῖς ἐσκο-
 τισμένοις μυστήρια καὶ ὅτι ἡ ἀρπαγὴ αὕτη τοῦ νοῦς οὐχι
 τελείων, ἀλλ' ἀρχαρίων ἐστίν. Ὡς γὰρ ὁ ἀπὸ γενήσεως ἐν
 840 σκοτεινῇ καὶ ζοφωτάτῃ ὣν φυλακῇ καὶ ὑπὸ λυχνιαίου καὶ
 βραχυτάτου φωτός φωτιζόμενος, μόλις κἄν μικρά τινα
 καθορᾷ, μὴ εἰδὼς ὅτι φῶς ἡλιακόν ἐστιν ἔξωθεν, ἀγνοῶν
 παντάπασι τὰ ἔξω τῆς φυλακῆς, λέγω δὴ τὸν ὁρώμενον
 κόσμον τοῦτον καὶ τὰ ἀνεκδιήγητα ἔργα καὶ κτίσματα τοῦ
 845 Θεοῦ, οὕτω καὶ ὁ ἐτι ἐν τῇ σκοτεινῇ φυλακῇ τῆς τοῦ κόσμου
 ταύτου αἰσθήσεως ὢν καὶ ὑπὸ βραχυτάτης γνώσεως ἔλλαμ-
 φθεῖς, μόλις περὶ τῶν μυστηρίων τῆς πίστεως ἡμῶν ὀλίγην
 τινὰ καὶ ἀμυδρὰν γνῶσιν λαμβάνει, τὰ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν
 τοῦ Θεοῦ παντάπασι ἀγνοῶν καὶ τίνα τὰ μέλλοντα δια-
 850 δέξασθαι τοὺς ἀγίους.

Καὶ καθάπερ ἐκεῖνος ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀφεγγεῖ
 καθεζόμενος φυλακῇ, εἰ συμβῇ διανοιχθῆναι ὅπῃ ἐν τῷ
 ὁρόφῳ τῆς φυλακῆς καὶ θεάσασθαι αὐτὸν αἴφνης τὸν αἰθέρα
 τοῦ οὐρανοῦ, ὀλίγον καὶ κατὰ μέτρον τῆς γενομένης ὁπῆς,
 855 ὃν οὐδέποτε εἶδεν οὐδέ εἶναι τοιοῦτόν τι λαμπρότατον φῶς
 ὑπενόησεν, ἐκπληξίς εὐθύς λαμβάνει αὐτόν καὶ ὡς ἐξεστηκώς
 ὑπάρχει, ἐπὶ πολλῷ ἄνω τὰ ἔμματα ἔχων καὶ θαυμάζων τὸ
 ἀθρόον γεγονός ἐν αὐτῷ, οὕτω δὴ καὶ ὁ αἴφνης ἐν θεωρίᾳ τοῦ
 νοητοῦ φωτός γεγονώς, ἄρτι δηλονότι τῶν δεσμῶν ἀπαλυθεὶς
 860 τῶν παθῶν τε καὶ τῆς αἰσθήσεως, ἐκπληττεται καὶ ὡς
 ἐξεστηκώς τοῖς οὐ καλῶς ὁρῶσι νομίζεται, εἰς ἑαυτὸν ὅλον

δηλαδὴ τὸν νοῦν ἐπισωρεύσας καὶ θαυμάζων τοῦ φανέντι αὐτῷ τὴν θεωρίαν καὶ τὴν λαμπρότητα. Καὶ ὥσπερ πάλιν, ἐπὶ τὴν ἐκείνου συχνῶς καὶ καθ' ἡμέραν πρὸς ἐκείνην τὴν ὁπὴν ἀποδιέτη, ἄρτι πλατυνθεῖσαν καὶ φωτίζουσαν ἐπὶ 365 πλέον τὸν ζοφώδη χώρον τῆς φυλακῆς καὶ ἐφ' ἱκανοῦς χρόνους ἐν τῷ φωτὶ διαμένουσιν, ἡ συνηθεία τῆς ὁράσεως τοῦ φωτός τὴν πολλὴν ἐκπληξιν ἐκ τοῦ κατὰ μικρὸν ἀφαιρεῖται — ὅν τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ ἡλίου γέγονεν ἐφ' ἡμᾶς τῇ γὰρ συνηθείᾳ τῆς ὁράσεως ὡς εὐκαταφρόνητον αὐτὸν 370 λογιζόμεθα · εἰ γὰρ μηδέπω ἤμεν αὐτὸν θεασάμενοι, αἶφνι, δὲ τοιοῦτος ὥράθη ἡμῖν, ὑπὸ τῆς ἐκπληξεως διαπεφωνήχαμεν ἄν —, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ κατὰ μικρὸν τῆς ψυχῆ, προκοπῇ, ἐν συνηθείᾳ τῆς τοῦ νοητοῦ φωτός ὁράσει γινομένη, τῆς πολλῆς ἐκπληξεως ἐξίσταται, μυηθεῖσά τι 375 ἐντεῦθεν ἕτερον εἶναι τῆς καταστάσεως ταύτης καὶ θεωρία-τελεώτερόν τε καὶ ὑψηλότερον.

Καὶ καθάπερ αὖθις ἐπιγινώσκειν ποιεῖ τέως τὸν ἀνθρώπου ἐκείνον ἡ χρονία καὶ, ἀπὸ γεννήσεως αὐτοῦ κάθειρξις, ὅτι ἐν φυλακῇ ζοφωτάτη ἐστὶ, καὶ ἔξω ταύτης θαυμαστά τινα ἐκ 380 τοῦ ὀλίγου φωτός ἐκείνου εἶναι ὑπονοεῖ, ὅποια δὲ εἰσιν ἐν ἀληθείᾳ λογίσασθαι ἢ ἐννοῆσαι οὐ δύναται, ἐπὶ δὲ καὶ τῆς φυλακῆς ἔξωθεν ἐκδηλῇ, τότε καὶ τὸ φῶς ὅλον καὶ τὰ ἐν τῷ φωτὶ ἅπαντα καὶ ἅπαντας ὁμοῦ καθορᾷ, οὕτω μοι νόει καὶ τὸν ἄρτι ἐκδεδμηκότα τῶν τοῦ σώματος ἀναγκῶν 385 καὶ ὅλον ἔξω γονόντα τοῦ κόσμου καὶ τῶν ὀρωμένων τῆς ταπεινώσεως. Καὶ τοῦτον μὲν τὸν σύμπαντα κόσμον ὡς μίαν ὄντα τῷ ὄντι σκοτεινοτάτην καὶ ἀφεγγῇ φυλακὴν ἄλλως μοι πάλιν ὑπονοεῖ, λυχνιαῖον δὲ φῶς τὸ τοῦ ἡλίου λογίζου μοι φῶς, ἔξωθεν δὲ τούτου τὸ ἀνεκλάλητον, τί 390 ἀφραστον, τὸ ἀπρόσιτον, τὸ ὑπὲρ ἐννοίαν καὶ ὑπὲρ λόγον καὶ ὑπὲρ πᾶν φῶς τριαυπόστατον φῶς, τὰ δὲ ἐν τῷ φωτὶ ἐκείνῳ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ φυλακῇ ταύτῃ γινομένοις ἀόρατά τε καὶ ἀγνωστα, ἀφθεγκτα καὶ ἀνερμήνευτα, εἰ καὶ δοκοῦσι τινες διὰ τῶν Γραφῶν ταῦτα νοεῖν τε καὶ θεωρεῖν · τοῖς 395 γὰρ πλείοσιν οὐδὲ ὅτι κέρα τούτων ἐστὶ τι γινώσκεται.

Ὅπηνίκα οὖν πάσῃ σπουδῇ, πάσῃ πίστει καὶ παντὶ πόθῳ ζητήσομεν, οὐχὶ τὸ ἰδεῖν τὸ ἔξωθεν ταύτης τῆς φυλακῆς

- φῶς, οὐδὲ τὰ ἐν τῷ φωτί ἐκείνῳ καὶ κόσμῳ πράγματα —
 400 οὐδεὶς γὰρ τῶν ταῦτα ζητούντων ἤξιώθη ἰδεῖν, οὐδ' οἱ μὴν
 ἀξιωθήσεται ποτε αὐτὰ καθόλου θεάσασθαι —, ἀλλὰ τὸ
 φυλάξαι ἐν πρώτοις τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, τὸ μετανοεῖν,
 τὸ πνεθεῖν, τὸ ταπεινωθῆναι καὶ τὰ λοιπὰ ἃ προείπομεν,
 405 τηνικαῦτα καὶ διανοίγεται ἡμῖν ὥσπερ ὁπῇ τις μικρὰ ἐν τῷ
 ὁρωμένῳ τούτῳ ὁρέσῃ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸ ὑπεράνω τούτου
 φῶς αὐλόν τε καὶ νοητὸν παραδεικνύται· ὁ καὶ ἡ ψυχὴ
 κατιδοῦσα ὅλη καθόλου ἐξίσταται, ὅλη ἐκπλήττεται, θαῦμα
 καινὸν ὁρῶσα, θαῦμα παράδοξον καὶ ὃ μέχρι τότε οὐδέπω
 τεθέσται, ἐν ᾧ καὶ ἐπιμένει ὥσπερ ἀρπαζομένη εἰς τὸν
 410 οὐρανὸν καὶ βιζζομένη εἶναι ἐκεῖ καὶ κατανοεῖν τὸ τούτου
 ἀκατανόητον καὶ μαλιστα ἐν τῷ βλέπειν αὐτὸ ἡμέρας τε καὶ
 νυκτὸς καὶ διδάσκεισθαι καθ' ἑκάστην ἐκείθεν ὅτι πᾶσι
 ἀνέσπερον, ὅτι ἀπειρον ὑπάρχει καὶ ἀφραστον, ὅθεν καὶ πρὸς
 τὴν φυλακὴν ταύτην ἐπιστραφῆναι καὶ βλέπειν αὐθις τὰ ἐν
 415 αὐτῇ ὁλως οὐ βούλεται.

- Τοῦτο τοίνυν ἀρχὴν ἴσθι τῶν εἰσπνευματικῶν εἰς εὐσέβειαν
 καὶ ἀρτί πρὸς τοὺς τῆς ἀρετῆς ἀποδυσαιμένων ἀγῶνας. Ἐπὶ
 οὖν χρονίῃ, ἀνεπιστρόφῳ πρὸς τὴν θεωρίαν ἐκείνην, ὡς οὐκ
 οἶδε, διανοίγεται αὐτῷ, οὐκ οἶδα ὁ οὐρανός, οὐκ οἶδα ὁ τῆς
 420 καρδίας αὐτοῦ ὀφθαλμός καὶ οὗτος μᾶλλον ἢ ἐκεῖνος, εἰπεῖν,
 ὑπὸ τοῦ φωτός ἐκείνου καὶ ἐνδον τοῦ οἴκου τῆς ψυχῆς αὐτοῦ,
 λέγω δὴ τούτου τοῦ σκήνους, τὸ φῶς ἐκεῖνο εἰσέρχεται τὸ
 θαυμαστὸν καὶ ὑπέρλαμπρον, φωτίζον συμμετρῶς αὐτόν,
 ὅσον ἡ φύσις δηλονότι χωρεῖ. Οὕτω δὲ πάλιν χρονίσας, ὡς
 425 συνηθές ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον, καὶ ὡς αἰ ποτε τούτῳ συνών,
 λογιζεται τὸ τοιοῦτον· θεήματα δὲ ἐπὶ θαύμασι καὶ μυστήρια
 ἐπὶ μυστηρίοις καὶ θεωρίας ἐπὶ θεωρίαις, ἑλλαμπόμενος
 ἐξ αὐτοῦ καθ' ὥραν, ἐν' εἰπῶ, καὶ ὁρῶν καὶ νοῶν καὶ μουσόμε-
 νος ἐκδιδάσκειται· ἃ καὶ εἰ γράφειν θελήσει, οὐδὲ χάρτης
 430 οὐδὲ μέλαν ἀρκέσει αὐτῷ, ἐπιλείψει δέ, οἶμαι, καὶ ὁ χρόνος
 αὐτὸν ἐξηγούμενον ταῦτα λεπτομερῶς. Μᾶλλον δέ, πῶς ἄρα
 γράψαι δύνησεται τὰ μὴ δυνάμενα ῥηθῆναι, ἀφραστα ὄντα
 καὶ ἀρρητα πάντα; Ὅθεν καὶ ὡς ἐν φωτί τότε ὡς μετὰ
 τοῦ φωτός, σύνεστι καὶ οὐκ ὡς ἐν ἐκστάσει διατελεῖ, ἀλλὰ
 435 καὶ ἐκπυκνῶν καὶ τὰ κατ' αὐτὸν καθαρὰ καὶ τοὺς πλησίον βλέπει

ἐν οἷς εἰσὶ καὶ προλέγει καὶ προγινώσκει. ὅτι, ἐὰν ἔξω τῇ
φλογὸς ταύτης γένηται καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἀνάστασιν,
καὶ τὸ φῶς ἐκεῖνο τὸ ἄσπεκτον ὅσον ἐστὶ θεάσθηται, καὶ τα
ἐν αὐτῷ ἀναθὰ « ἃ ὀφθαλμοὺς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε
καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέστη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς 440
τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν » ἀποκαλυφθήσονται αὐτῷ τρανότερον
διὰ τοῦ ἐν αὐτῷ ὄντος νυνὶ φωτός ὅφ' οὐ καὶ φωτίζεται,
οὐ γὰρ στερούμεθα τότε τοῦ γνωρίζειν ἢ βλέπειν ἄλλ' ὥς
ὁ λόγος ἀνωτέρω ἀπέδειξε, κατὰ τὴν τοῦ φωτός λαμπρότητα
καὶ θεωρίαν, ἀναλόγως μᾶλλον καὶ ἢ τοῦ Θεοῦ γνώσις καὶ ἡ 445
θεωρία, καὶ ὁ ἀναγνωρισμὸς καὶ ἡ γνώσις ἀλλήλων πλεῖο,
καὶ καθαρώτερον ἐν ἀνεκφράστῳ θυμηθῆς καὶ ἀγαλλιάσει
ἔσεται εἰς αἰῶνας αἰώνων. Καὶ τοῦτο καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ οἱ
προφῆται καὶ ἐν τῇ νέᾳ πολλοὶ τῶν ἁγίων ἐκ τῶν ἔργων
ἀπέδειξαν, ἐξ ὁνόματος καλέσαντες οὐς οὐκ εἶδόν ποτε, ἀλλὰ 450
δὴ καὶ ἐγνώρισαν οὐς οὐκ ἐγίνωσκον.

Οἱ οὖν λέγοντες μὴ γνωρίζειν μηδὲ βλέπειν ἀλλήλους
τοὺς ἁγίους, ἐκ τούτων πεισθέντες μὴ ζητεῖν περὶ ἄκατα
λήπτων πραγμάτων, ἑαυτοῖς μᾶλλον, εἴπερ ἐμοὶ πείθοντα
προσέχειν καὶ ἑαυτοὺς ἀνακρίνειν μὴ παύσωνται. Οἱ δὲ τὰ 455
μὲν εἰρημένα πάντα ἀγνοοῦντες καὶ ἐν αἰσθήσει καὶ γνώσει
καὶ πείρᾳ θείου φωτισμοῦ καὶ θεωρίας μὴ γεγονότας, πως
γράφειν ὅλως ἢ λέγειν περὶ τοιούτων οὐ φρίττετε ; Εἰ γὰρ
ὕπὲρ παντός ἀργοῦ ῥήματος λόγον ἀποδοῦναι ὀφείλομεν,
πόσω μᾶλλον περὶ τῶν τοιούτων ἐτασθησόμεθα καὶ ὥς 460
ἀργολόγοι, κολασθησόμεθα. Ἀργὸς γὰρ λόγος οὐχ, ὥς ἂν
τις ὑπολάβοι, ὁ ἀνωφελὲς μόνον ἐστίν, ἀλλ' ὁ καὶ πρὸ τῆς
πραξέως καὶ τῆς ἐν πείρᾳ γνώσεως λαλούμενος παρ' ἡμῶν.
Ὅταν γὰρ μὴ καταφρονήσω τῆς κάτω δόξης μηδὲ βδελύξω-
μαι ταύτην ἀπὸ ψυχῆς, ὥς ψυχοβλαθῇ καὶ τῆς ἀνω δόξης 465
ἀποστρεφούσάν με, ἄλλους δὲ διδάσκω περὶ αὐτῆς καὶ παραγ-
γέλλω ταύτης ἀπέχεσθαι, οὐχὶ ἀργὸς καὶ ἀπρακτος καὶ
κενὸς ὁ λόγος μου ἔσται καὶ ὥς ψεύστης κατακριθῆσομαι,
Ὅταν δὲ πάλιν μὴ ἐν αἰσθήσει καὶ γνώσει λαβῶ τὴν χάριν
τοῦ Πνεύματος, μηδὲ διδωκτὸς Θεοῦ γένωμαι δι' αὐτῆς, 470
μηδὲ λόγον λάβω σοφίας καὶ γνώσεως ἀνωθεν, τὰ δὲ τῷ
θεοπνευστῶν Γραφῶν ἀναιδῶς διερμηνεύειν ἐπιτηδῶ κα.

- διδασκάλου τάξιν ἐμαυτῷ περιτίθεμαι, μόνη δηλαδή τῇ
 ψευδωνύμῳ γνώσει πρὸς τοῦτο χρώμενος, ἰδρά γε ἀνεξέταστα
 475 ταῦτα Θεὸς ἑάσει καὶ λόγον ὑπὲρ τοῦτου οὐκ ἀπαιτήσει με ;
 Οὐδαμῶς δὴ. Εἰ βούλει δέ, ἐκ τῶν κάτω καὶ τῶν ἀνθρωπίνων
 διδάχθητι καὶ τὰ ἄνω καὶ θεία. Ποῖος, εἶπέ, τῶν ἀνθρώπων,
 καὶν ὑπὲρ πάντας ἐν σοφίᾳ καὶ γνώσει καὶ ἐπιστήμῃ νόμων
 θαυμάζεται, καὶν δικαιοσύνη καὶ εὐσεβείᾳ πάσῃ κομᾷ, μετὰ
 480 κριτῶν ὡς κριτῆς καθεσθῆναι καὶ κριτὴν ἑαυτὸν ὀνομάσαι
 καὶ ἄλλους νομοθετῆσαι τολμᾷ ; Εἰ δὲ καὶ τοῦτο ποιήσει,
 οὐχὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀτιμασθήσεται καὶ παρὰ τῆς ἀκρι-
 βείας τῶν νόμων τιμωρηθήσεται ; Ὡ τῆς ἀναιδείας ! Τοῦ
 ἐπιγείου βασιλέως οὐδεὶς καταφρονῆσαι τολμᾷ καὶ τιμὴν
 485 ἢ ἀξίωμα τοῦτου ἀρπάσαι καὶ ἀφορίσαι ἑαυτῷ, καὶ σὺ τοῦ
 ἐπουρανίου ὡς οὐδενὸς καταφρονεῖς καὶ τῶν ἀποστολικῶν
 ἀξιωματῶν ἔνευ τῆς ἐκείνου ροπῆς καὶ θελήσεως ἐπιχειρῆσαι
 κατατολμᾷς ; Ὅπως δὲ οὕτως ἔχων, οἷε ἀνεξέταστον τοῦτο
 τὸν Δεσπότην καταλιπεῖν ; Οὐμένουν οὐδαμῶς.
 490 Ἄλλ' ὦ Κύριε, δός ἡμῖν ἐπιγινῶναι σε καὶ ἀξίως φοβεῖσθαι
 σε καὶ τοῖς ἁγίοις σου ἐμμένειν θελήμασι. Παρακαλῶ οὖν
 ὑμᾶς, ἀδελφοί, παύσασθε τῶν συζητήσεων τούτων καὶ
 σπεύσατε διὰ μετανοίας καὶ θαυμάσιων καὶ ταπεινώσεως, ἐπὶ
 δὲ καὶ τῇ τῶν λοιπῶν ἀπασῶν ἐντολῶν ἐκπληρώσει τὰς
 495 ἑαυτῶν ἐκκαθάραι ψυχὰς αὐτὰς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς
 καὶ πνεύματος ἡ, ἵνα καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων
 ἐν ἀποκαλύψει καὶ αἰσθήσει καὶ θεωρίᾳ ἐπαπολαύσητε
 ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χρ.στοῦ μεθ' οὗ δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις τῷ
 500 Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς
 αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΛΟΓΟΙ Β'

Τὰ κεφάλαια τῆς θεωρίας τοῦ λόγου.

- α'. Προτρεπτικὸς ἐκ προοιμίων εἰς μετάνοιαν καὶ εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου «Ὁς προέγνω, τούτους καὶ προώρισε» καὶ εἰς τὰ ἐξῆς καὶ κατὰ τῶν στρεβλοῦντων αὐτό τε καὶ πᾶσαν τὴν θείαν Γραφήν.
- β'. "Οτι πάντες οἱ εἰς Χριστὸν βαπτισθέντες καὶ πιστεύσαντες εἰς αὐτὸν προεγνωσμένοι καὶ προωρισμένοι εἰσὶ τῷ Θεῷ εἰς τὸ συμμόρφους γίνεσθαι αὐτοῖς τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Μωσέως «Ὅτε διεμέριζεν ἔθνη, ὁ Ὑψιστος» καὶ εἰς τὰ ἐξῆς ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς κλήσεως καὶ ἀποβολῆς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τῆς μετὰ τῶν ἐθνῶν αἰῶς αἰῶς ἐνώσεως.
- γ'. Ἀνακεφαλαιώσεις τῶν ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ ῥηθέντων περὶ τῆς τ. 10 Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὐὰς καὶ τῶν ἐπτα ἡμέρων καὶ αἰώνων καὶ τῆς τ. παραδείσου φυσικῆς θεωρίας.
- δ'. Περὶ τοῦ κατακλισμοῦ καὶ τῶν εἰκόνις ᾤκων τὰ ἐν τῇ κιβωτῷ καὶ περὶ τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ κατ' ἐκλογὴν ἱερέως, καὶ τί ἐστὶ τὸ λῆμμα τοῦτο, καὶ περὶ Ἰσραὴλ καὶ τῆς περιτομῆς. 15
- ε'. "Οτι τῷ παραχθέντι πρώτῳ καὶ ἄρχας κόσμου ἑτεροὶ δύο συνεγενέοντο. ὡς ὁ ἔσχατος τύπος ἐστὶ τῶν μετὰ ταῦτα μελλόντων γενέσθαι, μέσος τις ὡς τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν ἐς ἵστερον καὶ τίνος ἢ εἰκὼν ἢ τῆς ἐπαγγελίας νῆ, -ινος· δὲ ἡ κιβωτός, τίνος ὁ νόμος, τίνος ἡ σκηνή, τίνος ὁ Μωσῆς τίνων τύπων ἔφερον τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ 20 γεγονότα καὶ τὰ ἐν αὐτῷ τῷ Ἀδὰμ.
- ς'. Εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου «Εἰ γὰρ τὸ αὐτῶν παράπτωμα πλοῦτος κόσμος γέγονε» καὶ τὰ ἐξῆς καὶ προσωποποιία τῶν ἐκατέρων λαῶν, τῶν ἐθνῶν σῆμι καὶ τοῦ Ἰσραὴλ.
- ζ'. "Οτι νέος κόσμος ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ νέος παράδεισος 25 ἢ πρὸς αὐτὸν πίστις· καὶ πρὸς τοὺς ἀνακεφαλαιωμένους τοῦ πρώτου κόσμου, ἀντιπαριστοιχούμενους τοῖς ἐν βίαιῳ προχέουσιν αὐτῶν ἐν τῇ Ἐσχολίᾳ διὰ Χριστοῦ τελεσθέντων καὶ πρὸς τὸ τέλος ἐπανόλημ· τοῦ ἀποστολικοῦ ῥητοῦ «Ὁς προέγνω, τούτους καὶ προώρισεν.»

α'. Προτρεπτικὸς ἐκ προοιμίων εἰς μετάνοιαν· καὶ εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου· «Ὁς προέγνω, τούτους καὶ προώρισεν» καὶ εἰς τὰ ἐξῆς· καὶ κατὰ τῶν στρεβλοῦντων· αὐτό τε καὶ πᾶσαν τὴν θείαν Γραφήν.

Πολλοὺς ἀπέχεσθαι λέγοντας τῶν ἀνθρώπων· «Ἐπειδὴ περ φησὶν· οὐς προέγνω ὁ Θεός, τούτους καὶ προώρισεν» οὐς

- δὲ προώρισε τούτους καὶ ἐκάλεσεν οὓς δὲ ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδόξασε, τί μοι τὸ ὄφελος ἐάν πολλοὺς παραβέλλωμαι
- 6 κόπους, ἐάν ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν ἐπιδείξωμαι, προεγνωσμένος δὲ οὐκ εἰμί ὑπὸ τοῦ Θεοῦ οὐδὲ προωρισμένος εἰς τὸ σωθῆναι καὶ σύμμορφον γενέσθαι με τῆς δοξῆς τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ καὶ Θεοῦ, » Πρὸς οὓς εἰκότως ἀποφθέγγασθαι χρὴ καὶ εἰπεῖν Ὁ οὗτοι, διατί μὴ τὰ σωζόντα ὑμᾶς ἀλλὰ τὰ
- 10 ἀπολλύοντα συλλογίζεσθε καὶ τὰ δυσνόητα τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς ἐκλεγόμενοι διαρπάξετε καὶ στρεβλοῦτε ταῦτα καὶ πρὸς ἀπώλειαν ὑμῶν ἐκλαμβάνεσθε ; Οὐκ ἀκούετε καθ' ἐκάστην τοῦ Σωτῆρος βοῶντος · « Ζῶ ἐγώ, ὅτι οὐ θελήσει θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ ὥς τὸ ἐπιστρέφαι καὶ ζῆν
- 15 αὐτόν » , Οὐκ ἀκούετε αὐτοῦ λέγοντος « Μετανοεῖτε ἡγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν », καὶ πάλιν « Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι » ; Μὴ εἶπεν ἡ λέγει τισὶ μὲν · « Μὴ μετανοεῖτε, οὐ γὰρ προσδέχομαι ὑμᾶς », τισὶ δὲ οἰοεὶ τοῖς
- 20 προερισμένοις · « Ὑμεῖς δὲ μετανοεῖτε, προέγνωκα γὰρ ὑμᾶς » ; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ καὶ ἐν πάσῃ βοῇ ἐκκλησίᾳ « Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς » Δεῦτε, φησί, οἱ ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις βαρούμενοι, πρὸς τὸν
- 25 αἵροντα τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου · δεῦτε οἱ διψῶντες πρὸς τὴν ἀθάνατον πηγὴν καὶ ἀθάνατον
- Μὴ διεσπειλάτο ἡ διαχωρίζει τινα, τὸν μὲν ὡς προεγνωσμένον δηλονότι καλῶν, τὸν δὲ ὡς μὴ τοῦτο ὄντα ἀποπεμπόμενος ; Οὐδαμῶς Διὰ δὲ τοῦτο « μὴ προφασίζεσθε
- 30 προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις », μηδὲ ἀφορμὰς ἐκ τῶν ὀπισθοδικῶν ῥημάτων πρὸς ἀπώλειαν ὑμῶν λαμβάνειν ἐθέλοτε, ἀλλὰ τῷ Δεσπότη καλοῦντι προσδραμετε ἅπαντες. Κἂν γὰρ τελώνης, κἂν πόρνος, κἂν μοιχός, κἂν φονεὺς, κἂν ὀτιοῦν ἕτερον πέλη τις, οὐκ ἀποστρέφεται ὁ Δεσπότης αὐτόν, ἀλλὰ
- 35 τὸ μὲν φορτίον αἶρει τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ, ἐκεῖνον δὲ ἐλαφύτερον εὐθὺς ἀποδείκνυσι. Καὶ πῶς αἶρει τὸ φορτίον αὐτοῦ ; Καθὼς ποτε καὶ τοῦ παραλυτικοῦ ἦρεν, εἰπὼν αὐτῷ · « Τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἀμαρτίαι σοι », καὶ εὐθέως ἐκουφίσθη τοῦ βάρους καὶ τὴν τοῦ σώματος αὐτοῦ
- 40 θεραπείαν πεπλούτηκεν. Τοιγαροῦν προσερχέσθω πᾶς ὁ

βουλόμενος καὶ ὁ μὲν βοάτω « Υἱὲ Δαυὶδ, ἐλέησόν με »
 καὶ ἐὰν ἀκούσῃ « Τί θέλεις ποιήσω σοι ; » εἰπάτω συντό
 μως « Κυριε, ἵνα ἀναβλέψω », καὶ εὐθέως ἀκούσει
 « Θέλω, ἀνάβλεψον » Ὁ δὲ « Κύριε, φησὶν, ἡ θυγατὴρ
 μου » ψυχὴ « κακῶς δαιμονίζεται », καὶ ἀκούσει 45
 « Καγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτήν. » Εἰ δὲ ὀκνηρὸς τί
 ἔστι καὶ προσελθεῖν τῷ Δεσπότην οὐ βούλεται, καὶ
 ἐρχομένων πρὸς αὐτὸν καὶ λέγοντι αὐτῷ « Ἀκολουθεῖ
 μοι », ὡς ὁ τελώνης ποτὲ ἀκολουθησάτω αὐτῷ, τὸ τελωνεῖον
 καὶ τὴν πλεονεξίαν καταλπών καὶ, εὐ οἶδα, ἀντὶ τελώνου 50
 εὐαγγελιστὴν αὐτὸν ἀπεργάσεται. Κἂν παράλυτος ἐπὶ
 πολλοὺς χρόνους τῇ φιληδονίᾳ καὶ ἀμελείᾳ καὶ ῥαθυμίᾳ
 κατὰκειται καὶ ἡ αὐτὸν τὸν Δεσπότην ἢ μαθητὴν αὐτοῦ
 ἐλθόντα ἴδῃ καὶ λέγοντα αὐτῷ « Θέλεις ὑγιῆς γενέσθαι »,
 μετὰ περιχαρείας εὐθὺς τὸν λόγον ἀποδεξάμενος εἰπάτω 55
 « Ναί, Κυριε, ἀλλὰ ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα εἰς τὴν καλυμ
 βήθραν » τῆς μετανοίας « ἐμβάλῃ με » Καὶ ἐὰν ἀκούσῃ
 « Ἐγείραι καὶ ἄρον τὸν κραββατὸν σου καὶ ἀκολουθεῖ μοι »,
 εὐθὺς ἀναστὰς κατα πόδας τρεχέτω τοῦ καλέσαντος ἀνωθεν.
 Εἰ δὲ γε μὴ βούληται ἐκκιστος, ἢ ὡς ἡ πόρνη, φιλεῖν τὸν 60
 Χριστόν, ἢ ὡς ὁ δσωτος υἱὸς, ἐπαναστρέφειν ἐν μετανοίᾳ
 θερμῇ πρὸς αὐτόν, ἢ καὶ ὡς ἡ αἰμορροοῦσα καὶ συγκύπτουσα,
 ταύτῃ προσελθεῖν, τί καὶ λέγει προπασιζόμενος προφάσεις
 ἐν ἁμαρτίαις « Οὐδὲ προέγνω, τούτους — ἐκ παντὸς —
 καὶ ἐκάλεσε », Ταχα τῷ οὕτως ἔχοντι εἰποι τις ἂν εὐλόγως, 65
 ὅτι ὁ Θεός, προαιωνίως ὢν καὶ εἰδὼς πάντα πρὸ τοῦ ποιῆσαι
 αὐτά, προέγνω καὶ σέ, ὅτι καλοῦντι οὐχ ὑπακούσεις αὐτῷ,
 ὅτι οὐ πιστεύσεις ταῖς ἐπαγγελίαις καὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ
 ἀλλ' ὅμως, καὶ ταῦτα εἰδὼς « κατήλθε κλίνας τοὺς οὐρανοὺς »
 καὶ γενόμενος ἄνθρωπος διὰ σέ ἦλθεν ἐνθα κατὰκεισαι 70
 καὶ πολλὰ καθ' ἐκίστην ἐπισκεπτόμενός σε, ποτὲ μὲν δι'
 ἑαυτοῦ, ποτὲ δὲ καὶ διὰ τῶν δούλων αὐτοῦ, παρακαλεῖ σε
 διαναστῆναι τοῦ ἐν ᾧ κατὰκεισαι πτώματος καὶ ἀκολουθήσαι
 αὐτῷ ἐπὶ τὴν βασιλείαν ἀνερχομένων τῶν οὐρανῶν κα
 συνεισελθεῖν αὐτῷ ἐν αὐτῇ. Καὶ ὅμως οὐ βούλει. Ποῖος οὖν, 75
 εἰπέ μοι, τῆς ἀπωλείας σου καὶ τῆς σῆς παρακοῆς ἔστιν
 αἴτιος ; Σὺ δ' ἀπειθεῖς καὶ μὴ θέλων ἀκολουθεῖν τῷ Δεσπότην
 σου, ἢ αὐτὸς ὁ πλάσας σε Θεός, ὅτι ὡς προγνώστης ᾔδει σε

ὡς οὐχ ὑπακούσεις αὐτῷ, ἀλλ' ἐπιμείνης τῇ σκληρότητί σου
 80 καὶ ἀμετανοήτῳ καρδίᾳ ; Οἶμαι, πάντως ἐρεῖς ὅτι οὐκ
 ἐμεινός αἵτιος, ἀλλ' αὐτὸς ἐγώ. Οὐ γὰρ ἡ πρόγνωσης τοῦ
 Θεοῦ αἰτία τῆς ἡμετέρας σκληρότητος, ἀλλ' ἡ ἡμετέρα
 ἀπειθεία.

Προγινώσκει γὰρ τὰ πάντα, τὰ τε παρελθόντα ὁμοῦ καὶ
 85 τὰ ἐνεστώτα, καὶ τὰ μέχρι τῆς συντελείας γενήσεσθαι
 μέλλοντα καὶ οὕτως αὐτὰ καθορᾷ ὡς ἤδη ὄντα καὶ γὰρ
 παρ' αὐτῷ καὶ ἐν αὐτῷ τὰ πάντα ὑφέστηκε . Καὶ καθάπερ
 ἐν θεάτρῳ σήμερον τοὺς τρέχοντας ὁμοῦ καὶ τοὺς πυκτεύοντας
 ὁ βασιλεὺς καθορᾷ, ἀλλ' οὔτε τοῖς νικῶσι τῆς νίκης οὔτε
 90 τοῖς ἡττωμένοις τῆς ἡττης αἷτιος ταύτης ἢ ἐκείνης καθίσ-
 τатаι, ἡ σπουδὴ δὲ τῶν πυκτευόντων, ἡ ἄλλως ἢ τούτων
 χαύνωσις, αἰτία τῆς νίκης ἢ τῆς ἡττης αὐτῶν ὑπάρχει, οὕτω
 μοι νόει καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Τῷ γὰρ αὐτεξουσίῳ τιμῆσας
 ἡμᾶς, ἐντολὰς τε δοὺς διδασκαλίας ἡμᾶς μᾶλλον τὸ ὅπως
 95 χρὴ πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἀντακθίστασθαι, ἀφήσιν ἑκαστον
 αὐτοπραϊρέτως ἢ ἀνθίστασθαι καὶ νικᾶν τὸν ἐχθρὸν ἢ
 χαυνοῦσθαι καὶ ἡττᾶσθαι ἐλεεινῶς ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ οὐκ
 ἀφήσιν μόνους ἡμᾶς, οἶδε γὰρ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως
 τὴν ἀσθένειαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐκείνος συμπάρεστιν ἡμῖν
 100 καὶ μέντοιγε πολεμεῖν προαιρουμένους συμμαχεῖ καὶ ἰσχύν
 μυστικῶς ἐμπαρέχει ἡμῖν καὶ τὴν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ νίκην
 αὐτὸς μᾶλλον, ἢ ἡμεῖς ἐργαζόμεθα. Ὅπερ ὁ ἐπίγειος
 βασιλεὺς ποιεῖν οὐ δύναται ἀσθενὴς γὰρ καὶ αὐτὸς ἀνθρώπος
 ὢν, δέεται μᾶλλον τῶν ὑπὸ χεῖρα, καθάπερ δεόμεθα καὶ
 105 ἡμεῖς.

Ὁ δὲ γε Θεός, ἰσχυρὸς ὢν καὶ ἀήττητος, τοῖς βουλομένοις
 μὲν αὐτοπραϊρέτως, ὡς εἴρηται, τῷ ἐχθρῷ πολεμεῖν
 συμμαχεῖ καὶ νικητὰς αὐτοὺς ἀποκαθιστᾷ τοῦ πονηροῦ
 διαβόλου, μὴ βουλομένους δὲ πολεμεῖν ἢ παλαίειν καὶ
 110 τρέχειν οὐκ ἀναγκάζει, ἵνα μὴ τὸ αὐτεξούσιον τῆς κατ'
 εἰκόνα λογικῆς ἡμῶν φύσεως ἀντανέλῃ καὶ εἰς ἀλόγων τάξιν
 ἡμᾶς καταγάγῃ. Οὕτω τοιγαροῦν ὁ Θεὸς ὡς ἐν θεάτρῳ
 ὄντας ἡμᾶς καθορᾷ, καθὰ δὲ καὶ ὁ ἐπίγειος βασιλεὺς τοὺς
 ἐν τῷ θεάτρῳ ἀγωνιζομένους ὁρᾷ, ὡς δεδῆλωται. Ἀλλ' ὁ
 115 μὲν ἐπίγειος οὐ προγινώσκει τοὺς ἡττηθῆναι ἢ νικῆσαι

ἀφείλοντας, εἰ μὴ τὴν ἐκβασιν τῶν ἀμφοτέρων θεάσοιτο, καὶ τοὺς στεφάνους προετοιμάζει μὲν, οὐκ οἶδε δὲ τίσιν αὐτοὺς παρέξει ὁ δὲ ἐπουράνιος βασιλεὺς ἀκριβῶς καὶ τοὺς ἀμφοτέρους πρὸ τῶν αἰώνων ἐπίσταται. Ὅθεν καὶ πρὸς τοὺς αἰτησαμένους αὐτὸν ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ αὐανύμων καθίσα· ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ ἔλεγεν «Ὁὐκ ἔστιν ἐμὸν τοῦτο δοῦναι ὑμῖν »· ἀλλ' ἐκείνους δοθήσεται οἷς θελαδὴ καὶ ἡτοίμασται 120

Τοῦτο τοίνυν καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος εἰδὼς εἰκότως ἔφη «Ὅς προέγνω τούτους καὶ προώρισεν ὅς δὲ προώρισε τούτους καὶ ἐκάλεσεν ὅς δὲ ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαιώσεν. » Οὐκοῦν οὐ τὸ προηνώσκειν τὸν Θεὸν τοὺς νικᾶν ἐκ προαιρέσεως καὶ σπουδῆς μέλλοντας αἴτιον τῆς νίκης, ὥς οὐδὲ πάλιν τὸ προειδέναι αὐτὸν τοὺς πίπτειν καὶ ἡττάσθαι αἴτιον τῆς ἡττῆς ἐστίν, ἀλλ' ἡ ἐκείνου ἡμῶν σπουδὴ καὶ πρόθεσις καὶ ἡ ἀνδρεία αὐτῇ πρόξενος ὑπάρχει 125

τῆς νίκης, ἡ δὲ ἀπιστία καὶ ἡ ῥαθυμία, ἡ ἀμέλειά τε καὶ ἡ χαλνύσις, τῆς ἡττῆς καὶ ἀπωλείας ἡμῶν. Μὴ οὖν λέγωμεν, ἐπὶ κλίνης φιλοκόσμου καὶ φιληδόνου ἀνακείμενοι ὅς Ὅς προέγνω ὁ Θεός, τούτους καὶ προώρισε », καὶ αὐτὸ τοῦτο ὅτι τίποτε λαλοῦμεν μὴ αἰσθανόμενοι. Naί, ὅντως προέγνω 135

σε ἀμελῆ καὶ ἀπειθῆ καὶ ῥαθυμὸν, οὐ μέντοι δὲ προσέταξεν ἢ ὥρισε μὴ ἔχειν σε ἐξουσίαν μεταμεληθῆναι ἢ διανοστήναι ἢ πεισθῆναι βουλόμενον. Σὺ δὲ τοῦτο λέγων ψεύστην φανερώς ἀποκαλεῖς τὸν Θεόν Ἐκείνου γὰρ λέγοντος ὅς Ὅς ἤλθον καλεῖσαι δικαίους ἀλλὰ ἀμαρτωλοὺς εἰς μετα- 140

νοίαν », σὺ, ῥαθυμῶν καὶ μὴ βουλόμενος μεταστρέψαι καὶ μεταμεληθῆναι ἀπὸ τῆς κακίας σου, ἀντιλέγεις οἶοναί αὐτῷ καὶ ψεύδεσθαι φάσκεις τὸν ἀφενδῆ, οὕτω τοιαῦτα προφασιζόμενος. Οἱ μετανοῆσαι μέλλοντες, φησί, προωρισμένοι εἰσίν, ἐγὼ δὲ ἐξ ἐκείνων οὐκ εἰμὶ. Τοιγαροῦν καὶ μετανοήτωσαν ἐκεῖνοι, οὐς δηλονότι προέγνω, οὐς καὶ προώρισε. Τῆς ἀναισθησίας ἢ Ἄλλ' ὦ ψυχῆς καὶ αὐτῶν δαιμόνων ἀπονενοημένης καὶ χεῖρας ἢ Πότε παρ' ἐκείνων ἠκούσθη τοιοῦτόν τι λαληθὲν ῥῆμα; Ποῦ ποτε ἠκούσθη ὅτι δαίμων αἴτιον τῆς ἑαυτοῦ ἀπωλείας εἶπε τὸν Θεὸν εἶναι; Μὴ οὖν αἰτιώμεθα 150

τοὺς δαίμονας ἰδοὺ γὰρ καὶ ψυχὴ ἀνθρώπου χεῖρονας ἐπινεῖ βλασφημίας ὑπὲρ ἐκείνους.

- Πόθεν οὖν ἔμαθες, εἰπέ μοι, ὅτι σὺ οὐκ εἶ ἐκ τῶν προεγνωσ-
 μένων καὶ προωρισμένων εἰς τὸ γενέσθαι συμμόρφους τῆς
 155 εἰκόνας τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ; Εἰπέ μοι, τίς σοι τοῦτο
 ἀνήγγειλε, Μή ὁ Θεὸς ἢ δι' αὐτοῦ ἢ διὰ τῶν αὐτοῦ προφη-
 τῶν ἢ καὶ δι' ἀγγέλου τοῦτο ἐδήλωσεν; Οὐχί, φησί, ἀλλ'
 ὑπολαμβάνω μήποτε οὐκ εἰμι προεγνωσμένος εἰς τὸ σωθῆναι
 καὶ εἰς μάτην μοι ἅπας ὁ κόπος γυνήσεται. Καὶ διατὶ μὴ
 160 μᾶλλον ἔχεις ἀπὸ ψυχῆς ὅτι ὁ Θεὸς τὸν Ἰδὼν αὐτοῦ τὸν
 μονογενῆ διὰ σέ μόνον καὶ τὴν σὴν σωτηρίαν ἀπέστειλεν
 ἐπὶ τῆς γῆς, προεγνωκῶς σε καὶ προορίσας σε ἀδελφὸν
 αὐτοῦ καὶ συρλητηρὸν γενέσθαι, καὶ σπουδάξεις βλοψύχῳ
 καρδίᾳ ἀγαπᾶν αὐτὸν καὶ τηρεῖν τὰς σωτηρίας αὐτοῦ
 165 ἐντολάς, καὶ πιστεύεις ὅτι διὰ σέ μᾶλλον σφαγείς οὐκ
 ἐγκαταλείψει σε οὐδὲ ἑάσει σε ἀπολέσθαι; Ἡ οὐκ ἀκούεις
 αὐτοῦ λέγοντος ἃ Εἰ ἐπιλήσεται γυνὴ τὰ ἔκγονα τῆς
 κοιλίας αὐτῆς, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαι σου; Εἰ δὲ
 προλαμβάνων σὺ ἀνάξιον κρίνεις σαυτὸν καὶ ἀφορίζεις
 170 ἑκουσίως αὐτὸν τῆς ποιμένης τῶν προβάτων Χριστοῦ, ὅρα
 ὅτι οὐδεὶς ἕτερος, ἀλλὰ σὺ τῆς σῆς ἀπωλείας ὑπάρχεις
 πρόξενος.

- Τοιγαροῦν πᾶσαν ἀπιστίαν καὶ νοθερίαν καὶ δισταγμὸν
 ἀπὸ τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἀπορρίψαντες προσέλθωμεν ἐν ὅλῃ
 175 καρδίᾳ καὶ ἀδιστάκτῳ πίστει καὶ ζήοντι πόθῳ, ὥς νεώνητοι
 δοῦλοι αἱματι τιμῇ ἡγορασμένοι ἃ καὶ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν
 τίμημα αἰδεσθέντες καὶ τὸν τοῦτο καταβαλόμενον Δεσπότην
 ἡμῶν ἀγαπήσαντες καὶ ἀποδεξάμενοι τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην
 αὐτοῦ, γινώμεν ὅτι, εἰ μὴ ἐβούλετο σῶσαι δι' αὐτοῦ τοὺς
 180 ἑξαγορασθέντας ἡμᾶς, οὐκ ἂν καὶ κατήρχετο ἐπὶ τῆς γῆς,
 οὐκ ἂν καὶ ἐσφάζετο δι' ἡμᾶς ἃ ἀλλά, καθὼς γέγραπται,
 θέλων πάντας σωθῆναι τοῦτο πεποιήκεν. Καὶ ἀκουσον
 αὐτοῦ τοῦτο λέγοντος ἃ Οὐκ ἤλθον κρίναι τὸν κόσμον,
 ἀλλὰ σῶσαι τὸν κόσμον. » Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκαείμενον
 185 ἐπανέλθωμεν.

β'. Ὅτι πάντες οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύσαντες προεγνωσμένοι καὶ προωρισμένοι εἰσὶν εἰς τὸ συμμόρφους γενέσθαι αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ · καὶ εἰς τὸ φητὸν τοῦ Μωσέως · « Ὅτι διεμέριζεν ἔθνη ὁ Ὑψίστος » καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἔστι μὲν οὖν ἐκ τοῦ προχείρου καὶ ταῦτα σαφῆ τε καὶ βέβαια. Ἀλλὰ δεόν καὶ τὸν σκοπὸν τῶν εἰρημένων καὶ τὸ βάθος τῆς γνώσεως τῶν ἀποστολικῶν ρημάτων καὶ νοημάτων εἰπεῖν, ἵνα μάθῃς ἐντεῦθεν ὅτι πάντες οἱ εἰς Χριστὸν πεπιστευκότες, μοναχοὶ τε καὶ λαϊκοί, προεγνωσμένοι καὶ προωρισμένοι εἰσὶ καὶ σύμμορφοι γίνονται τῆς εἰκόνος τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ πάντες οὗτοι, ὡς προωρισμένοι, καὶ κεκλημένοι εἰσὶν ὡς κεκλημένοι δέ, καὶ δεδικαιωμένοι ὡς δεδικαιωμένοι, καὶ δεδοξασμένοι ὑπάρχουσιν. Οἱ γὰρ μετὰ τὸ βαπτισθῆναι καὶ πιστεῦσαι εἰς τὸν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ γενέσθαι σύμμορφοι τῆς εἰκόνος τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ μὴ τηροῦντες ἑαυτοὺς εἰς τοῦτο ἀπόλλυνται · οἱ δὲ γε μένοντες ἅπαντες σφύζονται. Ἀλλ' ἐντεῦθεν τῆς ὑποθέσεως ἄρξομαι, ἄρξομαι δὲ ἀνωθεν καὶ ὅθεν ἄμεινον ἄρξασθαι.

« Ὅτι » φησὶ « διεμέριζεν ὁ Ὑψίστος ἔθνη, οὓς διέσπειρον υἱοὺς Ἀδάμ, ἔστησεν ὄρια ἔθνων κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ · καὶ ἐγενήθη μερὶς Κυρίου καὶ λαὸς αὐτοῦ καὶ σχολίσμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραὴλ. » Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι. Διαμερίσας ὁ Θεὸς τὰ ἔθνη ἅπαντα, ποῖα δὲ ταῦτα ; Τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τοῦ Ἀδάμ. Εἰ οὖν υἱοὶ Ἀδάμ εἰσιν ἅπαντες, πῶς αὐτοὺς ἔθνη καλεῖ ; Ἐπειδὴ, ὥσπερ ὁ Ἀδάμ πρὸ τοῦ παραβῆναι τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ἀθάνατος, ἀφάρτος καὶ ἀγγέλων συμπολίτης καὶ συνόμιλος ἦν, τὸν παράδεισον κατοικῶν, ἀφ' οὗ δὲ παρέβη τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, τῶν μὲν ἀγαθῶν τούτων ἀπάντων ἐξέτισσε καὶ φθαρτὸς καὶ θνητὸς γεγονώς τοῦ παριδέσσει ἐκτέδληται, οὕτω δὴ καὶ πάντες οἱ ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντες. Ἐπειδὴ γὰρ ἐπληθύνθησαν καὶ εἰς ἀγνωσίαν Θεοῦ ἐμπεσόντες ὁμοίως τῷ εἰπόντι · « Ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ θήσω τὸν θρόνον μου καὶ ἔσομαι ὅμοιος τῷ Ὑψίστῳ » καὶ αὐτοὶ κακῶς λογισάμενοι πύργον οὐκοδομεῖν ἤρξαντο καὶ ἀνελεθεῖν

- εἰς οὐρανοὺς ἐπαχειροῦν, τούτου χάριν ἐντὶ κατέρας καὶ τιμωρίας συνέχευεν αὐτῶν τὰς γλώσσας, τὴν ἐπὶ κακῷ
- 25 ὁμόνοιαν αὐτῶν διακόψας· οἰοῦντο δὲ μέλη ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ Ἀδὰμ ἐκκόψας καὶ ἐξ αὐτοῦ καὶ ἀπ' ἀλλήλων διαχωρίσας καὶ διασπείρας, ἐνὶ ἑκάστῳ μέλει ἔστην διάλεκτον δέδωκεν, ἵνα μηκέτι δύνωνται συναφθῆναι. Τούτου γὰρ ἕνεκεν οὐκ ἀνθρώπους αὐτοὺς ἀλλ' ἔθνη ἐκάλεσε.
- 40 Διαμερίσας δὲ αὐτοὺς εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, ἐφ' ἑκάστη μερίδι ἄγγελον δέδωκε φύλακα. Καὶ ὅρα μοι ἀκριβῶς πῶς ἀπ' ἀρχῆς κόσμου καὶ τῶν αἰώνων τὰ πάντα προεγνωσμένα καὶ προωρισμένα εἰσὶ τῷ Θεῷ. Ἐπεὶ γὰρ προώρισεν τὴν ἐκ παλιγγενεσίας αὐτῶν ἀνάπλασιν ὁ Θεός, ὡς ἐκ σώματος
- 45 ἑνὸς τοῦ Ἀδὰμ μερίδα μίαν «ἐλαβε» τὴν πλευράν, οἰοῦντο καὶ τὴν μερίδα ἣν ἐλαβεν ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἀνεπλήρωσε μὲν ἀντ' αὐτῆς σάρκα, τὴν δὲ πλευράν ἀνωκοδόμησεν εἰς γυναῖκα, οὕτως ὡς ἐκ τοῦ ἀδαμιαίου μὲν ταύτην θεντισάμενος σώματος, ἑτέραν δὲ ἀντ' αὐτῆς αὐτῷ χαρισάμενος, τὸ ὅπερ
- 50 ἐδανείσατο μερὶς αὐτοῦ ἦν καὶ οὐχ ὡς τοῦ ἀδαμιαίου σώματος ἐλογίζετο, ἀλλὰ μερὶς Κυρίου εὐρίσκετο, ἐκτός τοῦ σώματος ὃν τοῦ Ἀδὰμ, εἰ καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐλήφθη καὶ συγγενὲς ὑπῆρχεν αὐτοῦ. Διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ ἄγγελος φύλαξ τῆς μερίδος ἀποκατέστη, ἀλλὰ παιδαγωγὸς ὡς περ υἱοῦ, ἡ καὶ δημαγωγὸς
- 55 ὡς περ λαοῦ καὶ στρατοῦ, ἐδόθη αὐτοῖς ὁ ἀρχιστράτηγος Μιχαὴλ· Θεὸς δὲ φύλαξ αὐτῶν καὶ σκεπαστὴς ἦν, διὸ καὶ Ἰσραὴλ τοῦτον ἐκάλεσε νοῦν ὁρῶντα Θεόν. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ Χριστὸς ἐκ τῆς θυγατρὸς Ἀδὰμ καὶ Δαυὶδ γεννηθῆναι λέγεται διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἡ μερὶς αὕτη, ἡ ἐκ τοῦ σώματος
- 60 φημι τοῦ Ἀδὰμ, ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Ματθαίου γενεαλογεῖται καὶ οὐχ ὅλον τὸ σῶμα, ὡς ἀπορραγὲν δηλονότι τὸ ὅλον ἀπὸ τῆς μερίδος, καθὰ δὴ καὶ τῆς θεϊκῆς δόξης ὅλος ἐξέπεσεν ὁ Ἀδὰμ.

Τίνα τρόπον καὶ διὰ τί; Ἵνα, καθὼς ἐκ τοῦ ὅλου σώματος

65 τοῦ Ἀδὰμ ἡ μερὶς ληφθεῖσα ᾠκοδομήθη εἰς γυναῖκα, οὕτω πάλιν ἐκ τῆς γυναικὸς ἡ αὕτη ληφθεῖσα μερὶς ἀνωικοδομηθῇ εἰς ἄνδρα καὶ γένηται νέος Ἀδὰμ, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ἦν καὶ κατ' ἐκλογὴν Παῦλος ὁ θεῖος ἐκάλεσε καὶ καθάπερ ἐκ τοῦ λήμματος, ἥγουν τῆς μερίδος, αὐτῆς

δηλονότι τῆς γυναικός, ἡ ἀφορμὴ τῆς κατάρτας ἐπὶ τὸ ὅλον 70
 σῶμα, ἦγουν τὸ γένος, διέβη, οὕτω πάλιν διὰ τοῦ αὐτοῦ
 λήμματος, ἦγουν τοῦ δεσποτικοῦ σώματος, ἐπὶ τὴν ἀνθρω-
 πότητα πᾶσαν ἡ εὐλογία διεδόθη. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἐν τῷ
 ἔδῳ κατῆλθεν, ἵνα καὶ ἐπὶ τοὺς ἀγίους τοὺς πρὸ τῆς παρουσίας 75
 αὐτοῦ ἡ σωτηρία καὶ ἐπιφάνεια αὐτοῦ γενομένη συνάψῃ
 πάντας τοὺς ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένους κατὰ τῶν ἕως τῆς
 συντελείας μελλόντων γενέσθαι ἀγίων οὕτω καὶ ἐν μνημείῳ
 ἐτίθῃ, ἵνα καὶ τὰ προκεκοιμημένα σώματα διὰ τῆς νεκρότητος
 τοῦ σώματος αὐτοῦ ζωῆς συμμετόχα καὶ ἀναστάσεως 80
 αἰωνίου ποιήσῃ. Τοιγαρὺν καὶ κλῆρον γεγονότα Θεοῦ τὸν
 Ἰσραὴλ καὶ μερίδα αὐτοῦ χρηματίσαντα, ἀμπελῶνα τοῦτον
 εἰκότως ἐκάλεσε καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν, ὅσον ἄλλω
 τινὶ νέῳ παραβείσω ἀρ' οὐ πάλιν ὁ Ἀδάμ ἐξεβλήθη, ἦγουν τὸ 85
 γένος τοῦ σώματος αὐτοῦ, φημί δὴ τὰ ἔθνη. Καὶ ὁ μὲν ἄγγελος
 ἦν ἀντὶ τῆς φλογίνης ῥομφαίας φυλάσσωσιν τὴν ἀμπελον
 ταύτην τοῦ μὴ εἰσελθεῖν ἐν αὐτῇ τὰ ἔθνη, ὁ δὲ γεωργός ἦν 90
 αὐτῆς ὁ Θεός.

Καθότι οὖν ἡ Ἑβρα πρώτη, αὐτὴ ἡ μερίς τοῦ ὅλου
 ἀδαμαίου σώματος, τῷ ὅφει ὠμίλησε καὶ πρώτη τὰ ὑπὸ 95
 τοῦ Θεοῦ ἐντολθέντα αὐτῇ αὐτῷ ἀπεκάλυψε καὶ πρώτη τὰ
 ὑπὸ τοῦ ὁφείας ἐνσπερέντα ἐδέξατο καὶ τὴν ἐντολὴν παρέδωκε
 ἀπὸ τοῦ ξύλου φαγοῦσα, τοῦ Ἀδάμ μὴ παρόντος, ὥστερον
 δὲ καὶ διδάκωνος αὐτῇ τοῦτο ἐγένετο, δοῦσα καὶ αὐτῷ ἀπὸ 100
 τοῦ ξύλου φαγεῖν, οὕτω μετὰ ταῦτα καὶ ἐν τῷ Ἰσραὴλ
 γέγονεν. Ἀθετήσας γὰρ καὶ αὐτός, ὥσπερ ἐκαίνη, τὴν
 πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ ἐκλεξαμένου αὐτὸν Θεοῦ παρὰ 95
 πάντα τὰ ἔθνη, τῆς πρὸς αὐτὸν λατρείας ἀποστάς, εἰδῶλοις
 θυσίαις καὶ σπονδαῖς προσῆξεν ἡσθιέ τε καὶ ἐπινεν ἐν αὐτοῖς.
 Τοῦτο οὖν προειδώς ὁ Θεός, ὅτε Θεός ὢν καὶ τὰ πάντα 100
 εἰδώς, πάλιν ἐκ τούτων αὐτῶν τὴν μερίδα, τὸν κλῆρον, αὐτὸ
 τὸ λῆμμα, τὸ τῆς πλευρᾶς φημι τοῦ Ἀδάμ, ἐκ τῆς τοῦ
 Ἰούδα φυλῆς λαβὼν ἐαυτῷ συνετήρησεν. Ἐκεῖ δὲ εἰς ἀπιστίαν 105
 ἅπαντες οἱ λοιποὶ συνεκλείσθησαν, ἐκ μὲν τούτων τὸ
 λῆμμα λαβὼν ὁ ὠκοδόμησεν εἰς γυναιῖα, ἦγουν Μαρίαν τὴν
 ὑπεράμωμον, ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς ἀγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου 105
 Μαρίας τὴν προσληφθεῖσαν σάρκα σπέρμα τῆς εἰς Θεόν

- πίστεως ἐν ἑαυτῷ ἔχων, ἀνωκοδόμησεν εἰς ναὸν ἑαυτοῦ
 ἄγιον ὁ ὑπεράγιος Θεός, ἀνὴρ θεάνθρωπος γεγονώς.
 Ἄλλὰ γὰρ ἔπει καὶ αὕτη ἡ προσληφθεῖσα σὰρξ ἐξ αὐτῆς
 110 τῆς ἁγνῆς Θεοτόκου οὐκ ἐκ τῆς γυναικὸς ἦν ἀλλ' ἐκ τοῦ
 Ἀδὰμ εἰς γυναῖκα οἰκοδομηθεῖσα, τὸν Ἀδὰμ φορέσαι
 λέγεται ὁ Χριστὸς καὶ δεύτερος Ἀδὰμ ἐκ τοῦ πρώτου
 γεγονέναι καὶ καλεῖσθαι γέγραπται, υἱὸς ὢν τοῦ Θεοῦ καὶ
 υἱὸς οὐ τῆς γυναικὸς ἀλλὰ τοῦ Ἀδὰμ. Τοῦτο δὲ ποῦ γέγρα-
 115 πται; Ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίῳ φησί· καί, εἰ δοκεῖ,
 ἐρεύνησον καὶ εὐρήσεις γενεαλογούμενον αὐτὸν οὕτως
 Εἰπὼν γὰρ περὶ αὐτοῦ ὅτι ἐνομίζετο υἱὸς Ἰωσήφ, ἑπάγει·
 « τοῦ Ἠλὶ, τοῦ Ματθαῖ » καὶ καθεξῆς γενεαλογῶν τὸ
 λῆμμα καὶ διελθὼν, ὕστερόν φησι· « τοῦ Ἐνώ, τοῦ Σήθ,
 120 τοῦ Ἀδὰμ, τοῦ Θεοῦ » Ἀπὸ τοῦ Ἰωσήφ κατὰ ἀνα-
 ποδισμόν εἰς τὸν Ἀδὰμ ἀνελθὼν, τῆς γυναικὸς ὅλως μὴ
 μνημονεύσας, καὶ τοῦτο εἶασεν ὅλως ἐν μυστηρίῳ καίσθαι.
 Τὸ λῆμμα οὖν, ὡς ἔχον ἐν ἑαυτῷ τὸ τῆς πίστεως σπέρμα,
 λαβὼν, ὥσπερ εἴρηται, ὁ Θεὸς ἄνθρωπος γέγονεν. Ὅλον τὸν
 125 Ἀδὰμ, ἥτοι τὸ γένος ἅπαν αὐτοῦ τὸ ἐκ τοῦ λῆμματος
 ἀποβληθέν καὶ ὡς ἐκ τοῦ νέου παραδείσου καὶ τῆς μερίδος
 καὶ τοῦ ἀμπελῶνος ἔξω βληθέν, διὰ τοῦ τῆς πίστεως σπέρμα-
 τος ἐν πίστει καὶ αὐθις τῇ πρὸς αὐτὸν ἔκρινε δικαιοῦσαι,
 καθάπερ καὶ τῷ Ἀβραάμ τοῦτο ὑπέσχετο, οὐ τότε τοῦτο
 130 ἐνθυμηθεὶς ὁ Θεός, ὡς ἐν τις οἰγθεῖη τῶν λίαν γνωστικῶν,
 ὅτε καὶ τὴν πίστιν ὁ Ἀβραάμ ἐπεδείξατο θύσας τὸν Ἰσαάκ,
 ἀλλ' ὡς πρὸ καταβολῆς κόσμου τοῦτο γινώσκων καὶ
 προορίσας διὰ πίστεως τὸ λῆμμα καὶ διὰ τῆς κατὰ πρόθεσιν
 ἐν τῷ λήμματι πίστεως πάντας τοὺς ἐκ τούτου τοῦ λῆμματος
 135 πρότερον χωρισθέντας σωθήσεσθαι, ὕστερον οἰονεὶ τῷ πιστῷ
 εὐρεθέντι Ἀβραάμ τὴν πάλαι προορισθεῖσαν αὐτοῦ βουλὴν
 ἐν αὐτῷ ἐφανέρωσεν ἦν ἀκούοντες ἡμεῖς, λογιζόμεθα
 ὅτι, ἐπειδὴ ἐπίστευσεν ὁ Ἀβραάμ τῷ Θεῷ, διὰ τοῦτο τὴν
 εὐλογίαν ταύτην καὶ τὴν διὰ πίστεως υἰοθεσίαν ἐλάβομεν,
 140 εἰπόντι πρὸς αὐτόν ὅτι « ἐν σοὶ ἐνευλογήσονται πάντα τὰ
 ἔθνη », οἰονεὶ ἀντίχαριν τῆς τοῦ Ἀβραάμ πίστεως δοθεῖσαν
 ἡμῖν τὴν ἐπαγγελίαν ταύτην κακῶς ὑποπτεύοντες, καὶ οὐχὶ
 μᾶλλον διὰ τῆς προορισθείσης πρὸ τῶν αἰώνων ἀπορρήτου

οικονομίας, τῆς ἐν τῷ Ἀβραάμ διὰ τῆς πίστεως ἐπαγ
 γελθείσης καὶ φανερωθείσης ἡμῖν. Ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, 145
 οὐκ ἔστι. Τὸ γὰρ λῆμμα τοῦτο ἐν τῷ διαμερισμῷ τῶν υἱῶν
 Ἀδὰμ, αὐτῶν τῶν ἐθνῶν, γενόμενον εἰς μερίδα Κυρίου κατὰ
 τὸ λόγον, ὡς ἄλλον πινά δεύτερον παραδείσον ἐφύτευσε,
 μέσον τὸ τῆς ζωῆς ξύλον ἔχοντα ἑαυτοῦ, ἤγουν τὴν πίστιν
 τὴν εἰς Θεὸν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ Θεοῦ. Ἐπεὶ δὲ τὸ λῆμμα 150
 τοῦτο ἐκ τῆς πλευρᾶς ἦν τοῦ Ἀδὰμ, ὃ καὶ εἰς γυναῖκα
 ἐκτίσθη, ἡ δὲ γυνὴ παρέβη πρώτη, προσεγίνωσκε δὲ ὁ Θεὸς
 ὅτι καὶ τοῦτο πάλιν τὸ λῆμμα οὐ μὴ φυλάξῃ τὴν πίστιν τὴν
 εἰς αὐτόν, ὅτε τοῦτο προέγνω πρὸ τῶν αἰώνων, τότε καὶ τὰ
 ἔθνη πάντα τὰ ἐκβληθέντα, ἦτοι τὰ ἀποικισθέντα καὶ 155
 ἀπαλλοτριωθέντα τούτου τοῦ λήμματος, ἀνακληθῆναι καὶ
 ἀντεισαχθῆναι καὶ τῷ ἐκ τοῦ λήμματος λήμματι προστεθῆναι,
 καὶ ἐνωθῆναι εὐδόκησεν.

Ἀλλὰ τοῖς λεγομένοις πρόσχε νονεχῶς, ἐπειδὴ δυσνόητόν
 ἔστι τὸ ἐν τούτοις νόημα. Ὅταν οὖν ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς ὁ 160
 καὶ Ἰσραὴλ κληθεῖς (οὗτος γάρ ἐστιν ἡ μερίς ἡ ἐκ τῆς
 πλευρᾶς τοῦ ἀνδρός) τὴν δοθείσαν αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ
 ἐντολὴν παραβῇ (ἄκουε γάρ, φησὶν, Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ Θεὸς
 σου Κύριος εἰς ἐστίν), ὅτε ταύτην παραβῇ καὶ δαιμονίους 165
 λατρεύσει καὶ εἰδωλοὺς προσκυνήσει καὶ ἐκ τῶν σπονδῶν
 τῶν θυσιῶν αὐτῶν φάγῃ, τότε ἐξ αὐτῆς πάλιν, οἶονεῖ ἐξ ἐνὸς
 σώματος τοῦ ἐκ ταύτης ἐκ πολλῶν μελῶν εἰς ἓνα λαὸν
 οἰκοδομηθέντος, τὴν ἑαυτοῦ μερίδα λαβὼν ὁ Θεὸς ἀκέραιον
 ἑαυτῷ ταύτην διατηρήσει τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα, ἦτοι τὸ ἐκ 170
 τῆς μερίδος ταύτης ἀποσπασθὲν μέρος καὶ εἰς εἰδωλολατρείαν
 ἐκκλίνειν, ἐκ τοῦ παραδείσου τούτου, τοῦ ἀμπελώνους δηλονότι
 τῆς μερίδος αὐτοῦ, ἀπώσεται καὶ ἐξώσει αὐτὴ ἀπὸ δὲ τῆς
 κατ' ἐκλογὴν πίστεως καὶ μερίδος αὐτοῦ, τῆς οὐσῆς ἀπὸ τῆς
 πλευρᾶς τοῦ Ἀδὰμ, ὡς ὀλίγου τινὸς προσλαβόμενος σπέρμα- 175
 τος, ὁ Θεὸς Λόγος γένηται ἄνθρωπος, ἤγουν, ἓνα πάλιν
 εἰπω, Ἀδὰμ δεύτερος τοῦ πρώτου υἱὸς ὡς ἐκ τῆς πλευρᾶς
 αὐτοῦ διχα συναθείας καὶ ρεύσεως γεννηθῇ καὶ τηνικαῦτα
 εὐλογηθῇ ὅλον τὸ σῶμα καὶ τὰ μέλη τοῦ πρώτου Ἀδὰμ,
 αὐτὸς δηλαδή ὁ ἐξωστὴς λαὸς τῶν ἐθνῶν, διὰ τοῦ υἱοῦ
 αὐτοῦ τοῦ θεανθρώπου ἀνδρός ἐνωθεὶς ἐκ πίστεως τῷ 180
 λήμματι τῷ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδὰμ.

Τούτα οὖν ἐστὶν ὁ καὶ Παῦλος ὁ θεῖος πρὸ αἰώνων ὁρισθὲν
καὶ προγνωσθὲν λέγει ἀπὸ τοῦ τὰ πάντα προειδότες Θεοῦ,
ἵνα πάντα τὰ ἔθνη ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ, μέχρι δυσμῶν προσ-
185 κληθῶσι καὶ ὅσοι μὲν πιστεύουσιν κολληθῶσι τῷ ἐκ τῆς
πλευρᾶς τοῦ πατρὸς αὐτῶν σαρκωθέντι Χριστῷ τῷ Θεῷ,
τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀδελφῷ τοῦ Ἀδάμ· καὶ οὕτως γενήσονται
οἱ ἀμφότεροι ἐν, σύσσωμοι δηλονότι καὶ συμμετοχοὶ καὶ
ἀδελφοὶ καὶ συγκληρονόμοι Χριστοῦ, αὐτὸς ὁ Χριστός,
190 καὶ τὰ μακρὰν ἀποικισθέντα καὶ διασπαρέντα ἔθνη ὅσοι
δὲ ἀπιστήσουσι μείνωσιν ἔξω μετὰ τῶν ἐκ τοῦ λήμματος
τῆς πίστεως, αὐτῶν δὲ τῶν Ἰουδαίων φημί, τῶν διὰ ἀπιστίαν
ἐκδιληθέντων καὶ ἀπωσθέντων. Καὶ τοῦτο ἐκ τῶν εὐαγγελικῶν
ῥημάτων δηλὸν ἐστὶ τοῖς ἀκούουσι· φησὶ γὰρ ὁ Κύριος
195 πρὸς τοὺς αὐτοῦ μαθητάς· « Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν
οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἀπαντα
κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας· ὁ πιστεύσας καὶ
βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται. »
Ἄλλ' ἀναλαβόντες τὸν λόγον ὡς ἐν ἐπιτόμῳ τὰ ἀνωτέρω
200 ῥηθέντα αὐθις διηγησόμεθα, ὡς ἂν εὐσύνοπτα μᾶλλον ἔρρι-
τοῖς πᾶσι γένηνται.

γ'. Ἀνακεφαλαίωσις τῶν ἐν τῇ πρώτῃ λόγῳ ῥηθέντων
περὶ τῆς () τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὕας καὶ τῶν ἐπτά ἡμερῶν
καὶ αἰώνων καὶ τῆς τοῦ παραδείσου φυσικῆς θεωρίας.

Τοιγαροῦν ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ
πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ἵνα πάλιν ἐξετάσωμεν τὰ ἐγκεκριμμένα
νοήματα τῆς θείας Γραφῆς, καὶ εἰθ' οὕτως ἐπλασε τὸν
κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἄνθρωπον, αὐτὸν
5 δηλαδὴ μόνον τὸν Ἀδάμ. Ἐν ἑξ ἡμέραις ἐποίησε ταῦτα
πάντα καὶ ἐν τῇ ἑβδόμῃ κατέπαυσε, μηδὲν ἐν αὐτῇ ἐργασά-
μενος μήτε μὴν ὀγδόην ὀνομάσας ἡμέραν τὴν πρώτην, ὡς
ἂν μὴ ὀκτῶ ἄλλ' ἐπτά μόναι λέγονται αἱ τῆς ἑβδομάδος
ἡμέραι καὶ οὕτως ἀνακυκλούμεναι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑβδομάδων
10 ἀποτελεῶσιν. Ἐν γὰρ ταύταις ταῖς ἡμέραις τοὺς ἐπτά αἰῶνας
ὁ Δημιουργὸς προϋποτυπώσας ὁράται. Τοιγαροῦν καὶ ταῦτα
οὕτω ποιήσας ὁ τῶν ὅλων Δεσπότης, ἐπεὶ, ὡς ἄτε Θεὸς ὢν,

προφθει δτι μέλλει ὁ ἄνθρωπος παραβῆναι τὴν αὐτοῦ ἐντολὴν καὶ ἀμετανόητος μεῖναι, τὸν δὲ μὴ μετανοοῦντα ἀνάγκη πᾶσα καὶ τιμωρεῖσθαι τοῦτον καὶ κατακρίνεσθαι, οὐκ 15 εἴασεν αὐτὸν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ τῷ ἐν ταῖς ἐξ ἡμέραις σὺν αὐτῷ ἐκείνῳ τῷ Ἀδάμ κτισθέντι ἀλλὰ μετὰ τὸ καταταῦσαι ἐν τῇ ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ καὶ πληρωθῆναι αὐτήν, τότε ὕστερον ἐφυτεύσε τον παράδεισον κατὰ ἀνατολάς.

Τίνα τρόπον καὶ διὰ τί, Ἵνα ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ὡς ἐν 20 παλαιῳ τινὶ καὶ πόλει περιφανεστάτῃ οἱα δὴ βασιλεὺς, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ εἰσαχθῇ, ὁπόταν δὲ τὴν τοῦ Θεοῦ παραβῇ ἐντολὴν καὶ διὰ τοῦτο ἐκπέσειν μέλλῃ τῆς βασιλείας καὶ τῶν βασιλείων οἰκῶν ἐξορισθῆναι καὶ ἀπορριφῆναι, ἐν τούτῳ πάλιν τῷ κόσμῳ διάγειν ἐπ' ἐλπίδι κατακριθῇ. Εἰ γὰρ μὴ 25 ταῦτα οὕτως ἐποίησεν ὁ Θεός, ἀλλὰ μόνον τὸν κόσμον ἀφῆκε καὶ ἐν αὐτῷ τὸν ἄνθρωπον ἔθετο, παραβαίνοντα καὶ μὴ ἐξομολογούμενον μηδὲ μετανοοῦντα, κοῦ εἶχεν αὐτοῦ ἐξῆσαι; Ποῦ δὲ καὶ βιοῦν καὶ ἀποθνήσκειν αὐτὸν ἐχρῆν καὶ πάλιν ἐπιστρέφειν εἰς τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη, μετὰ τὴν 30 καταδύκην; Πάντως οὐδαμοῦ, ἀλλ' ἡ ἐν ἔθῃ ζῶντα εἶδει κατακριθῆναι αὐτόν, μηδεμίαν ἐκτότε ἀνάλησιν σωτηρίας ἔχοντα καὶ λοιπὸν οὔτε γένεσις οὔτε κόσμου αὐξήσις εἰς πλῆθος καὶ ἀπώλετο τὸ τοιοῦτον καὶ τηλικοῦτον σοφίας Θεοῦ ἔργον ὁ ἄνθρωπος. 35

Ἐπεὶ δὲ πρὸ τῶν αἰώνων ἐγένεσκον ὁ Θεὸς δτι παραβῆναι μέλλει καὶ τὴν ἐκ παλιγγενεσίας αὐτοῦ ἀνάπλασιν προωρίσατο, διὰ τοῦτο καὶ τοὺς τῆς ἀναπλάσεως ἀρραβῶνας, μετὰ τὸ κτίσαι αὐτόν πάντα καὶ καταπαῦσαι καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τοὺς αἰῶνας ἐν ταῖς ἐπτά ἡμέραις μυστικῶς προσημᾶναι 40 οἶονεὶ ζῶμην καὶ σπόρον καὶ μερίδα ἀρ' ἐνός ἐνάστου τῶν ἔργων αὐτοῦ ὕστερον λαβεῖν, ἵνα τὰς ἐκ τῶν ἔργων μερίδας τῶν κτισθέντων ἐν ταῖς ἐπτά ἡμέραις μὴ ἐν αὐταῖς αὐτάς ἀλλ' ἐν τῇ ὀγδόῃ λαβῶν, τὸν μέλλοντα αἰῶνα διὰ τῆς ἐν αὐτῇ δημιουργίας προὑπογράψῃ, μὴ ἀρεθμήσας ταύτην ταῖς 45 ἐπτά μηδὲ δῆλῃν αὐτὴν ποιήσας, ἀλλ' ἀγνωσμένην μὲν εἴασε κείσθαι αὐτὴν ὅλως τοῖς πρὸ τοῦ νόμου, δηλωθεῖσαν δὲ τοῖς ἐν νόμῳ προφῆταις ἀμυδρῶς πῶς καὶ ἀπαγγελλθεῖσαν πεποίηκε, φανερωθεῖσαν δὲ ἡμῖν τοῖς πιστοῖς καὶ διαγοῦσασαν ὡς ἐν πρῶτῳ, καθὰ δὴ καὶ προσδοκῶμεν τὸν ἄνθρωπον 50

- τῆς δικαιοσύνης ἥλιον ὅσον οὐρανόθεν ἐξανατεῖλαι. Μερίδας δὲ εἶπον λαβεῖν αὐτὸν ἐκ μὲν τῆς γῆς ἀπάσης ὡς χωρίον ἐν ἑνὶ ᾧ ἐφύτευσε τὸν παραδεισον, ἐκ δὲ τοῦ ὅλου σώματος τοῦ Ἀδάμ μίαν πλευράν ἤτοι μέρος ἐν, ἐκ δὲ τῶν ἡμερῶν οὐδέν.
- 56 Τίνα τρόπον, Ἐπειδὴ αἱ μὲν μερίδες αὐταὶ ἐλήφθησαν ὡς ἀνακαινισθῆναι δι' αὐτῶν τὰ συγγενῆ καὶ συμφυῆ καὶ τοῖς οὐρανίοις συναφθῆναι ὀφείλοντα, αἱ δὲ ἡμέραι, οὐκ ἀνακαινισθῆναι ἀλλὰ τελείως πεπυθῆσθαι μέλλουσαι ὑπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐάθησαν, καὶ τούτου ἕνεκεν μερίδα ἀνακαινισμοῦ οὐκ ἔλαβεν ἐξ αὐτῶν ὁ Θεός, ἀπὸ τῶν αἰώνων δὲ ἔλαβε. Πῶς; Ἰκουσιν.

- Ἐπτά ὥφειλον πληρωθῆναι αἰῶνες κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπτά ἡμερῶν. Οἱ μὲν οὖν ἐξ ἡδὴ παρήλθον, ὁ δὲ γὰρ ἑβδομος οὐ τελειοῦται, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ λαμβάνει τὴν μερίδα καὶ
- 66 ἐπισυνάπτει τῷ αἰδίῳ καὶ μὴ ἔχοντι τέλος αἰῶνι. Τὸ δέ, πόσον προώρισε λαβεῖν, ἢ πότε τὸ τέλος τῶν ἡμερῶν τούτων μέλλει γενέσθαι, οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ μόνῃ ἡ ἀγία Τριάς, ἡ μία καὶ ἀδιαίρετος θεότης. Τὸ γὰρ παρὰ τοῦ Σωτῆρος ῥηθὲν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι οὐδὲ ὁ Υἱὸς ταύτην οἶδε τὴν
- 70 ἡμέραν καὶ ὥραν, κατὰ τὴν τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ φύσιν εἶπεν ἀγνοεῖν οὐ κατὰ τὴν τῆς θεότητος. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἀπὸ τῶν ἡμερῶν μερίδα οὐκ ἔλαβεν, ἀπὸ δὲ τῶν αἰώνων λαμβάνει; Ἐπειδὴ οἱ μὲν αἰῶνες οὗτοι ἀπὸ ἡμερῶν καὶ ἑβδομάδων μετρούμενοι αἰῶνες καλοῦνται, ὁ δὲ μέλλων
- 76 αἰὼν καὶ αἰδῖος, οὐ μετρητὸς ὑπὸ ἡμερῶν, ἀλλ' ἀμέτρητος καὶ ἔστι καὶ ἔσται καὶ ἀτελεύτητος ἡμερῶν οὖν μὴ μελλουσῶν εἶναι, ἀλλ' αἰῶνος, οὐκ ἐκ τῶν ἡμερῶν μερίδα, ἀλλ' ἐκ τῶν αἰώνων τῷ μέλλοντι αἰῶνι λαβὼν συνάπτει. Ἡ μέντοι μερίς τῆς γῆς, αὐτὸς δηλαδὴ ὁ παράδεισος, τύπος τῆς ἁνῶ
- 80 Ἱερουσαλὴμ. φημί δὴ, τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἣν, ἐν ᾧ καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔθετο ὁ Θεός, ἵνα ἀπὸ τοῦ τύπου καὶ τῆς σκιᾶς ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν κατὰ πρακοπὴν ἀναχθῇ. Τὰ δὲ ξόλον τῆς ζωῆς τὸ ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου εἰκὼν ἦν τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἥτις ἐστὶν ὁ Θεός. Ἡ δὲ πλευρά τοῦ Ἀδάμ ἡ
- 86 εἰς γυναῖκα οἰκοδομηθεῖσα τύπος ὑπῆρχε τῆς Ἐκκλησίας, ἕτερον πάλιν ὄν καὶ τοῦτο οἰκονομίας μυστήριον, ἵνα, ὅποτε ἀπεπέσῃ ἀπὸ τῆς εἰκόνης τῆς εἰς τύπον γεγονυίας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ὅς ἦν ὁ παράδεισος, καὶ τῆς

τοῦ ξύλου ζωῆς, διὰ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεῷ συναφθῇ καὶ εἰς ἐκεῖνα πάλιν αὐτὸ τὰ ἀρχαῖον καὶ πρῶτον ἀναχθῇ κάλλος.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Εὐὰ πρώτη ἀπατηθεῖσα τὴν ἐντολὴν παρέδωκε καὶ τοῦ καρποῦ ἀπεγέυσαστο, εἶτα δέδωκε τῷ Ἀδὰμ κάκεινος ἔφαγε, μετανοῆσαι δὲ καὶ προστεσεῖν τῷ Δεσπότῃ οὐδαμῶς ἡδουλήθησαν, ἐξορίζονται ἐκεῖθεν καὶ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον οἰκεῖν κατεκριβήσαν. Ὅρα δὲ καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ τοῦ Θεοῦ προνοίας τὴν ἀφατον ἀγαθότητα. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπαξ ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας εἰς φθορὰν κατηνέχθη, ἵνα μὴ πρὸ καιροῦ φαγὼν ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς ἀθάνατος γένηται, — καὶ ἔσται φθαρτὸς μὲν, ἀθάνατος δέ, καὶ οὕτως ἀθάνατον γένηται τὸ κακόν —, ἔθετο τὴν φλογίνην ῥομφαίαν ὁ Θεὸς φυλάσσειν τὴν εἰσοδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς

δ'. Περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ τίνων εἰκόνες ἦσαν τὰ ἐν τῇ κιβωτῇ · καὶ περὶ τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ κατ' ἐκλογὴν λήμματος καὶ τί ἐστι τὸ λῆμμα τοῦτο · καὶ περὶ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τῆς περιτομῆς.

Τοιγαροῦν καὶ γινόντες ἀλλήλους ἐτέκνωσαν καὶ ἐποίησαν υἱοὺς καὶ θυγατέρας καὶ ἡ ἐκάλεσεν Ἀδὰμ Εὐαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ζῶν, ὅτι αὕτη ἦν μήτηρ πάντων τῶν ζώντων ». Ἀλλὰ γὰρ πληθυνθέντων τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰς βάθος ἐμπροσόντων κακῶν καὶ εἰς πλῆθος ἀμαρτημάτων πολὺ, μέλλων ὑδατι κατακλύσαι τὸν κόσμον ὁ Θεὸς καὶ ἀπαλεῖψαι τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς γῆς, τὴν μερίδα καὶ αὐτὸς οὐκ ἔγκατέλιπε, ἀλλὰ τὸν Νῶε καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ ἐν τῇ κιβωτῇ διεσώσατο. Ἡ δὲ κιβωτὸς πάλιν τῆς Θεοτόκου καὶ ὁ Νῶε τοῦ Χριστοῦ τύπος ἦν, οἱ δὲ σὺν τῷ Νῶε ἄνθρωποι τοῦ ἐξ Ἰουδαίων λήμματος ἀπαρχή, αὐτῶν τῶν εἰς Χριστὸν μελλόντων πιστεύειν, τὰ δὲ θηρία καὶ πάντα τὰ κτήνη καὶ τὰ πετεινά καὶ ἔρπετά τύπος ὑπῆρχον τῶν ἐθνῶν. Ἐνθεν τοι καὶ ἡ κιβωτὸς μετὰ τὸν κατακλυσμόν εἶχε τὸν Νῶε, ἡ Θεοτόκος δὲ Μαριάμ τὸν σαρκωθέντα Θεὸν καὶ ἄνθρωπον · ἀλλ' ἐκείνον μὲν μόνον σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ ἡ κιβωτὸς διεσώσατο, οὗτος δὲ καὶ τὴν κιβωτὸν καὶ πάντα

τὸν κόσμον τοῦ κατακλισμοῦ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς τοῦ νόμου δουλείας καὶ τοῦ θανάτου ἐρρύσατο.

- 20 Ἀλλὰ γὰρ μετὰ τὸν κατακλισμὸν εἰς ἀγνωσίαν καὶ αὖθις Θεοῦ κατενεχθέντες οἱ ἄνθρωποι καὶ ὡσαύτως πάλιν τραχηλιάσαντες διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς χεῖλος ἐν, ἦτοι γλῶσσαν καὶ φωνὴν μίαν, πύργον οἰκοδομεῖν ἤρξαντο καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνελθεῖν ἐπεχείρουν, ἰσοθεῖαν καὶ αὖθις ἐν ἑαυτοῖς φαντα-
- 25 σθέντες. Τρίνουν καὶ συγγέειν μέλλων ὁ Θεὸς τὰς γλῶσσας αὐτῶν καὶ τούτου διαμερίσαι καὶ διασπεῖραι αὐτοὺς ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ὡς πολλὰ μέλη ἐκ τῆς τοῦ Ἀδὰμ πλευρᾶς γεγονότας καὶ εἰς ἐν σῶμα τῇ μιᾷ διαλέκτῃ ὄντας, πάλιν ἐκ τούτων ἔλαβε τὴν μερίδα αὐτοῦ, ἦτοι τὴν πλευράν, καὶ
- 30 τὸ λοιπὸν σῶμα εἰς πολλὰς ποιήσας μελῶν μερίδας διέσπειρε καὶ ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἔθνη, ἀγνοίαν Θεοῦ παντελῶς ἔχοντας. Τὴν γοῦν μερίδα ταύτην αὐτοῦ ὠνόμασεν Ἰσραὴλ, τούτέστιν ὁρῶντα Θεόν αὕτη δὲ ἦν ὁ Ἀβραάμ ἐν ᾧ κατὰ διαδοχὴν ὑπῆρχεν ἄνωθεν τὸ τῆς πίστεως καὶ τῆς θεογνωσίας σπέρμα
- 35 διασωθέν, ᾧ καὶ ὤφθη λέγων ὁ « Ἐξέλαβε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἐν σοὶ δεῖξω καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα » ᾧ καὶ δέδωκε τὴν περιτομήν, ὡς οὐκ ὀνόσημον καὶ σφραγίδα γνωρίσας αὐτῷ ταύτην καὶ ὥμοσεν αὐτῷ κληθῆναι τὸ σπέρμα αὐτοῦ
- 40 ὡς τὰ ἀστρα τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης. Μετὰ ταῦτα δὲ ὤφθη πάλιν αὐτῷ ὁ Θεὸς καὶ φησι « Γινώσκων γνώση ὅτι πάρουκον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ », τὴν εἰς Αἴγυπτον κάθοδον τοῦ Ἰωσήφ καὶ Ἰακώβ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν
- 45 αὐτοῦ προμηνῶν αὐτῷ ἐξ ὧν καὶ ἐπληθύνθη ἐκεῖ ἡ μερίς αὕτη καὶ ἐγένετο εἰς ἔθνος μέγα, οὗς καὶ διὰ Μωσέως ἐκείθεν ἐξήγαγε, τὸν ἄμνον πρότερον αὐτοῖς τὸν τοῦ ἀληθινοῦ ἀντίτυπον ἐστιάσας. Εἶτα καὶ διασχίσας τὴν θάλασσαν καὶ διαβιδάσας αὐτοὺς καὶ εἰς τὴν ἐρημον
- 50 ἀναγκῶν καὶ διαβρέχας αὐτοὺς ἐκεῖ τεσσαράκοντα ἔτη, ἐγενήθη ἡ μερίς Κυρίου, λαὸς αὐτοῦ Ἰακώβ, σχοίνισμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραὴλ ».

Εἶχον οὖν οὗτοι τὴν περιτομήν ὡς σφραγίδα καὶ πάντες περιετέμνοντο καὶ ἦν ἐκ τούτου ἡ μερίς Κυρίου, ὡς εἴρηται,

γνώριμας καθάπερ ἐκ προβάτων ἀγέλη βασιλευσάντων, ἕκαστον 65
 αὐτῶν σφραγιῖδα τὴν περιτομὴν ἐν τῷ κρυπτῷ μορίῳ
 ἐπιφερόμενον καὶ τοῦτο πρὸς τὸ μὴ συμμίγνυσθαι τοῖς
 λοιποῖς προβάτοις, ἵγουν τοῖς ἔθνεσι, τοῖς εἰς θηρίων καὶ
 ἀλόγων τάξιν ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγνωσίας κατενεχθεῖσι,
 σοφῶς ψκονομήθη ἀπὸ Θεοῦ. Διὰ τί δὲ οὐκ ἐν ἄλλῳ μέρει 60
 τοῦ σώματος, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τὴν σφραγιῖδα ὑπέθετο γίνεσθαι ;
 Ἐπεὶ δὲ ἐξ αὐτοῦ ἡ σπορά προέρχεται καὶ ἡ κατὰ σάρκα
 γένεσις τοῦ ὅλου ἀνθρώπου γίνεται. Ἄλλως τε δὲ καὶ ὡς
 ὅλον ἄνθρωπον τὴν σάρκα ἀποδυόμενον διὰ τοῦτου ἡμῖν
 ὑποζωγραφεῖ, ὡς ἂν ἐκ ταύτης κἀκεῖνοι ὡς τῆς σαρκὸς 65
 τέκνα γινώσκωμεν ὥσι καὶ τύπος γένηται τῆς πνευματικῆς
 περιτομῆς τῶν δίχα βεύσεως καὶ συνουσίας καὶ φθορᾶς
 ἀναγενναῖσθαι μελλόντων ὕστερον τέκνων πνευματικῶν, ἵν'
 ὅταν ἐκείνη φανῇ, αὐτὴ τὴν καὶ τα παύσῃ καὶ ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ
 τῆς σαρκὸς ἕκαστον τῶν προβάτων ἀντ' αὐτῆς τῷ αἵματι 70
 τοῦ Χριστοῦ σφραγισθῇ, ἐν τῇ ἀγειροποιήτῳ περιτομῇ
 δηλονότι κατὰ τὸν Παῦλον καὶ τῇ ἀπεκδύσει τῆς σαρκὸς ,
 αὐτοῦ φημι τοῦ γηίνου φρονήματος , περιτεταμένων ἡμῶν
 μυστικῶς μὲν, ἐν αἰσθήσει δὲ ψυχῆς καὶ γνώσει γινομένων
 αὐτῆς. 75

ε'. Ὅτι τῷ παραχθέντι πρώτῳ κατ' ἀρχὰς κόσμου ἔτεροι
 δύο συνεπεγένοντο, ὧν ὁ ἰσχυρὸς τύπος ἐστὶ τῶν μετὰ ταῦτα
 μελλόντων γενέσθαι, μίσος τις ὧν τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν ἐς
 ὕστερον καὶ τίνος ἦν εἰκὼν ἡ τῆς ἐπαγγελίας γῆ καὶ τὰ ἐξῆς.

Ὁ μὲν οὖν λαὸς οὗτος ὁ ἐκ τοῦ σπέρματος Ἀδραάμ,
 ἵγουν ἡ μερίς ἡ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ, οἷα δὲ νέος
 ἄλλος τις καὶ τρίτος κόσμος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατέστη, εἰκόνα
 τοῦ πρώτου φέρων ἐκείνου κόσμου καὶ παραδείσου καὶ
 αὐτοῦ < τοῦ > δευτέρου, τοῦ ἐν τῇ κιβωτῷ δηλονότι, οὐ μόνον 5
 δέ, ἀλλὰ καὶ τύπον τῶν μετὰ ταῦτα μελλόντων γενέσθαι,
 μίσος τις ὧν καὶ τὰ μὲν ἀρχαῖα τοῖς εἰς ὕστερον ὑπογράφων,
 τοῖς δὲ γε ὕστερον τὰ ἀρχαῖα σημαίνων συνάπτεσθαι. Εἶχε
 γὰρ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἀντὶ τοῦ παραδείσου ἐκείνου
 παράδεισον ἄλλον δεύτερον, τὴν κιβωτὸν ἀντὶ τῆς Θεοτόκου, 10

- προμηγνύων ἡμῖν δι' αὐτῶν καὶ ἐξεκονίζων τὴν ἐν ἀνακαινώσει
 Πνεύματος ἀγίου μέλλουσαν ἔσεσθαι τοῖς ἁγίοις ἐν ἐκείνῃ
 ἐπάνοδον καὶ κληρονομίαν. Εἶχε τὸν νόμον, ὡς τὴν ἐντολὴν
 οἱ προπάτορες ἐδύλου δὲ διὰ τῆς τοῦ νόμου δουλείας τὴν
 15 ὑπὲρ νόμον δοθῆσεσθαι μέλλουσαν ἐλευθερίαν ἐν νόμῳ
 πνευματικῷ. Εἶχε τὴν στάμνον τοῦ μάννα ἀντὶ τοῦ ξύλου
 τῆς ζωῆς τοῦ ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, οὐ φαγεῖν οὐκ
 ἐάθησαν ἐκεῖνοι, εἰκόνα φέρουσιν καὶ δηλοῦσαν τὴν στάμνον
 τὴν τὸν Χριστὸν φέρειν ἐντὸς μέλλουσιν. Εἶχε τὸ μάννα
 20 ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐξ οὐρανοῦ
 καταβάς καὶ ζωὴν αἰώνιον τῷ κόσμῳ διδούς διὰ τοῦτο
 γὰρ καὶ τὸ μάννα ἐξ οὐρανῶν ἦν· « Ἄρτον γάρ, φησὶν,
 ἀγγέλων ἐφαγεν ἄνθρωπος. » Καὶ συνελόντα εἰπεῖν,
 παραδείσους αὐτὸν νέον πεποιηκώς, πολλὰ τοῦ παραδείσου
 25 ἐκείνου τιμιώτερα τε καὶ ὑψηλότερα ἐν αὐτῷ ἔθετο, ὅσῳ
 καὶ μειζόνων ἐπαγγελιῶν καὶ πραγμάτων τύπος ἦν.
 Ἔθετο καὶ νῆρ ἐν αὐτῷ τὸν Μωυσῆν, καθάπερ ἐκεῖ τὸν
 Ἀδὰμ· καὶ ἐλάλει αὐτῷ ὁ Θεὸς ὡς τῷ Ἀδὰμ καὶ ὁ Μωυσῆς
 ἐλάλει τῷ Θεῷ καθὼς ὁ Ἀδὰμ· ἀλλ' οὐκ εἶχεν ὁ Ἀδὰμ ὡς
 30 οὗτος ἐπαγγελίας ἐλπίδα τοῦ σωματικῶς ἐκείσε παραγενέσθαι
 τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ Υἱὸν καὶ Θεόν. Εἶχεν ἐκεῖνος τὸ
 ξύλον τῆς ζωῆς, οὐκ ἐκείνην δὲ αὐτὴν τὴν ζωὴν· οὗτος δὲ
 ἐκδηλωτέραν μὲν ὑπὲρ τὸ τῆς ζωῆς ξύλον τὴν τοῦ Πνεύματος
 χάριν ἐν τοῖς προφήταις ἐκέκτητο, τὴν τελείαν καὶ ἀληθινὴν
 35 ζωὴν ἐν τῷ Χριστῷ δοθῆσεσθαι κατεπαγγελλομένοις. Εἶχεν
 ὁ παράδεισος ἐκεῖνος ἀπονὸν ζωὴν καὶ ἀμέριστον, δένδρα τε
 καὶ καρποὺς ὡραίους εἰς βρώσιν· εἶχε καὶ οὗτος τὸ μάννα
 ἐξ οὐρανοῦ τροφὴν αὐτοσχέδιον, ὥσπερ εἴρηται· ἐπινόν τε
 ἐκ πέτρας ἀκολουθούσης ὕδωρ ὑπὲρ μέλι γλυκάζον· οὐ
 40 μὴν ἀλλὰ γὰρ καὶ « τὰ ἱμάτια αὐτῶν καὶ τὰ ὑποδήματα
 οὐκ ἐπαλαιούντο οὐδὲ ἐφθοίροντο », ἀλλὰ συνημέζονον καὶ
 ταῦτα ταῖς αὐτῶν σώμασι καὶ οὐκ ἦν ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν
 ὁ θάνατος. Εἶχον οἱ ἐν τῷ πρώτῳ παραδείσῳ ἀπειλὴν
 θανάτου καὶ κατάρας ἐν τῇ παραβάσει τῆς ἐντολῆς· εἶχον
 45 οἱ ἐν τούτῳ ἀφύστικως ἁμαρτιῶν ἐλπίδα καὶ εὐλογίαν ζωῆς
 αἰωνίου ἐν τῷ μὴ πληρώσει τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ τινα ἐξ
 αὐτῶν, τοῦ Χριστοῦ ἐλθεῖν κατεπαγγελλομένου καὶ ποιῆσαι
 τὸ ἀδύνατον παρ' ἐκείνοις δυνατόν, οὐχὶ πρὸς κατάκρισιν

τῶν μὴ φυλαξάντων, ἀλλὰ πρὸς σωτηρίαν τῶν πιστευσάντων.

Εἶχεν ὁ πρῶτος τὴν φλογίνην ῥομφαίαν φυλάττουσαν τὴν 50
 εἰσοδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ ἀπείργουσαν ἐξ αὐτοῦ τὸν
 Ἀδὰμ καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ εἶχεν οὗτος τὸν ἀρχιστράτηγον
 Μιχαήλ, τοὺς ἐν αὐτῷ μᾶλλον περισκέπτοντα καὶ φυλάσ-
 σοντα, τὰ δὲ διασπαρέντα ἔθνη τοῦ εἰσελθεῖν ἐν αὐτῷ μὴ
 παραχωροῦντα Προφρονόμησεν ἐκεῖ ὁ Θεός, ἵνα διὰ τῆς 55
 πλευρᾶς τοῦ Ἀδὰμ ἢ τοῦ Ἀδαμ ἀνάπλασις γένηται· καὶ διὰ
 τοῦτο ἐκ τοῦ ἀνδρὸς τότε ἔκτει συνουσίας γέγονεν ἡ γυνή, ὡς
 ἂν ἐκ τῆς γυναικὸς πάλιν ἡ πλευρά ληθῇ τοῦ Ἀδὰμ καὶ
 ἄνευ βεύσεως καὶ συνουσίας γεννηθῇ ἀνὴρ ὁ Χριστὸς καὶ
 Θεός καὶ δι' αὐτοῦ ὁ Ἀδὰμ ἀνακαινισθῇ προεπηγγείλατο 60
 ἐν τούτῳ τῷ παραδείσῳ ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ εἰσαγαγεῖν ἐν
 τῷ σπέρματι αὐτοῦ πάντα τὰ ἐξωσθέντα ἔθνη καὶ μίαν
 ποίμνην αὐτοὺς ἀπεργάσασθαι.

Ἐπεὶ οὖν οἱ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τούτοις ὄντες καὶ πρὸ τοῦ
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν τῆς ἐπαγγελίας γῆν καὶ μετὰ τὸ εἰσελθεῖν 65
 παρέβησαν καὶ αὐτοὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ τὴν λέγουσαν·
 « Ἄκουε, Ἰσραὴλ Κύριος ὁ Θεός σου Κύριος εἰς ἔσθι καὶ
 οὐ προσκυνήσεις θεῷ ἄλλοτρίῳ » καὶ ἠέθυσαν τοὺς υἱοὺς
 αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις καὶ ἥσθιον
 καὶ ἔπινον τὸν οἶνον τῶν σπονδῶν αὐτῶν καὶ προσεκύνησαν 70
 οἷς ἐποίησαν οἱ δάκτυλοι αὐτῶν, ἀπέκτεινάν τε τοὺς ἁγίους
 καὶ ἐλιθοβόλησαν τοὺς προφῆτας, ἐστράφησαν εἰς τόξον
 στρεβλὸν καὶ παρώξυναν ἐπ' ἄλλοτρίοις καὶ ἐν βδελύγμασιν
 αὐτῶν τὸν Θεὸν τὸν θρέψαντα αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ
 ἐπαλάθοντο αὐτοῦ » — τί οὖν ὁ παρὰ πάντα τὰ ἔθνη 75
 ἐκλεξάμενος αὐτοὺς Κύριος; Ὡργίσθη καὶ ἀπεστράφη
 αὐτοὺς; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ ἀπέστειλε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ κατα-
 κλῦσαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, ἐπειδὴ ἐφθάσθησαν ὁμοιωθῆναι
 καὶ οὗτοι τοῖς ἔθνεσι, καθὼς γέγραπται· « Καὶ ἐμίγησαν
 ἐν τοῖς ἔθνεσι καὶ ἔμαθον τὰ ἔργα αὐτῶν » καὶ « οὐ συνῆκαν 80
 ἐν τιμῇ ὄντες. » Τοιγαροῦν ἀναμνήσθητί μοι τῆς κηδευτοῦ,
 τῶν υἱῶν Νῶε καὶ τῶν θηρίων καὶ ἑρπετῶν τῶν ἐν αὐτῇ τότε
 εἰσληλυθότων, ὡς εἶπον, τὰ ἐν αὐτῇ διηγούμενος, τὸν
 μὲν Νῶε τύπον εἶναι τοῦ Χριστοῦ, τοὺς υἱοὺς δὲ αὐτοῦ τοῦ
 ἐν τῷ νόμῳ λαοῦ, τὰ δὲ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ τῶν ἐθνῶν. Οἱ 85

- γοῦν ἐν τῷ νόμῳ ἄνθρωποι, οἱ μερὶς Κυρίου κληθέντες, ὁ
 κληρὸς αὐτοῦ, τοῖς θηρίοις εἰς τὸν οὐρανὸν ἐξωμοιώθη-
 σαν· καὶ θέλων αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἀνακαλέσασθαι καὶ εἰς τὸ
 ἀρχαῖον πάλιν ἀποκαταστῆσαι κατήλθεν ἐπὶ γῆς καὶ
 90 ἐσαρκιώθη, λαβὼν τὴν πλευρὰν τοῦ Ἀδὰμ ἐκ τῶν πανάγων
 τῆς Θεοτόκου σαρκῶν, καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος, ὁμοιωθεὶς
 ἡμῖν κατὰ πάντα πλὴν ἁμαρτίας. Τί τοῦτο; Ἵνα καὶ τοὺς
 ἐν νόμῳ φυλάξαντας τελειώσῃ διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως,
 καὶ τοὺς εἰς εἰδωλολατρείαν ἐξ αὐτῶν ἐκπορευέουσιν διὰ
 95 πίστεως τῷ λοιπῷ σώματι ἐπισυνάψῃ, καὶ οὕτως δικαιοθῶσιν
 ὡσαύτως καὶ τὰ ἔθνη διὰ τῆς πίστεως κατὰ τὸ οὕτως
 εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Παύλου· « Εἰ γὰρ τὸ αὐτῶν παράπτωμα
 πλοῦτος, φησί, τοῦ κόσμου γέγονε, πόσῳ μᾶλλον ἡ σωτηρία
 αὐτῶν γενήσεται ἐμελλεν; »
 100 Ἀλλ' ἡ θεωρία τοῦ εἰρημένου ὅσον ἀπὸ τοῦ γράμματος
 νοεῖν μοι καὶ ἑτερόν τι σαφῶς ὑποτίθεται. Ἀλλὰ προσέχετε,
 ἵνα γνῶτε καλῶς τί ἐστὶν ὃ λέγει ὁ θεὸς Ἀπόστολος·
 « Εἰ τὸ αὐτῶν παράπτωμα πλοῦτος κόσμος γέγονε, πόσῳ
 μᾶλλον ἡ σωτηρία αὐτῶν γενήσεται ἐμελλεν; »

ε'. Εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου· « Εἰ γὰρ τὸ αὐτῶν
 παράπτωμα πλοῦτος κόσμος γέγονε » καὶ τὰ ἑξῆς καὶ
 προσωποποιῶ τῶν ἑκατέρων λαῶν, τῶν ἑθνῶν φημι καὶ τοῦ
 Ἰσραὴλ.

- Ἀπὸ τῆς διασπορᾶς τῶν ἑθνῶν, ὡς ἐφθην εἰπών, μερὶς
 Κυρίου γέγονεν ὁ Ἰσραὴλ. Ὁ γοῦν Ἰσραὴλ οὗτος, εἰς ἔθνος
 μέγα καὶ λαὸν πολὺν γεγωνὺς, ἐξώκειλεν εἰς εἰδωλολατρείαν,
 καθὼς ἐποιοῦν τὰ ἔθνη καὶ ὀλίγοι λίαν ὥς ζῦμη τις καὶ
 5 μερὶς τῷ Θεῷ ἐφυλάχθησαν. Ἐλθόντος οὖν τοῦ Χριστοῦ,
 εἰ ἐπίστευσαν αὐτῷ καὶ προσκύνησαν ὡς Θεῷ, ἐμελλον
 ἅπαντες, δίκαιοι τε καὶ ἄδικοι, θεοσεβεῖς καὶ εἰδωλολάτραι,
 εἰς ἓν γενέσθαι καὶ ἅμα σωθῆσεσθαι. Καὶ εἰ τοῦτο γέγονεν,
 ἔλεγον ἂν τὰ ἔθνη πρὸς αὐτόν· « Θεὲ τοῦ παντός καὶ
 10 Δέσποτα, Κύριε τῶν αἰώνων, ἰδοὺ χωρὶς ἔργων δικαιοσύνης
 τινῶν πάντας αὐτοὺς ἐσωσας. Τί οὖν; Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμέν
 ἔργα χειρῶν σου καὶ πλάσμα; » Ἀντάλεγον δὲ τούτοις

οἱ Ἰουδαῖοι δὲ δὴ καὶ ἔλεγον · « Οὐχί, ἀλλ' ἡμεῖς ἐσμεν
μόνοι μερὶς αὐτοῦ, ἡμεῖς μόνοι κληρὸς αὐτοῦ · πρὸς ἡμᾶς
αἱ πλάκες τῆς διαθήκης, ἡ περιτομὴ καὶ τὰ λοιπὰ δὲ μόνοις 15
ἡμῖν ἐπιγγεῖλατο καὶ ἡμῖν δίδωκεν, ὑμῖν δὲ οὐδαμῶς
δώσει. » Πρὸς ταῦτα πάλιν ἂν ἀνθυπέφερον τὰ ἔθνη, λόγου
μὴ ἀξιοῦντα τοὺς φθονερούς Ἰουδαίους · « Ἡμᾶς μὲν, ὧ
Δέσποτα καὶ Λόγε Θεοῦ, ἀξίως ὡς ἀναξίους ἀπώσω, ὡς
σκληροτραχήλους καὶ ἀνηκουσίους ἀνεπιμελήτους καταλιπὼν, 20
καὶ λιμῶ ἀγνωσίας καὶ δίψῃ ἀνδρίας τοῦ μὴ ἀκοῦσαι ἡμᾶς
λόγων ἀγίων σου ἔσας καὶ δικαίως. Εἰς δὲ τούτους αὐτοὺς
πᾶσαν ἐπεδείξω ἀγάπην καὶ ἐπιμέλειαν προφήτας καὶ
κριτὰς καὶ διδασκάλους ὡς ὁδηγούς καὶ παιδευτὰς δέδωκα,
αὐτοῖς νόμον καὶ περιτομὴν καὶ σημεῖα καὶ τέρατα ἐποίησας 25
εἰς αὐτούς καὶ πάντα ταῦτα εἰς οὐδὲν λογισάμενοι, ἐγκα-
τέλιπόν σε καὶ εἰδώλοις μεθ' ἡμῶν ὡς θεοῖς προσεκύνησαν
καὶ ὅπερ ἡμεῖς ἐπράξαμεν ἔργα, πάντα καὶ αὐτοὶ διεπρά-
ξαντο καὶ ὁμοίως ἡμῖν ἠρνήσαντό σε τὸν εὐεργέτην. Νυνὶ
δὲ μόνη τῇ εἰς σέ πιστεῖ συνεπάθης αὐτοῖς, ἤλθης καὶ 30
ῥυκτεῖρης καὶ τοῖς μὴ ἁμαρτήσασιν ἁγίοις σου συνηριθ-
μήσας. Οὐκ ἐλθήσεις δὲ καὶ ἡμᾶς ; Οὐκ οἰκτερήσεις, Οὐ
προσδέξῃ, φιλήθρῳπε ; » Καὶ οὕτως δικαίως καὶ εὐλόγως
τοῖς ἐν περιτομῇ εἰδώλοις θύσασιν οἱ ἐν ἀκροβυστίᾳ συνήπ-
ταντο καὶ οἱ πάντες εἰς ἐν ἐν Χριστῷ γενήσεσθαι ἐμελλον. 35
Ἐπεὶ δὲ μετὰ τῶν προγενεστέρων αὐτῶν κακῶν καὶ
κρίτον τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν ὡς κακουργὸν ἀπέκτειναν, τὸν
δὲ Βαραββᾶν ὡς ἀντίτυπον τοῦ Ἀντιχρίστου ᾗτήσαντο καὶ
ἀπέλυσαν καὶ μετὰ ταῦτα καὶ αὐτοὺς ἐδίωξαν τοὺς ἀποσ-
τόλους αὐτοῦ, ἐξορίσας αὐτούς, ὥπερ εἵπομεν, ἐκ τοῦ 40
παραδείσου, διέσπειρεν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ὡς τὴν τῶν
ἔθνων ἀνταλλαξάμενους ἀπέδεικναι. Τὰ δὲ γε ἔθνη τὰ ἐκ τῆς
πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ ὁ τὴν πλευράν ἀναλαβὼν τοῦ Ἀδάμ ἐκ
τῆς γυναικὸς καὶ εἰς ἄνδρα τέλειον οἰκοδομήσας αὐτήν,
σὰρξ αὐτὸς ὁσος ὁ φύσει Πῶς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ δι' αὐτῆς 45
γεγονώς καὶ υἱὸς τοῦ Ἀδάμ κατὰ τὴν φύσιν τοῦ Ἀδάμ
χρηματίσας, πρὸς ἑαυτὸν ἐπεσπάσατο. Τοῦτο ὁ πλοῦτος
τοῦ κόσμου καὶ εἰ τοῦτο γέγονε πλοῦτος κόσμου, πόσῳ
μᾶλλον, εἰ κἀκεῖνοι ἐπίστευσαν, γενήσεσθαι ἐμελλον. Ἦν
μὲν οὖν ἐκ τῆς πρώτης διωπορᾶς μερὶς ὁ πᾶς Ἰσραὴλ δὲ 50

- καὶ προέγνω καὶ προώρισε · καὶ ὅτε ἦλθεν ἐκάλεσεν αὐτὸν εἰς πίστιν τὴν αὐτοῦ. Ἐπεὶ δὲ ἔλθειν πρὸς αὐτὸν οὐκ ἠθέλησε, λαβὼν ἐκ τῆς ὅλης μερίδος μερίδα μικράν τοῦς εἰς αὐτὸν πιστεύσαντας, δηλονότι τὸν Ἰωάννην καὶ πρό-
 55 δρομον, τοῦς ἀποστόλους καὶ καθεξῆς τοῦς λαιπούς, τὸ πλεῖστον τῆς μερίδος τὸ ἐκ προθέσεως αἰκείας εἰς ἀπιστίαν πεσὼν ἀπέριψε · καὶ ἀντ' αὐτῶν εἰσῆλθον τὰ ἔθνη καὶ τῇ κατ' ἐκλογὴν πίστει μερίδι ἐκ πίστεως καὶ αὐτοὶ ἐκαλήθησαν.
- 60 Καὶ σκόπει μοι ἀπ' ἐντεῦθεν τὴν τοῦ λόγου καθ' ὁδὸν προκοπὴν, ὅπως ἔρχεται τὰ τῆς καινῆς καὶ θαυμασίας μερίδος ἐκδηγήσασθαι.

ζ'. Ὅτι νέος κόσμος ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ νέος παράδεισος ἡ πρὸς αὐτὸν πίστις. Καὶ πρὸς ταῦτοις ἀνακεφαλαιώσας τοῦ πρώτου κόσμου, ἀντιπαρτιθεμένων τοῖς ἐν ἀκρίνῃ πραχθεῖσι τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ Χριστοῦ τελειοθέντων. Καὶ πρὸς τὸ τέλος ἐπανάληψις τοῦ ἀποστολικοῦ ρητοῦ · « Οὕς προέγνω, τούτους καὶ προώρισε ... ».

- Πάλιν μὲν οὖν νέας μερίδος ἀρχὴ καὶ νέου κόσμου καὶ μετὰ τῆς μερίδος φύραμα ξένον, καινὸν καὶ παράδοξον. Τὰ μὲν μέχρι τούτου τύποι καὶ σκιαὶ καὶ αἰνίγματα ταύτης ἦν, αὕτη δὲ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ τοῦ κόσμου παντός ἀνακαίνισις τε
 5 καὶ ἀνανέωσις. Ἀλλὰ γὰρ μερίς μὲν ἡ ἐκ τοῦ Ἀδάμ γεγонуῖα φθαρτὴ καὶ εἰς πολὺ πλῆθος λαοῦ φθαρτοῦ καὶ θνητοῦ γενομένη ὑπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ πᾶσα ἀπώλετο καὶ Νῶε μόνος ἐξ αὐτῆς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ μερίς πάλιν ἐκ ταύτης ἐναπελείφθησαν, ἀρχὴ κόσμου δευτέρου. Ἐπεὶ δὲ πάλιν εἰς
 10 οὐρανὸν ἀνελθεῖν ἐπαχείρουν, κατακλυσμὸν δὲ μηκέτι ποιήσειν ἐπηγγείλατο ὁ Θεὸς μηδὲ ἀποκτεῖναι πᾶσαν σάρκα ζῶσαν ἐπὶ τῆς γῆς, αὐτίς μερίδα ἔλαβε τὸν Ἀβραάμ κατ' ἐκλογὴν πίστεως καὶ πάντας ἄλλους εἰς τὸν κόσμον διέσπειρεν. Ἀπὸ ταύτης οὖν τῆς τοῦ Ἀβραάμ μερίδος
 15 μερίδα τοῦ σπέρματος αὐτοῦ, αὐτὴν δὴ τὴν πλευράν, ὡς πολλάκις εἶπον, αὐτὸς ἐκεῖνος ἐπέλαβεν ὁ Θεὸς καὶ ὠκοδόμησεν αὐτῷ καὶ ὠκοδομήθη εἰς σάρκα δίχα τροπῆς καὶ

ἐγένετο ἄνθρωπος οὐ φίλος. Οὐδὲ γὰρ ἀπαρχὴ τέκνων
σαρκικῶν, λαοῦ φθαρτοῦ, καθά καὶ ὁ Νῶε ττηνικαῦτα ἐγένετο,
ὡς ἂν, ἐν τῷ πληθυνθῇ καὶ ἀπολλυσθαι μέλλοντος αὐτοῦ, 20
ἄλλην ἀπαρχὴν πάλιν εἰς ἑτέρου λαοῦ γένεσιν ὑστερον ἐξ
αὐτοῦ λάβη, ἀλλὰ ἀπαρχὴ ἀθάνατος καὶ αἰζζωος γέγονε
τέκνων πνευματικῶν καὶ τὸν χαρακτῆρα ἀναμορφουμένων
αὐτοῦ, καθά φησιν ὁ Ἀπόστολος « Ἀπαρχὴ Χριστός,
ἔπειτα οἱ τοῦ Χριστοῦ », καὶ ἐτέρωθι · « μέχρις οὐ μορ 25
φωθῇ Χριστός ἐν ἡμῖν ». Οἱ μὲν γὰρ προπάτορες ἅπαντες
ἐκεῖνοι θνητοὶ ὑπῆρχον, ὁ δὲ ἐκ τῆς μερίδος τοῦ σπέρματος
Ἀδραάμ τὴν μερίδα λαβὼν καὶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτοῦ
τοῦ Ἀδάμ υἱὸς γεγονώς, ἀφθαρτός ἐστι καὶ ἀθάνατος, οὐ
γεννῶν σαρκικῶς ἀλλὰ ἀναπλαττων πνευματικῶς. 30

Καὶ σκόπει μοι τὸν τρόπον τῆς ἀναπλάσεως. Τίς οὗτος ;
Ἐν τῷ παραδείσῳ ἀπὸ ἀνδρός γυνὴ γέγονε, μήτηρ οὖσα
πάντων τῶν ἀπὸ γῆς γεννηθέντων · ἐν δὲ τῇ τῶν κιστῶν
Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ γυναικὸς ἀνὴρ Χριστός ὁ Θεὸς ἐγεννήθη,
ἀπαρχὴ καὶ ζωὴ πάντων τῶν ἀναγεννωμένων πνευματικῶς 35
ἐκ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως. Ἐκεῖ ξύλον τοῦ γινώσκειν καλὸν
καὶ πονηρόν, ὃ καὶ μεταληφθὲν θανάτου ἐκείνοις γέγονεν
αἴτιον ἐνταῦθα τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ, ἐν ᾧ τὰς μὲν χεῖρας
ἀντὶ τῶν ἀγαμμένων χειρῶν τοῦ Ἀδάμ, τοὺς δὲ πόδας ἀντὶ
τῶν ἐπὶ τῇ παραβάσει βαδισάντων ποδῶν, προσηλώθη 40
Χριστός ὁ δευτερός Ἀδάμ καὶ Θεός. Καὶ ὁ μὲν Ἀδάμ,
γευσάμενος ἀπὸ τοῦ ξύλου ἐκείνου, θανάτου καὶ κατάρης
αἴτιος τοῖς ἐξ αὐτοῦ γέγονεν ὁ δὲ Χριστὸς καὶ Θεός,
χολῆς γευσάμενος καὶ ὄξος πίων, ἐκείνους μὲν τῆς κατάρης
ἀπήλλαξε καὶ τῆς τοῦ θανάτου φθορᾶς ἠλευθέρωσε, τοῖς δὲ 45
πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν ζωὴν καὶ νῆν ἰδωρήσκη καὶ ἰσάγγελον
ἔχειν πολιτείαν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐνίσχυσεν. Ἐκεῖ τὸ
ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου ἦν, ὃ καὶ φαγεῖν
οἰκονομικῶς οὐ συνεχωρήθη ὁ Ἀδάμ, ἀλλ' ἐξεβλήθη τοῦ
παραδείσου, διὸ καὶ φυλάσσειν ἐτάχθη, τὴν τούτου εἰσοδὸν ἢ 50
φλογίνῃ βομφαίᾳ · ἐνταῦθα λόγχῃ τὴν πλευρὰν ἐνύγη
Χριστὸς καὶ τὴν βομφαίαν ἐκείνην ἀπέστρεψε καὶ τὴν
εἰσοδὸν ἥνοιξε καὶ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ τὸ τῆς ζωῆς ξύλον
ἐφύτευσε, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ καθ' ἡμέραν τοῦτο φυτεύειν

55 ἐξουσίαν ἡμῖν δέδωκεν, ἔ και ἀθρόον αὐξάνει καὶ ζωῆς αἰωνίου πᾶσι τοῖς ἐσθίουσιν ἐξ αὐτοῦ πρόξενον γίνεται.

Ὡ παραδείσου τοῦ νυνὶ παρὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ φυτευθέντος ! Ὡ μυστηρίου καινοῦ καὶ θαυμάτων φορικτῶν !
 Ἐκεῖ μὲν γὰρ δένδρα αἰσθητὰ καὶ ὁρατὰ ὁμολογουμένως
 60 ὑπῆρχον ὁ Ἀδάμ τε καὶ ἡ Εὔα, αὐτό τε τὸ ξύλον τῆς γνώσεως καὶ τὸ ξύλον ὁμοῦ τῆς ζωῆς ἕτερον παρὰ τοῦτο ὃν ἐνταῦθα δὲ ὁ νέος Ἀδάμ τὰ πάντα ὁμοῦ τοῖς πιστοῖς γίνεται καὶ τρυφή καὶ γνώσις, οὐ θανατοῦσα καὶ τοῦ τῆς ζωῆς ξύλου ἀπεργουσα, ἀλλὰ διδάσκουσα ἃ διὰ ῥημάτων δεῖ τῷ ὕφει
 65 δεόντως ἀνταποκρίνεσθαι α Ἀπελθε, φησὶν, ὀπίσω μου, Σατανᾶ ἡ καὶ τὰ ἐξῆς καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰσάγουσα πρὸς τὴν ζωὴν ἥτις αὐτὸς ἐκεῖνος πάλιν ἐστίν. Ἀλλὰ ποῦ, φησὶν, ὁ νέος παράδεισος ὃν λέγεις πεπονηκέναι Χριστόν ; Ἴδού γὰρ ὁρῶμεν ὅτι ἅπας ὁ κόσμος, καθὼς ἐξ
 70 ἀρχῆς κατεσκευάσθη, ἐστὶ καὶ τὴν γῆν κατοικοῦμεν ἐν ἧ ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ καὶ ἰθρῶτι τοῦ προσώπου ἡμῶν ἐσθίειν κατεκρίθημεν τὸν ἄρτον ἡμῶν. Ποῦ οὖν ὁ παράδεισος ὃν διηγῇ ἡμῖν, Εἰ βούλει μαθεῖν Θεοῦ ἀκατάληπτου καὶ ἀοράτου ἀόρατα καὶ ἀκατάληπτα τοῖς ἀπίστοις ἔργα τε καὶ
 75 μυστήρια, ἐπίστησον ἐνταῦθεν τὸν νοῦν καὶ διηγουμένων γνώσῃ καὶ μαθήσῃ αὐτά.

Πρῶτον ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς καὶ ὕστερον τούτων πάντων οἰκείαις χερσὶ τὸν ἄνθρωπον ἐπλασεν, εἰθ' οὕτως ἐποίησε τὸν παρά-
 80 δεῖσον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ καὶ ἔθετο τὸν ἄνθρωπον ἐν αὐτῷ ὃν ἐποίησε καὶ λαβὼν μίαν αὐτοῦ τῶν πλευρῶν ὥκοδόμησεν αὐτὴν εἰς γυναῖκα καὶ σὸτως ἔδωκεν αὐτοῖς ἐντολὴν τοῦ μὴ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ξύλου τοῦ γνωστοῦ καλοῦ καὶ πονηροῦ, ἵνα μὴ θανάτῳ θανατωθῇσονται, ἀλλ' ἐργάζωνται
 85 κατὰ τὴν ἐντολὴν καὶ φυλάσσωσιν. Αὐτοὶ δὲ μετὰ ταῦτα ἀπέστησαν μὲν ἐν πρώτοις τοῦ μεμνησθαι Θεοῦ καὶ τῶν ἐργεσιῶν αὐτοῦ, ἥτις ἦν ἡ ἐργασία ἡ ἀπὸ Θεοῦ δοθεῖσα αὐτοῖς, δεύτερον κατέλιπον τοῦ φυλάσσειν τὴν ἐντολὴν καὶ ἐκ τοῦ ξύλου οὗ ἐνετεβλατο αὐτοῖς μὴ φαγεῖν ἔφαγον.
 90 καὶ ἀπέθανον εὐθὺς μὲν τὸν ψυχικόν, μετὰ δὲ πολλοὺς χρόνους ὕστερον καὶ τὸν σωματικόν θάνατον καὶ κατήχθησαν ἐν τῷ ἔδῳ. Καὶ οὐ μόνον οὗτοι ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐξ αὐτῶν

γεννηθέντες τοῦτο κεπόνθασι μέχρι τῆς αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ
καὶ Θεοῦ τοῦ νέου Ἀδάμ παρουσίας καὶ τῆς εἰς τὸν ἄδην
αὐτοῦ καταβάσεως καὶ τῆς ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἀναστάσεως 95
Ἀλλὰ γὰρ ἐλθόντος τοῦ τὰ πάντα τότε δημιουργήσαντος
καὶ ἀνακαινίσαι ταῦτα θελήσαντος, οὐχὶ κατὰ τὴν ἀκο-
λουθίαν ἦν ἔκτισε ταῦτα καὶ ἀνακαινίσαι ἤθελῃσεν. Ἀλλὰ
πῶς, Πρῶτον τὸν ἄνθρωπον καὶ οὕτω τὴν κτίσιν ὑστερον
Τίνα τρόπον καὶ διὰ τί; Ἐπειδὴ τότε μὲν ὡς βασιλεία τῷ 100
Ἀδὰμ τὰ ὁρώμενα πάντα εἰς κατοικίαν καὶ ἀπόλαυσιν αὐτοῦ
πρῶτον ἡντράπισε καὶ εἰθ' οὕτως ἐκείνον παρήγαγε νυνὶ
δὲ πάλιν, εἰάν τὴν κτίσιν ἀνακαινίσαι πρῶτον ἤθελῃσεν καὶ
πνευματικὴν αὐτὴν καὶ ἀφθαρτον καὶ αἰδίων ἀπεργάσασθαι,
ποῦ ἄρα ὁ σάρκα θραστὴν περικείμενος, ὁ ψυχικὸς δηλονότι 105
καὶ θνητὸς αὐτὸς ἄνθρωπος, οἰκεῖν ἐμελλεν, Ἐν ποίῳ δὲ
κόσμῳ διαγεῖν τότε καὶ γαμεῖν καὶ ἐγκαμίσκεσθαι, γεννᾶν
τε καὶ γεννᾶσθαι καὶ ἀνατρέφεσθαι ὥφειλεν; Ὅντως οὐκ
ἔχεις εἰπεῖν Διὰ τοῦτο οὖν πρῶτον τὸν καταπεσόντα καὶ
συντριβέντα καὶ παλαιωθέντα ἄνθρωπον ἀνεγείρει, ἀναπλάττει 110
τε καὶ ἀνανεοῖ, καὶ τότε τὴν κτίσιν.

Ἀλλὰ γὰρ ὥσπερ κατὰ τάξιν τὴν δημιουργίαν καὶ τὴν
ταύτης ἐκπτώσιν εἰρήκαμεν, οὕτω δεῖν εἰπεῖν καὶ τὴν αὐτῆς
ἀνακαινίσιν. Σκόπει δὲ τὴν παράθεσιν τῶν παλαιῶν πραγμά-
των, ὥπως ἐξ ἐσότητος ἔχει παρατιθεμένη τῇ οἰκονομίᾳ καὶ 115
διαθήκῃ Θεοῦ. Πρῶτον τοιγαροῦν εἰσῆλθῃ ὁ Ἀδάμ εἰς τὸν
παράδεισον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τότε ἡ Εὐὰ παρήχθῃ πρῶτον
καὶ ὁ Πιὸς τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ὁ ποιητὴς τοῦ Ἀδάμ, κατῆλθε
καὶ εἰσῆλθεν ἐν τῇ ἀγρόντῳ γαστρὶ τῆς Παρθένου καὶ
οὕτως ἔλαβεν ἐξ αὐτῆς τὴν πλευράν τοῦ Ἀδάμ, ἦτοι τὴν 120
πανάμιωμον σάρκα, καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος καὶ προῆλθεν ἐν
κόσμῳ ἀντὶ Εὐὰς τῆς ἀπατηθείσης ὑπὸ τοῦ ὄφως Ἀδὰμ
νέος ὁ κτεῖναι μέλλων τὸν ὄφιν τὸν τὴν Εὐὰν ἐξαπατήσαντα.
Πρῶτον ἡ Εὐὰ ἠπατήθη, λαλήσαντος αὐτῇ τοῦ ὄφως,
καὶ ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔφαγε καὶ τὴν ἐντολὴν παρέβη καὶ τὸν 125
θάνατον ἀπέθανε τῆς ψυχῆς ἡ πρώτη ἡ θεοτόκος Μαρία
ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου εὐαγγελίζεται καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βουλὴν
ἀπαγγελθεῖσαν πιστεύει καὶ πεῖθεται λέγουσα ὁ Ἰδοὺ ἡ
δοῦλὴ Κυρίου ὁ γένετό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. » Καὶ οὕτως

- 130 τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον οὐσι-ιδῶς ἐν ἑαυτῇ ὑπεδέξατο πρώτη, τὴν ψυχὴν αὐτῆς θηλαδὴ τοῦ αἰωνίου ἐκείνου θανάτου ἐκλυτρωσάμενον Καὶ τμησαῦτο σαρκωθεὶς τὸ τοῦ Ἀδάμ ἀνέπλασε σῶμα, ᾧ τὴν πνοὴν εὐθὺς εἰς ζωσάν ψυχὴν ἐνεφύσησεν ἑψυχωμένην γὰρ λαβὼν τὴν πλευρὰν αὐτοῦ
- 135 ὕστερον καὶ οἰκοδομήσας αὐτὴν εἰς γυναῖκα, οὐχὶ οἰκοδομήσαι καὶ τὴν πνοὴν γέγραπται. Καὶ ἵνα σαφέστερον εἰπωμεν, οὕτως ἐπεργασώμεθα τοῦτο αὐτὸ τὸ ῥηθὲν
- Ἐλαβεν ὁ Θεός, ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ τὴν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ μερίδα καὶ ἀντ' αὐτῆς ἐτέραν ἀνεπλήρωσε σάρκα, καὶ ἦν
- 140 ἔλαβεν εἰς ὅλον ὑποδόμησεν ἄνθρωπον, ψυχὴν δὲ οὔτε αὐτῷ προσέθηκε τῷ Ἀδάμ ἀνθ' ἧς ἔλαβε σὺν αὐτῇ τῇ πλευρᾷ, οὔτε πάλιν ἐν τῇ Ἐβᾶ ταύτην ἐπηύξησεν ἀλλ' οἷον ἡ μὲν σὰρξ ἡ ληρθεῖσα ἀντὶ τῆς πλευρᾶς ἔσχε τὴν ἀναπλήρωσιν, ἡ δὲ ψυχὴ οὐκέτι. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦτο σαφέστερον ἀκούε. Ὁ Θεός
- 145 ἐκ τῆς Παρθένου σάρκα ἐνιουν καὶ ἑψυχωμένην ἔλαβεν, ἦν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ καὶ ἄλλην ἀντ' αὐτῆς ἀνεπλήρωσε καὶ ταύτην ἐξ ἐκείνης λαβὼν δέδωκεν αὐτῇ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον καὶ ἀνεπλήρωσεν ἦν οὐκ εἶχεν αἰωνίαν ζωὴν ἡ ψυχὴ αὐτῆς. Ἡ ἀναπληρωθεῖσα γὰρ ἀντὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ
- 150 Ἀδάμ σὰρξ ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, αὕτη ἦν ὁ ἀρραβὼν καὶ τῆς οἰκονομίας Θεοῦ τὸ ἐχέγγιον, ὥς ἂν ἐκ τῆς πλευρᾶς πάλιν λάβῃ πλευρὰν καὶ δώσῃ ἀντ' αὐτῆς οὐ σάρκα πάλιν, προαναπληρώθῃ γάρ, ἀλλὰ Πνεῦμα οὐσιωδῶς Θεοῦ, ἵνα, ὥσπερ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ ἡ γυνὴ γέγονε καὶ
- 155 πάντες ἄνθρωποι θνητοὶ ἐξ αὐτῆς, οὕτω καὶ ἐκ τῆς σαρκὸς τῆς γυναικὸς ὁ ἀνὴρ Χριστός ὁ Θεός γένηται καὶ ἐξ αὐτοῦ πάντες ἀθάνατοι χρηματίσωσι καὶ ἀναπληρώσῃ ὁ εἶχεν ὁ Ἀδάμ πλεῖον τῆς γυναικὸς. Τί δὲ ἦν ὁ εἶχε πλεῖον ἐκεῖνος; Ἡ σὰρξ ἡ ἀναπληρωθεῖσα ἀντὶ τῆς πλευρᾶς ἐν τῷ σώματι
- 160 αὐτοῦ. Λαβὼν γάρ, ἵνα πάλιν σοι τὰ αὐτὰ εἰπω, ἐκ τῆς Παρθένου τὴν σάρκα Χριστός, ἔδει ταύτην καὶ αἰθὺς ἀναπληρῶσαι, καθὼς καὶ τότε ἀνεπλήρωσε τοῦ Ἀδάμ. Ἐπεὶ δὲ οὐ πρὸς φθορὰν καὶ αἰθὺς ἀλλὰ πρὸς ἀφθαρσίαν ἐμελλε γίνεσθαι, διὰ Πνεύματος καὶ οὐ διὰ σαρκὸς ἡ ἀναπλήρωσις
- 165 γέγονεν, ὅπως καὶ τὴν φύσιν τοῦ Ἀδάμ ἀναπλάσῃ καὶ τὰ μέλλοντα γενέσθαι τέκνα Θεοῦ διὰ Πνεύματος ἁγίου τὴν

ἀναγέννησιν λάβωσι καὶ οὕτως ἐν Πνεύματι Θεοῦ συγγενεῖς αὐτοῦ ἄπαντες οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύοντες γίνονται καὶ σῶμα ἐν.

Καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν πρωτοπλάστων ἐρρήθη · « Ἐνεκεν, 170
φῆσί, τούτου » — Ποίου ; Τῆς γυναικὸς θηλονότι, φημί δὴ
τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ · « καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα
αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ προσκολληθήσεται τῇ
γυναικὶ αὐτοῦ » ἢ ἕχουν τῇ πλευρᾷ τοῦ Ἀδάμ · « καὶ ἔσονται
οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν » , οὕτως καὶ ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ 175
γίνεται. Ἐπειδὴ γὰρ ἀνέλαβε σάρκα ἐκ τῶν παναχράντων
αἱμάτων τῆς Θεοτόκου καὶ Πνεῦμα ἅγιον αὐτῇ ἔχαρίσατο,
ἐσαρκιώθη τε καὶ γέγονεν ἄνθρωπος, τούτου ἕνεκα καταλείψει
ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, ἐτι δὲ καὶ
γυναικα καὶ τέκνα καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς , καὶ προσκολ- 180
ληθήσεται οὐ τῇ γυναικὶ οὐδὲ σαρκικῶς, ἀλλ' ὥς πάντες ἐκ
τῆς γυναικὸς οἱ κατὰ σῶμα γεννώμενοι καὶ ὄντες ἡμεῖς,
τῷ ἐκ τῆς γυναικὸς γεννηθέντι ἄνθρ' σπορᾶς ἀνδρὶ, τῷ
νομφίῳ Χριστῷ. Καὶ οὕτως, πνευματικῶς συναπτόμενοι
καὶ κολλώμενοι αὐτῷ, ἐσόμεθα ἕκαστος μετ' αὐτοῦ εἰς 185
πνεῦμα ἐν καὶ σῶμα ἐν ὡσαύτως, διὰ τὸ σωματικῶς ἐσθίειν
τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ πίνειν ἡμᾶς.

Οὕτως γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς ἀπεφθέγγε-
ξαιτο · « Ὁ τρώγων μου τὸ σῶμα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν
ἐμοὶ μένει καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ » Τούτῳ δὲ τῷ θείῳ λόγῳ καὶ 190
τὸ οὕτω λέγον τοῦ Ἀποστόλου συνέδει ῥῆμα · « Ὁ κολλώ-
μενος τῇ πόρνῃ ἐν σώμα ἔστι μετ' αὐτῆς » ὁ δὲ κολλώμενος
τῷ Κυρίῳ ἐν πνεύμα ἔστι μετ' αὐτοῦ . « Ἐν δὲ λέγω οὐ
ταῖς ὑποστάσεσιν, ἀλλὰ τῇ φύσει τῆς θεότητος καὶ τῆς
ἀνθρωπότητος ἐν τῇ μὲν φύσει τῆς θεότητος, ὡς θεοὶ καὶ 195
αὐτοὶ θέσται γινόμενοι κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου
· « Καὶ οἶδαμεν ὅτι φανερωθέντος αὐτοῦ, φησὶν, ὅμοιοι αὐτῷ
ἐσόμεθα » . « Τίνα τρόπον ; Ὅτι » ἀπὸ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ,
φησὶν, ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν » · τῇ δὲ φύσει τῆς ἀνθρωπό-
τητος, ὡς συγγενεῖς καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ χρηματίσαντες, 200
καθὼς καὶ ἐτέρωθεν εἶπομεν. Ταῦτα γὰρ καὶ οἱ ἅγιοι εἰδότες
πατέρες ἡμῶν ἀναφανδὸν ἔλεγον · « Δὲς αἷμα καὶ λαὸν
Πνεῦμα », ὡς τοῦ Πνεύματος ἄλλως μὴ δεδομένου ἡμῖν

- εἰ μὴ διὰ τῆς ἐκουσίας πρὸς τὸν κόσμον σταυρώσεως ὁμοῦ
 206 καὶ νεκρώσεως. Πνεῦμα γὰρ ὢν ὁ Θεὸς κατὰ τὴν θείαν
 φωνήν, ἐν Πνεύματι ἁγίῳ βούλεται ἡμᾶς ἐνοῦσθαι αὐτῷ
 καὶ κολλᾶσθαι καὶ συσώμους εἶναι καὶ συγκαληρονόμους
 αὐτοῦ, ὡς πᾶσα θεία Γραφή μαρτυρεῖ. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκί-
 μενον ἐπανέλθωμεν.
- 210 Τοιγαροῦν ἔλαβε σάρκα ὁ Θεὸς Λόγος ἐκ τῆς ἁγνῆς
 Θεοτόκου καὶ δέδωκεν αὐτῇ αὐτῆς οὐ σάρκα, ἀλλὰ Πνεῦμα
 οὐσιωδῶς ἅγιον. Καὶ ἐν πρώτοις ἐξωοποίησε τούτῳ τὴν
 τιμίαν καὶ ὑπεράνωτον ταύτης ψυχὴν, ἀναστήσας αὐτὴν
 ἐκ τοῦ θανάτου τοῦτο δὲ ἐποίησεν, ἐπειδὴ ἡ Εὐα πρώτη
 215 τῇ ψυχικῇ θανάτῳ ἀπέθανε. Σαρκοθεὶς δὲ ἐγένετο ἄνθρωπος,
 σῶμα ἐν ἑαυτῷ ἐννοῦν μετὰ ψυχῆς κεκτημένος· ταυτην
 γὰρ τὴν σάρκα καὶ τότε ἐκ τοῦ Ἀδάμ καὶ νῦν ἐκ τῆς
 Θεοτόκου ἐψυχωμένην ἀπορρήτως ἀνέλαβε καὶ οὕτως πᾶσαν
 τὴν φύσιν ἡμῶν μυστικῶς ἀνεκαίνισε. Γεννηθεὶς δὲ ἀφράστως,
 220 ὡς οἶδεν αὐτός, εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε. Τίνος χάριν καὶ διὰ
 τί; Ἵνα τὸν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ ἐξορισθέντα Ἀδὰμ ζητήσῃ
 καὶ εὐρὼν ἀναπλάσῃ αὐτόν. Καὶ θέα μοι ἐντεῦθεν, ἐπανάληψιν
 τῶν προειρημένων ποιουμένων, τὸ φρικτὸν τῆς οἰκονομίας
 μυστήριον.
- 225 Ἐτι ὢν ἐν τῷ παραδείσῳ ἐκλήθη ὁ Ἀδὰμ εἰς μετάνοιαν·
 φησὶ γὰρ ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν· « Ἀδὰμ, ποῦ εἶ » καὶ « Τίς
 ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνὸς εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου οὗ
 ἐνετείλαμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ
 ἔφαγες ; » Καὶ ὁμοίως ταῦτα ἀκηκοὼς οὐκ ἠβουλήθη
 230 μετανοῆσαι ἢ κλαῦσαι καὶ συγχώρησιν ἐξαίτησασθαι. Ἀλλὰ
 τί; Αἴτιον τῆς ἀφροσύνης αὐτοῦ καὶ τῆς ἀμαρτίας τὴν
 γυναῖκα ποιεῖται· διὸ καὶ τοῦ παραδείσου εὐκότως ἐκβάλ-
 λεται. Ἐπειδὴ δὲ τηρικαῦτα μετανοῆσαι ὁ Ἀδὰμ οὐκ
 ἠβουλήθη, τῇ τοῦ πανηροῦ δαίμονος καὶ τοῦτο ἐπιβουλή,
 235 διὰ τοῦτο πάλιν προσκαλεῖται πάντας διὰ τῆς μετανοίας πρὸς
 ἑαυτὸν ἐλθῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὁ Θεὸς καὶ φησὶ· « Μετανοεῖτε
 ἡγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. » Ἠγγικε, πρὸ τῶν
 πυλῶν ἴσταιται τῶν καρδιῶν καὶ τῶν στομάτων ὑμῶν·
 ἀνοίξατε διὰ τῆς πίστεως τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ εὐθέως
 240 εἰσαλεύσεται καὶ αὐτίκα διανοιχθήσονται τὰ στόματα ὑμῶν

καὶ βοηθετε · « Ἐχομεν τὸν θησαυρὸν τοῦ Πνεύματος ἐν
 ἡμῖν , ἔχομεν · τὴν ζωὴν κεκτήμεθα ἐν ταῖς καρδίαις
 ἡμῶν τὴν αἰώνιον . » Σκόπει δὲ τοὺς Ἰουδαίους ἐν πρώτοις
 ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς καὶ οὐκ ἐπείσθησαν ἀπελθεῖν · καλεῖ
 πάντα τὰ ἔθνη διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐσχατον καὶ πεισθέντα προσέ 245
 φυγον αὐτῷ καὶ προσέδραμον . Διὸ καὶ πρὸς τοὺς αὐτοῦ
 ἀποστόλους φησὶν α Ἐξέλθετε ταχέως εἰς τὰς πλατείας
 καὶ ῥύμας τῆς πόλεως καὶ πάντας τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπη-
 ρους, χωλοὺς τε καὶ τυφλοὺς, εἰσαγάγετε ὧδε », πόλιν
 λέγων τὸν κόσμον ἅπαντα τοῦτον, πλατείας δὲ καὶ ῥύμας 250
 τὰς φυλάς τῶν ἐθνῶν καὶ τὰς ἀνακεκρυμμένας χώρας τὰς
 μακράν, πτωχοὺς δὲ καὶ ἀναπήρους, χωλοὺς τε καὶ τυφλοὺς,
 τοὺς ὑπὸ πολλῶν ἁμαρτημάτων καὶ διαφόρων πταισμάτων
 καὶ ἀνομημάτων συντεθλασμένους καὶ ὑπὸ ἀγνωσίας Θεοῦ
 τετυφλωμένους. 255

Πάντας οὖν προσκαλεῖται ἀπὸ ἀνατολῶν ἕως δυσμῶν,
 Ἑβραίους λέγων καὶ Ἕλληνας Προέγνω δέ, ὡς Θεός, τῶν
 Ἑβραίων, ὡς πολλάκις ἐφημεν , τὴν ἐξ ἀπιστίας ἀπειθειαν
 καὶ τὴν τῶν ἐθνῶν ἐκ πίστεως ἐπιστροφὴν καὶ πρὸ τῶν
 αἰώνων προῦρίσεν ἵνα ὅσοι πιστεύσωσιν εἰς αὐτὸν καὶ 260
 βαπτισθῶσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἦγουν εἰς ὄνομα τοῦ
 Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ φάγωσι
 τὸ ἄχραντον σῶμα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ καὶ πίνωσι τὸ τίμιον αἷμα
 αὐτοῦ, δικαιωθῶσιν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἐλευθερωθῶσι
 δηλονότι καὶ δοξασθῶσι καὶ ζωῆς αἰωνίου μέτοχοι γένωνται, 265
 καθὼς αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ τῶν ἁπάντων Δεσπότης φησὶν
 α Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει
 ζωὴν αἰώνιον · καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται ἀλλὰ μεταβέβηκεν
 ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν . » Ἰδοὺ τοιγαροῦν καὶ
 προεγνώσθης ὑπὸ Θεοῦ, ἀδελφε, καὶ προωρίσθης καὶ 270
 ἐκλήθης καὶ ἐδοξάσθης καὶ ἐδικαιώθης καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον
 διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος
 ἀνεκλήθης · καὶ οὐκ ἐν παραδείσῳ αἰσθητῷ, ὡς πρὶν ὁ
 Ἀδάμ, εἰσηγέθης, ἀλλ' εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν τοῖς
 οὐρανοῖς ἀγαθὰ, α ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε 275
 καὶ εἰς καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη . » Ἐργάζου τοίνυν
 τὰς ἀρετὰς καὶ φύλασσε τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον δὲ
 σεαυτὸν διὰ τῶν ἐντολῶν φύλασσε τοῦ μὴ παραβῆναι τι τῶν

ἐνταλθέντων σοι, καὶ πείσῃ τὸ τοῦ Ἀδάμ ἢ μᾶλλον καὶ
 280 χεῖρῳ, τῶν μειζόνων καὶ οὐρανίων στερούμενος ἀγαθῶν.
 Μὴ προτιμήσῃς ἔτι τῶν ἐπιγείων τινὸς μηδὲ ἐπιθυμία τις
 τῶν φθειρομένων κατακρατήσῃ σου, ἵνα μὴ γυμνωθῇς τῆς
 δόξης ἧς ἐδοξάσθης παρὰ Χριστοῦ καὶ ὡς μὴ ἐνδεδυσμένος
 ἔνδυμα γάμου δεθῇς χειράς καὶ πόδας καὶ ἐκβληθῇς εἰς
 285 τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον ἐν ᾧ ὑπάρχει ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ
 βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Ἡ εἰς Χριστὸν πίστις ὁ νέος ἐστὶ παράδεισος. Διὸ καὶ
 προέγνω πρὸ καταβολῆς κόσμου πάντας τοὺς πιστεύσαντας
 καὶ πιστεῦσαι ὀφειλόντας εἰς αὐτόν ὡς καὶ ἐκάλεσε καὶ
 290 μέχρι συντελείας καλῶν οὐ παύσεται, καὶ ἐδόξασε καὶ
 δοξάσει, καὶ ἐδικαιώσε καὶ δικαιοῦσι, συμμόρφους δηλονότι
 τῆς δόξης τῆς εἰκόνος τοῦ Πιῦ αὐτοῦ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσ-
 ματος καὶ τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος ἀποδεικνύων αὐτοὺς,
 υἱοὺς Θεοῦ πάντας αὐτοὺς μυστικῶς ἐργαζόμενος καὶ
 295 καινοὺς ἀπὸ παλαιῶν καὶ ἐκ θνητῶν ἀθανάτους αὐτοὺς
 ἀποκαθιστῶν καὶ διδοὺς αὐτοῖς ἐντολὰς, καθὼς ποτε τῷ
 Ἀδάμ. Ὅσοι τοιγαροῦν μέχρι θανάτου πάσας τὰς αὐτοῦ
 ἐντολὰς φυλάξουσιν, οὗτοι καὶ τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην
 ἐπιδείκνυνται καὶ εἰς μαζονα κατὰ προκοπὴν δόξαν ἀνέρχον-
 300 ται. Ὅσοι δὲ καταφρονῇται καὶ ἀμελεῖς καὶ ἀγνώμονες
 περὶ τὸν εὐεργέτην ὀφθῶσι καὶ τὰς δοθείσας παρ' αὐτοῦ
 ἐντολὰς οὐ φυλάξουσιν, τῶν τοιούτων ἀγαθῶν, ὡς ὁ Ἀδάμ
 τοῦ παραδείσου, ἐκπίπτουσι, οὐχὶ παρὰ τὸ μὴ προεγνώσθαι
 αὐτοὺς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀλλ' ἐξ οἰκείας ἀφροσύνης καὶ
 305 πονηρίας τοῦτο πανθάνοντες. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ μέσον τοῦ
 παραδείσου τοῦτου προέβητο ὁ Θεὸς τὸ σωτήριον φάρμακον,
 τὴν μετάνοιαν, ὡς ἂν οἱ ἐκ βεθυμίας καὶ ἀμελείας ἐκπίπ-
 τοντες τῆς αἰωνίου ζωῆς διὰ τῆς μετανόας πάλιν μετὰ
 λαμπροτέρας καὶ περιφανοτέρας δόξης εἰς αὐτὴν ἐπανέρχων-
 310 ται· εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ὁ φιλένθρωπος Θεὸς ὥκονόμησεν,
 οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ.

Τοίνυν καὶ πᾶσαν ἄλλην μέριμναν καταλιπόντες, τῆς
 μετανόας δσῇ δυνάμει ἐπιμελησώμεθα, ἵνα καὶ τῶν παρόντων
 καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλαν-
 315 θρωπείᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ
 κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Γ'

Εἰς τὸ ρητὸν τοῦ Ἀποστόλου ἐν ᾧ λέγει· «Καὶ εἶδον τὸν τοιοῦτον εἰς τρίτον οὐρανὸν ὀρπαγέντα καὶ ἀκούσαντα ἄρρητα ῥήματα ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ ἀκούσαι.» Τί οὖν εἰσιν ἃ ἀκήκαεν ὁ Παῦλος ἄρρητα ῥήματα; Τίνα δὲ τὰ ἀγαθὰ «ἃ ὀφθαλμοὺς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίᾳ ἀνθρώπου οὐκ ἐνέζη», Τίς δὲ ἡ πῶς ἔσται καὶ ἔστιν εἰς ἡμᾶς ἡ τοῦ Θεοῦ βασιλεία καὶ τίς ἡ ἐν ἡμῖν ταύτης ἐνέργεια;

Ἐπειδὴ περ διαρρήδην ὁ τὸν ἀπάντων Δεσπότης καθ' ἑκάστην διὰ τῶν εὐαγγελίων βοᾷ, τὰ μὲν συνεκκασμένως λέγων, ὅταν ἐν παραβολαῖς διαλέγῃται, τὰ δὲ διεκρινένως κατ' ἰδίαν τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, οὕτω λέγων· «Ἵμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς», καὶ ποτε παρρησίᾳ πάντα καὶ ἀποκεκαλυμμένα λέγει πρὸς πάντας ἡμᾶς, ὡς φασὶ πρὸς αὐτὸν οἱ ἀπόστολοι· «Ἴδε, φασί, παρρησίᾳ λαλεῖς καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις», ζητῆσαι χρεῶν καὶ μαθεῖν ποῖα τὰ παρρησίᾳ καὶ ἀπογεγυμνωμένα, ποῖα δὲ τὰ ἐν παραβολαῖς ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ εἰρημένα. Τὰ μὲν οὖν δῆλα τῶν ἐντολῶν καὶ γυμνά εἰσιν ὅταν ὁ Εὐαγγελιστὴς λέγῃ· «Εἶπεν ὁ Κύριος· ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς», καὶ ὅταν μακαρίζῃ μὲν τοὺς πενθοῦντας, ταλανίζῃ δὲ τοὺς γελῶντας, καὶ ὅταν λέγῃ· «Μετανοεῖτε ἡγγικα γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν», καὶ πάλιν· «Ὁ θέλων σῶσαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν ἐμοῦ εἰς ζωὴν αἰώνιον εὕρησκει αὐτήν», καὶ· «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.» Ταῦτα τίνυν καὶ τὰ τουτοῖς ἐπόμενα οὐκ ἐν παραβολαῖς, ἀλλὰ φανερά καὶ μηδεμίαν ἐγκεκρυμμένην ἐννοίαν ἔχοντα εἰρηται. Τὰ δὲ γε

- ἐν παραβολαῖς εἰσιν ὅταν λέγῃ · « Τίτι μοιῶσομεν τὴν
 25 βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ; Ὁμοία ἐστὶ κόκκος σινάπεως ὃν
 λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ καὶ αὐξηθεὶς
 ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα » καὶ ὅταν πάλιν φησὶν · « Ὁμοία
 ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἄνθρωποι ζητοῦντι καλοὺς
 30 μαργαρίτας » καὶ πάλιν · « Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν
 οὐρανῶν ζύμη ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα
 τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον ». Ταῦτα καὶ ἕτερα τούτων
 πλεονα οὕτω λέγων καὶ παρομοιάζων τοῖς τοιοῦτοις τὴν
 βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, παραβολὰς καλεῖ
 Καὶ ὅρα μοι σοφίαν ἐντεῦθεν Θεοῦ, πῶς διὰ τῶν αἰσθητῶν
 35 ὑποδειγμάτων καὶ τῶν δοκούντων ἡμῖν εὐτελεῶν εἶναι τὰ
 ὑπὲρ νοῦν καὶ διάνοιαν ὑποζωγραφεῖ. Τοῦτε δὲ ὅλον παιεῖ,
 ἵνα οἱ μὲν ἄπιστοι καὶ διὰ τῆς ἀπιστίας ἀνάξιοι τῶν τοιούτων
 γενόμενοι μείνωσι τυφλοὶ καὶ τῶν τοιούτων ἄμοιροι ἀγαθῶν,
 οἱ δὲ γε πιστοὶ καὶ μετὰ πληροφορίας τὸν λόγον δεχόμενοι
 40 τῶν παραβολῶν αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν τῶν πραγμάτων
 ἐναργὴ θεάσωνται ἐπ' αὐτοῖς ἔκθασιν. Αἱ γὰρ παραβολαὶ
 αὗται εἰκόνες τῶν γινομένων πραγμάτων εἰσὶ καὶ ὅπως,
 ἔκους. Ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως τὸ πανάγιον Πνεῦμά ἐστι
 τοῦτο γὰρ καὶ τὴν βασιλείαν μοι νόει εἶναι τῶν οὐρανῶν
 45 καὶ οὐχ ἕτερόν τι. Ἄνθρωπος δὲ ἐστὶν ὁ πᾶς πιστὸς καὶ
 βουλόμενος διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τοῦτον τὸν κόκκον
 λαβεῖν. Κῆπος δὲ οὐδεὶς ἕτερος τόπος ἐστὶν εἰ μὴ ἐκείνου
 ἡμῶν ἡ καρδιά, ἐνθα τὸν ἕνα κόκκον τοῦτον — οὐ τοὺς
 πολλοὺς, οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τῶν διχοτομουμένων ὑπάρχει —,
 50 τὸν ἄτμητον ὄντα τῇ φύσει καὶ ἀδιαίρετον λαμβάνοντες,
 κρύβομεν ἐν αὐτῇ · παση δὲ φυλακῇ τηροῦντες ἑαυτοὺς
 καὶ φυλάττοντες, αὐτὸς αὐξάνει ὥς οὐκ ἴσμεν ἡμεῖς καὶ
 φυσεῖς ὁράται καὶ αὐξηθεῖς ἐπὶ πολὺ ἐπιγινώσκειται παρὰ
 τῶν ἐν οἷς ἐφύη καὶ εἰς δένδρον γενόμενος καὶ κλάδους
 55 ποιήσας πολλοὺς ἀφραστον τῷ κεκτημένῳ αὐτὸν ἐμποιεῖ
 τὴν χαράν. Ὡστερ οὖν δῖχα τοῦ σπόρου οὐδὲν ὁ κηπος
 χρήσιμον προφέρει εἰ μὴ μόνον ἀκάνθιας καὶ βοτάνας ἀγρίας
 καὶ ὁ σπόρος δῖχα τοῦ βληθῆναι εἰς κῆπον οὐ καρποφορεῖ,
 ἀλλὰ μένει μόνος οἶός ἐστιν, οὕτω δὲ καὶ ἡμῶν ἀληθῶς αἱ
 60 ψυχαὶ δῖχα τοῦ θείου σπόρου ἄκαρποι καὶ ἀκαυτηφόροι

διατελοῦσι καὶ γίνονται. Ὁ γὰρ θεῖος σπόρος, πρὸ τοῦ ἐν
 ἡμῖν ἡγούν ἐν ταῖς κατὰ φύσιν ἡμῶν ἐμβληθῆναι, αὐτὸς μένει
 μὲν οἷος ὅλος ὑπάρχει θεός, μήτε προσθήκην δεχόμενος
 μήτε μὴν ὑφείσιν ὑπομένων τὸ σινολον, ἐν ἡμῖν δὲ οὔτε φύει
 ὅλως οὔτε αὖξιν ἐπιδέχεται. Πῶς γὰρ ὁ κατὰ συνάφειαν 85
 διειστώσας ἴσα τοῖς συναφθεῖσιν αὐτῷ τὴν αὖξιντικὴν δύναμιν
 ἐπιδείξεται; Οὐδαμῶς, ὥστε οὐδὲ τὸ πῦρ ὅλην ἀνάπτει
 ποτὲ ἢς μὴ προσφάσκειν, οὐδὲ ὅλη ἐμπύραται, εἰ μὴ τῷ
 πυρὶ ἐνωθῇ καθ' ὑπόστασιν.

Τοίνυν καὶ καθάπερ τὰ τῶν θεῶν εὐαγγελίων, τὰ μὲν 70
 συνεσκιασμένως, ὡς εἴρηται, καὶ διὰ παραβολῶν λέγεται
 πρὸς ἡμᾶς, τὰ δὲ παρησίᾳ καὶ ἀπερικαλύπτως, οὕτω κα
 τὰ τῶν ἀποστολικῶν καὶ θεοφράστων ῥημάτων οὐ πάντα
 φανερώς καὶ ἄνευ παραπετάσματός τινος λέγεται πρὸς
 ἡμᾶς, ἀλλ' ἐστὶ ὅτε πολλῆς τῆς ἐξετάσεως καὶ ἐρμηνείας 75
 δεόμενα, βάθος νοημάτων καὶ μυστηρίων ἐν τῷ ῥητῷ πως
 ἐπιφερόμενα. Καί, εἰ δοκεῖ, μιᾶς τῶν ἀποστολικῶν ῥημάτων
 ὑποθέσεως τε καὶ θεωρίας ἀφώμεθα καὶ ἀφόμεθα τί τα
 βάθη τοῦ Πνεύματος, ἐπειδὴ κατὰ τὸ θεῖον λόγιον αὐτὸ
 Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ καὶ τα βάθη τοῦ Θεοῦ ». 80

Τίς οὖν ἐστὶν αὕτη καὶ ὅποια τῆς θεωρίας τοῦ λόγου ἡ
 ἀπαρχή, τὰ ἄρρητα ῥήματα δ' εἰς τρίτον οὐρανὸν ὁ θεῖος
 ἀρπαγείς Παῦλος ἀκήκοεν. Ἀλλὰ γὰρ ἐκ προοιμίων αὐτῶν
 τί ἐστὶ ῥῆμα πρῶτον ζητήσωμεν, ἵν' οὕτω καθ' ὁδὸν ἐρχόμενοι,
 τὴν δύναμιν γινώσκον τῶν ἀποστολικῶν ῥημάτων καλῶς. 85
 Ῥῆμα τοιγαροῦν ὁ λόγος ἐστίν, ὥστε οὖν καὶ ὁ λόγος
 ῥῆμα καλεῖται. « Εἰπέ » γάρ, φησί, « λόγον καὶ ἰαθήσεται
 ὁ παῖς μου. » Καὶ ἐν τῷ Ἰωδ. « Εἰπέ ῥῆμά τι πρὸς Κύριον
 καὶ τελεύτα. » Καὶ ἀλλαχοῦ. « τὰ ῥήματα τοῦ στόματος
 αὐτοῦ ». Καὶ τὰ μὲν ῥήματα καὶ οἱ λόγοι τῶν ἀνθρώπων 90
 στόμασι λαλοῦνται ἀνθρώπων καὶ ὥσιν ὥσπερ ἄνθρωποι
 φασκόμενοι, τὰ δὲ ῥῆμα τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ, διὰ τοῦ
 στόματος αὐτοῦ ἐξερχόμενος, ἀφραστός ἐστι παντελῶς
 ἀνθρωπίνῃ γλώσσῃ καὶ ἰσχυρὴ σαρκίνη πάντῃ ἀχώρητος, οὐ
 μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ εἰς αἰσθησὶν αὐτῆς μὴ δυνάμενος ἐλθεῖν. 95
 τῆς αἰσθήσεως δηλονότι μὴ ἰσχυροῦς αἰσθανθῆναι τὰ ὑπὲρ
 αἰσθησιν.

- Ῥῆμα οὖν καὶ λόγον κατὰ πρέσβην ἐπιβολὴν θεωρίας οὐδέν· ἄλλον γινώσκουμεν ἢ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ὄντως ὄντα Θεόν· στόμα δὲ αὐτοῦ τὸ λαλοῦν τὰ ἄρρητα ῥήματα οὐδὲν ἕτερον ἢ αὐτὸ τὸ ἅγιον καὶ ὁμοούσιον Πνεῦμα, καθὼς ὁ προφῆτης φησὶ· «Τὸ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησεν ταῦτα» ἢ ἀντὶ τοῦ τοῦ Πνεύματος Κυρίου. Στόμα τοίνυν Θεοῦ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐστίν, ῥῆμα δὲ καὶ λόγος ὁ Υἱὸς αὐτοῦ καὶ Θεός. Διὰ τί δὲ τὸ Πνεῦμα στόμα καλεῖται Θεοῦ, ὁ δὲ Υἱὸς ῥῆμα καὶ λόγος; Ἐπεὶ δὲ, ὥσπερ διὰ τοῦ στόματος ἡμῶν ὁ λόγος ὁ ἐν ἡμῖν προέρχεται καὶ τοῖς ἄλλοις ἀποκαλύπτεται καὶ ἄλλως οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ἢ δηλώσαι αὐτόν, εἰ μὴ διὰ τῆς τοῦ στόματος φθογῆς, οὕτως οὐδὲ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγος, εἰ μὴ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὡς διὰ στόματος λαληθῇ ἤγουν ἀποκαλυφθῇ, γνωσθῇ ἢ ἀκουσθῇ οὐ δύναται. Τὸ δὲ οὐ δύναται ἀντὶ τοῦ οὐκ ἐνδέχεται, οὐδὲ βούλεται, λέγομεν ἐνταῦθα, ὡς καὶ τὸ ἀδύνατον ψευσασθαι Θεόν.
- Καθάπερ δὲ τὸ ἡμέτερον στόμα εἰ μὴ ἀνοίξομεν, οὐδὲ γὰρ ἐσφιγμένου ὑπάρχοντος ὁ λόγος ἡμῶν ἐξελθεῖν δύναται, οὕτως οὐδὲ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ, αὐτὸ δὲ τὸ ἅγιον Πνεῦμα αὐτοῦ, εἰ μὴ διὰ τῆς ἐν ἡμῖν γινομένης ἐλλάμψεως αὐτοῦ ἀνοιγῇ, οὐ τὸ Πνεῦμα δέ, ἀλλ' ὁ ἐξ αὐτοῦ ἐλλαμπόμενος νοῦς ἡμῶν, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ οὔτε ὁράται, οὔτε γινώσκεται, οὔτε μὴν ἀποκαλύπτεται τῇ ὁπτικῇ καὶ ἀκουστικῇ αἰσθήσει ἡμῶν.

- Τὰ γοῦν ἄρρητα ῥήματα ἃ ὁ θεὸς Παῦλος, ὡς ἔφη, ἀκήκοεν, οὐδὲν ἕτερόν εἰσι κατὰ γὰρ τὴν ἡμετέραν τῆς ἀσθενοῦς διακρίσεως κατέληψεν ἢ πάντως αἱ μυστικαὶ καὶ ἐπ' ἀληθῶς ἀνέκφραστοι διὰ τῆς ἐλλάμψεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος θεωρεῖν τε καὶ ὑπερμεγαλοπρεπεῖς ἀγνωστοὶ γνώσεις, εἴτ' οὖν ἀθέατοι θεωρεῖν τῆς ὑπερφώτου καὶ ὑπεραγνώστου τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ δόξης τε καὶ θεότητος αἵτινες, τοῖς ἀξίοις ἐκφαντικώτερόν τε καὶ τρανότερον ἀποκαλυπτόμεναι, δεικνύνται αἱ τῶν ἀφθέγκτων ῥημάτων ἀνήκουσι ἀκοαί, ἢ τῶν ἀκαταλήπτων πραγμάτων ἐν ἀκαταλήψῃ κατέληψις. Εἰ δὲ ἐκεῖνος μὲν εἶπεν· «Ἀκήκοα ῥήματα ἄρρητα», ἡμεῖς δὲ ταῦτα τὸν Υἱὸν εἶπομεν εἶναι καὶ ἄλλως

τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς διὰ τοῦ ἁγίου λαλούμενον Πνεύματος 135
καὶ ἅμα διὰ τῆς ἐλλάμψεως αὐτοῦ ἀποκαλυπτόμενον τοῖς
ἀξίοις, τὴν δὲ ἑλλαμψὴν εἶν' οὖν ἀποκαλύψαν διὰ θεωρίας
γίνεσθαι μᾶλλον καὶ οὐχὶ δι' ἀκοῆς, μὴ ξενισθῆς ἐπὶ τούτῳ,
ἀλλὰ τὴν λύσιν τούτου ἀκηκοὼς μάθε εἶναι πιστὸς καὶ μὴ
ἄπιστος ᾗς . Ἐχει δὲ οὕτως. 140

Ὁ Θεὸς ἡ τῶν ὅλων αἰτία εἰς ἔστι . τὸ δὲ ἐν τούτῳ φως
καὶ ζωὴ ἐστι, πνεῦμα καὶ λόγος, στόμα καὶ ῥῆμα, σοφία καὶ
γνώσις, χαρὰ καὶ ἀγάπη, βασιλεία οὐρανῶν καὶ παράδεισος,
οὐρανὸς οὐρανῶν, ὥσπερ καὶ ἥλιος ἡλίων καὶ Θεὸς θεῶν
καὶ ἡμέρα καλεῖται ἀνέσπερος . καὶ πᾶν ὅτι οὖν ἐν εἰποῖς 145
ἀπὸ τῶν ὁρώμενων καλόν, καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν ζητῶν, εἰρήσεις
τὸ ἐν τούτῳ ἐνυποστάτως ὄν καὶ κυρίως καλούμενον ἀγαθόν.
Οὐχ ὡς τὰ ὁρώμενα δὲ τοιοῦτον κάκεινόν ἐστιν, ἀλλ' ἀσυγκρί-
τως καὶ ἀρρήτως ὑπὲρ ἅπαντα τὰ ὁρώμενα οὐδὲ καθ' ἐν
τούτων ὡς ταῦτα καὶ τὸ ἐν ἐκεῖνο κχωρισμένως εὐρίσκεται, 150
ἀλλ' ἐν μένον ἀναλλοιώτως καὶ τὸ αὐτὸ πανάγαθόν ἐστι
καὶ ὑπὲρ πᾶν ἀγαθόν. Οὕτω τοιγαροῦν τετίμηται καὶ αὐτὸς
ὁ κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν κτισθεὶς ἀνθρώπος , μίαν
αἰσθήσιν ἔχων ἐν μιᾷ ψυχῇ καὶ νοῦ καὶ λόγῳ, εἰ καὶ πενταχῶς
διαμερίζεται ταῖς φυσικαῖς ἀνάγκαις τοῦ σώματος, πρὸς 155
μὲν τὰ σωματικὰ διὰ τῶν πέντε διαιρουμένη ἀδιαίρετως
αἰσθήσεων, ἥτις καὶ ἀναλλοιώτως ἀλλοιουμένη τὴν ἐνέργειαν
δείκνυσιν, βλέπουσα οὐκ αὐτῇ, ἀλλὰ δι' αὐτῆς ἡ ψυχὴ, οὕτω
δὲ καὶ ἀκουουσα καὶ ὁσφραϊνομένη καὶ γενομένη καὶ τῇ
ἀφῇ διακρίνουσα. Ἐν δὲ τοῖς πνευματικοῖς οὐκέτι θυρίσιν 160
αἰσθήσεων διαφρεῖσθαι καταναγκάζεται, οὐκέτι ζητεῖ ἀνοι-
γῆναι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἰδεῖν ἢ τι τῶν ὄντων θεάσασθαι,
οὐδὲ τὰ ὄντα λόγον εἰσδέξασθαι, οὐδὲ ὁσφραῖσιν ἐκκαθάραι
εἰς τὸ ὀξέως ὁσφραῖνεσθαι οὐδὲ δεῖται χειλέων ἢ γλώττης
πρὸς τὴν τοῦ γλυκέως ἢ πικροῦ γεῦσιν ὁμοῦ καὶ διάκρισιν, 165
οὐδὲ χειρῶν τοῦ ἐπαφᾶσθαι καὶ εἰδέναι δι' αὐτῶν τὸ τραχύ
τε καὶ λεῖον καὶ ὀμαλόν. Ἀλλὰ τούτων ἀπάντων ἡ αἰσθησις
ἐκτὸς γενομένη καὶ ὅλη καθόλου συναπαχθεῖσα τῷ νῷ, ὡς
φυσικῶς αὐτῷ συνεπομένη καὶ ἀχωρίστως μία οὖσα, τὰς
πέντε ἔχει αἰσθήσεις ἐν ἑαυτῇ, ὡς οὐσας ἐν ἡ καὶ πλείους, 170
εἰπεὶν ἀκριδέστερον.

Καὶ σκόπει μοι ἐντεῦθεν τὴν ἀκριβῆ τοῦ λόγου ἐξέτασιν. Ψυχὴ, νοῦς καὶ λόγος ἐν, ὡς εἴρηται, εἰσὶν ἐν μιᾷ τῇ οὐσίᾳ καὶ φύσει. Τοῦτο δὲ τὸ ἐν αἰσθάνεται, λογίζεται — λογικὸν
 175 γὰρ —, νοεῖ, ἐπινοεῖ, ἐνθυμεῖται, βουλευέται, ἐπιθυμεῖ, θέλει, οὐ θέλει, προαιρεῖται, οὐ προαιρεῖται, ἀγαπᾷ, μισεῖ· καὶ ἵνα μὴ τὸν λόγον μηκύνωμεν, τὸ ἐν τοῦτο ζῶν ἐστίν, ἐν τῷ αὐτῷ βλέπον καὶ ἀκούον ἅμα καὶ ὁσφραίνόμενον, γευόμε-
 νόν τε καὶ ἐπαφώμενον, γινώσκον, ἐπιγινώσκον, γνωρίζον
 180 τε αὐτὸ καὶ λαλοῦν. Πρόσεχε ἀκριβῶς τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν, ἵν' ἐντεῦθεν ἰσχύσης μαθεῖν τί τὰ ἄρρητα ῥήματα καὶ πῶς ὁ Παῦλος ταῦτα ἀκήκοεν ἃ καὶ ἀπεκαλύφθη αὐτῷ καὶ ἃ ἐν θεῷ Πνεύματι αὐτὸς ἐθεάσατο. Θεὸς ὁ τῶν ὅλων δημιουργός ἐστις τὸ οὖν ἐν τούτῳ πᾶν ἀγαθὸν ἐστίν, ὡς περ
 185 εἴρηται. Ψυχὴ λογικὴ καὶ ἀθάνατος μία· ἡ οὖν μία αὐτῇ πᾶσα αἰσθησίς ἐστιν, ἐν ἑαυτῇ δηλαδὴ πάσας εἰ τίνες εἰσιν ἔχουσα. Ὅταν οὖν ὁ εἰς Θεὸς τοῦ παντός τῇ μιᾷ καὶ λογικῇ ψυχῇ δι' ἀποκαλύψεως ὁφθῇσεται, πᾶν ἀγαθὸν ταυτὴ ἀποκαλύπτεται καὶ διὰ πασῶν τῶν ταύτης αἰσθήσεων
 190 ὁμοῦ ἐν τῷ αὐτῷ ὁράται τοῦτο αὐτῇ, βλέπεται καὶ ἀκούεται, καὶ γλυκαίνει τὸ γευστικόν καὶ τὸ ὁσφραντικόν εὐκοδίαζει, ψηλαφᾷται, γνωρίζεται· λαλεῖ καὶ λαλεῖται, γινώσκει, ἐπιγινώσκεται καὶ ὅτι γινώσκει νοεῖται. Ὁ γὰρ παρὰ τοῦ Θεοῦ γινωσκόμενος οἶδεν ὅτι γινώσκεται καὶ ὁ τὸν Θεὸν
 195 ὁρῶν οἶδεν ὅτι ὁρᾷ τοῦτον ὁ Θεός· ὁ δὲ γε μὴ ὁρῶν τὸν Θεὸν οὐκ οἶδεν ὅτι ὁρᾷ αὐτὸν ὁ Θεός, ὡς οὐδὲ ὁρᾷ, εἰ καὶ τὰ πάντα βλέπει καὶ οὐδὲν αὐτὸν ἀέληθεν.

Διὰ πασῶν οὖν τῶν αἰσθήσεων ἐν τῷ αὐτῷ ἅμα οἱ καταξιωθέντες ἰδεῖν τὸ πᾶν ἀγαθὸν καὶ ὑπὲρ πᾶν ἀγαθὸν ὡς
 200 διὰ μιᾶς αἰσθήσεως τῶν πολλῶν τὸ ἐν ἐν καὶ πολλά, τὰ διάφορα ὁμοῦ ἀγαθὰ ὡς ἐν ἐν διαφόροις αἰσθήσεσι τῆς μιᾶς ἐπιγινόντες καὶ καθ' ἑκάστην ἐπιγινώσκοντες, διαφορὰν ἐν τούτοις οὐδεμίαν ἐκίστανται, ἀλλὰ τὴν θεωρίαν γινώσιν καὶ τὴν γινώσιν πάλιν θεωρίαν καλοῦσι, τὴν ἀκοὴν ὁρασιν καὶ
 205 τὴν ὁρασιν ἀκοὴν, ὡς ὅταν ὁ Ἀδελφεοῦμ λέγῃ «Κυρίε, εἰσακήκοα τὴν ἀκοὴν σου καὶ ἐφοβήθην Κύριε, κατενόησα τὰ ἔργα σου καὶ ἐξέστην». » Παρὰ τίνος γὰρ ἄλλου ἀκήκοεν; Ἐκεῖνος αὐτὸν προφητεύων ἐκήρυττε. Καὶ πῶς λέγει· «Κύριε ἀκήκοα τὴν ἀκοὴν σου»; Τί δὲ καὶ τῷ διττῷ τῆς

ἀκοῆς δηλῶσαι βούλεται, εἰ μὴ ὅτι διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος 210
 ἐλλάμψεως ἦτο· ἀποκαλύψεως τὸν Κύριον ἡμῶν πάντως
 καὶ Πάν τοῦ Θεοῦ ἐπιγνούς καὶ διὰ τῆς ἐξ αὐτοῦ ὑπὸ ἡγήσεως
 αὐτοῦ τὰ περὶ τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ ἐκδιδασχθεῖς, οἶοναι τὴν
 περὶ αὐτοῦ διδασκαλίαν ἣν ἐκείθεν ἔμαθεν ἰδιοποιησάμενος,
 πρὸς τὸν Κύριον, ὡς ἡρῶν αὐτόν, καθὰ καὶ ἐώρατο, περιχαρῶς 215
 ἔλεγεν· « Ἐν μέσῳ δύο ζώων γνωσθήσῃ· ἐν τῷ ἐγγίξειν
 τὰ ἔτη ἐπιγνωσθήσῃ ἐν τῷ παρῆναι τὸν καρὸν ἀνα-
 δειχθήσῃ » Ὡστε ἀκοὴν τὴν ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς δοξῆς τοῦ
 Πνεύματος ἐγγινομένην ἐμοῦ διδασκαλίαν καὶ γνῶσιν λέγει,
 ἣν περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἐπιφανείας 220
 αὐτοῦ ἤκουσε. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ εἰπεῖν Κύριε,
 ὁρῶντος αὐτὸν καὶ λαλοῦντος ἔχει δύναμιν. Τίς γὰρ ὃν οὐ
 βλέπει ὡς βλέπων τοῦτω προσομιλεῖ, Μὴ δὲ μὴ βλέπων
 τὸν ἐπίγειον βασιλεῖα δύναται λεγεῖν πρὸς αὐτάν· « Ὡ
 βασιλεῦ, ἤκουσα τὰ δεδογμένα τῇ βασιλείᾳ σου » ; Οὐδαμῶς 225
 Οὐχὶ γὰρ ἀκοῦσι μόνον λέγει τὴν ἀκοὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ
 ὅτι γνωσθήσῃ, φησί, καὶ ἐπιγνωσθήσῃ καὶ ἀναδειχθήσῃ, ὡς
 τὴν αὐτοῦ βουλὴν μετὰ πληροφορίας πάσης δηλονότι μαθῶν
 καὶ οἶοναι πῶς λέγων αὐτῷ· « Τὰ καὶ τὰ ποιήσεις, καθὰ
 τῇ βασιλείᾳ σου, δέσποτα, δέδοκται », Πλείον δὲ τούτου 230
 καὶ πάντα τὰ προφητικὰ ἀνίστηνται ῥήματα

Οὕτω τοίνυν ἡ θεία Γραφὴ καὶ τὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ
 ἀκοὴν καὶ τὴν ἀκοὴν ἀντι θεωρίας συνήθως τίθησιν. Οὕτω
 καὶ Παῦλος ὁ θεῖος, τὰς ἀνεκλαλήτους θεωρίας καὶ ἐλλάμψεις
 καὶ τὰς ὑπὲρ τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ δυνάμεως 235
 διδασκαλίας καὶ ἀποκαλύψεις, ῥήματα εἰκότως ἐκάλεισε καὶ
 ἀκοῦσαι ταῦτα εἶπε καὶ γραφῇ παραδέδωκε. Διὸ καὶ ἔλεγεν
 « Ἐν δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων, ἵνα μὴ ἐπαίρωμαι,
 ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί »· Εἰ οὖν ἤκουσε πρότερον,
 πῶς μετὰ ταῦτα ἀποκαλύψεις εἶπεν ἃ ἤκουσεν, εἰ μὴ καθὼς 240
 εἶπομεν, Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Δαυὶδ ἀποκαλυφθῆναι τοὺς
 ὀφθαλμοὺς εὐχεται εἰς τὸ κατανοῆσαι τὰ θαυμάσια τοῦ
 Θεοῦ ἐκ τοῦ νόμου αὐτοῦ· Ὁ πρότερον εἰπὼν « Εἴτε ἐν
 σώματι οὐκ οἶδα, εἴτε ἔκτῃς τοῦ σώματος, ἡρπάγην », 245
 ἐδηλώσαμεν καὶ αὐτῇ τοῦ πράγματος ἡ ἀλήθεια ἔχει,

Τοιγαροῦν καὶ διὰ μὲν τῆς ἀρπαγῆς τὴν θεωρίαν πρῶτον ἐδήλωσε, τὰ δὲ ἐντὸς τῆς θεωρίας καὶ τὰ ἐκφραντικώτερα τῆς τρανότερου ἐξαστραπτοσύνης δόξης τε καὶ θεότητος, 250 ὡς γινῶσιν ἐμποιοῦντα καὶ τὸν ὁρῶντα διδάσκοντα καὶ δηλοῦντα τὰ πᾶσιν ἀπόρητά τε καὶ ἀκατάληπτα, ἀκούσαι εἶπεν, ὡς ἐν οὐσῃ τῆς τε ἀκουστικῆς καὶ θεωρητικῆς δηλονότι αἰσθήσεως ἐπὶ τῶν πνευματικῶν. Ὅθεν οὐδὲ ἐν τῶν βλεπομένων ἢ ἀκουσμένων, καθὼς ταῦτα ὁρᾷ καὶ 255 ἀκούει, οὐδὲ ἐστὶ καὶ οἷα εἰπεῖν ποτε δύναται διὰ τοῦτο καὶ γλῶσση ταῦτα λαλῆσαι ἀδύνατον εἶναι προσέθηκεν.

Ἀλλὰ σπουδασωμεν ἑαυτοὺς ἐκκαθαῖραι διὰ μετανοίας καὶ ταπεινώσεως καὶ τὰς αἰσθήσεις πάσας ὡς μίαν τῇ ἀγαθῇ καὶ ὑπεραγαθῇ ἐνώσει Θεῷ καὶ τότε ταῦτα πάντα, 260 ἃ διὰ πολλῶν λόγων εἰπεῖν ἡμεῖς καὶ παραστῆσαι οὐκ ἐξισχύομεν, ἐν τῇ αὐτῇ ὁμοῦ ἅπαντα ὑμεῖς διδαχθήσεσθε, ἐν τῇ ὁράσει ακουόντες καὶ ἐν τῇ ἀκοῇ ὁρῶντες, ἐν τῇ θεωρίᾳ μαθάνοντες καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει πάλιν ἀκούοντες. Ἔστι δὲ τις καὶ ἄλλη ἐν τοῖς ὑπὲρ λίαν πνευματικοῖς ἀκοή. 265 Ποία δὲ αὕτη; Ἡ ἐπαγγελία τῶν μελλόντων διδοσθαι ἀγαθῶν. Ὡςπερ γὰρ ἡ πρώτη παρουσία τοῦ Κυρίου διὰ τῶν προφητῶν καταγγελλομένη, εἰ καὶ ὥρᾶτο παρ' αὐτῶν καὶ ἀκριβῶς ἐγινώσκετο, ἀλλὰ διὰ τὸ μῆπω ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείνων γενέσθαι αὐτήν, μέλλουσιν δὲ μετὰ ταῦτα, τὰ περὶ 270 αὐτῆς ἀποκαλυπτόμενα αὐτοῖς καὶ δευνύμενα ἔλεγον ἀκούειν ἐκεῖνοι διὰ τὸ μετὰ ταῦτα εἰς ἔργον μέλλειν αὐτὰ ἐξενεχθήσεσθαι, οὕτω καὶ ὁ Παῦλος, τὰ ἀποκείμενα τοῖς ἀγωνιζομένοις δικαίοις ἰδὼν ἀγαθὰ, καὶ γνοὺς καὶ μαθὼν ἀκριβῶς ὅτι μετὰ τὴν δευτέραν τοῦ Κυρίου παρουσίαν καὶ 275 τὴν ἐκ νεκρῶν ἐξανάστασιν ταῦτα λήψονται οἱ τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης ἡγαπητότης ψυχῆς, ὡς ἐν τάξει ἐπαγγελίας καὶ ὑποσχέσεως ταῦτα θεῖς, ἐξεβόησεν. « Ἦκουσα, φησὶν, ἄρρητα ῥήματα ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι » Τίνα δὲ τρόπον ῥήματα ταῦτα ἐκάλεσεν, Εἴτε γὰρ ἀγαθὰ καὶ 280 οὐτῶ ῥήματα, ἐπειδὴ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα ῥήματά τινα ξένα ἐπ' ἀληθείας εἰσὶ καὶ λόγοι δι' ὧν πᾶσα λογικὴ φύσις ἐντροφᾷ τὴν ἐν τῷ ἀκένῳ καὶ ἀείζῳον τροφήν καὶ ζωοῦται θεῶς καὶ ἐπευφραίνεται. Εἰ γὰρ Θεὸς ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ

Πατρός, δικαίως ἂν αἱ τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐλλάμψεις κληθῇ
 σονται ῥήματα ὁ γὰρ λόγος εἰς μῆκος διεκχυνθεὶς διηγήσεως 2
 οὐκέτι λόγος, ἀλλὰ διηγήσεως ῥήματα λέγεται, ὥς τὸ
 « Τὰ ῥήματά μου ἐνώτισαι, Κύριε ὁ σύνες τῆς κραυγῆς
 μου πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου . »

Λόγος τοιγαροῦν ὁ Θεός, ῥήματα δὲ αὐτοῦ, αἱ δέικην ἐξ
 ἀστραπῆς τινος ἐκπηδῶσαι τε καὶ τρανότερον ἐκφερόμεναι, 299
 ἢ ἀποκαλυπτόμεναι μᾶλλον ἡμῖν, τῆς θεότητος αὐγαί τε
 καὶ ἐλλάμψεις, ὅτινα ἐξεπεῖν ἡμεῖς οὐ δυνάμεθα. Ὁ δὲ γε
 Ἰωάννης ὁ ἡγαπημένος Χριστοῦ μαθητὴς μικρόν τι κατὰ
 τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ χάριν εἶπε καὶ παραδήλωσεν ἐξ ὧν ὁ
 Παῦλος ἀκήκοεν, οὕτωςι λέγων ὅτι « Ἀδελφοί, νῦν τέχνα 303
 Θεοῦ ἔσμεν, ἀλλ' οὐκ ὠκνηρήθη τί ἐσόμεθα ὅτι οἶδαμεν δὲ
 ὅτι, ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα . » Ἐκεῖνος
 εἶπεν ὅτι « Ἦκουσα ἄρρητα ῥήματα ἀ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ
 λαλῆσαι », οὗτος δὲ ὅτι « Οἶδαμεν, ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι
 αὐτῷ ἐσόμεθα » καὶ ὁφόμεθα αὐτὸν τελεώτερον. Τοῦτο δὲ 300
 καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος φησὶ ὅτι « Νῦν μὲν γινώσκω ἐκ μέρους,
 τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην . » Ὅρας πῶς
 ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἐστὶν ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἢ τε γινῶσκαι καὶ
 ὁμοιότης, ἢ θεωρία καὶ ἢ ἐπίγνωσις. Οὕτω πάντα ἡμῖν ὁ
 Χριστὸς γινόμενος, γινῶσκαι, σοφία, λόγος, φῶς, ἑλλάμψις, 305
 ὁμοιότης, θεωρία, ἐπίγνωσις, δίδωσιν ἀπολαύειν τῶν αὐτοῦ
 ἀγαθῶν καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν ἐκ μέρους καὶ νοεῖν
 καὶ ἀκούειν ἐν μυστηρίῳ τὰ ἀποκεκρυμμένα τοῖς πολλοῖς
 ἄρρητα ῥήματα, τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν .

Εἰ γὰρ μὴ πάντα ἡμῖν ὁ Χριστὸς ὁμοῦ γένηται, ἐλλειπῆς 310
 λοιπὸν ἔσται ποτὲ ἢ τῶν οὐρανῶν βασιλεία καὶ ἢ ἐν τῇ
 βασιλείᾳ τρυφή. Εἰ μὴ πρὸς τοῖς εἰρημένους στολὴ καὶ
 στέφος καὶ ὑπόδημα, χαρὰ καὶ γλυκύτης, τροφή, πόσις,
 τράπεζα, κλίνη, ἀνάπαυσις καὶ θεωρίας κάλλος ἀμήχανον,
 καὶ εἰ τι οὖν ἕτερον πρὸς τρυφὴν ἢ δόξαν καὶ τερπνότητα 315
 ἐπιτήδειον, ἐν πᾶσι γένηται τοῖς δικαίοις καὶ ἀγαπῶσιν
 αὐτόν, ἀλλ' ἐν μόνον ἐν ἐνὶ τῶν ἀνελκομένων ἐκείτος ἐκλείψει
 ποτε, εὐθύς ἢ τοῦ καλοῦ στέρεσις τῇ λύπῃ τόπον δώσει καὶ
 ἐντὸς εἰσελεύσεται αὐτῇ τῆς ἀνεκκαλήτου τῶν εὐφραينوμένων
 χαρᾶς ὅτι οὕτω φανήσεται τὸ λέγον λόγιον ἔνθα ὅτι « Ἀπὲδρα 320

- οδύνῃ, λύπῃ καὶ στεναγμός ἢ διαφευδόμενον. Ἄλλ' οὐκ ἔσται τοῦτο, οὐκ ἔσται, ἀλλ' ἔσται τὰ πάντα τοῖς πᾶσι καὶ πᾶν ἀγαθὸν ἐν ἅπασιν ἀγαθοῖς, ὑπερπερισευθὸν αἰεὶ καὶ ὑπερεμπιπλῶν τὰς αἰσθήσεις ἀπάσας τῶν ἐν τοῖς γάμοις ἀνακεκλιμένων τοῦ βασιλείως Χριστοῦ, αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ εἰς ἐσθιόμενος καὶ πινόμενος, ὡς ὢν πᾶν εἶδος τροφῆς, ἡδυτητός τε καὶ πόσεως ὁ αὐτός. Ἐνθεν τοι καὶ βλέπόμενος παρὰ πάντων καὶ πάσας βλέπων αὐτὸς τὰς ἀναριθμήτους μυριάδας καὶ τὸ ἑαυτοῦ ὄμμα ἔχων αἰεὶ ἀτενίζον καὶ ἀμετακινήτως
- 330 ἰστάμενον, ἕκαστος αὐτῶν δοκεῖ βλέπεσθαι παρ' αὐτοῦ καὶ τῆς ἐκείνου ἀπολαύειν ὁμιλίας καὶ κατασπαύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ, ὡς ἂν μὴ τις ἐξ αὐτῶν ὡς παρεωραβείς λυπηθῇ. Ὁ αὐτὸς καὶ στέφανος ἔσται, καθάπερ εἴρηται, ἐπὶ τὰς ἀπάντων τῶν ἁγίων ἐπικείμενος κεφαλὰς ἀναλλοιώτως,
- 335 ἀτρέπτως, ἄλλος ἄλλο τι δεικνύμενος εἶναι καὶ διαιρῶν ἑαυτὸν κατ' ἄξιαν ἐνάστω, καθά τις ἐστὶν ἄξιος ὁ αὐτός καὶ ἔνδυμα πᾶσιν ἔσται, ὅσον ἀπ' ἐντεῦθεν ἤδη τοῦτον ἕκαστος διὰ σπουδῆς ἐπενδύσεται, ὡς μηδενὸς ἐν τῷ μυστικῷ γάμῳ εἰσερχομένου μὴ τὸν ἀπρόσιτον τοῦτον
- 340 φοροῦντος χιτῶνα εἰ δέ τις καὶ παρενείρας ἑαυτὸν τοῖς ἄλλοις λαθὼν εἰσέλθῃ, ὅπερ ἀδύνατον, ἀλλὰ πάλιν ὡσαύτως ἐξεωθήσεται.

- Βουλόμενος γὰρ δεῖξαι ἡμῖν ὁ Δεσπότης ὅτι οὐδεὶς ἐκεῖ μελανηφορῶν εἰσπελεύσεται, διὰ τῆς παραβολῆς ἐδήλωσε τοῦτο εἰπὼν « Ἐταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; » Εἶτα ἡ « Δῆσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, ἐκβάλλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. » Οὐχ, ὡς λαθόντος δὲ αὐτοῦ τὸν ἀλάθητον, τοῦτο οὕτως εἰρηκέναι λογιζομαι, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔτι καιρὸς ἦν ἀποκαλύπτειν τὰ τοιαῦτα μυστήρια. Μὴ βουλόμενος γὰρ ἐκφαντικώτερον τότε εἰπεῖν ὅτι ἡ « Οὐδεὶς ἐκεῖ εἰσπελεύσεται, μὴ φορῶν τὸ τῆς θεότητός μου ἱμάτιον », οὕτως τὸν λόγον ὑπέφηνε. Τοῦτο δὲ καὶ Παῦλος διδασχθεὶς παρὰ τοῦ ἐν αὐτῷ λαλοῦντος Χριστοῦ ἔλεγεν ἡ « Καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοίκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου » ἡ Τίνος χάριν; Ἐπεὶ δὲ ἡ « ὅλος ὁ χοϊκός » φησὶ ἡ τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ ὅλος ὁ ἐπουράνιος τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. ἡ Τίς οὖν ἐστὶν ἡ εἰκὼν τοῦ ἐπουρανίου; Ἀκουσον αὐτοῦ

λέγοντος τοῦ θείου Παύλου · « Ὃς ἐν ἀπαύγασμα τῆς
δόξης καὶ χαρακτῆρ τῆς ὑποστάσεως » καὶ εἰκὼν ἀπαράλ- 360
λκτος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς Τοιγαροῦν εἰκὼν τοῦ Πατρὸς
ὁ Υἱός, εἰκὼν δὲ τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον · ὁ ἑωρακὼς
οὖν τὸν Υἱὸν ἑώρακε τὸν Πατέρα , ὁ ἑωρακὼς τὸ Πνεῦμα
τὸ ἅγιον ἑώρακε τὸν Υἱόν · φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος « Τὸ
Πνεῦμα ὁ Κύριός ἐστι », καὶ πάλιν « Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα 365
ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοὺς ἀλαλήτοις » κράζον
« ἄβδᾶ ὁ πατήρ ». Καλῶς οὖν εἶπεν ὅτι τὸ Πνεῦμα ὁ
Κύριός ἐστιν ἐν τῷ κράζειν ἄβδᾶ ὁ πατήρ, οὐχ ὡς Υἱοῦ
δντος τοῦ Πνεύματος, ἀπαγε, ἀλλ' ὡς ἐν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι
βλεπομένου καὶ ἰρωμένου τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ μηδέποτε 370
ἢ τοῦ Υἱοῦ δίχα τοῦ Πνεύματος, ἢ τοῦ Πνεύματος δίχα τοῦ
Υἱοῦ, ἀποκαλυπτομένου τινί, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ Πνεύματι
τὸν Υἱὸν καὶ διὰ τοῦ Πνεύματος κράζοντα αὐτὸν ἄβδᾶ ὁ
πατήρ.

Εἰ τοίνυν ἀγνοεῖς ταῦτα, ἀγαπητέ, μὴ εἰς ἀπόγνωσιν 375
ἐμβάλης σεαυτὸν λέγων · « Ἐγὼ ταῦτα οὔτε οἶδα οὔτε
μαθεῖν δύναμαι οὔτε μὴν εἰς τὸ ὕψος τῆς γνώσεως ταύτης
καὶ θεωρίας καὶ καθαρότητος φθάσαι καὶ ἀναλθεῖν ἰσχύσω
ποτέ » Μηδὲ πάλιν εἴπης « Ἐπεδὴ, ἐὰν μὴ τις τοιοῦτος
γένηται καὶ τὸν Χριστὸν ἀπ' ἐντεῦθεν ἤδῃ ὡς Θεὸν ἐπενδύση- 380
ται καὶ αὐτὸν ἐκείνον ὅλον θεάσῃται καὶ ἐνοικῶν ἐαυτοῦ
τοῦτον κτήσῃται, εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ οὐκ εἰσέρχεται,
τί μοι τὸ ὄφελος καὶν πασῶς ἀγωνίζεσθαι ἢ καὶ τῶν παρόντων
ὀστερεῖσθαι τῆς ἀπολαύσεως, » Μὴ δὲ τοῦτο εἴπης, μὴ
δὴ λογίσεσαι · ἀλλ' εἰ βούλει, ἀκουσὸν μου τῆς συμβουλῆς 385
καὶ ἀναγγελῶ σοι τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, τῆς χάριτος τοῦ
παναγίου Πνεύματος συνεργούσης Πίστευσον οὖν ἐν πρώτοις
ἐξ ὅλης ψυχῆς ὅτι οὕτως ταῦτα πάντα εἰσπομεν κατὰ τὰς
θείας καὶ θεοπνεύστους Γραφὰς ἀληθῆ εἰσι καὶ οὕτως
ὀφείλει γενέσθαι πᾶς ὁ πιστεύων εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, 390
ἐπεὶ δὴ ἔδωκεν ἡμῖν ἐξουσίαν υἱοὺς γενέσθαι Θεοῦ, καὶ
ἐὰν θελήσωμεν, τὸ καλύον οὐδέν, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ἡ
πᾶσα οἰκονομία καὶ συγκατάβασις τοῦ Πατρὸς τοῦ Θεοῦ
ἐγένετο, ἵνα διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν πίστεως καὶ τῆς τηρήσεως
τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν μετόχους αὐτοῦ τῆς θεότητος καὶ τῆς 395

βασιλείας ἡμῶς ἀπεργάσῃται. Καὶ γάρ, εἰ μὴ πιστεύσεις
 ταῦτα οὕτως ἀληθῶς γίνεσθαι, πάντως οὐδὲ ζητήσεις· εἰ
 δὲ μὴ ζητήσεις, οὐδὲ λήψῃ «Ζητεῖτε γάρ, φησί, καὶ
 λήψεσθε αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν.» Πιστεύων δέ,
 400 ἀκολουθεῖ ταῖς θεαῖς Γραφαῖς καὶ ὅσα σοι λέγουσι ποίησον,
 καὶ εὐρήσεις παντὰ ἀνελλιπῶς καθὼς γέγραπται, μᾶλλον
 δὲ καὶ πολλῶν πλείονα τῶν ἐν ταῖς θεαῖς Γραφαῖς. Ποῖα
 δὴ ταῦτα· «Ἄ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ
 ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη» τὰ ἀγαθὰ «ἃ ἡτοίμασεν
 405 ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.» Ταῦτα, εἰ πιστεύσεις
 βεβαίως, ὡς εἴρηται, θεάσῃ ἀναμφιβόλως ὡς ὁ Παῦλος καὶ
 σύ οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ἀκούσεις ἄρρητα ῥήματα,
 προαρπαγείς δηλονότι εἰς τὸν παράδεισον Ποῖον τοῦτον,
 «Ὅπου ὁ ἁγίος μετὰ τοῦ Χριστοῦ συνεισῆλθε καὶ νῦν ἐκεῖ
 410 ἔστιν.

Βούλει δὲ καὶ ἄλλως εἰπῶ σοι τίνα εἰσὶ τὰ ἀγαθὰ ἃ
 ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν
 ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, Οἶδα ὅτι πάντως ἐπιπαθεὶς ἀκούσαι
 ἃ οὐδὲ αὐτὸς ὁ Ἰδὼν εἶπεν ἡ διηρημένυσεν. Τί τοῦτο, Ἵνα
 415 μὴ παρὰ τῶν ἀκουόντων, ὡς οἶμαι, ἀπιστηθῇ. Εἰ τοίνυν
 μέλλεις καὶ σύ ἀπαστεῖν τοῖς ῥηθησομένοις, στήθι μέχρι
 τουτου· συμφέροι σοι γὰρ καὶ μὴ προσθῇς τῷ τῆς διανοίας
 ὀφθαλμῷ ὅλως τοῖς ἐμπροσθεν, ἐπειδὴ, εἰ τὰ λεγόμενά
 σοι ἀθετήσεις καὶ παρακούσεις τῶν λόγων μου, μᾶλλον
 420 δὲ τῶν λόγων αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ
 λόγοι ἡμῶν αὐτοῦ εἰσιν, ὁ Λόγος οὗτος κρινεῖ σε ἐν
 τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καὶ ἀκούσας ἠπίστησας. Ἄλλ'
 ἄκουε ἀδιστάκτως τῶν λόγων ἡμῶν, μᾶλλον δέ, ὡς εἴρηται,
 τῶν τοῦ Θεοῦ καὶ μάνθανε αὐτόθεν τοῦ ζητουμένου τὴν
 425 λύσιν παρὰ τῶν ταύτην ἐν σοφίᾳ διατρανούντων σοι.

Τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ λαληθέντα τῷ Παύλῳ ἄρρητα ῥήματα,
 αὐτὰ δὴ τὰ αἰώνια, φημί, ἀγαθὰ ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ
 οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ
 ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, οὐχ ὕψι περιέχονται,
 430 οὐ τόπῳ περιορίζονται, οὐ βάρει που κρύπτονται, οὐκ ἐν
 ἐσχατιᾷ γῆς ἢ θαλάσσης κατέχονται; Ἄλλ' ἐμπροσθεν σου
 καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου εἰσι. Ποῖα δὴ ταῦτα; Μετὰ
 τῶν ἀποκειμένων ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθῶν, αὐτὸ τὸ σῶμα

καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἃ καθ' ἑκάστην
 ὁρῶμεν καὶ ἐσθίωμεν καὶ πίνωμεν, ταῦτα ὁμολογουμένως γὰρ 435
 ἀγαθὰ ἐκεῖνά εἰσι· ἐκτὸς δὲ τούτων οὐδαμοῦ τῶν ῥηθ^ετων
 οὐδὲ ἐν εὐρεῖν ἐξισχύσεις, καὶν πᾶσαν διαδράμης τὴν κτίσιν
 Εἰ βούλει δὲ γινῶναι ὡς ἀληθῆ τὰ λεγόμενα, γενοῦ τῇ ἐργασίᾳ
 τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν ἅγιος καὶ αὐτῷ μετέλαβε τῶν ἁγίων
 καὶ γνώσεις τηνικαῦτα τῶν λεγομένων σοὶ τὴν δύναμιν 440
 ἀκριβῶς. Ἀλλὰ γὰρ πρὸς τὴν περισσοτέραν πίστῳσιν
 ἀκουσον καὶ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ Κυρίου τῶν λόγων, οὕτω
 λέγοντος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς ἰδίους αὐτοῦ μαθητάς
 « Ἀμήν ἀμήν λέγω ὑμῖν οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν 445
 ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν
 ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. Ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ Θεοῦ
 ἐστὶν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ δίδους τῷ κόσμῳ
 ζωὴν. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν Κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν
 τὸν ἄρτον ταῦτον. Εἶπαν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Ἐγὼ εἰμι 450
 ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με οὐ μὴ πεινάσῃ καὶ
 ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε Ἐγγυζόν οὖν
 οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν· Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ
 καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔλεγον Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ
 υἱὸς Ἰωσήφ οὗ ἡμεῖς οἶδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα ;
 Πῶς οὖν λέγει οὗτος ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα ; » 455
 Μὴ δὴ οὖν ὁμοιωθῆς τοῖς Ἰουδαίοις καὶ σὺ, γογγυζὼν
 καὶ λέγων « Οὐχὶ ὁ ἄρτος οὗτός ἐστιν ἐν τῷ δίσκῳ καὶ
 ὁ οἶνος ἐν τῷ ποτηρίῳ ὃν ἡμεῖς καθ' ἑκάστην ὁρῶμεν καὶ
 ἐσθίωμεν ἅμα καὶ πίνωμεν ; Πῶς οὗτος λέγει ὅτι τὰ ἀγαθὰ
 ἐκεῖνα ἃ ὀφθαλμοῖς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ 460
 καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη ταῦτά εἰσιν ; » Ἀλλὰ
 ἀκουε τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς ταῦτα εἰπόντας τί ἀνταποκριθεὶς
 ἔφη « Μὴ γογγυζετε μετ' ἀλλήλων. Οὐδεὶς δύναται
 ἔλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ Πατήρ ὁ πέμψας με ἐλκύσῃ αὐτόν
 καὶ γὰρ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἰσχύϊ, ἣ ἱερά. » Οἶον· « Τί 465
 ἀπιστεῖτε, φησί, καὶ ἀμφιβάλλετε περὶ τούτου· Οὐδεὶς
 δύναται ἐπιγινῶναι μου τὴν θεότητα, τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ
 ἔλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ Πατήρ μου ἐλκύσῃ αὐτόν. »
 Ἐλκυσμένον δὲ εἰπών, οὐ βίαν τινὰ ἐδήλωσεν, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον
 ἐκάλεσε διὰ τῆς ἀποκαλύψεως οὗς προέγνω καὶ οὗς 470
 προώρισεν, ἐλκύσας διὰ τῆς ἀγάπης δηλονότι τοῦ ἀποκα-

- ληφθέντος αὐτοῖς. Τοῦτο δὲ σαφέστερον καὶ τὸ ἐπαγόμενον
 δηλοῖ. « Ἔστι γάρ, φησί, γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις ·
 Καὶ ἔσονται πάντες διδασκοὶ Θεοῦ » Ὁ οὖν διδασχθεὶς παρὰ
 475 τοῦ Θεοῦ δύναται πιστεῦσαι εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ
 μαθὼν παρὰ τοῦ Πατρὸς ἔρχεται πρὸς με, οὐχ ὡς τὸν
 Πατέρα θεασάμενος · μόνος γάρ « ὁ ὢν παρὰ τοῦ Θεοῦ,
 οὗτος εἶδρακε τὸν Πατέρα ». Καὶ πάλιν « Ἀμὴν ἀμὴν
 λέγω ὑμῖν · ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ἐγώ
 480 εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. Οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα ἔφαγον
 ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον· οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ
 οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ.
 Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς · ἐάν τις
 φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ
 485 ἄρτος δὲ ἐν ἐγὼ δώσω ἡ σὰρξ μου ἐστὶν ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ
 τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. Ἐμάχοντο οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς
 ἀλλήλους λέγοντες· Πῶς δύναται οὗτος δοῦναι ἡμῖν τὴν
 σάρκα αὐτοῦ φαγεῖν; Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν
 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ
 490 ἀνθρώπου καὶ πίνετε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν
 ἑαυτοῖς. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα
 ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ γὰρ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ
 ἡμέρᾳ· ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθὴς ἐστὶ βρωσίς καὶ τὸ αἷμά μου
 ἀληθὴς ἐστὶ πόσις. »
 495 Ἦκουσας πῶς ἡ κοινωνία τῶν θείων καὶ ἀχράντων
 μυστηρίων ζωὴ αἰώνιος ἐστὶ καὶ ὅτι τοὺς τὴν ζωὴν τὴν
 αἰώνιον ἔχοντας, εὐέλτους λέγει ἀναστῆσαι ἐν τῇ ἐσχάτῃ
 ἡμέρᾳ ὁ Κύριος, οὐχ ὡς τῶν ἄλλων πάντως ἐγκαταλιμπανού-
 500 μένων ἐν τοῖς μνήμασιν, ἀλλ' ὡς τῶν τὴν ζωὴν ἔχόντων
 ἀνισταμένων ὑπὸ τῆς ζωῆς εἰς αἰώνιον ζωὴν, τῶν δὲ λοιπῶν
 ἀνισταμένων εἰς αἰώνιον κολάσεως θάνατον. Καὶ ὅτι τοῦτο
 ἐστὶν ἀληθές, ἀκουσον τῶν ἐξῆς · « Ὁ τρώγων μου τὴν
 σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ.
 Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν Πατὴρ καὶ γὰρ ζῶ διὰ τὸν Πατέρα,
 505 καὶ ὁ τρώγων με κακεῖνος ζήσεται δι' ἐμὲ. » Ὁρᾷ τί
 φησι; Πῶς τὴν πρὸς αὐτὸν ἡμῶν ἐνότητά ὁ Πῶς τοῦ Θεοῦ
 διὰ τῆς κοινωνίας τοιαύτην γενέσθαι διαρρήδην βοᾷ οἶον
 ἐκεῖνος ἔχει τὴν πρὸς τὸν Πατέρα ἐνότητα καὶ ζωὴν. Ὡς περ

γὰρ ἐκεῖνος φυσικῶς τῷ ἰδίῳ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡνωται, οὕτω
καὶ ἡμᾶς κατὰ χάριν λέγει διὰ τοῦ φαγεῖν τὴν σάρκα αὐτοῦ 510
καὶ πικεῖν αὐτοῦ τὸ αἷμα ἐνωθῆναι αὐτῷ καὶ ζῆσαι ἐν αὐτῷ.
Ἵνα δὲ μὴ νομίζωμεν ὅτι τὸ πᾶν τοῦ ἄρτου τοῦ ὀρωμένου
ἐστί, τούτου ἕνεκε πολλοχῶς εἶρηκεν · « Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος
ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων . » Καὶ οὐκ εἶπεν ὁ καταβάς
τοῦτο γὰρ τὸ ἀπαξ δηλαῖ καταθεῖν. Ἀλλὰ τί ; Ὁ κατα- 515
βαίνων, φησὶν, ἀεὶ διπλοῦνται καὶ πάντοτε ἐπὶ τοὺς ἀξίους
καταβαίνων καὶ νῦν καθ' ὥραν παραγινόμενος . Ἐτι δὲ ἀπὸ
τῶν ὀρωμένων ἀριστῶν ἡμῶν τὴν διάνοιαν, μᾶλλον δὲ δι'
αὐτῶν ἀνάγων ἡμᾶς ἐπὶ τὴν ἀόρατον δόξαν τῆς ἐνυποστάτου
αὐτοῦ θεότητος, ἔλεγεν · « Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς », 520
καὶ πάλιν · « Ὁ Πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον οὐχὶ ἐκ
τῆς γῆς, ἀλλ' ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν . » Εἰπὼν τὸν
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀληθινόν, ἐδήλωσεν ὅτι ψευθῆς ὁ ἀπὸ τῆς
γῆς, ὠφελῶν οὐδέν .

Καὶ ἵνα τοῦτο ποιῇ σαφέστερον · « Ὁ γὰρ ἄρτος, 525
φησί, τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ
δίδους τῷ κόσμῳ ζωὴν » Πάλιν ὁ καταβαίνων φησί, κα-
πάλιν ζωὴν ὁ δίδους. Τί τοῦτο ; Ἵνα μηδὲν σωματικὴν
ὑποπεύσης μήτε τι γήινον ἐννοήσης, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν
μικρὸν ἄρτον, τὴν ὀλίγην μερίδα θεοποιηθεῖσαν, τοῖς νοεροῖς 530
ὄρεσιν διμυασί καὶ γνωσμένην ὅλην ὁμοίαν τῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
καταβαίνοντι ἄρτι, ὅς ἐστι Θεὸς ἀληθὴς καὶ ἄρτος καὶ
πόμα ζωῆς ἀθανάτου, ὡς ἂν μὴ, ἐναπομένον τῇ ἀπιστίᾳ
καὶ τῷ ὀρωμένῳ μόνῳ ἄρτι διὰ παπῶν τῶν αἰσθησέων,
ἄρτον φάγῃς οὐ τὸν οὐράνιον, ἀλλὰ τὸν ἐπίγειον μόνον, καὶ 535
στερηθῇς τῆς ζωῆς, ὡς τὸν οὐράνιον ἄρτον πνευματικῶ
μὴ φαγών, καθὼς αὐτός φησιν ὁ Χριστός · « Τὸ πνεῦμα
ἐστὶ τὸ ζωοποιούν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν . » Τίνας ἄρα
οὐκ ὠφελεῖ ; Τοὺς ἀνθρώπων ψυχὸν εἶναι τοῦτόν φησι.
φάσκοντας καὶ οὐ Θεόν. Ταῖνον, εἰ καὶ σὺ αὐτός ὁ πιστός 540
ἄρτου μόνου καὶ οὐ σώματος τεθεωμένου, ὡς αὐτὸν ἐκεῖνον
ὅλον τὸν Χριστὸν δεχόμενος, μεταλαμβάνεις, ζωὴν πῶς
ἐλπίζεις λαβεῖν ἐξ αὐτοῦ καὶ ἔχειν κῆρισθῆναι ἐν αὐτῷ,
τοῦ Κυρίου λέγοντος · « Ὁ τρώγων τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
καταβαίνοντα ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα » καὶ πάλιν · 545
« Ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν τὸ πνεῦμά ἐστι τί

ζωοποιούν » ; Ὅντως τὸ Πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀληθὴς βρωσίς
καὶ πόσις τὸ Πνεῦμά ἐστὶ τὸ μεταποιεῖν τὸν ἄρτον εἰς
σῶμα τοῦ Κυρίου ὅντως τὸ Πνεῦμά ἐστὶ τὸ καθαῖρον
550 ἡμᾶς καὶ ἀξίως ποιεῖν μεταλαμβάνειν τοῦ σώματος τοῦ
Κυρίου Οἱ γὰρ ἀναξίως τοῦτου μεταλαμβάνοντες, ὡς
φησιν ὁ Ἀπόστολος, « κρῖμα ἑαυτοῖς ἐσθίουσι καὶ πίνουσι,
μὴ διακρίνοντας τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου ».

Ἀλλὰ δεῦτε τοιγαροῦν ὅσοι πιστοί, ὅσοι τῶν μυστηρίων
560 τὴν εἰρημένην καὶ λαλουμένην ἐπίστασθε δύναμιν, ὅσοι τὸν
οὐράνιον ἄρτον ἐφάγετε, ὅσοι τὴν ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ
καὶ ἐν αὐτῷ καὶ σὺν αὐτῷ αἰώνιαν τὴν ζωὴν ἐκτήσασθε,
καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ζωῇ τῇ ἀληθινῇ εἰς τρίτον οὐρανὸν καὶ ἡμεῖς
ἀρπαγῶμεν ἐν Πνεύματι, μᾶλλον δὲ εἰς αὐτὸν πνευματικῶς
560 τῆς ἁγίας Τριάδος τὸν οὐρανόν, ἵνα πάντα τὰ ῥηθέντα καὶ
τὰ διαμεινάντα ἄρρητα κατιδόντες ὁμοῦ καὶ ἀκούσαντες,
γευσόμενοι τε καὶ ὀσφρανθέντες καὶ ταῖς χερσὶ τῆς ψυχῆς
καλῶς ψηλαφήσαντες, εὐχαριστήριον αἶνον τῷ φιλανθρώπῳ
Θεῷ ἀναπέμφωμεν ὁσῶν λέγοντες : « Δόξα σοι, ὁ ἐπιφανείς
565 καὶ ἀποκαλυφθῆναι καὶ ὁραθῆναι καταξιώσας ἡμῖν ».
Εἰπώμεν δὲ καὶ πρὸς πάντας ἡμῶν κοινῶς τοὺς ἀδελφούς.
Ὡ πατέρες, ὦ ἀδελφοί, μονάζοντες ὁμοῦ καὶ οἱ ἐν τῷ βίῳ
τῷ κοσμικῷ, πλουσιοὶ, πένητες, δοῦλοι, ἐλεύθεροι, νέοι καὶ
γέροντες, πᾶσα ἡλικία καὶ γένος ἅπαν, ἀκούσατε. Μὴ ὁ
570 Θεὸς ψεύστης ἐστίν ; Ἡ ψεύστης μὲν οὐκ ἐστίν, ἀδύνατος δέ,
καὶ οὐ μὴ δυναθῇ ποιῆσαι ἃ ἐπηγγέλατο ; Μὴ βραδυνῇ τοῦ
ἐπισκέψασθαι πάντα τὰ ἔθνη ; Μὴ ἰσχύσει τις κρυθῆναι ἐξ
ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ; Μὴ ὑπενέγκαι ἰσχύσει ἄνθρωπος τὴν
ἀποκάλυψιν τῆς δόξης αὐτοῦ ; Οὐμενοῦν. Πῶς γάρ, δταν
575 οὐρανοὶ βοιζῇδὸν λύωνται καὶ τὰ στοιχεῖα καυσούμενα
ἀπολοῦνται, καθά φησιν ὁ Ἀπόστολος, ἄνθρωπος τότε
ἡμέραν εἰσόδου ὑπομενεῖ τοῦ ἀπρὸς-ἑαυτοῦ Θεοῦ καὶ ἀπρὸς-ἑαυτοῦ
ἐνοικοῦντος φωτὶ, ὃς ἐν αὐτῷ καὶ σὺν αὐτῷ ἐρχόμενος εἰς
τὸν κόσμον ὀφθῆναι μέλλει πάσῃ σαρκί ; Μεγας φόβος καὶ
580 τρόμος ὅντως λήγεται τότε τοῖς ἁμαρτωλοῖς καὶ σύγκρισις
οὐκ ἐστὶ τῆς θλίψεως καὶ ὀδύνης καὶ τιμωρίας αὐτῶν

Ἄλλ' οἱ ταῦτα πιστεύοντες καὶ ἐπιποθοῦντες σωθῆναι,
τάδε λέγει, ἀκούσατε, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον « Ἀποστρέψατε
ἕκαστος ἑμῶν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς μάθετε

καλὸν ποιεῖν καὶ ῥύσασθε ἀδικούμενον · ἐκζητήσατε τὸν 585
Κύριον καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ ὑμῶν · ἐκκλίνατε ἀπὸ κακοῦ
καὶ ποιήσατε ἀγαθόν . » Οἱ βασιλεῖς τὴν σωφροσύνην, τὴν
δικαιοσύνην, τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εὐσεβῆ
πίστιν μᾶλλον ἢ τὸ διαδῆγμα καὶ τὴν ἀλουργίδα φορεῖν
ποθήσατε. Οἱ πατριάρχαι, εἰ μὴ φίλοι ἐστέ Θεοῦ, εἰ μὴ 590
υἱοί, εἰ μὴ θέσει θεοί, ὅμοιοι δηλονότι ὄντες τῷ φύσει Θεῷ
κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἄνωθεν, τῶν θρόνων
ἀπόστητε καὶ πορευθέντες πρῶτον ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν θείων
Γραφῶν νοουθήσατε καὶ ἀπεικόνισμα γεγονότες Θεοῦ,
φρικτῶς τηλικαῦτα τῶν θείων προσνάύσατε · εἰ δ' οὖν, 595
ἀλλ' ὅποτε ἀποκαλυφθῇ, τότε γνώσεσθε ὅτι ὁ Θεὸς ἡμῶν
πῦρ καταναλίσκων ἐστίν, οὐ τοὺς φίλους οὐδὲ τοὺς αὐτὸν
ἀγαπήσαντας ἀλλὰ τοὺς μὴ ὡς φῶς ἐλθόντα δεξαμένους
αὐτόν. Οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ πλούσιοι, ἀρχόμενοι καὶ πτωχοὶ
μᾶλλον γένεσθε, ἐπεὶ δὴ δυσκόλως πλούσιος εἰς τὴν βασιλείαν 600
τῶν οὐρανῶν εἰσελεύσεται · εἰ δὲ δυσκόλως ὁ πλούσιος,
ὁ ἄρχων ἄρα πῶς ; Οὐδαμῶς φησὶ γὰρ ὁ Κύριος τοῖς
ἑαυτοῦ μαθηταῖς « Οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατεξουσια-
ζουσιν αὐτῶν οὐχ οὕτως δὲ ἐστὶ ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὁ θέλων
εἶναι πρῶτος ἐν ὑμῖν, ἔστω πάντων ἑσχατος καὶ πάντων 605
δοῦλος καὶ παντῶν διάκονος »

Ἀρχοντα δὲ ἡ Γραφὴ τίνα ἄρα καλεῖ, Τὸν τὴν ἑαυτοῦ
φησι ζητοῦντα τιμὴν, τὸν διὰ τῆς ἀρχῆς τὸ ἴδιον αὐτοῦ
ἐκπληροῦντα θέλημα. Εἰ δὲ ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν ἐλθὼν
ἐπὶ τῆς γῆς δι' ἡμᾶς καὶ διδοὺς ἡμῖν τύπον καὶ ὑπογραμμὸν 610
σωτηρίας ἔλεγεν « Ἐγὼ ἦλθον οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα
τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός »,
τίς ἄλλος τῶν εἰς αὐτόν πιστευόντων, μὴ παιῶν τὸ ἐκείνου
θέλημα ἀλλὰ τὸ ἴδιον ἐκπληρῶν, σωθῆναι ποτε δυνήθησεται .
Ὅντως οὐδεὶς οὐδαμῶς Καὶ τί λέγω σωθῆναι αὐτόν, ὅπου 615
γε οὐδὲ πιστὸς εἶναι δύναται ἢ χριστιανὸς τέλειος ὁ τοιοῦτος ;
Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἔλεγε · « Πῶς δύνασθε
ὑμεῖς πιστεῦσαι » εἰς ἐμέ δηλονότι « δόξαν παρὰ ἀλλήλων
λαμβάνοντες καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ
ζητοῦντες ; » Πᾶς οὖν ὁ τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν ζητῶν καὶ 620
τὸ ἐκείνου θέλημα παντὶ τρόπῳ καὶ ἐν παντὶ πράγματι

- σπουδάζων ποιεῖν, οὐδέποτε ἄρχειν τινός ἢ ὅλως ὑπερέχειν μικροῦ ἢ μεγάλου καθ' ἑαυτὸν ἐννοήσκειν, ἀλλ' ὅσα πλείονων οἰκονομίαν καὶ φροντίδα ἐγχειρισθήσεται, τοσούτῳ μᾶλλον
- 825 ἑαυτὸν ἐσχατώτερον καὶ δοῦλον τῶν πολλῶν ἐκείνων λαῶν ἔξει, ἐν αἰσθήσει γενόμενον. Οἱ δὲ μὴ τοιοῦτοι τῇ διαθέσει γενόμενοι, ἀλλ' ὅλως αἰσθήσιν τῆς ἀνθρωπίνης δόξης ἐσχηκότες καὶ ὀρεξίν πλούτου κτησάμενοι καὶ τρυφῆς, ὅντως ὀκνῶ εἰπεῖν ὅτι ἐθνικοὶ εἰσιν οἱ τοιοῦτοι, καὶ οὐ
- χριστιανοὶ ἀληθεῖς, κατὰ τὴν θείαν φωνὴν τοῦ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ φησι γάρ· « Ταῦτα δὲ τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ. » Ὑμεῖς δέ, φησί, « ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. »
- 835 Ἀλλὰ γὰρ ἐπίστασθε ἄρα ποῖαν λέγει ζητεῖν ἡμᾶς βασιλείαν; Τὴν ἐν τῷ ὕψει τῶν οὐρανῶν, τὴν μέλλουσαν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἔσεσθαι ἢ, ὥς πού ποτε οὖσαν μακρὰν, ταύτην λέγει ζητεῖν ἡμᾶς; Οὐδαμῶς. Ὅποῖαν δὲ ἄρα ζητεῖν ἐγκλείεται; Πρόσχε ἀκριδῶς ὅποια τίς ἐστιν ἡ ζητεῖσθαι
- 840 ὀφείλουσα παρ' ἡμῶν βασιλεία. Ὁ Θεός, κτίστης ὢν καὶ δημιουργὸς τῶν ἀπάντων, αἱ πάντων ἐπουρανίων βασιλεύει καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων ἀλλὰ καὶ τῶν μήπω γεγονότων ὡς ἤδη γεγονότων ἐν αὐτῷ αὐτὸς βασιλεύει, ὅτι δι' αὐτοῦ γενήσονται καὶ εἰ τι δ' ἐν μετὰ ταῦτα γενήσεσθαι
- 845 μέλλει, βασιλεύει δὲ οὐχ ἥμισυ καὶ ἐφ' ἓνα ἕκαστον ἡμῶν ἐν δικαιοσυνῇ καὶ γνώσει καὶ ἀληθείᾳ. Ταύτην τοιγαροῦν λέγει ζητεῖν τὴν βασιλείαν ἡμᾶς, ἓνα καθὼς « ἐδασίλευσεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τὰ ἔθνη », ὡς γέγραπται, βασιλεύσῃ καὶ ἐφ' ἡμῖν, ἐπεὶ δὴ ἐξ ἐθνῶν ἔσμεν. Βασιλεύσει δὲ πῶς; Ὡς ἐπὶ
- 850 ὀχήματός τινος ἐφ' ἡμᾶς ἐποχοῦμενος καὶ ὡς ἡνίας τὰ θελήματα κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, ὅς καὶ ἄξει ἐν οἷς ἀν βούληται ἡμᾶς εὐηγήους εὐρύν καὶ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα οἷα δὴ ἵπποις χρήσεται ἡμῶν τοῖς θελήμασιν, ὑπέκουςι προθύμως ταῖς αὐτοῦ νομοθεσίαις καὶ ἐντολαῖς.
- 855 Οὕτω δὴ βασιλεύει Θεὸς ἐν οἷς οὐδέποτε ἐδασίλευσε, καθαιρομένοις διὰ διακρίων καὶ μετανοίας καὶ τελειοιμένοις διὰ σοφίας καὶ γνώσεως τῆς τοῦ Πνεύματος. Οὕτω καὶ Χερουβὶμ οἱ ἀνθρώποι γίνονται, τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν ἐπὶ τοῦ νῶτου τῶν ψυχῶν αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἐπιφερόμενοι.

Τίς οὖν ἐπὶ τοσούτων ἄφρων καὶ ἀναισθητος δὲ πρὸ τοῦ τὴν 660
δόξαν ταύτην καὶ ἰδεῖν καὶ παθεῖν ἀρχῆς ἢ δόξης ἢ πλουτου
ἐπιθυμήσει ; Μᾶλλον δὲ τίς οὕτως ἀπονηνοημένος καὶ ἀθλιος
δὲ μείζονα τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας καὶ δόξης ἄλλην εἰναι
δοξάν ἢ βασιλείαν ἢ πλοῦτον ἢ τιμὴν ἢ ἀρχὴν ἢ τρυφήν, ἢ τι
τῶν λεγομένων ἄλλο καὶ νομιζομένων καλῶν ἐπὶ γῆς ἢ ἐν 665
οὐρανῷ, ὑποπτεύσει, ἵνα καὶ ἐκεῖνα ἀντὶ ταύτης ἐκλέξηται .
Ὅντως οὐκ ἔστι ταύτης ἕτερον οὐδὲν ἐφεττώτερον τοῖς γε
νοῦν ἔχουσι.

Τοῖνον καὶ περιόντι τῷ Χριστῷ καὶ βασιλεῦσαι ζητοῦντι
ἐπὶ πάντας ἡμᾶς, μηδεὶς ἀφρόνως αὐτὸν ἀπόσσηται μηδεὶς, 670
ἀξιώ, τοῦ μεγάλου τούτου καὶ ἁσπαστοῦ θώρου ἀποστερηθῆσκειν
ἑαυτὸν . μηδεὶς τῆς ἀληθινῆς δόξης ἐκπτώτον ἑαυτὸν
ἀπεργάσσηται μηδεὶς διὰ πρόσκαιρον πλοῦτον τὸν πλουτο
δότην Θεὸν καὶ ποιητὴν τοῦ παντός καταλείψῃ μηδεὶς
διὰ γονέων καὶ φίλων καὶ συγγενῶν προσπάθειαν τὸν 675
Δεσπότην τῶν ἀγγέλων ἀρνήσσηται . μηδεὶς δι' ἐπιθυμίαν
σαρκὸς τοῦ γλυκασμοῦ τῆς ὄψεως ζωῆς ἀποστερηθῆσεται
μηδεὶς διὰ δόξαν εὐμάραντον τῆς αἰωνίου δόξης καὶ ἀτελευ
τήτου ἀλλότριοις γένηται . Ἀλλὰ δεῦτε πάντες, εἰ οἷόν τε,
συναχθέντες ἐπὶ τὸ αὐτό , τὸν ὑπεράνω πάσης ὄντα ἀρχῆς 680
καὶ ἐξουσίας καὶ παντός ὀνόματος ὀνομαζομένου ἔλθειν
ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐφ' ἐνὶ ἐκάστῳ ἡμῶν βασιλεῦσαι ποθήσωμεν
καὶ ζητήσωμεν, ὥς ἂν ἕκαστος ἡμῶν, ὅλον αὐτὸν μεθ'
ἑαυτοῦ λαβῶν, ἀχώριστον ἔξει ἐν ἡμέρᾳ τε καὶ νυκτί, λάμποντα
τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ ὃ κατεσθῆιν μέλλει τότε τοὺς ἵππαν- 685
τίους, ὅτε διὰ τοὺς ἀπιστοῦντας ἐλευσεται, τοὺς νυνὶ μὴ
δεχομένους αὐτὸν μηδὲ θέλοντας αὐτὸν βασιλεῦειν ἐπ'
αὐτούς . ἐν οἴκῳ τε συνεισερχόμενον ὥσα ἴτως ἔξει αὐτὸν
καὶ ἐπὶ τῆς κλίνης συνανακείμενον καὶ τῷ ἀστέχῳ φωτὶ
περιπλεκόμενον τε ὁμοῦ καὶ ἀρρήτως κατασπαζόμενον, 690
νόσους παραμυθοῦμενον, λύπας καὶ θλίψεις διώκοντα,
δαίμονας ἀπελαύνοντα, χαρὰν καὶ δάκρυα ὑπὲρ μέλι καὶ
κηρίον γλυκύτερα καθ' ὧραν παρέχοντα, πάθη ψυχῆς καὶ
σώματος ἐξιώμενον, θάνατον ἀφανίζοντα, ζωὴν ἀνεκφράστως
βλυστάνοντα καὶ μετὰ τὴν ἐκδημίαν τὴν ἐκ τοῦ σώματος 695
εἰς οὐρανούς οὐρανῶν ἀντιβιάζοντα ἡμῶν ἕκαστον, καὶ
ἐποχοῦμενον αὐτὸν ἕκαστος ἐπὶ τῶν ἑαυτοῦ ὁμῶν ἐπιφερό-

μενος, ἀναλαμβάνόμενον ὅθεν οὐκ ἐχωρίσθη.

- Ταῦτα παθεῖν σε δεῖ καὶ μαθεῖν, ἀγαπητέ, ἐν αἰσθήσει
 700 πάσῃ ψυχῆς, ὡς ἂν ἔξεις Θεόν νῦν μὲν συναναφέροντά σε
 διγα τοῦ σώματος, ὕστερον δὲ καὶ τὸ σῶμά σου τοῦτο
 ἀποκλήσονται καὶ πνευματικόν σοι παρέχοντα, ὅς καὶ
 βασιλεύων ἔσται ἐπὶ σέ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας, αἰεὶ σε
 βαστάζων εἰς τὸν ἀέρα καὶ ὑπὸ σοῦ αἰεὶ βασταζόμενος,
 705 ὁ ἐπὶ πάντων Θεός, ᾧ πρέπει πᾶσα εὐχαριστία, τιμὴ καὶ
 προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ
 καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ καὶ
 εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Δ'

Περὶ ἀπαθείας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κατὰ προκοπὴν χαρισμάτων καὶ δωρεῶν · καὶ τίς ἡ τελείωσις τῆς κατὰ Χριστὸν πνευματικῆς ἡλικίας.

Ὡςπερ ὁ τῷ λαμπροτάτῳ ἡλίῳ ἐνατενίζειν βουλόμενος καθαροὺς ὀφείλει τοὺς τοῦ σώματος ὀφθαλμοὺς ἔχειν, οὕτω καὶ ὁ περὶ ἀπαθείας λέγειν ἐπιχειρῶν τὰς τῆς ψυχῆς κόρας, εἴτ' οὖν αἰσθήσεις, ἀπηλλαγμένας ἔχειν πάσης ἐπιθυμίας πονηρᾶς καὶ ἐμπαθοῦς λογισμοῦ χρεωστέϊ, ἵνα μὴ, ὑπὸ τῶν τοιαύτων τινὸς τὸν νοῦν ὀχλούμενος, εἰς τὸ τῆς καθαρότητος αὐτῆς ὕψος καὶ εἰς τὸν ταύτης βυθὸν οὐκ ἐξισχύσει τριανῶς ἀποδελῆσαι ἢ σαφῶς ἐξειπεῖν καὶ ἀξίως κατανοῆσαι τὸ πλῆθος καὶ μέγεθος τῶν ἐνεργειῶν καὶ χαρισμάτων αὐτῆς. Εἰ γάρ τεθολωμένῳ τῷ νῷ καὶ ἀκαθάρτῳ τῇ καρδίᾳ τῶν αὐτῆς ἀρξεται θεωρημάτων καὶ ὑποθέσεων, μὴ θυνάμενος διατρανῶσαι τὰς ἐνεργείας αὐτῆς ἐλευθέρῳ τῷ λόγῳ, ἐκπνεύεται καὶ ὡς ἴσως ἐκ μέρους λαβὼν ἐξ αὐτῆς αγαθῶν, οἷα δὴ ὡς ἐξουθενῶν καὶ ἀτ.μάζων αὐτὴν καὶ ὡς τὴν δόξαν αὐτῆς ἀμαυρῶν γέγραπται γάρ · « Παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθῆσεται ἀπ' αὐτοῦ . »

Ὅσοι τοιγαροῦν ἀπάθειαν ἔχουσι, δηλονότι φιλοῦσιν αὐτὴν καὶ φιλοῦνται σφοδρῶς ὑπ' αὐτῆς · καὶ τὰ περὶ αὐτῆς ἀκορέτως διαλεγόμενοι, ἀπαθέστεροι ἔτι παρ' αὐτῆς γίνονται, τῷ περὶ αὐτὴν φρονοῦμενοι πόθῳ. Ὅσοι δὲ προσδέδενται μικρᾷ ἔτι καὶ τῇ τυχεύσῃ ἐπιθυμίᾳ τοῦ κόσμου καὶ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ, ἢ πάθει τινὶ σωματικῷ τε ἢ ψυχικῷ, μακρὰν εἰσι καὶ ἀπέχουσι τοῦ λιμένοε αὐτῆς ὅθεν καὶ ἐὰν περὶ ἀπαθείας λέγειν ἀπάρξωνται καὶ πρὸς τὸ ὕψος αὐτῆς τὸν νοῦν ἄραι ἐπιχειρήσωσιν, ἐλκόμενοι οἷα δοῦλοι καὶ δελεαζόμενοι ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἐν ᾧ προσδέδενται πάθους, καὶ τῆς πρώην ἐδόκουν ἔχειν εἰρήνης ἀποστεροῦνται τῶν λογισμῶν · καὶ εὐκότως αὖτις γάρ τις ἵππηται, φησί,

- 30 τούτω καὶ θαδούλωται . ἢ Τότῳ καὶ σκότους ἐκείθεν
 πληρούμενοι, τὴν αἰτίαν οὐ σφίσιν αὐτοῖς τῶν γινομένων
 ἐπιγράφονται, ἀλλὰ τῇ παντοδυνάμῳ ἀπαθείᾳ ἀσθένειαν
 προσάπτειν καταταλμῶσι. Τοῦτο δὲ συμβαίνει αὐτοῖς,
 ἐπεὶ δὴ τῆς μὲν νεαρᾶς αἰσθήσεως καὶ θεωρίας καὶ τῆς
 35 παντοουργοῦ ἐνεργείας αὐτῆς πείραν ὅλως οὐ κέκτηνται,
 στοχαστικῶς δὲ καὶ ἐν ἐπινοίαις ποικίλαις καὶ πολυτρόποις
 τὰ κατ' αὐτὴν ἀναλογιζόμενοι, ἄλληνάλλως ταῦτα ὑπὸ τῆς
 ψευδαινύμου φυσιοῦμενοι γνώσεως φιλολογοῦσί τε καὶ
 περὶ ὧν οὐκ οἶδασι διαβεβαιοῦνται τοὺς πυθομένους. Διὰ
 40 τοι τοῦτο οὐδὲ τὴν ἐξ ἀπίστιας καὶ προλήψεως καὶ μακρᾶς
 συνηθείας καὶ ἀμελείας προσγενομένην αὐτοῖς καὶ προσοῦσαν
 ἀσθένειαν συνιδεῖν ἢ καθομολογῆσαι ποτε κείθονται, ἀλλὰ
 καὶ πάντας ἄλλους ἀνθρώπους ὁμοίους ἑαυτῶν εἶναι καὶ ὑπὸ
 τῶν τοιούτων διαμαρτύρονται καταδουλοῦσθαι παθῶν ὅ
 45 γὰρ συγχωροῦνται ὑπὸ τῆς οἵσεως καὶ τοῦ φθόνου μεζονά
 ποτε ἑαυτῶν ἐκ' ἀρετῇ καὶ σωφροσύνῃ προσμαρτυρῆσαι
 τι.

- Ἄλλὰ μὴ γένοιτο ἡμᾶς, τοὺς εὐτελεῖς καὶ τοῦ λέγειν
 ἀναξίους, περὶ τοιούτων αὐτῶ καθυποκρινομένους, κατα-
 50 ψεύδεσθαι τῆς ἀληθείας καὶ διαβεβαιοῦσθαι περὶ ὧν οὐκ
 ἔγνωμεν πειρᾶ μαλλον ἢ λόγοις εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν ἐνέργειαν
 τῶν μελλόντων ῥηθῆσεσθαι πρότερον ἢ δὲ καταλαβεῖν
 ἡξιώθημεν καὶ μαθεῖν παρὰ τῶν ἐλλαμφθέντων ὑπὸ τῆς
 μακαρίας ἀπαθείας τὸν νοῦν καὶ ἢ παρ' αὐτῆς, παραφρα-
 55 νοῦντες λαλοῦμεν, μυστικῶς ἀκηχθάμεν εἰς τὸ οὐδ, ὥς
 ἀπερομμένοι τινὲς καὶ τοῦ μηδενὸς ἄξιοι, κατὰ τὴν ἀνωθεν
 καλεῦσσαν χάριν ἐπὶ τῶν δωμάτων κηρύζομεν, ἵνα μὴ ὥς
 ὁ τὸ τάλαντον κατακρύψας δοῦλος κατακριθῶμεν. Καθάπερ
 οὖν ἤκουσατε λέγοντος τοῦ Δεσπότη « Πολλοὶ μὲν
 60 κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί » καὶ « Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς
 μου μοναὶ πολλαὶ εἰσιν », οὕτως εἶδέναι βούλομαι πάντας
 ὑμᾶς, ὅτι πολλοὶ μὲν ἅγιοι, ὀλίγοι δὲ ἀπαθεῖς καὶ πρὸς
 τούτοις πολλὴ πάλιν ἐν ἀμφοτέροις ὑπάρχει διαφορὰ. Καὶ
 πρόσθε ἀκριβῶς τῇ τῶν λεγομένων δυνάμει καὶ ἀκριβεῖ.
 65 Ἄλλο ὑπάρχει ἀπάθεια ψυχῆς καὶ ἕτερον ἀπάθεια
 σώματος ὅ ἢ μὲν γὰρ καὶ τὸ σῶμα καθαγιάζει, ἢ δὲ αὐτὴ

μόνη καθ' ἑαυτὴν οὐδὲν τὸν κεκτημένον ὀνίστησιν . Ἄλλο ἀκίνησις τῶν τοῦ σώματος μελῶν καὶ τῶν παθῶν αὐτῶν τῆς ψυχῆς καὶ ἕτερον κτῆσις ἀρετῶν ἡ μὲν γὰρ ἐκ φύσεως πρόσεστιν, ἡ δὲ καὶ τὰς φυσικὰς ἀπάτας κινήσεις εἰώθε 70 καταστέλλειν . Ἄλλο τὸ μὴ ἐπιθυμεῖν τινος τῶν τοῦ κόσμου τερπνῶν καὶ ἡδέων καὶ ἕτερον τὸ ἐφίεσθαι τῶν αἰωνίων καὶ οὐρανίων ἀγαθῶν, ἐπεὶ δὲ τῶν μὲν προτέρων ἄλλοι δ' ἄλλο τι καὶ πλείονες αὐτῶν κατεφρόνησαν, τῶν δὲ δευτέρων ὀλίγοι παντελῶς ἐφρόντισαν . Ἔτερον μὲν οὖν τὸ 75 μὴ ζητεῖν ἐξ ἀνθρώπων δόξαν καὶ ἕτερον τὸ τῆς δόξης ἐκκρέμασθαι τοῦ Θεοῦ καὶ ταύτην ἀενάως ἐπιζητεῖν τὴν μὲν γὰρ καὶ ὑπὸ παθῶν ἄλλων πλείστοι κυριευθέντες ἀπώσαντο, τὴν δὲ ὀλίγοι λίαν κόπῳ καὶ πόνῳ πολλῶ λαβεῖν ἡξιώθησαν . Ἄλλο τὸ εὐτελεῖ ἐσθῆτι ἀρκεῖσθαι καὶ στολῆς 80 λακμπρᾶς μὴ ἐπιθυμεῖν καὶ ἕτερον τὸ ἐνδεδῶσθαι τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ τῆς μὲν γὰρ ὑπὸ ἐτέρων μυρίων ἐπιθυμιῶν καθελκόμενοι τινες κατεφρόνησαν, τὸ δὲ μόνον περιδέδληται οἱ τοῦ φωτὸς υἱοὶ καὶ τῆς ἡμέρας καταξιωθέντες γενέσθαι .

Ἄλλο τὸ ταπεινολογεῖν καὶ ἕτερον τὸ ταπεινοφρανεῖν 85 καὶ ἄλλο ταπεινώσεις καὶ ἕτερον τὸ τῆς ταπεινώσεως ἄνθος καὶ ἕτερον ὃ ταύτης καρπὸς καὶ τὸ τοῦ καρποῦ ταύτης κάλλος καὶ ἡ ἡδύτης αὐτοῦ καὶ ἕτερον αἱ ἐκ τούτου ἐνέργειαι. Τούτων δὲ τα μὲν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν εἰσι καὶ τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν τὸ πάντα νοεῖν, τὸ φρονεῖν, τὸ λογίζεσθαι, 90 τὸ λέγειν καὶ πράττειν ὅσα πρὸς ταπεινώσειν ἡμᾶς φέρουσιν ἡ δὲ ἅγια ταπεινώσεις καὶ τὰ λοιπὰ ταύτης ἰδιώματα καὶ χαρίσματα καὶ αἱ ταύτης ἐνέργειαι δῶρόν εἰσι Θεοῦ καὶ οὐ τῶν ἐφ' ἡμῖν εἰσιν, ἵνα μὴδὲ ἐν τούτῳ τις καυχῆσθαι ᾖν καὶ οὐδεὶς ποτε τυχεῖν καταξιωθήσεται, εἰ μὴ καλῶς τὰ 95 ὅσα ἐφ' ἑαυτὸν εἰσι σπέρματα καταβαλεται

Ἄλλο τὸ μὴ δάκνεσθαι μὴδὲ ὀργίζεσθαι ἐν ἀτιμίαις καὶ ὀδρεσι καὶ ἐν πειρασμοῖς καὶ θλίψεσι, καὶ ἕτερον τὸ εὐδοκεῖν ἐν αὐτοῖς. Ἄλλο τὸ εὐχεσθαι ὑπὲρ τῶν τὰ τοιαῦτα ποιούντων εἰς ἡμᾶς καὶ ἄλλο τὸ ἀφ' ἑνὸς αὐτοῖς καὶ ἕτερον τὸ ἀγαπᾶν 100 αὐτούς ὡς εὐεργέτας ἀπὸ ψυχῆς καὶ ἕτερον τὸ νοερώς ἀνατυποῦν τὰ πρόσωπα ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν καὶ ὡς γνησίους φίλους ἀπαθῶς αὐτούς κατασπάζεσθαι ἐν δάκρυσιν ἀγάπης

ελευκρινούς, ἔχοντες ὅλως ἀηδίας τινός θηλονότι μὴ ἐμφω-
 96 λεύοντος αὐτοῦ ἐν τῇ ψυχῇ. Μείζον δὲ τούτων ἂν εἴπομεν,
 ὅταν καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τῶν πειρασμῶν καιρῷ τὴν ἰσὴν κέκτηται
 τις καὶ ὁμοίαν ἀναλλοιώτως διάθεσιν καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς
 κατὰ πρόσωπον λοιδοροῦντας αὐτὸν καὶ ἐνδιαβάλλοντας
 καὶ πρὸς πάντας ἄλλους τοὺς ἢ κατακρίνοντας αὐτὸν ἢ
 110 ὑβρίζοντας ἢ καταδικάζοντας ἢ ἐμπύοντας εἰς τὸ πρόσωπον,
 ἀλλὰ μὴν καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐν προσήχηματι μὲν φιλίας
 ἔξωθεν διακειμένους, λαθραίως δὲ τὰ αὐτὰ τοῖς εἰρημένους
 διαπραττομένους μὲν κατ' αὐτοῦ, μὴ λανθάνοντας δέ.
 Τούτων δὲ πάλιν ὑπέρτερον ἀσυγκρίτως εἶναι ὑπελήφα τὸ
 115 ἐν λήθῃ παντελεῖ τῶν ὧν περ ἂν πάθοι τις γίνεσθαι καὶ μῆτε
 ἀπόντων μῆτε παρόντων τῶν λυπησάντων ἢ ἄλλως ἐμπαροινη-
 σάντων μεμνησθαι ποτε, ἐπίσης δὲ μᾶλλον τοῖς φίλοις καὶ
 τούτοις προσφέρεσθαι δίχα τινός ἄλλου διαλογισμοῦ ἐν τε
 ὁμιλίαις, ἐν τε συνεστιάσει . Ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα ἔργα
 120 καὶ πράξεις τῶν ἐν φωτὶ περιπατούντων ἀνδρῶν εἰσι .
 ὅσοι δὲ ἔξω τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἑαυτοὺς εἶναι κατα-
 मानθάνουσι, μὴ πλανήσθωσαν μηδὲ ἑξαπατάτωσαν ἑαυτούς,
 ἀλλὰ βεβαίως εἰδέτωσαν ὅτι ἐν σκότει πορεύονται .

Καὶ πρὸς τούτοις ἄλλο τὸ φοβεῖσθαι τὸν Θεόν καὶ ἕτερον
 125 τὸ ποιεῖν τὰς αὐτοῦ ἐντολάς , καθὼς γέγραπται « Φοβήθητε
 τὸν Κύριον πάντες οἱ ἅγιοι αὐτοῦ » , καὶ πάλιν « Ἐκκλινον
 ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιήσου ἀγαθόν . » Ἄλλο ἀργία καὶ ἕτερον
 ἡσυχία καὶ ἄλλο σωπὴ . ἔτι δὲ ἄλλο ἀναχώρησις καὶ ἡ ἐκ
 τόπων εἰς τόπους μετάβασις, καὶ ἕτερον ἡ ξενιτεία . Ἄλλο
 130 ἀναμαρτησία καὶ ἕτερον ἡ τῶν ἐντολῶν ἐργασία . Καὶ ἐπὶ
 πᾶσι τούτοις ἕτερον τὸ ἀνθίστασθαι καὶ πολεμεῖν τοῖς
 ἐχθροῖς καὶ ἄλλο τὸ τελείως ἡττῆσαι καὶ ὑποτάξαι καὶ
 θανατώσει αὐτούς τὸ μὲν πρότερον ἀγωνιστῶν ἔστι καὶ
 ἀγίων, ἔαν ἐν τούτῳ φθάσωσι τελειωθῆναι, τὸ δὲ δεύτερον,
 135 ἀπαθῶν καὶ τελείων , διὰ κόπων θηλονότι πολλῶν καὶ
 ἰδρώτων τοὺς ἑαυτῶν τροπασαμένων ἐχθροὺς καὶ τελείαν
 τὴν κατ' αὐτῶν ἀραμένων νίκην καὶ τὴν ζωηφόρον τοῦ
 Κυρίου νίκῃσιν στυλισαμένων λαμπρῶς .

Τοιγαροῦν καὶ πολλοὶ μὲν πρὸς ταῦτα ἑαυτοὺς ἄλλος δι'
 140 ἄλλο τι ἐπαδεδώκασιν, ὀλίγοι δὲ λίαν οἱ μετὰ φόβου ἐμφύτου
 καὶ φράτης τῆς πρὸς Θεὸν μετὰ πίστεως ἀδιστάκτου τούτοις

ἐπιχειροῦντες, οἱ καὶ μόνοι, ὑπὸ τῆς χάριτος βοηθούμενοι,
 συντόμως κατορθοῦσι τὴν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν καὶ πρὸς τὰ
 προεξημένα πάντα προκόττοντες καθ' ὥραν προσεπεκτείν-
 νονται. Οἱ δ' ἄλλοι « ἀφίενται ὡς ἐν ἀβάτῳ » κατὰ τὸ 145
 εἰρημένον « περιτλανᾶσθαι καὶ εὐχ ὁδῶ », περὶ ὧν γέγραπ-
 ται « Ἐξαπέστειλα αὐτοὺς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν
 καρδιῶν αὐτῶν πορεύσονται ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν »
 « Καθὼ γὰρ οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει,
 παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκμον νοῦν ποιεῖν τὰ μὴ 150
 καθήκοντα » Οἱ οὖν καλὸν τὸν θεμέλιον τῆς πίστεως καὶ
 ἐλπίδος ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ ἐπὶ πέτρῳ ὑπακοῆς πνευματικῶν
 πατέρων καταβάλλοντες καὶ ὡς ἐκ Θεοῦ στόματος τὰ παρ'
 ἐκείνων ἐντελλόμενα τῷ θεμελίῳ τούτῳ τῆς ὑποταγῆς
 ἀλιστάκτως ἐποικιλοδομοῦντες εὐθὺς κατορθοῦσι τὸ ἀπαρνή- 155
 σασθαι ἑαυτοὺς. Τὸ γὰρ μὴ τὸ ἑαυτοῦ ἀλλὰ τὸ τοῦ
 πνευματικοῦ πατρὸς αὐτοῦ θέλημα ἐκπληροῦν ἐνεκεν ἐντολῆς
 Θεοῦ καὶ γυμνασίας πρὸς ἀρετὴν, οὐ μόνον ἀπάρνησιν ἑαυτοῦ,
 ἀλλὰ καὶ νύκτωρ σὺν τὸν κόσμον ἅπαντα ἐμποιεῖ .

Ἐπειτα ὡς ἐν ἐρήμῳ, μᾶλλον δὲ ἐξω τοῦ κόσμου, ἐν 180
 αἰσθήσει τελείᾳ γενόμενος ὁ τοιοῦτος, ἀρήρητῳ φόβῳ καὶ
 τρόμῳ κατασχεθεὶς, βοᾷ πρὸς τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς,
 ὡς ὁ Ἰωάννης ἐκ τοῦ κήτους , ὡς ὁ Δανιὴλ ἐκ τοῦ λάκκου τῶν
 λεόντων , ὡς οἱ τρεῖς παῖδες ἐκ τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς ,
 ὡς ὁ Μανασσῆς ἐκ τοῦ χαλκουργήματος . Οὐ καὶ εἰσακούων 165
 ὁ πανέγκρατος Δεσπότης εὐθὺς, ὁ δοὺς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
 ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν, τῶν καταδύνων στεναγμῶν
 τῆς φωνῆς τῆς δεήσεως αὐτοῦ, ῥύεται αὐτόν, ὡς ἐκ κήτους
 μέν, ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς ἀγνοίας καὶ τοῦ σκοτασμοῦ τῆς
 φιλίας τοῦ κόσμου πρὸς τὸ μηκέτι αὐτόν πρὸς τὰ τοιαῦτα 170
 καὶ τῷ λογισμῷ ἐπιστρέφει ὡς ἐκ λάκκου δὲ τῶν λεόντων,
 τῶν πονηρῶν ἐπιθυμιῶν τῶν ἀρπαζόντων καὶ κατεσθιόντων
 τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς ὡς ἐκ καμίνου δὲ πυρὸς, ἐκ τῶν
 κατεχόντων πάντας ἀνθρώπους προλήψεων ἐμπαθῶν, τῶν
 ὡς πῦρ κατακαίωντων καὶ καταλυμαινομένων καὶ πρὸς 175
 ἀτόπους πράξεις βίᾳ ἐλκόντων ἡμᾶς καὶ τὴν φλόγα τῶν
 παθῶν ἐν ἡμῖν ἀναπτύσσων, καταδρασίζων ἐν ἀγίῳ Πνεύματι
 καὶ ἀκατάφρακτον ἀποτελῶν αὐτόν ὡς ἐκ τοῦ χαλκουργή-

- ματος δέ, ἐκ τῆς γεώδους καὶ βαρείας καὶ ἐμπαθοῦς ἡμῶν
 180 ταύτης σαρκός, ἐν ᾗ οἰκοῦσα ἡμῶν ἡ ψυχὴ καὶ δεινῶς
 κατεχομένη καὶ πεδουμένη καὶ βαρουμένη, πρὸς πᾶσαν
 ἀρετὴν καὶ ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἀκίνητος
 ὑπάρχει παντάπασι καὶ ἀπρόθυμος. Ἐξ ἧς ἐλευθερουμένη
 μὲν, οὐ χωριζομένη δέ, βοᾷ σὺν τῷ προφῆτῃ Δαυὶδ καὶ
 185 αὐτὴ λέγουσα « Διέρρηξας τὸν σάκκον μου καὶ περιέζωσάς
 με εὐφροσύνην, ὅπως ἂν ψάλλῃ σοι ἡ δόξα μου. » Οὐ
 μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ εὐχαριστεῖ μετὰ Παύλου λέγουσα
 « Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου
 ἡμῶν, ὅτι ὁ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ
 190 Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ
 θανάτου. »

- Τούτων οὖν οὕτω Χριστοῦ χάριτι γενομένων, καὶ τῆς
 ἀγνοίας καὶ τοῦ σκοτασμοῦ τῆς φιλίας τοῦ κόσμου ῥυσθεὶς,
 ἵνα τὰ αὐτὰ κάλιν εἶπω, τῶν πονηρῶν τε καὶ αἰσχυρῶν
 195 ἀπαλλαγείς ἐπιθυμῶν καὶ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ σώματος,
 τοῦ ὑπὸ τὸν νόμον τῆς ἁμαρτίας καταδουλοῦντος ἡμᾶς,
 ἐλευθερωθεὶς, τί ἐκτοτε ὁ τοιοῦτος μέλλει ποιεῖν; Ἀρά γε
 τῇ ἐλευθερίᾳ ταύτῃ εἰς ἀνεσιν καὶ ἁμεριμνίαν χρήσεται;
 Ἄπαγε δούλων ὄντως αἱ ὑπολήψεις αὐταὶ εἰσι καὶ οὐκ
 200 ἐλευθέρων ὁ γὰρ τῆς ἐλευθερίας ταύτης καταξιωθεὶς
 οἶδεν ὅτι ἠλευθερώθη ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας τοῦ
 μηκέτι δουλεύειν αὐτὸν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ δουλεύειν τῇ
 δικαιοσύνῃ, ὅς ἐστι Χριστὸς ὁ Θεός, ὁ δικαιοσύνης ἥλιος
 καὶ ὢν καὶ καλούμενος. Καὶ ἵνα ἐκ παραδείγματος δείξω
 205 ὑμῖν οἷαν μᾶλλον ἐκτοτε ἐπιδείκνυται πρὸς τὸν Θεὸν εὐνοικῶν
 ὁ τοιοῦτος, ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων καὶ εἰς ἡμᾶς ἀεὶ γινόμενων
 παραστήσω αὐτήν.

- Καθάπερ γάρ βασιλεύς τις, εὐσπλαγχνος ὢν καὶ φιλάν-
 θρωπος, δούλον ἑαυτοῦ ὑπὸ τυράννου τινὸς ἐκουσίως
 210 αἰχμαλωτισθέντα καὶ εἰς δουλείαν ὑπαχθέντα τῷ πληρῷ καὶ
 τῇ πλινθείᾳ καὶ τῷ βορβόρῳ θεασάμενος αὐτὸν ἀνηλεῶς
 κακοπαθοῦντα καὶ ταῖς τοῦ πονηροῦ τυράννου ἐκείνου
 ἀκαθάρτοις ἐπιθυμίαις ὑπηρετούμενον, αὐτὸς ἐκείνος ἀφικνου-
 μένος ἀφαρπάζει καὶ ἐλεύθερον τῆς αἰσχρᾶς ἐκείνης καὶ
 215 μοχθηρᾶς ἀποδείκνυσαι λειτουργίας, καὶ τοῦτον ἀναγαγὼν

ἐν τοῖς βασιλείοις ἀποκαθίστησι, μηδαμῶς ἐν μηδενὶ
 προσωκεδίσας αὐτόν· ὁ δὲ δοῦλος ἐκείνος, ὁ τοσούτων καὶ
 τηλικούτων ἀπαλλαγείς ἀναρῶν, τῇ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ
 δεσπότην εὐνοίᾳ τῶν μὴ αἰχμαλωτισθέντων συνδούλων
 αὐτοῦ σπουδαιότερος ἐν ταῖς ἐντολαῖς τοῦ δεσπότου αὐτοῦ 230
 φανῆναι φιλοτιμαῖται, ὥς ἂν μείζονα καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν
 ἀγάπην καὶ θερμότεραν ἐπιδείξῃται, διηνεκῶς μεμνημένος
 ὅσων ὑπ' αὐτοῦ ἐρρύσθη κακῶν· οὕτω μοι καὶ περὶ τοῦ
 ἀπολαύσαντος τῆς ἐπικουρίας Θεοῦ, καθάπερ εἴρηται,
 ὑπονόει. Καὶ καθάπερ ὁ βασιλεὺς φιλεῖνος εὐπροθύμως ὁρῶν 235
 καὶ μετὰ ταπεινώσεως πάσης τὰ βελέμματα αὐτοῦ ἐκπληροῦντα
 τὸν δούλον ἐκείνον, εἰ καὶ μηδὲν δεῖται τῆς ὑπηρεσίας
 αὐτοῦ, πλήθῃ ἀναριθμητὰ οὐκτῶν ἔχων, ἀλλ' ὅμως διὰ τὴν
 εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ ἀμέτρητον ἐπιδείξεται εἰς αὐτὸν τὴν
 ἀγάπην, οὕτω καὶ ἐν τοῖς εἰρημένοις ὑπολάμβανε. Οὔτε 230
 γὰρ ὁ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Πνεύματος ἀπὸ Θεοῦ ἀπολαύσας
 ἐνδύσει ποτὲ τοῦ μὴ ἔτι καὶ ἔτι ἐπὶ πλεῖον ποιεῖν τὸ βέλημα
 τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ θερμότητος τῆς προθυμίας, οὔτε ὁ αἰώνιος
 βασιλεὺς καὶ Θεὸς ὑπερῆσαι αὐτὸν τὰ ἀγαθὰ τῆς αἰωνίου
 ζωῆς τοῦ μὴ ἐπιδεδωκεῖν αὐτῷ ταῦτα ἐπ' αὐτῷ, καὶ τοσούτον 235
 ὅσῳ καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν θεραπειᾶν ἐπιτείνοντα καθ' ἐκάστην
 βλέπει αὐτόν· τῶν εὐεργεσιῶν δὲ καὶ τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ,
 ὧν ποιεῖ εἰς τοὺς δούλους αὐτοῦ, οὐκ ἔστι μέτρον ἢ κατάληψις
 αὐτῶν παρ' ἡμῶν· καὶ τὰ μὲν δίδωσιν αὐτοῖς, τὰ δὲ δῶσαι.
 Ἄλλὰ γὰρ ἐξ ὧν δίδωσιν ἐνταῦθα τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν 240
 ὁ φιλοκτίρμων Θεός, ὀλίγα τινὰ χρή πρὸς τὴν ὑμετέραν
 ἀγάπην εἰπεῖν, τὰ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν Γραφῶν, τὰ δὲ ἐξ αὐτῆς
 τῆς πείρας καταλαβόντα. Ἐπειδὴ περ διὰ τρία ταῦτα πᾶσαν
 σπουδὴν καὶ μέριμναν οἱ ἄνθρωποι ἐπιδείκνυνται, φημί δὴ
 διὰ πλοῦτον, διὰ τιμὴν, διὰ δόξαν καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν ἐγγινο- 245
 μένην ἡμῖν ἐλευθερίαν τε καὶ χαρὰν καὶ ἀπόλαυσιν, ἐν
 πρώτοις ὁ Δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεὸς ταῦτα τοῖς πάντε
 ῥίψας καὶ τὸν σταυρὸν ἄρασι καὶ κατὰ πόδας αὐτοῦ
 ἀνεπιστροφῶς βαδίζουσι· πλουσίως χαρίζεται· ἀντὶ φθοροῦ
 γὰρ πλοῦτος αὐτὸς αὐτοῖς ὅλον ἑαυτὸν δίδωσιν. Οἶδας τὴν 250
 τοῦ ῥήματος δύναμιν; Ἦκουσας θαῦμα φρικτόν; Καθάπερ
 γὰρ οἱ ἐν τῷ κόσμῳ πλούσιοι τὸν πλοῦτον αὐτῶν ἐν οἷς
 ἂν βούλωνται χρεῖαις καὶ ἐπιθυμίαις καὶ ἀπολαύσειν

- ἀναλίσκουσιν, οὗτοι καὶ ὁ καλὸς ἡμῶν Δεσπότης ἑαυτὸν
 255 θωρεῖται τοῖς γνησίοις δούλοις αὐτοῦ καὶ πᾶσαν αὐτῶν
 ἔφεσιν καὶ ἐπιθυμίαν, ὥς βούλονται καὶ ὑπὲρ ὃ βούλονται,
 πληροὶ καὶ ἐμπιπλᾷ αὐτοὺς ἀφθόνας παντὸς ἀγαθοῦ
 καὶ θαυσιῶς καὶ ἀδιαλείπτως ἐπιχορηγεῖ αὐτοῖς τὴν ἀφθαρτον
 τροφήν καὶ ἀέναν.
- 260 Καὶ πρῶτα μὲν πληροῦνται ἀρρήτου χαρᾶς, οὐχὶ τὸν
 κόσμον οὐδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ τὸν Ποιητὴν τῶν
 πάντων καὶ Κύριον καὶ Δεσπότην ἐκτέθαστο ἐν ἑαυτοῖς.
 Ἐπειτα ἐπενδύονται τὸ φῶς, αὐτὸν τὸν Χριστὸν καὶ Θεόν,
 ὅλον ὅλῳ τῷ σώματι καὶ ὁρῶσι κεκοσμημένους ἑαυτοὺς
 265 ἀρρήτῳ δόξῃ καὶ ἀστραπτύσῃ θεῖᾳ στολῇ καὶ τὰς ὕψεις
 καλύπτουσιν ἑαυτῶν, μὴ φέροντες ὄρεν τὴν ἀκατανόητον
 καὶ ἀστεκτον τῆς στολῆς αὐτῶν λαμπρότητα, ὥς ἐπιζητεῖν
 αὐτοὺς τόπον ἀποκρυφῆς, ὅπως ἐκείσε γένωνται καὶ τὸ
 πολὺ βάρος τῆς δόξης ἀπώθωνται. Εἰθ' οὕτως ὁ αὐτὸς
 270 Δεσπότης καὶ τροφή καὶ πόσις γίνεται αὐτοῖς ἀέναν καὶ
 ἀθάνατος· τοῖς μὲν ὡς φωτισθῆς μαζὸς τῷ τοῦ νοῦς αὐτῶν
 στόματι ἐμβαλλόμενος καθορᾶται καὶ θηλάζειν αὐτοῖς
 παρέχει, ὅσοι νήπιοι ἔτι κατὰ Χριστὸν πέλουσι καὶ οὐπω
 στερεῆς τροφῆς μεταλαβεῖν εἰσιν ἱκανοί, οἷς καὶ γίνεται
 275 ἅμα τροφή τε καὶ πόσις, τοσαύτην ἐμποιῶν αὐτοῖς τὴν
 ἡδύτητα, ὥς μὴ βούλεσθαι, μᾶλλον δὲ μὴδὲ δύνασθαι, ὅλως
 ἀποσπασθῆναι αὐτοῦ· τοῖς δὲ γε ἀπογαλακτισθεῖσι καθάπερ
 πατὴρ φιλότεκνος προσφέρεται παιδαγωγῶν καὶ παιδεύων
 αὐτούς.
- 280 Ὡστερ γὰρ ὁ φιλόστοργος πατὴρ συνειστίους μὲν ποιεῖται
 τοὺς ἑαυτοῦ υἱούς, ἐπὶ δὲ περὶ τὰ μαθήματα αὐτῶν ἀμελῶς
 ἴδῃ διατεθέντας αὐτούς καὶ μετεωριζομένους ἐν τισιν
 ἀνωφελέσι πράγμασιν, ἐξωθεῖ τῆς ἑαυτοῦ τραπέζης καὶ
 τοῖς αὐτοῦ δούλοις παρασιτεύεται μὴ δοῦναι αὐτοῖς τροφήν,
 285 παιδεύων αὐτούς μὴ καταφρονητὰς εἶναι καὶ ἀμελεῖς, οὕτω
 καὶ ὁ καλὸς Δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεὸς ἐν τοῖς δούλοις αὐτοῦ
 καὶ κατὰ φιλανθρωπίαν καὶ χάριν υἱοῖς διατίθεται· ἐπιδίδωσι
 γὰρ ἑαυτὸν αὐτοῖς, «ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων
 καὶ ζωὴν διδούς τῷ κόσμῳ» καὶ ἐξ αὐτοῦ καὶ σὺν αὐτῷ
 290 εἰς κόρον τρέφονται ἀενάως καὶ πρὸς ζωὴν αἰδίον μεθαρμό-

ζονται τῇ μεθέξει, καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα καθυγιαζόμενοι.
 Ὅτε δὲ τῶν ἐντολῶν ἀμελήσουσι καὶ ῥαθυμίᾳ ἢ καταφρονη-
 τικῶς διατεθῆναι τῷ αὐτεξουσίῳ θελήσουσι καὶ πρὸς τι
 τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων ἀσχοληθῶσιν, ἀποκλίναντες
 εἰς ἀνωφελῆ καὶ τὰ μὴ προσήκοντα τῇ θεοσεβείᾳ, τότε 295
 ἀποστερεῖ αὐτοὺς ἑαυτὸν ὁ τροφεὺς τοῦ παντός. Ἀλλὰ γὰρ
 εἰς συναίσθησιν ἐλθόντες τοῦ ἀγαθοῦ οὐ ἑστερήθησαν,
 ἐπιστρέψαντες αὐθις καὶ συνήθως τοῦτον ζητήσαντες καὶ μὴ
 εὐρόντες, κόπτονται, κλαίουσι καὶ ἑαυτοὺς ἀποδύρονται,
 πᾶσαν τε κακοπάθειαν ἑαυτοῖς ἐπιφέρουσι καὶ πᾶσαν θλίψιν 300
 καὶ πάντα πειρασμὸν καὶ ἀτιμίαν ἐπιποθοῦσιν, ὅπως ἴδω. ὁ
 φιλόανθρωπος τούτων πατήρ τὰς θλίψεις αὐτῶν καὶ τὴν
 ἐθελούσιον κάκωσιν καὶ ἐλεῆσας αὐτοὺς ἐπιστρέψῃ καὶ
 αὐθις αὐτοῖς ἑαυτὸν ἐπιδῶ 8 καὶ γίνεται. Καὶ εἰς τὴν
 πρῶτον οικειότητα καὶ δόξαν καὶ εἰς αὐτὴν τῶν ἀγαθῶν 305
 τὴν τρυφήν « ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ ἴδεν καὶ οὐκ ἤκουσε καὶ
 ἐπὶ καρδίᾳ ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη » μετὰ πλείονος τῆς
 παρρησίας ἀποκαθίστανται, εὐλαβούμενοι πλέον ἢ πρότερον
 τὸν ἑαυτῶν πατέρα καὶ τρέμοντες ὡς δεσπότην, ὅπως μὴ
 τοῖς αὐτοῖς ἐξ ἀπροσεξίας καὶ αὐθις περιπαρῶσι κακοῖς καὶ 310
 τοῦ παναγάθου ἀπορριφῶσι πατρός

Καὶ ταῦτα μὲν οἱ ἐμπόνως μετανοοῦντες ποιοῦσιν ἅμα καὶ
 πράττουσι καὶ τῶν εἰρημένων ἐπιτυγχάνουσιν ἀγαθῶν
 Ὅσοι δὲ πρὸς τοὺς κόνους καὶ πρὸς τὰς θλίψεις καὶ
 στενοχωρίας τῆς μετανοίας ἀπαγορεύσουσι, πρὸς ῥαθυμίαν 315
 δὲ καὶ ἀνέσεις ἑαυτοὺς ἐπιδῶνται, ὡς ἀνάξιοι καὶ νόθοι
 υἱοί, μᾶλλον δὲ εἰπεῖν ὡς καταφρονηταί, καὶ τὰς τοῦ σώματος
 ἡδονὰς ὑπὲρ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ καὶ ὑπὲρ αὐτὸν τὸν Θεὸν
 αὐτῶν προτιμήσαντες, οὐκέτι τῆς τρυφῆς ταύτης οὔτε μὴν
 τοῦ ἐνδύματος τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης καταξιοῦνται, ἀλλὰ 320
 καὶ τοῦ πλαύτου τῆς χρηστότητος τοῦ Θεοῦ ἑαυτοὺς ἐνδίκως
 ἀποστερεῶσι καὶ κυστὴν ὁμοιοῦνται ἀδεσπότης. Καθάπερ
 γὰρ οἱ ἀδέσποτοι κύνες ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ῥύμαις τῆς
 πόλεως περιτᾶσιν, ἐν' ὅστωιν πονεῖ ἡ δέρματος παλαιοῦ μέρος
 ἀπορριφέν λάβωσιν, ἢ καὶ κόπρον ἢ αἷμα λείξουσιν σφαγνέ- 325
 των κτηνῶν, εἰ δὲ καὶ θνησιμαῖον αὐτοῖς εὐρεθῇ, ἀκορέστως
 ἐσθίουσι καὶ οὐ χωρίζονται τοῦ πτώματος πρότερον, ἀλλὰ

- καὶ τοὺς ἄλλους κύνας μαχόμενοι ἐκδιώκουσιν, ἕως ἂν οὐ
 τῶν ἐγκάτων μόνον ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ὀστέα γυμνά τῶν
 330 νεύρων ἀποδείξωσιν, οὕτω καὶ οὗτοι ἐν ταῖς τῶν κλουσιῶν
 καὶ πενήτων θύραις ἀγυρτικῶς περιτρέχουσιν, ἵνα χρυσόν
 που ἢ ἀργυρον ἢ χαλκὸν διδόμενον ἐγκολπώσωνται, ἐπεὶ τοῦ
 ἀληθινοῦ κα. ἀρρεῦστου πλοῦτου ἐξέπεσον καὶ ὅταν τύχῃσι
 τοῦ σκοποῦ, τότε πρὸς ὀλίγον, ὥς νεκορεσμένοι καὶ μηδενὸς
 335 χρῆζοντες, οὕτω διάκεινται· ἐπὶ δὲ ὁ λιμὸς τῆς ἀπληστίας
 ἐξ ἀνελπιστίας αὐτοὺς καταλάβῃ, τῇ προτέρᾳ καὶ αὐθις
 ἀγυρτὰ ἑαυτοὺς ἐκδιδάσιν, ἐλεεινοὶ τῶν παρόντων, καὶ
 τοῦ κόσμου τὸν πλοῦτον ἅπαντα κτήσωνται, ἐλεεινότεροι
 τῶν μελλόντων, ὅτι τὴν αἰώνιον ζωὴν ἑκουσίως ἀπώσαντο.
 340 Ἐφάνερωσε γὰρ αὐτοῖς ὁ Θεὸς τὸν τῆς χάριτος αὐτοῦ
 πλοῦτον, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολαγήτους· καὶ τῆς
 ἐπουρανίου θωρεᾶς γεύσασθαι αὐτοὺς κατηξίωσε καὶ Πνεύμα-
 τος ἁγίου μετόχους πεποίηκε, καθὰ καὶ ὁ θεὸς Παῦλος
 ἀνέκραγεν «Οἱ δὲ οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν», ἢ ἡγάπησαν,
 345 ἢ τὸ ἀπειρον τῆς αὐτοῦ ἡδέσθησαν ἀγαθότητος, «ἢ αὐτῷ
 εὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς
 αὐτῶν καὶ ἐσκοτίσθη ἡ σύνετος αὐτῶν καρδία· φάσκοντες
 γὰρ εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν. » Οὐχ οὕτως δὲ πάντες
 οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον ἀλλ' ὅσοι τὰς τοῦ ἰδίου πατρὸς
 350 καὶ δεσπότητος παιδείας ὡς εὐγνώμονες δοῦλοι καὶ ὡς υἱοὶ
 γνήσιοι μετὰ χαρᾶς ὑπενέγκωσι, λέγοντες «Παιδείαν
 Κυρίου ὑποίσω, ὅτι ἡμαρτον αὐτῷ », καὶ ἄλλως· «Οὐκ
 ἄξια τὰ παρόντα παθήματα πρὸς τὴν ἀποκαλυπτομένην
 ἡμῖν δόξαν εἰσὶ », καὶ οὕτως ἐμμείνωσι τῇ καθημερινῇ,
 355 ὡς ἔφημεν, παιδείᾳ καὶ διηνεκῇ μετανοίᾳ, μὴ ἀποσχιρτῶντες
 ἢ πρὸς ταύτην ἀχθόμενοι, τῷ προειρημένῳ τρόπῳ παι-
 δαγωγούμενοι, ἐν τῷ οἴκῳ τῷ πατρικῷ ἐστολισμένοι
 λαμπρῶς αἰεὶ διαμένουσι, συνέστισι τῷ ἑαυτῶν πατρὶ γινόμενοι
 καὶ τὴν δόξαν καθορῶντες αὐτοῦ καὶ τὸν πλοῦτον ὃν κληρο-
 360 νομεῖν μέλλουσιν. Ὅταν δὲ καλῶς ἀνατραφῶσι καὶ
 παιδευθέντες εἰς μέτρον ἡλικίας τελείου ἀνδρὸς κατανή-
 σωσι, τηλικαῦτα καὶ ὁ πανάγαθος πατὴρ πάντα τὰ ὑπάρχοντα
 αὐτῷ δίδωσιν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν.

Ἄλλὰ γὰρ εἰπωμεν πρότερον τί τὸ μέτρον τῆς πνευματικῆς
 365 ἡλικίας καὶ τὸ ὕψος τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ

οὕτως περὶ τῶν ὑπαρχόντων τῷ Πατρὶ καὶ ὅπως δίδωσι ταῦτα εἰς τὰς χεῖρας τῶν πιστευόντων αὐτῷ διεξελθωμεν. Πρόσχε οὖν τῇ δυνάμει τῶν ῥηθησομένων σοι συνετῶς.

Μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ ταῦτά εἰσι πνευματικῶς θεωρούμενα · καὶ ἵνα κάτωθεν τὴν 370 ἀρχὴν ταύτης ποιήσωμαι, πόδες αὐτῆς ἡ πίστις καὶ ἡ ἀγία ταπεινώσις ἐστὶ βάσις στερεὰ καὶ ἀκράδαντος. Σκέλη καὶ ἀστράγαλοι, κνήμαι καὶ γόνατα καὶ μηροί, ἡ ἀκτημοσύνη, ἡ γυμνότης, ἡ ξενιτεία, ἡ διὰ Χριστὸν ὑποταγὴ μετὰ γνώσεως, ἡ ὑπακοὴ καὶ ἡ εὐπρόθυμος δουλεία Μέλῃ καὶ μόρια 375 ἐγκαλυπτεσθαι χρεῶν, ἡ ἀδιάλειπτος εὐχή κατὰ νοῦν, ἡ ἐκ τῆς χυσεως τῶν θακρῶν ἐγγινομένη ἡδύτης, ἡ χαρὰ τῆς καρδίας καὶ ἡ ἀφατος ταύτης παράκλησις. Νεφροὶ καὶ ὄσφυς, ἡ πρὸς τὰς εὐχὰς καὶ τὰς συνάξεις στάσις καὶ καρτερία καὶ ἡ ἐκεῖθεν ἐγγινομένη πυρῶσις τοῦ ἐπιθυμητικοῦ πρὸς 380 θεωρίαν καὶ συνύστασιν Θεοῦ, καθὼς ὁ θεὸς Δαυὶδ ἀναγράφεται οὕτω λέγων · « Πύρωσον τοὺς νεφροὺς μου καὶ τὴν καρδίαν μου. » Καὶ ὁ Παῦλός φησι « Στήτε οὖν περιζωσάμενοι τὰς ὄσφυς ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ. » Καὶ τῶν ἀποστόλων ὁ κορυφαίωτατος Πέτρος « Διό, φησὶν, ἀναζω- 385 σάμενοι τὰς ὄσφυς τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες τελείως, ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς τέκνα ὑπακούης. » Χάριν, τὴν τοῦ παναγίου Πνεύματός φησι δωρεάν, ἥτις συμμετόχους ἡμᾶς καὶ συγκοινωνοὺς Θεοῦ ἀπεργάζεται. 390

Κοιλία καὶ στόμαχος καὶ ἡ τῶν ἐνδοσθίων κατασκευὴ τὸ χωρητικὸν ὑπάρχει καὶ νοερὸν τῆς ψυχῆς ἐργαστήριον, ἐν ᾧ τὸ λογιστικὸν ὡς καρδίαν μέσον νοήσεις, καὶ ἐν τῷ λογιστικῷ, τὸ ἐπιθυμητικὸν τε καὶ θυμικόν 395 καὶ δίκην πλευρῶν, ψυχῶν τε καὶ νεύρων καὶ κιμαλῆς, ἡ πραότης, ἡ ἀπλότης, ἡ ἀνεξικακία, ἡ συμπάθεια καὶ ἡ εὐλάβεια συνέχουσι καὶ συνδούσι, περιέπουσι τε καὶ συγκαλύπτουσι καὶ πρὸς τὰ δρώμενα οὐκ ἐῷσιν ἀποβάλλειν ἢ τινας ἐπιθυμείν τῶν ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' οὐδὲ μνησικακεῖν συγχωροῦσιν ἢ φθονεῖν ἢ 400 ζηλοῦν ἢ ὀργίζεσθαι ἢ ἁρᾶσθαι ταῦτά ποτε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων Ὅρμῃς γὰρ αὐτῶν ἐμπαθεῖς ὁλως πρὸς τὰ ἐξω μὴ γινομένης, κακαλυμμένα διατηροῦνται ἐνδοθεν δὲ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ

δυντα καὶ ἀσφαλῶς ὑφ' ὧν εἰρήκαμεν φυλαττόμενα, τὸ μὲν
 λογιστικὸν διακρίνει καὶ διαίρει τὸ χεῖρον ἀπὸ τοῦ κρείτ-
 405 τονος καὶ δεικνύει τῷ ἐπιθυμητικῷ οἷς δεῖ σχετικῶς προσ-
 κεῖσθαι καὶ ἃ δεῖ ἀγαπᾶν καὶ ἃ χρεῶν ἀποστρέφεισθαι καὶ
 μισεῖν· τὸ δὲ θυμικὸν μέσον τούτων ὥσπερ τις ὑπηρετῆς
 εὐγνώμων πάρεστι, τοῖς ἐκείνων ἐξυπηρετῶν βουλήμασι καὶ
 θελήμασι συνεργῶν, διεγείρων πρὸς ἀνδρείαν καὶ ἄμυναν
 410 τῶν βουλομένων ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἢ πονηρῶν τὴν ἐφ' ἑκατέρᾳ
 τούτων ἐπὶ ταῖς πράγμασιν ἐνστασιν.

Ἐπεὶ δὲ κρείσσων ἀσυγκρίτως τῶν ὀρωμένων ἀπάντων
 ὁ ταῦτα κατασκευάσας Θεός, ἀντὶ πάντων καὶ πρὸ πάντων
 εὐλόγως ὁ λόγῳ τιμημένος καὶ ἀδόλωτος, ὡς εἵπομεν, καὶ
 415 ἀπύγχυτον ἐκ τῶν ἐμπαθῶν προλήψεων κεκτημένος τὸν
 νοῦν, τὸν τῶν ἀπάντων ποιητὴν καὶ δεσπότην προτιμήσει
 καὶ ἀγαπήσει, καὶ πρὸς μόνον ἐκεῖνον ὅλον αὐτοῦ τὸ ἐπιθυμη-
 τικὸν ἀνενέγκῃ, οἷον εἰ πως ὑποδεικνύων αὐτῷ καὶ λέγων·
 κ' Ἀκουσὸν μου καὶ ἴδε εἴψαι φρικτῶς, γεῦσαι τῆς ἀκηράτου
 420 γλυκύτητος, τοῦ πνευματικοῦ ὁσφράνθῃ· μύρου καὶ γνῶθι
 ὡς οὐδεὶς τούτου ἐστὶν ὠραιότερος ἢ τερπνότερος ἢ ἡδύτερος
 ἢ τὸ συνολὸν δυνατώτερος ἢ ἐνδοξότερος, οὐ μὴν ἀλλὰ γὰρ
 οὐδὲ ζῶσσαι ἢ ἀφθαρτῶσαι ἢ ἀπαθανατίσαι σε δυνάμενος·
 Τοιγαροῦν καὶ ὅταν διὰ πάντων τούτων ἡ ἐπιθυμία πληρωθῇ
 425 τοῦ ἀνθρώπου, τηνικαῦτα καὶ ὅλον τὸ θυμικὸν τῷ λογιστικῷ
 τε καὶ ἐπιθυμητικῷ συγκραθὲν, ἐν τὰ τρία ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς
 τριαδικῆς ἐνάδος καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τερπνοτητι τοῦ αὐτῶν
 γίνονται δεσπότου. Οὐ γὰρ ἐπιγινώσκεται ὅλως ἡ τρίτῃ
 τότε τούτων διαίρεσις, ἀλλ' εἰσὶν ἐκ παντὸς ἐν. Ὁπνησία
 430 οὖν ἐκ μόνου τοῦ ἐνὸς καὶ ἀγαθοῦ τῇ ἀπλότητι, ἐπὶ τῇ τῶν
 πονηρῶν καὶ ἀγαθῶν προγμάτων διακρίσει καὶ διαίρεσει,
 ἐπιστραφῶσιν αἱ δυνάμεις αὐταὶ πρὸς τὰ ἐνταῦθα, τηνικαῦτα
 ἢ τούτων θέλησις καὶ διαίρεσις καὶ ἡ πρὸς τὰ ἐναντία τῶν
 θεῶν θελημάτων ἀποστροφή ἀδιαίρετως δεύκνεται· ἐν
 435 γὰρ μόνους τούτοις ἡ τοῦ θυμικοῦ κινήσις γίνεται.

Εἴχομεν ἔτι καὶ ἕτερα τούτων πλείονα περὶ στομάχου
 καὶ ἥπατος, περὶ τροφῆς, περὶ πόσεως, περὶ πείνης καὶ
 δίψης εἰπεῖν· ἀλλ' ἵνα μὴ μακρὸν ἀποτείνω τὸν λόγον καὶ
 ἐκφορα τὰ ἀνέκφορα ποιήσω τῶν λόγων τοῖς θηρευταῖς,

τοῖς εἰθισμένοις κλουτεῖν ἐξ ἄλλοτρίων χρημάτων, κατελι- 440
πομεν ταῦτα τῇ σωπῇ κεκαλυπτομένα τοῖς διὰ τῆς πρακτικῆς
γνώσεως ἐκζητεῖν βουλομένοις. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον
ἐπ' ἀνέλθωμεν. Ἐπεὶ οὖν μέχρι γαστροῦ καὶ στομαχοῦ τὸ
σῶμα τῆς κατὰ Χριστὸν διεπλάσαμεν ἡλικίας, χρεὼν καὶ
μέχρι τῆς κεφαλῆς ἀνελθεῖν ἕως οὗ ἄρτιον καὶ σῶον αὐτὸ 445
πνευματικῶς ἐκπληρώσωμεν.

Στῆθος τοιγαροῦν καὶ νῶτον, ὠμους, βραχίονας, χεῖρας
ἤδη καὶ τράχηλον τοῦτω τῷ σώματι τῆς πνευματικῆς
ἡλικίας συμπλάττομεν. Καὶ στῆθος μὲν ἐπὶ τοῦτω νοήσεις
τὴν εὐπλαγχύαν, ἐν ἣ οἱ μαστοὶ τῆς φιλανθρωπίας τὸ 450
γάλα τῆς ἐλεημοσύνης ὀφρανοῖς καὶ χήραις καὶ πᾶσιν ἄλλοις
ἀφθόνως προχέουσι κατὰ τὸν λέγοντα ἅγιον « Ἀδελφοί,
κτήσασθε σπλάγχχνα οἰκτιρμῶν . » Ὅθεν τὸ γάλα τοῦτο
τοῖς μαστοῖς χορηγεῖται καὶ ὅπως ἐργάζεται, ὑμῖν ἐάσω
ζητεῖν. Νῶτον δέ, τὸ τὰ ἄλλότρια βάρη ἐφ' ἑαυτὸν εὐπροθύμως 455
ἀρεῖν καὶ τὰ στίγματα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν ἑαυτῷ περιφέρειν,
καθὼς φησιν ὁ Ἀπόστολος « Ὑμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ βαρὴ
τῶν ἀδυνάτων βαστάζετε », καὶ αὖθις « Τοῦ λοιποῦ
κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ
Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω . » Καὶ ὁ Κύριος 460
διὰ τοῦ προφήτου « Τὸν νῶτόν μου, φησὶ, δέδωκα εἰς
μάστιγας καὶ τὰς σιαγόνας μου εἰς ῥαπισμόν . » Ἀπερ, εἰ
καὶ μὴ ἀπαντήσῃ καιρὸς τοῦ παθεῖν, ἀλλὰ χρή ἐλπίζειν
αἰεὶ καὶ πρὸς ταῦτα καθ' ὥραν παρασκευάζεσθαι. Ὡμου
δὲ καὶ βραχίονας, τὸ ὑπομονητικόν τε καὶ καρτερικόν ἐν 465
τοῖς πειρασμοῖς καὶ ταῖς θλίψεσι, δι' ὧν αἱ χεῖρες καὶ μεθ'
ὧν ἐνεργεῖν δύνανται. Χεῖρας δέ φημι τὸ πρὸς πᾶσαν ὑπακοήν
καὶ ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἐνεργητικόν τε καὶ
πρόθυμον, ἅτινα διχα ὑπομονῆς καὶ καρτερίας πολλῆς
οὐδεὶς οὐδαμῶς κτήσασθαι δύναται. Ἐχει δὲ πρὸς ταύταις 470
καὶ πνευματικὰς χεῖρας ἡ ἡλικία αὕτη, δι' ὧν τοὺς μὲν
ὀλιγοψύχους παραμυθεῖται, τοὺς δὲ καταπίπτοντας ἀνιστᾷ,
τοὺς συντετριμμένους καταδουλεῖ, ἔλαιον καὶ οἶνον ἐπιχέων
αὐτοῖς, μεθ' ὧν καὶ ἄλλα πολλὰ λόγῳ καὶ ἔργῳ πρὸς τοὺς
πλησίον καθ' ἑκάστην κοιεῖ καὶ αὐτοῦ τοῦ κρασπέδου 475
ἄπτεται τοῦ δεσποτικοῦ καὶ ἄρτον προσφέρει τῷ Κυρίῳ

- αὐτοῦ καὶ τὸ ποτήριον δίδωσιν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Καὶ οὕτω τρέφει τὸν τρέφοντα πνευματι πᾶσαν πνοήν, τροφήν ἣν εἶπεν ἐκεῖνος ἐπιθυμεῖν καὶ ἐφίεσθαι καὶ μακάριος ὁ
- 480 εἰδὼς ταῦτα καὶ ἔχων καὶ προσφέρων τῷ δεσπότῃ αὐτοῦ, ὅτι καθεὶνος ἀνακλινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ὁ ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ ἐποχούμενος, καὶ περιζωσάμενος κατὰ τὴν ἀψευδῇ ἐπαγγελίᾳ αὐτοῦ διακονήσει αὐτῷ. Τράχηλος δὲ τοῦ σώματος τούτου ἡ ἀδίστακτος ἐστὶν ἐλπίς.
- 485 Ἰδοὺ οὖν ὅλον τὸ σῶμα ἀπηρτίσαμεν, Θεοῦ βοηθείᾳ καὶ χάριτι, ἀνδρός, ὡς οἶμαι, τελείου πάντα τὰ μέλη ὁλόκληρα ἔχον. Λείπεται τοιγαροῦν ταύτῃ μόνῃ ἡ κεφαλὴ. Ἄλλ' ἴσως πάντα εἰπεῖν ἡμῶς ἐλογίσασθε καὶ μηδὲν μηδαμῶς ὑστερηκέναι, ὡς ἀρκοῦντων δῆθεν καὶ τῶν εἰρημένων εἰς
- 490 ὁλόκληραν ἀρετῆς καὶ σωτηρίαν ψυχῆς. Οὐκ ἐστὶ δὲ τοῦτο, οὐκ ἐστὶν. Ὡς περ γὰρ τὸ σῶμα, ἔχον πάντα τὰ μέλη, τῆς δὲ κεφαλῆς ἑσπερημένον, νεκρὸν ἐστὶν εἰς ἅπαν καὶ ἀκινέτητον, καὶ πάλιν ἡ κεφαλὴ δίχα τοῦ λοιποῦ ὅλου σώματος αὐτῇ μὲν καθ' ἑαυτὴν κεφαλὴ ἐστὶ, κεχωρισμένη
- 495 δὲ τούτου τυγχάνουσα, τὰς ἑαυτῆς ἐνεργείας δευκύνειν οὐ δύναται, οὕτω μοι νόει καὶ εἰς τὸ ὑπ' ἡμῶν διὰ τῆς συνεργείας τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατασκευασθὲν πνευματικὸν σῶμα γίνεσθαι καὶ ὅτι ἅπαν εἶπομεν πάντα δίχα κεφαλῆς ἐωλὼ εἶσι καὶ ἀνωφελῇ, εἰ καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ ταύτῃ ἐργασία καὶ
- 500 μερικῇ κτήσει ὡς τὸ πᾶν κατορθώσαντες ἀφρόνως διάκεινται καὶ νεκροὶ ὄντες οὐκ ἐπαισθάνονται οὐ ἀπεστέρηται ἀγαθοῦ. Τὰ μὲν γὰρ εἰρημένα, εἰ καὶ διηρημένως εἰς ὑπόδεγμα καὶ γινῶσιν τρανότερον διηγησάμεθα, ἀλλ' ἄνευ τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς εἰς ἄλληλα φυσικῆς συναφείας συστήναι ταῦτα καὶ
- 505 κραταιωθῆναι ἀδύνατον. Καθὼς περ γὰρ σῶμα παιδίου μικροῦ ἑσπερημένον τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς οὐκ ἐνδέχεται αὐξηθῆναι ποτε, ἀλλ' ἀμφοτέρω ἡνωμένα ὄντα καὶ τὴν ἐξ ἄλλήλων τροφήν δεχόμενα, εἴτ' οὖν τὸ σῶμα διὰ τοῦ στόματος καὶ ἡ κεφαλὴ πάλιν διὰ τῆς ἀναπεμπομένης ὑγρότητος ἀπὸ τοῦ
- 510 σώματος, οὕτω τρέφεται καὶ αὐξεται ὅλος ὁ ἄνθρωπος, τὸ αὐτὸ μοι μετὰ τὸ ἐπιτεθῆναι τῷ πνευματικῷ σώματι τὴν κεφαλὴν κατανόησον καὶ ἔφει γινόμενον. Καὶ ἵνα σοι σαφέστερον τοῦτο ποιήσωμαι, ἐπανάληψιν ποιουμένου μου τῶν εἰρημένων ἀκριβῶς ἔκρινε.

Ἐχεις τοιγαροῦν πίστιν καὶ ταπεινῶσιν τὰς βάσεις τῶν 515
ἀρετῶν καὶ ἐπὶ ταύταις τὰς ἀρετὰς πάσας, ὡς ἐφθην εἰπὼν,
ἐποικοδομηθείσας, δι' ὡς ὅλον δηλονότι κατεσκευάσθη τὸ
σῶμα καὶ μέχρι τραχήλου ἀπετελέσθη, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐλπίς·
ἥτις τοῦ μὲν λοιποῦ ὑπερανέστηκε σώματος, αὕτη δὲ μόνη
καθ' ἑαυτὴν μὴ συναφθεῖσα τῇ κεφαλῇ συνενέκρωται τοῖς 520
λοιποῖς τοῦ σώματος μέλεσιν, μὴ ἔχουσα ὅθεν εἰς πνοὴν
ἢ ἀναπνοὴν τοῦ ζωοποιούντος καὶ κινούντος τὸ σῶμα καὶ
τὰ μέλη Πνεύματος δέξασθαι καὶ τροφῆς ὅπως ἀφθάρτου
μεταλαβεῖν. Διὰ δὲ τοῦτο, ἵνα μὴ ἀτάλας τὸ τῆς ἡλικίας
Χριστοῦ μέτρον εἰσώμεν, ὥσπερ κεφαλὴν τῷ ὄντι τὴν 525
ἀγίαν ἀγάπην ἐπιτίθεμεν ἐπ' αὐτῇ, οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν τοῦτο
νοήσαντες ἢ συσκευάσαντες, ἀπαγε, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀγίου
ἐκείνου Πνεύματος διδαχθέντες, οὐ εἶχεν ὁ εἰπὼν· « Μένει
δὲ τὰ τρία ταῦτα, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη· μέζων δὲ πάντων
ἡ ἀγάπη », καὶ αὖθις· « Ἐάν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, 530
ὥστε ὅρη μεθιστάνειν, καὶ ἐάν ἔχω πᾶσαν τὴν γνῶσιν καὶ
εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ ἐάν ψυμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά
μοι καὶ ἐάν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν
ἀγγέλων καὶ ἐάν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθίσωμαι,
ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. » Ἡ γὰρ πίστις 535
διὰ τῆς ἐλπίδος μεσιτευούσης ὑπὸ τῆς ἀγίας ἀγάπης ἀοράτως
καὶ ἀνεπαισθήτως, ἐν τοῖς νηπίοις ἐτι λέγω, προθυμουμένη
καὶ διδασκομένη καὶ ἱκανομένη, πάντα τὰ προειργμένα
ἐπιτελεῖ· ἐπιτελοῦσα δὲ τρέφει καὶ θεραπεύει καὶ αὐξάνειν
ποιεῖ διὰ τῶν τοιούτων τὴν κεφαλὴν, αὐτὴν, φημί, τὴν 540
ἀγάπην· αὕτη δὲ θεραπευομένη καὶ αὐξάνουσα, πλείονα
κατὰ ἀναλογίαν παρέχει τῷ λοιπῷ τῶν ἀρετῶν σώματι τὴν
ἰσχύν καὶ τοῖς ἐμπροσθεν προσεπτεκτείνεσθαι παρασκευάζει
θερμότερον.

Καὶ οὕτως αὐξάνουσι κατὰ μικρὸν ὅλα τὰ μέλη τοῦ 545
πνευματικοῦ σώματος, ὥσπερ ὅσοι οὖν πρὸς ὅσοι οὖν καὶ
ἁρμονία πρὸς ἁρμονίαν, ὑπὸ τῆς ἀγίας ἀγάπης συντιθέμενα
καὶ συναρμολογούμενα καὶ συνδούμενα. Ἡ δὲ ἀγάπη
αὕτη, εἴτ' οὖν ἡ κεφαλὴ πάντων τῶν ἀρετῶν, ἐστὶν ὁ Χριστὸς
καὶ Θεός, ὡς διὰ τοῦτο κατελήθεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ γέγονεν 550
ἄνθρωπος, μεταλαβὼν τῆς ἡμετέρας γεώδους σαρκός, ἵνα
μεταδῇ τῆς αὐτοῦ θεότητος εὐσιωδῶς ἡμῖν καὶ πνευματικούς

- ἡμᾶς ἐργαζόμενος καὶ ἀφθάρτους ἀποτελέσας εἰς οὐρανους
ἀνενέγκη. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη ἣν λέγει ὁ Θεὸς Ἀπόστολος
555 ὅτι ἐκκέχυται πλουσίως ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἔχουν ἡ
μετουσία καὶ μέθεξις τῆς θεότητος αὐτοῦ, δι' ἧς ἐνοούμεθα
τῷ Θεῷ. Περὶ ταύτης καὶ ὁ Ἰωάννης φησὶν ὁ θεολόγος·
« Ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον », καὶ ὅτι « Ὁ
φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ », καὶ πάλιν
560 « Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ Πατήρ, ἵνα τέκνη
Θεοῦ κληθῶμεν » Ἀγάπην ἐνταῦθα τὸ τοῦ Θεοῦ ἅγιον
καλεῖ Πνεῦμα, δι' οὗ καὶ τὴν υἱοθεσίαν ἀπολαμβάνομεν.
Ταύτην οὖν τὴν ἀνάπην οὐδεὶς ἀνθρώπων ἰδεῖν ἢ λαβεῖν
ἢ συναφθῆναι αὐτῇ καὶ κεφαλὴν αὐτοῦ ταύτην γνωστῶς
565 κτήσασθαι ἡδυνήθη, εἰ μὴ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ὡς
εἵπομεν, στερεὰν ἐτήρησεν καὶ ἀκράδαντον καὶ ἐπὶ ταύτῃ
τῇ πίστει τὰς εἰρημένας ἀπάσας πράξεις ἐπιχοδομήσεν ἐν
σπουδῇ ὁ δὲ γὰρ μὴ θεασάμενος, μήτε συναφθεὶς αὐτῇ,
μήτε τῆς γλυκύτητος αὐτῆς μετασχών, οὐδὲ ἀγαπήσας
570 ταύτην ἀξίως δύναται. Ὅν γὰρ οὐκ ἴδῃ τις, πῶς ἀγαπᾶν
αὐτὸν δύναται; « Ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
φησὶν, ὃν ἑώρακε, τὸν Θεὸν ὃν οὐχ ἑώρακε πῶς δύναται
ἀγαπᾶν; » Πάλιν δὲ εἰ μὴ ἐξ ὅλης ψυχῆς, ἐξ ὅλης καρδίας,
κατὰ τὰς φυσικὰς ἐννοίας καὶ κατὰ τὴν προσοῦσαν ἡμῖν
575 φιλικὴν ἀγάπην καὶ διαθεσιν, ἀγαπήσει αὐτὸν πρότερον,
ἰδεῖν οὐ καταξιοῦται αὐτόν. « Ὁ ἀγαπῶν με γάρ, εἶπεν,
ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου », καὶ τότε ἐπιφέρει·
« καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμμετόν. »
Ἐξ ὧν δείκνυται φανερῶς ὅτι, εἰ μὴ πρότερον ἐξ ὅλης
580 αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ἀγκλήσῃ τις τὸν Θεὸν καὶ τὴν πρὸς αὐτόν
ἀγάπην ἐν τῇ ἀπαρνήσει ἑαυτοῦ καὶ τοῦ κόσμου παντός
ἐπιδείξεται, τῆς αὐτοῦ ἐμφανείας ἐν ἀποκαλύψει Πνεύματος
ἁγίου μυστικῶς οὐκ ἀξιοῦται οὐδὲ τὴν κεφαλὴν ἑαυτοῦ
αὐτόν κέκχηται, ἀλλὰ σῶμά ἐστι νεκρὸν ἐν τοῖς πνευματικαῖς
585 ἔργοις, τὴν ζωὴν τῶν ἀπάντων ἐστερημένον, Χριστόν.
Οἱ γοῦν ἀξιοθέντες αὐτῷ συναφθῆναι καὶ κεφαλὴν αὐτόν
κτήσασθαι, πρόσχε τῷ λόγῳ, παρακαλῶ, γίνονται καὶ
οὗτοι θέσει θεοί, ὅμοιοι τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ. Ὡς τοῦ θαύματος!
Ἐνδύει γὰρ αὐτούς ὁ Πατήρ τὴν πρώτην στολὴν, τὸ τοῦ
590 Κυρίου ἱμάτιον ὃ πρὸ καθολῆς κόσμου ἐνεδιδύσκειτο.

« Ὅσοι γάρ, φησὶν, εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε », δηλονότι τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὃ καὶ ἄλλοιοι θεσπρεπῶς ὅλους αὐτοὺς ξένην τιὰ καὶ ἄρρητον καὶ θείαν ἀλλοίωσιν περὶ ἧς φησιν ὁ Δαυὶδ · « Αὐτὴ ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου », καὶ ὁ ἐπιστήθιος μαθητὴς τοῦ 595 Χριστοῦ · « Ἀδελφοί, νῦν τέκνα ἐσμέν ἄλλ' οὐπω, φησὶν, ἐφανερώθη » τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ δηλονότι « τί ἐσόμεθα οἶδαμεν δὲ » ἐκ τοῦ Πνεύματος οὗ δέδωκεν ἡμῖν « ὅτι, ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα ». Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ χαρίζεται αὐτοῖς καὶ τὸν νοῦν τοῦ Χριστοῦ, ὑπὲρ 600 κεφαλῆς αὐτῶν λάμποντα, μυστήρια αὐτοῖς ἀποκαλύπτοντα ἃ οὐκ ἐξὸν γλώσσει φθέγγεσθαι ἀνθρωπίνῃ. Πρὸς τοῦτοις διδῶσιν αὐτοῖς καινοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ καινὴν ἀκοήν. Καὶ εἰ τὰ πολλὰ θέλω λέγειν; Ἀδύνατον γὰρ πάντα εἰπεῖν. Ὅλος αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος μετὰ Πατρός καὶ 605 Πνεύματος οἰκεῖ ἐν αὐτοῖς · γίνεται οὖν ἕκαστος τῶν τοιούτων ναὸς ἐν αἰσθῆσαι καὶ γινώσκει Θεοῦ καὶ τηνικαῦτα μετὰ παρρησίας λέγων βοᾷ · « Ζῶ μὲν οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ ὁ Χριστός », καὶ αὖθις « Ὅτε ἤμην νῆπιος, ὡς νῆπιος ἐφρόνουν, ὡς νῆπιος ἐλάλουν, ὡς νῆπιος ἐλογιζομην · 610 ὅτε δὲ γέγονα ἀνὴρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. » Διὰ τοῦτο πάντα στέγω, πάντα ὑπομένω · καὶ λοιδορούμενος εὐλογῶ καὶ παροικαλῶ βλασφημούμενος καὶ ἀνέχομαι διωκόμενος, « ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐν ἐμοί, φησὶν, ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ ».

615

Αὕτη τοιγαροῦν ἡ τελεία τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν ἀτέλεστος ἡλικία · τελεία μὲν, κατὰ τὸ ἡμῖν ἐφικτὸν λέγω, ἀτέλεστος δέ, ὅτι ἡ τελειότης αὐτῆς ἐν τῷ Θεῷ ἀποκεκρυμμένη ἐστί, πλήρωμα δὲ ταύτης ὃ ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ θάνατος, ἵνα ὥσπερ ἐκεῖνος ἅπαντα μὲν τὸν 620 νόμον ἐτέλεσεν, ὑπὲρ παντός δὲ τοῦ κόσμου περέβωκεν ἑαυτόν, σταυρόν καὶ θάνατον ὑπαμείνας, εὐχόμενος καὶ ὑπὲρ τῶν σταυρωσάντων αὐτὸν καὶ λέγων · « Ἀφες αὐτοῖς, πάτερ, τὴν ἁμαρτίαν ταύτην · οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσιν », οὕτω καὶ ἡμεῖς ὑπὲρ ἐκείνου καὶ τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν, ἀλλὰ 625 μὴν καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐν ἑαυτοῖς ὀφείλομεν περιφέρειν, « ἵνα μὴ

ὡμεν πεποιθότες ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ἐγείροντι
 τοὺς νεκροὺς * « Εἰ γὰρ καὶ μὴ συναντήσοι τοῦτο ἡμῖν τὸ
 630 βιαιῶς θανάτω τὸν βίον ὑπεξελεθεῖν, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει, ὡς
 ἔργῳ τοῦτο ἤδη παθόντες καὶ ὑπομείναντες, λογισθήσεται
 ἡμῖν ὑπὸ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ ἡμῶν καὶ ἀγωνοθέτου κατὰ
 τὸν λέγοντα ἅγιον « Νῆ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, καθ'
 ἡμέραν ἀποθνήσκω » Οὐχ ὡς τῇ πείρᾳ τοῦτο πολλὰ κίς
 635 παθὼν, ἀλλὰ τῇ προθέσει, φησί, καὶ παλιν « Διώκω εἰ
 καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην . » Ἐτι δὲ καὶ ὑπὲρ
 πάντων ὀφειλομεν τῶν δι' ἡντινα αἰτίαν λυπούντων ἢ
 λοιδορούντων ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρωδῶς πρὸς ἡμᾶς ἐκ
 πονηρᾶς προθέσεως διακειμένων ἀεὶ, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν
 640 πιστῶν ἀπαντων καὶ ἀπιστων προσεύχεσθαι, ὡς ἂν οἱ μὲν
 πρὸς τὸ τέλειον καταντήσωσιν, οἱ δὲ τῆς πλάνης ἀπαλλαγῶσι
 καὶ τῇ ἀληθ.νῇ πίστει προσέλθωσι.

Ταῦτα οὐδεὶς ποτε ἀνθρώπων ἐννοῆσαι ἀφ' ἑαυτοῦ ἢ
 εἰπεῖν ἢ ἀκοῇ παραδέξασθαι, μὴ ὅτι γε ἔργῳ αὐτὰ δια
 645 πραξασθαι ἡδυνήθη, εἰ μὴ ἡ ἀγάτῃ τοῦ Θεοῦ πρότερον
 ἐξεχυθῇ πλουσιῶς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ ἐνοικον ἔσχε δι'
 αὐτῆς τὸν εἰπόντα « Οὐ δύνασθε χωρὶς ἐμοῦ ποιεῖν
 οὐδέν » Ἀλλ' οὐδὲ τῆς τοιαύτης χάριτος καὶ δωρεᾶς ἐτυχέ
 τις, εἰ μὴ πρότερον ἑαυτὸν ἀπηνήσατο, καθὼς ἐνετελειάτο
 650 ὁ Σωτὴρ καὶ ἡμεῖς λεπτότερον ἐδηλώσαμεν, τῷ Κυρίῳ
 δηλονότι ἐν ὅλῃ καρδίᾳ εὐπροθύμως δουλεύσας καὶ ἀγαπήσας
 αὐτόν. Εἰ δὲ μὴ ταύτην ἀναφαίρετον εἴληφε, μηδεὶς ἐκυτὸν
 ἀπατάτω, γινωσκέτω δὲ τοῦτο, ὡς οὐδὲ τῆς μετὰ Θεοῦ
 ἐνώσεως τῆς ἐν νοερᾷ αἰσθήσει καὶ γνώσει καὶ θεωρίᾳ
 655 γινομένης κατηξιώθη ἢ καταξιωθήσεται πώποτε Οἱ γὰρ
 χρηματίσαντες ἄνδρες τέλει ἐν τῇ μεθέξει τῆς τοῦ Θεοῦ
 χάριτος καὶ τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν ἐν τῷ ῥηθέντι μέτρῳ
 τελείαν κτησάμενοι ὅλοι γίνονται μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὁρῶντες
 αὐτὸν τοσοῦτον ὅσον ὁρῶνται καὶ αὐτοὶ ὑπ' αὐτοῦ. Μένει
 660 γὰρ γνωστῶς ὁ Θεὸς ἐν αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ γνωστῶς ἐν τῷ
 Θεῷ μένουσιν ἀχωρίστως καὶ ἀδιασπᾶτως.

Ὅληνικα δὲ οὕτως ἐξουσι τελειωθέντες καλῶς, τηνικαῦτα
 καὶ ὁ Πατὴρ αὐτῶν ὁ οὐράνιος τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ δίδωσιν
 εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν . Χεῖρας δὲ τὸ ἀσφαλὲς καὶ πεπληρο-

φορημένον νοήσεαι ὑπάρχοντα δὲ αὐτοῦ ταῦτά εἰσιν · τὸ 665
ἀθάνατον, τὸ ἀφθαρτον, τὸ ἀτρεπτον, τὸ ἀναλλοίωτον,
τὸ αἰδιον, τὸ ἀμήχανον κάλλος τῆς δόξης ἧς εἶχεν ὁ Υἱὸς
παρὰ τοῦ τὸν κόσμον γενέσθαι παρὰ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ,
καθὼς φησιν αὐτός ὁ Λόγος καὶ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς « Δόξασόν
με σύ, πάτερ, τῇ δόξῃ ἣ εἶχον προ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι 670
παρὰ σοί », καὶ πάλιν « Τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι
δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ἐν ᾧσι, καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ κἀγὼ
ἐν αὐτοῖς . » Ἐξ οὗ πηγάζει τὸ πῶς τὸ ἀπρόσιτον μὲν
τοῖς ἀμαρτωλοῖς ἔπασσι, προσίτην δὲ ἐν αὐτοῖς ἀνατέλλον
καὶ γινόμενον τούτοις χαρὰ ἀνεκλάλητας, εἰρήνην πάντα νοῦν 675
ὑπερέχουσα, τρυφή καὶ ἀπόλαυσις καὶ εὐφροσύνη ἐν
ἀκορέστω κόρῳ νῦν καὶ εἰς τοὺς ἀταλευτήτους αἰῶνας.
Καὶ ἵνα συνελών εἰπω, μᾶλλον δὲ εἰπεῖν μὴ δυνάμενος,
οὕτω πως κἀγὼ ἐκπληττόμενος, τὰς ἀπαρχὰς τῶν ἀγαθῶν
ἐκείνων ἀπάντων, ὧν ὀφθαλμὸς τεθολωμένος τοῖς πάθεσι τὸ 680
κάλλος οὐκ εἶδεν, οὐδὲ οὖς βεβησμένον τῇ ἀγνωσίᾳ ἤκουσεν,
οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀκαθαρτον ἀνέβη ἀνθρώπου, ἡ ὁ Θεὸς
ἡτοίμασε τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, ὡς ἀρραβῶνας ἀπ' ἐντεῦθεν
ἤδη τοῖς πιστοῖς ὁ ἀποκεκρυμμένος καὶ πιστὸς δίδωσι.

Ταῦτα οὖν εἰσιν ἃ προυποσχόμεν ὑμῖν εἰπεῖν ὑπάρχοντα 685
εἶναι τοῦ Πατρὸς. Καὶ οὕτω ταῦτα δίδωσιν, ὡς ἠκούσατε,
τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν καὶ διάγουσιν ἐν τῇ γῇ καθάπερ ἐν
οὐρανῷ, καὶ οὖσιν ἐν τῷ θανάτῳ ὡς ἤδη τῇ ἀθανασίᾳ τετι-
μημένοι, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατοῦσιν ὡς ἐν ἡμέρᾳ καὶ
ἐν ἰδύτῳ φωτὶ · ἐν δὲ τῷ βορβορῶδει τούτῳ σώματι 690
ἐναπνέουσιν, ὡς ἐν τῷ τῆς τρυφῆς παραδείσῳ κεκτημένοι τὸ
τῆς ζωῆς ξύλον ἐν μέσῳ, καὶ μὴ καὶ αὐτὴν τὴν τῶν ἀγγέλων
τροφὴν, τὸν οὐράνιον ἄρτον, ἐξ ὧν πᾶσαι αἱ ψυχαὶ δυνάμεις
τῶν οὐρανῶν τρεφόμεναι φηράτως ζωοῦνται · οἱ καὶ
στρεφόμενοι ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ 695
πραγμάτων βοῶσιν ἐν ἀληθείᾳ μετὰ τοῦ Παύλου · « Ἡμῶν
δὲ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει », ἔλθα πέλουσα ἡ
ἀγία ἀγάπη, συγγινομένη ταῖς ἐσωτῆς ἐρασταῖς καὶ πλουσίως
αὐτοὺς περιλαμπούσα, ἀπαθεῖς καὶ τῷ ὄντι ἀγγέλους
ἐργάζεται. Ὁ οὖν πρὸ τοῦ συναφθῆναι αὐτῇ καὶ συγκραθῆναι 700
ὀλοτελῶς ἀπαθῇ ἑαυτὸν ὀνομάζων, ἡ διδάσκων ἑτέρους, ἡ
τὰ τῶν ἀπαθῶν ἔργα πράττειν ἐπιχειρῶν, ἡ πάλιν τὰ ὑπ'

ἐκείνων πραττόμενα ἀπιστῶν, νηπίω ἔοικεν ἀπαλῶ, ἐν αἵρῳ
 τῇ ἡλικίᾳ τὰ τῶν ἀνδρῶν ὅπλα αἶροντα καὶ ἐτέρους περὶ
 705 πολέμου διδάσκειν ἐπαγγελιομένῳ, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ
 ἑαυτὸν συνεξισοῦντι καὶ παρεκκρίνοντι τοῖς ἀνδράσι καὶ
 πολεμισταῖς καὶ πρὸς πόλεμον ἀπέναι σὺν αὐτοῖς ἐπι-
 χειροῦντι. Ὅπερ οὐκ ἀδύνατον μόνον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ πολλοῦ
 γέλωτος ἄξιον ὅπ' αὐτῶν γὰρ ὢν ἐπιφέρεται ὅπλων
 710 συμποδισθήσεται πάντως καὶ καταβληθήσεται καὶ συντρι-
 βήσεται καὶ οὐδὲ ἀναστήσκει ἴσως θυνήσεται. Καὶ εἰκότως
 οὐκ οἶδε γὰρ ὅτι οἱ ἐν πολέμῳ πληττόμενοι καὶ καταβαλ-
 λόμενοι ἐξεγείρονται πάλιν καὶ ἐμπειρότεροι γίνονται καὶ
 κραταιότερον τοῖς ἐχθροῖς ἀντιμάχονται. Εἰ γὰρ δεῖδόν
 715 ἀνδρα μὴ ἐξέναι εἰς πόλεμον τῷ Μωϋσῇ ὁ Θεὸς διετάξατο,
 πόσῳ γε μᾶλλον νηπίῳ ἐπὶ καὶ μὴδὲ ἀφ' ἑαυτοῦ περιπατεῖν
 ἢ ζώννισθαι δυναμένῳ ἀρμόσει τὴν ἀνδρῶν ἡλικίαν
 ἐκδέξασθαι καὶ μὴ πρὸ τούτου τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειρεῖν.

Ὅμως μέντοι ἐπειδὴ ἡ οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλῃ πρὸς αἶμα
 720 καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς
 κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ
 πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἀπουρανίοις », οὐδὲ τὰ
 ὅπλα ἡμῶν σαρκικά καὶ ὁρώμενα, ἀλλὰ πνευματικὰ καὶ
 νοούμενα, ὑπάρχει δὲ καὶ ὁ πόλεμος οὗτος ἀόρατος ἀοράτως
 725 πρὸς ἀοράτους ἐχθρούς γινόμενος, διὰ τοῦτα πάντες οἱ
 δοκοῦντες εἶναι τι ἑαυτοὺς ἐπιδεικνύονται τοῖς ἀνθρώποις
 τολμηροὺς περὶ ταῦτα καὶ ἀνδρείους καὶ περὶ τὴν ἐξήγησιν
 τῆς τοιαύτης πάλῃ καὶ τῆς ἀντιπαράταξιν ἴαν ἐμπείρους,
 ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτῆς τῆς ἔττης καὶ νίκης τῶν πονηρῶν σοφοὺς
 730 καὶ ἐπιστήμονας καὶ διδακτικούς. Ὅθεν καὶ ὡς μονομάχοι
 τινὲς καὶ νικηταὶ τῶν ἐχθρῶν διὰ τῆς κενολογίας καὶ ἀπάτης
 τῶν συλλογισμῶν τοῖς πᾶσι γνωρίζεσθαι σπεύδουσιν οἱ,
 καὶ ἐλεγχόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ οἰκείου συνεδότης κατα-
 κρινόμενοι ὡς ἀπρακτοὶ καὶ τοῦ τοιούτου πολέμου ἄπειροι,
 735 οὐ δύνανται συγκαταβέσθαι καὶ τὴν ἑαυτῶν ἀσθένειαν καὶ
 ἀπειρίαν καθομολογεῖν. ὑπὸ φιλοδοξίας καὶ ἀνθρωπαρεσ-
 κείας κατακρατούμενοι ἴαν γὰρ τῆς δόξης ἐκπεσεῖν τῶν
 ἀνθρώπων φοβοῦνται.

Ἐπειδὴ γὰρ οὐ βλέπονται κατὰ ψυχὴν τοῖς πλησίον
 740 ὁποῖοί ποτ' ἂν εἰσιν, οὐδὲ παρὰ τῶν ἀνθρώπων καταλαμ-

βάνονται ὅτι γυμνοὶ τυγχάνουσι τῶν τοῦ Πνεύματος ὁπλῶν, οὐδὲ ὅτι ἀσθενεῖς ἐτι καὶ νήπιοί εἰσι, κρύπτουσιν ἑαυτοὺς τῷ κειδίῳ τῆς ὑποκρίσεως καὶ τῇ δορᾷ τοῦ προβάτου καὶ τοῦτο τοῖς πᾶσι διὰ τῆς χρηστολογίας φαίνεσθαι βούλονται ὅπερ οἱ τὴν κατὰ Χριστὸν ἡλικίαν διὰ πόνων κτησάμενοι 745 αὐτοί, μὴδὲ τὰς βάσεις ἰσως τῆς πίστεως καὶ ἐλπίδος ἐπὶ τὴν πέτραν ἐρείσαντες, μὴδὲ τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἀρετῶν ἐπὶ τὸν θεμέλιον Χριστὸν ἀνυψώσαντες Διὰ δὲ τοῦτο ἀμφίβολοι ἐτι καὶ ἀδύνατοι ὄντες τῇ ἐνέργειᾳ τῶν πειρασμῶν καὶ τῇ κατακλιδί τῶν λογισμῶν ἀποθνήσκοντες, συμποδίζοντες 750 καὶ σκελιζόμενοι ἐλεεινῶς καταπίπτουσιν. Εἰ γὰρ ἐδιδέκοντο τοῖς πᾶσι οἳ εἰσιν οἱ τὴν μὲν φωνὴν τῆς εὐσεβείας μόνην οἶα δὲ σκητὴν περικείμενοι, οὐδὲ στήναι εἰς πρόσωπον ὅλως ἀνθρώπου ἡδυνήθησαν ἄν, οὐδὲ ἐφθῆναι, ὥς οἶμαι, τινί καὶ μάλιστα οἱ προὔχοντες δοκοῦντες τῶν ἄλλων ἐν 755 γνώσει καὶ λόγῳ καὶ τὸν βασιλικὸν οἰόμενοι χαρακτήρα ἐν ἑαυτοῖς ἐπιφέρεισθαι, οἱ καὶ ὥς σοφοὶ καὶ εὐλαβεῖς καὶ σώφρονες παρὰ τῶν πολλῶν τιμώμενοι καὶ σεβόμενοι οὐδὲν ἤττον κατὰ τὰς ἀφανεῖς κινήσεις τῆς ψυχῆς τῶν τὴν κακίαν πολυτελῶν διαφέρουσιν 760

Ἄλλ' ἄγε δὴ καὶ τὴν δόξαν τῶν ὄντως ἁγίων καὶ ἀπαθῶν ἀνδρῶν οἱ βουλούμενοι διδαχθῆναι θελήσατε, οἱ ταύτης ἐπιφύμενοι δηλαδὴ καὶ ταύτην ἐκυστήσεσθαι ἐπιποθοῦντες θερμῶς εἰκόνα γὰρ ὑμῖν φράσω παριστῶσαν αὐτῶν τὴν τῶν ὁπλῶν περιβολὴν καὶ τὴν ἐκείνων λεμπρότητα καὶ 765 γνῶσεσθε, ἕκαστος ἑαυτὸν τοῖς ἁγίοις ἐκείνοις συγκρίνων, ἐν οἷς ἐστὶ καὶ ὅσον τῆς ἐκείνων ἀνδρείας ὁμοῦ καὶ ἀξίας καὶ δυνάμεως πάντες ἀπολειπόμεθα.

Τοιγαροῦν ἐννόησόν μοι τὸν οὐρανὸν οἷος ὑπάρχει ἐν αἰθέρι καὶ ἀνεφέλῳ νυκτὶ καὶ βλέπε μοι ἐν αὐτῷ τὸν 770 τῆς σελήνης δίσκον ὅλον πεπληρωμένον τῷ εὐκρινεῖ καὶ καθαρῷτατον φῶς, κύκλῳ δὲ ταύτης τὸν πλάκας γινόμενον κύκλον περὶ αὐτῇ· καὶ σκοπήσας ταῦτα καλῶς, μετάβηθι τῷ νῦν καὶ πρὸς τὸ μέλλω πάλιν εἰπεῖν. Τῶν ἁγίων εἰκόνασιν ἕκαστος, ἐτι ἐν σώματι ὄντας, οὐρανῶ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν τῷ 775 δίσκῳ ἔοικε τῆς σελήνης. Ἡ δὲ ἁγία ἀγάπη τὸ πανουργὸν ὑπάρχει καὶ παντοδύναμον φῶς, πολὺ τοῦ ἡλιακοῦ τουτο

φωτός καὶ ἀσυγκρίτως λαμπρότερον, ἦεις, ἀποτομένη τῶν
 καρδιῶν αὐτῶν καὶ καθ' ἐκάστην αὐξάνουσα, πληροὶ τελείως
 780 αὐτάς· οὐδὲ γὰρ λήγουσά ἐστι καθάπερ τὸ τῆς σελήνης
 φῶς, ἀλλ' ὀλόφωτος αἶι διὰ σπουδῆς καὶ ἀγαθοεργίας τῶν
 ἁγίων συντηρουμένη. Ἡ δὲ ἁγία ἀπέθεια, ὥσπερ κυκλοειδῆς
 στέφανος καὶ ὡς σκηπὴ μέσον αὐτοὺς περιφέρουσα καὶ
 περιίπουσα, σκέπει πάντοθεν καὶ περιφρουρεῖ καὶ ἀτρώτους
 785 ἀπὸ πάσης ἐννοίας πονηρᾶς, μὴ ὅτι γε ἁμαρτίας, διατηρεῖ,
 καὶ ἀβλαβεῖς καὶ ἐλευθέρους ἐκ πάντων ἐχθρῶν ἀποκαθιστᾷ·
 οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ἀπροσίτους αὐτοὺς τοῖς ὑπεναντίοις
 ἐργάζετα.

Εἰδότε δόξαν οἱ παύτην ὄντως κοδοῦντες; Συνήκατε τῆς
 790 λεχθείσης εἰκόνος τὸ μέγεθος καὶ ὅσον ἕκαστος ἡμῶν τῆς
 τῶν ἁγίων δόξης καὶ λαμπρότητος ὑστερεῖ; Ἡ γὰρ εἰκὼν
 αὕτη τύπος τῶν ἐν ἡμῖν τελουμένων ἐστίν, οὐχ ὅφ' ἡμῶν
 ἐπινοηθεῖσα, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προϋποστᾶσα
 καὶ γενομένη. Ἐν γὰρ τῇ κτίσει ὁ τεχνίτης Θεοῦ Λόγος ὡς
 795 ἐν πίνακι προεζωγράφησε τὰ ὅσπερ μέλλοντα εἰς σωτηρίαν
 ἡμῶν καὶ ἀνάπλασιν γίνεσθαι, ἵνα, τὸν τύπον ἐν τοῖς αἰσθητοῖς
 φαινόμενον βλέποντες, μὴ ἀπιστήσωμεν ὅτι καὶ ἐν τοῖς
 καθ' ἡμᾶς πνευματικῶς τελεῖται καὶ περαιούται ἡ ὄντως
 ἀλήθεια, ἀλλ' εἰδότες ὅτι ἕκαστος ἡμῶν δεύτερος κόσμος
 800 ὑπὸ Θεοῦ, μέγας ἐν τῷ μικρῷ τούτῳ κόσμῳ καὶ ὁρωμένῳ,
 παράγεται, καθά μοι καὶ τις τῶν θεολόγων συμμετρρεῖ,
 μὴ χεῖρονες ἐν μηδενὶ φανῆναι θελήσωμεν τῶν εἰς διδασκαλίαν
 ἡμῶν γενομένων ἀλόγων ἢ καὶ ἀψυχῶν ὑπὸ τοῦ φιλανθρώπου
 Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ μὲν καλὰ ζηλώσωμεν ἅπαντα, τῶν δὲ ἐναντίων
 805 τὴν μίμησιν φύγωμεν ὅση δύναμις.

Καὶ ἵνα τέλλα παρήσῃ πολλά ὄντα, τοῦτο μόνον εἰς
 ὑπόμνησιν ὑμῶν λέξας, καταπαύσω τὸν λόγον. Ἴστω πᾶς ὁ
 ἐκούων ὅτι, ὥσπερ ἀπὸ νυκτὸς ἡμέραν καὶ ἀπὸ ἡμέρας πάλιν
 νύκτα γινομένην ὁρῶμεν, οὕτω πιστεύειν χρεὼν καὶ πεπεισθαι
 810 ὅτι οἱ ἐν σκοτει τῆς ἁμαρτίας ὑπάρχοντες καὶ ἐν τούτῳ
 ἀπὸ γεννήσεως διατελοῦντες δυνάμεθα διὰ πίστεως καὶ τῆς
 τῶν ἐντολῶν ἐργασίας εἰς ἡμέραν θείαν καὶ φωτισμὸν
 πνευματικὸν ἀναχθῆναι, καθὰ βαθυμίᾳ πόλιν καὶ καταφρο-
 νήσει καὶ ἀμελείᾳ τοῖς προτέροις κακοῖς περιπίπτομεν καὶ

ὕπὸ τὴν νόκτα τῆς ἁμαρτίας γινόμεθα. Δεῖ οὖν ἡμᾶς ἐν 815
 τούτῳ τὸν ὑπὲρ τὴν ἡμῶν μμεῖσθαι, εἰ μὴ τινα ἄλλον,
 καὶ θεράποντα ἥλιον. Καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος οὐδέποτε παύεται
 τοῦ ἀνατέλλειν καὶ ἐπιλάμπειν, ἀλλὰ τὸ τοῦ Δεσπότου
 ἀενάως ἐκπληροῦ πρόσταγμα, οὕτω καὶ ἡμεῖς μὴ θελήσωμεν
 διὰ ἁμελείας ἐν τῷ σκότει καθῆσθαι τῶν ἡδονῶν καὶ παθῶν · 820
 τὸ πρόσταγμα δὲ μᾶλλον τοῦ εἰπόντος · « Μετανοεῖτε ·
 ἤγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν » φυλάσσοντες, διὰ
 τῆς καθημερινῆς καὶ ἀδιαλείπτου μετανοίας καὶ τῶν ἐξ
 αὐτῆς καὶ δι' αὐτῆς προχεομένων δακρύων καὶ πάσης
 ἄλλης ἀγαθοεργίας ἐκκαθαίρομενοι, πρὸς τὸ ἀνέσπερον φῶς 825
 ὡς υἱοὶ φωτὸς ἐπανερχεσθαι σπεύσωμεν. Οὕτω γὰρ καὶ
 αὐτοὶ πάλιν ἡμεῖς ἡμέρα αἴλος καὶ γῆ καινὴ καὶ καινοὶ
 οὐρανοί, τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον λάμποντα ἐν ἑαυταῖς
 ἔχοντες, διὰ τοῦ ὑποδείγματος τοῖς πλησίον ἡμῶν χρημα-
 τίσωμεν, τὰ τοῦ Θεοῦ δηλονότι προστάγματα καὶ τὴν δόξαν 830
 αὐτοῦ οὐ λόγοις κενοῖς καὶ ματαίοις, ἀλλ' ἔργοις αὐτοῖς,
 διηγούμενοι, ἐμπρακτοὶ διδάσκαλοι ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι
 γινόμενοι τοῖς ἁμελεστέροις τῶν ἀδελφῶν καὶ ἀναπολογήτους
 αὐτοὺς ἐργαζόμενοι.

Μὴ δὲ οὖν εἰς βραθυμίαν ἐνάγωμεν τοὺς πλησίον ἐν τῷ 835
 λέγειν · « Πῶς ἄρα τοῦτο ἢ πῶς ἐκεῖνο δυνατόν παρὰ
 ἀνθρώπων κατορθωθῆναι ; » καὶ τοῦτου ὀκνηροτέρους
 ποιῶμεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν. Ὅτι μὲν
 γὰρ τὰ πολλὰ τοῖς πολλοῖς ἀδύνατα, σύμφημι καὶ γὰρ, ἀλλ' ἐν
 ταῖς κατ' ἐμὲ βραθυμίαις καὶ καταφρονήσαι τοῦ κόσμου καὶ 840
 σκύδαλα τὰ ἐν αὐτῷ πάντα ἡγήσασθαι μὴ προαιρουμένοις,
 τοῖς τῇ ματαίᾳ δόξῃ προσκειμένοις καὶ πλοῦτου ὀρεγομένοις
 καὶ ἐπαίνοις καὶ τιμαῖς ἐνηδομένοις ταῖς ἐξ ἀνθρώπων,
 τοῖς οἴησι μετὰ τούτων καὶ τύφῳ ἀθλίως κεκρατημένοις.
 Παρήσω γάρ, τό γε νῦν ἔχον, ἐβελουσίως τοὺς ἐγκαλιν- 845
 δομένους χοίρων δίκην εἰς τὰ βορβορώδη τῶν κακῶν τῆς
 ἁμαρτίας πράγματα, οἱ τὴν οἰκίαν τῆς ψυχῆς κενὴν
 περιφέροντες τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν τοῖς πιστοῖς καὶ οὕτω καθ'
 ἐκάστην βοῶντος · « Ἐν τῷ κόσμῳ θλιψὶν ἔχετε · ἀλλὰ
 θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον » καὶ τῷ ἐναντίῳ συντάτ- 850
 τονται. Ἐν ἐκείνοις γὰρ τοῖς διὰ πίστεως καὶ τῆς ἑαυτῶν

ἀπαρνήσεως τῷ Χριστῷ καὶ Θεῷ πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ
ταπεινώσει ἀκολουθήσασι καὶ αὐτὸν σὺν Πατρὶ καὶ Πνεύματι
ἐν ἑαυτοῖς κητσαμένοις πάντα δυνατὰ καὶ ῥάδια γίνονται
856 κατὰ τὸν εἰρηκότα ἐν Πνεύματι ᾧ Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ
ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ . η "Ὅν οἱ πεπλουτηκότες ὁρῶσιν
ἀοράτως αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ τὸ ἄρραστον κάλλος ᾧ κρατοῦσιν
ἀνεπάρως, κατανοοῦσιν ἀκατανοήτως τὸ ἀνίδεον εἶδος
αὐτοῦ, τὴν ἀμορφον μορφήν καὶ τὸ ἀσχημάτιστον σχῆμα
860 ἐν ἀθεάτῳ θέῳ καὶ ἀσυνθέτῳ κάλλει ἀποικίλτως πεποι-
κλμένον.

Τί δέ ἐστιν ὁ κατανοοῦντες ὁρᾶσι ; Τὰ ἀπλοῦν τῆς
θεότητος αὐτοῦ φῶς αὐτὸ τοῖς νοεροῖς ὀφθαλμοῖς ὁρᾶσι
πλουσίως, ὁ καὶ ψηλαφῶντες αὐλοῖς χερσίν ἀκατασχέτῳ τῷ
866 ἔρωτι, ἀνεστίως ἐσθίουσιν ἐν πνευματικῇ τῷ τοῦ νοὸς καὶ
τῆς ψυχῆς αὐτῶν στόματι, οὗ τῆς θεωρίας τοῦ κάλλους καὶ
τῆς γλυκύτητος ὅλως κορεσθῆναι οὐδέποτε δύνανται. Ἄει
γάρ, τὸ καινότερον, προσθήκην ἡδύτητας βλύζει καὶ τὴν
ἐπιθυμίαν αὐτῶν ἐκκαίει σφοδρότερον ᾧ εἰ δέ ποτε μὴ κάλιν
870 αὐτοῖς τρανότερον φαίνοιτο, ὥς τοῦ ὅλου στερισκόμενοι
διάκεινται, εἰ δέ καὶ κρυθῆναι τελείως κἂν πρὸς μικρὸν
ἐβελήσῃ, πόθου ἀρρήτου πόνον δριμύν καὶ ἀφόρητον ἐν
αὐτοῖς ἀπεργάζεται.

Ἄλλὰ γάρ τοῦ τοιοῦτου πόθου ἐν παραδείγματι τὴν
876 ἀνάγκην καὶ τὴν φλόγα κατανοήσωμεν. Νόει μοι ἐρωμένην
κόρην πτωχῷ τινι, ἐκ βασιλικῷ μὲν τυγχάνουσιν γένους καὶ
βασιλικῷ κατεστεμμένην τῷ διαδήματι, ὠραιότεραν τε
οὖσαν πασῶν τῶν ἐπὶ γῆς γυναικῶν καὶ ἐνδοθεν ὑπάρχουσαν
τοῦ κοιτῶνος αὐτῆς, τὸν δὲ ταύτης ἐρῶντα ἔξωθεν προσ-
880 πελάζοντα, οἷα δὴ ἀπερριμμένον διὰ πτωχείαν καὶ ἄκραν
εὐτέλειαν. Εἰ τοίνυν ἐκ μικρᾶς καὶ στενοτάτης ὁπῆς ἡ κόρη,
μόνην χρυσῷ πεπνυκασμένην τὴν χεῖρα ἔξωθεν ἐκτείνασα,
τῷ ἔραστῇ ἐπιβάσῃ, κήκεϊνος ταύτης δραξάμενος καὶ τὸ
ἀμήχανον κάλλος αὐτῆς κατανοῶν κατασπάζεται αὐτήν,
886 ὥς συμβασιλεῦσαι καὶ συναρθῆναι αὐτῇ προσδοκῶν, τοῦτο
ἐκείνης μεθ' ὁρκῶν ὑπισχνουμένης αὐτῷ, εἰτα αἰφνης ἐκ τῶν
ἐκείνου χειρῶν τὴν αὐτῆς ἡ κόρη χεῖρα ἀρπάσασα συστείλῃ
πρὸς ἑαυτήν καὶ ἀπακρύφει τελείως, οὐχὶ θλίψιν ἀφόρητον

αὐτῷ προξενήσει καὶ τὴν τοῦ πόθου μᾶλλον ἐκκαυσί, περισσοτέραν ἐκ τούτου τῷ τοιοῦτῳ σφοδρῶς ἀπεργάσεται ; 890
Οἶμαι, συμμαρτυρήσετέ μοι τῷ λόγῳ τοῦ ὑποδείγματος καὶ ὑμεῖς.

Εἰ δὲ ἐν ὀρωμένοις καὶ αἰσθητοῖς σώμασιν ὁμοῦ καὶ πράγμασιν οὕτω ταῦτα συμβαίνειν εἶωθε, φθειρομένοις οἷσι καὶ ταχέως παρερχομένοις, πόσῃ γε μᾶλλον ἐν τοῖς 895 νοητοῖς καὶ ἀοράτοις τοῦτο συμβήσεται, ἀφάρτοις οἷσι καὶ αἰδέοις· ὅσῃ γὰρ κρείττονα τῶν προσκαίρων εἰσὶ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, τασούτον ἀναλόγως καὶ τὸν ἔρωτα ἐμποιοῦσι σφοδρότερον ἐν ταῖς τῶν ἐρώντων ψυχαῖς· ὅθεν οὐδὲ ἂν 900 τούτους ὁ πόθος τοῦ Θεοῦ ἐπιθυμία ἢ προσπαθεῖα ἐν τινι κρατηθῆναι κἄν ὀκώσῃν. Οὐ δόξης γάρ, οὐ τρυφῆς, οὐ χρημάτων οὗτοι ἐφίενται, ἀλλ' οὐδὲ σωμάτων ἔρωτος προσπαῦσαι ὅλως κατὰ νοῦν συγκεχώρηται· ἀλλὰ καθάπερ ὁ τὴν ἐκ χρωμάτων κατασκευασθεῖσαν ἄψυχον εἰκόνα τῆς νύμφης νυμφίος ὄρων ταύτῃ πρόσκειται καὶ ἐνατενίζει 905 διηνεκῶς καὶ βούλεται ὁρᾶν αὐτήν, ἀναφλέγων τὸν πόθον αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τὴν πρὸς αὐτήν, ἐπὶ δὲ αὐτὴν ἐκείνην τὴν νύμφην παραγενομένην, θεάσεται, οὐ κατὰ τὴν τῆς εἰκόνος μορφήν οὖσαν, ἀλλ' ἐν ἀσυγκρίτῳ καὶ ἀφράστῳ κάλλει ἀμώμητον τὸ εἶδος κεκτημένην τῆς εὐπρε- 910 πείας, καὶ ταύτην κατασπάσεται καὶ περιπλακῇ, οὐκέτι ὅλως ἀνέχεται πρὸς τὴν εἰκόνα ταύτης ἐνατιδεῖν σχετικῶς, τὸ αὐτὸ δὴ μειζρόνως πάσχουσι καὶ οἱ ἐκ μεγέθους καὶ καλλονῆς τῶν ὀρωμένων κτισμάτων τὴν δύναμιν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ γενεσιουργοῦ ἀναθεωροῦντες καὶ εἰς ἀγάπην 915 καὶ πίστιν τὴν πρὸς αὐτὸν καὶ εἰς φόβον ἐκ τούτων ἀγνόν κατὰ προκοπὴν ἀναγόμενοι. Ὅποτε γὰρ αὐτῷ ἐκείνῳ οὐσιωδῶς τῷ Θεῷ ἐνωθῶσι καὶ τῆς ἐκείνου θεάς καὶ μεθέξεως ἀξιοθῶσιν, οὐκέτι τῇ εἰκόνι τῶν ποιημάτων, οὐδὲ τῇ σκιᾷ τῶν ὀρωμένων ἐμπαθῶς ἢ προσπαθῶς ἢ σχετικῶς προσπα- 920 νέχουσι. Τῆς διανοίας γὰρ αὐτῶν ἐν τοῖς ὑπὲρ αἰσθησιν ἐμφυλοχωρούσης καὶ αἰονεῖ ἀνταρναμένης καὶ λαμπρότητα θείας φύσεως μεταμφιεσμένης, οὐκέτι τὴν αἰσθησιν πρὸς τὰ ὀρώμενα καθὰ καὶ πρότερον κέκτηνται.

Τοῦτο οὖν τὸ μακάριον πάθος, μιμήσομαι γὰρ ἐν τούτῳ 925

- τὸν εἰκόντα · « Ὡςπερὶ τῷ ἐκτρώματι ὤφθη κάμοι », καὶ ἡμεῖς οἱ ἀπερριμμένοι, φιλανθρωπία Θεοῦ καὶ χάριτι, διὰ πολλῶν δεήσεων παθεῖν ἠξιώθημεν, δι' οὗ καὶ τῶν εἰρημένων ἀπάντων τὴν πείραν ἐν αἰσθήσει καὶ ὁράσει καὶ
- 930 γνῶσει μυστικῶς διδαχθέντες καὶ λαβόντες ὁμοῦ εἰς ὠφέλειαν καὶ προτροπὴν τῶν ἐκζητεῖν τὸν Θεὸν καὶ αὐτὸν εὑρεῖν βουλομένων ταῦτα γραφῇ παρεδώκαμεν. Συναλγήσατε οὖν ἡμῖν καὶ συνεύξασθε οἱ ἐκ τοῦ παρόντος λόγου καρποῦμενοι τὴν ὠφέλειαν καὶ πρὸς τὸ ὕψος τούτου πρακτικῶς ἀνελθεῖν
- 935 προαιρούμενοι, ὅπως ταῖς πρὸς Θεὸν ὁμῶν εὐπροσδέκτοις δεήσεσι μὴ μόνον ἀσθετος ἐν ἡμῖν ὁ τοῦ θείου πόθου πυρὸς διατηρηθῇ, ἀλλὰ καὶ σφοδρύτερον μᾶλλον φλογὸς ἀναφθῇ καὶ ἀμώμους ἡμᾶς καὶ ἀμέμπτους καὶ ἀσπίλους διατηρήσῃ ὁ ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναβιβάσας καὶ δοξάσας τὸ γένος
- 940 ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων. Ναὶ μὴν ἐπὶ πλεῖον συγκολλήσει καὶ τρανῶς συνενώσει καὶ συγγραθῆναι γνωστῶς ἀξιώσει ὅλον με ὅλῳ ἑαυτῷ καὶ ὁμῖν, ἐν ἀμείκτῳ μίξει καὶ συναφείᾳ ἀφράστῳ κατὰ τὰς ἀψευδεῖς ὑποσχέσεις αὐτοῦ, ὃ πρέπει πᾶσα δοξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ
- 945 παναγίῳ αὐτοῦ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων · ἀμήν.